

تیرگال کاریت
بلوچی شیئری دپتر
(کلیات)

میرگل خان نصیر

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

© بلوچی اکیڈمی، کوئٹہ

تیرگال کاریت (کلیاتِ نصیر)	:	نام کتاب
میرگل خان نصیر	:	شار
یوسف گچی	:	ہیرت چار
عزیز جمال دینی / نذر بلوچ	:	کمپوزنگ
بیرگ بلوچ	:	ڈیزائننگ
جمیل بلوچ	:	ٹائٹل و آرٹ ورک
نصیر بلوچ ٹوپیکل پرنٹر لاہور	:	پرنٹر
2014	:	سال
3000	:	داگ
5000/- کلاہار	:	بہا

ISBN : 978-969-9768-12-5

شنگ کارِ حیاں

دُرگالیں میر گل خان نصیر نوکیں بلوچی شاعری ۽ ہما بندات انت کہ شہ ادا پد نوکیں بلوچی شاعری وتی گاماں جنان ۽ تاں اے عہد ۽ آہنگ ۽ سر بوتگ۔

”گلبانگ“ ۽ پگرتا ”شہ بلاک“ ۽، میر گل خان نصیر ۽ ہرچی کہ شعری دیوان چھاپ ۽ شنگ بوتگ انت نوں نیادی ۽ نہ گواہنت ۽ دومی الیش کہ بلوچی زبان ۽ تہا شعری دپتر (کلیات) ۽ رواج نہ بوگ ۽ حساب ۽ انت ہے خاترا بلوچی اکیڈمی ۽ اے ذمہ وتی کوپگاں زرت ۽ اے دپتر پہ وانوکاں جاڑی ۽ تیار کرت۔

بلوچی اکیڈمی میر گل خان نصیر ۽ گراں مہذبیں جنک بی بی گل بانو ۽ منّت وارانٹ کہ پے اے دپتر ۽ چھاپگ ۽ آئی ۽ مارا موکل دات ۽ سر جمیں مکک کرت۔ ہے پیم بلوچی اکیڈمی، قلات پبلشر ۽ واہند میجر نذر مرد حسین ۽ ہم منّت وارانٹ کہ آئی ۽ پے اے کار ۽ گوں بلوچی اکیڈمی ۽ ہمکو پگ بوتگ۔

بلوچی اکیڈمی واجہ بابو رحیم مینگل، میر دوستین جمال دینی، ۽ ہم منّت وارانٹ کہ آہاں اے کلیات ۽ چھاپ کنگ ۽ مالی مکک کنگ ۽ بلوچی اکیڈمی اے مردمانی مکک ۽ شکر ۽ منّت ۽ گپت پرچے کہ آوانی مکک ۽ دلہڈی ۽ برکت ۽ اے گرانہائیں مدّی پے راج ۽ سر جم بوتہ ۽ شمسے دست ۽ انت۔ شہ ایشاں ابید نصیر بلوچ ٹوپیکل پرنٹر لاہور ۽ جمیل بلوچ کہ آئی ۽ واجہ ۽ پورٹریٹ ۽ کتاب ۽ بارڈر ۽ آرٹ ورک شر کرتگ ۽ مارا داتگ ۽ پروفیسر محمد یوسف ۽ پداہیرت جاری ۽ مارا مدت کرتگ آوانی ہم باز باز منتواریں۔

عبدالواحد بندگی

چیمبر مین

بلوچی اکیڈمی کوٹہ

لڑ

تاکدیم	اُشمار
7	پیش گال 1
15	پیش لبر 2
19	گوشگی حبر 3
26 تا 150	گلبانگ 4
152 تا 279	شپ گروک 5
281 تا 396	دوستین و شیرین 6
398 تا 513	حمل جنیند 7
514 تا 682	گرسند 8
684 تا 823	حون ء گوانک 9
825 تا 902	پُرنگ 10
904 تا 1022	ہپت ہیکل 11
1024 تا 1129	گُگال 12
1131 تا 1250	شندلاک 13
1251 تا 2024	چاپ و شنگ نہ بوتکیں شیر 14

پیش گال

بلوچی زبان، ادب اور لٹریچر، یا کہ تاریکی زانتی بیت، احوال کاری بیت، ردا نک و سیاہگ نویسی بیت یا کہ شاعری و پراہ و شاہگانیں پڑھتے اور لہجہ گل خان نصیر نام و توار چو بر مشنا کیس استارے و روث نا و ترپان انت۔ او آئی عادی بالاد من شاعری و پڑے چوکو ہیں کلاتے و برزو بالا گندگ و کیت۔ آئی و تی زند و چل سال و برزا پہ بلوچی شاعری و ندر گرتنت اوہے چلیں سالانی تھا آئی پہ بلوچ و سکین بے بہائیں و سد گنجیں گپتارانی شاعری مڈھینے پشت گیتنگ۔ اے ہے سبب ات کہ آئی و مرگ و پدیک واہگے، یک لوٹے او یک ارمانے ہمیش ات کہ آئی و اے بے بہائیں گنج کہ بلوچ راج و ملک و امانت انت چھاپ و شنگ کنگ بیت تنکہ ایش پہ بلوچ مہلوک بیت و سر بیت۔ او اے لوٹ و اے واہگ و پیلو کنگ و مستریں ارمان و لہجہ میر گل خان و شہ زانتیں جنک او منی گہار بانک گو ہر ملک و گت بلے من گوں سدارمان و در دیکیں دے و گو شاش کہ منی بانکیں گہار و اے واہش آئی و زند و چاریں روچاں پیلو بوت بوت کہ ایش پہ من و پے آئی و کھول و یک بڈیگیں گپے ات۔ بلے اچ ماکس نا او میت نہ ات۔ بلکیں اچ گو سنگیں دہ سالوں یک کش و ہے جہد برجات کہ و لہجہ نصیر و اے شاعری مڈی ہرچ رنگ و کہ بوت بیت بلوچ راج و دیما آرگی انت۔ بازیں نیمگے و دست پاد جنگ بوگا اتنت بلے اے مزن ارز شستیں کار و گرانین و مشکلیں بار و زورنگ و کس و تی جائیں کو پگاں چیر دیگ و رازی و تیار نہ ات۔ ہر ادارہ او ہر کس پہ اے بار و کو پگ دیگ و عوت و راز و رونا تو اں لیگ و ات۔ کہ ہے میان و ”قلات پلشرز“ و مستر و واکدار (ر) میجر نذر و لہجہ و دیر کیں دوست و سیاسی ہر کار ”زمر حسین“ و چ انت دیما کنزرت او و لہجہ گل خان نصیر و اے شاعری مڈی (گلیات) و چھاپ و شنگ کنگ و تی دستے لانچت نحت۔ سالے و جہداں پد کتاب چھاپ و بوت۔ بلے کتاب و ہشتہ کتاب و پروف و کمپوزنگ و ردی انچو باز اتنت او کتاب و گیٹ اپ Getup و دروشم ہے حد و تن حراب اتنت کہ دل و گوشت در گتیں کتاب چھاپ و بوتیں شرترا۔ چیا کہ کتاب و اے رنگیں چھاپ و لہجہ نصیر نام و توار و پار سنگ ہم نبوت نحت۔ بلے منی حیاں و میجر نذر پہ ایشی و ملامت نہ ات کہ آ و نہ و شاعرے ات، نہ اچ بلوچی زبان و آئی و تب و زانتکار و بلدیں مردے ات او نئے کہ آئی و

کمپوزر راج بلوچی ء بلدوزانس کا رات۔ بلکیں آئی ء گوں نصیر ء نام ء یک پھر واہکیں دوستی یے ات یا گڈاں اچ پت ء نیمگ ء گوں بلوچ راج ء وقتی نزیکی ء دوستی ء درشانی ات۔ البت دل ء یک ٹہٹے پشت کپت ویک واہگے ء جہہ گپت کہ اے کاش اگن اے کتاب ء سرا یک وارے پداسر دوبارگ کارکنگ ہیٹ تہ بلکیں کتاب گوں گہتریں وڑے ء اورنگے ء راج ء دیما آرنگ بوت ہیٹ۔ بلے کئے انت کہ اے کار ء وقتی کوپگاں بزوریت۔ کئے پہ ایٹی ء زحمت بکشیت۔ زروپوڑی ء بست و بند ء تیج و تاگ بکنت۔ حاکمانی منت و توراواں وقتی سر ء بزوریت۔ اوپہ کتاب ء کار ء ہرج و درج ء زروپیہ ء شوہاز اوپہ نیکیں راجی کارے ء دیما برنگ ء تیارش بکنت۔ نااویتی گناھے ایٹ او مرداں گوئشہ ”کسی درواں نہ بستہ کہ شاہوں در ء پندیرت“ نیت و ارادہ کہ نیک پنت پہ کارانی جوان بوگ ء دیرنیت۔ اے نیکیں اوراجی کار ء سرجم کننگ ء وژنامی یک وارے پدابلوچی اکیڈمی ء اوآئی ء مزن جوزگیس کماش واجہ بندیک ء وئڈ ء کپت۔ چیا کہ بلوچی اکیڈمی ء اچ وقتی بنداتی روج ء بگرتن مرچی ء مسترین جہد و کوشش ہمیش بوتہ کہ بلوچی زبان ء اوادب ء ہروڑیں شیرینی وردانگی ٹہیئے کہ دیما ہیٹ ء آئی ء چخت نزیاریت اوچھاپ و شنگ ء دروشم ء تن بلوچ راج ء سراش بکنت۔

گوئگیں سال ء جولائی یا اگست 2012 ء ء یک سبھے ء بلوچی اکیڈمی شمال ء کماش واجہ بندیک ء پون ء سر ء حال دات کہ ”کلیات گل خان نصیر ء بلوچی اکیڈمی یک وارے پداسر دوبارگ چھاپ کننگ ء چن ولائج کرتگ۔ اے حالوں کہ اُشکت اچ گل ء بال بوتن۔ بلے و ہدیکہ آئی ء دوئی پرمان کہ کتاب ء سرجمیں ٹڈی پہ پروف و ردو بندیک ء پرتو دیم دیک بوگا انت کہ اکیڈمی ء اے کار ء ڈبہ تی کوپگاں دورداتہ“۔ تہ من پہ دمانے ء چٹ ہبکہ و حیران بوتان او بہہ نتان کہ کجامن و گجا واجہ گل خان نصیر ء کوہیں بالاد۔ من کہ اچائی زانت و زانتاں نیل گپتہ او آچائی ء شیرانی مرور دیں لہراں متلب و مانا در برنگ و نیل گپتگ ہیٹ۔ خواستن کرت کہ واجہ بندیک من ء اے گرانین و مشکلیں کار ء چکاساں دور مدیئے۔ بلے پسورسدت کہ سنکتانی ہمیں پسلمہ ہمیش انت کہ اے ڈبہ ء سرجم کننگ تی سر ء انت او تراکنگی انت۔ دل ء گوئشہ ”کارے نہ انت حدائی سردارے پہ زور پرمانیت“ چارولا چار دل ء جہلانکیاں چرتوارے چست بوت کہ اے کار تراکنگی انت اچ پدکنزنگ ء ہیچہ نیت۔ او دوئی پلو اے پگروں کرت کہ گل خان ء وڑیں یک راجی و کومی شائرے ء (کہ بلوچی ء سرشار انت) سرجمیں شیرینی

مڈی عزیز آرگ، ردوبند دیگ، تیار کنگ اور اج و دیمیا آرگ نہ ایوک ء منی پیس یک کم توان و نابز انتیں مردے ء پے یک کومی و راجی اعزازیت، نام و شرپ ایت بلکیں منی وڑیں بے تواریں چار ہرپ عزانتکارے ء راولجہ ء بالاد ء ساہگ ء موت ء رانہ تھنا پچاروک و چہ آرگ ء یک مزنیں موہے رسیت۔ بلکیں گوں ہے نام ء ہمگر نچی ء من ہم اچ ازلی بیگواہی ء دہنز و مجاں وتی نام ء چڑاہیت و رکھیت کناں۔ ہمیشکا نیٹ سرینوں گوں بز گواپیں سادہے ء بست او کلیات گل خان ء تہر تہریں پگری گورمانی تہا ایر کپتاں تہ جاہے ء درومر وار دنت، ہندے ء الماس تراشگیں گپتارانی لڑنت۔ یک نیمگے ء راجی سس و مڑا ء او نگداری ء ہکل اتنت تہ دگہ پلوئے ء شلمسریں تیرانی شینگ وزہ سریں زحمانی اوجون آپ دا تگیں سگارانی در ہلگنت۔ نصیر ء تن چل سالان بلوچی شازی ء چادر ء راگوں بے درویریں شیریں پگرو مارشتانی دُریں گپتاراں زبیدار و ڈولدار کنگ ء یکشلیں جہد کنگ ات او تن مرگ ء کنگ ء اچے جہداں دستنی نہ کشنگ۔ نصیر ء بلوچی شازی ء ایک دگر رنگ و گونا پے دات۔ اے میانچی ء ہرچ ہمارنگے کہ آئی ء پے بلوچی شازی ء دیمیا برگ ء گہتر زانت، کاری بست او وتی شازی ء راہا پیم ء راج ء دیم ء آورت۔

نصیر ء شیریں دروشم، لہزانی درچن او آوانی ہمار ہند ء پین سر پند بوگ یک اجیں گپے نہ ات۔ چیا کہ اچ وتی کسان امری ء بگرتن ورنائی ء وحی ء سر بوگ ء من زند ء یک دراجیں بہرے واجہ ء پھر مہریں ساہگ ء گوازینگت او اے ڈول ء من ء آئی ء شازی ء راہہ جوانی ء وانگ ء او سر پند بوگ ء شیریں و ہدے دست کپتگ ات۔ اے درنچ ء آئی ء بازیں شیرے من وتی کاپیانی تہا ہشتہ کرتگ۔ بازیں پے دل زپت ہم بوگ اتنت او چوش بگوش کہ ہر شیرے ء بند بند منی دل ء شک اتنت۔ ہمیشا و ہدیکہ کلیات ء ہشتہ ایں جرید گے من ء دست کپت۔ شیراں ء کہ ونت و چاربت تہ بازیں شیرے پد گہ رنگے ء منی دیمیا اتلگت او من سر پند بوتان کہ شاز ء وتی بازیں شیرانی رنگ و دروشم مٹ و بدل کرتگ اتنت۔ او پرچہ مکنت اش۔ چیا ء کہ ہمانی ء وتی نت او آرا اے حک ہم رسیت کہ آء ایشاں ء اچ وتی پگری مارشتانی بن زہ ء درکنوک ات۔ پھک ہے رنگیں چیزے من وتی کتاب ”زری نوڈ“ ء جریدہ کنگ ء و ہدے دیگت ات کہ ملک دینار میر واڑی ء وتی بازیں شیرے وتی سے جتا جائیں دپترانی تہا دگہ دگہ ڈول ء گوں مٹ و بدلی ء آورتگ اتنت۔ ہے رنگ ء واجہ نصیر ء بازیں شیرانی سرگال یا سر حال ہم مٹ

و بدل کرتگ انتت۔ ہے رنگ ء عبثتہ رہند گلبانگ ء و ہد ء دگر، پدا ”شپ گروک“ حمل جیند او گرسند ء رہند دگہ وڑے انتت۔ وہدیکہ 1973ء ء رند عبثتہ رہند چٹ جتاودگر انت۔ ہمیشا کلیات ء ردوبند دیگ ء و ہد ء بازیں چارو پچارے ء او شئو روسلا حے ء پدا ماہا رہند زرتہ کہ آئی ء پچار ء آ ء وت وتی کتاب گرسند ء پیش گال ء ماں کنت۔ اگن ہورت پچارے تہ ایش ہم مئے نہ انت۔ بلکیں مئے جہد ہمیش بوتگ کہ ہرج ہما عبثتہ رہندے کہ آئی ء اچ بندات ء کارمرز کنتگ۔ ماہم ہماراہ ء سر ء بروہاں۔ تنکہ سر جمیں کتاب یک رہندے ء او یک لکھ وڑے ء راج ء دیما آ رنگ بیت۔

بلے ادا من دگہ لہتیں گپ کہ آ ء واجہ نصیر ء شاری آئی ء زند اور کرد ء بارو ء انت دیم ء آ رنگ لوٹاں۔ او آ ء اے وڑ انت کہ نواب یوسف علی خان، میر عبدالعزیز کردو آئی ء سنگتاں پہ بلوچ راج ء گہتریں، وشخالی ادوت واجہی حکانی پد جنگ ء پہ یک راجی او کومی جنزے کہ 1921ء چیر اندریں رنگے ء بنا کرتگ ات۔ واجہ گل خان کہ 1933ء اچ وتی وانگ ء گیش تہ ورنابانی ہے کاروان ء ادار بوت اتن زند ء گڈی کنڈگ ء اے کاروان او آئی ء ہمارے یلہ ند انتت۔ جہد ء اے دراجیں پند ء چونیں مشکل و خجال تکلیپ و مسیبت اوسکی و سوری کہ دیما تک نحت۔ اے واجہ نئے اچیشاں نزور ترہت نحت او نیکہ اچ وتی راہ ء گسر کپت نحت۔ پرنگی ء دور ء زلم و بیداد بہنت، یا کہ رند ء جوڑ بوتگیں پاکستان ء دور وباری ء زلم و بیداد نصیر ء ہروڑیں جا وراں گوں پچیں پیشانی و پرائیں ڈوبر ء وتی کوہیں بالاد ء سر ء سگہت نحت۔

پاکستان ء جوڑ بوتگ ء گڈ گیشتر اچ ایوب خان ء مارشل لاء ء تیوگیں بلوچستان ء گپت و گیر ء یک دورے بنا بوت۔ ہرچنکہ کہ راجی سروک سیاسی لیڈرا و پارٹی و کر و کارندہ انتت۔ گرنگ و من جیل و زنداناں بند کنتگ بوتنت۔ جھالوان ء مینگل وزر کزئی ٹکانی سر ء پئوچ کشی بنا بوت۔ واجہ گل خان نصیر گوں اندگہ ہمراہ و سنگتاں بندی بوت کلی کمپ ء بدنا میں بندی جاہ ء تن نہہ ماہ ء لٹ و چماک، سزا او بیداد و زلمانی آماج بوت۔ کید و بندانی اے نوبت تن 1968ء ء یک شل ء برج ات کہ ایسی داستان وت یک دگہ کھسے ایت۔

فروری 1973ء ء و ہدیکہ نیشنل عوامی پارٹی ء ماں بلوچستان ء حکومت پروہگ بوت تہ یک وارے پدا بگر و بدار ء داستان بنا بوت۔ واجہ گل خان نصیر سنگتانی تہا اولی مردم ات کہ دزگیر کنتگ بوت 7 اگست 1973ء ء آئی ء مستریں برات

میر لونگ خان وتی لوگ ء تہا شہید کنگ بوت۔ وہدیکہ آئی ء کہول ء اندگہ ورنا پہ کوہاں در شمنٹت ویاگی بوتنت۔
 16 اگست 1973 ء سردار اعطاء اللہ مینگل، میر گھوس بٹک بیزنجہ، سردار حیر بٹک مری او ادنگہ بازی سنگتے دزگیر کنگ
 بوتنت، ہمے میانجی ء وہدے زور مندیں حاکماں وتی کدر ہلپیت کہ گل خان ء اچ سنگتاں پر وشنٹت۔ پہ ہمے کار ء حاتر ء آرا
 صوبہ ء سرور یٹاپینگ ء اوچل لکھ کلد اردیگ ء پیش کش اش کت۔ (حدامرزی میں ملا سعد اللہ زہری اے گپ ء گواہات کہ
 وت کاسد بوتے) بلے واجہ نصیر ء پسو ہمیش ات کہ من سنکتانی لڑ ء ساد ء بارگیں جاہ نیاں ونباں کہ کسے من ء پروشت بکنٹت۔ اچے
 تہلیں پسو ء رند زدو کینگ وتی گڈی حدان اتکنٹت۔ گل خان نصیر ء سر ء سی ء برز اکیس ء مقدمہ جوڑ بوتنت تنا حد ء کہ اے
 خانو ادگیں وپہک وپلگاریں مرد ء سر ء سیاہ کاری ء دو بہ اش ہم جت۔ بلے کوہے اگن شہ وتی جاہ ء کنزیت گڈاں گل خان نصیر
 شہ وتی راہ ء او شہ وتی مکسد ء یک گامے پدی کنزت۔ (یک جتائیں سیشن جے اسلم چوہدی پہ واجہ ء کیسانی گوشدارگ ء ناینگ
 بوت۔)

واجہ گل خان نصیر ء زند ء پدی روچاں پہ وتی کنوم وراج ء آئی ء کرنگیں اے دراجیں جہد ء راہی سال ء کیدو
 بنداناں وجہد وچا ہاناں بے شرپ کنگ ء پندل و ہنر سازنگ بوتنت۔ آئی ء سر ء بہتام اش جت کہ گل خان نصیر بہا بوتے۔ گل
 خان ء وتی راہ یلہ داتہ یا کہ گل خان ء اسر کار ء وتی راہ ء برتے۔ بلے ہر پہمندگیں و سر پدیں مردم ء اے زانت کہ گل خان نصیر پہ
 زرا و مال و متاھ ء لالچ ء بہا بونگی مردے نہ انت۔ ہر کسے کہ ہمے گڈی روچاں گول گل خان ء نزیک بوتے آ ء وت پوہات کہ
 گل خان پہ چہ رنگ ء وتی زند ء روچاں گوازیگ ء ات۔ سنکتانی یک دیوانے ء کیے ء پہ شگان ہمے دانک گل خان نصیر ء
 راگوشت کہ تو پہ جنرل رحیم الدین ء زراں بہاء بوتنگئے۔ گڈا واجہ ء گول سوگندے ء ہما مرد ء رانچیں پسوئے دات کہ دیوان ء
 تشنگیں مردانی ارس ماں چماں گل گل بوتنت (لالا عزیز شاہوانی، سردار عبدالرحمن او ہما دیوان ء دگہ یک و دو مردم مرچی ہم
 زندگنت و گواہ بنت)

شالکوٹ ء کتابانی چہ درستیاں مستریں دکان سیلز اینڈ سرورس سنٹر ء واہند واجہ منصور بخاری وتی یک نیادے ء حال
 دات کہ یک رندے ماوتی دکان ء تشنگ اتیں کہ واجہ گل خان و زمر دحسین دکان ء اتکنٹت۔ گول نندگ ء واجہ ء حدگ بنا

کرت۔ وت اوز مرد حسین ہے رنگ و خندگ و نعت کہ ارس و اولمب اتنت۔ جوانیں ساہتے و پد من حسمت اش کرتاں۔ تہ
 و لہ نصیر و در اینت کہ مرچی گورنر رحیم الدین و من و لوٹتہ کہ بیا ”سلیگ ہیر لسن“ و کتاب و پسو و بہ لکھ۔ تو ہر چکہ پشت دردی
 لوٹے من ترا دیاں۔ من پسودات کہ جرنیل صاحب اے منی کارے نہ انت۔ اونے منی تب من و پھ چوشیں کارے و
 رزادنت۔ سلیگ و ہرچی کہ نشتہ کتہ جوان نشتہ کتہ۔ دروگے نہ بستہ۔ تو انچیں مردے و پھ اے کار و بگوش کہ تی تب و حساب و
 کرتے ہکت۔

بلے ہزار آپرین بات ہے مرد و سگ و اوسینگ و نہ چہ کسے و گلگے، نہ اچ کس و شکایتے، بس وتی کار و کنان و
 روان ات، ہما کولے کہ گول اے راج و اولی روج کرتگت، ہرچ اہدے کہ بستگ ات او ہرچ کٹھنٹے کہ آئی و گول بلوچ
 مہلوک و ات و ہائی و سر و اوشتاگ ات۔ نہ پگری حوالہ و را ہے مٹ بوت او نیکہ عملی رنگ و اچ وتی جہداں دست کشمت
 او اے گپ و گواہی و تن زند و گڈی روجاں پر بستگیں آئی و پر بند و گال دینت۔ بقول ڈاکٹر شاہ محمد مری ”گل خان مرت“ بلے
 شائریں نصیر زندگ انت۔ آئی پگر زندگ انت، آئی و شائری زندگ انت او آئی و ہما جہد و جہا و زحمت و واری کہ یہ بلوچ و
 شرمندیں زندے اڈ گرگ و آئی و تن پنجاہ سالوں وتی زند و بہرے او مکسدے زانت نعت۔ تار کیک و بہرے جوڑ بوتگ
 نعت و تاں جہاں است، و تاں بلوچے است، زندگ ما نعت و زندگ بنت۔

مرچی من اے گپاں پھ ریکا رڈ و کچکی و دیم و آ رنگایاں کہ پھ آ یو کیں نسل و او بادگاں نشک بہنت او بزانت کہ گل
 خان چوئیں مردے ات۔

یک وارے پدا کلیات و نیمگ و رواں، کلیات و نام و بابت و گول سنگت و دوستاں یک در اچیں شور و سلا ہے او
 چار و تپاس و پد و لہ و چنتے شیرانی سرگال دیم و ایر کنگ بوتنت۔ بحث و تران بوت ہے نام ”تیر گال کاریت“ گول جمیں
 تپاکے و پد در چنگ بوت کہ اے شیر و پشدر اے رنگ انت۔ کہ شائر را ہے و روگ و انت۔ ریک پادیں ڈگارایت پادے
 چیزے و اڑیت۔ خیال کنت تہ تیرے کپتگیں آ و ہے تیر و زوریت، چاریت و آئی و بابت و پگر کنت کہ باریں چوئیں
 مردے و جا بہ و چہ کپتہ۔ اناگت تیر گول شائر و گالی بیت۔ او گو نشیت کہ اہدی باریگاں منی چوئیں مزنیں ارزشتے بوتہ۔ من

تنگداریں، سرچاریں اون لُج پالیں بلوچانی جلوہ وزیب بوتگوں۔ بلے مرچگیں ورناباں اچ تیر وکمان اوزحم وتوپکاں وتی واہگ و
 شنوک تریختہ، ملک ووتن ء مینار، راج وکوم ء نگ و لُج ء دیمپانی یلہ داتہ۔ پیشا مرچی من بے ارزشت ء حاکانی تہا بے گرز
 کپتگوں۔ درحک ء اے شیر ء بنی پگرگوں وتی گلزمین و مکہیں ڈیہہ اوگوں راج وکوم ء آئی ء بے بہائیں کمٹمنٹ ء یک بکس
 ایت۔ ہمیش ات آئی ء زند ء مراد وواہگ پہ بلوچ، بلوچستان و بلوچ راج ء کہ۔

بچنڈیت بیر کت بُرا

سلیمان ء تن البرز ء

چہ ہمند تاں زر ء سؤزیں

بلوچ بول بنت شکر لہزیں

تئی نام و نشان قائم

تئی سیم ماں جہاں قائم

گڈ سرا پہ یک دگہ گپئے ء گونٹنگ ء باڑایاں او ء ایش انت کہ واجہ ء کتاب ”حون ء گوانک“ ء سر لہز ”گونٹنگی“ حبر ء
 رامن کلیات ء بندات ء جاگہ داتہ او ایش اچ شار ء پلو اکلیات ء سر لہز ء رنگ ء کار بستہ یا کار مرز کٹنگ۔ تنکہ اچ شار ء پلو
 آئی ء جند ء شار ی ء سر ء یک سبکیں چھشاکے ء ڈولا دیما بیت۔

گپ ء گونڈ گران ء یک وارے پدا من ہما پلو اکایاں کہ کلیات ء سر جم کٹنگ ء کار ء مزن ز جمتیں جہدانی یک
 پُھر یں سالے گوست۔ ماسرین پہ ہے راجی کار ء سر جم کٹنگ ء بستگت او ہر دیں کہ گڈی منزل ماگوں وتی چہاں دیست براں
 کار وتی سر جمی ء گڈی کنڈگاں ات تہ سرین ء بوجگ پما گران نہ ات۔ منزل دیم ء اتک گین سارتے کشتاں پرچہ کہ مرچی
 کلیات سر جم انت، شے دیما انت او دست ء انت۔ البت گڈ سراں کار ء سر جم بوگ ء بابت ء یک دانکے دگر گونٹنگ لوٹاں کہ
 پرے گرانیں بار ء کوپگ دیگ ء واجہ بندیک ء شیر کنین و مہر وندیں اہے آئی پچی ء اگن واجہ پروفیسر رزاق صابر، واجہ
 پروفیسر صبور بلوچ او واجہ پروفیسر محمد یوسف ء رہشونی، نیکیں سر و سونج، سلاح او مکک گوں مہوتین اتنت تہ اے کلیات چوش پہ

آسراتی اوزوتی ءِ سرجم بوتگ ات۔ ہے رنگ ءِ راسکوه ادبی دیوان ءِ ورنہیں کماش واجہ وحید عامرو آئی ءِ گل ءِ باسکانی، واجہ نصیر ءِ کتابانی شوہاز و ایند کہ دست کمکی منی کار ءِ آسان کنگ ءِ مستریں سبب وسیلہ اتنت کہ من ایشاں ہچ رنگ ءِ شموشت نہ کنناں۔ کتاب ءِ کمپوزنگ ءِ مشکلیں کار مئے دیدگیں دوست واجہ عزیز جمال دینی ءِ بازپہ زیبائی ءِ گوں وتی از می زانت و سرپدی او ڈولداریں ہنر ءِ سرجم کنگ۔ ادا من ہما واجہیں مہروانانی منت وتورواں ہم وتی سر ءِ زوراں کہ آوان پہ منی کار ءِ آسان کنگ ءِ واجہ نصیر ءِ ہما کتاب کہ مارکیٹ و کتابجاہاں نہ گواہنت وزیان نخت من ءِ شات کت و دانتت کہ من ءِ وتی کار ءِ دیما برنگ ءِ دگہ مشکلیں وجنالے دیما نیاتک، کلیات من دو بہراں شے دیما انت۔ یک بہرے ءِ ماں ہما شیمیر نخت کہ آ ءِ چھاپ بوتگ و کتابی شکل ءِ اتلگنت۔ او دومی بہرے ہما شیمیر نخت کہ آ ءِ انگت ہچ رنگے ءِ، ہچ جاگہ چھاپ و شنگ نوتلگنت۔ پرے راجی کار ءِ ماو بلوچی اکیڈمی تن کجام حد ءِ سوب مند بوتگاں۔ ایشی ءِ پیسلہ ءِ حک ءِ ماپہ بلوچ راج ءِ او بلوچی ءِ وانوکاں ایر کنناں۔

والسلام

یوسف گچی

شال کوٹ

سے شنبے 23 جولائی 2013ء

پیش لبر

شیراں ہما مرد گوشت
وت موہری دعویٰ رگرت

میر گل خان نصیرؔ ہم اہدی بلوچ روایت ء رند گیری کناں ء ہما درستیں و نیل
وواکیاتاں ء وتی شیراں گالانی تہا ء بیان کناں ء اتکہ۔ ہما وانی کہ آ ء وت چم دیتیں گواہ بوگ۔
میر صاحب ء وتی اہد ء راجی وچا گردی حالتاں ء بلوچستان ء پدمتگی، بلوچ کنوم ء کرد، حکومتانی گوں بلوچ راج ء
تب وسلوک او وتی جند ء بلوچ حاکمانی، سردارانی او میرانی کرد، ہمیشانی سوب ء جاورانی بدلی، جیل وزندانان من بند و کپتگیں
بے وسیں مہلوک ء بدیں حال و آ وانی مارشت چے وت دیتگنت، ایشاں ء مارنگ او ہرچ سرگوست ء رامان وتی شیراں
کالب ء ہے رنگ ء آ ورتہ و بند کرتہ کہ آ وانی راست گوئی آ وانی بے ریائی اچ زحم ء زہ ء او اچ شلسریں تیراں دیما تر بوتہ۔
میر صاحب ء پہ بلوچ کنوم ء انسپ ء بیرک بلند کرتہ او ہر کجا کہ نابروبری و نا انسپانی یے دیتہ گڈاں گوں وتی گونڈلیں گپتاراں
بیڑے آ ورتہ او بلوچ ء حک ء جنو کاں ء وتی ترندیں ایرادانی زد ء تہا آ ورتہ۔

میر صاحب ء پھر گرسندیں پر بندانی دیم ء شنگ کارمدام لہرزگ بوتگ نحت۔ چیا کہ آئی ء شازی پماواں یک
اڑے و مشکلے ء چہ کم نبوتہ۔ برے حاکمانی ترس، برے، شنگ جاہ و پرلیس ء بندی ء ترس، او جاگے ء سیاسی شخصیت و واچے ء

بھیم و پاتراپان لگور کر گنت۔ کسے ء گوشتہ اے شیر ء درکن او کسے ء دگہ گپے جتہ۔

پست و ہفت سال واجہ نصیر ء بیرانی ء گوٹگ نحت۔ دنیا ء انچو ترقی کرتہ و دیماشتہ کہ کمپیوٹر او مائیکرو چسپاں دنیا ء درستیں رہند ء رابدل کرتہ۔ کمپیوٹر ء سنبوب ء میر صاحب ء شیر ء پر بندتن دنیا ء کند کڈ ء سر بوتگ نحت بلے مرچی ہم پلشر آئی ء شیراں ء مٹ و بدل ء بغیر چھاپ کنگ ء تیار نہ نحت۔ اوہے ڈول ء پدو پیش کنگ بوٹگا انت چوش کہ گوٹگیں باریگاں بوتہ۔ مرچی ہم حالت ہما نحت بقول ء اقبال ء ارمان ہمیش انت کہ ”عقل سمجھتی ہی نہیں معنی پیغام ابھی“ اور مان ہمیش انت کہ تاریخ ء راڈ بگ و چیر دیگ ء اوتارنخ ء رابدل کنگ ء جہد بوٹگا انت۔

میر گل خان ء وتی شازی گڈ ء راج و ت و پد پہ بلوچ کنوم ء پشت گیتہ۔ آئی ء شازی، آئی ء گیت او پر بندانی ہر لہز بلوچ راج ء انا مت نحت۔ او ایٹاں ء اچ شنگ کنگ ء کن کنگ یک کنومی دیانتی ایت۔ لہتیں ٹرگان ء اچ کتاب ء در کنگ ء معنا تاریخ ء مٹ کنگ انت۔ اے بابت ء میر گل خان ء کہول ء مردم او بلوچ دانشور اے کار ء تھا گون نہ نحت۔ اگن بلوچاں ء وتی تاریخ مٹ کنگی انت۔ گڈاں آئی جوان تریں وڑ ہمیش انت کہ آء اچ تاریخ ء عمل ء سبق بزورنت۔ او اے رنگیں رو بہاں چوت ء رابہ رکھنت۔ میر صاحب ء اے شیر ء پر بند اچ 1944 ء بگرتن 1983 ء براں تن آئی ء زند ء گڈی روچاں پر بندگ بوتگنت۔ اے شیر ء مرچی اڈ دیگ بوتگنت۔ نواب اکبر خان او آئی ء درستیں سنگت اچے پر بنداں سئی او سر پد اتنت۔ مرچی ہم نواب ء ویڈیومن You Tube ء است انت کہ ایشی ء ماں آء میر گل خان ء شیراں ء سہڈا ہاں ء پد پگال ء گوٹشیت۔ بلوچستان ء اخباراں ماں اے حبر مرچی ہم است انت کہ نواب صاحب ماں دیواناں میر گل خان ء پر بنداں وانیت۔ آہاں گلابیت او آء بلوچستان ء انقلابی شازمینت۔ تاریخ گواہ انت کہ میر صاحب او نواب اکبر خان سکین نزیکیں دوست و سنگت اتنت۔ او اے دوستی ء یک مئی سبے ایش ات کہ ہر دوئیں ء علم ء کدر استنت، ادبیات ء گوں مہر و دلچسپی آتش۔ اوتارنخ ء ارزشت اتنت۔ دوئیناں گوں وتی وتی جوانیں لا بھیری ہم است ات۔ او دما گوں یکے دوئی ء کتابانی سر ء گپ و تران و مٹ و بدلی است ات۔

یک دگہ گپے کہ دوئیں حد ادر زبانی تھا یک ڈول ء گنگ ء اتک۔ آء آوانی ہے یقین و اعتقادات کہ بلوچ یک زندگی و (Dynamic) ڈائنامیکس کنوم ایت۔ آء ہر دوکان ء بلوچ کنوم ء زور و جرات او عقلمندی ء سر ء پھتہ ایں بھیسہ و ستک است ات کہ بلوچ ہم چونکہ کنومانی وڑ ء وت ء رازنگ داشت کنت اوزنگ دارنگ ء سنخ ء سر پدی یے است۔ آء دوئیں وت ہم بلوچ ء دلاور و ترسیں پسگ اتنت۔ ہر دوکان جیل و زند ء سکی و سوری دیست نحت بلے بچ رنگ

ءتک اش نچنڈ بینت ونئے کہ وہدے ءنرور تر ہت نخت۔ ہر دو بیناں ءاچ وتی کنوم ءمز میں دل اڑی یے است نخت۔
 آہانی گوں یکے دومی ءدوستی چون، پرچہ اوچے رنگ ءدوری و بدگمانی اتک؟ ایش ہم تاریخ ءیک بہریت۔ کہ ایشی
 ءسر ء کتاب نبشہ بوت بنت بلے گپ ء گونڈ گران ء گونشاں کہ میر گل خان نصیر سوشلسٹ پگر ءمنوگرے ات۔ اوگریب
 و بزنگ ء پشت ات۔ سامراجی حاکمان ءاے پیرز و نبوت۔ مہر و دوستی او سنگتی ءاے زنجیر اش پر وشت۔

میر صاحب ءیک یک شیر و شیرانی ٹپہ اچ نواب صاحب ءچمانی دیم ء گوستگ نخت۔ آء ایشی ء ہم سر پدات کہ
 میر صاحب شائری ءماں جمری گریند او گر وک ءبُن دنیو کیس آس مان انت۔ او ہمائی ءحاکمی ءروچاں میر گل خان ءکھول ء
 گوں چونیں بیداد بوت بلوچستان ءگلزمین ءحاک گوں آئی ءبر ات میر لونگ خان ءحوناں سھر گردینگ بوت۔ کہ اچیشی ء
 نصیر ءراچنکہ در درستہ۔ اولمی انت کہ آء شائریں مردایت او ووتی دردانی در شانی ءگوں وتی گونڈ لیس گالاں کنت۔ او پہ پد
 یگاں تاریخ تلش کنت۔

پہ بلوچ ءاے نوکیں گپے نہ انت۔ اوچو شیں مسال گوں ماسداں است کہ ہر بدیں ءرابد گونٹنگ بوت۔ گوک پر وش
 ءجنگ ء سردار محراب خان پر وش وارت، راج ء آئی ءاے کرد ءجون نہ لیکھت و من سوت و ہالوہاں ایرش جت۔
 یاڈ وبارش، ہمے رنگ ءوہدے پر پرنگی ءگونٹنگ ءسر ءنوروز خان ءوتی برات، خان جان ءراکشت، پرنگی ءنواب ءخطاب ہم
 دات بلے بلوچ مہلوک ء آئی ءاے کار ءرا ایر جت، آرا ملامت کرت و من سوت و پر بنداں بد گونشت۔ مرچگیں روچ ء
 من جھالاوان ءکوہستگاں ہمے سوت و پر بند اشمکنگ بنت۔ بلے پداہے نواب نوروز خان ءوتی گڈی عمر ءپہ بلوچ ءہما
 کارکت۔ کہ تنکہ دنیا است انت آوانی نام و تو ار گارعبیت کہ آئی ءوتی پیراں سری ءگوں وتی بچ وکھول ءمردماں پہ بلوچ کنوم
 ءکربانی دات و بلوچ ءعظمت ءرا بر جاداشت۔

چٹ ہمے وڑ ءنواب بگٹی ءوتی دوست و سنگت یلہ کرتنت و دست گوں بھٹو ءیک کرت۔ بلوچ ءراتاوان بار کرت۔
 اے تاریخ ءبہرے نخت۔ ہماروچانی حالتا کانی تاک مرچی ہم ہماروچانی گواہی ءدینت تاریخ نہ چیر دینگ بیت ونئے ماچیر
 داتے کنناں۔ بلے ہمے نواب بگٹی ءکہ اچ و لوجہ نصیر ءگپتاراں سک باز اثرے زرتنگ ات۔ ماں عمر ءپدی روچاں نوابی عیش
 و آسرائی یلہ دانتت۔ کوہ ءشت، شہیدی ءنامے کھت او وتی نامے ابدماں کرت۔ آئی ءمرگ ءیک وارے پداہے
 پیشداشت کہ بلوچانی سر ءاے ظلم و بیدارتن مرچی ءیک شل ءبر جاہ نخت۔

شہیدانی سرپ روچ پہ روچ مستر بوہاں انت و رناہانی خون مرچی ہم ہما وڑ ءرتیچک بوگ ءانت انچو کہ سی وچل

سال پیسرا بونگ ءات۔ مرچی جاو ر بدل بونگ بخت۔ اے شیراں مرچیکیں حالتانی تھا مچارات۔ آء دگہ دورے ات، اے دگہ دورایت۔ ماوشا گوئشیاں یا نہ گوئشیاں تاریخ وت گواہ انت۔ اچیشاں باید کہ سبک زورنگ بیت۔ چیا کہ اچیشاں نئے کسے ء بالاد ایرکپیت اونیکہ چست بیت۔ ہے تاریخ انت کہ ماراوشا ر اچ وتی گوئگیں باریگاں آژناگ کنت او مئے حالاں پہ آ یوکیں نسلان سنبھالیت۔

میر گل خان نصیر ء وتی زند ء گڈی روچاں مدام وتی اے شیر د پگال کرت۔

نصیر! تئی بیوفائی ء نہ جنت زنگ ء او سنیلانی
اے آئی شاری ء تمللائیں ترزو گپتارنت

وسلام

گل بانو
میر گل خان نصیر ء جنگ
شالکوٹ

گوشکی خبر

منی بازیں ہما دوست کہ رنگی مجلسانی شو کی نعت ہر وہدء آج من گلگ دارنت کہ من آوانی تب ء شیر نہ گوشاں۔ آء گوشنت کہ من شیر نہ گوشاں بلکن، سلاح جوڑ کنوکیں کار جائے ء من نشنگ جنگی سلاح ٹائینان۔ ہے یارو بیلانی ایرادان چہ کدی کدی منی چند ء ہم شک کپیت کہ بلکن، من نہ وشیں کارے لنگایاں اوچہ شازی ء راہ وراہند ان گسر کپتگاں۔ پرچیکہ شازی زیبا و بارگیں گمان اونا زُرک ووش تائیں اومانانی شکل ووش تواریں لوزانی تہہ ء پد ہر کنگ ء نام انت۔ شازی ء گوں توپ و بمبانی زرنب و زرانب، ٹینک و بالی گھر ابانی گھور و گھار او شلسرین تیرانی شیک و شا کاں گوں چی کار، مٹاں کہ فردوسی یک زمانگے ء جنگ ناگ ء وڈ ء یک شاہنامگے پر بست اوتی شیرانی تہہ ء میدان جنگ ء ہما سورت ء پیش داشت کہ شاہنامگ ء وانوکانی دیما، ہما جنگانی ندرگ چو آ دینک ء در کپنت۔ تنے وھد ء کہ باز انتکار گوشنت کہ سزین زہانی برمش، اسپرانی ٹیک و ٹاک اوتیرانی شینگ ہم گندگ و اشلنگ بوتنت۔ بلے من گوشاں، آء فردوسی نت۔ جنگی شیر گوشوکانی، پیکھمبر، پر بندوکانی بے تاجیں بادشاہ۔ مگہ من کنیاں! شازی ء منی چی ہند انت! من کنیاں کہ ہمارا ء بڑیراں کہ نظامی گجوی پیہیں استادے ہم وتی رزمیہ داستان، سکندر نامگ ء پر بندگ ء وہدء آئی سر ء دوگام دیماشت نہ گرت۔ دومی خبر دؤر وزمانگ ء ہم آست۔ آء دگہ زمانگے نت او مرچی دگہ زمانگے۔ آء جنگ و جدال او جنگ و پروشگ ء دؤر و باری اتنت، بلے مروچان ء جمہوریت ء دؤر و باریکت۔ مروچان ء ایمنی و کرار کراری ء روچنت۔ پمیشامروچی پھل و بلبل، کدہ و کباب اوچنگ و رباب ء شازی کنگ لوٹیت نہ کہ توپ و بمبانی گھب گھبارانی سر ء سوت او مشین گتانی ٹیک و ٹاکانی سر ء زبیر جوڑ کنگ پنت اونا زُرک مزاجیں وانوک و اشلنوکانی گوشاں کروچر کنگ ء سر و سامان کنگ پیت۔ مروچی آگاں بادشاہ نہ نت تہ چی بوت، نازرک تیں ہما ڈکیٹرتہ موجودت کہ یکبرے چہ دُزیں راہ ء اتلگ و واجلی ء گرسی ء نشنت تہ آراوتی ہپت پُشتی حتی و پیر کی میرات زانتت او تئا و ہدیکہ شیکتگیں تیراں گوں آوانی ہاترداری کنگ ممیت گرسی ء یلہ دگ ء نام ء نہ گرت۔ ہے واہر کار راستیں گپ و حبرانی اشلنگ ء تاب ء نہ دارنت۔ شانولیس، شازرا و زانتکار کہ وت ء وتی کوم ء تب ء زانوگرا و اولس ء

زبان گونشتن و اجہ کاران ء و ش نہیا نعت ہمیشا، آوان ء تن آ و ہدء جمیل و زندانانی تہء ء ساتنت تاں کہ آوانی تاب و توان او
مڑا پُرشیت یا آوانی روہ چہ بدن ء کُئس ء بال بکنت ۔

بہ ہر حال، اے یک چدرئیں خمرے نت کہ نیام ء کپت و دراج کثہت، منی گونشگ ء مراد ایش نعت کہ منی شاعری
ء من حچک ء بکن و سگھار ء حبرمی باز ہنبل و بیلاں و ش نہیت بلے من چہ وتی توند و تہلیں جبرگانی یلگھار ء اکدر بے وس
ولا چارباں کہ وتی ہما و لواہیں بیل و یارانی پنت و سو جاب بشموشاں۔ ہر دینکے شازی ء لہڈ کانت ء اوشیر چو ہار ء چول جنان بنت
نت آوانی تہء ء تیر و تپنگ ء تو ار مپرشیت اومن، اچایانہ وتی گوشاں بند کُرت کناں اونہ وتی زبان ء داشت کُرت کناں۔

منی گُمان ء شازی مضمون نویسی نہ انت کہ یک سر بندے ء سر ء قلم ء زُرتہ نوشنگ کناں ء بروے۔ بلکہ شازی
مضمون و دی گنگ ء گوں اوار جبرگانی لہڈ ء چہ رستگیں لوزان ء یک در چنگیں زیرے ء تہء ء سورت دیگ ء نام
انت۔ شازء ہر ڈولیں جبرگ بنت ہما وڑیں لوز چہ آئی زبان ء در کپنت، اوشیر ء جاگک ء پوشنت۔ یہ مسال چوش کہ یک
شازء، شرسورتیں زبیلے ء گنٹلیں زُلبانی بندگنت اوشپ و روج آئی جتائی ء آس ء چنگا انت، نیں کہ آء شیرے پر بندیت
نت آئی شیر ء من ہم، ہے آس ء توش و دی بیت پر چیکہ شیر ء لوز آئی ہما گر میں جبرگ ء چہ رُذنت۔ آوانی تہء ء اشک ء توش
مان بیت، تیر و تپنگ ء نکاٹہک اوجنگ ء پڑ ء من کپوکیں ٹپپانی کُوک و پریات اوزار و رنگ نہ بیت۔

من ایشراہم زاناں کہ شازی بے اشک ء بیت نہ کنت او اشک پہ گجام یک چی ءے ء گوں نہ بتگ۔ کائنات ء
سداں چشیں ندرگ نعت کہ آوانی گندگ ء گوں شازء و جدان ء سر ء یک پُر کھنپیں اُسرے کپیت اوسداں انچشیں ہلیکت
نعت کہ اچاواں اشک ء روژنائی وتی دل دو تیں زیرگاں شانیت او شازء تب ء بالاریت۔ اچے ہلیکتاں یکے ماتنی وتن ء
مہر انت اومن وتی کوم و ماتنی وتن ء اشک ء جنوکاں۔

تاں حدے ء کہ منایات انت من چہ کساننی ء شیر گونشان ء کایاں۔ منی دل ء کوم و وتن ء مہر چہ کساننی ء و دی
پتگت۔ وتن ء مہر و موت ء جبرگ حدائی یک دادے او انچو من دل ء و دی بیت چوش کہ یک زہگے ء من دل ء وتی مات ء
مہروت ء وت پیدا بیت۔ اولاد ء ہر پور و رشتے چہ مات ء رسیت ہما چی یک کومے ء چہ آئی سر زمین یا ماتنی وتن ء چہ حاصل بیت
۔ ہچو کہ اولاد ء دل چہ مات ء مہر ء بے بہر نہ بیت انچو متن ء مہر ہم دلے ء من موجود بیت البتہ، ایشی ء من کمی و گیشی
ہر دو سورتاں امکان داریت۔

منی شازی ء من، ایشی تہء ء ہچ شک نیست کہ متن ء کدرتی مہر ء گوں اوارگی اُسبیت یا نمنی پہر ء ہم تاں یک

حدے ۽ رنگ مان انت بلے چہ درستاں گیش بلوچی ۽ کوم دوستین شائزانی گپتار چہ کسانا ۽ وتن دوستی ۽ جہزگ ۽ منی دل ۽ رودیتگ وچست گرتگ۔ چٹھیں گپتارانی اُھلنگ ویات کنگ ۽ من ہمیشہ مشتاک بیتگاں۔ شائزریکی کہ مئے مینگل ٹمن ۽ ریزواریں شائزادخان میرحدادادحان ۽ دربار ۽ ملک الشعراء یاسر شائز پیتگ اوبالاج گورگنج کہ آرا من بلوچ کوم ۽ مستریں کوم پروریں شائز مٹاں، کسانا ۽ چہ منی دل پسندیں شائز پیتگت۔ شائزریکی ۽ دراجیں شیر ”وخت نصیر خان ولی“ اوبالاج ۽ جنگی شیر ”کوہ بخت بلوچانی کلات“ مدام منی زبان ۽ سر ۽ پیتگت۔ ہے شائزانی گپتار منی دل ۽ سر ۽ ہر نکلے کہ اشنتت ایشی ۽ من شک نیست کہ امر ۽ گوں آوار آوار ہما نشکانی تہہ ۽ زیات جھلاکی وپراہی پیداوان بوت اوآوانی میدان گیشتر، دراجتر او پراہتر بان ۽ عشت۔

وہدیکہ من گولشاں کہ من ۽ گوں وتی ماتی وتن ۽ اشک انت گڈ ۽، ہما کجام بد نسیمیں آشک انت کہ وتی دوست ۽ تباہ حال ولوگ بر بادیں حالتے ۽ یکندیت اوآئی دل ولاپ ۽ آس ملکیت، دردے من جگر بنداں تیروک جحت اوآسانی درہدچہ چٹماں گواریت۔ تاں وہدے ۽ کہ من ہوش سنبھالگ وتی ماتی وتن اووتی کوم ۽ استعماریانی آہنی میں چچگاں من پلطان ۽ دیستگ۔ وتی کوم ۽ ننگ وناموت ۽ پے دانکے ۽ بہاوان ۽ دیستگ۔ وتی براتاں سندھ وپنجاب ۽ من درپہ درپنڈان وهرکس وناکس ۽ دیمادست شہاران دیستگ۔ وتی کوہستان وریگستاناں من چہ گرن ۽ پادلتاران ومران ۽ دیستگ۔ وتی لوچی وپرتنگی ۽ چیر دیگا پے کوہانی گھاراں من، چہ آباتیاں دیر، لُڑان وکوئڈوان ۽ دیستگ، اوایشراہم دیستگ کہ آوانی پرتنگیں وتن لُٹ وپل ۽ یک دوار جائے جوڑانت۔ آوانی ڈگھار ۽ چیریں گجانی درارگ ۽ چہ دگرانی سر ۽ ز ۽ ہور گوارگاناں، بلے وت آوان ۽ یک سبتنگیں دانکے ہم نسیب ۽ نہ انت۔ آوانی ڈگھار ۽ چیریں گجانی چہ دررنگیں زگھال، گنیس اوڈگہ معدنیاتاں چہ دگراں پے فیکٹری وکار جا چلگانت۔ ہوٹل، مبدھ اوواب جاگرم و سارت بوگانت تنے بد ۽ کہ کھشتانی بھٹی ہم زراب گرنخت۔ گروک سازیں ہنداں (بجلی گھر) من انچٹھیں برقی قوت پیداک بنت کہ اچایا استعماری واکدار وتی زند وود اودیروی و آبات کاری ۽ وسیلگانی سر ۽ کدرت حاصل کنگ ۽ لائک بنت بلے بلوچ، کہ ہے درائیں چپانی واجگ انت گونگ و لوچ انت۔ گوہراں من لرزیت اوآہاڑاں من سچیت آرا اکدریں واکے ہم حاصل نہ انت کہ پے وت ۽ دو وہد ۽ نان پیدا کرت بخت بلے پداہم، ہر دینکے ہے دہند وکھر، لُٹ وپل او پھلکیں بے انسا بیانی ز ۽ تواریے چست کنت تہ آئی زبان ۽ بڑگ ۽ پرمان بیت۔ آئی دست وپاد پروشگ بنت۔ آئی بدن گوں تیراں گچنی سبگ بیت اوآئی لاشگ دگرانی ہمرت گرگ ۽ پے، دُن ۽ دور دیگ بیت۔

تین من چہ وتی ہماہنبل و بیلاں کہ منی شازی ء سرء ایراد گرت جُست کنناں کہ پُشیں حالتاں من اے مناسب بیت کہ مس چہ وتن ء لٹ و پُل ء دیم ترینگ، وتی کنوم ء پادمالی ء چہ چماں مُونگ، وتی مات، گہار اُو جَرَگانی زار و زَنگاں چہ گوشاں کَر گرتگ اُو گوچک و دُغانی سرء ورنایانی تالاں کپتگیں لاشاں چہ دِرکاں و سَر جہل کنناں، حُسن و اشک، گُل و پُلبل اُورنگ و لُو ء سرء شِیئر و سوتاں پندراں۔ اُسٹ پُشیں تگداریں کنومے کہ پُشیں و ہدء آئی یک مڑادریں شازے چوش گرتگ یا چوش گرت کت۔ اگاں نہ، تہ آج من پرچے اے تو تکہ ء دارنت کہ من ہم ریڈیو پاکستان ء شاز و شِیئر جنوکانی پیم ء آوانی شپ مجلسانی و ش پھری سرمستی ووش تابیاں یہ سر و سامان بکناں۔

من ہما مردُم ء کہ آج من پُشیں اومیتے داریت پہ جار گونشاں کہ من چوش گرت نہ کنناں۔ بلوچ زالبولے ء سردرا، دست بستہ اُو پادشپا ددیست نہ کنناں۔ من آء اُردانی تہء، کہ من ءوت اوداں مانگ و زحمت کشگ ء ذاتی تجربگ بیتگ، آء پیرو و رنا اُوچک و زہگانی سرء پتگیں ہدے تاں گیر ام گرت نہ کنناں۔ حُدا زانت کہ آ و ہدء من کورباں۔ من تیرانی شیکگ اُو توپانی گھونب و گھانب ء چہ ابیدد کہ پچ توارے اُھلت نہ کنناں۔ من چیانٹ جتاں، پریات کنناں۔ اُو وتی بڑ ہکاری ء سرء اُرس رتچاں۔ ہمنی شازی انت، منی دل ء کھونٹ کہ لوزانی جاگ ء پوشیت و شِیئر ء سورت ء گیرت۔ کدی موتک و کدی رجز جوڑ بیت اُو منی بے آرا میں دل ء سہڈ بنیت۔

منی شِیئر اگاں یک نیمگ ء منی رَنگین تیں، ہموتناں پسند نہ بنت تہہ دومی پلُو ء واکداریں و اچکارہم وتی مُورک ء موہینٹ۔ گو تگیں سی وچل سالاں چہ پد مپد من آوانی جبر و جُورانی نشانگ پدنگایاں، بلے گلہ مند نہیاں، اُو نہ چہ وتی کارپداں پشومانان۔ بلکن سر بلنداں اُو پہر بندراں کہ تاں وتی و س ء وتی کنوم و وتی ماتی وتن ء کار ء اتلگاں۔ اے و ہدء ہم کہ من اے سدرراں نو بیسگایاں حیدرآباد ء سنٹرل جیل ء کپتگاں اُو گو تگیں چار سالاں چہ جیل و زندان ء سکیاں برداشت کنگایاں اوشکر ء گراں کہ تنے و ہدء اے پیریں اُمراء ہم نہ منی سسن زور بیتگ اُو نہ منی مڑا پرتگ۔

حیدرآباد ء سنٹرل جیل ء من تنہا نہیاں۔ ادا مے گلن (نیپ) ء مٹرس و سرچنڈس سرگروہاں چہ حان عبدالولی حان، ارباب سکندر حان حلیل، حان محمد ایزل حان، حان امیر زادہ حان (مرحوم) حاجی گلام محمد حان بلور اُو واجہ پرویز سلیم بلوچ چہ سرحد ء سردار اتاء اللہ حان مینگل، نواب حیر بشک مری، میر گوس بشک بزنجو، محمد ہاشم حان گلزئی، میر عبدالواحد گرد، آگاسید حسین شاہ، کرنل سلطان محمد مینگل اُو میر شیر محمد خان مری، چہ بلوچستان ء، سید قسور گردیزی اُو حبیب جالب چہ پنجاب ء، شیخ ایز اللہ بار ایٹ لاء میر علی بخش تالپور اُو معراج محمد خان چہ سندھ ء ہم گوں ماہے کبس ء بند بخت۔ اچے سرگروہاں چہ ابید چل

وچار دگہ پشتون و بلوچ ورنایاگی گری ء ہے جرم ء گوں ما آوارنت۔ یک اسپیشل ٹریبونل ء دیم ء کہ جیل ء تہہ ء وتی دیوان ء کنت۔ مئے سرء مقدمہ جاری انت۔

جیل ء تہہ ء بلیکہ مادرستان ء یک اوتا کے ء من نہ داشنگت، بلے مئے سرء یک دگر ء گوں نشت و نہاد اور و آ ہے ء پابندی نہ انت ہمیشا ہر یک شنبہ ء روچ ء مایکجاچ بوں اوشیر و شازی ء یک دیوانے اڈ دیوں۔ جیل ء بے کنہیں روچاں من اے دیوان نہ تنہا پتا یک وٹھیں ساعت تیری ء بلکن سنگتانی راہنمائی و دلہڈی ء یہ یک شتریں راہندے۔ ہے شیری دیواناں من اے راز ہم پد ہر بوت کہ واجہ قسور گردیزی تہا یک شیر زانتے نہ انت بلکن یک شتریں شازے ہم آست۔ اُردو اوسرا نیکی دوئیں زباناں من وٹھیں شیر گونشیت۔ واجہ حبیب جالب ء تہ جبر دگرے۔ آبز اں کہ مئے شیری دیوانانی چرا گھنت۔ اچے واجہگاں چا ایدہا پراسیاب کٹک ہم پشتو ء یک وش بیانیں شازے۔ واجہ عبدالرازق بگٹی ہم شیر گونشیت بلے اُردو زبان ء من پر بندگ ء جہد ء کنگا انت کہ گرانی کپیت۔ واجہ سلیم گرد کہ دو سے ماہ گوں ما اوار بوت یک شتریں شازے بوت کنت، تن انگتہ پوہتہ کار نہ انت براہوئی، بوچی، پشتو اُردو ء شیر گونشیت۔ بلے منی گمان ء گڈ سرء آرا بس یک زبانی زیرگ کپیت او آبراہوئی بوت کنت۔ برے برے واجہ کلندر مہمند کہ یہ وتی و کیلی کارانی سر انجام دیگا یہ آحت وتی پشتو گپتاراں چہ ہم مارا نواز تی۔

یک دگہ جبرے کہ من شمشنگ آرا نین کنگی لوٹاں آسنٹرل جیل چچ ء مئے شیری دیوانانی بابت ء انت اوداں ہم مایک انچشیں شیری دیوانے بنا گرگت۔ واجہ امیر الملک مینگل، واجہ حبیب جالب، بلوچ، اوشو ء وش گونشیں شازے ہے دیوان ء بہر زرتنت۔

بہ ہر حال، چسے کہ من گونشنگ لوٹاں آء ایش انت کہ دُون زندان شیرانی ہے دیوانانی تہہ ء من ء ہم شرف دار گرنتت بلے مشکل ایش نت کہ مئے اشنکو کانی گیشتری چہ بلوچی ء نابلدت ہمیشا پمن اے الہی بوت کہ من وتی شیر ء گوں اُردو ترجمگ ء بہ اشکنا نینان۔ واجہیں وانوکاں ء بلکن ایشی سما میت کہ شیر گونشنگ ء چہ شیر ء ترجمگ زیات مُشکلین کارے۔ پد ایک انچشیں زبانی ء کہ آئی تب چہ شیر ء زبان ء چٹ جتا پیت چوش کہ اُردوانت۔ اے جبر ء من نثری ترجمگ ء بارو ء گوشگایاں تاں حدے ء کہ منظوم ترجمگ ء تعلق انت منی گمان ء بوت نہ کنت آ ترجمگ ترجمگ نہ بیت بلکن یک دگہ چسے جوڈ بیت چوش کہ عمر خیام ء ربا یہاں ء فطز جیر الد انگریزی ء تریتنگ۔ ترجمگ ء من اگاں شیر ء بس متلب بیان کنگ بیت تہہ نہ تنہا شیر ء گپتارانی زیب و بیان ء شیر کنی روت و گار بیت بلکن شازے جبرگ اودل ء چہ در کپتگیں لوزاں مانین تریشاس ہم ٹسیت و پھر بیت۔

اگاں لوز پہ لوز تڑینگ پیت تہ شیرء مانین تشبہات واستعارات نہ تہا بے وڑ بنت بلکن باز ہنداں شیرء مانا ء ہم بدل دیئت۔ شائر وتی درچنگ و سپنگیں لوزاں گوں گجام اُسرے کہ اُشکنوکانی دل ء دور دَیک لوئیت آحاکگ و بے اُسر مانیت۔ اچیشا اَبید تڑینوک ء پہ لَمی انت کہ آرا ہر دوئیں زباناںی سرء پورا ئیں دزرس بیت۔ ارمان انت کہ مئے شیرى دیواناں من پُشیں یک زابتکارے نہ نت کہ ہر دوئیں زباناں ء پہ شرمی ء بزائتین۔ پداہم، وجہ پرویز سلیم ء کہ ڈیرہ اسمائیل خان ء یک وانندگیں بلوچ ورنائے کوشستاں گوں مڑائی لہتیں شیرانی ترجمگ بوتنت اوآ، ہمیش نحت کہ من وتی شیرانی ہے گونڈیں کتاب ”حون ء گوانک“ ء من پیش گنگایاں۔

گر پسند اُفتدزھے عز و شرف

گل خان نصیر

سنٹرل جیل، حیدرآباد

23 مارچ 1977ء

complet\Complete\Complete--2014\Pic\4. gate of bolan .(baluchistan)3BY 5 FEET.OILON
CANVAS.jpg not found.

khan Titles\Gul Baang.jpg not found.

گُلبانگ

لڑ

تا کدیم	شیرِ سرگال	رد
31	دُعا	1
33	بستگاں تاراں	2
39	بشِ جَمْران	3
44	نصیرِ حارانی ءِ گوں	4
48	دوست منی ہمزین	5
52	مگھل شاہزادگانی کوش	6
55	پکرِ سرے گنویس	7
57	او ورنہ	8
58	جی زری نوداں	9
61	تلاش	10
63	ہوش کنہت	11
64	دردانی درمان	12
71	بیا او بلوچ	13
76	دیما کدم	14
78	زندگی ءِ توار	15

80	انقلاب آگے انت	16
81	دوست پے سوگات	17
84	دل مزن کن	18
86	جی و تن!	19
88	ورنا پادا	20
91	اتکہ نوکیں باریے	21
94	جی بلوچاں اتپاک	22
97	نوجوانانء	23
100	زار زار	24
102	کاروانء شائر	25
108	منی گال	26
110	بلوچ پہوال و شائر	27
113	نور امین گل	28
114	کنومیء گھدار	29
116	چہ ہر سنگء حدایے	30
117	زاوہء کوہ	31
119	بلوچ شائر	32
121	جی بلوچستان	33
122	داستان نوشکے	34
129	وکاب کوہی	35

136	چوش گندیت	36
137	دل دوت کنت	37
138	واب حرام انت	38
140	گوشتناں	39
141	لوگ تئی آباد انت	40
142	تسلیم مکن	41
143	گرگھلام مُرتاں	42
144	چے انت؟	43
145	من چے!	44
146	اندازے ءگردت	45
147	دلانی بادشاہی	46
148	اسید ءنوک	47
149	او وپتگ ءبے کاریں	48
150	زندگانی توئے	49

دُعا

يا حُدا وندا! ، بلوچان ءِ چشيم مردم بده
 پر دماگه و جان نساړ و زنده دل روشن كهيال
 پگر آواني بيت چو تازگين سهب ءِ چرك
 اگل چو سبزى زړه پر شوكتين جاه و جلال
 سر بيت كهالى چه كهن و گندگين رسم و رواج
 دپ بيت كهندوك آواني په هر رنج و ملال
 دل بيت مزبوت چو شكين تياره من زړه
 بهيم و ترسه نهچ مياريت په دل ءِ كهريں شمال
 جذبگ و جوش بيت ، موت ءِ سره بنت كهنده جن
 سكي ءِ حوناں بر بخت په وتي كوم و وتن
 همت آواني بيت محكم چو بے هوشين تيار
 پگر آواني بيت همراه گون حوران و ملك
 چو گروكه شهم كنت تھامور و سيائين جھراں

پگر آوانی بروت برزا تنا پتتم پلک
 پنجه اش ہردیں کہ زخم ء کبزرگ ء مشت ء بکنت
 بھیم و ترس ء چه بلرزننت ہرچی در آرز و سمک
 دل مزارانی بہ سندنت او جگر شیر نر ء
 پہ گھریباں دست آوانی بیت کھنہی کمک
 سینہ آوانی بیت روشن چه ایمان ء چراگھ
 الم و زانت ء چه بیت پرگنج آوانی دماگھ
 پگر آوانی بیت روزناتر اج مہر منیر
 کور ممیت چو شے و ملایاں ہماوانی زمیر
 ساز آوانی بیت ہمسازی ساز زندگی
 نئے چشیں سازے کہ ہم آواز بیت گوں حان ومیر
 ترس آوانی دل ء بے شک بیت پہ بیوسان
 نئے چشیں ترسے کہ مرد سجدہ بکنت شاہ و وزیر
 بستر آوانی بیت کھرکاوگ و سنگاں ڈل ء
 نئے چه اتلس و بنااتاں، نئے چه کمکھاب و حریر
 یا حُداوندا! ، بلوچاں من جہان ء زندہ کن
 مئے دوارء ، گوں چشیں مرداں وتی تابندہ کن

.....

نوٹھکے۔ 11-1-1942

نوٹ: گلہانگ ء تہاے شیر باز گوئند آتکہ و تہنادہ بچک انت و ہدیکہ پداشارء المشی تہابازیں دگہ ٹپگانی گیشی گنگ۔ ماشیر ء گڈی رنگ ء
 دیما آرنگایاں۔

بستگاں تاراں

(گلابنگ ءِ سرتوز)

بیانت او بیل و ہمدلیں یاران
 بستگاں ساز ءِ سستگیاں تاران
 کشتگ زرد ءِ لہر و اوپاران
 پٹی و سرچوشیں دل ءِ زہران
 بشکنہت اچ من گپ و ازہاران
 پہ بلوچی ءِ گال و گپتاران
 کوه وڑیں ٹوہ و سبریں باران
 پہ وتی مردی کو پگاں داران
 مچ کتاں گرانین گنج و انباران
 آزر و گھیب ءِ گال و گپتاران
 درچتاں لال و ڈر آبداران
 وش تجلائین ماہ و استاران
 گوں کھیلائی تنگویں تاران
 زانگ و اگل ءِ بے گتیں کاران
 پہ رد ءِ بستان نشک و گلکاران
 مردوریں ہندیک و کارچ و کاٹاران
 شلسریں تیرانی درنپیں گپتاران

سیاہ سریں لٹو زانی ، بے دہیں ماران
 نلگتاں داتاں چو ماہ و استاران
 روژنا کرتاں شپ سیاہ تھاران
 نین کماہینان ، کیمتی ہاران
 پے وتی براتان و بیل و دوستداران
 داتاں سوگھاتے پے وتی یاران
 اچ دل ۽ برمش و روکیں انگاران
 ہرکس ۽ ، مردی زہرگے مان انت
 ہرکس ۽ کنوم ۽ درد و ارمان انت
 ہرکس ۽ ملک ۽ شوک و اومان انت
 دیرجاں گندیت و ہم نگو شان انت
 اچ گھم و درداں زردی جوشان انت
 پے دل ۽ چاریت و یا ، پریشان انت
 بنیت منی دیوان ۽ من ستم زیریں
 گوش بکت گالان ۽ شگل شیریں
 روشنیں پننان ۽ چو چراگھ نیریں
 جزبگاں ورنائیں ، زانگاں پیریں
 تران و سرسوجاں ، چہ ہلکہاں دیریں
 ساز او آواز و نلگتاں تیریں
 مئے گوئر ۽ بیایات ، مجلس ۽ میریں
 یال بکت ورنایاں کلات گیریں
 آکل و دانا و پکھتہ تدبیریں

پہ دل ۽ ورنائو پہ سرء پیریں
 جوهر و آپ ۽ نعت سبز شمشیریں
 سرگل و دروہانی پھس گیریں
 جلگہاں نام نعت و پہ نسب حیریں
 پہ وتی ملک ۽ ستہ دل گیریں
 ہرکس ۽ کنوم ۽ گھیرت و تنگت
 اچ گھلامی ۽ ستہ دل تنگت
 ہرکہ گوں زلم و شدتوں جنگت
 اچ دل ۽ خونان، جانی گلرنگت
 بنیت گوں بیلان، سرمتایینان
 بتگویں ورنایاں جوڑ جوایینان
 آلم و پھمنده، دُر کتایینان
 زہرگ و نام ۽ زر زرایینان
 متلب و شوک ۽ پُرشابینان
 ہلمہ و ہلگھاراں تیز شتا بینان
 پہ وتی ملک ۽ شر حسایینان
 پہ وتی کنوم ۽، دل کبابینان
 گہیلین ورنایاں وت نوایینان
 آکل و دانایاں کار سہایینان
 پہ وتی ملک ۽، سرمتایینان
 زرتنگت درداں پیچ و تایدینان
 اچ پل و لٹ ۽ بے سوابینان

مہتر و شاہانی دوتاہینان
 تاڑ و تیلانکاں پر ہزہینان
 شدت و درداں بے حساہینان
 یاوتی براساں ، وپتہ وایہینان
 گوں وت ء زہریت ہمر کاہینان
 یاوتی ہلکان ماہتاہینان
 بن دیاں نحت من زراہینان
 اچ وتی زرد ء لہر و ارمان ء
 چہ وتی کنوم ء درد و ارمان ء
 تراں کتگ شرّیں دُر سکھندان ء
 وش گوتشیں شائر نامیں گلکھان^(۱) ء
 زانتی ہرنیل و آکل ودانا
 گوتستہی گالان ء ، پہ کجام مانا

نوٹھے:- 24-10-1952

گال وگپتار

بُشْكُنْتِ چَمْنِ گپّ و اِزْهَاراں
پہ بلوچى ءَ گال و گُپْتاراں

بش ءِ جمران

بش ءِ جمران گرنندان ءِ
 رندیکیں سرنپ بندان ءِ
 برزیں کوہسراں نندان ءِ
 جہل ءِ کچگاں گندان ءِ

کانت مئے سرءِ شنزان ءِ
 پٹ و بے دہاں دهنزان ءِ
 وش وش ءِ سرءِ کنزان ءِ
 کھندان و جنان تنزان ءِ

ملکے، بے سرو بے سودین
 کنومے، وپنگ و نابودین
 راج ءِ سرگل ننت ناہودین
 حالان ءِ دیوں مازودین

اتک چہ مگھرب ءِ بروارے
 پؤجی تاگت و زردارے
 راج ءِ ولجہ و سردارے
 انگریز، حاکم و سرکارے

عیسائی^(۱) ردیں ہمالے
 اگل و زانگ ءِ دجالے
 زاہر تاجر و بکھالے
 باتن، منکریں نکالے

گھداراں ڈہ ۽ پولان ۽
 زراں داتی پہ جولان ۽
 بستی اہنی پولان ۽
 گوئست چہ درہیں بولان ۽

گوازینت پلٹن وبنگاہان
 کوہ وکچگ و رنگ راہان
 بستی مورچگ و جنگ جاہان
 کوٹ و ماڑی و درگاہان

وش آتکی کتقت سرداران
 میر و موتمر، وازداران
 کنوم ۽ سرگلیں گھداران
 بے لچ ۽ چمننت کلداران

بید چہ یک سرے تاجدارین
 ملک ۽ واجگ و وازدارین
 محراب خان، بیل و نامدارین
 کنومی گھیرت و لاجدارین

درکپت دژمن ۽ جنگ ۽ پہ
 ملک و ملت ۽ ننگ ۽ پہ
 مردانی رہ و رنگ ۽ پہ
 پس و پیرکی سنگ ۽ پہ

پوشت پوششاں سیر یگیں
 زحم و اسپراں گیر یگیں
 کاٹار و تپنگ تیر یگیں
 داٹگ سر وتی میر یگیں

کنوم ۽ دژمن وگھداران
 بستنت چاکری دستاران
 نشنت وچنتت کلداران
 ملک ۽ اش پلت مکاران

انگائی ہما بے ست نعت
 چمدار و بگھا، بے پت نعت
 کنوم ۽ گول بدان، ست نعت
 نام ۽ چہ وتی کنت نعت

سرسوچی نہ انت کارانی
 کنوم ۽ سر برء ، بارانی
 دسگیر نہ بنت یارانی
 لچ پالیں ، کماں دارانی

ورنہ، ہیچ نہ بوت چوشیں کار
 ملک ۽ نام گول کنوم ۽ گار
 چانٹش نہ وارت چوہروار
 کپتس چہ سرء ، نئے دستار

انگریز ۽ پد و رندی ۽
 ژند و بند کتہ چندی ۽
 ملک ۽ اش کتگ وندی ۽
 لانت پہ چشیں زندی ۽

بش ۽ جہراں گرتند و کین
 سارتیں ترونکلاں شنز و کین
 تزان نہ جنت سوچو کین
 پیگھوراں دل ۽ سنبو کین

بہلت گوتتلیں گالان ۽
 تہلیں کسگ و حالان ۽
 تون و کجکی چالان ۽
 دل رنجگ کنت سیالان ۽

ما، نیں اتلگوں پہ مان ۽
 اگل و گھیرت و ایمان ۽
 ریش ۽ ، بستگوں پیمان ۽
 جاڑوئی (۲) بلوچی شان ۽

نیں گوں دژمن ۽ میٹرینوں
 تیگھاں پرشگیں جوڑینوں
 یھ ۽ دژمن ۽ لوڑینوں
 گھداراں گنی ویٹرینوں

ماء چو گريشي شيران ء
 جسکينوں سرو زيران ء
 خوناني گروں پيران ء
 پرينوں من وسيران ء

ماء چه توکل ء الٰہی
 کاران ء کنوں برجاہی
 براتان ء ديوں آگاہی
 نيلوں دژمن ء چه دراہی

کلات:- 13-11-1949

(۱)۔ حضرت عیسیٰ۔

(۲)۔ جاڑورند ء کول۔

نصیر حارانی ء گوں

بیا کپوت سبزئیں بیل وتی درنگی ساسران
 دیم پما دوست ء روئی پیگھاماں بران
 زیر سلامانوں، گونز چے بچپ و کوہسراں
 لوڑ بکن برزا، سنیل مکن چینک و آپ سراں
 بانزلاں نزچن، برز چما راس (۱) ء کنگران
 برز بگر گوات ء برز چما بش ء کہبران

○

دیر بما ڈناں سر تپیت شہرے ہارلمین
 حاکی کوٹ و ماڑی و اردو کالمیں
 نشنگنت ورنہ ، بستگت نریان ددلمین
 میرمیکھی سیں پہ وتی پیشاں وش دلمین
 نین پے ہند ء لوٹ منی دوست ء ہمدلمین
 آء شکر گالیں شائر ء ، توتی زلمین
 دے سلامانوں ، ہرز بکن پیگھا ماں گللمین
 دریں گیتاراں ، گوں ہما ورنہ ء بللمین

○

او منی برات وہم تب وہم نامیں نصیر!
 شائرئیں وش گو، حاکی گالانی دیر
 سال بدل بیتت ، نوبتے نوکیں، جت نھپیر
 باری یے نوکیں اتلگ و کہنیں پیتہ پیر

شائراں اشگ کہنگیں شیرانی لکیر
 اچ تنوباں نیں کپتلت سہکیل و امیر
 من دیاں پنپتے تو منی پٹان ء بزیر
 پنت منی شدریں گوہر و درنت بے نذیر
 ہم ترازگنت مسک وگوں وش بوئیں امیر
 کیمتتش گران انت چہ زرو سھوران امیر

○

شائری دادے ، گر خدا کسے ء بدنت
 داد خداوندی پہ ناکس ء تو سپھ ء مہنت
 شائر ء ، کنوم ء چم و ہم آواز گونشگنت
 شائر ء چم گوں دولت و مال ء سک مہنت
 شائراں کنوم ء اگل وہم رہبر پتگنت
 آکل و رہبر پہ زر ء سودائش مکت
 پہ وتی لاپ ء ، من بدیں راہنداں مجت
 رہن و ڈنگانی پل و لٹ ء نش مدنت
 شائری گنجے ، گر کسے کدرائش بکت
 شائری زندے گر کسے بیکارش مدنت

○

مرتگیں کنوم ء زندہ کنت شائرچہ پھنا
 چستی کنت برزا ، باز رکھشو کیس مہ ء
 سک و سنگین اش کنت چو سنگ و آہن ء
 تاکت و واکش دنت چو تو پانیں زرء

بے گھم و ترش کنت چو شیریں منگھ ۽
 شات و آزاتش کنت گھلامی ۽ چہ جگھ ۽
 ○

مرتلیں کنوے چو کہ ما، بے سائیں بلوچ
 گنگ و ناداریں اچ بن ۽ بے گواہیں بلوچ
 کورو نابود و بے سرو بے راہیں بلوچ
 وپتگ و گاریں ، اچ دل ۽ نادراہیں بلوچ
 ○

شارے لوٹیت چو گرندو کیں کہکڑے
 وش گوئشے ، توتی زیمے ، گہگہریں سرے
 تیز پرین شاہین و سبک بالیں کتوتے
 پہ وتی ملک و ملت ۽ آشک دلبرے
 گھرگ ۽ شیر و اگل ۽ رندیں چاکرے
 گوشتلیں گالش گوئڈل و ہندی مردورے
 کامراں تہر و آکل و دانائیں سرے
 پہ وتی کنوم، پیچ بکت سوبانی درے
 ○

پیر و ورنایاں چو بدنت جوش پہ نام و ننگ
 دؤر کنت و ابء، چو کہ کنت ٹپی نہیں پلنگ
 در کپنت جنگ ۽ چولیس ورنامن پھرنگ
 پہ وتی کنوم و پہ وتی ملک ۽ سیم و دنگ
 کہتری بورینت گھلامی ۽ بند و تنگ
 گوں وتی حوناں سھور کنت میدان ۽ پہ رنگ
 ○

شازی کار و کار پداں کرتاں من آیان
 چوش ترا نوکیں رہسے داتاں من نشان
 تازگیں راہے، بے پے رہنداں چمان
 منز لے سکیں حیرت بنت زاناں اُستکھان
 مے سرء پھر ز انت بیا ہے راہ ء بوں روان
 در کپوں دیما، سرگروں گزندان و شلان

○

دے سلیمانوں ، بیا پدا سبزین کتوری
 مے تلارانی وش گوئشیں ، لڈو کیں پری
 مادری میرات انت منی شیر ء شازی
 حکمتی گالاں کس نہ کنت گوں من ہمسری
 نام منی گل خان انت چما ذگراں ریک سری
 میر رحیم خان ء من گہار زہگاں دروری

○

من نصیر اشنگ شازی نامے پہ وت ء
 ہر ز منی ایش انت ، تو وتی نام ء کن جتا
 من دری ملاں دنت منی دوستان ء کھتا
 گر سلیمانوں نیں توئے بامان حدا

نوٹھکے :- 27-5-1950

دوست منی ہمرا زین

بیاو دوست منی ہمرا زین
 پگر ء گوں منی ہمبازین
 تو تگیں شکر آوازین
 وشین زیر و وش سازین
 مردی ترانگ و سربازین
 اگل و زانگ ء هر رازین
 تڑکیں منگھ و شہبازین
 گوں من ساہتے بیاگوا زین

○

مرچی من سرء سالاران
 نوکیں دپترے بالاران
 زہریں ہاترے پلگاران
 پر پیچیں رہے آواران
 دردے گکپینے داران
 ٹیگیں دل ء بالاران
 نوکیں نوبتان ء چاران
 گالاس پہ کھیال ء کاران

○

زاناں مئے وٲن سربارنت
 بندگ و گھلام و وارنت
 لوچ و لنگڑ و نارنت
 محتاج و پتی چمدارنت
 کوبانی کلات آوارنت
 بیرک درتگ و ہرتارنت
 زمش پرشتگ و زنگارنت
 ازت و توارش گارنت

○

گنداں من جہان سوچان ء
 تھا مور کرتہ مئے روچان ء
 پرشتگ بیرمیں کوچان ء
 سستگ ہمدیں دوچان ء
 اشتگ کلڑیں پوچان ء
 کانارش دلاں دوچان ء
 دنیا ء روئت سوچان ء
 تہلش کرتہ مئے روچان ء

○

گنداں من وتی براسان ء
 ہا میں مردم و کھاسان (ا) ء
 ہارتپیں پتاں گیاسان ء
 گہار و مکہ نین ماسان ء
 شنزراں نیم شچی پاسان ء
 ارس چو، کم بہا لاسان ء
 ہمت اشتگی آسان ء
 پاداں چو گرنت واسان ء

○

گریوگ کارنہ انت مردانی
 درمان گبکبیں دردانی
 زلم ء تیرگیں گردانی
 تیگھ و ارجل ء وردانی
 مہرم تیشگ و بردانی
 زلم ء سستگیں کردانی
 دست و بازو بخت مردانی
 درمان ء کعت دردانی

○

ہر دیں وہد سرء چو رستگ
 مرداں اچ وت ء سرگوستگ
 براساں گوں وتی سریں بستگ
 دوستاں محرمیں پد کستگ
 کنول ء گوں سگھار ء بستگ
 بنداں گوں کٹارء سستگ
 دروہ و دژمن ء سرستگ
 یا کہ اچ وت ء سرگوستگ

○

نین ہم دل پے تران ء انت
 سھوریں اشکرے جان ء انت
 چم من گوستگیں شان ء انت
 گرانیں سر وتی زان ء انت
 کاٹارے دل و جان ء انت
 مہرے بھنی زیان ء انت
 گالانی کجام مانا انت
 زانتی ہر کسے دانا انت

شال:- 2-9-1950

(1)-خاص۔

مگھل شاہزادگانی کوش

(لال کلدہلیءِ اُجاب کھانہءِ من مگھل شاہزادگانی کوش ءِ در بھنگلیں نشک ءِ گندگ ءِ چرند)

الہی من ءِ دے تہ سبر و کرار
 اُجیبیں گوں نشکے ءِ بیتاں دچار
 دلوں دُوت کنت ، چوں بیتت تہار
 دماگھاں چہ دررُوت گرمیں بگھار
 سچیت بت منی بنجلوکی شتار
 چو مرگ ءِ کبس بندیں ، جاں بیکرار
 شکایت نہ انت او کریم و کھار
 مناں حاک و تو واجگ و کردگار
 بلے، وت تئی کنولنت پاکیں سچار
 نبیت زلم ءِ درنچک ءِ کدی برگ و بار
 مگہ اونئی واجہ ہالی تبار!
 نہ دیستہ تہ دلیءِ سھوریں ڈگھار؟
 چشین زلم و بیدار و آس و شرار
 چشین لٹ و لٹمار و کوش و کشار
 پہ دلی ءِ مہلوک ءِ پیتہ گمار
 نہ پتنگ کدی گوں دگہ ہچ دیار
 نہ پشگہیت ست شہرو نہ اشت شہریار
 نہ زہگ و جنین و نہ پیریں نکار
 من دلی ءِ روچے گوں بیلا اوار
 شُٹناں کوٹ ءِ سھوریں پہ سنیل و سپار
 من اوداں حداوند ہالی تبار!

اجب درختلگت نشکے زاہر زنار
 بہ اسپے ء ہڈ سن لہین انت سوار
 تپنگی دراج انت و دیگی تہار
 دو سے گام دیمائی سھورنت ڈگھار
 دو ماسوم نحت ، گوں حاک و حوناں اوار
 دوئیں شاہزادہ انت ہندء منیار
 جنگ ، دورش داتگ ہڑی نیں نہار
 گوئشاں چے من گوں تو او پروردگار
 جی پیم ء جہاں پیتہ پمن تہار
 شپیں تیرے گپتہ دل ء بے توار
 دل ء حونوں بیتت گوں ارساں اوار
 زنتت تیرء چمانی ، زرد ء کرار
 دل ء گوشگے ء چہ نرم و نزار
 گماناں درہیتگ من ء چو توار
 کجائنت مروچی مکھل شاسوار
 کجائنت آء سوری یلیں نامدار
 کجا وپتگنت ہند ء لہدیں مزار
 کجائنت آجنگبازیں اوگھاں نہار
 کجائنت آء میریں بلوچ گوں سگار
 کجا و پتگنت ترک و تازی، تثار
 بیائنت مروچی وتن کنت توار
 بیائنت بگندنت انجام و کار
 جی پیم ء پرنگ داتہ ملک ء پثار

کتگ ننگ و ناموت ء آوانی گار
 منی ہرز ایش انت او پرودگار!
 تہ مارا پچے چوکتے گم وگار
 پرنگ زالمیں ڈنگے بدنام وگار
 پشیں زالم ء توکتے تاجدار
 ما،چی کرتہ پرتو گناہ او ستارا!
 تہ مارا کتے چوش چمدار و وار
 کنوں ہرچی ماگوں تہ پریات وزار
 کدی اشکنے تو نہ اے توار
 دلوں دہیت کنت و زباں دنت پتار
 بلے اگلوں نیلیت پہ تہلیں پچار
 توے کادر و کارساز و کہار
 من ہندی گھلامے یاں بیوس و وار
 کپاں سجدگ ء تئی در ء او کہار
 کنناں ہرز و پریات و زاری و زار
 کدی تو دل ء مئے مراداں برار
 کدی تو بشکن مئے ہرز و توار
 چد و زیات مارا مکن شرمسار
 چد و زیات مارا مجن من ڈگھار
 وتی رحمتاں مئے سرء تو بگوار
 پرنگ ء بکشوں چہ ملک و دیار

.....

پگرے سرے گنوئین

کنیت یک گمانے نوئین   لنجیں شپ ۽ چموئین
چو اشکر ۽ ترپوئین   اگل و دل ۽ گروئین
آرام ۽ جاں بروئین   گھم زیادئیں دیوئین

پگر ۽ سرے گنوئین

گھم پہ گھم ۽ چنوئین

اُپھیل کنت و بندیت   بنداں دلیرگاں سندیت
دیریں مکامے گندیت   نوئیں گمانے بندیت
ملگھوراں پگر ۽ رندیت   چو کہکر ۽ گرندیت

ئیں پہ جہان ۽ کھندیت

ئیں، وت، وت ۽ نہ گندیت

روچے، گوں اگل و ہوش ۽   آسنگ ۽ و دوش ۽
رازاں چہ ہپت پوش ۽   گندیت چوپہ ہوش ۽
کئیپ ۽ ترپاں من نوش ۽   پگرانی لہر و جوش ۽

اُشکنت وتی پہ گوش ۽

آواز گاں ہموش ۽

من اشکتاں پہ چوشی   گپتارے دوست ۽ دوشی
گوشنگ پہ پردہ پوشی   رازے پہ سدہموشی
او واجہ اگل و ہوشی!   داروئیں چم و گوشی

مانیت نہ دور چوشی

برزیں سران ۽ پروشی

سردار و کھان و میران
اے واچک و وزیران
گوں چاکر و مشیران
مالی و سنگ گیران
اے ٹک گریں پکیران
ملا و شہ و پیران

ملک ء مئے کرتہ ویران

شینتان ء اے گزیران

ایشانی روت باری
زلم و سرء سواری
لٹ و پل و مزاری
رنج و ہراب و واری
کٹیت و اجہکاری
ایشان پہ کنیت گاری

کل یک بنت اواری

کھان و شوان و کاری

شاہ و گدانہ مانی
محتاج نئے دونانی
سرداری و نہ کھانی
جاگیر پیرکافی
نائب نہ آزمانی
نئے شہ سرء بشانی

شینتان ء پیروانی

کل گار بنت نشانی

نوٹھکے :- 12-5-1949

او ورنا

او مڑا داریں بلوچ! او سرچنڈیں نامدار
 نیتگئے پرچے او ورنا! توچو بیواک و نکار
 بیتگئے دستاں وتی، چماں تئی گپتہ کھمار
 بوجی ء گندے وتی بیتگ گوں توپان ء دچار
 پاد کائنات چول، چو گئیں گر وسبزیں تلار
 بوجی ء نیستن، تئی مستیں زرء لاپ ء کرار
 جہراں بستہ دہتوکی، گرسندوں گوات ء اوار
 دیرو بیگواہ انت تیاب وشپ سیاہ انت وتہار
 بدلی زیبا نہ انت او دل مترسیں سرچچار
 یک کسانیں مہلتے اے زندگی نہنیتیں دوبار
 باید انت بندے سرین ء نیں پہ جد و جودھ و کار
 بی گوں توپان ء مکابل، چکی تکلیر ء مہار
 زندگی لپنے بزبان، پرواہ مکن، وہم ء میار
 گوات و توپان و گروک و گرسندگاں جچی مچار
 آزمان پرشیت، زمین جسکیت بلے، پرواہ مدار
 کل تئی وہم و گمان سنت الیش کہ گھرنت چونہار
 ہکلش دے دیرسندنت شنگ و شانگ وتار پتار
 ہمتش نیستن، تئی دیما بہ اوشنتت پیدوار
 بست او ورنا! پہ زندء نیں پتی دستاں مچار
 وت تئی دست انت بلی بکھت و تکلیر ء مہار
 ڈہڈکن ورنائیں دل ء گالاں نصیر ء گوش بدار
 اے سیائیں شپ نہ مانیت، نئے سیائیں روزگار

جی زری نودان!

جی زری نوداں چہ کوہ سراں چارت
 سرسریں گواتانی مرکباں سوارت
 گوہریں ترنپان ء مئے سرء بیارت
 ترونگلیں ارسانی شتر گاں گوارت

○

مئے سرء بیارت چو مست ء گھڑان ء
 کوہ سرو جُنپاں چہ سنگاں شران ء
 بھینٹ و سرتلاں چہ درچکاں گران ء
 مرتگیں کنورانی لاپاں دران ء

○

کوٹ و ماڑیاں گوں میرو سرداران
 شہری دکاناں ، گوں سیٹھیں سوت داران
 سیائیں بازاراں چہ، کھڈیں انباران
 حاکماں دُز پال و رشوت ء یاران
 دہنز دیہت جہل ء گوں ساوڑی ہاران
 لیٹ پہ لیٹ ء چو کوہ سری ماران
 کپتگیں بنڈ ء، چوڈونڈیں مرداران
 ڈیل دیانش بت چہ کھڈو آپ داران

○

گرکنان، لیٹینیاں تاں زرع لاپ ء
 گھرکش گردینت من دیر بنیں آپ ء
 اود نہنگانی من گوالگیں لاپ ء
 بل پنت ہڈش چو شورہ من آپ ء

○

اے زمیں بیزارت نہیں چھے میران
 وت سریں شاہان ، چه نگ گریں پیران
 پہ وتی پیش ء اے مئے بلہ زیران
 بیریں ملک ء مئے گرنگت ویران

○

زالم و زور اکت راج ء سرداران
 ڈنگ و ڈاکوگنت، آء ٹھکیں سوت واران
 جبر و جلاذمت گوں سنگ و بیگاران
 حوں وریں گرنگت پہ بیوسیں واران

○

وت دری زورانی نشنگت گٹ ء
 گوں دوئیں دستاں مئے گپنگت گٹ ء
 حاکماں چوٹیناں گرنگت مُٹ ء
 جرگہ ء نندنت پہ پل و لٹ ء
 لاپش پاد اتلگ چو آپسیں جٹ ء
 پرنٹ چه ریم ء ، چو کہنگلیں چٹ ء①

○

تاں کہ اے زمزیر مئے گردن ء لوپنت
 چوٹ زباں کانت مئے ہلکہاں روپنت
 پہ وتی پیشان ، مئے سراں چوپنت
 پہ ڈہاں آس نت و لشکر و حوپنت

○

جی زری نودان! شکر نہت تالان
 شائر ء پردرد و اشکریں گالان
 حالت ء کنوم ء چہ، روج و شب نالان
 کجراتانی چہ، گندگیں چالان
 نشتگ و درہنزیت ، چہ مہ وسالان
 درور و بے مٹیں شائر ی گالان
 شب چراگھ روژنائیں گوہر و لالان
 کیمتتش گران انت ، چہ سرو مالان

○

بلکنا روچے بیت کھریدارے
 کیمتی گالانی شر تلب دارے
 درورے رندانی، کامراں تہرے
 گال و پہ گپتاراں، بلکشیں یارے
 کارو پہ کردار ء سچہ ڈاٹارے
 زحم جن و دانا و ہم مڑادارے
 شائر ی گالان چہ بیت بگیریت بہرے
 شریکت کنوم ء پہ ، نادریں کارے

○

.....
 ا۔ براہوئی لہرایت بزاں ریش۔

نوٹھکے :- 15-7-1949

تلاش

چاراں وتی اگل و دل ء
 دیر کپتگاں اچ منزل ء
 نئے کیسگ ء دانک و تلا
 نئے کوپگ ء زخم و سلا

نئے توشگ و سیریں نکان
 نئے منزل ء سوج و نشان
 نئے ہمرگ و نئے ہم زبان
 نئے من بلد چہ رہسران

تھامور و زناریں شپے
 ہسکین و بے روئیں کھے
 زرتگ من ء گر میں تپے
 چمان ء آسی جپ جپے

برزا گروک و گرتندگنت
 سیائیں جڑانی کھندگ انت
 پریشنگ بزیں سرپ بنگنت
 جہل ء زمیں سراہم مندگ انت

من یلگ و بے سنتان
 جائے کپان، جائے روان
 جائے چو استار ء چمان
 جائے من دهنزاں گاربان

دل پُھر بیت گوانکے جنان
 آہسرد و ارمانے کنان
 تانکہ من ء استن، توان
 دیما روان ! دیما روان!

بلکہ بگنداں رہبرے
 داناؤ زانوکیں سرے
 شوں دنت من ء یک رہسرے
 پیچ کنت نا دیدیں درے

شال:- 14-9-1950

هوش کنهت

دنيا گونشيت: ما جاهلون   بے اِلم و کورو کاهلون
 چمدار و ميان، ساهلون
 رسم و رواج ۽ بنديون   نادان و سُست و مندريون
 دراهين چه کتو ما رندريون
 وشون په براسي جيڙو ۽   دريپون چو مستين ليڙوءَ
 براساں کتون بے بيڙوءَ
 چو اشتر ۽ باراں بروں   باراں بروں چکاں (۱) وروں
 ناکام و ناشاد ۽ مروں
 راستين حبر چو گوڙل ۽   سنيت پولاتين دل ۽
 نادان کنت زهر و گلہ
 نين چلنگ اگل ۽ تناب   جهل ۽ و برزا هر حساب
 دنيا روان انت په شتاب
 آکل هما انت هوش کنت   پنتان براسي گوش کنت
 کاراں په اگل و جوش کنت
 نين کهنگين راه و گمان   کتومان ۽ نميلنت په امان
 سنگت ره ۽ گپنگ شمان
 ٻڏ بپدانش کور کنهت   سنگان چه راه ۽ دور کنهت
 براساں په اِلم ۽ زور کنهت
 ورنه، روت گنام بت   ترس انت من ۽ بدنام بت
 من کوڙو ۽ ناکام بت
 پنتان نصير ۽ گوش کنهت   جمور ۽ چوتهل بنت نوش کنهت
 وائين براساں! هوش کنهت

دردانی درمان

ہر روچ کثیت یک جمرے
 گرنندوک و سیائیں کہکرے
 گواریت و روت اے سرء
 زنڈیں پڑیک و ترونگلان
 حونی جڑینوکیں شلان
 زلم ۽ گروک و گوٹلان
 ما،چہ سراہم ۽ چیربوں
 پریات و کوکاراں جنوں
 نندوں وتی لوگ ۽ بن ۽
 چم نز و لرزویں دل ۽
 دیم ۽ کنوں گوں کبلگ ۽
 دستان ۽ بندوں پہ دعا
 بے ہییب و سد کنجیں درء:
 یارب! امان دے اچ بلا
 اچ زلم و زور ۽ آپش ۽
 اچ حاکمانی شدت ۽
 اچ کنیز و بند ۽ زحمت ۽
 ناحک و ناہودیں بد ۽
 اچ تیگھ و تیرانی دپ ۽
 ماگوں دوہا و زاری ۽
 چم جہلی و لاچاری ۽
 درمان ۽ دردانی کنوں
 ناشات و ناکام ۽ مروں

حا کانی چیر ء گارہوں
 کس مئے نشانی ء نہ دنت
 کسے نہ مارا یات کنت
 چو اشتر وگوک و پس ء
 چار پادگیں حیواں لس ء
 ہم چو گرگاھ ، بومب ، کرگس ء
 مادی کپوں موت ء گھس ء
 چیشی امان نے ، بچ کس ء
 حک انت چہ کوڑو، ء روگ
 اے کدہ ء جوئر ء ورگ
 حک انت کہ بیدچہ کادر ء
 کسے نہ گیرت ہئے سر ء
 زانوں پہ دل سدک و یکھین
 تاکن کہ کنیت و روت گین
 تاں کادر ء واست نہ بیت
 پما کزا راست نہ بیت
 زند و اجل بے منت انت
 اے کادر ء دست ء وت انت
 کسے نہ کس ء کشت کنت
 کسے نہ گھیب ء گوشت کنت
 ہردیں کہ زانوں ماورا
 اگل و دلیل و باور ء
 پاداریں دنیائے نہ انت
 میر و گھریب و یا شہ انت

لڈیت چدا کہ ہرکہ انت
 ہندی من حا کانی تہہ انت
 گڈا ، اے مئے بھیم و سرا ہم
 وس واس و پد کنزگ مدام
 چو، ٹی و بندی و گھلام
 ہر کجرات ء را سلام
 چم جہل و پوچیں زندگی
 بے لُج و لوچیں زندگی
 بے کدر و بوچیں زندگی
 دیمپان ہزریل ء نہ بیت
 موت ء چہ ، ساہ ء نئے پلپیت
 نامے نہ نیکیے رسیت
 پیشانی ء مئے ٹک بیت
 بزدل ، لگھورانی نشان
 گونڈل من آلائیں کشان
 کنگ من آسکی دیدگان
 پہ زامریں نسل ء شگھان
 کاڈ و دریامیں پسان
 کنگ و گہیں براوندگان
 او کنگریں بیل ویلان!
 بیل و یلاں ! نام آورین
 گالاں بزیرت باورین
 بہلت دوہا و زاری ء
 ارسانی حسکیں گاری ء

تُرس و پتی چمداری ء
 واب و وتی بے کاری ء
 زند ء گوں ، ملت ہاری ء
 تنہا دوہا ہچی نہ کنت
 سیاہ و بزیں مچی نہ کنت
 دست و دلش تاں گوں مہنت
 سنج و سلاحش شوں مہنت
 جان و جگر پرحوں مہنت
 ورنہ من حا کاں دوں مہنت
 چندی پڑ ء من جوں مہنت
 تیگھانی زبریں روں مہنت
 درمان دردانی نہ بیت
 دل سردمدانی نہ بیت
 براساں ! چہ لوگاں درکپہت
 سریناں پندہت سرکپہت
 گرسند و گردکانی تہہ ء
 ہورانی ترندیں شنگ ء
 سھورین پڑینک و ترونکلاں
 حونی جڑنیوکیں شلان
 مردان ! گرت پہ کوپگاں
 زلم ء گروک و گوڈلان
 بل و مزن ٹپتیں لڑان
 جاہت پہ ڈیکیں اسپران
 موت ء پہ ، سیری سنہترہت

ہزریل ء ہمازاں گرت
 تاحالک ء دیمائی برت
 تاں روچ محشر زندگت
 یات ء شرابان ء پشہت
 ذکر ء زبادان ء مشہت
 ہارود بیت کلیں جہان
 دائم ، ابد ، تا کیامت ء
 توسپ پہ شریں ستا
 مردم شے نام ء برنت
 رنگ چہ شے رنگ ء گرت
 ورنہ، شے رندء سرء
 گاماں سبک ایر کنت
 جنوریں بدان ، چیر جنت
 اچ دژمنناں پیراں گرت
 آزات و وش نام ء مرنت
 کس پہ لگھوری زندگت
 چم جہل و سک شرمندگت
 زندگی حرام و گندگت
 چندی پدی پشت کھندگ انت
 گالاں نصیر ء اڈ کنگ
 بارے گرانیں بڈ کنگ
 مردانی راہ ء وڈ کنگ
 بزدل لگھوراں کھڈ کنگ

درد و ازہار

دل دوت کنت آچے چہ چماں زراب کنت
یک آپشے کہ لاپ و دل ءرا کباب کنت

بیا او بلوچ

بیا او بلوچ! بیا او بلوچ
 بیا او بلوچ بے بندریں
 ملک ء تئی ڈنگے جنگ
 مالں تئی بہر کر تگنت

گالے گوئشاں امروزئی
 گار گرتگے راہ ء وتی
 بن داتگنت لوگاں تئی
 پرچے نہ دارے آگئی؟

چو کپتگے تو بے سما

الائی نام ء بست و بیا

ورنا بگند او شتا تگنت
 پیشی تنوب و مجلساں
 تھے (۱) چہ آراتیں بن ء
 چو آزر (۲) ء بچ ء بزاں

سرین بستگ و چاڑ لگنت
 پہ کنوم و ملک ء اشگنت
 من کوہ و دشتاں کیشگنت
 نمرودی آس ء نشگنت

پادا کہ سکیں منزله

لوٹیت یک کوہیں دله

نابود ترا دُنگاں جنگ
 من تئی مزاری گردن ء
 سوداگرے اچ مگر ب ء
 نانے نہ گندے دل جمین

ملک اچ تئی دست ء شنگ
 توک چو گھلام ء ماں کنگ
 ملک ء تئی کنگا لنگ
 زانئے گناہ چہیت کنگ!

مرگنت نزوری ء سزا

مرگ ء گھلام ء نیست کزا

دستاں براسے بستگئے
پیش ۽ بلوچانی رہ ۽
ترسے چہ زخم ۽ شیکگ ۽
بزدل لگھورانی وڑ ۽

پہ کئیز و بنداں داتگئے
بے زاہر وی ۽ استگئے
نگ ۽ چہ دست ۽ داتگئے
دروگھ و دکھا ۽ زرتگئے

او رند و لاشار ۽ پسر

تو بیتگئے سک درپہ در

مرچی و باندات ۽ کئے
سرین ۽ گوں دژمن بستگئے
کنوم ۽ پچینیں گوهران
گار کرتگئے اگل ۽ وتی

سیائیں شب ۽ روچنت گوئشے
جند ۽ وتی براساں کُشے
چودہان و گندیم ۽ درشے
تاپگ وتی دیم ۽ مشے

تو کہ تجھے بے راہے ۽

آہر کپئے ماں چاہے ۽

نئے آپ دارے، نے ڈگھار
میش و بزانی نئے مگ
نئے لال و گوہر، سھور و زر
نئے ماڑی و لوگ و مکان

نئے دل جمیں کشت و کشار
نئے گورم و بگ پہ گزار
نئے ملک میرات و پگار
نئے ازت و نام و توار

گردئے چومیئاں و پکیر

رسم و رواجانی اسیر

ہرچی بہاد ۽ داتگئے
لاپ ۽ تنور ۽ بن کتگ
چو زن مُزوریں بز دل ۽
نگلت ترا اے زندگی

اگل و دلیلاں ساتگئے
مردانی ہڈاں جا ہتگئے
جنگ ۽ پڑ ۽ چہ تاتگئے
ملک ۽ بہ دژمن داتگئے

چرئے جو دزیں تو لگ ۽

کپتگ تی کارمن جھولگ ۽

تئی واجلنت دزیں شگھال
 چو جوئے رگر ء سبزگ ء
 لاپ تی ائید ء گشکننت
 چچے تئی جان ء نہ انت
 داتگ ترا گر کاں پتال
 تو بیتگئے سک پاد مال
 کسے نہ پرسیت تئی حوال
 تچکننت تئی دست پہ سوال

ٹل بخت تئی مال ء وروک

بجار و مالی ء گروک

موٹل ہزارانی گرننت
 پیش و سواداں پہ وتی
 کشت و کشار ء تئی برء
 چون ات گونشاں او بے نسیب!
 میرات و مال ء تئی ورننت
 مالی و بجااراں گرننت
 چو رہزن و ڈنگ ء برنت
 چچوں تئی حوناں ورننت

گرک وپس ء یاری نہ بیت

حک گپت پہ زاری نہ بیت

نادر ء کس یارا نہ بیت
 سردار و میرو مہتر
 آہن بہو کیس زحم بیت
 زنگی بلے زیبا بیت
 مال ء گنوک سارء نہ بیت
 کس تئی دل ء کارء نہ بیت
 گوک وپس ء چارا نہ بیت
 چو ماہ و استار ء نہ بیت

ہامیں حیا لان ء مہند

رستگ سرء گوات و گرننت

پاد آتگننت ہندی جوان
 گاندھی گونگ و لکڑء
 توپ و تپنگانی دپ ء
 مرد و جنین پُر کرکننت
 گول رہنما و راہدان
 کرتگ پرنگ ء سرگران
 ہندی روننت سینہ دیان
 زندان ء سیائیں کوٹھوان

توہم سرو مال ء بیار

پہ کوم و ملک ء کن نساہ

آ نیمگ ء اوگھاں گھیور
 گھپتار (۲) کھان نام دار
 جان آہن و دل ناسپور
 پروشته پرنگی ء گھرور
 کرتگ پہ اوگھاناں زہور
 آزاتی ء مائیں پری
 سھور پوش سردانت وتی

کئیت ہما ، پہ سنتی
 ساہ ء پہ ملک ء دنت وتی

اوگھان مزاریں نا در (۳) ء
 واپیں تگفت کبر ء تہہ ء
 من کتوم و ملک ء کادر ء
 من حاک و خون ء چادر ء
 تو دیتگے پہ زاہر ء
 آزاتیں کتومانی نشان
 ہر کس سر ء دنتیں وتی
 پہ کتوم و ملک ء ہاتر ء

کئیت ہما من زندگی
 آزات بیت چہ بندگی

بیا او منی میریں بلوچ!
 دنیائی رند ء کپتگین
 ورنہ ، بچک ، پیریں بلوچ
 ننگ ء بلا زیریں بلوچ
 ذات ونسب حیریں بلوچ
 اولاد میریں چاکر ء
 بے سوب و تدپیریں بلوچ
 مردانی نابودیں پسر

بیا او گھلامانی گھلام
 تی زندگی پینگ حرام

چماں چہ واب ء چچ بکن
 گواہرام و میریں چاکر ء
 مرد او لگھور اس کچ بکن
 حکلیں وت ء رانچ بکن
 ملک ء بداں گچ گچ بکن
 زحم ء نصیر کھان ء بذیر
 بندگی بنداں چچ بکن
 گوں بل و کاٹار و تپنگ

اگھنہ روئے گمنام بے
 ہر دو جہاں بدنام بے

زانے گھلامی چوں کتگ!
 نئے دست اشنگ نئے زبان
 چمانی دید برتہ تئی
 زند ء ترا کرتگ گدا
 جان و دل ء تی حوں کتگ
 بالاد و ڈیل ء جون کتگ
 اگل ء سرء تئی دون کتگ
 مرک ء تئی بے شون کتگ

برتہ تئی ماتی وتن
 نیشہ پہ تی لاش ء کپن

وابے گرانیں تئی سرء
 دست و زباں بے کارکتگ
 نان ء تئی دست ء زتگ
 گند کہ شپ و روچاں ترا
 بے ہوشینے داتگ ترا
 بندی کتگ شیر نر ء
 داتگ وتی دزبرادر ء
 بارکش کتگ چو اشترء

ہرزانت منی گوں تو بلوچ

پادا گھلامی ء بسوچ

گوئشناں من گالاں چون وچند
 گیری پہ شیر ء من نہیان
 داگھاں دل ء پیشدارگ ء
 لوزانی جنجال ء مکپ
 تو پمپی گالاں مکھند
 گپتاں نہ شیر ء راہ ورنند
 کرتاں ہے ڈول ء پسند
 چچ کرنگیں سرین ء پند

اگل ء پہ جولان ء بیار

گالانی کیمت ء بچار

سھور پوشانی کیمپ، سردریاب، پشاور۔ 1942-5-1

(۱)۔ توم

(۲)۔ حضرت ابراہیم۔

(۳)۔ عبدالغفار خان۔

(۴)۔ افغانستان ء بادشاہ نادر خان۔ (نصیر)

دیما کدم

کدم، کدم، رواں بیت
 دلیر و پہلواں بیت
 پہ شان مادر و تن
 پھدا گوں مال و جاں بیت
 پہ نام و ننگ و آبرو
 سراں وتی دیاں بیت
 پہ کٹ و سوب ۽ منزل ۽

کدم، کدم، رواں بیت

گر آزمان شے سر ۽
 پر شتہ، پر گھزب بیت
 گروک و گرنند و ہور و گوات
 بجیدتہ سیائیں شپ بیت
 زمیں بیت چو آپش ۽
 زمانہ بے ادب بیت

میارت ترس من دل ۽

کدم، کدم، رواں بیت

بیت اگہ شمنے سر ۽
 گھزب، گھزب، ستم، ستم
 گوں زلم ۽ زحم و بگری
 پنت سر شے کلم
 بملت دیما، دیمتر ۽
 پدا شے مہبت کدم

من سھور و تپنگیں پڑ ۽

کدم، کدم، رواں بیت

تپنگ ۽ تیر و توپ و بم
دل و جگر پنت دوکپ
شے سرء پہ گوارگ ۽
نزر مہیت پہ چارگ ۽
تچاں پنت خون ۽ جو
پھلک بکنت ندرگ ۽

من آس و دہیت ۽ جمر ۽

کدم، کدم رواں بیت

اے زندگی گھلامی ۽
اے شان نہ انت بلوچی نیں
بلوچ ۽ پسگاں یلیں
پتی سرء بیت گھلام
بلوچ ۽ پسگاں یلیں
نصیر ہرزکت سلام

بزیرت کنوم ۽ پیرک ۽

کدم، کدم رواں بیت

زندگی و توار

اے بزدلی ، بے ہمتی ، بے کاری و وابِ گران
 ملک و سرءِ لانت رچیت ، او مرتکبانی نشان
 تیرانی سرکٹ پتگت ، سچ پتگت رندی کمان
 زہمانی دپ پرگشتگت ، زنگ کرتگت بیگ و سنان
 کاٹار و شلیں خجراں ، درتہ تئی کتوم و نشان
 گپتہ دل و مرگ و کھیال ، دیم و لگھوری داتہ رنگ
 روبائے تئی لاش و سرء ، گھر بیت چوشیر و پلنگ
 مردانی چوں دیاروئے ، ترسے چہ لاپ دریں حدنگ
 چوٹت تئی پشت اچ گھم و اگل و دلیت کرتہ زنگ
 بسنت سرء کن چادرے ، اچ توچی لوٹیت نام ونگ
 گوں کے گوئشاں من اے حبر ، کے گوش داریت یا خدا!
 ایش انت بہوشانی دن ، لٹ زرگتت اگل و پدء
 کئے انت ادا کہ من گوئشاں ، تو گپتگئے راہ ردء
 تئی حان و سردار و امیر ، گردیتگتت دیم و پدء
 ملک و چہ دست و داتگتت آورگتتت جوریں بدء

لوٹیت ترا پاکیس وتن، او واجہ گوں نام و توار!
 پادا، بیا او نوجوان ! گٹ و دل ء حوناں بيار
 اے سرکہ دارے کو پگ ء پھ کنوم و ملک ء کن نسا
 وش نام تن روچ ء کیامت ء، بی چوشہیداں نامدار
 درکپ چہ تھاموریں شپ ء، ملک ء سرء روچے بيار
 او مرد! گوں تئی ہمت ء تریت گھلا میں زندگی
 رنگیں چہ حوناں بیت تئی اے وار و شامیں زندگی
 تیرانی گرمیں ترو نگلاں، پشیت حامیں زندگی
 موت ء پھ، ہرکس سنہر بیت، گندیت دوا میں زندگی
 دیما برو، پاداں مدار، پھ نیک نامیں زندگی

.....

نوٹہکے :- یکم جنوری 1942ء

انقلاب آگے انت

امیرانی کسمت شگلوں پیڑگانٹ
گھلامی ء سورت زبوں پیڑگانٹ
چہ زندانان بندی بروں پیڑگانٹ
رواں ہر گورے ء جوئے خون پیڑگانٹ

نہ گندے کہ چوں انقلاب آگے انت

بشر اچ گھلامی ء آزاد بیتیں،
اے کہنیں جہاں گار و برباد بیتیں،
گھریبانی دنیائے آباد بیتیں،
نہ کس ء سر ء زلم و بیداد بیتیں،

نہ گندے کہ چوں انقلاب آگے انت

گھریباں پہ نازل مسیت نہ بیتیں،
امیرانی زمیں حکومت نہ بیتیں،
کسے ء چہ کس ء شکایت نہ بیتیں،
چدو دیم ء ازت گوں دولت نہ بیتیں،

نہ گندے کہ چوں انقلاب آگے انت

اے پچولانی برزی، اے تُوپاں تباہی
اے جسگ کہ لرزیت دیوان شاہی
اے کیکار و سلوات و اے جمجلاہی
نر آگے انت تباہی تباہی

نہ گندے کہ چوں انقلاب آگے انت

امیراں پہ جہلیں جواب آگے انت
گھریباں پہ، وشیں حساب آگے انت
پہ دہول و سرورز و رباب آگے انت
اے وش ء ساہت شتاب آگے انت

نہ گندے کہ چوں انقلاب آگے انت

دوستِ آءِ پہ سوگات

من آءِ دوشی گھماں گپنگ پہ شہمات
 کہ دوشی سرکنگ درداں دل آءِ زیات
 کہ دوشی شپ دراج و پیتہ زلمات
 بکن تازگ، دماگھ واگل و جزبات
 دیاں شیرے وتی دوست (۱) آءِ پہ سوگات

بکش او نازک و نرمیں سحر گوات!
 بکش او سرسریں باد بہاری!
 بکش او واب دیوک چماں کھماری
 بکش او انبر و مسک و سمن بو
 بکش و شیں چرک کنپیاں بچاڑین

جنگ گوانکے من آءِ ذی، چہ دری آءِ
 بیار شیرے بیت چو در و آیات

کجا کانت مروچی در و شاہوار
 نہ زانان چون بیت ہوش و سرء کار
 جگر کنیت من دپ آءِ ترکیت منی زار (۲)
 بکنت گرم و گماں سنبوکیں گپتار
 دل و سیاہی جگر بورینتہ کاٹار
 وتن ماتی گوں زہگاں پیتہ نیمبار
 کتت مئے کھان و سرداراں گوں سار
 کتت کنوم و وتی حکاں چہ بیزار
 پہ چرپیں لکھے کرتنت مسمار
 کتت رسوا، بگھوری آءِ گوں کردار

چو بلبل در کبس من کپتگاں زار
 منی دل پرانت، گر آہے بکشاں
 سدن بند بند دل آءِ، ہوش چہ سرء روت
 منی ٹپیں دل آءِ تاگت نہ متنگ
 بلوچستان آءِ مرگ آءِ ماتمیگاں
 دل آءِ حوں، گوں منی ارساں روان بخت
 آلم آزاتی آءِ برز پیلگین آءِ
 وتی ساه آءِ چہ ترس آءِ کجراتان
 وتی آزاتی آءِ گڈی کلات آءِ
 وتی ہلکین و گوراں پیروکانی

زمین و آزمان پمن تہارنت
 زاناناں چون بیت گالانی ازہار

نه زاناں يا که کو رو کر وگارت
چو اشترچپ وهاמוש ء مہارت
بدو نیک ء وتی ہجر نہ چارنت
جہے بارش کعت جائے سوارنت

نه زاناں من، بلوچ واب وکھمارنت
نه زاناں ،یاوتی حال ء نہ زانت
پس وگوکت و بے اگل و دلیلیں
مہارش کرتکت سردار و میران

نه زاناں اونی بیلی! نه زاناں

بلوچ پرچے ہاروچاں نہ مارنت:

سیائیں گھوشاں گروکی چمان نت
بلوچی ننگ و نام ء پاسبان نت
سگار ء مشت و سیوائی کمان نت
کٹارو اسپر وٹیگ و سنان نت
بلوچ ء بور، چو کبک ء چمان نت
پہ جنگ ء، روستم ء رکھش ء نشان نت
سند مہریں بلوچانی زبان نت
مرگ جنگ ء پڑ ء مردانی شان نت
بلوچان ء اچے پٹ ء امان نت
بلوچانی وتن زحماں نوان نت

بلوچ ء زحم چو آپ ء روان نت
بدیگانی سرء کھرت حدائی
بلوچ ء دست و بازوآں کوی نیں
بلوچ ء سہت و زینت، تیچ و پوشاک
بلوچ ء شاسواری ء نہ نت مٹ
پہ میدان ء ، گروہانی سروک نت
بلوچ ء کنول چو کوہ ء چنڈت
لگھوری ء بلوچ ء کس نہ دیستت
گھلامی ! تو بگ وناہوز و بلا
بلوچ آزات اتنت چو مرگ و ماہی

بلوچانی نہ انت دروگیں ستائش

من ہرچی گونشنگاں گپ اچ اشان نت

کہ زہرگ کشتت شیرانی ہند ء
توارو اگل و ہیبت گرئند ء
نہ موت ء ترس ونے پرواہ گزند ء
کوی نیں لشکرت لاشارو رند ء
گرئندان نت سرء پنجاپ و سند ء

مروچی تو ہما مرداں نہ گندے
سپاہش کھکرو زجشم گروکت
دش چو آہن و بازو چو پولات
چوبشامی جڑاں گرئند و شان ء
براہو گوں مکھل روپیں سپاہان

مگہ ، نیں دور ء چاپ و چرگ ء گند

چہ دست ء شت ، وتی کہسار جند ء

دلی بڈیت و بے نیر بنت چراگھان
دمی گلیت و ماٹھیت دماگھان
پہ جان ء سرکپنت ہیدی تپاگھان

چو، چوشنت مردم ء حوناں، زراگھان
سری تڑیت و دست و پادی لرزنت
ہلکدار ء چو، دیمی زرد تڑیت

ہے حالت بلوچانی مروچی
سرائی مچت ریشو و کلاگھان

سراء مئے کپتہ ڈبر (۳) آزمانی
مئے دیما انت گرانباریں زبانی
شہ دست ء چہ مئے ہنکین پتانی
توارے چست نہ بوت اچ ما زبانی
وتی لاپ ء پہ اے مولد دونانی
نہ نندنت آء پہ پیش وشادمانی
کجائنت سادک (۴) و جھپر (۵) مجانی!
مکیسی جاگہ انت دوزکھ بدانی

گوشنگ دیما نہ بیت او یار جانی
وتن شت، کنوم شت، نان و نکا شت
الم آزاتی ء مئے کپتہ جہل ء
چو گوک و پس بہا کرتنت مارا
مئے حکاں زندگی ء پوک کرتنت
حدائی لانت و پٹنت پریشان
بگوش، گھدار را مولا کجائنت؟
بزان! من دوزھ ء آس ء سچاں بنت

منی بلی ! نصیر ء گوشنگیں گال
بمائنت گول تو، دردانی نشانی

نوٹھکے ء جیل ء:- 26-4-1948

(۱)- محمد بلال جمالدینی۔ (نصیر)

(۲)- زہرگ۔

(۳)- بلا، اناگتیں و نیل

(۴)- میر صادق۔

(۵)- میر جعفر۔

دل مزن کن!

چو گھلامی ء نہ مانیت مئے وتن
چو نہ نندنیت مئے سرء زاگھ وزگھن

دل مزن کن، دل مزن کن، دل مزن

چو نہ زالم راج کنت کنوم ء سرء
چو جن وکودک نہ گردنت جاں درا

دل مزن کن، دل مزن کن، دل مزن

سامر ء زمیں حکومت دیر بیت
رنج و تکلیپ و مسبیت دیر بیت

روژنائی کنیت و زلمت دیر بیت
شادمانی کنیت پما کھندہ جن

دل مزن کن، دل مزن کن، دل مزن

حاکمی کٹیت و محکومی نہ بیت
جرگہ ء لٹ و پل و شومی نہ بیت

نان و پوشاک ء چہ محرومی نہ بیت
بے گھم و آباد بیت ہر مرد و جن

دل مزن کن، دل مزن کن، دل مزن

سامر و سرمایہ داری گار بیت
زلم و زور ء سروسواری گار بیت

بادشاہی، شہر یاری گار بیت
واجگی پوشیت وتی دست ء کپھن

دل مزن کن، دل مزن کن، دل مزن

اچ گھریباں کس نہ گیرت مپت ء کھراج
گار بنت دراہ کہنگلیں رسم و رواج

کھان و سردار ء نہ مانیت حکم و راج
کارگر دیما نہ بنت سیا سیں چلن

دل مزن کن، دل مزن کن، دل مزن

نو جوان بُر براء، چراں در کپنت
 چو مزار ابر ستہ، گھراں در کپنت
 بمب ترنگت تیگِ براں در کپنت
 ٹپ جنت، ٹپاں گرنٹ سھو ر بنت بدن
 دل مزن کن، دل مزن کن، دل مزن
 شلسریں تیرانی، شیتاریں توار
 گلبگ توپانی، بمبانی گھبار
 روژنائیں روچ بیت دهنزان تھار
 دل مزن کن، دل مزن کن، دل مزن
 چست بنت ورننا چو ٹپی نیں پلنگ
 سھو ر چوالوان ء بیت میدان جنگ
 پہ دل و جان ء گرنٹ تیگ وحدنگ
 سُرکھ (۱) رو نیں بیت مئے ماتنی وتن
 دل مزن کن، دل مزن کن، دل مزن
 اچ گھلامی ء وتن آزاد بیت
 آپی اچ خون ء رسیت آباد بیت
 سُرکھ رو (۲)، سر سبز بیت، دلشاد بیت
 وش دل ء شیمیراں نصیر یگاں بجن
 دل مزن کن، دل مزن کن، دل مزن

.....

نوٹھکے:- 20-6-1947

.....

(۱)-(۲)-فارسی لہز-سرخ زو-

جی وٽن!

جی وٽن گندے تئی ماسوم وٽر رنگیں پسر
 تاب و لیٹاں زُرکت من خاک و حوناں سربر
 داتکت دیم هُو ینے ورنہ ترا پاکیں ڈگار
 پٽ و بے رونماں تئی سھور کرتکت چولالہ زار
 سرچرانی پرائیں سینگاں حون در رچیت
 تئن تئی رُوٽس مروچی، آپي چه حون ء رسیت
 بشکلیں ورنہ مترسین کئولش بتگ گون دل ء
 تئی سرء مچ بیتکت سر گپکت پہ منزل ء
 مرچی ورنہ سرمتاہیں پرتی نا موت ء زرنیت
 یا کنت آزات ترا یا پرتی ننگ ء مریت
 بمب و تو پانی دپ ء، تیرانی گریں ترو نگلان
 سوٽ و سنگیناں گرت جان ء او بے ترسیں دلان
 آہنی دیوار ء پیم ء دژمن ء دیما گرت
 جی وٽن! ورنہ مروچی پرتی ناموت ء مرنت

○

جی وٽن! پها بکن ہندے تہ ہم اوداں تیار
 وپتکت اوداں کہ مئے پیشی بلوچیں شاہسوار
 شری ء زانوں کہ تئے کربلائی نین تئی
 ذگریں حوناں چه ابید سیراپ نہ بیت ماؤں سئی
 تن تئی لوٹیت مروچی ذگریں حوناں مئے دل ء
 حون و ہیدانی درہدانت مرچی کشادتئی مشکل ء
 ندر گردینوں وٽ ء ما پرتہ گون مال و سرء
 جی وٽن، ماتی وٽن، تا زندگون نیلیوں ترا

جی وٽن! زانوں تئی آزاتی و لُج و منیار
 بیتہ ڈنگ و رہزن و حوں واریں پئوجانی شکار
 شری ء زانوں کہ مئے جدانی پاکیں ہند و گور
 دژمن ء پادانی چیرء پینکت ناپاک و دور
 بیتہ ناپاک و حراب تئی حاک چہ جوریں بدان
 چہ گھلامی ء ہزاب و زلم ء آسگواریں درہدان
 لیکہ، اوماتی وٽن! بیر ء پہ نیں مئے دل زریت
 شاسوارانی سمند کاہاں چہ کوہ دیماں چریت

جی وٽن! دلجم بہ بی، ما مرچی تئی ننگ ء کنوں
 یا کہ توآزات پیے، یا پرتہ ماساہاں دیوں
 مارا پرواہ نے، کہ مئے ارمان نسیمیں چوروان
 پروتی پس و براساں گراں کپنت من توروان
 ماس، پرپچاں وتی، جن پروتی جوداں کھمی
 بانکیں گہار پھلگدیں، نندنت پہ براساں ماتھی
 گلزمیں چنڈیت یا پرشیت سرانش آزمان
 آس گواریت لمبگانی یا کہ تو پان بیت دمان
 ہر چی بادا باد، ما نیلیوں تئی ننگ ء او وٽن!
 گوں وتی حونان کنانت شات و آزات وچمن

نوٹکے:۔ جولائی 1942ء

وَرنا پادا

پادا، پادا، ورننا پادا!
تاں کد، وسپے چوش نپاد ء

برز چہ کوہ ء روج درا انت
منزلے دیریں ہر کہ پہ راہ انت

پشت کپئے توناداں! پادا
پادا، پادا، ورننا! پادا

بند سرین ء، ترند رواں بے
ہلمہ و ہلگر تیز دواں بے

گند براساں رپھتہ کجائنت
دہنز وراں چولوڑ وچ ء نیت

سست مہئے تو دوست چہ سیاد ء
پادا، پادا، ورننا! پادا

گند تہ ترک ء چوٹ بروتان
اشکنگت دوست ء ندر و دروتان

تیری کتاراں بستہ پہ جان ء
دیما رواں نیت ملگ و شان ء

ساہ ء دیئنت پہ ملک و نژاد ء
پادا، پادا، ورننا! پادا

آنکو عرب گوں جبگ و چلتار
رب رحیم ء پاکیں پرستار

اشتہ مسیتیاں سو پھی و زاہد
زرتہ سلا حال، بیتہ مجاہد

دیکھو جہود ء ، پادی شپاد ء
پادا، پادا، ورنہ! پادا

دولت ایران دہنز و مج ء انت
شوکت ایران گند کجا انت

زرتگنت ورنہ بیر کے نوکین
سھور چو خون ء لال ترپوکین

وار و گھریباں اشتہ کباد ء
پادا، پادا، ورنہ! پادا

و پتگیں اوگھاں نین ہشارنت
بستہ سرین ء نشہ تیارنت

کوہی پلنگے، سر پتہ پہ وارء
نگ و براسی زرتہ منیارء

بستہ سرین پہ جنگ و جہاد ء
پادا، پادا، ورنہ! پادا

میریں بلوچ ء نام و نشاں تو
ازت و نگ و اگل و گماں تو

کویت و بازو، چشم و زباں تو
تیر و تنگ و تیگ و سناں تو

حاک و تن تئی روت بہاد ء
پادا، پادا، ورنہ! پادا

میر و امیراں اشته میار ء
کھان و وزیران داتہ دیار ء

بزگ و واریں کنوم بلوچ ء
کرتہ بہا، بے تالھہ و روج ء

داتہ وتن کم اگل و گشاد ء
پادا، پادا، ورننا! پادا

وارو گھریب ء آہ و پگھان انت
جانی درا و پگری دونان انت

محنت و واری کنت پہ گھنیراں
حاصل ء زیریت دتی پہ گھنیراں

لٹ وپل ء تو منیل زیادا
پادا، پادا، ورننا! پادا

پادا، بشکن کنوم ء مشیر ء
بیرک ء کنوم ء زرتہ نصیر ء

واب وور ء نین بہلی رواں بے
ہلمہ و ہلگر ، تیز رواں بے

بند سرین ء ، بہلی نپاد ء
پادا، پادا، ورننا! پادا

نوٹھے: 6-10-1949

اُتکھ نوکیں باری یے

کہنگیں دنیا بدل بوت ، اُتکھ نوکیں باری یے
 کنوم و ملکائی تہہ، پاد آگیک و بیداری یے
 سامراجی سلنتتانی سرء اتگک زوال
 بزگ و وار و گھریباں کرتکت ہاسل کمال
 بادشاہانی بتاں حیرت پروشنگت واریں ہوام
 جابجا دہکان و مزدوران ء کنت دنیا سلام
 واجگ وکنومی ریساں، گوں وتی مال و سپاہ
 تہیری ابرسگیں کنومانی دیما داتہ سیاہ
 زلم و جوؤر ء جنزء من، درشگیں وار و گھریب
 پہ گھزب پاداتگک و بدلینگت تہلیں نسیب
 بیدچہ مئے کنوم ء بلوچ ء، ہرکہ دیما انت روان
 نیست و نابود کرتگ ودور داتگت زلم ء نشان
 ما، تن ازگا و ابوں، یا سرگشتہ، حیراں کپتگوں
 کل جہاں بیدار انت و ما، بے سماء و پتگوں
 ہر کہ چرپیں لیکھے داریت ، ما رندائی تچوں
 چوگسی مرگھ ء چہ لڈاں ما، وتی چینک ء چنوں
 شاپریں شائین ء زند ء چہ، نہ گپتگ بہرکوت
 ما، پتی روز و شکاروں چو کہ سیسوگ و کپوت
 ہرکہ حاکم ، ما گھلاموں ہرکہ شاہ، ما چاکروں
 چپ و حاموش ء روانوں، ہرکس ء بارء بروں
 اشنگوں سبزیں سکھارء، زرتگوں چنگ و رباب
 داتگوں ماتئی دیارء، بستگوں زبریں تناب

یک وتن سد جاگہ ۽ بہر انت من زات و مکران
 کرتگنت لاپاں مزن، مئے ناروائیں مستران
 پہ وتی ہیش ۽ وسیت ۽، سستگنت براتاں جتا
 بے سرو بے ہودگیں سرداری انت من گس گس ۽
 ہر کجا یک لکڑے جکیش کتگ کتوم ۽ نشان
 ہر کجا یک بوٹکے، سٹ نشہ پھلو باگھپان
 حائیں، من کوہیں کلات ۽، جام اں من لس بیلہ ۽
 مکران، نوکیں امیرے کتگ گوں ہیلہ ۽
 نشہ حاران ۽ گدراکاں چارمی میریں نواب
 کوہ سرے پھلیں مری بنت یک دگہ راجے حساب
 ڈیرہ ۽ دریں بکٹی، بستہ گوں رسم و رواج
 یک جتاہیں حا کے ۽ را دیست گال و کھراج
 بیدچہ ایشاں، مئے دگہ تک و برات نحت بے شمار
 کپتہ من پنجاب و سندھ ۽ شنگ و شاگ و تار پتار،
 مستجاریں شال و چاگے، گوں نصیر آباد و مچ
 دائمی ملکیت بلوچانی، بلے کئے گیرتی پچ
 لکھ در لکھ نت بلوچ، پہوال تب و سہرا نشین
 سیم شریک اوگھان و ایران چیرجنگ مئے سرزمین
 گرتہ اشارے بلوچاں او منی ہمراہ و یار
 ایشیائی سرزمین ۽ بنت دوسد لکھ ۽ شمار
 کپتگنت وار و ہراب و لکڑ و لوچ و نزور
 بزرگ و نادار و بے الم و ہنر، نابود و کور
 میر و سرداراں، وتی نیش ۽ پہ حونانش ورت
 زلم و جوور و ہیلہ و مکر ۽ گوں مالانش برنت

گھنیریں کنوم ۽ حاڪمانی لٽ و لٽمار ۽ شڪار
بندی ڇه بند ۽ جتان ڪپٽڪنٽ چوتار پٿار
وت ڀه وت گئٽ ڇه لپشٽا، من براسي جيرهوان
وت، وت ۽ سنداں ورائنت چوڪه مستين لٿيروان
وائے ڀه کنوم ۽ پشئين ۽، وائے ڀه ملڪ ۽ پشئين!
وائے ڀه سردار و ميرو واڳاڳا برادر ڪشئين!
بندت ورنایاں سریناں، ڀه وٽي کنوم و وٽن
سلگين ڏنه مروچي مئے هما سبزین چن
گوں وٽي حوناں، پداسر سبزوشاداپش ڪنہت
گوں وٽي هيڊاں پدا آپدار و سير آپش ڪنہت
کوٽ و بادگير و ڪلاتاں واڳاڳي، دهر جنان
چو به ڏهانين ات ڪه آواني مه زانت ڪه نشان
ميرو سرداراں بيارت ڀه گھريب ۽ چتر ۽
حاڪمان ۽ دير بشانت، چو ڪه پاد ۽ لٿر ۽
يڪ حڪومت، يڪ بلوچستان و يڪ بنت دراه بلوچ!
جي بلوچاں! چوهدیں بوت شے چرنت روج
وت شے دست ۽ انت مردان! بڪھت و تڪدير ۽ مھار
وهد ہميش انت برزڪنت آزاتي ۽ مرداں! توار
محکمیں گالت نصير ۽، سادگنت آئي بيان
زاھر ۽ گال و گمان بخت، باتن ۽ دارنت جهان

نوھڪے:- 9-10-1949

(1)۔ سرحد، ڍنگ، سنڌ۔

جی بلوچان ایتپاک!

اے شمنے درماندگی ، اے گشتگی ، اے احتیاج
 اے گرانیں سنگ و مالی ، اے سرو مال ء کھراج
 اُست ہے کلیں بلاہانی ، بزاں یکیں ہلاج
 جی بلوچاں ایتپاک ! او تھارمہ روچاں ایتپاک

○

اے زیاں کاریں حکومت ، اے پل ولٹ و گھرب
 اے ریا کاریں ہدالت ، جرگہ و بچار و لب
 دراہ شمنے نابودی و بے ایتپاکی ء سبب
 جی بلوچاں ایتپاک ! او تھارمہ روچاں ایتپاک

○

اے شمنے اِلْم ء چہ کوری ، اے شمنے کم زانگی
 اے شمنے برادرکشی ، اے جاہلی دیوانگی
 ایتپاک ء گوں بدل بنت ایش پہ دُرْدانگی
 جی بلوچاں ایتپاک ! او تھارمہ روچاں ایتپاک

○

ہر کسے بندیت سرین ء ، کئیت شمنے پہ لنگ ء
 زیگ ء مالاں شمنے، برزیں سرانی گنگ ء
 گرثا لوٹ ، ہمے زلماں چہ زیتی چنگ ء
 جی بلوچاں اِتپاک ! او تھارمہ روچاں اِتپاک

○

ہر کس ء چانپٹ سرء انت ، ہر کس ء ٹی و گھلام
 ہر کجا دستان ء بندہت ، ہر کس ء دیما سلام
 جی براسان ! بشکت نین زندگانی ء پیام
 جی بلوچاں اِتپاک ! او تھارمہ روچاں اِتپاک

○

اے پہ زاہر گندگ ء ، کوہ و جبل زاریں و تن
 جی بلوچاں ! گر بزانہ اے شمنے گاریں و تن
 یک گرانیں دولتے بیت، اے شمنے واریں و تن
 جی بلوچاں اِتپاک ! او تھارمہ روچاں اِتپاک

○

اے شمنے پرشہو کتیں سبزیں زرء جاہ و جلال
 اے شمنے حا کانی چیرء گیس و پٹرول و زگھال
 اے شمنے کھوم ء برنت برزا، تنا حد و کمال
 جی بلوچاں اِتپاک ! او تھارمہ روچاں اِتپاک

○

بے شماریں گنج چیرنت اے کوہستان ء تہمہ ء
 کدرت ء ایشاں شمارا داتہ مپت و بے بہا
 البہ ایشانی نگہداری گران انت چہ سرء
 جی بلوچاں اِتپاک ! او تھارمہ روچاں اِتپاک

○

دژمنانی چم ودل سکت شمئے ملک ء سرء
 دیرنیں سبزیں زرو پھلیں تیاب و بندر ء
 وہد ہمیش انت او براتاں ! نین کنہت پیداور ء
 جی بلوچاں اِتپاک ! او تھارمہ روچاں اِتپاک

○

ورنہ ، اے گنج بے بہائیں ، اے شمئے و شیں تیاب
 اچ شمئے دست ء رونت ، تندر پدا وار و کھراب
 کنیت یک لوڑ و مجے ، باید کنہت جلدی ، شتاب
 جی بلوچاں اِتپاک ! او تھارمہ روچاں اِتپاک

○

نوٹشکے : 25-11-1949

نوجوانانء

گوشاں گپے شمارا نوجوانان
 وتن لوٹیت شے حوناں مروچی
 دیہت کربانی پہ پاکیں ڈگارء
 بوریہنت گھلامی ء کڑی یان
 کنت یکجا وتی تاب و توانان
 بیانت سرپ بندت پہلواناں
 بلوچانی یلیں روح روانان
 وتی گوں ہمت ء تیزیں سوہانان

نگاہ دارت وتی ناموس ونگ ء

کہ نوکیں گوازیئے زرتگ پرتگ ء

مگندت پہ پتی دستاں مگندت
 شمارا تی کسے آزاتی ء دنت
 شکارء کس وتی دست ء نہ داتگ
 وتی کاراں، وتی دست ء بدارت
 گل ء آزاتی بیگ ء وت بسندت
 چشیں ناپتگیں واب ء مگندت
 جی نادان ات چشیں اومیت ء بندت
 حُدارا! کاہلی ء گوں مندت

وتن شت چہ شے دست ء پے رنگ

نہ منگ پہ شما ناموت و ہم ننگ

چہ یک دیما گھلامی ء کتگ تنگ
 ورائنت کھان و سردارو نوابان
 شمولوچ و شدیک و وار وزارت
 وتی ملک ء تباہی ء بگندت
 دگہ دیما وتیرگاں گوں، شے جنگ
 شے حوناں، وتی لاپاں دیہنت رنگ
 نہ گیرت اے سیاہ کاران ء شے ننگ
 جی بیم ء واروگارت، لوچ و بدرنگ

برے وابت، برے آہسر د کشت

وتی بربادی ء شادان و وخت

بیت مردے، بدنت نانے تیارء
 کہ چو منیلت بلوچگیں میارء
 پہ بوتاراں دیہت زراں تیارء
 شتا وابت کہ آمنت چو مزارء

شمئے بیداری، آئی بیت گاری
 ہمیشا آء نہ کنت کنوم ء پہ واری

پہ ہرنگ ء گداں پوشیت درانت
 گہار و مادرانی سر درانت
 نہ دنت دانکے پہ کنوم ء پدرا انت
 پداہم آء مزن تھے سرء انت

پشیں بوتاراں باج ونے کھرا بے
 بلوچانی ہے کہنیں روا بے

وتی بیرک ء وت برزا بدارت
 مترست اچ کس ء پرواہ مدارت
 وتی چہماں گوں دنیا ء بچارت
 نزامے نوک تریں پروت بیارت

بیارت اچشیں یک انکلابے
 ممانیت میر و بوتار و نوابے

ہمیشاں گپتگنت کنوم ء پہ دام ء
 برے گوں جرگہی بھیم و سراہم ء
 گھر بیانی برنت مالاں مدام ء
 سراسر پرنٹ چہ خون حرام ء

شتا گر زندگی لوٹت جہان ء
 بہ سنت حوں وریں زراگاں چہ جان ء

پتی دستان ء چارت بے میارء
 ہزاراں بارمن گوشتناں براسان!
 شتا وابت وتی حکاں نہ زانہت
 شمئے لٹ و پل ء چہ سیر آں بوتار

سیاہماری شمئے خون ء سرء انت
 وتن پادمال و کنوم انت زندہ درگور
 سد و لکھاں وتی ہیش ء پہ چنڈیت
 پرنگ ء درگہ ء زنڈیں نراز انت

ادا چہماں پہ امداء مدارت
 بیارت ہلہل ویک انکلابے
 بگر دینہت وتی ڈول و نزام ء
 بسوچت کہنگیں رسم و رواجاں

جہت سنگے پہ سرداری نزام ء
 برے گوں مالی و بچار وپرسی
 پلنت، لٹت چو ڈنگاں ڈھوریں
 زراگنت، گپتگنت راجانی گٹ ء

چہار نعت اژدہا ملک ء تہہ ء مان
 سیم سردار گوں مالی و بجار
 چہارم ہند و پنجاپ ء دلا لان
 پشیں چہار اژدہا ملک ء تہہ ء نعت

یکے انگریز و دوئم بے کھمیں کھان
 ہڑکیں جرگہ و جرمانہ زندان
 کہ یہ مئے لگ ء شربستگت میان
 بے انکت شما وابت گنو کان

نہ زانخت چون شمارا کرتکت گار

ہزازیل ء اے چاریں سنگت و یار

سراسر لگت ملک و دیار ء
 جنگ کنوم ء تی نان و نکان ء
 جنگ ، بتگ تی براساں ملوکیں
 اے دراہ کٹت شمنے یک کاہلی ء

وتی دست ششٹہ چہ لچ و منیاء
 ہشیتنگ ملپدو کشت و کشار ء
 پروشنگ ، دوری داتگ چومزار ء
 کہ ملک ء داتہ شو میں نابکار ء

جناں یاراں شمارا من توارے

بیانت نیں دیہت ایشاں پتارے

اگہ مردت ، اگہ گوں سارو ہوشت
 بیارت کوہ پروشیں انکلا بے
 بلوچستان شمنے دستان ء گندیت
 جوانانی ہے رسم انت جہان ء

نجبیت ، اے بتاں کہنیں پروشت
 وتی آرام ویش ء نیں شموشت
 بیات مردی ء سہتاں پروشت
 شما اشنت ہے رسم ء کہ چوشت

بگر دینہت پدا، راہت کتگ رد

تن انگا تازگ نعت یاراں شمنے پد

جناں گوانکے شمارا نیں کہنت ہوش
 شما چوں پہ گھلامی ء رزات ؟
 وتی ملک ء نہ انت ہندے شمارا
 بیانت اوئی بیل و براساں!

لگھور و بے ہمل یاراں مبت چوش
 اگہ دارت یک ترنے کھنیرت و جوش
 نہ زاناں نشتگت چے ء یہ ہاموش
 بدارت شری ء گالاں منی گوش

شمنے سوہنت اگس بیلاں نہ کرتت

نصیر ء داتگیں پنتاں پراموش

زار، زار

چون ءِ اشکتِ منیار
کمِ نسیبِ و شرمِ سار

زار، زار او گندہ کار
کپتگت چو وار و گار

○

داتگت پہ جامِ و بھنگ
دل پرشتہ، چم تہار

کنوم و ملک و نام و ننگ
نشکتِ نہیں، مر تہ رنگ

○

کرتگتِ شما، بہا
پہ دوٹک و کلہدار

زار، زار پرشما
شرم و ازت و حیا

○

دور داتت اچِ سرءِ
کنیتِ روچِ گیر و دار

نام و ننگ ءِ چادر ءِ
گوں یکین و باور ءِ

○

گرم بیتِ کارزار
بند بیتِ شے توار

کنیتِ روچِ گیر و دار
سھور بیتِ شے ڈگھار

○

ملتِ بلوچی ءِ
حون و ہید بنتِ اوار

من گونشاں مروچی ءِ
پاد کنیتِ روچے ءِ

○

پیرو کودک و جوان
چو کہ گشتنگیں مزار

وار و بزرگ و شوان
چست بنت نا گمان

○

بہر بنت (۱) پہ کرگسان
زند بنت شے اوار

گوشت و پوست و استکھان
گار بنت شے نشان

○

پر شتا شتاب کنیت
بنگرنٹ شے کشار

کنیت ، انقلاب کنیت
آس بیت ، زراب کنیت

○

دہیت کنت دل نصیر
نہرہ جنت چو مزار

پیتکت شتا بکیر
کپتہ تھانگ (۲) ء اسیر

.....

نوٹھے جیل ء :- 28-4-1948

(۱)۔ بہر۔

(۲)۔ پولوس تھانہ۔

کاروانِ عشائر

کاروانے بوتکہ ملید ء
 اشتر چرعت سبزیں لد ء
 بار بوتگک وچ کپتگنت
 بے سدھ مساپھر و پتگنت
 دُزان ء بو مال ء جتگ
 پہ گتگ ء شنورش کتگ
 کھنڈو کروداں گپتگنت
 اوداں چوگرک ء سرپتگنت
 بش ء لُٹو کیں کہکراں
 سبزیں زرء آپاچ گران
 گوات ء سرء بارت بزیں
 کارت وتی ترنپاں جزیں
 دھولاں گرندء زرتگنت
 نپت پہ دشت ء کرتگنت
 چابک گروک ء شہم کنت
 مستیں جُوان ء رام کنت
 کتیت ہار و زیریت ملیدء
 روپیت و بارت سبزیں لدء
 تُوپاں چو مستیں لیڈو ء
 پروشیت بند و بیڑو ء

لڈان و دریپاں کچھ کنان
 روپاں، بران، دیما روان
 موسم پرے ڈول ء گزرب
 ہیروپ و ہارنت پہ زرب
 دزانی آ دیماہتر
 دیر منزل و گرانیں سپھر
 تالان انت انگت کاروان
 وابنت امیر و ساروان
 ہر گور چولاش ء کپتگنت
 بے سدھ و سارء و پتگنت

○

کنیت یک دگہ ہمرائی ء
 مردم گوشتن سودائی ء
 واریں پکیرے، سروتے
 زاہر، زہور ء بے وتے
 گندیت کہ سنگت و پتگنت
 ہر گور چولاش ء کپتگنت
 آوانی نندیت یک گورے
 زیریت ز ہیریں زیرے
 گالان ء کاریت گوتگیں
 داباں پہ، شر پر بستگیں
 شیراں پہ یک سوزے گوشتیت
 گز ء پہ میزانے مشیت

مردان ء لولی لول کنت

واب ء من چماں تول کنت

الہان کنت نودی شلیت

زندء ، چہ دل ، دوداں پللیت

گالاں مہیمیں تاب دنت

واہینان انگت واب دنت

وابنت کہ ، وابائی زیات کنت

پیر و بزرگاں یات کنت

○

بیات او بیلاں ہمدلین

گالاں بہو جت تلتلین

اے وش گوئشیں مردم کے انت؟

گول کاروان ء ہمرہ انت؟

ملپد، من چے ء گوئشگان؟

سبزیں لدء چے انت بیان؟

دزانی کئے کوشنتیت ردء؟

کاروان کہے انت بوتکہ ادء؟

ہار مل وتوپان وگرند

ایشانی مانا ء پند؟

گالے چہ گال ء درکپیت

نوکیں کھیالے سرکپیت

ملپد، بلوچانی وتن

مائی بلوچستان گشن

سبزیں لد و اشتر ہیان

میریں بلوچانی نشان

کاروان ، بلوچنت و پتکین
دز، ڈنی کنومت سرپتکین

ہیروپ و ہار، جنگ و جدل
دنت گہنکین نکشاں بدل

توپان انت، سھوریں انکلاب
لمبیت چو آسی نین زراب

کنومے مروچی و اب کنت
زندء وتی بے آب کنت

من انکلاب ء گار بیت
وار و پتی چمدار بیت

آوش گوئشیں مردم ، بزاں
کنیت گول کپیت گول کاروان

کنوم ء مشہیریں شائرے
تاہوز و گمری تائرے

رنگ و تواری و شتر انت
بال چہ کلا گھاں پشتر انت

شیراں ، پھ لاپ ء ہائرء
بندیت امیرانی سرء

کنوم ء پھ لولی و اب دنت
وش انت ، بروتاں تاب دنت

گر میں دلاں ء سرد کنت
مرداں گہیں ، نامرد کنت

نندیت و نازینیت گل ء
الہان کنت چو بلبل ء

مردانی و اب ء زیات کنت
بے بائیں پریات کنت

○

ہے ہے اوشائز و ش گوشین
ناداں! مکن کاراں پشین

بیاکہ دیاں سوچے ترا
بارے گرانیں تئی سرء

رنگانی دنیاۓ پکیر
بیانیں وتی بارء بزیز:

شائز! توے کتوم ۓ زبان
برزیں وتی ہند ۓ بزان

کتوم ۓ توئے چم و نزر
گھنیب ۓ چہ، گول تو بیت حبر

جان ۓ، کجا دردے بیت
اَرس اچ دوئیں چماں رچیت

چم پچ پنت روژنا جہان
چم نر پنت وہم وگمان

اوش گوشین بیلی بچارا!
دنیا من دہنزان انت تہار

گر بند و شلان انت انکلاب
کتوم ۓ مدے سوتاتاں گول واپ

کہنیں مکالا تاں مہند
کور پتکت آء، راہ ورنند

بیگ جہان نوکیں ودی
 آء روج نہیانت نیں پدی
 رہندے نوکیں کن شوہاز
 نوکیں جہان آء گوں بساز
 درداں پہ درمانے بیار
 کنوم آء پہ ،سامانے بیار
 آزاتی آء راہ آء سرء
 سرگرچہ درستاں پیسرء
 زندء درہدیں سازء بزیر
 لہڑانی آواز آء بزیر
 چو گوٹڈل آء لٹوزاں بشان
 ٹک جن دل آء بنداں نشان
 مرداں بیار سھوریں پڑء
 آزاتی آء جنگ و مرء
 توپ و تپنگانی دپ آء
 ورنابہ ملتت سرپ ،سرپ آء
 واب آء بکن پروت حرام
 کنوم آء بدے زند آء پیام
 کنول آء نصیر آء گوں پند
 آزاتی آء بیکاں برند
 ہردیں وتن آزات بیت
 دل شارء آء نیں شات بیت

.....

منی گال

منی گال نعت یا انگر بلوکیں
 تزنپ خون ء کہ یا لال نعت ترپوکیں
 منی گال ، ترکل نعت یا لپہ تیرء
 دل ء روکت منی ، آسے لموکیں
 منی گال، چودل ء بندان ء سُنبت
 چو جسم ء شلمسریں تیرے شپوکیں
 منی گال، حجر و درشپیں کٹارنت
 دیئت کنوم ء بدان ریشاں وروکیں
 منی گال، ہم دل ء درد ء دوانت
 کہ ہرک (۱) نعت خون وارسانی شلوکیں
 منی گال، لولی و سؤت و زہیرنت
 دلانی مرمریں تنوش ء بروکیں
 منی گال نعت، گروکی برنمش وچیلک
 سیائیں جمران چمگ جنوکیں
 منی گال، درو یا کوت و بلیک نعت
 پہ رکاں شربت و شہدنت چشوکیں
 منی گالانی ہریک ٹپگ وڑ
 دلان ء مان دنت آسے چپوکیں

○

بلے انگت منی گال، تب نہ آرت
 دل ۽ لہڑانی گرمی ۽ نہ دارنت
 دل ۽ چہ چست بنت، کانت زبان ۽
 گوں آہ و تر و نگلیں ارساں اوارنت
 برے چہ حاکمانی تاڑو تیلانک
 دل ۽ دہیتان چہ تھامورو گبارنت
 پرنگ ۽ زلم و زور ۽ آس روک انت
 منی گال ہکل ۽ تر سوکیں مہارنت

○

پہ آزاتی ۽ گام گچ و چکاس ۽
 منی گال، بالی کو نجانی کتارنت
 ہدی من گونڈ لیس گالاں بدر ہنزاں
 دل و جان و بت ۽ آسے کپیت مان
 نہ کسے ۽ وتی جان ۽ سما بیت
 نہ کسے ۽ سما پہ درد و درمان
 گروکی گرتندگ و نودی شلان ۽
 چولوڑ ۽ حج حج ۽ بنت دشت و میدان
 گھلامی ۽ سیائیں روج و پھران
 کنان آزاتی ۽ نیر ۽ گوں تابان
 سہبہد پہ وتی تیگ و سنان ۽
 بلے شار، وتی گالاں پہ نازان

.....

نوٹکے:- 3-1-1945

(1)۔ سپہ سالار۔ سر لشکر۔

بلوچ پہوال وشارت

پہوال گونشیت:

اے پٹ و میداں منی   دشت و گیاہاں منی
سُنبل و ریمھاں منی   کوہ و بیاباں منی
کچگ و داماں منی
من و تن ء بادشاہ
اشتر بگھدوسی (۱) ء   مہلے پھلیں سر ء
باری کناں من چدا   ہرچہ رواں، ہرکجا
روچے ادا، شپ ادا
من و تن ء بادشاہ
ہرچہ دل ء منیل بیت   سبزگ ویا سنیل بیت
نشتہ منی کھنیل بیت   شیر و شکر کھنیل بیت
گھم چہ دل ء بہنیل بیت
من و تن ء بادشاہ
کچگ و مسکیں ڈگار   سبزگ و نود و بہار
ہور و گرند ء توار   چرگ و سنیل و شکار
روگھن و شیر والار (۲)
من و تن ء بادشاہ

دڙمن ادا سست ڪنت   وائين دلاں بست ڪنت
 کس نه منءَ جست ڪنت   بد نه ادا رست ڪنت

هر ڪه منءَ درست ڪنت

من وٽن ءِ بادشاه

حجر و سبزيں سگار   توپڪ و پھليں ڪتار
 باں گول بديگاں دچار   حملہ براں چو مزار

زندہ نہ روت نابڪار

من وٽن ءِ بادشاه

من وٽي ميرو امير   من وٽي ڪهان و وزير
 تيگھس مني دستيگر   توپڪ انت پيراني پير

زندہ بہاتے نصير

من وٽن ءِ بادشاه

شائر گوشتيت :-

چپ ڪن لگھوريں بگھا (۳)   لوج و شديڪين گدا
 نيست ترا شرم و حيا   راست گوشاں من ترا

شاه ڪجا، تو ڪجا

تو چه گھلاماں بتر

تئي پٽ و ميڊاں گھلام   دشت و گياپاں گھلام
 سنبل و ريھاں گھلام   ڪوه و بياپاں گھلام

تئي دل و تئي جاں گھلام

تو چه گھلاماں بتر

ہرچہ روے، ہر کجا تو چو پکیر و گدا
 وار و شدیک، جاں درا کرتہ پرنگ ء ترا
 پنچہ گھلام ء سرء
 توجہ گھلاماں بتر
 کچک و مسکین ڈگار کنت ترا چو توار
 اہو پہ گونشک نرمزار! انگہ نہ بے شرم سار
 پیتگے دزاں مہار
 توجہ گھلاماں بتر
 حجر و سبزین سگھار داتنت زنگاں پتار
 پرشتہ کمر، جم تہار ناشے نیں ہاجز نکار
 تووتی رنگ ء مچار
 توجہ گھلاماں بتر
 بزدل و سست و لگھور جاہل و بے اِلم و کور
 بے سرو بازو و زور لاگھر و کنگال و دور
 توجہ نزوراں نزور
 توجہ گھلاماں بتر
 آہے! پرنگ ء اَسیر! گشنگ و لوچیں پکیر
 سُبہرہ پہ سردار و میر لنگہ پہ ملاؤ پیر
 کئے را گونشے تو نصیر
 توجہ گھلاماں بتر

نوٹشکے: 10-9-1945

(۱)۔ دوکو ہنڈگیں اشتر۔ (۲)۔ براہوئی لہز انت براں حرماگ۔ (۳)۔ بزدل۔ لگور۔

نورامینگل

گھازی ، مجاہد ، نوجوان
 گوں ہمت ء بستے میان
 ماموس و نامِ مینگلاں
 ملک ء مترسین پاسبان
 مینگل نژادیں پہلوان
 بیتے مکابل گوں بدان
 درائیں بلوچ ء پھروشان
 جنگ ء گوں ڈنگیں ملہدان
 کنوم ء مزاریں ترجمان
 توایات مانے من جہان
 بیتے چو استار ء چمان
 آزاتی ء پھلیں نشان

نورا شہید! نورا شہید!

ڈیک داتے بے شک گوں یزید:

چو کہ پنگ ء سبرین
 میدانی گرک ء حوں ورین
 یاگریشہی شیر ء نرین
 ساحار ء کوہی ، اژ درین
 بحرئ نہنگ ء کوہسرین
 شاہی وکاب ء شہپرین

داتے پنگ ء گوں مٹر ء

پروشتے لہینانی ٹھڑ ء

اے اے پرآء شو میں گھلام
 چارت وتی نئے ننگ و نام
 چہ واجگ ء وشیں سلام
 کنومی منیار ونے پیام
 مہماں وتی گپنگ بہ دام
 لہنت بگواریت سہب و شام
 انگریز ء چہ زرء گھلام
 روچے مگندیت شاد کام
 تو زندگ ئے نورا مدام
 دؤر نامگاں من نیک نام

کرتے وتی پرز ء ادا

رازی ہیبت اچ تو خدا

کتومی گھدار

دلکشیں شامے چپ وہاموشین   مرمیں گواتے، مست و بے ہوشین

جرمے سیائیں، روچے روپوشین   شیرے پرسوزین، سازے مدہوشین

پگر ء توتی چو کوہی شہباز ء

مست و مدہوشنت شوک پرواز ء

بال کنت برزچہ ماہ و استاران   ہم نشین بیت گوں روجی ابران

منزل ء جنت، پہ گرو کی رپتاران   آژنا بیت چہ، رمزو اسراران

نا گماں گندیت مردے پیرین

ست و کمزور و سک دل گیرین

گردنائی تو کے اہنی مان انت   ہتھکڑی، بیڑئیں دست و پادان انت

سبریں دیوے آج شہزادان انت   گوں دو زمزریء مردء گران انت

بارتی پہ گرمی دوزہ ء نار ء

پُرنٹ چہ زوم و اثر و مار ء

اے کئے انت؟ پرست من! چہی تکسیر انت   جرمی چے پینگ کہ ایشی تازیر انت

وابی چے دیگ کہ ایشی تابیر انت   کتولی چے گوشتنگ کہ ایشی تپسیر انت

باریں، اے حسکیں دوزہ ء دار ء

پہ کجام جرم ء تو برے نار ء

چو جواب ترینتہ دیو سیا ہ پھام ء
 گند شکاری ء کپتہ وت دام ء
 حاجتہش نیستن من گران نام ء
 کرتگیں کارانی وارت انہام ء

تو نہ زانے اے مرد بد کار ء ؟

اے زیاں کاریں کنومی گھدار ء!

اے وتی کنوم ء ازت ونگ ء
 اے وتی ملک و تاج اورنگ ء

کرتہ سوداگوں وجہ اپرنگ ء
 ایش گھدارے جہیری! رنگ ء

اے وتی کنوم و دین و ایمان ء

کرتہ سودا پہ لنگھے نان ء

نوٹھے :- جولائی 1943ء

(1)۔ جعفر۔ بنگال ء نامی نیں کنومی گھدارے ات۔

چہ ہر سنگ ءِ حُدا یے

بلوچاں ، گوں گھلامی کُر تگنت ہیل
پمیشا پیتگنت چو وار و بمبیل

چہ ہر کبر ءِ سرءِ سنگ ءِ حُدا یے
چہ ہر دار ءِ ٹھپینگ اولیا یے

پہ زند ، گوں مردگاں پھلو شریک نعت
پہ موت ءِ رازی ولوچ وشدیک نعت

گشنت ، واری کنت ، کنتت پہ گھیران
چو ابدال ءِ وتنت نیم مرتہ حیران

دیعت میراں کھلتاں! زرنگارین
وتی جانائی رینکے تار تارین

اَسیر نعت جرگہ و سردار و میرء
چی تَریں لَنگہ نعت ملا و پیرء

نہ زندش پہ وتی حیر و مراد ءِ
نہ مرگش پہ وتی ملک و نثراد ءِ

نہ چَمش پہ وت وئے دست و پا دَش
نہ کارِش پہ وت وئے مال و زَادش

دل ءِ آس تتگ و چَمش تہارنت
سرش جہلنت و اچ وت شرمسارنت

نصیر ءِ گال چو تہلنت پمیشا
بلوچاں پیش داریت نوش و نیش ءِ

.....

زاوہء کوہ (۱)

زاوہء کوہء شازء دل گیریں سلام
 اگل چو موسا (۲) بیت گوں کوہء ہمکلام
 کوہ پلک سنیلین سیدش پرگٹاں چرنت
 وت رُدیں کاه وریزه وریجانان ورنٹ
 چست بنت نودچہ پارسء نیلی نین زکھار
 تر ونگلیں ارساں، کوہ سرء گوارنت ہر سحر
 سنگ دل! گوں من گونگتگیں گالانء بیار
 دل منی کپتہ گوں گھمء تو پانء دچار
 گھم دلء گپتہ چومہء مہگیریں بلا
 ننگ و نام مردانی بہا بیتت پہ تِلا
 سر مڑایانی برتنت دروہ بازیں پرنگ
 شت بلوچانی ازت و شان و نام ونگ
 گھازی نین محرابء بدء تیراں سپتگنت
 کوٹ و میریء کاتلیں جوراں رپتگنت
 ملک بلوچانی بیتہ گوں اپرنگء بہا
 میرو سرداراں وش کتہ بے تنگیں سہء

گھنیرت ءِ کنوم ءِ دانتت پہ دولت ءِ بدل
 ہیش و آرام ءِ وش کتہ نشنت بے ہمل

دژمن ءِ تدبیرے اجب پما ٹاہنگلی
 چوٹ بروتانی برنگنن ریشاں ساتگی

بُرتگ پوزان ءِ جنگ گو نمسے نابکار
 تلہ کارگو نمس ءِ مان کتہ چاندی ءِ مہار

بر کتہ ہیئتے واجگی تنگاں چکتہ
 اج ہما روج ءِ ننگ چے ملک لکتہ

کلات :- 20-5-1944

۱۔ کلات ءِ شہر عزیز باری پلو ایک کوہ ایت۔ گو نشنت کہ ہے کوہ ءِ سر ءِ نوری نصیر خان ءِ وہ دے مسیحے است۔ ۲۔ حضرت موسیٰ۔

بلوچ شائِر

من چہ ہر پھل ء کچننن ، رنگ و وژبوہ ء گران
 بلبل و کمری ء سوز او درد و ککوہ ء گران
 سر تپوکیں کچگ و سبزین زرع چخول ء تہہ ء
 دانہ دانہ من چناں الماس و دراں بے بہا
 مہر و مابت ء پہ ندران ، دوستی ء دیوانگان
 وت گلانی ء چہ دیران ، راستی ء پروانگان
 کبھی ء وش باں من گوں املاں در نمگوریں
 نیت منی زرد ء بلے پوچیں گمانے لاگھریں
 من گونشاں گالاں بلے ہلکاپ و تہل و بے لہاز
 نئے چہ کس ء ٹرس داران ، نئے کنناں زرع شواز
 دل منی پاکنت و یکے زاہرو باتن منی
 چیز کے داران دل ء ، دوستاں پہ سوگاتن منی
 پہ وتی ہیسی سرء درداں چناں ، تیراں وراں
 پہ بدی و تخرن ء نئے من دژمن ء نام ء گران
 شائِرے یاں در زبانیں گوہریں لوزاں شلان
 گوں وتی گالاں من ورنائیں دل ء آسے بلان
 ہنچشیں شیراں گونشاں جان و دل ء آسے کپیت
 ہر چوک چو نر مزار ء ، ہر بدن پولات بیت
 ننگریں بیراں کنناں تنگ ، پہ حونان ء بد ء
 ہر ، گہم دے ء کنناں مٹ و مکابل سے سدء

گریبیت آیکہ وتہا ہزارانی سرپ ۽
 شہم کنت مسل گروک ۽ سیاہ وتھاموریں شب ۽
 گوں کٹر یگان جنت بور۽، روت گھراں چوپلنگ
 مان بندیت دژمنان گوں تیر دکاٹار وحدنگ
 روہو ۽ سھوریں پڑ۽ ، دیم ۽ نہ تر بنیت پد۽
 یا پروشیت دژمنان ۽ یا سر۽ کثتیں ، پھدا
 من نہیاں چہ شائراں ہندی نژاد وزن پرست
 شائراں یاں من بلوچیں ، مردوریں زحے بدست
 درکپاں جنگ ۽ ہدیں ، آس اچ منی چماں رچیت
 چہ منی زحم ۽ سراہم ۽ ، دژمن ۽ لشکر تچیت
 پہ وتی کتوم و دیار ۽ من وتی ساہ ۽ دیان
 بل وانگریزی سگاراں من وتی جان ۽ گران
 من مڑا داریں بلوچے آں ، جناں زحم وکلم
 زحم جنیں مردے یاں من ، ہم شائراں گوہر رکم
 ہیل و ہادت انت منی ، و ہدے گوئشاں شیراں لڑین
 و ہدے من زندان ۽ سیاہیں چنداں بالاد۽ جڑین
 و ہدے وش رنگیں املاں گوں کناں نشت و نہاد
 و ہدے گوں مرداں مکنوزیں درکپاں من پہ جہاد
 و ہدے چوپینگ مسک ۽ پھل دپاں واسے گران
 و ہدے چولہدی مزار۽ ، پہ بداں بیڑ۽ بران
 من نصیراں دربیانیں پہ وتی کتوم و وتن
 و ہدے بنداں شیر و سوتاتاں ، و ہدے تھیار و کپن

.....

جی بلوچستان!

سک تو پما گران ءِ چو وتی روح ءِ بدن
وش و شادانوں تئی ملاں چو بلبل من چمن
کنت مئے چمان ءِ روشن چو ہر یز (۱) ءِ پیر ہن
کر تکت نام و توار ءِ مئے ، من دنیا ءِ مزمن
آپ و گوات ءِ راتئی ما چوکہ اکسیر ءِ ورن

جی وتن! پائیں وتن !! میریں بلو چانی وتن!!!

مادری مہراں تئی ما ، پہ دل ءِ بنداں گرن

پرتئی لُج و منیار ءِ چہ سراں سرگوستگوں
ما چو نیکیں پسگاں، سرین ءِ پہ ہزمت بستگوں
پرتئی گٹ و تلاراں ما، وتی دل بستگوں
آئی پرگواتیں سرءِ ما، چو گروک ءِ سستگوں
لشکراں داتگ پہ کوش ءِ، کسمتانش نشتگوں

جی وتن! شریں وتن!! جی مئے پت و مات ءِ وتن!!!

پرتئی ننگ ءِ پداما، تیبہری ابر ستگوں

بیرکت برزا چنڈیت تاں کہ دنیا برکرار
سد براں مال و سراں پرتو کنوں ندرونسار
گوں سرءِ سودا و شرت ءِ بوں پدا یکجا اوار
پرتئی ننگ و منیار ءِ ما، جنوں براتاں توار
گپتگوں ایشی سبکھ ما، چہ حسین ءِ، آشکار

اشکریں گال ننت نصیر ءِ سک سوچان ءِ رونت

زرتہ گہگہریں سرے پہ نگہدگ و بانگ و توار

جی بلوچستان! جی میریں بلوچانی وتن
ماتئی سہرا و دشت و کوہ و ریکانی تہا
سر تپوکیں کچگ و تئی روژنائیں سرزمین
دیر نہیں سبزیں زرودراجیں تیاب و بدن ات
جی وتن! تئی حاک اے دیگانی سرمگنت

جی وتن! تئی باکھچہ ءِ ما، چوکہ سؤل ءِ رستگوں
تو من ماتی گوانزگ ءِ لولیتگ و کرتگ مزمن
محکمیں بندیت تئی، مئے دپروئیں کوٹ و کلات
ہر کردیں پرتو کسے، چم پہ بدی ءِ چوٹ کنگ
حاکش ماگوات ءِ پہ داتگ، اردو بنگا ہش پہ آس

جی وتن! جی سرزمین پاک و شیرانی کچار
ماتئی بنداں بوجوں، شات و آزات کنوں
دیر و گستا سستگنت بچاں تئی، ماتی وتن!
یک دل و جاں بیوں ما، مہراں مرزوں تئی
مابلوچوں، پہ وتی ننگ ءِ مازانوں، چوں مروں

داستانِ نوشکے

بتا چین ات لداں جیہوں مروچی
 در و دشتاں کنت ہاموں مروچی
 کنت پہ کچگاں گردوں مروچی
 دیہت پہ کچگاں بے چوں مروچی
 درُ دلال و جز و مکنوں مروچی
 دل و جاں پتنگت گلگوں مروچی
 کہ وینگ سر گلاں اپسوں مروچی
 کنت کنوم ء، وتی ممنوں مروچی
 کہ کنوم ء شان کنتت اپھڑوں مروچی

بگوار و شر بگوار استوں رچوکیں

دل ء مئے سوچنگت ملہوں مروچی

تئی راج ء دہش است ونہ دادے
 نہ مارا تو شگ و نئے آپ و وادے
 نہ پما زندگان رینگیں نپادے
 نہ اشتگ پما زند ء یک مرادے
 سرء مئے کارنت ہر روچ یک پسادے

ورنت مئے پر مٹی حک و نکان ء

توئے حاکم بکن پما سوادے

بگوارت رت گچگیں استوں مروچی
 بگوارت چو پے کوه و بیاباں
 گروک و گرنندء گرانیں تبلگاں گوں
 درہدے، ترندیں، زندیں ترونکلاں
 بشنرت پہ دل ء سیرو مراد ء
 بتوست مر میں آس ء دلانی
 بلڈو و بیات پہ نوشکو زمین ء
 مئے ورنا زرتنگت بارے گرانیں
 مبارک سد مبارک بات ہماواں

گھریباں کرتہ گوں لاٹ ء پرادے
 مدام ما، لوچ و لنگڑ، بے نکانوں
 کپن نئے مرتگیاں پہ نسیب بیت
 تئی اپھسر نہ نعت پما کساب نعت
 گوں رشوت، جوپہ و کاچاک و زلمء

جلال آورت پرنگ ء جابریں لاٹ
 چشیں جُرت منی کہنیں گھلامان!
 دپی گھوٹت چو شادی ء پدی پاٹ
 نہ زانہت کہ مناں شیر و نریں لاٹ
 منی حکم و گزرب جیل و سرء کاٹ

رؤنت یامن وتی پئو جان ء بیاراں

کناں کلاں شے گوں تو پکاں شاٹ

پچے مارا کشے تو بیگناہ ء
 رہیت پہ وتی حکاں مدامی
 نہ لوٹوں ماتئی گنج و کھزنگ
 نہ ترسے تو مگہ چہ شاہ شاہ ء
 کعت ہرز و حبرگوں بادشاہ ء
 مالوٹوں حک وتی پہ ہرز و آہ ء
 پہ ایش ء ہم اگہ مارا کشے تو
 کنوں ماشگر رب ء بارگاہ ء

درانتت دستگیری ء پہ سردار
 مروچی واجگ ء کارے سرء انت
 سرپ بستت پٹے نو کرہزوری
 خدائی حکمت و زور ء شمشنت
 پہ یک دیما انتت کنوم ء گھریباں
 پہ یک دیما گھریب لوچ و ہڈیکیں
 پہ یک دیما سیائیں جیل و زمزیر
 چوموسا اشکرو سھور ء دوتالی
 گھریباں گوں جہان ء نیک نامی
 چنتت سردار ٹکے دائی نین

کجا بنت آء من راجانی کتار ء

نہ انت حاجت منی گالانی تکرار

تو اڑش جت اڑے! پوشیں جسارت
 ہزوریں لاٹ سائب! ماگھلاموں
 بگر ایشاں کہ یا گھی پتکت ایش
 اے دراہ گوں کانگرس ء نیں بستکت سریں
 نہ مننت اے ترا و نیکہ مارا
 ہزور! ایشاں چہ نوشکے ء بدر کن
 کنت گوں سائب ء زالم شرارت
 تئی دیدار انت چمانی بسارت
 پہ ایشاں کرتہ گاندھی ء اشارت
 بگر ایشاں، بکن جیل ء من گھارت
 دمام ء کارنت ایشانی شرارت
 کہ ایش نیلنت مارا پہ امارت

تہ مئے دست ء بگر، جی لاٹ سائب!

گھلامانی پے امداد و پارت

پرنگ ء گپتہ نیں کوم ء سران ء
 اول بلا مہ ہالی تبار ء
 پہ یک یک ء وتی جیل ء بران ء
 گھلام حیدر امام مسجد ء را

بلیکے آلے دین ء گرانین

شرپھ گپتہ چہ جیل ء پیداوار ء

دوئم میریں بلال ء شیرزادیں
 جمال دینی، شنکرزئی درنجادیں

پرنگ ء جیل و زندان ء اسیرانت

گوشاں مرچی کہ نوشکے ء امیر انت

سیئم محمد شرپھ ساسولی سؤلین
 حبر پال و سچار و پھتہ کنولین

نہ نت چئے پرآہاں جیل و زندان

چو پھل ء ات من جیل ء شات و کھندان

چہارم ٹکری آزات خان ء
 مزاریں مینگلانی نوجوان ء

پہ کوم ء کپتکت جیل ء مروچی

نہ پھریزی سر ء زند ء دو روچی

منی نام ء مگر من شائے یاں   بباتن بچ نہیاں ، بس زاہرے یاں

من ء پھر انت وتی دشمن بیان ء

کہ شائے بچ نہ انت بیدچہ زبان ء

دگہ یک دپترے لوٹیت بیان ء   بیت شایاں ہما مردانی شان ء

اول میریں لونگ خان ء کناں یات   پرایا پھر بندیت مینگل ء ذات

یلے جنگ دیتگین و نیک نامین   دلیرے سر مچنڈو وش کلایم

تینگ ء واجہ و مردے شکاری   برے حداں وتی سانی نہ داری

گھربانی پناہ و سنگت و یار   نزور و بیکسینانی نگہدار

گول لاٹ ء ہرزکتہ سردار و میران   بیت آہم گرگ، گول ہے اسیران

ولاکن درت ادا سرداری ء دام

پہ گھداراں حرام بوت و اب و آرام

دوئم مرد دلاور میر الم خان   پہ مردی و پہ توکل دُر رکھشاں

پہ ہوش و اگل و سورت ء کیانی   مڑا ء پہ چوشیر ء گریشہانی

پہ کنوم ء رہبرو ہزمت گزارے   جوانمرد و دلیریں نام دارے

گھربیاں پہ امیت و دستگیرے   رحیم خان ء یلیں نسل ء امیرے

وتی کنوم ء کوی نیں دست و بازو   پرنگ جیل ء پر آئی کرت ترازو

بلے، بیکار کپنت دام و دانہ

کہ شاہین ء بلند انت آشیانہ

دلیرانی سنا گل بیت بے سود   میاراں گر زبان ء نام محمود

چو کوہ ہاموش و چو دریا کھروشان   بتان ء دولت و ذات ء پروشان

پہ سرداری وتی کنوم ء گھلام انت   پہ کنوم ء ازت ء اوشتوک مدام انت

دلیر و بے تماہ و سر مچارے   امیرزئی مینگلانی نر مزارے

من ء نازنت ہے ڈولیں پہ یاران

پہ ہر حال ء وتی زیر نت باران

پدا گردیناں پہ اولی بیانء
 پہ کنوم ء گھنیرت و لُج و میار ء
 درا در بزدلیں سردار و میراں
 درا در نا بکاراں لیب کرتنت
 گرگ کنوم و وتن دوستانی ناحک
 گروکی اے حوال پہ کوه و دشتاں
 دلانیش سوح و چمانش زراب دات
 ہزار و دوہزار و چنت ہزاراں
 چو توپان و گرنند و ہار و ہیروپ
 پہ کوٹ و دپتر و تھیل و تھانہ
 سگرو کرتگاں و شین زبان ء
 پرنگ ء حملہے کرتگ ہیان ء
 تمام کنوم ء سرء آرتنت زیان ء
 بلوچانی گوں ننگ و نام و نان ء
 یلیں مردان ء لگت چوشگان ء
 رست پہ پیر و ورنہ و کسان ء
 تمام مہلوک رُمت یک زمان ء
 یلیں ورنہ درآنتت چاپ جنان ء
 زمیں جسکت چہ مرداں درزمان ء
 ہجوم کرتنت یلاں ہسکل دیان ء

پشین جوش و ہروش و میل و مچی

چد و پیش ء نہ بیتگ مئے گمان ء

ملیشا رُمتنگ کہریں پرنگی
 سریں بستت ہمیل و درتپیں سنگین
 پسیل و برزیں ٹلاں درائیں گپنت
 پولیس و لیوی ء مردان جنگی
 شپارکیں ریپل و توسکیں پشنگی
 نیاستنت ہر گوئےء مردان جنگی

در و دروازگاں بستت تمامی

وتی کاراں پشیمان ست پرنگی

بنازینان وتی کنوم ء دلیراں
 مترسی و وتی سر بازی ء گوں
 وتی سس و مڑا و توکل ء گوں
 وتی ایمان و ہزم و گھیرت ء گوں
 مروچی جہل و برز ء نیکنام نت

بلیس نام آورو ورنائیں شیران
 پرگی ء کنتت سرگشتہ حیران
 نہایتنت زرگری نیں دھاؤ پیران
 سُرنتت بام ودر، بالا و زیران
 بہ ہندوسندھ و تاں اوگھان و ایران

بلوچانی مدام انت بول بالا

شمارنت گوں جہاں بانیں دلیراں

منازیناں اگہ من نامدارء
 امیریں گھوس بٹک ، حان دلاور
 چوشیرء نہرہ جت میریں مزار بھیم
 مترسیں سرگل و جادو بیانے

نہ بیت آرام منی گرمیں دل ء را
 رحیم حانی پسر، سر لشکرء را
 وتن رُمت بہ آئی یک توارء
 دلیر و سرچارے آشکارا

بلیس رکھشانی و جنگی سوارے

سدیت پہ دژمن ء چو نر مزارء

دگر دین محمد نت ، مینگل ، دلاور
 سرین ء بستکت ترک ء چو دلبر

چو گرد و پہلوان ء پیش پیش نت

چوشیرء نہرہ جت ، بے شک و باور

مبارک محمد اکرم نوجوان ء
 کسان زاتیں، نہالے مینگلانی
 دگہ محمد حنیپ ء سرچاریں

کہ در کپت چومہ ء بر نمشاں دیان ء
 پہ کنوم ء نوک کنت نامے جہان ء
 کناں توسیپ گنگ ء نر مزارین

کتہ نام ء وتی روشن جہان ء

جمال دینی مزن نام و توارین

امیریں حمزہ و اپزل پے رنگ
براساں گوں وتی بیتت ہم سنگ
جمال دینی مزار بھیماں بلاشک
وتی گوں ہمت ء بازاں کتنت دہنگ

نہ بیت گیرام من ء شنبک مزن سس
مہکش نت ہکلاں من ننگرانی
اے پمن مشکل انت گرنام پہ نام ء
نہ نت کتے چہ کس ء کتر و جہل
تمامی کوہ کوچک جسکاگت
ستا کرزنت ہما گہار و جنکان
ہزاراں آپھریں مات و پتاں بات
پہ مردی توکل ء مٹش نہ نت کس
کتہ سوداگر ء بے شک وتی وس
بنازیناں یلاں کنوم ء تمام ء
ہزاراں مرحبا پہ ہاس و آم ء
ہزار شاباس پہ درستاں گام پہ گام ء
پہ کنوم ء زرنتت دیرگ دامام ء
دوہا آوانی د سگیر بیت مدام ء

نصیر ، گالاں پہ یاتی ء بگوشتہ

بمانت یات من ہالواں برام ء

نوٹھے:-

وَکاب کوہی

(میرعلی کومی ۽ پوسو ۽)

بیا و کاب کوہی نند منی دست ۽ سبرین
 نند منی دست ۽ گوش بکن گالان دلبرین
 گونڈلی سج کن چنگل و نیشان حجرین
 برہش و آپش دے چے تیران ، شلمسرین

○

کاسدے پیری چہ گلین مکران درشتگ
 گون کپوت چاہی، دوست من ۽ پیگھامے کتگ
 کم کھیالی ۽، پے ردریں رہندے شتگ
 نابزانتی ۽، بے وڑیں پیگوروں جنگ

○

پسوے لوٹیت پے وتی پوچیں گوشتنان
 تول کنت سیراں ، گون زمین کج کیں منان
 ڈیک دنت سرگون گردگیں سنگ و آہنان
 گون حراں تاچینیت ، کٹور پادیں شینان

○

وت تیاب گپتگ کچھ دپیں گور مان سنیل کنت
 تر مہنت پچش ، شتگ و واہو ، وئیل کنت
 گون دل ۽ جیڑیت و برے شیر ۽ منیل کنت
 گال و گپتاراں کاسگ ۽ پشت ۽ کنیل کنت

○

نین پے مرد ء من ترا پیگھا مے دیان
 چو بگوش کتومی ء، منی گال و گپتران :-
 اسلام آلیکم! گلیں شارے دربان!
 مرحبا بات او منی جوانین ہمزبان!
 سد ہزار رحمت پرتہ و پرتی سگستان
 اچ گھم و پھکر ء رب بدنت دوستان ء امان
 تنی گونشگ چمان انت منی وشیں مہربان
 درہنزنگ شہماتے من ء بے شک دژمنان
 ہپت پڑی گھدار و وتن سوچیں بدرگھان
 مہتر و زر زیو مزن نامین واجگان
 وش و شادانتت پہ وتی باڑ ء پیسگان
 نشگ و چارنت ، گون وتی زمیں (۱) ٹیلگان
 بن کتگ پھلیں کوہ سر و مسکیں کچگان
 جان در ء گردنت مکھیں مات و چوچگان
 اچ سرء کپتگ بانکیں گہارانی گشان
 اشکراں ڈھونٹ ، برات من آلائیں کشان
 تنگویں بچ گون لنگڑو ہارتہیں پتان
 در بدر گردنت ، بزگ و لوچ و بے نکان
 پہ پیشیں حالان من وتی دستان ء مشان
 ہید کنت دیہوں ، روج وشپ گھیرت ء جشان
 دیم منی زردنت ، من وتی حونان ء وران
 چم منی سھورنت ، اچ شپ ء بازیں گریو گان

پمئی جانء اشنگنت آس و انگران
 پمئی راہ ء کننگ و شلیں ڈنگران
 زرد منی جویشان انت، کدی بیرانء گران
 دژمناں جکلکی چکرینان ء بران
 کپتگاں، زاناں، اچ ہما جھولیں کندگان
 رستری چانپول و مزار بھیمیں چندگان
 تو دلء، جم کن ہمن چداں جلدی چست بان
 جستگلیں ڈاپچی ء ، پدا گوئسانء گراں
 چندنیں پتے پھر بہیں وزگائی برکنان
 مینگی درکاں، مہپلیں پشتائی سواربان
 منزل ء دیریں شینگ و جماز ء روان
 چو گروک شہم ء ، کندگ و جپاں چہ گوزان
 بگولیں ورنہ، کپتگنت جنگ ء سد بران
 گپنی سپنگ دژمن ء بل و گونڈلان
 کس پشیں مردانء نہ جنت پیگورو شگھان
 در چما شوم و بزدلیں ٹی و ٹینگان
 نشنگنت لوگھاں ، گوں وتی بانوئیں جنان
 چادراں پوشنت و جنت ذالی مودگان
 دژمن ء دیم ء در کھنت وش آتکش گوئشان
 پہ سلامیائی درکنت دہول و سرنگان
 چاپ جنان دیماش رونت سٹان و کپان
 انگتہ لجیک نہ بنت شوئیں بزدلان!

من، کہ من گوڑماں کپتگ و بے راہیں تلان
 گندے یک روچے کنیت، اچے گوڑ ماں درکپان
 گوں وتی بیل و سرگل و ناین سگتآن
 دیم بما ڈناں کبھری گرتھدان ء روان
 جیل و زندانان ساون ء ہاری دہنز دیان
 گپتگیں بیلاں، کنیز وچہ بدنان درکنان
 پہ مرء کاراں پو مگھل روپیں لشکران
 زلم جتیں وار و بزگ و لوچیں لنگران
 ماں کپنت ورنا درہزگ و مہوری وڈگان
 گوں زباد مالیں مہتر و میرو واجگان
 من، نہیاں گوگائے منی و شیں مہربان!
 تو من ء زانے، من تئی پشتانی نشان
 ڈالر و گنی ء مکن بے سیتیں گمان
 من جہان دیستگ، اچ تئی حال ء سرپدان
 پہ بلوچ مرد ء، ڈالر و گنیکت شگھان
 من چہ واستکاران، دپ گریں دیلیگ ء جشان
 اچ دل ء درداں زیادگیں اچاراں جنان
 لہر کنت زردوں چو سیاہمار ء پچ واران
 رؤ، رؤ انت کھیالانی ہمنی اگل ء جلگہبان
 تیز و آب دارنت سک ہمنی الماسیں زبان
 ”آکلاں حرپھے“ گوشتکنت پیش ء مردمان
 دل نہ نیت کہ دیترا چئے ات گوشتان

○

زیر منی پیگھام ء وکاب کوہی ، شہپرین!
 سیم بکن گوات ء چو لہیں تیر ء شلسرین
 شہم بکن نپتی، برزبگر گوات ء سر سرین
 رو، شیتابیء، باگھیں کچج ء ماہ پھریں

○

مہنگاں سنیل کن، بنگلیں ورنایان یلین
 ٹل و ملان ء درکپنت ، زیبا نو گلین
 پرگاں نز چن ، چنگلاں ایردے نہ تلین
 نند منی دوست ء کو پگ ء، کچی مہپلین

○

بتک چو توتیگ ء بکن، گالانوں پیار
 یک بہ ییگ ء ، گوں منی دوست ء کن شمار
 کاسدوں گل کھانء، نصیر شیرانی زکھار
 ٹپگ و بندش گونڈل و تیرانی کتار

○

او وکاب کوہی! برہ توئے بامانِ خدا
 ہرز بکن پیگھام ء، پجر جلدی بیا پدا
 (۲) الوداء، شہباز و وکاب شاہی الودا
 الوداء، کاسدا! نیں چپے راہی الودا

○

نوہکے :- 26-12-1952

(۲)۔ الودعا۔

(۱)۔ دراتلگنیں۔ درگڈتگیں۔ براہوئی لہزایت۔

دُروشاہوار

دل دُوت کنت آس چہ چماں زِراب کنت
یک آپشے کہ لاپ و دل ءرا کباب کنت

چوش گندیت

زمانہ تن انکامن ء چوش گندیت
 چومن کنگے یاں کہ پھماں بندیت
 منی دل گریوان و ماتم کنان انت
 من ء چے کہ کسے انت شادان و کھندیت
 منی درتگیں پشک و چادر نہ پرزنت
 کہ پھن ، وتی مہراں کس برندیت
 منی بزگیں دل منیاری نہ پیتہ
 چما جاگک ء بارگنت ساد سندیت
 زمانہ من ء گوتنگک و دور داتگ
 پھشیں روچ کہ من دیستگاں کس مگندیت
 شپ و روچ ، بندان و گرننداں شلان انت
 گھم ء جمر و جڑ ادا سیاہ بندیت
 کسے گر پھشیں سنگلیں دل نہ دیتگ
 نصیر ء دل ء بیت بارے بکندیت

شال:- 16-9-1950

دل دُوت کنت

دل دُوت کنت و آس چہ چہماں زراب کنت
 یک آپشے کہ جان و دل ء را کباب کنت
 مزدور گشنہ لاپ ، شپ و روچ کار کنت
 سرمایہ دار، اُنیش کباب و شراب کنت
 لوگ ء من واجہ نشنگ و زیریت حاصل ء
 بزگر کشیت و رُنت بلے گشنہ و اب کنت
 راجانی روح مرتگ و بازو پر شکنت
 سردار نشتہ مجلس ء چنگ و رباب کنت
 وار و ہراب و گشنگ و محتاج و جاں درا
 پیریں شریک نشنگ و روچاں حساب کنت
 مزلوم دست بتگ و لوٹیت لکھے
 زالم پہ بے گھم ء وتی زراں حساب کنت
 اے کہنگیں جہاں پہ گھریاں کیا متے
 ہر روچ و شپ ادا چونکیر ء ہراب کنت
 اے زلم و اے ستم، اے گھریانی بے کسی
 یک انچش گھھے کہ دماغاں کھراب کنت
 زرتگ نصیر بیرک سھوریں چو آپش ء
 زاناں پہ کوہ و دشت و جبل انکلاب کنت

.....

واب حرام انت!

توارو ڈاه و کیکار و سلام انت
 بیات امتحان ننگ و نام انت
 در اتلگ روج برزچه کوه و جنپان
 پیشین و هدء په مرداں و اب حرام انت
 جهان پاد اتکه، سیاداں کپتکت پیش
 په منزل هرکس ء گند، تیز گام انت
 سرین بستگ یلیں و رنا روانت
 بلیکه، گوات و توپان و رگهام انت
 کنناں ارمان په میریں بلوچ ء
 پرآئی (1) روژنا نین روج شام انت
 سرآئی جهل و چمش نز و منڈنت
 دل آئی مرتگ انت و پرسراهم انت
 نه کنوم ء گھنیرت و نئے تنکس، ملک ء
 شگون ء کپتگ و بے اگل و پھام انت
 وتی بن کپتکین ملک ء نه گندیت
 چو مستال ء لہیں، کنپیاں مدام انت

پہ بدرنگی وتی روچان ءِ گریت
 ساہکاریں پرنگی ءِ گھلام انت
 بیا ات اونہی میریں بلوچاں
 شے ہندمن جہان ءِ نیں کجام انت؟
 بہ رُجہت پروتی کونم ءِ توارء
 شے ماتی وتن گار وگھلام انت
 بیا ات ،سرگرت ،سرین ءِ پندت
 کہ آزاتی ءِ ڈاہ پہ ہاس وآم انت
 وگرنہ ،چادرے پوشت ،بہندت
 کہ نامرد بوٹک ءِ چیرء مدام انت

.....

نوٹھکے:- 1945-1-12

(1)۔ بزاں پآئی ء۔

گوشتناں

ہشک ء جنوک ء دیوانہ گوشتناں
 نام اش جتانت، کل بت پرست نعت
 آس ء پچوک ء پردانہ گوشتناں
 گال نعت مہمیں، پر پیچ و مشکل
 کوڑیں جہان ء بت کھانہ گوشتناں
 گوشتناں! نہ زانے من چونی گوشتناں
 نئے کسبے، نئے اسپانہ گوشتناں
 رنش جتانت، نوکیں کھیالے
 کہنیں کھیالاں چہ بیگانہ گوشتناں
 نئے اچ گل ء، نئے پیمانہ گوشتناں
 تئی مجلس ء من رندانہ گوشتناں
 باگھ ء بہشت ء ویرانہ گوشتناں
 اگل ودلیل ء دیوانہ گوشتناں
 مستی و ہشک ء پائیں جہان ء

شارِ نصیر ء پہ سوز و مستی
 دیستاں ہدیں من، مستانہ گوشتناں

.....

شال: 4-12-1944

لوگ تئی آباد

بیگا انت کہ زندگی برباد
 تو گوشئے پگر آپ ونان پکن
 واپے چه دست آژنا ، پریاد
 سرو چھاں من ء تئی ارشادا!
 لیکہ اے بندگی ء توک گوڑء
 تن کدیں بیت چو وتن برباد
 اے گھلامی ء سیائیں روچ گئیں
 تن کدین ء اے لٹ و اے بیداد
 پہ پیشیں چک و تاڑی ء روچاں
 چون بیت سبر ، لوگ تئی آباد

من نہ مناں گھلامی ء پھبر
 تکھتہ یا تکھت ہر چی بادا باد

.....

نوہکے: 20-11-1944

تسلیم مکن

آزات جہان ء زندہ پیئے، کس ء چہ سراہم و بھیم مکن
چماں وتی پچبر جہل مکن، زلم ء تو کدی تسلیم مکن

شاہانی حکومت ننگِ وتن، مرداں پہ گھلامی رنجیں، مزن
واجگ تئی اگس گوں شان و شرب جبریل بیست تازیم مکن

وت بوشت وتی پادانی سرء، وت واجہ پیئے کارانی وتی،
تکدیرتئی دست ء اں، مگر، پرواہ پہ تلا وسیم مکن

اے زندگی زندے میریں بلوچ، تی راج ء گھلامی پرتہ نہ انانت
آزات پیئے، آزات بمر، چمدار مہئے تکدیم مکن

پریات ء وتی بشکن وتن ء، ناشاتیں نصیر ء چون کئے
لوٹئے کہ جہان ء زندہ پیئے، گالانی بگر ترمیم مکن

.....

نوٹکے: 11-11-1944

گر گھلام مُرتاں

کنیز و تکلیپ و مسپیت، کنیت مردانی سرء

سھو رچو آس ء کپیت چہ کوٹ و کوڑا پاک بیت

سج بیت سبزیں سگار، نیں آئی جو ہر بنت درا

حاک و پھر گیجیت گھلامی پہ چپوکیں آپش ء

یا کشیت یا چیر دنت آزاتی ء ترندیں جھر ء

اُپھ کنت گرمیں جسان ء شائرِ جادو بیان

روک کنت آسے اچائی زلم و زورانی سرء

راز لئو زانی تل و توک ء بنت شیرے نہ انت

شیر ہما انت اندریں رازاں بکنت دیما درا

”زاہدے باں چلہ کشیں یا بزر گے یا ولی

گر گھلام مرتاں بیاتپ کن منی کبر ء سرء“ (1)

.....

نوٹ: 12-1-1945

(1)۔ عبدالغنی ء چہ (پشتو)۔

چے انت؟

من نہ زاناں کہ ماجرا چے انت
 مئے گناہ پرت، یاخدا! چے انت؟
 من نہ مناں پرنگی ء راج ء
 جرم ایش انت! منی سزا چے انت؟
 زندگانی گوئزیت پہ ہر رنگ ء
 بلھمل ء بزم و بوریا چے انت؟
 مردمانی تہہ ء کسان و مزن
 کھان و سردار یا گدا چے انت؟
 من نہ زاناں او وت پریشانان
 اے جہان چون بیت و آء چے انت؟
 تی کسے ء من ء نہ انت گلہ
 وت منی مال و مت ادا چے انت؟
 اے کبا سبزیں، آزمان ء گوئے
 مئے جہان ء چہ ماسوا چے انت؟
 اشکرے یا گروک ء تریشیاسے
 دل نہ انت گرمی، گڑا چے انت؟
 اشکتاں من نصیر دوشی گوئشت
 او منی دل! تی دوا چے انت

.....

شال:- 2-12-1944

من ہے!

من ہے، منی زبان ہے
 بان ہے، اگہ مَبان ہے
 ثُور(۱)ء تو ارنٹ بے اَسر
 نا کُوس ہے، اذان ہے
 ماؤں گوں مُردگاں ہُمار
 مئے تاب ہے، تو ان ہے
 ماؤں گُھلام و بے شَرپ
 مئے نام ہے، نشان ہے
 ما بندگوں پتی درء
 مئے سیت ہے، زیان ہے
 ما، کم گشادیں کم سیال
 مئے نان ہے، نکان ہے
 ہیلا کنت گوں گھلامی ء
 مئے پیر ہے، جوان ہے
 بے کار و بد زبان و پُوج
 مئے دست ہے، دہان ہے
 گرک ء چہ گندہ خون و رنت
 مئے میر ہے، شبان ہے

کئے را نصیر تو گوئشے
 تو ہے، تی بیان ہے

.....

نوٹ: 8-10-1945

(۱) - ثور کہ پریشان اسرائیل دیتے۔

اندازےءِ گردت!

شما میریں بلوچاں چو پہ یک اندازےءِ گردت

کہ چو مالوم بیت وت واجگ و کارانی مکھتیار ت

نہ پگرا نت پوشش ولاپ ء، نہ کنوم ء دردوارمان انت

نہ ملک ء گھیرت ونگ انت، نہ پس و پیئر کاں چارت

مہار ء سستگ و گردت پہ لو تیں دشت و سہریاں

کھر (۱) ء چو ہندے پالام ات، چو اشتر ہندے ء بارت

شمئے اے نشکے بدرنگیں شمئے اے حالے بدحالیں

نہ پیش ء شا سواران ات، نہ نوکیں مرکباں سوارت

منناں حیراں، برے روچاں کہ کنوم من بہر و بانگ ء نیت

شما چو چپ و ہاموشت، شما چو سارو بے سارت

نہ پنجیت دست منی یاراں! وگرنہ من شمئے چک ء

پنشین یک آپشے پرینت کہ کوہ و کچگاں مارت

شما چو نیم سہیں لاش ء، نہ پوروی (۲)، نہ زوروی

شما چو وپتگیں مردء، وتی حکاں چہ بے بہرت

جہاں پہ زندگیںاں انت، مروگانی پناہ گورنت

نصیر ء اشکریں گالاں، منی بیلاں دل ء دارت

.....

نوہکے:- 2-5-1949

.....

(۱) - حر - (۲) - پورگی، دوردیگی - چکل دیگی۔

دلانی بادشاہی

دنیا انت دلانی بادشاہی
 گوں ہمت ۽ ہرکس ۽ رسیت بہر
 تو لوٹ و بگر پہ جوہدو کوششت
 البہ، تو وتی ”من“ ۽ بدارے
 ٹہل ۽ تو وتی بدار برزا
 سنگے تو مہے پرورش دنتان
 اے زند تچے تمام تیزین
 شاہی بکنے تہ یا گدائی
 ہزمت بکن او بگر کمائی
 داد و دہش انت کل حدائی
 مردانی گوشتنت ”من“ انت حدائی
 انچش کہ مہیت وت نمائی
 ہم نرم مہے چومولائی
 ہجر تو مند ادا پہ سائی

وش گوشتنت نصیر گر بزائے
 شیرے گوں شتا پہ رہنمائی

.....

اسیدِ نوک

اسید ۽ نوک آورنگ پيام
 جنت آزاتی ۽ گوانک و توار ۽
 کدین ۽ تہ، شے پادانت زمزیر
 بہ پروشت بندو زمزیران ۽ پاد ۽
 رواج و رسم ۽ تنداں چہ درانت
 جہان ۽ زند، آزاتی ۽ نام انت
 پيام چو کہ تیگ ۽ بے نیام
 بلوچان ۽ دیہت اچ من سلام
 گھلامی ۽ کپوکانی چی نام
 بزیرت دیمپہ آزاتی دوگام
 بیارت ملک ۽ جمہوری نزام
 گھلام ۽ زندمرگے، روچی شام

نصیر ۽ سوج و پننان ۽ بزیرت
 کہ کنومی شازی ۽ آء اامے

.....

کلات۔ 1944

او وپتگ و بے کاریں

پا دا کہ جہاں پا دا آتک او وپتگ و بے کاریں
 سرگر کہ جہاں سرگیت او کپتگ و سر بارین
 گنداں چوتی حال ء، سرگشتگ و حیراں باں
 چو بزرگ و بے کارے اولنگڑ و نادارین
 چمان ء و تی پچ کن، ہمسایگ و براساں گند
 چو چابک و چالاکت، آء الم و ہنر دارین
 بال ء یہ جواں گردنت، شہباز و چوشاہین ء
 تُو چو کہ گسی مرگھ ء، پلکانی تہہ ء گارین
 چینک ء تہ و تی پٹے، حاکانی تہہ ء نادان!
 تلکے کہ ادا چیرنت گندیگی نہ، بے سارین
 تئی زند پہ ناکامی، تئی مرک پہ گنمای
 روچاں و تی گوازیئے، بے متلب و چمدارین
 نہیں زیب نہ کنت گوں تو، محتاجی و چمداری
 پا دا و پدا در گنج اگبال ء و تی گارین
 اے زند، تگ و تاچے، ہر کس کہ ادا پشکت
 بے موت ء براں مرتگ، چو بندگ ء ناچارین
 یک ترانگے دل سوچیں داریت براساں گوں
 گپتار ء نصیر ء گند، پر سوز و اسر دارین

زندگانی توئے

منی دل، منی نوجوانی توئے
 منی زینت و زندگانی توئے
 گھمانی، سیاہین دہنیز و مجان
 منی شاداں، منی شادمانی توئے
 منی گال و گیتار مروارد نحت
 اے دریں زبان و روانی توئے
 سیائیں شپانی تہہء گھم دیں
 منی ماہتاہیں نشانی توئے
 چہ اشک و ملنگی و بے ساریء
 مریداں منی جان و حانی توئے
 چہ کلیں جہان و تن ساریء
 وگڈ اچ و تن دوست و جانی توئے
 چہ درد و گھماں، من کہ بے سدہ بان
 منی نوش دارو، گھمانی توئے
 منی دل نہ لرزیت ہر مشکل و
 منی ہمت و پہلوانی توئے

نصیراں، پہ شیر و زباں دانی و

منی آب و جوڑ زبانی توئے

---

complet\Complete\Complete--2014\Pic\1.BALOCH warrior oil on
canvas,,2004...3by5FEETGOVERNOR c.jpg not found.

khan Titles\Shap Girrok.jpg not found.

شپ گروک

لڑ

اُشمار	سرگال	تا کدیم
1	پیش گال	156
2	سرلوز	161
3	شیتان	165
4	نوکیں شیتے سکتان	168
5	شمئے منزل کجا انت؟	171
6	موڑی لذتگ میرانی	175
7	دل ۽ چماں گول بچار	178
8	ہر کہ زوراک ہمائی	181
9	آر ۽ سوت	182
10	زندھ بیت انکلاب	185
11	گھدار کئے؟	187
12	منی سرگہلیں	189
13	بش ۽ آرو ہیروپ	191
14	بزگر	194
15	استمان ۽ شائے	196
16	وطن ۽ بھار	199
17	دُڑو شوانگ	201
18	مردانی سوت	206
19	حسدیگ	209
20	او زمین	213

215	اُشتر	21
220	بُستت	22
222	اے کنیگت؟	23
224	بُک	24
227	مَن زہیریاں	25
231	نیت ایرمات	26
232	گورگیں گورچ	27
236	چھاردہی ماہ ء کپک ء	28
238	ڈیوا	29
241	شار	30
245	پنگ کوہی	31
248	بھار آحت	32
250	او بزگیں براس	33
253	سحراء شپ	34
255	زحم ء گوں	35
258	دل و من	36
261	بیامرید	37
263	سُھب ء استار	38
265	آزاتی ء بانک	39
269	منی راہ	40
271	گُوگو	41
273	چوٹ برودت	42
275	دیما کدم	43

پشگال

بلوچی اکیڈمی اے رندی وتی زانوگریں واجہ کارانی ہزمت ء: گل خان نصیر ء تنگلوں شیرانی اے دپتر ء پیش کنگ ء انت۔ ہنچو کہ کل سئی انت، اکیڈمی ء چرپشی پیسہم سے کتاب شنگ کنگ۔ اے آئی ء چارمی کتاب انت۔ اکیڈمی پرے گپ ء پہر بندیت کہ آئی ء سرشار ء دریں شیرانی چاپ وشنگ ء شرپ رستگ۔

شپ گروک، نصیر ء شیرانی دومی دپتر انت۔ اشی ء ہتا تاں ۱۹۶۰ ء پر بستگیں شیر انت۔ نصیر ء شیرانی اولی دپتر گلبانگ ء نام ء ۱۹۵۲ ء چاپ پیگ ات۔ مروچی پریں سینزدہ سال ء پد اے دومی دپتر چاپ پیگ ء انت۔ اشی ء ہتا گلبانگ ء رند ء کلیں شیر نہ انت، شار ء وتی گچین کنگیں لہتیں شیر انت۔

نصیر ء دروریں ٹوہیں شار ء ء دپتر ء پشگال باید انت ہنچیں ٹوہیں نگد کار ء ء ہشنگ بکتیں، پرچے کہ من ہمیں حبر ء کناں منی چند چہ ایلٹ ء ”جہان گیرین زانگ“ (Universal Intelligence) و آرنلڈ ء ”بلند شانیں سنگینی“ (High Seriousness) ء پھک ء زُبہر انت۔ کہ اے آلمانی نزیک ء اے ہر دوئیں ہاسیت پہ یک نگد کار ء ء زوری انت۔ بلے اے کار ء منیں ہچ مزانت ء زوریں کو پگانی سر ء اش دور داتگ۔ من چہ وتی ہمگ ء وس کنگ کہ چیزے کہ من سر پد پیگیاں، ہما گپاں وتی لائلیں واجہ کارانی دیم ء پیاراں۔

نصیر ء شاری ء یک مزنیں ہاسیتے ایش انت کہ ہنچو کہ یک وانندگے اے شاری ء سر پد بیت، ہمے وڈ ء یک ناوانندگیں شپانک و بزگرے ہم اشی ء پوہ بیت۔ بلے نصیر ء شاری ء پوہ جوانی ء پوہ پیگ ء زوری انت کہ ما اے دور ء، اے دور ء ارمان وواہگاں بزانون۔ پرچے کہ اے شاری ہمے ارمان وواہگانی..... جہان جلسیں تو ارانت، زہیری ناگ انت، سوب گیریں سوت انت، لہڑیں ہاتر و پلین دروشم ء کس انت۔

ہر دورے چہ وتی پیشگیں دور ء نوک تر بیت۔ ہر دورے ء لاپ ء چہ یک نوکیں دورے پیدا بیت۔ وپدا اے نوکیں دورے چہ یک دگہ نوک تریں دورے ودی بیت۔ ہر نوکیں دورے ء گول نوکیں انسانے جہان ء کیت و آء دور گول وت ء

نوکیں کدر (Values) وکیلو (Criteria) کاریت۔ زند چہ بن ازل ء ہے وڑ ء رُوم ء تہاں پاداں ایر کناں ء دیم ء رواں انت۔

اے نوکیں دور چہ نوزدہمی کرن ء بیکج بیت و پستی کرن ء چرائی ء ہنگت نوک تریں دورے سرچست کنت۔ ہژدہمی کرن ء سرتہیات (Metaphysics) وتی ورنائی لہرائی تہا ات۔ مردماں پہ برکلے، کانٹ و ہیگل ء حیاں پرستیں ہگمت (فلسفہ) ہرچی ات۔ بلے جا گیرداری اسر کہ گار بہیاں ء شہنت، سرتہیات ء روتگ و ہنڈال ہم نوز تران بیت۔ نوزدہمی کرن ء گوں وتی نوکیں کدراں ہے روتگ و ہنڈال ہر جنیت و وگوج کت انت۔ سرتہیات نی سائنس ء دیمابے وس وواک ات و مادیت ء حیاں پرستی ء رادراں ڈیہی ء کا گد دست ء داتگ ات۔

سائنس ء ہگمت ء سمر ء ہم اسر دور دات۔ ہگمت ء کدر ہم سرتا سر ء بدل بیت۔ ادبیات و ہنر ء ہم اے نوکیں کدر وں ات تک کت انت۔ ڈارون، مارکس و آئنسٹائن ء انسان ء پگر وزانگ ء راباز دیمائرت۔ زند ء کونہنگیں کدرانی ماڑی یکمر ء لمبت و ہاکاں ہوار بیت۔

جا گیرداری ء بدی وا گار بیتگ ات بلے انسان ء آزاتی انگت سرمایہ دارانی زلیں چنگلانی تہا ات۔ آزاتی، یک برابری او بہر مندی ء کرن، بزان پستی کرن ء روژنائیں استار ء سرکش ات۔ یک نیگے کومی آزاتی و دومی نیگ ء نوزرو بڑگانی تہر یک روج پہ روج دیم ء روان بیت انت۔ گلام پہ وتی بند و لوپانی سندگ ء یاگی بیت و وتی و اجہائش ہکل کت۔ ہے پیم ء نوزرو گوں زوراک ء مکابل بیت انت۔

پستی کرن ء گوں وت یک نوکیں انسانے من جہان ء آورت۔ روش آسان و روبرکت یک دومی ء گوں نژ آیان بیت انت۔ تمایں دنیا ء گلام و نوزوریں کوم یکمشت و یک توار بیت انت۔ اگاں چین ء توارے چست بیتگ ات، آئی ء را من امریکا ء لیک اش گشتگ ات۔ اے پراہیں گل زمین نژ آیان بیت۔ ہنچو نژ آہت کہ کلئیں نوزور وگت مالاں وت ء را یک ٹکے زانت۔

سرمایہ داری ء ماڑی لڈگ ء ات۔ زوراک ہم گوں نوزوراں بیڑ دیک ء یکجاہ و یکمشت بیت انت۔ بلے آہان ء سوب نسیب نہ بیت۔ پرچے کہ چہا ہاں ہر یکے ہے پگر ء ات کہ آء چہ دومی ء زوراک تر بیت۔ آہر زوراکاں گوں یک و دگر ء ڈیک دات۔ تمایں دنیا جنگ ء ہیناک و جاندمی شلامانی تہا گار بیت۔ اے اولی گراں ملئیں ٹکی ات کہ سرمایہ داریں تہذیب ء تمایں دنیا ء رادات، و اے تہذیب ء حد ابدان وتی دل ء میل ء پاکیں گل زمین ء پیل گواریں دامن ء را پونگ کت۔

جنگ و پگہ جنوکیں زہنانی سرء مزین اسرے دوردات۔ یک ڈلے پُرشته دلی و شکست واری (Frustration) و شکار بیت۔ ہے بدلی و شکست و مارگ، آہر کلہیت (Cynicism) و درجہ و شت و سر بیت۔ نی انسان و بلند شانی و آسنگ و سرء سدک و یکین ہنچنائیں بے سر و پادیں گپ حیاں کنگ بیت ائت۔ ”زانت“ و ہندء ”بے زانت“ و گپت۔ کلہیت ادب و ہنر و پاگواجہ منگ بیت۔ سوریلزم و تہریک و بناکت۔ سوریلزم (Surrealism) و زیت ادبیات و تہا ہم وتی گام ایرکت ائت۔ اے کل ہماکس ات ائت کہ چہ دری ہالتاں وتی چمٹس موٹ ائت وتی جند و زات، لڑت پرستی و ”بے زانت“ و رنگ راہانی تہا گار بیت ائت۔ بے گوئیں ہالتاں گوں ڈیک و یک و پھینگ و سیاہیں جگر درکار بیت۔ پیشا وتی زات و رادوست داروکیں اے زور دل بر گشتنگ بیت۔

بلے پگہ جنوک و زانوگرانی گیشتری بہرء، کہ چم اش تچ ائت، دیست کہ زوراک، نزور تر پینگ و انسان و آسنگ چہ پیش و روزنا تر ائت۔ آ ”جنسی زانت“، شکست و مارگ (Frustration) و کلہیت دوستی (Cynicism) و شکار نہ بیت ائت۔ آ و گوں نزوراں گوں بیت ائت۔

اے ”نوکیں زانت“ و زورانی جہد و اے دنیا گیریں نو داں، شلمان و گواران، چہ ہندوستان و ایران و پہناتال اتک و بلوچستان و گلہیں ڈگار ہم سائیل کت و وتی ارواہ و اسبک بارکت۔ بلوچستان و چہ ہندوستان و سیاسی تہریکاں گیشتر اسر زرت۔ بلوچ ورناپ و وتی حکاں سمبران بیت ائت۔ یوسف علی خان مگسی و سروکی و راجی گہتری و تہریک و بناکت۔ بلوچی زبان و چرے تہریک و اسر زرت۔ بلوچی ادب و یک نوکیں تجربہ نئے رست۔ بلوچی چاپ و شنگی زبانے جوڑ بیت و اے ڈول و نوکیں بلوچی ادب و نہال و تچ جت و بلوچی ادب و تہا یک نوکیں دورے و بنگیج بیت۔

اُرس و تہا زورانی سوب برگ و انقلاب و کامیابی و پدء چین و زورانی گوں استمار و مکابل بیگ و آہانی دلاورین و دراج کشیں جہد و جنگ و ہندی سیاست و سرء مزین اسرے دوردات۔ سنہ ۱۹۳۰م و پد ہندوستان و تہا یک نوکیں توارے چست بیت۔ نی ہند و آراتی و تہریک زردارانی مہتاج نہ ات۔ نزوریں بزگرو پوریات گراں آراتی و بیرک وتی دست و زرت۔ بلوچستان ہم چرے نو بتاں ز بہر نہ بیت۔ سنہ ۱۹۳۰م و پد بلوچستان و سیاسی تہریک و تہا ہم نوکیں دورے و بنگیج بیت۔ نی راجی گہتری (اسلاہ) و جاگہ و راجی آشوب (انقلاب) و گپت۔

بلوچستان و تہا کومی گل بزاس نیشئل پارٹی ہے ”نوکیں زانت“ و بیرک دارات۔ نصیر بلوچستان و چما ورنابان ات کہ آ و چہ نوکیں ارمان و واہگاں سرشان اتنت، کہ آ و یک بدل و سد لے و و پیک نوکیں و آراتیں زندے و باڑا اتنت۔

آہانی چم جہان گند، دل پاک، پگر چو چراگ ء و توکل چو تلاء ء انت۔

نصیر ہے نوکیں دور ء ورنائے ات۔ آئی ء زانت ہم نوکیں دور ء ”جہان گیریں زانت“ ء بہرے ات۔ نصیر ء ہے آ شوہیں دور ء شیر گشگ بگیج کت۔ رومین رولاں گشیت، ”ہوا (فضا) ء تھاہر ہندے کہ او میتے بیت، آء (شائر یا ہنر کار) آئی ء توار ء اشکت و ہر ہندے کہ ڈ کے (Agony) بیت، آء آئی ء ر ماریت“۔ شائر ء کار تہنا ہے او میتانی توار ء اشکت و ہے ڈ کاں مارگ نہ انت۔ ایٹاں گوں دَری (Objective) ہکیکتاں یکجاہ کنگ ء گوں نگد کاریں نگا ہے ء گچین کنگ ہم شائر ء کار انت۔ نصیر ء اے دور ء شائر ی ء دور ء او میتانی گلاب و ڈکانی جوراں..... ہر دو میناں گل کار کنگ۔

نصیر ء شائر ی ردوم ء پدا نکاں گا ماں ایر کنان ء مر چگیکیں منزل ء سر پیٹگ۔ گلبانگ و شپ گروک اے گپ ء پہ جوانی ء شاہدی دیت۔ گلبانگ ء بگر تاشپ گروک ء دور ء نصیر ء شائر ی ء بازیں چست و ایر دیتگ۔ پرچے کہ اے دوروت چہ ہزار نیل و آلا ڈاں گوست۔ نصیر ء شائر ی ء تھاہم اے نیل و آلا ڈانی رنگ و دروشم مان انت۔ چساری ء آئی ء ز بان شیر کن و شتر، پگر روژ ناتر و اسلوب زیبا تر پیٹگ۔

اے گپ ء چھ شکے نیست کہ گلبانگ ء تھاہم اے وڈیں شیر ہم مان:

دنیا انت دلانی بادشاہی: شاہی پکنے کہ یا گدائی

من گوں نصیر ء راز دو عالم: گوں یک نگاہ ء مستانہ گشتن

گوں ہمت ء ہر کس ء رسی بہر: خدمت بکن و بگر کمائی

مکم عیار و کم سیال: مئے سنگ چے فسان چے

بلے اگاں ماگوں ایمانداری ء بچاروں، ماگندوں کہ گلبانگ ء شائر یک درد واریں دلے داریت۔ گلامی ء توک و زمزیلاں پروشگ ء تو پانیں جوز کے داریت۔ آئی ء بیان ء ترزا گاں کہ پوہتہ نہ انت بلے آء وتی دور ء ہکیکتاں سر پد پیٹگ ء جُہد ء انت و پچک ء شوہاز ء گوں تلاریں گور ماں بک و ڈک انت۔

گلبانگ ء شائر ء زانت تگیہ نوک گام انت بلے شپ گروک ء شائر ء راجی و تار یکھی زانت وتی ورن اوہی ء رستگ۔ شپ گروک ء شائر ء نگاہ گیشتر دیر گند و ہیرت گند انت۔ آئی ء لہز امبار (Diction) گیشتر پراہ دامن پیٹگ۔ شپ گروک ء تھا شائر ز بان ء را ”یک تہر“ (Standardise) کنگ ء ہم جُہد کنگ۔ اے کوششت ء آء تا یک شتر یں ہدے ء کامیاب ہم پیٹگ۔ بلے ہر نوکیں کوشستے ء وڑا اشی ء تھاہم نزوری مان انت۔ ہمیشا جاگہ جاگہ لے لہز و گالانی بندش بد ڈول و بے وڑ

پینگ آنت۔ بلے نصیر ء اے کوششت ستا کرزیت۔

نصیر بُیات ء شیمِر (نظم) کشیں شائرے۔ دستونک (غزل) کدی ہم آئی ء تب ء نہ کپتنگ۔ آء نوکیں شائرے بلے آئی ء بلوچی شائری ء روایتان ء ڈ لگ چار نہ کتگ۔ آئی ء نوک رنگی ء ریشگانہ تہا کوہن رنگی (Classicism) ء حون سُران وروان انت۔

نصیر ء شائری یک بلوچ وایشیا نیگے ء بے تاہیریں ارواہ ء درد و دور آہانی ارمان و واہگانی گنجیں دپتر انت۔ نصیر ء زند ء باز سکی دیتنگ۔ آء کیز ہم پینگ و دران ڈیہہ ہم۔ بلے کدی ہم چزند ء شیراز نہ پینگ۔ آء شکست ء نام ء نہ زانت۔ آئی ء شائری ء تہا گم جتی ء اَسر پے نام ء ہم نیست۔ آئی ء او میتانی جہان دائم ء پُر نور و گلاب شان انت۔ آئی ء ایمان انت بلوچ و کلیں انسانانی روژنائیں آسندگ ء سرء۔

زند ء زہر و کچلیں تجربہاں نصیر ء کدی ہم گمی نہ کتگ۔ اشی ء بدل ء او میت دوستی و آسندگ دوستی ء آئی ء شائری ء تہا یک وش لہڑیں سوت گری (Lyricism) ء پیدا کتگ۔ اے ”سوت گری“ ء تہا شائر ء چند ء زات و آئی ء تجربہاں گل ہم ہوارنت۔ ڈیوا، بیا او مرید، سُب ء استار، کوکو، بیامن ء دوست تئی انتر انت، چار دہمی ماہ ء کپگ ء، اونمی راہ، اے ”سوت گری“ ء زبائیں درونت۔

نصیر بے شک مزین شائرے۔ آئی ء مزنی اے گپ ء تہا انت کہ آئی ء اے دور ء ویرانیں ارواہ و پیناریں چم گوں نیکیں نیتبے ء پیش داشتگ و بس نہ کتگ، آئی ء شائری یک بے آسریں جُہدے، اے ارواہ ء بہار بوہ و اے چمآں سارت و سو بین کنگ ء بازیں مردمانی نزدیک ء اے شائری نہ انت، سیاست انت۔ اگاں اے سیاست انت گڑ آسیاست چہ شائری ء دیم ء انت۔ و سیاست زان چہ شائر ء مسترین انسان آنت۔ بلے چونہ انت۔ شائر ء وتی ہندے، سیاست زان ء وتی۔ بلے ہے ارمان و واہگ شائری ء درجہ ء رابلند کعت و آئی ء راحمت و سائنس ء ہم سنگ و ہم منسب کعت۔

نصیر وتی دور ء ارواہ (روح العصر) ء پوہ پینگ۔ آئی ء جُہد کتگ کہ دور ء ارواہ ء وتی شائری ء تہا بیاریت۔ بے شک آء بے سوب نہ پینگ۔ شپ گروک شے دست ء انت، اے وت شاہدی ء ذنت کہ آء وتی مراد ء تاچے ہد ء سوب گیر و کامیاب پینگ۔

اکبر

کراچی اولی۔ اگست 1964ء

سرتوز

بیلان و کنومی برادران
 میر منگھہ و جوانیں سراں
 سرباز و پلین کنگراں
 کنوم ء امیر و مستراں
 پُر زانگ و پیریں سراں
 ورنہ، دلیر و ننگراں
 مات و گھار و دُحتران
 دابانی کاڈین کوتراں
 گالاں بگوشہت، گوہراں!
 اَچ شازر ء گپ و تراں
 درداں دل ء گب و گراں
 لہمین و گرمیں انگراں
 پگر و خیال ء تیمہراں
 گوں گھن و نوکیں زیران
 مرزش دیان چو مہراں
 گوں مسک و ہود و امبراں
 پیشش کناں من دپتراں
 آدینک و پلین زانراں
 گالاں سہ و سورت گراں،
 کشت گماں ء پیکراں

دانا، لگور و بھادراں
 ہر کس وقتی رنگ ء براں
 برکشان، ترپان و زر زراں
 چو روژنائیں اکثراں
 جینپان، کپان و تتران
 آشپتہ گوں باران گراں
 نیشان و پیگوراں دراں
 تا محشر ء پشت و سراں
 گندان و لرزان، گیمراں
 انجام و گڈی آسراں
 پیلاں! بچارت ٹکراں:
 دور ء، گوں گرانبازیں سراں
 بتگ سیاہیں جمراں
 گرتنداں و جُہباں، گمبیراں
 گپتگ وتن سر تا سراں
 لنجیں تھاری ہر گوڑاں،
 گار کرتہ راہ ء رہبراں
 اُرد ء گوں پئوج و آپسراں
 راج گوں کدیگی بندراں
 ملک ء گوں گنج و درمبگوراں،
 دل گوں گمانی لشکراں
 ماں گیشنگ، داوا گراں

من گلبکبیں درداں زراں
 لہمیں گماں ٹھی وراں
 آچی سچان ء ، مرمران
 داگ بر دل ء چو اشکراں
 گریوان و لرزاں، پرپراں
 گواراں چو بش ء کہکراں
 گالاں گشاں، بے دروراں
 الماس و سوزیں زره براں
 کارچ و کٹار و حبراں
 سیاہمار و کوبی اژدراں
 بڑان و پیچان و وراں
 نا مرد و دزیں سکسراں
 کنوم ء بد و باسوگراں
 بے ننگ و نامیں مستراں
 بہلت! من ء نام آوراں
 دانا و زانوکیں سراں
 ننگ انت! بلوچی پتراں
 چیر بنت من حاک و کتراں
 تنگنت! بلوچ ء کوسراں
 تیر کش بنت پہ دیگران

ایہ بہل کفنت، پہل کفنت، بہگنت۔ (گچی)

تنگت! بلوچ ء کاہچراں
 جلنت پتی زور آوراں
 تنگت! بلوچی مہپراں
 شنگ بنت پتی زور آوراں
 تنگت! بلوچی تنگراں
 ننگاں دینت پہ بنگراں
 تنگت! بلوچی اسپراں
 دیپان مینت پہ مادراں
 تنگت! نصیر ء دپتراں
 میلنت پہ جان ء اشکراں

ooo

گل خان نصیر

شمیتان

گوٺر و برپانی تباہی شت و نین کئیت بہار
 جرو کاه سبز بیئت ، چہ بلگ ء رُستہ کشار
 ہرکس ء گوئشت کہ موسم شتہ نین برپ نہ بیت
 کیہوی کئیت بہارگہ ہتم و پھل ردیت
 دسگہاراں گوں رواں ، پہ ہتم ء سنیل و بہار

درشتت بزگرو دہکاں ، پہ وتی کشت وکشار
 کاه بوچان ء بکشت ، چہ نہالانی کتار
 نا گماں جمرے لڈان ء رست سرتہ سرء
 برپ چو پنبہ کپاں بوت پہ ہرکنڈو گوٺرء
 بھاپے اچ برپ وڈگار ء چو مچ ء دهنز و تہار

چہ آزمان تہ ۱۱ بزاں برپ چو استار کپیت
 نیر ء یک برئمشے کہ بر کچگ و کوہسار کپیت
 روژنا چو کہ ترپیت ماہ، چو شیرء اسپیت
 نم۔ چو آہسردے ء اچ آشک ء زردء چہ دریت
 نیستی پایاں چو موہبت ء نہ جہولی نہ کنار

چاپ جنان، شير جنان، لهڏ ڪنان ۽ من و دل
 تنى يات ۽ ڇه ، وت ۽ شات ڪنان ۽ من و دل
 آهه، ڇو دير مپوتينئ مروجي ڇه وتن
 ڇه وتي مهنگ و لوگ ۽ ، ڇه وتي پهل وچمن
 مروجي گول من گوئر و همباز بو تين دلدار

تنى پنت مروجي منى جان و دل ۽ تاب ورت
 سار و سدباني جهان ۽ ڇه من ۽ دير برنت
 تو من ۽ گوشت ڪه ”بته ۽ من دام ۽ مڪله
 تا ميايا ، ڇه وتي لوگ و گس ۽ در مروے
 سرپنگنت هر گوئر و ديما، په شڪار ۽ زردار“

منى گوشا من، منى دوست ! تنى پرشته توار
 ”سرپنگنت هر گوئر و ديما، په شڪار ۽ زردار“
 منڪه اوشتا په كهيا ل ۽ ، سمين هم نه وزيت
 برپ ، ڇو پره سبڪ بال ڪپيت ، برپ ڪپيت
 دولت ۽ واجه، سريں بسته په لجانى شڪار

چونیں بے وایہ و بے ننگ و میارنت و پلپت
 ماڑی و مال و زر ایشانی ء کہرے بکپیت
 نہ دل ء ترس ، نہ گھنیرت ، نہ گھریاں پہ کرم
 نہ کعت رحم پہ کس ء ، نہ حیا ، دین و دہرم
 کپتگنت کوم ء تہہ ء چوکہ ہڑیلا ، گرک و نہار

چو کہ تیرے ء کھیلائی دل ء راسپتگ
 برپ ء یک ٹکرے لبوکیں زراب ء کپتگ
 من چشیں جاگہ و ہنداں کہ مہیت ترس خدا
 کس نہ بیت ، بیدچہ ہماراندگیں شہیتان ردء
 چوش ، کہ پن کشگیں ، ڈنگ جنوکیں سیاہمار

چو کچکے ء ، پوساں منی رند ء کپتت
 دست شانان ! منی گٹ ء چمے تند ء کپتت
 بے بہائیں تی پنتان ء نہیرزان ء شتان
 تاں وتی لوگ ء دپ ء پڑگ ولرزان ء شتان
 دل جی دانتت من ء وشیں نصیر ء گپتار

کلات :- 20-1-1945

نوکیں شیرے سنگتان

نوکیں شیرے گوشتنگ ایش ء ، نوکیں وہد و زمان ء
 نوکیں شیرے چین ء ملک ء ، مزدورانی است زبان ء
 نوکیں شیرے روس ء ملک ء ، شات کتگ دہکان ء
 نوکیں شیرے، نوکیں پتے، بیات براساں گوشى بدارت
 نوکیں شیرے سنگتان! نوکیں گٹے بیارت

نوکیں شیرے، چیشی توارء، گوات گر و برزیں ماڑی لرزنت
 کلنتیں مزدور مشینان ، سوت واریں مارواڑی لرزنت
 بزگر کلنت لنگاران ء ، واجگ بنتیں گاڑی ، لرزنت
 بونگانی نندوک درآنت سورتاش چارت
 نوکیں شیرے سنگتان ، نوکیں گٹے بیارت

او دربارانی شائر بیات ، بہلت شاہ و وزیران
 بیات گوں من براساں! من نیں زیرے نوکیں زیران
 سنگت بت گوں وار و گھریباں، بہلت کھان و امیران
 مزدوراں گوں، دہکاناں گوں، سرین ء بندو بچارت
 نوکیں شیرے سنگتان! نوکیں گٹے بیارت

لوچ بندنت جو لاڳو او بو سپنت بزرگر گشنگ
 گر میں روچ ۽ چیر ۽ بوسپنت کاری بیوس ینگ
 ڈاکو، رہن، بیش و تنوب ۽، بندنت سارتیں منگ
 گشنگ و لوچیں وار و گھریاں اے ڈول ۽ شیکارت
 نوکیں شیرے سنگتاں ! نوکیں گئے بیارت

○

لٹ و پل ۽ گوں، مئے لوگان ۽ ایشاں کرتگ ویران
 روچ و شپاں، مئے حوناں چوشنت زنڈ و زراگیں میران
 پادانت او وار و گھریاں، مہلت اے رگیراں
 تراکیہت اے زنڈیں زراگھاں حونانش پالارت
 نوکیں شیرے سنگتاں ! نوکیں گئے بیارت

○

دولتمنداں! شاہو کاراں ! وہد شمنے نیں کلت
 اتلگ وہد گھریانی، نیں چون شاش کلت
 لٹ و پل ۽، اچ رنج و ہزاب ۽، وار و گھریاں چٹ
 کٹ و ویاج ۽ وحی و کتاباں نین پچے ۽ دارت
 نوکیں شیرے سنگتاں ! نوکیں گئے بیارت

○

او نواباں! او کھاناں! او میران! او سرداران!
 او دولت ۽ بد مستیں گنوکان! او کتو میگیں گھداران!
 او مردم رنگیں گرک و زراگھاں! او بے رحمیں زرداران
 بہلت نیں اے رنگ محلاں، کھڈیں گنجاں بیارت
 نوکیں شیرے سنگتاں! نوکیں گٹے بیارت

اے انسانانی جاگہ و ہند انت، دیر بہت حوں واران
 دیر بہت چے پاکیں زمین، ناپاکیں دولت داران
 دیر بہت او حیوانان! او حسیگیں بدکاران
 بہلت نیں اے پاکیں زمین، نوکیں ملکہ چارت
 نوکیں شیرے سنگتاں! نوکیں گٹے بیارت

گوشتہ نصیراے گالان، چو اشکر و آس ۽ سوچنت
 تیز و شپوکیں گوٹڈل و تیرنت، جان و دلان ۽ دوچنت
 کٹت باری شاہ و امیر، نین گھریب ۽ روچنت
 بیارت براسان، بندت سریناں، نین پچے چارت
 نوکیں شیرے سنگتاں! نوکیں گٹے بیارت

شُمئے منزل کجا انت؟

اهاڙ ۽ گرميں روج ۽
 شتا حسکت چو دوج ۽
 سريں بتگ پھ کوچ ۽

رسگ پھ کسمت ۽ انت
 شُمئے منزل کجا انت

رگام و نود بندنت
 جُڙ و کوکھر گرتندنت
 زمين ۽ کتور سندنت

گروکے پڊ پڊا انت
 شُمئے منزل کجا انت

سياہيں چڱگ ۽ گوات
 شمارا گيرت پھ شہمات
 نہ کليت چوچگ و مات

چومرک ۽ من سرء انت
 شُمئے منزل کجا انت

ہتم پھليں بہار ۽
 چکين کنت کل ڈگھار ۽
 جہاں نذنت کرار ۽

شُمئے گس کوپک ۽ انت
 شُمئے منزل کجا انت

مدامی سال و ماہ ء

شما استت پہ راہ ء

لگھڑ، لنگڑ ، تباہ ء

سپھر روج و شپ ء انت

شمئے منزل کجا انت

من دشتاں پیتہ تالان

روئت ہرجا گوں مالان

چہ کہنیں ماہ و سالان

نپنس نان ء پدا انت

شمئے منزل کجا انت

پچے چو وار و زارت

پچے چو گم و گارت

پھر و حاکاں اوارت!

کجام جرم ء سزا انت

شمئے منزل کجا انت

شمئے سردار و ہم میر

پل و لٹ ء پہ دلگیر

شمارا کرتگنت گیر

مدام ماسل سرء انت

شمئے منزل کجا انت

اے جاگیرانی بوتار

اے گمراہ مست و بے سار

کتت حکاں شمئے گار

سرء سودا جتا انت

شمئے منزل کجا انت

دگر، اے موزی نہیں سیٹ
کت گوں دولت ء چہیٹ
چت مچش کت نیٹ

پل و لٹش درا انت
شُمئے منزل گُجا انت

نہ زانت اے پہ چون ء
شُمئے چوشنت حون ء
نہ کنت پونچ و پون ء

ذراگے من دل ء انت
شُمئے منزل گُجا انت

منیلت ڈنگ و حون وار
شہارا کرتگنت گار
گھریب و لوچ و لاچار

ون چپشاں تباہ انت
شُمئے منزل گُجا انت

مگردت چوکہ کور ء
بلہ زیریں لگھورء
زنت حکاں پہ زور ء

حبر گوں ہمت ء انت
شُمئے منزل گُجا انت

بگردینت مہار ء
مگر دت تار پہ تار ء
ببت یکجا اوار ء

جہانے گوں شتا انت
شُمئے منزل گُجا انت

نصیر ء گوئنتہ گالان
شمارا داتہ حالان
کئے بخت دُز و دلالان

نگہباں وت حُدا انت
شُمئے منزل گُجا انت

000

نوہکے :- 25-12-1953

آزاتی ء چول

مہر ء گوں تپنگ و تیر کس کاشت نہ کنت
پل آس ء زراب ء کدی برداشت نہ کنت
اے کیز، اے زمزیل و مشین، توپ و تپنگ
آزاتی ء چولان ء کسے داشت نہ کنت!

موڑی لڈتگ میرانی!

موڑی لڈتگ میرانی
 دیمپہ کچھی ء باکھین ء
 پھلیں مہپلانش بستگ
 جہل ء دیم پمانانی ء
 باری لیٹرواں یک گونمسیں
 کتارش کتگ برواری
 ورنہ بستگنت ہتھیاران
 زخم و اسپراں پھلینان
 رکھدار⁽¹⁾ ڈھاڈری زرکاران
 ورنہ پُ سلاخ ملان ء
 بانک مہپلاں لڈینان
 سیاہیں مہپراں کچیناں
 لٹخان ء جنگ مسواک ء
 دست گوں سنگہاں جاڑینان
 پاد ء مارسریں پادینکان

موجگیں سراں ساسارنت

بے بودیں دلاں، بو دآرنت

لڈی لڈتگ مال داران
 مال چہ کوہ سراں رُعبینگ
 گردیں میگڑاں وت نچین
 بگ و آہلیں ڈاچیرگان
 پیشی واجگ و بزداران
 پٹ و بیدہاں بٹینتگ
 سیاہیں بزگلاں، بے رنجین
 دیما گیتگنت راپچیرگان

بولان موج کتگ ہاری ء

میرانی گلیں باری ء

روح، آءِ روح اتنت پر گواتی
 کوہ و کچک و میدانان
 شگتت مجلساں میرینان
 شک و شادہ و آزاتی
 شگتیں تننت گہیں نوجوانان
 ورنایاں کلات گیرینان

آزات و گل و شادان ءِ

ملک ءِ واجگ و وادان ءِ

نیں چوکپتگ و بے ساه نعت
 بولان ءِ گوژنت ہرسال ءِ
 مہپل بستگت بے مرین
 دیما، راہسراں سٹان ءِ
 پادءِ پینڈ کے شلوار سے
 پشتکے من گوڑءِ اگڑی میں (۲)
 زحے کوپگ ءِ زنگی میں
 رکھدار (۳) پرشگتیں، کوچ ءِ انت
 پاد ءِ لترے سندو کین
 گرّان انت وتی روچان ءِ
 ذالی مہپل ءِ ایرگڈین
 مودان ءِ سرءِ بومبیتگ
 لہتیں گوں شپادیں پادءِ
 سرینان بستگت گوں سادءِ
 لمپینگیں بچک کھارینان (۵)
 لیگھاریں جنک جنڈینگین

لوچ و لنگڑ و نادراہ نعت
 وار و بزگ و بدحال ءِ
 باری اشتران پُر گرین
 مردیں زبگ رونت پٹان ءِ
 کہنیں درتگیں چلوار سے
 ورنایاں رینڈکی پگڑی میں
 کوم انت واجگ ءِ جنگی میں
 شو میں تالھ و روح ءِ انت
 کہنیں چبوءے گندو کین (۴)
 ارماں پہ جہان سوچان ءِ
 گٹ ءِ چو چگے سیاہ رڈین
 دیم ءِ سوچنان جومبیتگ
 سٹان ءِ رونت ناشاد ءِ
 زبگش من کش و پہناد ءِ
 گوڑ کان ءِ برنت چارینان
 گلیناں کھراں پنڈینگین

بینگ چو لنگڑیں پتار ءِ

لونڈینان رونت بے سار ءِ

زہنت اے ہا میرانی
 نان ۽ لنگ ۽ حیران نعت
 لوچ و لنگڑ و چمدارنت
 حوش چوشنگ بے مہران
 بند بندش کنگ پریننگ
 ارمان! پہ پرنگ ۽ زران
 بازوگاں وتی لوڑ بینت
 نین کہ کپنگت وت دام ۽
 کوم ۽ ، پہ مدت شاکارت
 پیشگیں کلات گیرانی
 جو و کیلکش ویران نعت
 وار و بزگ و نادارنت
 بے سوب جہودیں سیران
 ہڈ ہڈش کنگ گریننگ
 براتان ۽ جنت ناشران
 براتاں منگہیں کوڑینت
 شو میں اگر ب ۽ سے شام ۽
 دست دست ۽ مشنت و چارنت

بے کار ۽ کنت نین جاک ۽
 روگن زنگنت من حاک ۽

نوہلے :- 27-12-1953

ooo

(۱)۔ رُخدار کہ یک کسے تپنگ ایت (۲) چچنگلیں۔ مان دائگیں۔ براہوئی لہز ایت۔ (۳) رخدار۔ (۴) چنگلیں۔ (۵)۔ حاریناں، کچیناں۔

☆

روچے پہ گریبان کہ جھان تگ بیت
 لاپ ہو رک، بدن لوچ پہ بدرنگ بیت
 حکنت چہ چشیں وار و حرایں زند ۽
 ماڑی بسچنت، سر برونت جنگ بیت

دل ۽ چماں گوں بچار

روح اهاڙائي آ چشي پوپي، زيرگاں شانيت چو جگر بروکيں کٽار
 چو ترونے ۽ گلزمين تپسيت و جلشڪاريت جاندي لمبوکيں لوار
 سوڄمکين ڏن و برهنگيں دشتاں کڏل و بونگاني مزن انبوئيں کٽار
 سرپچيں بونگ وتل پچيں کڏائي تهه ۽ بزگ کپٽنڪت لوچ ولنگڙ و بے جان بے کرار
 واجگ و ميراني پل ولٽ ۽ منزل و لوگ ۽ بندگ و آسانين شڪار
 کپٽگ و گران بخت وتي زندءِ تهل و بے کنيپ و سيا بهمين روچان بے توار
 گشتنگيں لاپ و برهنگيں جان و مرتنگيں زردش کرتنگت چماں گبگبار
 نشنگ و ناکام ۽ کشت زند ۽ بے گليں روچان پھ پدي چماں گوں شمار
 جي مني سنگت ! زندگاني ۽ بياپشيشين سورتاں دل ۽ چماں گوں بچار

○

چمگ و آپاني سرءِ سارتين کھپر و ماڙي بستنگت وش کئوشين مکان
 پرھنت گوں کرمان ۽ گران گواپين گھالي و بوپ و اتلسين بزم و بکھملمان
 گوں گروکاني تاکت وزور ۽ چل ورنٽ ، برز ۽ درنگليں لوھين پکھان
 تاجگ و شھديں نيوگاں رنگ رنگين ورنٽ ، نوھنت شکل و سارتين شربتبان
 باگچ و پھلاني تهه ۽ لڏنٽ ڏرجنگ زيبا، درنگو ڙيں ماہ و کئو کبان
 پھ گل و بال ۽ کلڪله کھندنٽ و گلاں سندنٽ پھ وتي ريزين مھيران
 سبزگ و سارتين سايگاں ترڏنٽ کاڏھمار چمين آھو حيري گران
 گواتي من کونشين گردن ۽ لگيت ، هيچگ و تراھش دنت چو بر ۽ ما بلان
 جي مني سنگت ! زندگاني ۽ بياپشيشين سورتاں دل ۽ چماں گوں بچار

○

گشنگ و لوچ و بزیگیں کاری پہ وتی زند ء سہب تن زردیں دیگر ء
 جگہ من کار ء ہیدی چران نعت ، زمبلاں کشی ، پہ وتی محتاجیں سرء
 روچ کہ لونجاں بیت، نیں پدا تریت کنیت وتی لوگ وگلوں زہگانی گوڑء
 بھوم سریں ذالی درکپیت دیما، دست گیرت آرتاں بارتی من لوگ ء اندرء
 لنگڑ و لوچ و نیم سہیں زہگش پہ دپ ء پر ء گریوگ ء لگنت یہ برء
 پہ دپارے ء ہسلگ و پردردیں پرداں گوں لوگ ء زینت من سرء
 مات وپت پنچاں پہ سرو دیمانش جنت گنت ، پچ کنت رینکیں چترء
 لکھے ہسکینے نیب ء بیت یا نہ بیت روچے ، بزیگیں کاری بزرگء
 جی منی سنگت ! زندگانی ء بیچشیں سورتاں دل ء چھاں گوں بچار

ننگ و بیش ء گوں جگانی سینگ وگلاں لیب کنت ہستگاریں دھنی
 اچ شرابانی دم دم ء تنگان چمی چو سھورنت گواڑکھ ء پھل ء کوہ بنی
 اے شراب سھوریں خون گھربانی گبھتہ من دنگاں پہ اُجب مکر و پرپھنی
 زحمت و کارانی برو بہرنت ، پہ زر و تلا مچی کنت مکاریں گھنی
 گوں پل ولٹ ء گنج و انباران چنگل ونیشاں سک دنت میہان آہنی
 گشنگیں مردو برہنگیں زالان دور دنت کونڈان پہ وتی بیش ء ماتنی
 آدمی زاتے زاہری ڈول ء ، آدمی گوشتاں حاگیں وارت پہ باتنی
 یا گوٹھے زراگے مس بت ء حونان ء دل ء چوشیت پہ دپ و سنٹ ء سوجنی
 جی منی سنگت ! زندگانی ء بیچشیں سورتاں دل ء چھاں گوں بچار

اے نہ انت زندے او منی براتان ! پہ گھریبان و پہ ہمک رنگیں کاری ء
 محشریں روچنت، گب گبیں درداں من دل ء پچت و جت ڈنگاں ماری ء
 کاری و دہکاناں مزن مرین، گوں شپ و روچ ء ہیلہ و کار و واری ء
 نان نہ گندنت و لنگر ء و سپنت نوگیں زال و چوچکش آہ و زاری ء
 سیٹھ و سیت واراں، زندیں زرداران گوں بدیں کاران نشنگت دؤر و باری ء
 جی منی نیل و سنگتاں جوانین! دل چنڈ ینہت پہ پشین زند ء گاری ء
 اے حرام زندے، اچ بن ء لوٹ ینہت، گوچہت، پرینہت چوت ایش ء ساری ء
 جی کھہیں مردان! دست ملر زنت و دل مزارانی اچ گھریبانی یاری ء
 اچ دل ء درداں پچ و ا، ماری، میر بلوچان ء گوانک جنت موجانی نصیر، گالانی سچار
 جی منی سنگت ! زندگانی ء بیاپشیں سورتاں دل ء چماں گوں پچار

000

کلات:- 3-6-1954

ہر کہ زوراک ہمائی

لڈت حیا و ننگری
 اچ کچگ و پھلیں ڈہ ء
 مرد چو چینبکیں جنان
 ندرت و کشت مودگان
 پہ گوتلیں نام و توار
 لوٹت میراتاں پت ء
 بن پیرکانی تاج و تھت
 بیتاپ و جو و کیلگان
 پہ گریوگ و ہرز و حبر
 گیشینت حک و باتل ء
 گالاں گوں بندو محکمین
 پہ پگر و اگل ء واجگاں
 چو گوشتہ عبداللہ کہار
 سبزیں لڈ ء واجگ گہین
 ”کوہنگ ء اے کوہیں کلات
 کس ء پت ء میرات نہ انت
 ما، گوں سگاراں گپتوں“

ooo

نوٹھے :- 20 دسمبر 1955ء

آرء سنؤت

(1)

کوہ و تھاراں دِزان ء
 سنگان زئڈیں گران ء
 برزیں درچک و چزان ء   زرتگ وکایاں دِریپان ء
 کپتگیں بُنڈ و داران ء
 اژدر و سیاہیں ماران ء
 رُپتہ گرانیں باران ء   زرتگ وکایاں دِریپان ء
 کچگ و دستان دهنزینان
 کشت و کشاراں پنزینان
 بندوسپنڈاں کنزینان   زرتگ وکایاں دِریپان ء
 بیدہ و براں گولان ء
 ناوڑ و کھڈاں پولان ء
 ریک تل و پراہیں کولان ء   زرتگ وکایاں دِریپان ء
 آر و گرانیں توپاناں
 روئے زمین ء روپاناں
 برزیں کروداں چوپان ء   زرتگ وکایاں دِریپان ء
 دیمپہ زر ء یا جیجون ء
 رود و پراہیں ہامون ء
 رپتگیں باراں شپکھون ء   زرتگ وکایاں دِریپان ء

(2)

اچ من رند، دراه دشت و جبل
 ریکانی پراه و دراجیں تل
 سبز بیئت دراه کچگ و ملن   ہچو کہ گونستاں در پپان ء
 لاپ زمین ء ترکان ء
 سبزرگ و سنبل ترکان ء
 برزچہ زمین ء درکان ء   ہچو کہ گونستاں در پپان ء
 روئے زمین بیت انت گلزار
 کچگ و دشت و دہ، بازار
 ناوڑ و کول و کھڈ نیزار   ہچو کہ گونستاں در پپان ء
 شوانگ و گجت ، مالداران
 زیرنت گدان و گنداران
 ہیزک و پھلیں در رنگداران   ہچو کہ گونستاں در پپان ء
 کانت ، نندنت شادان ء
 وش دل و سیرو وادان ء
 کچگ و دشت و میدان ء   ہچو کہ گونستاں در پپان ء
 بزگر و دہکاں ، کاشکاران
 اشتر و گوک پہ لنگاران
 زرتگ و کانت اگاران   ہچو کہ گونستاں در پپان ء

کین و کھمیراں گزان ء
 لاپ ء زمین ء دران ء
 ڈھڈگ و ریبجاں بران ء   ہچو کہ گوئنتاں دریبپان ء
 ہاراں ترندیں لہراں من
 دیما کایاں گہراں من
 پشت کناں گلزاراں من   ہچو کہ گوئنتاں دریبپان ء
 ورناء نصیر ء گالان ء
 زرتہ چو دُر و لالان ء
 شنگ کنتی تالان ء   ہچو کہ گوئنتاں دریبپان ء

نوٹکے :- 19 نومبر 1954ء

000

زنده بیتِ انکلاب

- در بکیت آبتاب
گرم چو آس ء زراب
- سھور، چوسھوریں گلاب   زنده بیتِ انکلاب
مرد، سریں   بستگین
اچ وت ء سرگوتگین
- سوہتکہ جگر دل کباب   زنده بیتِ انکلاب
پُر گھزب و پر سلا
پُردم و پر ہوسلا
- پُرتب و تابِ شباب   زنده بیتِ انکلاب
تو پک و گن، توپ و بم
نہرہ جنال دم پے دم
- آچش و دہیت و زراب   زنده بیتِ انکلاب
خجر و سبزیں سگھار
شلسر و درتھیں کٹار
- لاپ و دلاں پیچ و تاب   زنده بیتِ انکلاب
ہکل و بانگ و توار
شورِ بگیر و بدار
- ہاں! بجن و بجنِ شباب   زنده بیتِ انکلاب
لنگر و لوچیں گھریب
بدلگ ء روچ و نسیب
- نہرہ جنتِ سرمتاب   زنده بیتِ انکلاب
میہتِ وتن دژمنان
در بہرنت زنده جان

گنجت ایش گت ء تناب   زندہ بیت انکلاب
 حوں ورین زنڈیں زراگ
 سوہتمہ دلاں داتہ داگ
 در مکینت اچ ہزاب   زندہ بیت انکلاب
 ملک ء بہا کرتگین
 کنوم ء بلا زرتگین
 سکیش گرت نیں حساب   زندہ بیت انکلاب
 نیں بگرت استکام
 نزش بیارت تمام
 چوکہ کپوت ء وکاب   زندہ بیت انکلاب
 آہن و آس و سُرپ
 کنت جھوداں تُرپ
 دنت وتن ء رنگ و آب   زندہ بیت انکلاب
 مرته دلاں شاد کنت
 گشدگاں آباد کنت
 تو پک و تیر ء رباب   زندہ بیت انکلاب
 مپلس و محتاج و وار
 بنت نہ زلم ء شکار
 بیت نہ میرو نواب   زندہ بیت انکلاب
 گوئشہ سچاریں کلام
 ہمرہ نصیر ء سلام
 کل بگوئشہت در جواب   زندہ بیت انکلاب

نوٹھے :- 30 نومبر 1954

گھدار کئے؟

پرست من ء اہل وتن ہر دم و ہر وار
 شار تہ بگوش سربن و سر پائے گھدار
 مرچی من و دل نشتگاں اوپگر کناں چوش
 بیا، گوش بکن کترہے گونڈیں منی گپتار
 ازہار کناں گوں تو او گوں جملہ جہان ء
 گھدار کجام نعت ! سیاہ دیم و سیاہ کار
 ہرکس وتن ء دنت پہ گھنیرانی گھلامی
 چاہیکہ بیت حاکم و کازی و کہ سردار
 یا بیت گھریبے کہ پکیرے کہ امیرے
 گھدار وتن ء پیتہ، بلا شک و بتکرار
 کنومے پہ جہاد ء او پہ آزاتی ء جنگ ء
 پادیت و وتی مال و سراں دنت پہ ایسار
 ہرکس کہ گس ء نشت و سرء دات نہ مال ء
 زان آرا کنوم و وتن ء دژمن و گھدار
 ہرکس کہ پہ زاہر، کہ پہ باتن، پہ خیال ء
 پیگ وتن ء دژمن و گھنیرانی ترپ دار
 کنوم ء چہ در ء درشت و ایماں پہ کھتادات
 گھداری بگوش بلکہ نجس، گندگ و مردار
 ہرکس پہ پل و لٹ ء گھریبانی سر و مال
 پیچ گپتگ و نزارتگ و مچ کرنگ و انبار
 سیٹھے کہ امیرے، کہ زمیندارے کہ مال دار

گھداری بگوش شاہ و وزیرے کہ یا سردار
 راستیں حبر ء ہرکہ پڈکیت و میاریت
 بے رُو و ریا کرت مکت ترانگ و ازہار
 ہر کس کہ بیت، لیڈر و کازی و کہ مٹا
 گھدار، وتن دژمن و ایمان ء گنہگار
 ہر کس کہ بکت زالم و زوراک ء ستاء
 سو پیئے بیت یا کہ بیت شائرِ دربار
 گھدارِ جہان سوچ و وتن دژمن و بدراہ
 بے شک و شبہ مردے بد تالھ و کردار
 چو کرتہ نصیر ء سرو بن گر تہ بزانی
 گھدار گھلامانی گھلام انت دو سد وار
 تنگت پہ جہان ء او ہزابت پہ کنوم ء
 یارب! وتن ء چیشی ہزاب ء تہ گھدار

نوہلے:- 27 فروری 1955

000

☆

ہر چنت بچنڈیت گل زمین
 تو چو وتن، دلبر من ء
 ہر چنت بچریت آزمان
 بچمر پراموش ء بنے!

000

منی سر گیہلین

مرچی منی سر گیہلین
 کپنگ تہار دبیں مجان
 بندخت جُو و نود تل تلین
 سیاہیں رگھام و کہبران
 شنزخت و گوارخت پہ درہد ء
 سوزیں پڑینک پیروزگین
 چمانی سھور موئیں رہ ء
 نرمیں گوں آہسرداں اوار
 چوش کہ پسلی گوات زری
 گٹ و تلارانی سر ء
 ترنپاں چہ سوزیں ساوڑ ء
 رتچیت و نرم نرم ء گو زیت
 وش و بہشتگیں سمین
 بھمپوری دزمالاں مشیت
 بر کھشخت، ترپخت گٹ و تلار
 آدینک و یاکوتی مسال
 چم پہ دل ء سبر و کرار
 شودخت دل ء گرد و گھبار
 بیلاں! من و دل پر گھمیں
 گندوں کہ مئے پھلیں وتن
 مئے مات و مئے ناموت و ننگ
 سر پاش، گوں جیگ ء پچین
 بتگ گوں زمزیراں لڑین
 گوانکت پہ بچاں مناہین

کاڈ و کچینیں دحتگان
 ننگانی پلن و پانگان
 سریں بستہ ورنہ ننگریں
 ننگ و مڑا داریں سران
 سر گپتگت پہ منزل ء
 مرچی کہ بیلاں جہہ جنگ
 واب ء چه نر میں زان سران
 من گول دل ء دیوانگین
 چو کپتگ و زنگاں جنان؟
 ماتی وتن! ماتی وتن!
 آمیں بت انت بے اہتبار
 روچے گل انت مس ملگزار
 روچے کپیت مرگ ء دپار
 نا جوڑ و بیوس و نکار
 چوش کہ مروچان ء نصیر
 کپتہ بہ جوڑیں شد تان
 ارمان کت دستاں مشیت
 گالاں زہیر نالی گوکشتیت!
 بیلاں منی! بیلاں یلیں
 تاں زندگاں کنول انت من ء
 کنول انت چو جاڑو و مرید
 چو ہپتان ء ننگریں
 پھیر نہ کنراں من پد ء
 اچ کنوم و ملک ء ہذمت ء

شال:- 20 جولائی 1956ء

000

بشء آروہیروپ

(جون دجولائی 1956ء)

امبران بشء رگھاماں چوش کہ کہریں لشکران
 دژ جنان، چابک دیان، کائنات بہ دشت و کچگاں
 گچگیں استیں رچو کیں، زرتہ دہول و دیرگان
 پروشتہ زمزیراں رُدان نعت پیل ہندی کبگاں
 یا، مزار ابر سنگنت، بر جمرانی تہتگاں
 گھر مگ و ہکل دیان نعت، آرتہ گردوں چندگاں
 گردگیں بگانی یا، مست و ہلویں لٹیروان
 گھر گھشاں، دریشناپ کنانء، اتلگنت پہ درپگاں
 یا کہ، جنگے آزمانء، زرتہ یاگھی پریشتگاں
 بمب و توپان آس دیانت شنبلاک و گبگاں
 گپتہ سیاہیں دہنز و دپتاں، سرتہ سرکل آزماں
 دم دمء برنگھشت گروکان، بر سیاہیں کہکران
 گرئند جسکیں نعت ڈگھارء، پُر سراہمیں گرئندگان
 آپی چو مشکء دپء، رتچت، بہ ڈنان و ڈہان
 آلمان بہمنگنت و آکلان اندر گمان
 چون و پرچے، اتکہ موسم امبران پہ چندگان
 کہکران سیاہ و بزین، استین و گرئند و کیں جڑان
 آپ رتچت من زمینء، اشٹہ نر مین گوارگان
 کنور و شیب و جل پراہیں، چوش کہ دریابء مجان
 چؤل جنان و لوژورانء، بڈ دیان، روپان، بران

کیلگ و بندو ڈگھاراں، پٹ و گیا بیں کچگان
 ہر کجا گور موش دیان ء ، بیڑتگ گنجین دہان
 کہن و کاریزاں بیگیں، کرتہ دمب و پُر گلان
 مال و مڈی بڑگانی ، بو نلکیں لوگ و مکان
 مچیں گندیم ء جوہانان ، گوں تلانیں ہوشگان
 شزرگان شُشت و گہیننش ، چوش کہ ، کنور ء پوتگان
 مٹ کتگ پالیز ہزاری ، سردہ ، لوش و کیڈگان
 چارتگ آری پتاراں ، بزگیں دہکاں گلان
 راہ ء برتگ آہنیگیں ، میح گوں چیر ء تحکاں
 پروشتگ پولان آہنیگاں چو کڑبی کوٹگان
 راہ برتگ موٹرائی ، ڈانبریکیں ڈہڈگان
 سو گہیں پولان لڑینتگ ، گررتگ گوں آہنان
 شہر و بازاراں لپاشان، پروشتہ ماڑی چھجوان
 مال و اردو بے حسائیں، بادشاہی دمدان
 کونٹ و گھالی و پلنگان، شیشگ و چینی رزان
 کچھدپیں گور ماں بڑتگ، آرو ہیروپ و مجان
 بزگیں بت نا بزانتیں ، دست بندیت ہر زمان
 یات کنت رب الجلیل ء ، آہ و زاری الامان
 آء نہ نیت اگل و پیم ء الم و نوکین زانگان
 کہنکیں چٹ ء راگپتگ، کپتہ ترس و لرزگان
 کدرت و انسان مڑان نحت اچ ازل تاں آ کھران
 ہر زمان انسان روان انت ، کا مران و سوب کنان

اگل و پھم و الم و زانگ ، پاد و دست ء پڄگاں
 داتہ انسان ء کما لان ، کس نہ کرت پیش ء گمان
 حاک و آس و آپ و گوات نمت چارانا سر در جہان
 کپتگنت انسان ء دست ء، چو گھلام و مولدان
 جاہلان ترس من دل ء انت ، بے سبب و ہم و گمان
 پروشنگنت سس ء کوئگیں، لرزگ ء نمت ہر زمان
 آری بارت و آسی سوچیت ، بنت اچ ترس ء زیان
 گواتی کشیت ساہ چہ جان ء ، حاکی ڈکیت مردگان
 لئیب گول گالاں، نصیر ء ، زیب کنت چو در نمگوڑان
 ڈر و لالاں پہ کتار ء ، ایرکنت گول گئو ہران
 ہر کسے گوہر شناس انت ، زانتی کدر و کیمتان
 ہور گوارنت من زر ء، بندنت سدپ در دانگان

کوئٹہ:- 22 جولائی 1956

000

0

روچے بارل بیت   مرد ء وار بیت
 دہنزدوت بیت   کٹ و سوت بیت

بولان ہار کنت

بازاں سار کنت

000

بزرگر

ذی شتاں راہ ء و دیستگاں مردے
 تیشکے دستائی ، کوپک ء بردے
 پاد شپاد انتی و رینڈکیں پاگے
 لنگڑ و لوچ و یک واریں پرگردے
 لاپی چہ ہورکی ء لچک و نگ ء
 دیم ہلکدار ء چو، ہمبویں زردے
 جہراں دوشی گوارکاں گوڑتہ
 گورگیں گوریچ زہریر سردے
 روچی پہ لنگار و شپ پہ آپینکی
 روت و نیں چپی کنت دگہ شردے
 چم تہارنتی و گرء کنت پادان
 ہردوئیں بیلان نئے چلنگ وردے
 زہکش مس بوگومیں کڈک ء لرزنت
 بے نکائی ہی ہم یک دگہ دردے
 واجگی نشتہ مس آپش ء دیما
 شپنگی پوسٹینے کابلی زردے
 چائیک روسی سین، چینی نیں چاء
 اشتہ من پتوس ء دم دم ء وردے
 دیگ پلاوانی ہم کچکچی دیرء

سیکھ کبابانی گوں، پرورشیت دل دردے
 بانک ، بانوری من شار و زربپتان
 ماڑی ء لڈیت چوسبز و لاجوردے
 پرنٹ انبارش چہ گلگ و دہان ء
 کپتہ پہناتا نی گشتگیں مردے
 وت نصیر چوشیں کہ حالتاں گندیت!
 لہڑکت زردی، تہ کشیت آہسر دے

000

نوٹھے :- 20 جنوری 1957ء

شرتر چہ جہان

ہر چمت کہ بیت شر دگر ء ملک و دیار
 آبات و جہاں جل و مزن نام و توار
 شہد ء بت چنت جوہ و لیکن پہ نصیر
 شرتر چہ جہان انت وتن ء حسکیں دار!

000

اُستمانِ عِشائِر

نصیرِ عِشائِرِی توپان و گرسندے
جتائیں گپتہ یک راہبند و رندے

مدامی ڈاہ و کیکار و توارنت
مدامی واؤ زنگ و آہ و زارنت

نہ گوں پھلاں بہارِ عِ مَنیلِ داریت
نہ گوں مہکوئگاں نشت و نیادے
نہ اشک و آشکی و پئیلِ داریت
نہ گوں وش زیمیلیں شیراں سیادے

کعت چو نو گلیں شائِرِ بیانِ عِ
منِ عِ چو گت و پیگھوراں دیانِ عِ

منی گپ گوں و تی بیلاں ہمیشِ انت
منی دلِ اچ گھماں ٹپی و ریشِ انت

چہ ریشِ عِ در نہ کنیت بیدچہ زواکِ عِ
چہ ٹپاں پراہ جھولیں بیدچہ حوناپ
منی لھیرتگیں دلِ و س و واکِ عِ
مڑ و لاشِ عِ سرِ سئو تاں نجت چا پ

منی در نشپیں کلمتِ واک و و سِ عِ
پہ کا گھد نکلش کنت حونِ عِ گوں مَسِ عِ

دِلاں سُنیت و درداں مانِ داریت
لگھوراں کچ کنت، مردانِ چاریت

گو شیتِ داستا نگاں مردِ دِیلانی
کپوکاں چست کنت اچ گلِ زمینِ عِ
دلِ عِ بندیت پھلینِ ہمبِلانی
اُلسِ عِ محکمِ سوبِ عِ یلھینِ عِ

برے روچاں کہ دُنیا چو حراب اِنت
گھریبانی دل اِج گون ء کباب اِنت

زِراگاں گپتہ ، حونانش وراست
وتی پیش ء یہ سہاہانش گراست

من ء ہیپ اِنت اگس سوتتاں پندان
گون زُلب و آرزو چمّاں بہاں مَسْت
گون مہرنگ تنکین ہمزان ء پندان
بنازیناں گل ء جیک و گور و پست

نہ بیت چمن ، چشیں مرڈم پروشی
نہ لوٹاں من وتی زند ء ، یہ چوشی

مناں سنگت کپوک و بڑگانی
گوتشاں شیران ء دیم ء جڑگانی

کپاں گون ، ہر گجا گنداں کپوکے
کنانی چست اِج حاکاں وت ء گون
منی دست ء کلم نپت و گروکے
کپیت زُلم ء سر ء سکت شدت ء گون

پہ ہر ہند ء گھر ہے حاک دہنزیت
منی دل چچی ء گون حون شنزیت

پہ ہر ہند ء گھر ہے گریت و نالیت
منی جان پلپٹیت ، دل بال بالیت

کلم من زرتہ نئے پر حُسن و اشک ء
نہ پہ زرتہ و تہماہ گالان ء بندان
بلے ، من اِشنگاں آڈول و کشک ء
گھریباں گون رواں ، گریوان و کھندان

برے روچاں کہ شارے، مہولانی
 بکنت تو سیپے، پھل و بلبانی

مجت شیمیران و سوتان اُستمان ء
 مہیت سنگت گوں مزو مان جہان ء

نہ انت آء شارے، دُزیں لگھورے
 نہ، بلکس کپتہ دام ء پُر چمانی
 نزانہ کارے، وتی پرز ء چہ کورے
 شکارنت نیش و نوش و دممانی

000

نوہکے :- 13 پروری 1957ء

ہردینکہ وتن شت تہ بزاں ہچ نہ منت
 لاش ء چہ کپن شت تہ بزاں ہچ نہ منت
 بلبل کہ پہ پل ء وتی ساہ ندر کتگ
 چایا کہ چمن شت تہ بزاں ہچ نہ منت

وَتَنِ عِ بَہَارِ

وَتَنِ ، وَتَنِ ، مَنی وَتَنِ
بہشت و زندگی وَتَنِ

مناں چو بلبیل ءِ تئی
گنوک پے گل ءِ تئی
منی تہ لچھی وَتَنِ

وَتَنِ ، وَتَنِ ، مَنی وَتَنِ
بہشت و زندگی وَتَنِ

حریر و سبزیں اتلسان
گورانت داتگ ملپدان
لباس بلھملی وَتَنِ

وَتَنِ ، وَتَنِ ، مَنی وَتَنِ
بہشت و زندگی وَتَنِ

چہ رنگ برنگیں پھل چکین
سراء تہ سر، تئی گل زمین
پہ زیب و دلکشی وَتَنِ

وَتَنِ ، وَتَنِ ، مَنی وَتَنِ
بہشت و زندگی وَتَنِ

چو لاجوردے ءِ تر پان
تئی زمین و آزمان
دو چم ءِ روشنی وَتَنِ

وَتَن ، وَتَن ، مَنی وَتَن

بہشت و زندگی وَتَن

بہار رستہ تئی سر ء
گول مسک و ہود، انبر ء
پہ ناز و دلبری وَتَن

وَتَن ، وَتَن ، مَنی وَتَن

بہشت و زندگی وَتَن

مروچی من، چو بلبل ء
دیاں دُروت گل گل ء
پہ سوزِ آشکی وَتَن

وَتَن ، وَتَن ، مَنی وَتَن

بہشت و زندگی وَتَن

تئی نما ء یال کنت
گل ء نصیر بال کنت
تہ سبز دائمی وَتَن

وَتَن ، وَتَن ، مَنی وَتَن

بہشت و زندگی وَتَن

ooo

نوٹ: یکم مئی 1971ء

دُز و شوانگ

وٽنگ پٽنگ ۽ هٽلاں گُرک و رستری
 جهہ جتاں واب ء، چو مہیت گُرکان اندری
 بٽنی پھلین میگو ء شپگیرے جعت
 پُٽی نین گو بچاں گپنگ و گران ء برنت
 کیرگیں گٹوراں درتگ و گھران ء ورنٽ
 دُورواں دات راستیں پٽنگ ء رُکھارواں پٽنگ
 ہر چہار کُٺ ء میگو ء چمپارواں کُٺنگ
 چٽیے گرانیں، بید پٽی پٽنگ ء وٽنگ ء
 میگوواں ٹلی بستہ چو پھل ء گروچنگ ء
 چرٹنگت سھور پُھلان، چہ وش بودیں کیچگ ء
 ایمنی ء نین وٽنگ و پُھلاں گُلاٹنگت
 جُلاہاں کشتیت، نازک او وش کنوشیں سمین
 مسک شتران انت، پٽی گل و کاه و گلزمین
 شگھرب ء کرچک و تھار مگنت، سیاہ کوه ء جبین
 پیستی ماہ ء گوش کُٺنگ، نوک چہ کوه سرء
 پچ کنان انت بر کچگاں، زر ء چادر ء
 بیگن وکا ننت، پٽی ہما یکیں پھلو ء
 پانچ کُٺاں رُکھدار ء کُٺنگ، زیمی چلو ء
 سراپ کنان سیا دی شتاں، پادرشپاں گران
 کیس کنان ہند ء، چو سپاہانی شتران
 گوٺتاں اج راستیں پلو ء، شنگلین تاگران
 دیستاں یک مردے، سرپٽنگ چو دُزیں توگک ء
 حوٺیے بیت انت یاچما دُزانی ٹوگک ء

کاری نیں کپتہ چو بزاں، سکین جھولگ ء
 گرگنناں، تڑیک ء شتاں، چو کہ دہ کدم
 داتاں رُکھدار ء کوپگ ء راستین ء، پہ چم
 ملگی ڈیلویں چست کتگ بُرز ء یک کلم
 ہنگلی داتاں، چوش کہ بنت جنگانی ترم
 بے برانز پتنگ مرد چوگزی اشکر ء
 دیست تپنگ ء را چوکہ ہزریل ء من سر ء
 چست نہ بوت ڈیلی، کپتہ مس شہچی ہر پر ء
 ”توچی کسے“ گرہنداں من چو جمر ء
 ”بھت ات بر گشگ یا ملکیت آورتگ ترا
 سرپتنگے چی ء؟ بیا بدے راستیں چہر ء
 گوں من گالائے یا ورے تیرے ڈوبر ء“
 مچ کتگ سس ء، چکگ لرزوکیں بت ء
 گوشتہ چو، گریوان و کناں زاری منت ء
 ”اوائے من باتاں، گوں وتی شو میں ہادت ء
 چک شدیگنت و چو الپ لوج و جان درا
 جن منی، لوگ ء کپتہ یک ریڈیں چادر ء
 تھارمگنت دُنیا، بھمنی پتھاں ہر گور ء
 پہ مزوری ء گوانک جتاں پخت بر در در ء
 پخت بران سیٹھ ء چکناں پاد ء لتر ء
 پخت بران نشاں، ٹھیکہ دارانی راہ سر ء
 ششتاں گوں ارساں سی ہزاری نیں موٹر ء
 پخت براں رپتاں حاکم ء پڑیں دپتر ء
 ہر کہ چو بپنگ ء جت من ء، گلینت اچ وت ء
 چت من ء شہیتان، پہ وتی کار و جومت ء

گپت من ء، دُڑی ء بدین ہیل و ہلت ء
 شپ شپاں گرداں، درپہ در دُزین نیت ء
 بہت من ء، تیلانک داتگ و نشتنگان جنگ
 پرک بدونیک ء، اچ منی پہم ء در شنگ
 بُرتہ چٹانی، لنگڑی دیدوکیں گکش ء
 زانگ و ہوش ء، پھر کتگ لاپ ء آچش ء
 جی شپانک! ندران پرتی بالاد ء جگین
 بہیل کن او ورناء، بشک بدیں کاراں رپتگین،
 پَسوی داتاں گوں دل ء لہڑاں چپگیں
 ”اوائے تو نادان گوں چشین کاراں کپتگین
 لنگڑیں ہپتاری، شپاں گردے تھارگین
 گر کنان زند ء چو وتی لاش ء سو حکمین
 رستر و گر کی پہ شپاں شپگیراں جنے
 چو وتی پیمین، بڑگ و وارن ء پلے
 بیوسے گندے، کیسگ و پچپانی زنے
 وار جنوزان ء، شیکن ء آرتاں گوں برے
 بزرگ ء لوگ ء اچ پدا سولنگ ء جنے
 کاری نین دہکان ء جن ء، پازواراں چنے
 یا، منی پیمین شوانگ ء میشان ء برے
 دُراہ تئی پیمین لنگڑ و لُوچیں بندگاں
 پہ وتی ہید و واری ء گٹ ء زندگاں
 دُراہ پریشان نعت، دولت ء پچپانی اسیر
 حوں وریں گرک نعت مئے سر ء سردار و امیر
 جوڑ نعت اچ مئے واریاں اتلس و حریر
 آئی پُوشنت و ما لکھڑ گردوں، جان درا

ماٹھیاں بندنت، موٹراں گردنت ماورا
 بڈگ و دارانی زنت، انگت چادر ء
 اے مزن لاپیں سیٹھ چو خون چٹیں زراگھ
 زند گنت خونانی سر ء سر ء ہتے سر دماگھ
 بیوس و داران ء گرت زڑ ء گوں کلاگھ
 روک کنت ماڑیگاں وتی کاپوری چراگھ
 اے دُراہ دُزنت، سیٹھ و یا سلطان و وزیر
 اے دراہ دزنت واجگ و بوتار و امیر
 اے دُراہ دُزنت سرتں سرکاں مئے ورت
 پہ چم و مکر و حیلگ ء مالاں مئے برنت
 مانہ زانت کاروں، آء مزن ٹھگ و ناشرنت
 مئے شدھ و لُوچی ء ہلاج دُزیگ ء نہ بیت
 نئے پل و لٹ ء، زندگی آرام ء گوزنت
 نئے سمیں وش کوشیں، دل ء کام ء گوں و زیت
 داگھ بر پھلن ء نئے دل ء بندوکاں دجیت
 اے جہاں کہنیں، گوں وتی سلطان و وزیر
 واجگ و سیٹھ و نا شرین بوتار و امیر
 وت سریں حاکم، جابریں سردار و گزیر
 موٹر و ماڑی، اتلس و کمکھواب و جریر
 مسک و آتار و چندن و وش بوئیں امیر
 بڈگ و وار و در پہ در پنڈوکیں پکیر
 اُستمان وابین، شدت ء راہانی لکھیر
 لنگڑ و لُوچ و نا پھہینانی زمہبیر
 دولت ء زور ء گوں، پل و لٹ و داروگیر
 سرتں سر لوٹیت پروشگ و بدلینگ شتاب

کور کنگ لوٹیت گوتگیں روچانی حساب
 بند کنگ لوٹیت، کسمت و تکدیر ء کتاب
 مئے وتن باکھیں چیر و سر لوٹیت انکلاب
 کار یکن ورننا! دیر نہ انت برکھشوکیں تیاب
 زیت ترء گندے، کچگ و کوہانی زراب
 دُزی ء بہل دے، چومسی دُو ٹڈواریں گراب
 بے بہا زند ء، چو مکن بد نام وکھراب
 من پڑ ء درکپ، دجھیں زند ء سرمتاب
 ازت ء نان و دجھی دنت انت انکلاب
 دُژمنناں گار و ماتمی کنت انت انکلاب

نوہکے :- 26 مئی 1957ء

000

ورنا

ورننا وتن ء گوں وتی حوناں کنت آزات
 لوچی و شد و لٹ و پل ء درد و آزاب ء
 ایٹی تہہ ء شک نیست کہ آزاتی ء بوجی
 خون ء زر ء اوژناگ کناں کیت تیاب ء

مردانی سنوت

پروانہ انت گر آزمان
پتگ گنوک و بد گمان
ماوت سری سار ء کنان

مردانی دیم کئے داشت کنت

اے واجگ و بوتار و میر
اے شاہ و اے کلپیں وزیر
ایشانی پروشوں زمہیر

مردانی دیم کئے داشت کنت

اے گرک و انسان ء زراگ
اے ہیش و دابانی دماگ
ایشاں دیوں بند بند داگ

مردانی دیم کئے داشت کنت

اے زلم و زورانی سپاہ
اے گشون و لوچی و گناہ
ایشاں کنوں گار و تباہ

مردانی دیم کئے داشت کنت

اے لُٹ و پُل گوں ہمّ و جوش
ایشانی بُروں پونز و گوش
ٹکّش چوں، چّی دروش

مردانی دیم کئے داشت کنت

اے کیچک و دشت و جبل
ایشاں دیئوں اِلْم ء گوں تل
سوزش کنوں سیراب و مل

مردانی دیم کئے داشت کنت

ما بستگوں محکم کمر
انساپ و پھ حکت بشر
نئے تُرس داروں، نئے ہتر

مردانی دیم کئے داشت کنت

ما، تاج و باج و تاجدار
پروشوں، کنوں چٹ گمّ و گار
چو حیرت گوں حاکاں اوار

مردانی دیم کئے داشت کنت

ماؤں وتی کنوم ء سپاہ
 وار و گھریانی پناہ
 نیلوں ادا زلم و گناہ

مردانی دیم کئے داشت کنت

بیات جواناں منگہیں
 سریناں بندت تنگہیں
 سوب ء بکھت سنگہیں

مردانی دیم کئے داشت کنت

گوشنگ مکالاتاں نصیر
 چو تڑب و جنگانی نہر
 من انکلاب ء دار و گیر

مردانی دیم کئے داشت کنت

ooo

نوٹھے :- 27 دسمبر 1957ء

حَسَدِ یَک

بیانت او سریال و گہیں یاران
 بٹکنہت دڑیں گال و گپناران
 دیر سریں پگر ء مرکب ء سواران
 واگی پہ دور ء وت نہ گناران
 بر حسدِ یگان یک نزر چاران
 گوں ہما ، چوش من کسبہ کاران

میزریں کوہے اچ زر ء لاپ ء
 کدرت ء چست گرت ، بے گت وگوپ ء
 بُرز چو آزمان ء سریدی تاپ ء
 شہمی گرت روج ء نیر و گوناپ ء
 بخت سری ہرشی پریشنگاں چاپ ء
 من جہان مہشیر پتنگ اشتاپ ء

کپ دپیں چولان ء، حسد شورینت
 کینگی لہران اچ بُن ء سورینت
 ڈیک دیاں، چولان سر وتی بورینت
 سینگ ء نیلہوئیں زر ء دور ینت
 سرجنان، چولان کینگاں پورینت (۱)
 نئے چہ جاہ کوہ ء، مید سرے سورینت

دیتے چہ زِ رلاپ ء شنگ بالا
 داتہ گوں زِ رگوات ء دل ء حال ء
 تیرئیں کوہے سر پہ استال ء
 رُستہ مئے نیام ء، مٹ و بے سیال ء
 بیامنی بیلی! تیرہی جھال ء
 اُج سروں دیرکن، گرائیں جنجال ء

گوں مُج و لیڑ (۱) و دہنزو تھامور ء
 جُبتنگ زِ رگوات، شینگ و شور ء
 تیرہی اُبرستگ، جنگ زور ء
 گوں زِ ر ء چول و گونگاں ہور ء
 کینگ ء زہر و اُج حسد کور ء
 سرجنگ کوہ ء گوں، ہلا مور ء

اُج زر و زر گوات ء مُج و لہر ء
 جُراں سیائیں جہہ جنگ زہر ء
 گونبگ گرتند، اُج کینگ و گہر ء
 پلپٹاں گروکان، اُج ہمک پھر ء
 ایر رچان، اور و ترونکلاں تہر ء
 تیریں کوہ ء میزریں چہر ء

اَچ زِر ءِ توك ءِ چيرترين لمب ءِ
 يك دِگه بيلے جهه جنگ زرنب ءِ
 اُپ گنگ گهر ءِ آپشي ثرنب ءِ
 چہ هوا بال داتگ زِر ءِ نمب ءِ
 گهرت چو توپ و گنگيں بمب ءِ
 گلزمين چنڊينگ زمين جُب ءِ

محشرين پاس و ساھتاں سيائين
 اير رچاں بيتت اور دريائين
 ڏيک وراں بيتت چول گرائين
 بيٺرياں بيتت گوات پُر سائين
 گهرگ ءِ گرند و گروک شپ برائين
 لرزت و جنبهت گلزمين پرائين

تاگت ءِ ميٺر بيتت وتي لس ءِ
 ستي و کمي هچ نه گرت گس ءِ
 هر گس ءِ آز مانيت وتي سس ءِ
 کونت و زور و جيگ و وس ءِ
 چارنتت کوه ءِ، هُشک و بيوس ءِ
 کوه هما کوه نت، دير چه دسر ءِ

بلکنا گیشتر بُرز و بالائت
 دیر بنیں زرچہ کونڈاں جھالائت
 ششتنگ و سبز و پاک و آلائی
 نوک بروت، ورنہ، سن و سالائت
 گوں سمیں و شیں گپ و گالائت
 گوں زری نوداں سوچ حالائت

گرچہ پہ گپتار ء زباں سازنت
 پہ حصدیگاں ، اے مسال بازنت
 شازی سد رنگ و ہزار نازنت
 زانگ ء حد و پگر ء پروازنت
 ہرکہ پہ اگل و ہوش ء ممتازنت
 دائم ء مانیت و سر اپرازنت

چو زر ء سبز و تیریں کوه ء
 نہ سری چندیت گرانیں آنہوہ ء
 موہری بیت من سبیں گروہ ء
 ہچ نہ مرنیت، کینگ و ڈروہ ء
 بُرز نصیر زرتگ سر چما کوه ء
 ماہ رُدیٹ، استال روخت پروہ ء

000

نوہلے:- 26 فروری 1958ء

او زمین

او زمین ! او گلزمین ! او گل جہان ! نان دیوؤک
 چمگ و شاجو و دریا، تئی سر و لاپ ء تچوک
 کپتگنت لاپ ء تئی، کئے زانت چکر گنج و مال
 سھور و زر و لال و گئوہر، نپت و پولات و زگال
 اُچ تئی حاک ء رُدوکیں کرم نا چیزیں بشر
 اُچ تئی داداں گرانیں، گوں وتی اگل و کمال
 بان کنت بُرز آزمان ء چیر دریا گرد و تر
 چو پہ شان کبریائی، چو پہ ملکوتی مسال
 زرہ گوں روج ء مُکابل کترہ گوں سبزیں زر ء
 آدم ء اولاد و نائب کرد گار ء من جہان
 تئی سر ء حکمی روان انت، دتی نیں گوں آزمان
 ماہ و استاراں جہانیں ، تاکہنگ پہ منزل ء
 واہ بہشت ء راندگین انسان گوں اگل و دل ء
 نیں پدا اومانی گرتگ پہ بہشت ء با گچھان
 آدم ء ہند ء پدا لوٹیت، حوائی گڈ و مال
 گوں ملکاں بہر کنت، آء بے گھم و وشیں جہان
 نوریاں گوں ہمنشیں بیت، ناریاں گوں کیل و کال
 کارساز و کار زانت انت بندہ چوپہ زاہر ء
 گوں ہے اگل و کمال و دانش و الم و ہنر

واجگين انسان، روچه بيت اڄ ديهاں بتر
 مانَ داريت آپشه وٽ، من جهاں آراسگين
 مان گيجيت گشت وکوشه، وٽ په وٽ ابرسگين
 بيت مهلوک ۽ شرپ دار، وٽ گون شينتان ۽ شريک
 گون وٽي دست ۽ کمالان، آم کنت گشت وکشار
 توپ و بمب و گيس و ايٽم، توسکين تيراني شليک
 وٽ، وٽي تيراني ٽي بيت و توپاني ڊپار
 وٽ، وٽي سوچيت جهان ۽، وٽ، وٽي بريت سرء
 آکلين انسان، شرپ دارين بشر داريت دو ديم
 شهم کنت يکے چو ماه ۽، يکے سياه گون چٽ (۱) وريم
 يکے بيزدان ۽ تجلا، سايه شينتان ۽ ڊگر
 يکے نيرو باگھ و رزون ، دوئي نارو سکر
 يکے الاهی جمال انت، دوئي شينتان ۽ رنگ
 يکے روح ۽ شاد ماني ، دوئي روح ۽ هزار
 يکے امن و دوستي انت، دوئي تهلي و جنگ
 يکے آبادي جهان ۽، دوئي کھانه کھراب
 يکے چو پھل ۽ گلاب ۽، دوئي چو اشکر ۽

000

نوھڪے :- 25 نومبر 1958ء

(۱)۔ براھوئي لھرايت بزاں ريش۔

اُشتر (شاعر گوں اُشتر ء)

لڈ وکیں شتر دشتانی!
کرزی، منزل و گشتانی!

ریکانی جہاز جان دارین
آہو مہذب و شان دارین

سحرانی تہء بے راہیں
بے آپ ء جنے دیریں پنہ
گواتانی تہہ ء گمراہیں
شپ بنت تھارگ و سیاہ ہر چند
تو آج منزل ء نئے بے ژند

نئے اچ زیرگ ء بارانی

سحرانی یلیں دراج گردن
چک و کنگت تی وردن

مرچی بیاء کنوں جیجانے
بیلی مجلس و دیوانے

ریکی دمنے ایر بندوں
شکنیں تاگزانی چیر ء
تڑوکیں جہان ء گندوں
گوں ما چوں گنگ بے مہر ء
کنوم واریں کبی نیں شیر ء

سوچوک باہچھیں شہرانی

کرزی! بیا مکن انکاران
دلگوش کن، منی گپتاران

پرچے چو کنگ دیر پھام ء
ہر جا کہ تنوے، اود ء ما

بر او بیدہاں چم سوچین

گدہار و مچین ریکستان

جاگا مے شمنے ہمرچین

لوت نعت و پچیں چولستان

بے آپیں زر و گولستان

ہنکین نعت جڑیں یارانی

آدت مے شمنے یک پیم نعت

زاہر من جہان ء ممیم نعت

سد اشر بہت کتار ء

روباے بگیرت مہار ء

باری لیڑواں نیشینان

باراں گول زر و سھورانی

اچ وت، سد براں گیشینان

بارت چو لشکر ء کورانی

چچی چاٹویں زورانی

چیر ء انت حتی بارانی

باری لیڑوان زونگینان
زیرنت مندوان ٹونگینان

دریپان ء رونت بے پرواہ

دریں منزل و دریں راہ

کاروان منزل ء بوجنت بار

اُشتر لنگڑ و بے آپ ء

گردنت و پرنٹ چک و کھار

ہر کُنڈ و گوڑ ء اشتاپ ء

شَنز و کُنڈگاں پہ لاپ ء

سیاہوشیں لداں ہارانی

کینگ اُشتر ء مہشورنت

سگ و سینگ ء گھمزورنت

چنت چو کمندیں کوہ ء

سگین و گراں چو لوہ ء

بیر گیریں بلوچ ء مٹت

گردیت و درشیت دنٹاناں

روچے گوں بدیگاں گٹت

درپیت زور دنت سرزاناں

کشیت انت دل ء ارمانان

ہڈاں ہیرت کنت سوارانی

وئی ! ما شتا و تسیادوں
ہم تب ہم وقن ہم نیادوں

بارکشت شتا باروں ما

حیوان ات شتا گاروں ما

زانوں ما وتی گاری ء

داتگ کادر ء اگل و ہوش

نیک و بد وتی واری ء

زانوں کئے کتگ گوں ما چوش

روچے در بروت بلکیں جوش

دل مئے لہڑ کنت لہڑانی

آء روچ ما ترا پلگاروں

پلیں مہلے ترا سواروں

شوشنگ و سری گوں پلاں

سندھ ء ریشمیگیں جلاں

بانوری ترا سینگاروں

سیر و شادی سازاں گوں

جی جان ات کنوں شیکاروں

پلگاروں ترا نازاں گوں

وژبودیں دہ ء مازاں گوں

باگیں کاہ چراں نہڑانی

بیاریت رب ہما روچاں زوت

تالاں بنت دل ء درد و دوت

دور بنت مئے سرء گرائیں بار
 بنیت و چاڑ بکنت امئے وار
 سیاہیں شپ بروت گردانی
 لوچی، لنگڑی، بے کاری
 دیر بیا انت سرگ مردانی
 ترس و لرزگ و بیماری
 سک و سوگھ انت مئے یاری
 چاری ، نشنگوں دارانی

000

15 دسمبر 1958ء

اے شہیر نوشکے تن شالکوٹ ء ڈاک لاری ء تہء گوشتنگ (نصیر)

بستت

شپ انت لنج و تھار بیل و ہرہاں بستت
 گروک و گرند پہ سر زرتہ آزماں بستت
 شلنت جہر و ابرستہ گوات و توپانے
 نوان و لوگ و گساں میر و سارہاں بستت

شپ ء سیاہی ء اچ اور و گرند ء کوکاراں
 درا ء بیت گروکاں چہ گوات ء شوکاراں
 کہ آزماں پہ شے گاری ء کتگ پرماں
 بلہ ! گلیں وتن ء پنج و پاسہاں بستت

پُرشتہ جہگے من کوہ و کوچگانی تہہ ء
 چے زار و زنگے پاپا بوتہ کوچگانی تہہ ء
 چے بیمناکیں توارے! گرند کپتہ جہے
 مدت مدت ء توارنت نوجواں بستت

پلک چہ کینگ و کست ء درشیت دتناں
 پہ کھر آخگ و چہیت جنت پیکاناں
 حبر نہ انت سرانی، پلپیت لچ و منیار
 منیار ء واجہ و لجانی پاسہاں بستت

بیت شپ چو تہار، آزمان چو پہ گزب
 شگال بیت پہ مردانی ننگ و نام و نسب
 نپاد ء واب ہرام انت پہ ننگریں مرداں
 یلیں براس! نپاداں چہ چہ جہ جہاں بستت

دو پاس گوستہ شپ ء نی نہ انت دیر سہر
 پہ یک ارشے^(۱) ء چنڈیت سپیدہ دم چادر
 سیاہی روت شپ ء روج کزیت جلوہ دیان
 بہ سمبھت بکھت روج ء جی و جاں بستت

رونت گواڑگ و سھرپل و جلوہ دنت بھار
 برا زمین ء سر ء نوجوان بنت نِسار
 ملک پہ سجدہ کپنت پریشنگ اش کعت سلام
 سرین پندت او نام آوریں یلاں بستت

000

15 دسمبر 1958ء

اے شیز نوہکے تن شاکوٹ ء ڈاک لاری ء تہہ ء گوشتنگ (نصیر)

اے یک پچیلے ء۔

گوں شائر ء

اے تئی گال کہ چو گوٹڈل و دل بُریں کٹار
 اے تئی گپت کہ بُریت چو آپداریں سگار
 تو اچیشاں پہ وتی کنوم و وتن کار پگر
 نہ کہ ایشاں تہ زہیرانی بکن ارس و پگوار

000

اے کنیگنت

اے کلات و اے گہستان
اے گلیں زمین پہ استان
اے زر و پٹ و لدستان

اے کنیگنت مائے زانوں

اے دراجیں کنور مستین
اے تیاب دیر دسین
جل و دشت گور بستین

اے کنیگنت مائے زانوں

اے زگھال و نپت و مر مر
اے کروم و دُر و گُوہر
اے زباد و مسک و انبر

اے کنیگنت مائے زانوں

اے کپوکیں کوٹ و بادگیر
اے کجین کمان و اے تیر
اے کٹار و بلن و شمشیر

اے کنیگنت مائے زانوں

	اے	سیاہیں	دمب	تھامور
	اے	ڈھروکیں	گنبد	و گور
	اے	سیاہپ	و چٹل	و ہور
اے	کنیگنت	مائے	زانوں	
	اے	گچینیس	شیر	و گپتار
	اے	روایتانی	انبار	
	اے	گدان	و ہلک	و بازار
اے	کنیگنت	مائے	زانوں	
	اے	نیاز	تنگرانی	
	اے	گل	و ناز	دلبرانی
	اے	شہاز	شارانی	
اے	کنیگنت	مائے	زانوں	
	اے	بُنیگ	واچہگنت	
	اے	جن	و مرد	دُراہ
	اے	تو	گوٹھے،	بگوش
اے	کنیگنت	مائے	زانوں	
	اے	اگہ	جہہ	بجعت
	اے	یل	و سبیریں	بلوچے
	اے	پہ	نصیر	یک
	اے		رگروچے	
اے	کنیگنت	مائے	زانوں	

000

نوٹہ کے :- 30 جنوری 1959ء

بَلُّک

جُلگہیں شال ء پھلّیں بازار ء
 گرد و گولاں پہ سنیل و دیدار ء
 دِیستاں پُڑنٹے سیری سینگار ء
 موڑء ایر آحت نرم و شیوار ء
 وش وش ء لڈت کبگی رپتار ء

”دے سرء خیر ء او اَمَلن ماہیں!“
 گوانک جتہ ذالے پیر و نا دُراہیں
 ”بیوس ء ٹکایے پدے سیاہیں
 کنت دُوبا پرتنو بلّہ ① نا دُراہیں
 لکھت دنت مولا، بھتت ہمراہیں۔“

بانک ء چرینت چم حماریناں
 مٹ گتگ دیم ء کرچک تہاریناں
 گٹ چتگ لٹاں گل ہزاریناں
 دید ء پیکاناں بحت کٹاریناں
 نوک گوزاں چندینت پُر بہاریناں

ہٹکی داتگ چو زباد مال ء
 پیر و نادراہ و بزگیں ذال ء
 ”دیرکن او سیاہ رُوگون بدیں پال ء
 اَج گجا مُرتے تنوچہ ڈکال ء
 ہادہت گرتگ پنڈگ و سوال ء۔“

”جی گلیں بانک نازو دابانی“
 ہرز کتگ ذال ء ورد ہرابانی

”من تئی حیرات باں جوابانی
دَیئے من ء حیراتے سوابانی
زیر دُوہانیک ء دل کبابانی۔“

مہری درائینت پہ بے نیازی
”پہل ہکن گوں من تو مکر و چہبازی
پہ پُشیں ڈُولان، من نہ باں رازی
برہ (۲) دگہ یکے ء بدئے گوازی
چوتھیں مپتواراں مرگ برازی“

”بی بی! تئی لوگ اچ گوانزگاں پر بات
روچ و شپ گندائے گل و اسرات
جودتی ہررو، گوں ٹیکسی و سوگات
گوں سد و لکھاں تئی گس ء بیایات
دئے من ء ٹکایے سر ء حیرات

بی بی ء پشت کرت دستی شانان ء
گونہ من دست ء کبگی لڈان ء
پُڑت چو ماہ ء دیم ء دُکآن ء
ہوئے تو باتے گوں ہمے شان ء
بکُگ ء باہند گُرت پہ الہان ء

”رشوت ء زراہت کتگ بی بی
زیور و سہتاں من گوئر ء زہبی
جارجٹ (۳) و نیوناں (۴) گلئیں لیبھی
پوڈر و سھوریاں جنئے پرتی!
رب ترا تیرے و ت بخت تھیبھی

تو ہما جوور ء تہلگیں وئے
رشوت ء زرانی سر ء پلے

تو وَتِ جود ۽ حُکْمِیں دَلَّے
سیاہیں بازار ۽ رستراں جَلَّے
مَرچِی چو بانور ۽ ادا مَلَّے

شَر ترا زاناں، شَر تِی کاران
شَر تِی جود ۽ سیاہیں کرداران
شَر شَمَّے، بیل و ہمدلیں یاران
حاکم و سیٹھ و میر و بوتاران
تس کدیں، چمبازاں ! پُہت واران

پاد کُنیت زیت نیں اُستمان کرچی (۵)
شہم کنت وار و بڑگ ۽ برچی (۶)
کُنیت شَمَّے دست ۽ ملزم ۽ پرچی (۷)
تو من ۽ ٹکائے مدیے مَرچی
ما، پلوں باندا چہ شتا ہرچی۔“

000

نوٹھے:- 21 جنوری 1960ء

(۱)۔ براہوئی لہزیاں بلک۔ (۲)۔ برو۔ (۳-۴)۔ گدانی نام بخت۔ (۵)۔ لیگھاریں۔ (۶)۔ انگریزی زخم۔ (۷)۔ چارج شیٹ۔

دروہی

بیلاں وتن ۽ لُج و منیار ۽ دروہی
ننگانی کسم، مات و گھار ۽ دروہی
حاک ۽ وتن ۽ پہ زروسیم ۽ مدیہت
ماتی وتن ۽ پلین بھار ۽ دروہی

من زہیرِ یگاں (زہیرِ وک)

(حمزہ حکیم زادہ نیازی ء شہزادہ آزاد تترجمہ)

1- بئیل کنہت بیلاں! اُچ گھم و درداں
 اُمر منی درد ء چمگے پیتہ
 گوستہ من جُهد و پپہناں گرانیں
 دِگ و تیلانکاں جگر دِریں
 دل منی پراہیں سینگ ء ٹُگت
 اُچ گھم و درداں ، بے حسابیناں

پہ وتی دوستیں مُلک دل آراہین
 جی منی بیلاں ! من زہیرِ یگاں

2- سپِز (ا) ء رنگ ء سل منی زردنت
 سوحتہ اُچ دردانی جَل و زراباں
 ارسوں من چمانی تہہ ء حُکنت
 زاری و پریات من منی گُٹ ء
 سرگسرکپتاں اُچ وتی گستاں
 پھلتیں براتانی نیاد و دیواناں

پہ وتی دوست و دیدگیں پراتاں
 جی منی بیلاں ! من زہیرِ یگاں

3- چوش جگر وار و کاتلیں شش ماہ
 من سرء زندانیں گھماں گونستت
 راہ منی لوگ ء بیگ ء دیرنت
 ماں گونزیت دیر پندیں گروگٹاں
 پہ وتی تنکو دروٹمیں بچاں
 پہ وتی حیریں دُحکاں لہڈین

پہ وتی زہگانی توار وٹھین
 جی منی بیلاں ! من زہیریگاں

4- جی منی پھلیں لوگ، دل ء دوستین!
 گوں دلے ناکامیں ترا اشتاں
 نہیں وتی دوستانی جتائی ء
 ہکیاں کارچیں، دل منی چاکنت
 روچ پہ روچ دردوں گیش بنت زہرین
 روچ پہ روچ بتر سیاہ بنت روچوں

پہ وتی دوست ء کھندگاں وٹھین
 جی منی بیلاں ! من زہیریگاں

5- ہرکدیں چاواں یک دلی دوستے
 کنیت منی دیر گندیں کھیلاتاں
 چو من ء کنیتیں، پہ نذر، زاناں
 آزماں سبزیں من سرء پُرشیت
 چست بیت دردے آج دل ء توک ء
 خونوں آج چھانی رہ ء شنزنت

پہ وئی ہارتھیں پت و مات ء
جی منی بیلاں ! من زہیریگاں

6- ہرکدیں باگھانی کپاں کھیالء
من بہارگاہی انبریں روچاں
یا ت کناں ورنایاں کساں ذاتین
شیراں پہ وٹھیں زمیلے وٹھنت
چو درابنتیں پمئی پھم ء
من گنوک بان و سرواں پٹ ء

سک پما پھلیں شادہی روچاں
جی منی بیلاں ! من زہیریگاں

7- جی منی سوئلیں بچ ہزار نازین
روچ تئی پیداشت ء من ء گیرنت
شپ منی تہل و روچ منی سیاہ بنت
دل منی تیراں چہ گھم ء ریش انت
پہ کسان ذات و پھلگدیں روہر
تاگت و ووسوں چہ بُت ء رپتگ

پہ وئی گونڈیں دُٹگ ء پھلیں
جی منی بیلاں ! من زہیریگاں

8- کار منی پچمر، اچ منی سگت ء
در نہ پتگ چو، کہ نیں سر ء کپتگ
کنے ادا گوں من درد شریک بیتن
کنے ادا پرواہ کنت منی درد ء

اچ دل ۽ گبڻن درد و تيردڪاڻ
تڙ نه بنت چڙهي واپ ۽

آهه ٻه واپ و آه ٻه آرام ۽
جي مني بيلا! من زهيريگاڻ

9- من نه وڻانا، بل مني زند ۽
دور مڪن بهم و هاتر ۽ موجين
گس من ۽ نيستن، بل جن گڻان
مهرڪن، گون من وڻ وڻ ۽ گالا
ٻه وڻي محبوب ۽ مڻشا هٿي
ٻه دل ۽ اومتيون هه بتگ

هرڪنار لئوزاني گونشيت دوست ۽
جي مني مهرنگ! من زهيريگاڻ

10- ها من ۽ اوميت و بيڪين پڪنت
دير نه بيت آزاتي برڪهشا بيت
من وڻي ملڪ و من وڻي لوگ ۽
چڙهيون چه ارسا کور نه بنت ديما
هو! بل ائين بهليل كنهت دوستا!
زاري و پُر دردي مني گالا

اچ دل ۽ دورين ناگاڻ كڻاڻ
جي مني بيلا! من زهيريگاڻ

نوٽوڪي: - 20 آڪٽوبر 1960ء

000

(1) - پگ - ڪاهه ڪيلين -

گورگیں گوریچ

زہر کُتگ دوشی گورگیں گوریچ
 بُرت چو سبز و زره بُریں تیگھ ء
 برہنگیں جاناں گُشتکینانی
 کپتگنت پَٹ و بیدہاں سیاہیں
 چو پَس و گوک و ٹیٹلیں سیدان
 کادر ء سبزین چادر ء چیر ء
 شاہ تہیں مردانی حُکم و پارٹ ء
 چو زراگ حوانِش مدام چو شنت
 گُرک و ہپتاری مُچ بنت ڈھونڈ ء
 مالیہ، سُدگاں گوں گراں باریں
 ناوڑیں ٹیکساں گوں کمر پروشیں
 کوت کنت کارونی زر و سھوران
 دیرسریں پُوج و لشکراں پالت
 پیل تنیں ٹینک و اژدریں توپاں
 بالی و آپگیں گُھراب بانزین
 ساوڑ ء چیراپی نہنگ رنگین
 آچشی نوکیں بمب جہاں سوچین
 مگھر بی ڈنگاں چہ بہا زینت

آہے! چو زرائی گنوک مستیاں
 پہ وتی براتانی جن و کوش ء
 تیز وتی دناناں کعت حکمین
 چنگل و نیشاں ء کھدنگیناں
 اُج گھربانی حاسلاں ہید ء
 چو نہ زانتت کہ بڑگ و واران
 نین نہ بنت بیش ء بارکشیں اولاک
 حاکم و شاہانی گڑھ ء دیمپان
 شب تہار ماہیں، پہ پدی پاڈنت
 دیر نہ انت ہلکاپیں سحر سھوریں
 درکپیت روج اُج تنگویں بُرجان
 بل و کاناریں زیر گاں شانیت
 گلز میں سر سبز و جلسکاں بیت
 من رواں پیتاپے گراں گرین
 چُج کناں ورنایاں کساں ذاتین
 کسہاں کاراں مرد مڑایانی
 چوں، وتن پال و ننگریں ورننا
 پہ وتی مُلک و بُتگیں حکاں
 پہ وتی کنوم ء ننگ و ناموت ء
 پہ وتی لوگ و پوشش و نان ء
 تیہری ابرست و جنتت دہگان
 گوں پُل و لُٹانی گُھدا بُندان

ھڪ سريں تير و ھلسريں کاٺار
 لبيبي گون مرداني سروساهاں
 سرگل و سربازين يلاں، پرمات
 شاهه و امن ۽ بيرک ۽ سھوريں
 بڙگ و وارانى نشان پھليں
 مک کنتت برزمن کوهسر و دشتان
 اچ درءِ ڏنگ و مردماں گريکين
 اچ پل و لٽانى گھدا بُنداں
 چوں وٽ ۽ وارين اُستماں چوٽيت
 چوں نصير شيراني شراب چاڙھينت
 ننگريں ورنایاں، بلوچ گالين
 لال پت و ماتانى گھبين بچاں

000

نوٽڪو:۔ 7 دسمبر 1960ء

بلوچ

بلوچ تیرے چو در روت اَج کمان ء
 گوزیت انت آہن ء پلکاں شپان ء
 بلوچ سبزیں لڑے گروکی جنان ء
 کپیت و بے گت ء کشیت سھان ء
 بلوچ زہرے کہ تہل کنتت دپان ء
 بیت ہر دیں مکابل گوں بدان ء
 بلوچ آسے کہ بُن دنتت لدان ء
 گنوکاں سارکنت، پُروشیت بتان ء
 بلوچ ہارے کہ زوریت ملپدان ء
 دریپاں، چول جنان و گپ کنان ء

چاردہی ماہِ کپنگِ ء

سحارِ نزم و نازر کیں سحر گوات   سروں یک نشئی لھوتی میں دات

دلوں پچ گوت چو پھل ء، پہ مکالات

ترپوکیں چاردہی ماہ گڈی پاس ء   گراں زرد و مجین نت چوکہ آس ء

تلائی سچک و گردوئیں تاس ء

من ریکانی سرء لوٹجاں روان نت   سحر گوات ء سرء بارو گران نت

چہ روج ء زیرگ وزراب ء مران نت

منی چمخش سرء کپنت ہیلی!   اے گردش یک وڑ ء کسے ء نیلی

جہان ء سر نہ سر یک پیم کنیلی

ترپوکیں چاردہی ماہ نور شنرت   زر و دشت و پٹاں کا پوردر ہنرت

پہ مگھرب وش ء شپ ء شپ ء رکنرت

چو گودی^① ء من استارانی نیام ء   کھراماں، لوڈ (۲) کنان ء اشت گام ء

سوئیل و پوری رند ء چو گھلام ء

جہان ء کم و اج وت جھال چارت   ترپوکیں مشتری ء، پچ نہ مارت

وت ء بے زیان و بے ہمت ء سارت

چہ دیریں منزلاں، کپتنگ چواک ء   چونا رنج سستگیں اچ بند و تاک ء

دامد چل و رائنت دیمپہ حاک ء

پکھند او دل منی ٹیگ و ریشین   نہمانت ہچو، اے حوں وار نیشین
 کپنت اچ درپرگاں سرمست گیشین
 شپ و روج انکلاب عزت و تاب انت   گھریانی دل اچ درداں کباب انت
 نہ بیت باندا، اگس مرچی نواب انت
 گھیں ورنہ، یلیں کاری و دہکان   نہ نندنت دائم ء محتاج و بے نان
 جڑی بندنت و کارنت ہار و توپان
 بچنڈین، بیرک ء سھوریں، سحرگوات   بیت آزات مے پھلین و تن مات
 نصیروت گوں وتی چٹماں پگندات

000

نوٹکی:۔ 25 دسمبر 1960ء

(۲)۔ ملنگ، کہیب کنگ۔

(۱)۔ براہوئی لہر بزاں بانک یا بی۔

چپنباں

بے شک تو بکش، زلم بکن، آس بجن!
 مادارے سرء حک ء گشاں، چپنباں!

0

ڈیوا

بلاں بی ، سِئہ لالانی
 گلیں ڈیوا شہمالانی
 تن انگا شپ تہار ماہ انت   دو دیگی ہنگل و ڈاہ انت
 در و دیر عَج و سیاہ انت   نہ منزل پاش ، نئے راہ انت

بلاں بی ، سِئہ لالانی
 گلیں ڈیوا شہمالانی
 سیاہی پہ گل و داب انت   کڑی لوگ عدپ عتاب انت
 چُکائی گب و گاب انت   کُروس من مَنہ عواب انت

بلاں بی ، سِئہ لالانی
 گلیں ڈیوا شہمالانی
 تہ او ڈیوا شہمالانی!   منس انگا ، جمالانی
 تن انگا سوحتہ حالانی   نہ گوئنگ شپ زوالانی

بلاں بی ، سِئہ لالانی
 گلیں ڈیوا شہمالانی
 پلینائی بدل ، کشاں   دل ۽ بنداں کنائت مان
 ترا تیل ۽ بدل گیجان   وتی ارس و دل ۽ حونان

بلاں بی ، سِئہ لالانی
 گلیں ڈیوا شہمالانی
 چہ اہور و گوات و آج تُوپان   کناس ساہ ۽ تئی دیمپان
 دل و جان و سرو سامان   کناس گلاں تئی کُربان

بلاں بی ، سِئہ لالانی
 گلیں ڈیوا شہمالانی

پرے تاریکی ء ایوک
تئی نیر ء انت مئے دل سکت
تئی گرد چُجُ بنت یک یک
گنوک، شیدا چہ دُرائیں ٹکت

بلاں بی ، سِکّہ لالانی
گلیں ڈیوا شہمالانی

بلاں بی! تاں گلیں استار
سحارانی ، بدنت دیدار
بنت ورنّا یلیں بیدار
سراں لئیب ء کثت سینگار

بلاں بی ، سِکّہ لالانی
گلیں ڈیوا شہمالانی

بلاں بی! دیر نہ انت بانگاہ
یلیں نیں بیل بنت آگاہ
رواں بنت ، در کپنت بُنگاہ
چہ دشت و کوہ بُن و جُلگاہ

بلاں بی ، سِکّہ لالانی
گلیں ڈیوا شہمالانی

بلاں بی! چم شلیت گوں تو
جگر مرمر سُچیت گوں تو
نصیر ء دل بلیت گوں تو
سُچیت ، گریہیت ، تپیت گوں تو

بلاں بی ، سِکّہ لالانی
گلیں ڈیوا شہمالانی

000

نوہکے :- 30 دسمبر 1960

ہنچش

سگے اگاں چات ء کپیت
 کرن و دراجیں مدتے
 آپ ء شلاں ہیرت ء نیت
 ہنچش بلوچ دُر دائیں
 دور و زمان ء پیہناں
 لیگار و دہنزین ء نیت!

○

شائر

بیلاں منی ! بیلاں دل ۽ !
 ہمراہ و سنگت منزل ۽
 گوش کشتہ گالاں ناوکین
 درد و گھمائی ہاسل ۽
 روچے من چڑان ۽ ٹھناں
 سروت چہ بہیاں دل ۽
 بیگاہ و زردیں دیگرت
 سنگ برکھشتت سیاہیں ڈل ۽
 من، من حیالاں ڈب اتاں
 لوچی ، شدو لٹ و پین ۽
 رست نا گمماں دیما منی
 یک سورتے آس و گل ۽
 آسی بلانت اندر ۽
 زاہر وجود ہڈ و سل ۽
 دیم زرد ، چو روج ایر شتین
 چم سھور چو انگر جل ۽
 سرہیمب (۱) و ریش بے وڈ مزن
 ڈؤل ۽ چو شوان ۽ بڑگل ۽
 چچ گل پچن ، ریٹ و شتارک (۲)
 لیگھار و کہنیں گھر دل ۽

پادای کہنیں لترے
اگرٹی و ٹنگ ، ٹنگ سرتل ۽

دُب و گھُبارت چو زر ۽
تریزاں چو موجاں ساحل ۽

گوں کپتہ گوں، اگل و دل ۽
دہادا ۽ حکت و باتل ۽

پگر و گُمانان ۽ وتی
دات شکل ۽ لوز و زریل ۽

کشت گپ و گالاں پہ رد ۽
توحم ۽ چو دہکاں دنت پل ۽

نہ ، نہ ، رداں من پہ حمر
بسنتش چو ہتھیاراں یل ۽

گالاں چو کاٹار و سگھار
لوزاں مسال ۽ گونڈل ۽

اچ درد و دوراں ہدیتیں
گریہت و شلت گوانک ۽ نل ۽

پہ کنوم و مُلک و ننگ و نام
زاریاں کشتہت بلبل ۽

پچ لرزتاں ، ہر دیں من ۽
لگہت زراب آئی جل ۽

ترگت منی سیاہیں جگر
اوشتاں دے تریزگ دل ۽

ہے واہے بے کدڑیں جہان
پرکت نہ انت مسک و گل ۽

پالاں حرء ابریشم انت
رینکے سرء انت دلدل ۽

بینگ گوشت وارت گوں مُنجر (۳) ۽
حوناپ ورونت بنگل ۽

دُنگاں دَیئے تاج من سرء
زمزیراں پاداں حمل ۽

او شائرِ جاؤو بیان!
او برنمش سس و تنوکل ۽

او چم و دل و شیں زبان!
او رہنما مئے منزل ۽

مرچہ کہ ہرچوں بیت، بیت
پرواہ مکن، کش و چل ۽

لمبوک تر و تیز تر بکن
آس و زراب ۽ بُجبل ۽

تہل تر، شپوک تر، بندوشان
لنوزان ۽ شیرانی رل ۽

تا نکلن بسنبت کوہ دلاں
فٹ (۴) ۽ بہر و شنت ماسل ۽

ہر دل بیت پٹیگ و ریش
ہر چم گریواں ماہل ۽

مرداں ، پچہ نرمیں زان سران
بیارنت من سیاہموشاں ڈل ء

پہ کنوم و ملک و نام و ننگ
روح ء بیارنت بہلہل ء

دور ء بہ بد لیئت شپین
سرمایہ و لٹ و پل ء

پہ شائر و ذگریں نصیر
بے شک ہما روح بنت گل ء

000

نوٹہ:۔ 10 جنوری 1961ء

(1)۔ بومب۔ بوم۔ (2)۔ راڑ۔ راڈ۔ (3)۔ تربیت۔ (4)۔ گرو۔ مڑا۔ شان۔

گر آکل ودانائے

گوں زالم و سر زور نبیت گپ و حمر
رحم ء پہ، کدی آرز گور ایشاں تہ مبر
گر آکل و دانا و گھہ و سر پندے
چیشاں پگر حکاں وتی، گوں تیر و تبر

0

پُلنگ کوہی

پُلنگ کوہی! پُلنگ کوہی!
 وَرے پرچے پہ سرگوہی
 ترا تئی کوہ سرءِ دُرُوہی
 بیاں گوں من دَمے گالا
 تئی کوہانی من سنہلی
 کناں جُستے ترا بیلی
 پچے چو پیتگئے و نیلی
 گجام گپتگ ترا پال ء
 تئی رنگ وتئی دروشم
 تئی گٹ وگر و سرشم
 تہء کھورانی تئی کاشم
 ہما ڈولنت برحال ء
 تئی سراپ و شپ ء کیکار
 تئی بند و تئی کوہسار
 ہمانت بُرز تاں جھال ء
 تئی گوش وتئی چٹان
 تئی پونز ء نہ پیے مان
 ہما نت چلتن و شاشان
 گُجائے تو بلے، لالا!
 ہما گٹ نت بے راہین
 ہما پاچن مزن شاہین
 چرنت گوں آسی نین مال ء
 بلے، تو گڑنگیں لاپ ء
 کینے مان چمگ ء آپ ء
 کپنے ایر گڈاں، پیتاپ ء
 دوئیں چم نژ و سر جھال ء

وَرے یاوتِ مریں مُردار   چو دُزیں تو لگ و ہبتار
 شپاں لینڈئے کپئے بے سار
 وتی چندء چہ، بے کھیالء
 نہ گندئے دُژمن و دُروہان   مزاری پرتی کوہاں
 تچتِ روبا، ڈل و جوہاں
 چو دُنگ و دُریں حلالء
 بگوشِ بیلی! حبر چون انت!   تراچے ہلتئے گون انت
 تئی دلِ ترنگ پون انت
 چہ روبا، کپئے ٹھالء
 بیا، گالاں منی گوش کن   دلء سردو سرء ہوش کن
 دوسے جام پدِ مپدِ نوش کن
 چہ نیلء کبھویں گالء
 ترا رنج و مرزچی ① نے   وتی حالء ترا، سی ② نے
 نزاہکار ساسیء جی ③ نے
 ہمیش بیت داشت چو مالء
 بزائے تنو اگس دلبر   مزارء چہ نیہئے کمتر
 نہ بخت تو لگ تئی ہمسر
 نہ گرک گوں روبا دلالء
 تئی سبر و تئی توکل   تئی دور و تئی ہکل
 اجل پچہ لچکیں بڑگل
 رسیت چو شینگیں استالء
 تئی کوہ، دپ رہیں کوٹ بخت   گیاہیں دشتش باہوٹ بخت
 ترا ابرستگء لوٹت
 چو باہوٹ دار و لچپالء

بلے، بلی! چہ بے پہمی تو حیراں پیتگئے وہمی
 چہ دُڑیں تو لگاں سراہمی
 کیوکئے چو کہ ابدال ء
 بیا، پادا، دل ء جم کن چہ بُرزیں تہراں شم کن
 درِج و وارء و تی سَم کس
 بزیر دیر گمبزیں چال ء
 اے، مم و تو لگ وروبا نمائت تن دگہ سہب ء
 کنت گل یکدم ء تو با
 تنی چہ کوہ سر و مال ء
 مہ وسپ، نہیں چڑتہ باری سرء اَتلگ تنی واری
 جہان تنی نیگ ء چاری
 کہ کد پُروشئے تو دَلال ء
 نصیر ء گوں تو اِنْت گُپتار او کوہانی گہیں مردوار!
 وت ء، او بے سما! پَنجار
 نہئے کمتر چہ یک سیال ء

نوٹھے:- 19 جنوری 1961ء

ooo

(۱)-چی - (۲)-سی - (۳)-زانت بہم۔

پادا!

پادا کہ وتن بُن گپت
 تنی پُل و چمن بن گپت
 تنی کوہ و دمن بن گپت
 پادا ! تو گہیں ورنّا!

o

بہار آحت!

بہار آحت و بہار آحت و بہار آحت
 پہ کوہ و دشت و کچنگ بے توار آحت
 گوں پھلاں بلبُل و گُمری اوار آحت
 بہار آحت و بہار آحت و بہار آحت

سرء پھلانی شبنم دُر مسالین
 تر پاں روچ ء گوں پُر نیرو جمالین
 گوئشے زرا بے چہ پھلانی کتار آحت
 بہار آحت و بہار آحت و بہار آحت

زمیں ماں پوشنگ سبزیں گباہے
 جی ویشیں موسم و ویشیں ہواہے
 زہیریکیں دلاں سبر و کرار آحت
 بہار آحت و بہار آحت و بہار آحت

چو بانوریں کج ء پھلین زمین انت
 گوں سھوریں گواڑ کھاں جیکش چلین انت
 گر بند سالونگ تبین گوں ہیر و ہار آحت
 بہار آحت و بہار آحت و بہار آحت

پہ زید و مَلپداں بجر شلان آحت
 برے گر بند اں برے چو پلپلان آحت
 گوئشے استارے ء رُوسی سوار آحت
 بہار آحت و بہار آحت و بہار آحت

ندارگ کوہ دشتانی گیابیں
 دلان ء چاڑ کنت موسم شرابیں
 دلانی منوج و چمانی کھمار آحت
 بہار آحت و بہار آحت و بہار آحت

زری نوداں درو دشتاں لٹاڑینت
 پدا وِشیں چرک اَکسیری چاڑینت
 پدا دِلما ند گیناں ہوش و سار آحت
 بہار آحت و بہار آحت و بہار آحت

پدا، سیاہیں گِداناں گرتہ بازار
 در و دشتاں، گیائیں ڈن و کوسار
 پدا، میش و بڑانی زنگ و بار آحت
 بہار آحت و بہار آحت و بہار آحت

سیاہیں بڑ گلاں شیری و کیرکین
 چرنت من کچراں میگڈ کپیر کین
 سحاراں ہیزک ء وِشیں توار آحت
 بہار آحت و بہار آحت و بہار آحت

پنیر و نیمگ و پترک و شیرنت
 شوانگ لنگڑیں مرچی امیرنت
 من پہوال ء دپ ء، پڑپین دپار آحت
 بہار آحت و بہار آحت و بہار آحت

بیا دلبر ! کہ وِژبویں بہار آحت
 گل آحت و بلبل آحت و سبزہ زار آحت
 نصیر شیراں جناں پہ ملگھزار آحت
 بہار آحت و بہار آحت و بہار آحت

او بڑگیں پر اس

اَلا او بڑگ و واریں منی پر اس
دل ء گپتہ تئی، چے شک و وس واس

ادا او شتا تگئے چو خشک و حیران
کئے ء گندئے کئے ء چارئے چہ یک پاس

اے ماڑیگ و محلاں، سر پچکین
مگند بلی! ادا گرکت و کھناس

اے مہرنگیں گج و بانک دُنانی
کعت چو گوات جتیں سنید ء ہز و تراہس

اے زنڈ و شاہ تمیں موٹل سواراں
کہ پُشت و لاپ و دیمش گرتہ ہلماس

اے مچی میلگ و زنبھار و کیکار
اے پیش و نوش و ویشیں زیر و واس

مچار ایشاں، می ایشاں پہ گوری
او پہوالیں منی نوک رسکیں پر اس!

بیا گوں من، بکن گالاں منی گوش
کہ شر زاناں من ایشانی پت و ماس

اے گرکت، رہزن ست، ماروزراگنت
تِلانی پُسلگت، شہیتانی زاماس

تئی حون و منی ہیداں چہ، اے دُڑ
چعت گنجان، کعت مچ لال و الماس

تئی کچھر، تئی اُشتر، تئی پَس
تئی شیروتی روگھن، تئی کاس (۱)

منی چُت و منی توخم و منی مِلک
منی آپ و منی حاک و منی داس

بلے ما، حُشک و حیران، لُوچ و لنگڑ
نہ گرم ء سائیگے، نئے چلگ ء آس

گُجا بنت مئے شُمنے اے واری ء کٹ
نہ لوگ ء پیرُمے، نئے وردن ء تاس

نہ زانے! بیاترا مرچی دیاں سوج
منی گپاں و تئی ہوش ء من چکاس

ہے گرک و زراگانی دپ ء نیت
برنت دُراں دیئت مارا تجیں لاس

پہ زاہر سک و لَش پَمَا پدرونت
دپ ء انت اسم اللہ تا بہ و الناس

مذب، کنوم و وتن، انسپ و ہڑت
کعت رنگ رنگ ء گوں ماگپ و بکواس

بلے چیراندری! کارچنت و کانار
نہ کنوم ء گھیرتش است و نہ احساس

وتی لاپ و وتی ماڑی و موٹل
نہ انتی بے چہ وت، کس ء گوں اِکھلاس

نہ بوں ما، گرہنت آء و اجہ کار ء
بزان و شر بزان او ننگریں براس

نہ بیت ملک و نہ بیت نان و نہ بیت چَچ
ہنت چو واجہ مئے اے گرک و کھٹاس

نہ بیت ہڑت، نہ بیت ننگ و نہ بیت نام
ہنت چو مئے سرء حاکم اے زرماس

جہالت بیت مئے امرء گوں سنگت
شریک مئے زندگی ء بیت اپلاس

شگان و زاہ بنت دائم اے ماڑی
گھریب و جان درایانی پہ احساس

مچار ایشان، سرین ء بندوبن دے
اسی انکلاب ء لمبگ و آس

نصیر ء دل سُچیت اُچ سامراج ء
چو تیلیگ ء تہہ ء بُن گپتہ کرپاس

نوہلکے :- 21 مئی 1961ء

000

(1)۔ براہوئی لہراہت ہزاں پڑم۔

پُلکندیں وتن

ہردیں کہ چہ کوہسار سر ء کشیت روچ
دنت جُلگہیں شال ء گس و ہر بان گروچ
تو شاد پیئے، او منی پُلکندیں وتن!
ہر روچ تی ندر و پدا بیٹہ بلوچ

0

سحراءِ شپ

- 1- آہے! سحرآئی شپ اے پُر نیریں
 نرم و پَر کئیپ چو کج ء گیسو
 وش و لُجُو چو دُختہ نوک سیرین
 تاملان ء چو گوات جتیں آہو
- 2- پلبلاں نیر پترشیں استار
 چو کج ء چندن ہار ء مُردارد
 کلکشاں چو کہ من کج ء گیوار
 سرگوپ ء گوہران ء اشته پہ رد
- 3- نرم و دشیں چرک و گوانک شپ ء
 آشک ء رُوح ء چو زہیریں توار
 یا، چو آہسرد ء دوست ء دُڑیں دپ ء
 کنت موجیں سرو دل ء بے سار
- 4- یک دے ء پہ سر گراں بارین
 کہوی چاڑبیت و گنج و سُبک
 روژنا بیت راہ شیواریں
 درد و دورانی دهنز بنت تنک
- 5- رُوح، سنگت منی دل و ہوش ء
 شات و کھندان بیت چو پھل ء
 اچ جہان ء سدیت پل و کوش ء
 چو کپوت بال کنت اچ ٹل ء

- 6- جون ۽ موت ۽ گھمار کنت همباز
 چو زهیریں گجے وتی دلبر
 یا چو سھوریں پڑ ۽ گھیں سرباز
 دروت دنت زخم و چوٹ دپیں حجر
- 7- آہے ! سحرانی شپ حُک ساہیں
 گرم انت زلمانی بیوٹیں بازار
 گوٹنگ و سردرت امل مائیں
 نشکنت گنج و دولتیں سیاہمار
- 8- جوڑ بنت توپ و بنب و بالی گھراب
 پہ گھریانی کشتین و کوش ۽
 چست بنت دهنز و دہیت و سھوریں زراب
- 9- بڑ گانی گساں چہ یک توش ۽
 ہوا! بلے او نصیر سوحتہ جگر
 پہ گھریباں نہ بیت تھارمہ مدام
 زیت نہیں جلوہناک بیت سحر
 گل کن بیلاں بدے تو سہب ۽ سلام!

نوٹھکے:- 23 مئی 1961ء

000

من اش پہ یک جوے ۽ ہم پہ وت بہا نہ گراں
 آء زندگانی ۽ پوچیں کہ بے مڑا بہ گوزیت

o

زحمہ گوں

جی گروک برشمیں بیل کمان میانین   سگت و دیپان روہواں گرانین
 سکت دل ء دوستے بھجری جوانین
 سبزے چونیلوئیں زری آپ ء   تلمئے گروکی برشم و گوناپ ء
 ہردیں گوں ہزریل ء جنئے چاپ ء
 سک دل ء دوستے چوکج ء ابرو   چو گل ء سیاہاری لڑیں گیئو
 چو زباد مالیں دُختک ء وش و
 ہردیں پہ بیرانی پد و رندان   چو گروک ء بے گوں یلاں کھندان
 بُن شتیں حونانی گھدا بُندان
 دروت دیاں راہ ء تئی بروکین ء   دُرگلیں برچانک ء گروکین ء
 تیلہ کارچُت ء تئی شروکین ء
 ہردیں پہ حکانی تلبداری   سرمتاب چوٹاں گوں کئے یاری
 دُنگ جنئے حکواریں بداں ماری
 من دل ء کاراں ٹپ و تئی دکھان   چو کج ء چم و بارگیں رکان
 تئی دپ ء سھوریں دم دم ء چُکان
 زلم ء زدء در کپئے ہردین   بڑگ ء دیپان ء پئے ہردین
 شینگ و شہماتاں جنئے ہردین
 من تئی حوں واریں رد و سُنفاں   چوکج ء ہیرواریں دپ و لُنغان
 دروت دیاں پچماں چہ گل ء بُغان

ہر دیں گوں کاری ویلیں دہکان   سنگت و ہمراہ بے کئے پیمان
 جنگ ء، گوں سھور و تنگہی دیہان (۱)
 برکھٹے چو گروک من بھراں سیائیں   تیگی گماشے مزن ٹائیں
 سرکڈولاں گوں ڈوبراں پرائیں
 مشکلیں کاراں ء کئے آسان   گوں وتی زرد ء حُب و اِکھاسان
 من تئی زر مٹنیں رد ء پیاسان
 کار مدنت ہر دیں حکمت و تدبیر   گوں گھلامی ء سدھلیں زمزیر
 کارتئی دست ء انت کجیں شمشیر
 بازبنت زر مست کرّ و کور ہر چند   پھُ مَبنت گپّ و نازکیں بٹکھند
 تئی زبان آوان ء زیت کنت سرپند
 گپّ تئی گپّ نعت اولییں دمساز!   گوات تئی گوات انت اوکجیں سدناز
 من سرء شیکیت ، ہوش کنت پرواز
 اوتنگ لٹنیں کج جو ہر دارین   چیرمی جُبت ء من تلا کارین
 اَنگتہ ویران نعت کچھ بازاریں
 گوں نصیر سنگت بی ، امل مائیں   شہم کن وتل دئے بھراں سیائیں
 کچگاں سر سبز کن ، پچّ و پرائیں

ooo

نوٹھے :- 4 ستمبر 1961ء

نئے پہ گرانکء

من چو اٹوین	بینگر ء جڑین
کنیز ء پیہناں	بے وڑ کپتگان
نئے پہ گرانکء	لاڑیں بانک ء
جو و کیلگان	سؤزین کچگان
حکاں پہ وتی	پس و پیرکی

آس ء کپتگان!

کنیز ء وچگان!

دلِ وِمن

گر بند و تُوپان و پلپٹو کیں گروک
سیاہیں استینِ ءِ من تلاں، تلتوک
اور و تُو پانیں گوات، مست و گنوک
دلِ وِمن و تِہ و تِہ: دو پچھیں اُپوک

گر بندان و دپ جنان و رثان
پہ و تِہ لُوچِی و گھرتی و نان
دلِ گونشیت: ”او گنوک و شوم و لگھور
لنگڑ و لُوچ و بڑگ و کمزور
اے چی زندے کہ کپنگئے در گور
کم چہ سیلان و اُچ گھماں دلِ دور
حاکمیاں گوں نہ رُو، نہ نام ترا
نہ گس ءِ سوارگ و نہ شام ترا“

من گونشائ: ”آہو، بلے او دلِ دوریں
تو نہ گندے جہان ءِ پُر شوریں؟
حاکماں سامراج ءِ چم کورین
زرّ و سھورانی و لجه پڑ و رین
نہ دیئت نان، اے گندہ ماتی بچکت
تاں کہ کسے مہیت درینگی کُچک

و تن و کتوم و ننگ و نام بدنت
اژت و آبرو و پھام بدنت
شرپ ءِ زندگی ءِ آم بدنت
لج و گھیرت، حیا، تمام بدنت
لنگبے نیں دینتی کم و کلیل
تاں کہ دائم بما نیت وار و زلیل

چے گونشے تو! کہ چو پہ سیاہ رُوئی
پرواں من تئی پہ دلِ جوئی
در در ءِ من بوراں پہ سرگوئی
لنگبے ءِ پہ، تل دیاں توئی
چو نہ بیت، چو نہ بیت، دلِ چاکین!
چو، نہ کنت و تِ منی حُدا پاکین“

”چو، نہ بیت: پے بیت؟ پُرسے دل: ”ہُدھ و لوچی ءِ زندگی مُشکل

چہ بٹا کاں نہ بیت ہچ حاصل گرو نکلیں مرد، جت نہ کنت منزل

دیر منزل بیت و شپ چو تہار
پھلّیں جہازی چُجّی یا کہ سوار (۱)

نہ شمارا اُلاک ، ہم نہ نکان نہ میان ءِ سگھاروہم نہ کمان
گرو نکلیں لاپ و گلگیں چمان گوں، نہ بیت سوختگیں دل ءِ درمان

تا کہ لاپ سیر و تچم چراگھ مَبنت
روستم ءِ دست ءِ تیگھ کار نہ کنت“

گوشنتاں: ”جائی گوئشے، بلے او دل! ما ، نہیوں بے سما دیا بڑ دل
گوشنتگت چوش کہ گوئنگیں آکل گرون سوچیت چو اشکرو پلپل

گرو نکلیں مرد، گوں مزار ءِ مڑیت
چہ پُلنگ ءِ دپ ءِ شکار ءِ پلپیت

دوست مئے آزمان مہیت ، چہی باک زر و سھورونکاں مہیت، چہی باک
تیگھ و چوٹیں کمان مہیت ، چہی باک چاکر ءِ گوئشنت: ہاں، مہیت چہی باک:

دست و دل گر بہنت تی ہمراہ
(۲) ہتھیار ءِ مکن کدی پرواہ

سواری ءِ تو چُکے و رے درد ءِ پلپے گوں پردیں آہ سرد ءِ
پہ بلوچ ءِ مزاریں کوہ گرد ءِ گوئشنتہ بالاچ ءِ ننگریں مرد ءِ:

(۳) ”چہ مئے بور و کوہ مئے بڑزیں کلات

پَحمہ مئے آپ و ہرچی بیت، بہات“

سامراجِ غمگین، مامڑوں بے شک
بے سلاح، گونہ لاپ و ہم ایوکت
پہوتی کنوم و ملک و جاگہ و حک
سرگوزوں اُچ و تن و جن و کودکت

یا، بوں و تن و لجه ما و تنی و تنی

یا مئے ڈھونڈاں نہ بیت حد کپن

ما، پہ ماتی و تن جنوں ٹاہ
پہ دل و جاں، گوں شکلیں ساہ
سھوریں حوناں گوں رنگ دیوں راہ
پُروشوں سرین غچہ، گوریں بدواہ

ما، نہ بوں یا کہ سامراج نہ بیت

دیتر غ نہیں اے سیاہیں راج نہ بیت

کتنگ سامراج غ باری و دور
نیں دپش زیت بیت تہل چو جوڑ
دیستے! پھیری نصیر گوشت چہ تنور
”کھڈ بیت زیت نہیں اے سیاہیں گور

کے سس غ پدار، دل پھلین!

دیر نہ انت نہیں سحر گراں ملین۔“

نوٹھے:۔ 17 ستمبر 1961ء

000

(۱)۔ بلوچی تہل: دیر انت شدھ و تن غ ڈگار، حمبازی و جیت یا سوار۔ (۲)۔ میر چا کرند غ کنول! دست و دل و تنی ہمراہ بنت، ہتھیار غ کی جھی نے

(۳)۔ بالاچ غ شیر: کوہ مت بلوچانی کلات۔

نہ انت دیر منزل

نہ انت دیر منزل، مننت کرار!

چہ شگرب سر غ چست کنت نیزہ دار

جہان روژنا بیت و زلمات گار!

بیا او مُرید!

بیا او مُرید! بیا او مُرید! بیا او مُرید! دُرْدانگین!
 بیا، بیا کہ دیوانے کنوں
 مولانگ و مستانگین
 سوختہ ترا اشک ء زراب ، مارا گھماں گرتہ کباب
 تو حائل ء درداں زَرے،
 ما پے وِتَن جانا نگیں
 چاکرتی دوست ء پُہت ، چما دگہ دنگاں وِتَن
 تو سر پے شیدائی ہُنتے،
 ما پیہناں زندانگین
 تو حائل ء اِشت و ہُنتے، ماڑی ء میریں چاکرے
 ما حائل ء مُلک ء نہ دوں،
 جنویریں بداں دِلمانگین
 اِہنتے وِتَن ، پے مکہ ء لُوچیں ملنگاں گوں ہُنتے
 مئے مکہ و مات اِنت وِتَن،
 نیلوں وِتَن دُورانگیں
 پردیس تو من مکہ ء، شیراں زہیر نالی جتے
 ما کپتہ زندان ء تہہ ء ،
 شیراں جنوں زندانگین

بجر ء چہ درد و دوریاں ، بند بندوتی داگھ داتکئے
 مئے بندو بنداں سو حتمت ،
 جو ریں بدان مستانکین
 تو زرتہ کچول و ہسا ، کوڑیں جہان داتئے یلہ
 در کچنگوں سر بازی ء ،
 ما من پڑ ء مردانکین
 تو گوں پکیری برکتاں ، پاکیں مراداں رستگئے
 ما گوں وتی سربازی ء ،
 حکاں گروں پیمانکین
 پڑک ہیچ نہ انت منیگ وتی درد ء و زرد ء آچش ء
 تو حائل ء اشک ء گنوک ،
 ما پہ وتن دیوانکین
 من شیر و اشک ء دپتراں ، تانکس جہان استیں توئے
 ما ہم جہان ء یات بوں ،
 من مجلساں پروانکین
 پھلّیں مُرید! پھلّیں مُرید! بیانگوں پکیری باتن ء
 گوش دار شیراں شکلّیں ،
 گونشنگ نصیر دیر زانکین

ooo

نوٹ: 18 ستمبر 1961ء

سُہبِ عِ اِسْتار

بیا نِت بیلان ! گل کنان ء
 کہ سہب ء اِسْتار در کپان اِنْت
 چو نیر ء پو پمے ء تملان ء
 مَھجیں گوژند ء چہ سر کپان اِنْت

دراجیں شپ شُت گراں تہارین
 سحر رُدان اِنْت جلوہ دارین
 گوژند برکھشیت تلہ کارین
 چہ ناز مسکین سمیں وزان اِنْت

اے دهنز نیر ء تنک تنکین
 گوں سھور وزردی سبک سبکین
 نشان اِنْت روج ء تبت تبتکین
 سیاہی ء نیر درهنز دیان اِنْت،

گنٹ کوہ و تلار گٹین
 ترپنت سحرا و دشت پٹین
 تچت شاجو و کھور ہلٹین ①

ڈگھار بانوری سنہبان اِنْت
 ترپان نحت بیتاپ و گوچہ ملین
 پراگ و کشت و کشار پھلین
 نہال و سؤل و درچک جُلین

وَتن چہ وٹھی ء پچ رچان اِنْت

کپان نخت ماڑی و تاج چو ٹین
جیانت گھدار گندہ موٹین
پُرشان نخت زمزیر و جیل کوٹین

کدام^(۲) لُٹ وپل ۽ سُچان انت

نصیر گالاں گوئشیت پہ مانا
بلیکہ، مردے نہ انت دانا
روان بنت گالی و ت زبان ۽

زبانی رُوح ۽ گول ہملسان انت

نوٹھکے:- 18 نومبر 1961ء

000

(۲)- کدو-

(۱)- سر تھیں-

مہلوک تنگ بیت، آسر جنگ بیت

مردمان ۽ گپتہ، بندنت پاد و دست
پہ دل ۽ میل ۽ وتی گردنت مست
بے شرپ بیت نیست، ازت دار ہست
راج کنت زردار پہ بالا و پست
بزگر و مزدور و بے زر تنگ بیت
گڈ پدی انجام آہر جنگ بیت

0

آزاتیءِ بانگ

گریند و گوات انت و شپ تہارنت
 گروک ءِ شہم انت و اور و ہارنت
 من ءِ نہ آرام و نئے کرارنت
 نہ واب چٹاں نہ ہوش و سارنت

منی دل ءِ سہرپرتنو گارنت
 بیا: من ءِ دوست تئی انتزارنت!

سیاہ انت بُرزا، سیاہ انت جہال ءِ
 سیاہ انت ہر گنڈ، بے مسال ءِ
 منوں تنوے بس منی کھیال ءِ
 شپ ءِ و روج ءِ، چہ ماہ و سال ءِ

تئی گھمانی دلوں شکارنت
 بیا: من ءِ دوست تئی انتزارنت

چو شے مُرید ءِ، چو توکلی ءِ
 ترا من پھت گلی گلی ءِ
 من گنور، کنور ءِ نلی، نلی (۱) ءِ
 من کوہ و میدان و ریک تلی ءِ

من ءِ تئی ہر جہ گند و چارنت
 بیا: من ءِ دوست تئی انتزارنت

گوں شاہ و شہزاد گ و نوابان
 ترا من پہت من نیش و دابان
 گوں نا زینان ، گوں دل کبابان
 گو سیٹھ و زردار و شیھ و شابان

بلے ادا بس تئی پچارنت
 بیامن ء دوست تئی انترانت

من جیل ء سیاہ و تھاریں ڈکّان
 گرانیں سجاں گوڑ ء ھلکّان
 شتاں پہ اشک ء تئی ہلکّان
 پگند اں بلکس تئی گلکّان

گوشت چہ زندان تئی رہڈارنت
 بیامن ء دوست تئی انترانت

ترا نہ دیستاں ادا، نہ اودا
 نہ پیر و ملّا ئی رسم و دود ء
 منی چہ زرد ء تچوکیں رود ء
 گھبارے چست بیت، زر ء چونود ء

برے تنگت ، برے تھارنت
 بیامن ء دوست تئی انترانت

گُجائے او دوست پُر بہاریں!
 گُجائے او دوست جلوہ داریں!
 گُجائیے او دوست! گُجائے باریں
 بیا، سحر کن شپ ء تہاریں

پدریں زردء پہ شپ سزارنت
 بیا: من ء دوست تئی انتزارنت

دراجیں مدے گوشتت کہ گوشتت
 چداں تئی راہ بدیگاں بستت
 بزیں سپاہانی دستت، دستت
 تئی سر ء پہرہ دار نشتت

شیں راہ چہ ہڈو سر ء کشارنت
 بیا: من ء دوست تئی انتزارنت

تئی پہ دیدار ء دوست و جانی!
 تئی نہاداں پہ ، زندگانی!
 جنوں ما شرتاں وتی سرانی
 کنوں سگھاراں گوں شادمانی

دل و جگر ، ساہ ! تئی نِسارنت
 بیا: من ء دوست تئی انتزارنت

پہ مِتّ ء کس ترا نہ گپتہ
 کدی تو ہیزاں پہ، سر نہ گوپتہ
 چو اَنگر ء تاٹکیں دل نہ تپتہ
 تئی گوؤر ہمبازاں کس نہ وَ پتہ

تئی گوؤر ہمبازاں گوں سگھارنت
 بیا: من ء دوست تئی انترارنت

جنوں سگھاراں گوں چاپ پر تنو
 کنوں من گٹاں سراپ پر تنو
 دَیوں سراں تاپ، تاپ پر تنو
 زمین ء حوناں گوں آپ پر تنو

مئے ہید و ارساں گوں حون اوارنت
 بیا: من ء دوست تئی انترارنت

گروں ترا یامروں تئی راہ ء
 کنوں تئی ندر مال و ساہ ء
 تو تہترین ء ہے کہ ماہ ء
 رسوں ماروچے تئی جلوہ گاہ ء

نصیر ء گوشاں تئی توارنت
 بیا: من ء دوست تئی انترارنت

000

نوٹھکے :- 22 نومبر 1961ء

(1)۔ نئی بزاں شیپ۔

منی راہ

منی راہ ہمت ءِ راہ انت
 سر ءِ سودا دل ءِ براہ انت
 پلک آ شپتہ گمراہ انت
 چہ رندء ہکل و ڈاہ انت
 تو گل گوں من ہمراہ انت
 من ءِ نئے ترس و پرواہ انت

کپاں ، کوشتاں ، رواں ، ہندان
 چہ ہر بند ءِ، دل ءِ ہندان

تئی پنت و تئی پرمان
 من ءِ بیلی ! سرو پیمان
 نہنگ وابت برے گوڑمان
 لدان ءِ نرمارنت مان
 مکن پین بکے ارمان
 کئے اشک ءِ گرت کنت درمان

نہ بچھاں چہ وتی کنول ءِ
 رواں ہر حال و ہر ڈول ءِ

چہ گقاں منی راہ انت
 بلیکہ دیر و بیگواہ انت
 رواں: زاناں سرءِ ٹاہ انت
 برے میدان ، برے چاہ انت

برے روژنا ، برے سیاہ انت

برے ارماں ، برے واہ انت

تواری شوں دیاں راہ ء

من ء باڑت دیمپہ دلواہ ء

تواری! زیرے ! گالے!

نگاہے! سورتے ! کھیالے!

نہ زاناں پہلے ! حالے!

ندائے ! پسپے ! سوالے!

بلے ، داٹگ دل ء بالے

ہوس ناکیں تب و چالے

یکھین ء گوشت کنت نیں دل

چداں سک دیر نہ انت منزل

دے پیش یا دے رند ء

گوزاں چہ تھار مہیں سئد ء

چو سہب ء پھلئیں بشکھند ء

کناں دیدار پھل گھند ء

ہما دوستیں دل ء بند ء

من سھوریں گواتگرو ہند ء

اُمُلن ء مجلس ء بندان

نصیر ء دپتر ء گندان

گُو گُو

بتگ جُو و نوداں ہوار   دیر من مُجاں گرسند ءِ توار
با گھنٹ و وش گُو شیں سوار   گُرتگ من ءِ دل بے کرار

جٹوں   زہیرانی   کٹار

گُو گُو! تئی وَشیں توار

ہے او سیاہ رنگیں کپوت!   زیر تئی بُن دات و سوت
دل چہ دل ءِ بنداں کروہت   بل چو مدے درداں دُروت

بارتوں چہ وس و ہوش و سار

گُو گُو! تئی وَشیں توار

گُو گُو! او باگھانی نیپر!   او وش گُو شیں سیاہیں پکیر!
تئی زیرت یا تانی تیر   بلکن تو ہم استے زہیر

لرزیت   زہیر نالی   پہ یار

گُو گُو! تئی وَشیں توار

بجرائی لبوکاں ترا   سوحتہ چو سیاہیں اشکرء
درداں گوں برنگہ زیر ءِ   کنپیاں گوں سُرشنگ سد برء

کنٹس، دلاں دوریں شکار

گُو گُو! تئی وَشیں توار

گُو گُو! اوسوتانی کتاب!   شپول و لاہوتی رباب!
شارء! اگھازی! دل کباب!   گُٹ تئی زہیرانی شراب!

یاتانی   چاڑنیت   حُمار

گُو گُو! تئی وَشیں توار

گُو گُو ! پَدَرِ دِنْتِ دِلِ مَنِي   دُورِيں دِرِنْتِ مُشْكِلِ مَنِي

پِيَلُو شَتِه دَرْدَاں سِلِ مَنِي   دِيرِنْتِ رِه و مَنزَلِ مَنِي

پَچَمَاں شَلِينِيَتِ زَارِ و زَارِ

گُو گُو ! تِي وَ شِيں تَوَارِ

زُلمِ ءِ جَلَاں سُوخَنگِ بَدَنِ   گُورِيں دَرِي دُونگَاں وَ تَنِ

بے نَانِ و بے لُوگِه و کَپِنِ   مَرْدِ و جِنِيں ، گُونَدُ و مَزِنِ

مُودِنْتِ ! پَرَا تَاں پِه ، گُهَارِ

گُو گُو ! تِي وَ شِيں تَوَارِ

دِلِ وَ هِيَتِ کِنْتِ پِه بے کَسي   کُو يِ پُلَنگَانِي پَسِي

بَا زَنَانِي سِلِيں کَرگَسِي   هِي پِه گُهَلَامِ ءِ بِيُو سِي

جَنْتَنَشِ دِلِ ءِ دَرْدِ ءِ کَثَارِ

گُو گُو ! تِي وَ شِيں تَوَارِ

گُو گُو ! نَصِيرِ ءِ ، گُوں جَنِ   دُورِيں دِلِ ءِ پُرِ حَوْنِ مَكْنِ

آهَشِ مَسُو چُخْتِ تِي چِمِنِ   گَرِيهِيَتِ مُسَا پَرِ پِه وَ تَنِ

اَنچَشِ کِه تُو گَرِيُو يَے پِه يَارِ

گُو گُو ! تِي وَ شِيں تَوَارِ

کَشْمِيرِ هُوٹَلِ ، رَاوِلپِنڈِي : 19 اپریل 1962ء

000

رِنْدِي تِيں کَنُوَلِ

مَا رِنْدِي تِيں کَنُوَلِ گُوں نَصِيرِ ءِ بَتَگِ

آزَاتِ بِيَاں يَا کِه مَرَاں چُپِ بِنَاں !

o

چوٹ بروٹ

پُھلئیں ورنہ چوگئیں چوٹ بروٹ!
نل ۽ سُنٹ ۽ دیئے چلیم ۽ دُروت

چو کہ شاکاڈے ۽ گلیں لُٹان
زحم جن و سرچاریں ورنایے
گڈ چہ لُٹب ۽ سرے پھ کنوم و وِتن
پکٹ و ہمباز کنت گھلی کپوت

دہیت ۽ بکے چہ ہیرو اریں دپ ۽
کٹئے، چو دہیت گش کشت شپ ۽

واہکارانی بُزریں ماڑیان
یا سحاراں چو بجر ۽ سیاہیں
مِل و پیریکہاں^(۱) چہ سیٹھانی
چست بیت گوں مشین ۽ گھاپ و گھپ ۽

نشتہ دیوان ۽ ٹک ٹکا کھندئے
گوات گرنندی من مجلس ۽ گریندئے

چو کہ آزات و وِتسریں بیرے
پہ وِتی سوب و شادہاں کنوم ۽
پہر بندیت و بخت ٹھاکوراں
پہ گھلامان و مردماں رندے

تو ! بے تو میسے چشاں یکے
زخم جنے ، واجہکارے ، بے تیکے

تو گھلامے ے، بے وتن ، بے نام
زرّ و سھورانی واجہگانی شکار
لوچ و محتاج و در بدر ، بے نان
پُر شکلیں زخم و حورکیں تُو پکے

رہزنان گرتے گڈّ و پدر ترا
پہ وتی ہیش و داباں نڈر ترا

چم و مندر و ریک و ہشیاری
نوکیں دُنیا ے ڈنگیں دلاران
بتگت دست و پاد وتی چمان
داتگت پینگ ے بہرو کڈر ترا

واہے! انگت تو تاب داتہ بروت
تل ے سُنٹ ے دیے چلیم ے دُروت

چچ نہ سوچنت ترا ملنڈ و شگھان
دژمنانی حمر جگر دَرین
نگ و لجانی گریوگ و پریاد
چو چے گواپ تئی ننگری ے کروت!

کئے گونشیت تو لگھور و بے آپے !
کئے گونشیت تو زور و کم تابے!

او منی دُر نجادیں چوٹ بروت
زانت تئی سر بُن ے را ذگریں نصیر
تو پُلنگے ے کوہ و گٹانی
نا پزانتی ے سیاہ تل ے وابے

ooo

نوٹھے :- 15 نومبر 1961ء

دیما کدم

کدم، کدم رواں بہت
 دلیر و پہلوواں بہت
 پہ شان مادر و تن
 پھدا گوں مال و جاں بہت
 پہ نام و ننگ و آبرو
 سراں وتی دیاں بہت
 پہ کٹ و سوب ۽ منزل ۽
 کدم، کدم، رواں بہت

گر آزمان شے سر ۽
 پرشتہ، پر کھرب بیت
 گروک و گرنند و اور و گوات
 بجینتہ سیاہیں شپ بیت
 زمیں بیت چو آچش ۽
 زمانہ بے ادب بیت
 میارت ترس ۽ من دل ۽
 کدم، کدم رواں بہت

بیت اگہ شمنے سر ۽
 کھرب، کھرب، ستم، ستم
 گوں زلم ۽ زخم و بجری
 پنت سر شمنے کلم
 بملت دیما، دیتر ۽
 پدا شمنے مہنت کدم
 من سھور و تپنکیں پڑ ۽
 کدم، کدم رواں بہت

تپنگ ء تیر و توپ و بم
 شمنے سرء پہ گوارگ ء
 دل و جگر بنت دو کپ
 نزر میت پہ چارگ ء
 تچاں بنت خون ء جو
 پھلک بکنت ندرگ ء
 من آس و دہیت ء جمر ء
 کدم، کدم رواں بہت

اے زندگی گھلامی ء
 بلوچ ء پسگاں حرام
 اے شان نہ انت بلوچی نیں
 پتی سر ء بیت گھلام
 بلوچ ء پسگاں یلیں
 نصیر آرز کنت سلام
 بزیرت کنوم ء بیرک ء
 کدم، کدم رواں بہت

000

نوٹ:۔

لبز بلد

مانا	لبز
استار	اکتر
کلپ، رد دیوک	باسوگر
بد ماش، لنڈر	بنگر
گٹینک، کٹنگ	نجل
نپاد	پرُم
تی، دگہ کس، دگر	پتی
بول، پوتو، ball	پومپ
دوست داراں	پیاساں
معت ایت	پورینت
روژنائی، پیگ، جھل کپگ، تسگ، برازع زور ترنگ	پروہر وگ
موج	تیھر
زچک	تونی
گران زرد	جبویں زرد
زانت، دل	جی
آ میں چرم عتار	دوچ

کوہن ودرتگیں گردل	رینک
زحم ۽ دپ، رَہ	رد
زردیں رنگ ۽ دارے	زارچ
شور و جگا	زمبار
اسپنڈ، ڈگارانہ لٹ	سپنڈ
ہیرتیں پلال	سپُر
اشک	شک
کد، لڈو حاک	کتر
ہرن	کین
کاش	کاشم
بُز ۽ میدانی تل ۽ رستگیاں زمیں پٹی	گورک
پڑم	کاس
گٹ	گیر
تریش	گش
گُب و بے راہ	گدہار
گور بند	گور بست
بُرے، کپ کنئے	گماشنے
دردِ رء	گلی گلی ۽
پد ۽ چکاں	گتاراں
زندگ	مرزدِ یگ

یک سوزیں کا ہے	ماز
روگن ۽ گول پُنڈتگیں نان	مُنجر
بُریتگیں اِپدار، کابیل	ناوڑ
پلّ	نوان
بوہ، پکّ	واس
جگا و کوکار	ہلامور
یک پیم ۽	یکتوش ۽

complet\Complete\Complete--2014\Pic\2.warrioroil on canvas.3x3feet..jpg not found.

khan Titles\Dostain Shereen.jpg not found.

دوستین و شیرین

لڑبست

اُشمار	گیتار	تاکدیم
1	درستی راستی	285
2	سرلوز	287
3	اولی داستان	295
	بمراں دوشی بوتلکت توندیں جیہران	
4	دومی داستان	309
	کوہے کہ بڑیت گہکرے	
	کدکدیں بیت وکدہما باندات	
	چا کر کہدائی مزن نامیں دیرتوار	
	گوش کن اوکاسد حمل عیارین	
	چا کر کہدائی مزن نامیں بدحمبر	
5	سیسی داستان	323
	جی جی منی بیلاں یلین	
	بوجیگ من زرع تالان سبت	
	چاہی کپوت! چاہی کپوت!	

	بشنزت تل تلیں نوداں مروچی	
	بوچیگ من زرع	
346	چارمی داستان	6
	مابلوچوں کچگانی	
	سرکن اوٹو پانی سیاہ شمال لُجین	
357	پنجمی داستان	7
	بیارات اوسیا ہتا پین زری نودان	
	جی زری مہور بستگیں نودان	
368	ششمی داستان	8
	جی گلیں استاراں شپ عوت روکیں چراگھ	
	شنزان بہت نوداں زری	
376	ہتھی داستان	9
	مروچی ما ادا گورء من واپیت	

دُستی راستی

واجہ گل خان نصیر چہ نوشکے ۽ مینگل ٹک ۽ بلوچان انت 1914ء ماہ مئی 14ء نوشکے پانڈرنی ۽ ہلک ۽ ودی بُوت سری چہار کلاس نوشکے سکول ۽ ونت اودہ کلاس سنڈیمن ہائی سکول ۽ درُرت۔ دیمتری وانگ ۽ پہ لاہور شُت۔ آروچاں پنجاب ۽ تچکی بلے گیشتر ایٹی مزین شہر لاہور ۽ سیاست ۽ گوانزگان ۽ چنڈیٹنگ۔ چوناتہ شازی ۽ گوات آراچہ کسان ۽ روچان لگیتنگ۔ بلے لاہور ۽ تڑندیں گوات ۽ انگلتاں گیشتر بہ ائے منیل ۽ گہت ہمے پیم ۽ سیاست ۽ منیلان زُرت۔ اے روچاں نواب یوسف علی مگسی ۽ کشتگیں آجونی ۽ کشاران پہ بلوچستان ۽ حشکا وگ ویناریں ڈگار ان تریک جنگ۔ وسر چست کرتگت۔ پرچیکہ انگریزان اے جاگہ ۽ بلوچ پہ سر ۽ چست کننگ وچم پچی ۽ نہ اشت اووتی چانپٹانی چیر ۽ کرتگت چومیت کہ ایٹان ۽ ہم ہندوستان ۽ سیاست ۽ گوات بلگیت وبودشتی بنت۔ ایٹی ۽ گوں بچار پاکیں واہند ۽ کاراں کہ لہتیں بلوچ میار جلاں جہہ جت وسرین بست اوسیاست ۽ پڑ ۽ اتک واوشتات نعت۔ انگریزان ہر چکس ڈکودات زیل وزمزیلانی گواچی گرت وزیندان ۽ بُریں دیوالان گہت بلے آجونی ۽ ترانگ ۽ کہ سرچست کرتگت روج پہ روج گیش بوان ۽ شت ووڈیت۔

لاہور ۽ سیاسی گوات کہ واجہ گل خان نصیر ۽ لگیتنگ و بدن ۽ بند بند ۽ ایر شکت۔ بلوچستان اوگیشتر ریاست قلات ۽ کوہ وکوچگاں آجونی ۽ ترانگانی روج ۽ ٹک داتگت۔ بلے اے کور ونا بلدیں ترانگان بومیا ہے لوٹیتنگ کہ آہان ۽ پہ بند وشون کنت وراہ پیش داریت۔ واجہ گل خان نصیر ۽ وتی وانگ نیام رہ ۽ اشت 1934ء ۽ اتک و میار جلیں سکتانی دیوان ۽ براہ بُوت ”قلات نیشنل پارٹی“ چہ نوک ۽ شون دات وٹا ہیٹ۔ ڈل ۽ کاردار واجہ گل خان نصیر در چینگ بُوت۔

واجہ گل خان نصیر ۽ چندی سال بہ ریاست قلات ۽ نوکری ۽ وڑ وڑ ۽ در جہانی سر ۽ گوانزینت۔ نوکری ۽ سیاست ۽ گون

شائری نہ اشت۔ چہ کلاں سری آئی بہ اُردو او فارسی ء شیمیر گومت او وُتی دِل ء پاہار در گت۔ وِدی مستریں او مانان ء پیش داشتکت۔ آرو چانی حواتاک و ماہتا کان پہ گل و شات گون پل و لاڈ وہاں وُتی دیمانی براہ گرتکت۔ بلے سرکاری نوکری او سیاست کہ گول و ت ہپوک نخت ہچمر یک ہند ء نہ ٹاہنت و جُزنت و اجہ گل خان نصیر ء نوکری دُچار دات و سیاست ء گروچیلان کپت سیاست ء ساہگ ء چندی گشتاں زیندان ء گوات وارت، در مُلک بُت او زبان بندی ء جور و شد تان ء دیست۔ انگریز و انگریزان رندتان روچ مروچی آسراتیں روچ ندیست او مُد امی سکیمانی ہش ء چیر ء مان اتلگ و دیم پہ مُراد ء مزل ء روان انت۔ بلے بہ اے جاو ء ہم آئی وُتی بلوچی مڑاؤ میار نہ اشته بلکیں ہر جورین کدہ ء چٹنگ ء گول آئی زہرگ گیش بوان اوورنا بوان ء روت۔ ہمے سکتیں روچ و پانسائی مہمانی ء آئی شائری ء سر ء یک بے گونگیں سناہگے پڑینت۔ تاں اے دم ء آئی شیمیرانی دو کتاب چاپ و شنگ بوتکت۔ یکے گلبانگ ء نام ء 1950 ء او دومی ہمے امبران 1964 ء ء ”شب گروک“ ء نام ء کراچی ء چہ شنگ بُت۔ دو کتاباں اے واجہ وُتی مٹ و ت انت بلے دومی نیں کتاب ء آئی زرد ء جوش و بلوچی میار ء گیشتر آس زرتہ۔ اگہ اولی کتاب ء یک راجی شائری تہ دومی کتاب ء شیمیر جوش ترانگ و مسترین او مان آسرا شائری ء درجہ ء دینت و تیوگیں جہان ء شائری سرپ ء او شتاریخت پرچیکہ دومی کتاب ء آچہ مہرنگ، مہتوس، مہلج، مہرم او شراب و کباب ء گوشتگ و داستانانی جنگ ء گوستہ بلکیں بلوچ اُلس ء بدیں جاو ء پشداریت و اولس ء پہ شائری کنت۔ بزگ و بے وس، لنگڑو لوچیں اولس ء یک نوکیں کشکے ء سر ء بارت و نوکیں زندے ء سر و سوج ء دنت۔

”واجہ گل خان نصیر ء سیمی بے درویرں پاتی ”دوستین و شیرین“ شمع دست ء انت۔ ہانکہ اے کتاب یک بلوچی رنگی نیں داستانے، بلے چونیں داستان؟ بہ بلوچی ء گوسگیں روچ و باری ء ترانگ ء گیبجیت۔ بلوچی مڑاؤ میار ء وہی ء کاریت او پہ موٹو نیں زند ء یک بے گونگ و بے مٹیں ٹیکے جوڑ بیت و ٹاہیت۔“

سیاست و شائری ء گول و واجہ گل خان نصیر تاریخی پٹ و پول ء ہم لگیہ و گلائیش بوتہ۔ بلوچی شیمیرانی اے سیں کتاباں چہ ابید اُردو ء ”تاریخ بلوچستان“ بہ دو بہر ء ہشتہ و چاپ بوتکت ”تاریخ بلوچستان“ ء دومی بہر ء سراء ایدان ء سرکار ء دو بہ جت و وُتی گرت بلے رند ء دستور ء نہ منیت و یلہدات پہ ہر پیما اے دو نیں بہر ہم چارنگ و وانگ کرزنت۔

آزاد جمالدینی

سرلٹوز

1962ءء اپریل ء ماہ ات، من راولپنڈی ء اتاں یک بیگے ”شیریں فرہاد“ نامی یک درملکی فلمے ء چارگ ء پھ سینما ء شتاں۔ اے فلم ٹرکانی نامداریں شائر ناظم حکمت ء نوشتہ گرتگیں ”شیریں فرہاد“ نامی داستاں ء چہ گرتگ بیگت۔ داستاں ء بیات بلہ کہ ”شیریں فرہاد“ ء ہما کو نہیں ایرانی آزماںک ء سر ء ات مگن زندمانی ء نوکیں راہنہ انی سر ء ناظم حکمت ء سریالی، آرا چو پھ و ننادی اُلسی نین رنگے داتگت کہ شیریں فرہاد ء ہما کو ہن و بے مڑائیں، داستاں، خسرو پرویز ء و تیریں بادشاہی ء زو ء ء کتگ و پتگیں وارو گریہانی پڑ مڑائیں جینگے دراوت۔

فرہاد نامی یک سرچاریں ورنائے کہ بانگ شیریں ء بریکانی بندی بیگت، و ترو حق زیریں بادشاہی ء زو ء ء چینگ او رتگیں بڑ ہکارانی سروکی ء گرتت اووتی یکیشیں جہد و واری سگت و سینگ، سس و مڑاداری او سر متابی ء گوں پیش داشتت کہ بڑ ہگ و واریں ہے اُلس و مہلوک کہ مروچی ڈول ڈول ء واجگ و وازدارانی نادرے حکمانی بندی اوناروائیں لٹ و پلانی شکارنت اگن، سبت بکنت، سس و مڑا ء چہ کار بگرینت او زندمانی ء دیم جڑنگ ء نوکیں راہنہ انی سراسر بگرینت تہ۔ ہے بڑ ہگ او واریں مہلوک، وتی جو ہد و واری او سنت و سرچاری ء گوں بے راہیں گت و تلارانی لاپ ء تل داتگ اچا یا آباتی و شات مانی ء سوزیں آپ ء چینگ درگرت کنت۔ و ترو حق زیریں بادشاہیہانی بون و بیخ ء گوینک او آوانی ہند ء، وتی شات مانین اُلسی راج

جوڑ گرت کعت۔ اُلسی راج کہ آئی ء من، پلوک و پلنگیں، حاکم و رایت، واجگ و گلام، وازدار و بزرگ، سرمایہ دار و نادار، مُپت و وار و کاریانی ڈل پشت نہ کپنت۔

بلیکہ سینما، سیاہ و تھارگیں ماڑی ء نشنگ منی چم، شیریں و فرہاد ء لکشیں ندرگانی چارگ ء گت ء انتت بلے منی پگرانی سُبک بالیں شاہین، ماتی و تن ء مزن دُوگیں تھاروچ و پراہیں مات کوہانی بُر زین حسار و سر تہرہ، مین گور دیمانی سر ء وتی بانو لاں تچ شانان ولوڈ کنان، جام دُرک ء سر سوج ء سر ء ناگا ہو ء مسکیں زیداں من، کوہنیں ہنڈانی ہما بانڈ و وہنکلیاں پولگا ات اود ء کہ ”دوستین و شیرین، وتی بلوچی بولکاں گوں مہر و موہتانی زندگوازی تگ او منی دل من ہے سہد و بند ء ات کہ باریں جام دُرک ء شیر ء اے اے پُر مڑائیں بلوچ ء سر مچاری و جوان مردی ء داستان ء من ہم اُلسی سیں رنگے ء پیش داشت کنان، ہر چنت کہ دل ء چار تاں او پگرو زبان ء گون جتاں منی سسن و توکل گیش بوان ء شت۔

درائیں حبرے کہ پُشیں کارے ء پے مزینیں یکسوئی او اندائیئے بکار انت بلے بر آروچاں و تن ء حالت چوش نہ انتت کہ آج دگہ ہرچی ء جم موٹنگ، ایمنی ء گون یک گنڈے ء بنداں او پکر ء پشچاراں شیر و گپتار ء جاگ ء پوشائیناں ہمیشا، لہتیں ماہاں پے، من ء توکل نہ بُو ت کہ دوستین و شیرین ء دلما نین داستان ء وتی حیلانی دُنیا ء چہ در گرتگ گپتار ء سورت ء بدیاں۔

”من ہے بند و بوج ء اتاں کہ اگست ء ماہ ء ماتی و تن ء من یک مرد چکاسیں ہیر و پے پادا حت او ہر ہمارد ء کہ آئی دیم تزینگ ء کوشست ء گرت چوسست و چگل دات کہ تن انکا من سیاہ و تھارگیں ڈگاں، وتی ٹپاں چٹنگا انت۔ روچے من چاران کہ مچ ء گڑھیں زندان ء بُر زو بزیں پسیلانی نیام ء کپتگاں“۔ اوندو گوار ء میزریں کوہ، نودانی ممللی مندیلے سر ء بستگ، کر چک و تہاریں دیسے ء گون، من ء چارنگا انت۔ اوسر گوات ء گپنی زبان ء گون، اچ من پُر سگا انت:

اے چوئیں کارے؟

تو، ادا پرچے آختے!

بارین، چہ بیگواہیں پیڑیاں ماوتی گور باسکاں پے چے ادا چ شائکن؟

باریں، بلوچانی مڑادارین بولک و ٹمنان من، بالاج ء زبان زانو کاں چہ یکے ہم پُشیں پشت نہ کپتگ کہ مے تچ

و پراہیں گور دیمانی ندرگ ء پے در بیت؟

باریں اچا سواس پا دین و رنایاں چہ کہ مے گت و گرانی سارتیں ساچان ء وتی گیں سارت گرتنت او مے چگل

و کہنیا نی سوریں آپاں گوں و تئ تئن ء پر و شنت یکے ہم سر نہ بیتگ؟

باریں اچا سر مچا رانی نسل ء چہ کہ مئے وش کوشیں دوماگانی سر ء شپ ء وتی کا کان پتکت اووش زیرین شیراں

گوں مئے ستا ء کرتنت یکے ہم زندگ نہ انت؟

باریں بلوچاں من یک پشیں زانت کارے ہم نہ انت کہ بالاچ ء گوشگیں ہے گالانی ”کوہ انت بلوچانی کلات“

متلب ء بزانت؟

بگوش! بگوش کہ آ کوہ گرد و بیر گیرین بلوچ کجاشنت؟ بارین، آوانی نواسگت و گراسگاں چہ یک پشینے ہم سر نہ

زرتگت کہ مئے گٹ و ہلنگاں و تی سیادی پادموشان منت وار بکت۔

واندائی ء ہماں پہراں پہ کہ من دلمانگ اتاں نیں، چ ء گڑ ہیں زندان ء من آ، بے کسان من ء رسگتت بلے

ہر چخت کہ من وتی دل ء چارتاں ارسانی دوسہور موشین ترنپ اودراجیں آ ہسر دے ء چہ اید، نو دگوار ء من دگہ ہچ پتوے دات

نہ گرتاں۔ دوستیں و شیرین ء داستان، منی سوز مائین چہ مائی ہما دوترنپ ارس اومنی دوریں دل ء نیم شپی آ ہسر دانی ہما بیان انت

کہ چ اورند ء کراچی ء زنداناں من سورت گپنگ۔

نیں پشکپت اے حبر کہ دوستین و شیرین کئے اتنت؟

ایٹی پتو ء ما چہ تارتخ ء دات نہ کنن۔ البت نصیر خان نورئی دور ء بلوچی سر شائر جام دُرک ء شیرے ء چہ کہ۔ مسٹر

لانگ ورتھ ڈیمز ء کتاب ”بلوچانی اُلسی شائری“ ء من مان انت چوش درابیت کہ دوستین یک نامداریں لاشاریے او شیریں

لال حان نامی رندے ء جنک بونگ۔ بلے ڈیمز وتی بیان ء من دوستین ء ہم رندے گوشیت حیر ما جام دُرک ء گوشگ ء چہ

ڈیمز ء بیان ء مو تبرزان۔

جام دُرک ء گپتار ء چہ ایش ہم سہر ابیت کہ دوستین وتی ہلکو ء ملک ہم بونگ چوش کہ شیرین دُعا لوٹیت و گوشیت:

اللہ بیار ملک دوستین ء

سَت و سَمَّہ نیں کھولی ء

ایٹی ء نہ ہما اولی ء

دیوان شکلیں براتانی

روزی با ملک دوستین ء

بلوچانی مجلسی زندء من، چوش کہ ماگندن، رندو لاشار اود گہ دراپیں بلوچ وتی مزن وازت داریں مردوم دسرخیلاں میر
 یاسردار گونشنت ملک گونشگ ء رواج لس بلوچی ء من نہ انت البت، شارے برے برے وتی ستامنداں ملک ء لکب پر بستگ
 چوش کہ شارے کلات ء واجگ میر بجار میر واڑی ء بابت ء گونشگ:

گونشگت، ماہناز پر ہے گیگ ء
 بند ملک بجار گنوہریں تیگ ء

یادپدا، کچج ء گچکیانی دور و باری ء سردار دینار ء نام ء گوں ملک ء لکب ہم گندگ ء کنیت۔ ایشی سوئب چے انت؟
 ادء ایشی سرء بحث کنگ نہ بیت۔ اے یک جتا میں جبرے اومز میں گند و چارے لوٹیت۔

جام دُرک گونشیت کہ دوستین و شیرین ناگا ہو ء میزریں کوہ ء بن ء نرمک ء گیا میں کو چگ ء بندداشتنت:

شیرین ء جنگ سارتیں گل
 رتجیں نرمک ء دامان ء
 بھوز کھنڈگ، و ناگا ہو

جام دُرک ء شیر ء بیان ء چچ کنان مسر لانگ ورتھ ڈیز دیمتر ء گونشیت کہ ”دوستین، لال حان رند ء جنک شیرین ء
 گوں سانگی ات۔ بیرے ترقانی (بلوچ شارے مگلاں لس ترق گونشنت) لشکرے آوانی ہلک ء سرء شکیگر جت۔ لہتیں مردمش
 کشت اودوستین ء دسگیر و بند ی گرتگ ہرات ء برتنت۔ دُرک گونشیت کہ دوستین ء:

ترک اچ کند ہار گوازینتہ
 گنجیں اسپہاں پار بیتہ
 من زرجوشیں ہریو ء شہر انت الخ

”دوستین چارسال ہماں گوربوت۔ ترقے کہ ہرات ء واجگ ات، دوستین ء وتی اسپانی سرائر کر تگت۔ بیرے ترق
 ء دوترا میں بہاں آراپہ حوشینگ ء دات ہے روچاں شیرین یک شیرے سوداگرے ء گوں پہ دوستین ء ششتات۔ دُرک،
 دوستین ء دپ ء حبر کنت و گونشیت:

”مردے اچ حراساں آحکہ
 لیگار چادر و ہنویں

برے رو دہنان گون انت
 خُرجیں میدہیں بھنگانی
 سربر کندہاری مسکنت
 پیگام گون انتی رندانی
 تہلکیں سلام شیرین ء

دوستین ہم گوں ہے سوداگر ء شیرین ء شیر ء پو ء دیم دنت و گوشتیت :

نودان کہ رہت گواران ء
 رتجیں نرمک ء دامان ء
 دوست ء مئے سلاماں سرکن :
 اہداں چو قرآن ء پھریزئے
 داریش گوں دل ء ایرگواتاں
 کایاں من سویل ء مد ء
 ائید ء بانگو ء گر انین ء

ڈیمز بیان کنت کہ ”تُرک چہ دوستین ء کنول گپتگت کہ ”نہ لکے روئے“ دوستین زبان داتگت کہ ”بید چتئی اجازت ء

نہ رواں“۔

ائید ء روج ء تُرک اَسپ تاچی گرتت۔ دوستین ء واجہ ہم دوستین ء لوٹا بئنت او گونشتی ”برہ“ ترا موکل انت اَسپ ء

تاچیں“۔

دوستین پدا جستی گرت ”من ء موکل انت۔ براواں؟“

تُرک ء گوشت ”اہو ترا موکل انت۔ برہ“.....

نین دوستین حوشیتگیں بہان ء سواربوت۔ تاچیتئی۔ گلنگ ء دیر پدا اشت۔ تُرک پہ گلنگ ء سئیل ء اوشتوک

انتت۔ دوستین کہ اود ء رست، وتی واجگ ء تو ا پر گرت :

”من ء موکل انت من نین رونگایان!“

تُرک وتی مردمانی سراہنکل گُرت:

”مہلیتی! گرہتی! کشتی!“

تُرکانی لشکر آئی رندء کپت۔ بلے گجا! حوشیتگیں بہان آرا چو گوات ء بُرت۔ ترکانی باز اسپ تر گتنت۔ نیٹ بیوس

بوئتت۔ پرتتیتت۔

چوش کہ بیان بُوگ، دوستین ء لوگ من نرمک ء ات، ہر دینکہ اودء سر بُو ت دیست کہ چور وے گور کاں چارینیت

وگرہت۔ دوستین پُستی:

”چور و! پرچے گر یونگایے؟“

چور وء جواب دات ”منی برات ء دیر انت کہ شنگ بندی پتگ۔ آئی دشتار ء مروچی گون دگرے ء سیر دینگا انت۔“

پُستی: ”چور و! تئی برات ء نام کے ات؟“

گوئشت: ”دوستین!“

دوستین تسلّائے دات او گوتتی ”نہیں، مگرے چور و! تئی برات ء خدا کارہت۔“

دوستین پدا پُستی ”ہما ہلک کہ اودء سیر پیرگا انت گجا انت۔“

چور و سوجی دات۔ اے مرد کہ نیں گوں شیرین ء سیر کنرگا ات ایشی نام دوستین ات۔ خیر، دوستین کہ اودء شُت

رندان جُستی گرتنت:

”تو کئے یئے؟“

گوئشت: ”من ڈوبیاں۔“

پول کتیش: ”نہ شیران چئی زانے؟“

گوئشت: سکی ء زانان، دمیرگ ء بیارت من شیران گونشاں۔

دمیرگ ء آورتنت۔ ہما شیر ء کہ شیرین پرانی ششتا تگت۔ ہما رَا گوئشت۔ شیرین کہ شیر ء اُشکت، پہنچی آورت

او گوئشت:

”اے مرد کہ شیر ء جنگا انت، دوستین انت۔“

رندء بُوئتت۔ جُستی گرتنت ”تو کے یئے؟“

گوشت: ”من دوستینان“

ہمادومی دوستین کہ پہ سیر ۽ لانتجت گوشتی:

”نیں کہ تو آتھے شیرین تئی دشتار انت۔ برہ سیر کن ہر چیکہ من حرج گرتگاں درست تر ایشکت“۔

”دوستین گون شیرین ۽ سیر گرت“۔

ایش انت دوستین و شیرین ۽ داستان۔ جام دُرک اولانگ ورتھ ڈیز ۽ بیان ہنچش انت۔ مارا گون ایش ۽ گزرنہ انت کہ اے بیان تن گجام حد ۽ راست انت بہ کنول بلوچ ۽ ”مارانا ورگی انت مچ اُشاری کنگی نہ انت ہے بیاتانی سر ۽ من وتی داستان ۽ ماڑی بیتگ او آئی من ماتی وتن ۽ ننگ و اوسنی زندمانی ۽ نیمگ ۽ راہ نشانی ۽ پہ پتار ۽ ڈیوائے بالینگ ۽ کوشستوں گرتگ ایشی ۽ من، تن گجام حد ۽ کامیاب بیتگاں! بیچ گوشت نہ کناں!

گل خان نصیر

نوہیکے 9 ستمبر 1963ء

دوستین و شیرین

اولی داستان

پیا ات منی بیل و یلاں
 کوہنیں حکایتے کنان
 چو گوشتہ پیشی مردمان
 زانندگ و پیریں سران:
 (کہ) دور و زمان و باری ء
 مئے پیڑیاں چہ ساری ء
 پُھلیں ڈہ ء شات کاگین
 شات کاگ و دورانگین
 آباد اتنت رند و بہان

○

حیرانی تراہسین کرہنگاں
 کاڈ و حمار چمیں گلاں
 حیر دروشمیں آہو پران
 شتر رنگ چوسہوریں گواڑکاں
 شیشار کد و گوئمنری میان
 ورنہ چو سئول ء رستگین
 چاڈگگ و سریں بستگین
 تاجپیت ننت بوراں بارگین
 من وش نمائیں جگہاں
 پراہ و گیاہیں مہلپدان
 تنک و دراجیں گوچگان
 سنیل و سوادان ء کنت
 سکت (۱) ء شکارانی شنت
 گور و گرانڈان ء جنت
 سچی من نیراں (۲) پکتت،

(۱)۔ سکین خواہش۔ سکین دلماٹگی۔ (۲)۔ نور۔ آج پتہ ہم گونگ بیت۔

بُرتنت پہ دوستان جانلیں
 گراناز و سَمی ، حانلیں
 من مہتگاں و ش و گلین
 سنیل ء پہ درکپنت جنگ
 گونج گردنیں گدگ (۱) و پترک (۲)
 گوں شمس و لرزویں ککٹ
 شہمائواں مندری و ٹکٹ
 گپنت تلین کور ء ککٹ
 بڈ و (۳) پہ ترہڈ و لیب و لکٹ
 آہو تب و سہوریں ککٹ
 دانتت دلان ء درد و سکت:
 سہتانی دلتوسیں شیکٹ
 پراہ و گیاہیں گوچگان
 ہمپک اتنت سیائیں گدان
 میشدار اتنت من دمدمان

(۱)۔ شتر ء اسپت ، بارگ اوناڑکیں کوش۔ ہنڈال۔

(۲)۔ پس ء لیماء من گرتکلیں کڑیا نوک زہتلیں پس ء تا گلین شیر۔ (۳)۔ آسک ء گونگ۔ (نصیر)

میگو من مسکین کاچران
 شمش و کہور کاہاں وران
 بڑگل چہ درہنی گواڑکان
 سیرلاپ اتنت سیرت جہان
 شیر بازات و روگن بسیار
 گندیم ات و بے کچ جوار
 سرسوز و آباد ات دیار
 گوانی میراث ات ہوار
 مرد بہر اتنت رتجیں ڈگار
 میتاپ و شاجو ، ملگڈار
 نئے تاج ات و نے تاج دار
 نئے بنگ ات ، نئے واجہکار
 نئے حاکمت نئے سرسوار
 نئے زلم و زور ء پہرہ دار
 نئے میرات و نئے بڑہکار
 گل براس اتنت وار و امیر
 وسیاد اتنت ورنہ و پیر
 براس ات براس ء دنگیر
 براس نہ دات براس ء شپتر
 ہرچی بلوچی دپتر ات ،
 گوں کنواں دست و سرات

آت آزات و شات و ننگر آت
 مردانی ہر گپ باؤر آت
 دروگ بُر ، چُگل ، حاک پہ سر آت
 ننگ ء بلوچ بے درور آت
 ست و مرء بے گوڑ آت
 وت بادشاہ ، وت لشکر آت
 کوہش ، کلات و گوات گر آت
 براسش، گروکیں زِر ہمر آت
 دیپانش، گینڈ ء اسپر آت
 بچش ، دو گوشیں حجر ات
 ساہش چہ ننگ ء پیشتر آت
 نے شاہ آت و نے راعی (۱) آت
 پسی سرانی دُراجی آت
 ہرکس پہ سُدھ و ساہی آت

پیلاں ! ہما دُور ء تہہ ء
 من نرمک (۲) ء پُھلیں ڈہ ء

(۱)۔ رعیت (رعیت)

(۲)۔ قلات سراوان ء یک ہلکے ء نام انت۔ ادع گیشتر لہڑی، کلوئی اولاشاری بلوچ آبادت۔

و شہود و پراہیں گوجگ ء
 ورنائے دوستین ات پہ نام
 نئے واجگے ات نئے گلام
 پاکیں بلوچے ات تمام
 بیچ ات سحاک لاشاری ء
 و ستادت (۱) جنگ و سواری ء
 داشتت مگولاں (۲) گوں بدی
 جنگ ء من ، مٹ سے سدی
 زورء نہ مریتت کدی
 (چہ) بولان نہ گوشت دژمن ردی
 ہر دیں مگل بونت و دی
 رختش سرء تیراں درہدی
 گشت و بت و گلایت پدی!

○

(۱)۔ زائیکا (ماہر)

(۲)۔ مغل ء بلوچی۔

استت بے جنگانی پیر
 شیرین ء بیکانی اسیر
 وارثت دل ء چٹمانی تیر
 شیران جت و شہزاد ملیر
 بوت پہ شیرین ء زہیر

○

شیرین جتے ات گلین
 لال خان ء دُحک پھل گدین
 مہرنگ و شر کد بلبلین
 گوں دسگہاراں ہمدلین
 لڈت چو کبک ء ہاہلین
 آء ہم پہ دوستین ء یلین
 دیوانگت دل داتگین

○

اشک ء چہ ہر دیں دل سُچیت
 من مہنگاں بواش پُرشیت
 یک بیگے جمر شلیت
 گواتے تہار دیمیں وزیت
 من جیمو ء آسے ہلیت
 دوستین حیا لے ء کپیت
 شیرے دل ء سوک (ا) ء گوئشیت

○

(1) - چُک (سوز) سوچک و حُک بوتگین کاہہ پہ ہم گونگ بیت - (نصیر)

بیا اِتِ حمراں سیاہیں، شلانا ءِ
 بَشَنزَتِ تراپ کنین ترنپان تلان ءِ
 دل ءِ مانتِ منی، آسے بلان ءِ
 بت ءِ سوچیت و روح ءِ گیولان (۱)
 درہدیں ارساں کُشیت بہلان ءِ
 گروکی جنت ولزیت تلملان ءِ
 کپیت گرنندان وجان ءِ پچ شلانا ءِ

جنگ تیرے دل ءِ دُردانگیں حیر
 حیاالاں بستہ گول بیکانی زمزیر
 دوچہش سحریں گرتگ دل ءِ گیر
 نیت سحر پروشگ ءِ تو جیل وتدیر
 گتگ زرد ءِ پہ نازوداب پانیر (۲)
 کپانی دست وپاداں باں بلازیر
 نوادوریں دل ءِ سَنگ پنت دیر

○

(۱)۔ مونجھاکنان۔ شہنپناں (پشمرہ)

(۲)۔ فنا۔ برباد۔ تار۔

تیلی میلی۔ (نصیر)

پکنت مهرء نذر پڻ گل اندام
 گئیں درداں دل ۽ بیاریت پہ آرام
 گنوکاں من پہ مہتوسیں سُبک گام
 منی ذکر و سَلات اِنْت دِلبرء نام
 کناں زاری شپاں دُراہیں تہ گوڑہام
 گوڑزنت شپ من گمانی توش وچالام
 نِکِشنت روج، اِنج سیاہ پمکیں شام
 اَمَل ۽ دروشم ۽ ہر دیں کپیت چم
 نپس کوشتیت ودرہلگ بیت دل ۽ کم
 نذر شتریت، نما نیت سورت ۽ سم
 بُت ۽ میل بیت، گل ۽ پاداں بدنت دم
 بیت اِنج مرمریں درداں چہ بے گم
 بندیت دوست دابانی، پہ ماتم
 بکنت شاریں گُشان و جگی پُرم
 بیا اِنْت ہم تبیں جانی گُہاران
 بندنت من گوڑ ۽ کونجی کتاراں
 پُرسنتی منی اِشک ۽ گذاران
 بَشزنت گلگیں آہو حماران
 مِسالِ تانہی ① نود من بہاران
 اِگن زندء نیاختاں من شُماران
 چہ مَرک ۽ رند باں، من یادگارن

○

دوستین ءِ پیریں پس سحاک
 وپتت من یک گنڈے و تاک
 دوستین ءِ اُشکتِ شیرِ و جاک
 زیر زہیریں درد ناک
 پیریں دلش بُوَت دور و چاک
 آحت نشت دوستیں ءِ گورءِ
 مہرانی دستی مُشتِ سرءِ
 گوشتی گوں و شیں حاتر ءِ
 ”دوستیں! مناں پیر و نزور
 پادے درءِ ، پادے من گور
 زردت منی پر تو ملور(۱)
 گردے تو ہیوگت و ڈہور
 من نرمک ءِ بازنت جتک
 چو تاجکیں شیر ءِ پترک
 سیاہ چم و سہورلٹ و کلک
 مہرنگ و زیبا مسلِ حیر
 یکے دل ءِ میل ءِ بزیر
 گوں دمدم ءِ کن سانگ و سیر

(۱)۔ گمین۔ ملال ءِ بلوچی۔ (نصیر)

بازنت من ء دُنیا وِمال
 دُراہیں بلوچ مُنتت او سیاں
 تئی سرنہ انت کسء چہ جہل
 ماگل یراتاں ہموتن
 دُراہ ہم زبان وہم وزن
 یک ماتے ء ماپسگن
 یکیں بُت ء ماہسگن (۱)
 یک نسلے ء ما ریسگن (۲)
 گوں من بکت کس جہال وُرز
 پر تو بگیرت ایراد اُرز
 وِت بال کنت چوکاہ وُرز
 گوں من یکن توگپ وگال
 زرد ء بدے گوں من حوال
 چے انت تئی جند ء حیاں
 دوستیں حمر اِزہار کنت
 چوش گوں پت ء اکرارکنت
 ابا! منی کوہیں کلات!!
 ہسی سیرت پرواہ مبات
 مہرتی منی چک ء شلات
 اِگبال تئی نوری بلات
 چو واجہ حدر اُمرت بہات

باز من بلوچی مِلدیان
 چمچارون گرتگ پُھلگُداں
 کاڈ و وریا میں دُختگان
 مہتوس و حیریں دروشمان
 نازبو و شرّ رنگیں گُلان
 شرکد و کبگی لُدّ رنگان
 سیاہ چم و بری آہلان
 کوچ گردنیں گوتمنری میان
 دُرمہذبیں توتی زبان
 تیرے دل ء من وارنگان
 تیر وارنگ و گر بستگان
 اچ پُھلگُداں دل سستگان
 بیدانچ ہما پُھلّیں پری
 گیاوان ء تراہسین سومری
 لال خان ء دُختگ درنمگوتری
 شیرین شکر کندیں تری
 سیاہ چم و برواں بھجری
 سہور لٹ و وژبہ انبری
 مہدیم و مُود سیاہ گُہکری
 پُھل کوچگ و شاریں سری
 سہتاں رچوکین زرگری
 گوں گیگ و گاماں کوتری

چمآن چو درین ء زرِ زری
 موجیں دل ء دنت پر پری (۱)
 سوختگ منی جانِ اشکری
 رُوح ء رُداں (۲) انت محشری
 پہ جنتی باگ ء گل ء
 چو دل چو کس بلبل ء
 پریات کتن ، بہل ء
 ارسان ریحیت شلشل ء
 مینیت چکینیں مامل ء
 جیگ ء گوں دامن تلتل ء
 من کپتگان آسی جل ء
 ابا! منی دست ء بگیر
 توشاں (۳) بکن جان ء چه دیر
 ربا لواں پیریں بڑیر
 زوتی بگندلال خان میر
 چایا بلوٹ دید ء میر (۴)
 شیرین ء پمن سانگ وسیر
 دست ء سحاک ریش ء مشیت
 ذقی تسلا و گونشیت:

(۱)۔ لرزگ۔

(۲)۔ پدایت (فریاد)۔

(۳)۔ براز، چُن، گرمی ء لگ یا ناگ۔

(۴)۔ میرہ کہ پٹی درمانے۔

دوستین ، منی جان و جگر!
 پرچے شلے حونی مٹر
 پیش ء بکرتینے حبر
 لال حان بدیتیناں یلین
 براتی نیاداں وش دلیں
 من میڑواں شات وگلین
 گیشیت حبر تئی ماتلین (۱)
 نون ہم دل ء سارت کن جلین
 کارے نہ انت تئی مشکلیں
 ربالا ششناں آردلین
 لال حان ء گنداں ہمبلیں
 شیرین ء لوٹاں ماہلیں
 اومیت من ء بازنت درال (۲)
 لال حان نکنت ردمئے سوال
 کڑاں دیانش دُر و لال
 ہرچی بلوٹیت گنج و مال

○

(۱)۔ پکچنگلیں (ملٹوی)

(۲)۔ اے وحدء فی الوقت (درحال)۔

دومی داستان

شپ روژنا انت چاردهی
 دہول دریدگ ء انت شادہی
 سُرنا چلنکانت (۱) لئی
 تڑیک و دیر بوتنت سئی:
 دوستین ء سانگ انت بیگی
 پس گشتکنت سد دُمہی
 آرت درشتکنت ده گوالہی
 برنجت و روگن پتہی (۲)
 سئی ، شکر شیر و دہی (۳)
 مرد و جنین چُجت جہی
 ورنہ کسان ذات او وہی (۴)
 چاپ و چلنت ہم کوپہی
 نان و ورگ کہ بار بیت
 نون مجلس ء گُپتار بیت
 گرندنت تپنگ دہتکار بیت
 دوستین ء سانگ ء جار بیت
 شیرین ، یل ء دشتار بیت

(۱)۔ چلنگ، کوکارکنگ، گٹ ء پھر ء توارکنگ۔

(۲)۔ باززیات۔ (۳)۔ بتکلیں شیر۔ متنگ۔ (۴)۔ عُمر۔ سن۔ (نصیر)

کاینٔ (نوں) شائرِ دُربیان
 ڈومب و گوشوکیں لائوان
 وش زیریں توتی لسان
 چنگ جن ، ہگازی (۱) ، پہلوان (۲)
 دیوان پہ لیتریاں جنان
 دلگوش کنت شیرِ ءِ رلان
 الہان کنت شیرین زبان:
 شگی سنج کناں بور ءِ
 وکابیں زونگ و سرزور ءِ
 نہ سگیت ہگل و شور ءِ
 سدیت چوماہلیں گور ءِ
 چہ آپ دَر و تلیں ڈور ءِ
 دل ءِ من پاد کنت ہل ءِ
 پر آءِ وش سورتیں پھل ءِ
 حمار چمیں انار گل ءِ
 سُبگ گامیں گراں ملن ءِ
 ترپیت چوماہ ، من گل ءِ
 بُشورینان زبر زنگ ءِ
 کٹور پادیں مزن ونگ ءِ

(۱)۔ مطرب۔

(۲)۔ جنگی شیر گوشوکیں شائر (رزمیہ شائر)۔

چھا رنگ راہ و بد رنگ ء
 اُمُلن ء بولک ء دنگ ء
 پگندان پھلئیں مہرنگ ء
 سپاہانی منی کپت ء
 کڑاکا نیت من جُت ء
 دپ ء سکت کرتہ زر شپت ء
 گوکشیت ”ورنا“ بڑور گپت ء
 متراکیں شہین ء مپت ء
 مناں تانکس تئی لانک ء
 دوبندی تنگہیں چانک ء
 دل ء جم کن چہ ہر گوانک ء
 نبارت کسے تئی دانک ء
 اُمُلن ء بانڈو(۱) ء وانک(۲) ء
 بکن ورنہ دے پھام ء
 مکن ڈکھیآ سُبک گام ء
 در آورتگ بلوچ نام ء
 مزار استیزگیں کام ء
 مُدام گوں چچلیں زاحم ء
 اُمُلن ء گوں وتن مات ء

(۱)۔ مشکافی ایریکنگ ء ہند کہ پہوال گوں پتہیں سنگال جوڑ کعت۔

(۲)۔ پتہیں رنگ کہ مسالمانی یا کہ در مان و جہلگ ء ساہگ ء کار ء کنیت۔

بلوچ ء ننگرین ذات ء
 چه زلم و زور ء شہمات ء
 یزیدانی چه زریات ء
 لُرد ء گوں داشته آرات ء

○

شائرکہ ہلینیت بیان
 واہ واہ پیش یک زمان
 دیوان گوشتیت پہ یک زبان
 جی جی ترا میریں بلوچ
 تی شپ پنت روژناچوروج
 روچت مکند اتاں کروچ (۱)
 پکرانی آڈالان (۲) بسوچ
 شیرے دگہ نوکیں بیار
 الہان کن و نودی بگوار
 شپ تاجگت دیرنت سحار
 موجیں دلاں ننتیں کرار
 وشتنت تی گٹ وتوار
 مترب (۳) سرونز ء ساز کنت
 زیل ء گوں ہمراز کنت

(۱)۔ بیرانی۔ بے تائی۔ زوال۔

(۲)۔ گل و کش۔ گندوگس۔ مرتکبیں سہدارے ء ڈھونڈے پتھلپتھلیں کپ وچنڈ۔ (۳)۔ پاری لہز مطرب۔ (نصیر)

تارانی ہم آواز کنت
 شائر پدا گپنار کنت
 اگل و دلیل ء یار کنت
 چو گونشتناں ازہار کنت

”دُجیں سحرا و کوہستان
 گیاہیں کوچک و میدان
 زر و لوت و پچیں دامان
 تی پراہیں گور ء تالان
 توئے مئے ساه و توئے جان

وتن ماتیں بلوچستان
 تی نام ء پہ ندری بان
 وتن لُج و میارانی
 مزن نامیں مزارانی
 وکابیں شیر شکارانی
 لُرو چوٹیں کٹارانی
 تی حذمت سر و چمان

وتن ماتیں بلوچستان
 تی نام ء پہ ندری بان
 بہ بجنیت زلمیں شاہے
 گرانیں پئوج و بنگاہے
 جنن ما گول سراں ٹاہے
 نروت دژمن دُراہ گاہے

تئی ننگ ءِ پھ سَر گُربان
 وتن ماتیں بلوچستان
 تئی نام ءِ پھ ندری بان
 نہ کلن ما ، در ءِ ٹھگان
 جہان سوچیں ، مزن مگان (۱)
 بیارت اچ تئی دگان
 سپاہ سلین ، بنگ یگان
 گواہ نعت مولہ و بولان:

وتن ماتیں بلوچستان
 تئی نام ءِ پھ ندری بان
 نہ مٹن زرّ و زوراکان
 سرانش ڈیل دین ڈاکان
 نہ مٹن وت سرین واکان (۲)
 کنن سوزین لُٹ ءِ دیمپان:

وتن ماتیں بلوچستان
 تئی نام ءِ پھ ندری بان
 (۳) دوری او شات و آراتان
 تئی گنجاں گول آباتان
 دین بے شک چو شر زاناں

(۱)۔ بازملکوڑو۔ پُگروراں۔ (متکبر و مغرور)

(۲)۔ زور آوران۔ واک داروتاگتوراں۔

(۳)۔ آبات ووش حال۔ آسوگ، سیرلاپ۔ (نصیر)

سرائی پرتہ سوگاتاں
 توے مے گور و گورستان:
 وتن ماتیں بلوچستان
 تئی نام ء پھ ندری بان
 وتن ماتیں ، تئی ننگ ء
 کنن ہر ڈؤل و ہر رنگ ء
 نگہدارن تئی دنگ ء
 پیت حیرء گوں یا جنگ ء
 تئی سیم سر نہ بخت ویران
 وتن ماتیں بلوچستان
 تئی نام ء پھ ندری بان

”جی جی بلوچانی وتن“
 جیکارتنت حورد و مزن
 بے شک دئیں کنول و وچن(۱)
 پلن وتی ماتئی وتن
 نامداریں بولکٹ و ثمن
 ناموت و نام ، مال و نگن
 آچ دژمنان شوم و لهن(۲)

(۱)۔ اکرار، کم۔

(۲)۔ لعنتی۔ (نصیر)

مترب توساز ء بس مکن
 شائر دگہ شیمڑے بجن
 برزنت تن انگا ماہ مزان
 دیواں بزنت ، سردے سلکن :-
 شائر چلیم ء کش دنت
 دہوش دماگ ء وش دنت
 گالانی کپئی چشم دنت
 سرناگ ء چو بش (۱) دنت

○

درہنہ پنگ دُوری دیرگ و دہولان
 شور دینت شہسوار شہنیں شولان
 گروہ بران ، گوری گردش و گولان
 پیر میں بل کش ، براہ بولان
 کوہ سرء کبگاں ، کوہ تل و کولان
 لہہ جنت لوگانی لتیپ لاڈیں
 کر کنتت کرمان ء کپوت کاڈیں
 روشک دیاں رنگانی رگام راڈیں (۲)
 پھلگداں پلاں چہ پھلاں (۳) پاڈیں (۴)
 جاہد ماں (۵) جنسار (۶) کناں جاڈیں (۷)

(۱)۔ درہنہ دنت گوات ء من تالان کنت۔ (۲)۔ گل گلچلیں وارڑ واڈیں۔

(۳)۔ بوجیک ء برزوزنڈیں دارکہ آچار ء داریت۔ (۴)۔ پتن سرین۔

(۵)۔ جنینی مؤد۔ مودانی پدی۔ کالک چوٹیل۔ (۶)۔ بیگا رپلگا۔ (۷)۔ جاڈیں چٹکیں۔ (نصیر)

دُور ءَ چہ ، اسپ ءَ درہلگنت

سہگانی ڈن ءَ شہلگنت

پینگانی ہب ہب چہلگنت

شیرانی انگت شہلگنت

نتگر و نیادانی نکونامان

زرزوال زونگانی زیرزحمان

سنہران ، سردرنز گوں سروسامان

دیما نہ بوت شیر ءَ پہ وار

آحتہ سر ءَ تازی سوار

گٹ ءَ جتہ پڑ ءَ توار

ہالو گتہ پڑینتہ جار:

ڈاہ انت بلوچاں بت ہشار

رحمتہ مگول ءَ ڈنگ و ڈار

دہ سد گمان ءَ درشار

چاڑگلیں تازی سوار

ماں گینگت گشت و گشار

من گوجگ و پھلیں دیار

آچت و دہوتیت ہر کنار

ہیا! بت مرداں تیار

گونت منی رند ءَ چنگ

ہمت کہت پیریں چوگت

دراہ پیر و ورنہ و بچگت

پوشت سِلاھ ، جان ء سُبک
 بوراں کنہت سنج یدِ منک (۱)
 پشت ء مگدت پہ گمناک
 لاشنت من ہرجا، سر بہ چک
 ہیا کنہت ، مرداں ہلناک
 دژمن سرء انت نیستی شک
 بہمدتہ دیوان یک دمان
 کپنت چہ وشی دمدمان
 دهنز و مجیں بوت آزمان
 گرندے کہ کپنت ناگماں
 بے سار کرتت مردمان
 دوستین چوشینگیں کوکب ء
 سینگ پہ زونگیں مرکب ء
 سنج کرت و بوتک آہوتب ء
 چت اسپرو سوزیں سگار
 گورگمبز ء بوتگ سوار
 گوانک جت پہ بیریں بیل دیار:
 مرداں! مہ نندت نوں کرار
 ساہ ندرہنت پہ لچ و میار
 توکل کنہت ذلیں مزار

(۱)۔ یک دمان ء، ہما ءھین ء، یک ساہت ء۔

سریناں   بندت   سرچار
 زاناں ، شپ انت و بے وہار
 دژمن   سرء   رتختہ   تیار
 گوئختہ   مزن   زانتیں   ہشار
 ہر دینکہ   تزبیت   چوگذار
 پُشت   ء   بدی   دیما تار
 مُشت   ء   پگر   سسوزین   سگار
 مردانی   رابندال   بچار
 امشپ   ہما   و ہدنت   یلان
 ورنا   و   گنگلیں   بنگلان
 مرچی   وتن   کپتگ   جلان
 دُہوت   و   زرابنت   کوه   تلان
 دژمن   چوہار   ء   کنیت   ملان
 بیلان!   کنت   ڈڈنوں   دلان
 زیرت   درہین   رازیں   بلان
 شل   و   دکا ہیں   گوئڈلان
 ہندی   مزن   ٹپیں   ٹلان (۱)
 کاٹار   و   چوٹیں   برجلان
 گوئر   پانیں   گینڈانی   سلان
 منیلت   کہ   دژیں   بڑ دلان
 شہابی   ڈنگلیں   ماسلان
 بندنت ،   برنت   مے   ماہلان

(۱)۔ ٹلو؛ یک زحے کہ بازی کلو ہم گوئخت۔ ٹلان جمع۔ (نصیر)

مات و گہار و دُرگُلان
 ہیا کنہت بیلان یلیں!
 بوجہت وکاب بالان تلین
 دژمن سر ء انت کاتلین

واہو بوتگ ہر گوزر ء
 مرد و نریاں بوتنت سرا
 پھلین پیادگ و لٹر (۱) ء
 ڈالاں گون زحم و اسپر ء
 کاڈ گون دو گوشیں حجر ء
 جنگ ء پہ درکپنت در ء
 پہ ناگمانیں محشر ء
 زیت جسنگ دشت و جبل
 کنور و کمندیں کوه و تل
 چوبش ء ہیروپ بنت بھجل
 رتختت وتن روپیں مگل
 سیاہ ڈٹ دیں گندہ بگل
 دروہ باز و خون واریں دگل
 ژراں چو آپ ء من پگل
 بیتہ دمانے پر پری
 سانڈ لگنتت گوزر پہ گوزری
 زونگیں نریاناں گلگری

ڈہالاں لُویئنتت، بھجری
 سوزیں سگاراں کھوپری
 چوٹیں کٹاراں ڈوبری
 کپتیاں جگر واریں پُجری
 بلاں دل و لاپ و سری
 چتری تیر، زنڈیں گری
 برانز گرتہ جنگ ء محشری
 ٹونڈان ء بورینت کہتری
 چرتنت بلوچانی سگار
 گوشتان مگولانی دیار
 ڈونڈ سربہ چک کپتنت ہوار
 زونگیں نریان و شہسوار
 حوناں چہ سہور بیتہ ڈگار
 دوستین و شیرازی سگار
 ننگانی نامیں سرچار
 گران و دڑاں چو مزار
 پُروشاں مگولانی کتار
 کپت دژمن ء نیام ء کہار
 گرتش دمانے تار پہ تار
 تیر شیکنتت سے و چہار
 گپنتت نریان ء وِس و وار
 زونگ چو کرود ء گپت ڈگار

بُوت سرشگون پھلّیں سوار
 پَر رتختت شو میں نابکار
 دوستین ء گرتت بندوبار
 دستانی بستت بدنہار
 گرتنتی اسپے ء سوار
 کوتل کناں جتنت تار
 ڈھونڈان ء کلاں بے میار
 سے سد چونک اندر شمار
 گولیں مگل نوں بے توار
 گپنت بولان ء کنار
 دیمپہ ہرات ء ملکزار
 پتاد بلوچ یوتنت نثار
 گوں نہہ یلیں کاڈاں ہوار
 جتنت مگول پاد من سر ء
 سَرّاں چو لوڑی ء حر ء
 پچّان ء ٹپّاں پدرا
 پشت و مگوند و ڈوبر ء
 ذالے نہ رندیت مہپر ء
 بچّے نہ لولینیت گور ء
 روچے بزوریت لشکر ء
 بیڑدنت بلوچانی سر ء

(کہ)

سیمی داستان

بیلاں! ہماشپ تن سحر
 تروہپاں مُگل جستت پہ سر
 گوست ننت چہ بولان ء گدر
 شال و پشنگ ء پُر حشر
 روج آحت پہ نیمروج ء ستر
 پاداں نہ داشتت کم جگر
 شام ء تن جستت بدسگر
 دوستین ء بُرتنت بے سوات
 دست بتگ و پاداں شپات
 چابگ جنان ء تن ہرات
 اودائے کُرتنت (۱) تُوء چاہت
 زندان و سنگینیں کلات
 دُملکین مگولانی امیر
 مالوم گتگ شاہ و وزیر
 دوستین بلوچ بوتگ اسیر
 گڈ چہ جن و کوش و پگیر
 آپ ء بُت ء تریتہ شیر

(۱) - تہہ ء توک ء۔

شلیتہ (۱) مئے پئوج و بہیر
 جکت بلوچاں چو مزار
 ورنا و پیر و ذاکار
 گوں حجر و سوزیں سگار
 کپنت اجب گوں ماہوار
 گاڑیمنت مئے سے سد سوار
 ٹپانی جان ء نیست ہمار
 مردم نہ انت اے سرچار!
 بری بلا انت پیدوار
 جنگ ء ہدی کپنت دچار
 پد کنزگش نیب انت منیار
 مرک ء پہ گردنت ، چوشکار
 دوستین کہ آوانی سرت
 شہسوار او اپسی گروہ برت
 تیگی بہوک و زیرہ برت
 بولان ء گٹاں سنگرت
 کپنگ مئے دست ء چے پڑی (۲)
 بولان ء حول واریں ہڑی
 بستگ گوں زمزیر و کڑی
 زندان ء توک ء ہڑی

(۱)۔ ژندگرتہ۔ شل و مندگرتہ۔

۲۔ چے پدی۔ اے رند، اے گشتان۔

چاریتِ وتی مرک ءِ گھڑی
 سُلطانِ چہ کھر ءِ سکِ بَشیتِ
 دَستارِ دلِ ءِ سوکِ ءِ مُشیتِ
 پَرمانِ وزیرِ ءِ کنتِ گونشیتِ:
 باندا ہے بندی ءِ بیار
 دربارِ ءِ مئے دیمَا پدار
 گنداں بیتِ باندا تہ روج
 چوینے اے دوستیں بلوچ!

زنداں سیاہ نعتِ شپِ تہار
 نئے ہموتن، نئے بیل و یار
 دوستیں، دنِ دوستینِ مزار
 ایوک و تہنا، بے کرار
 چو سَر چھڈیں گم گزار
 جیڑیت و حدیتِ گوں دلِ ءِ
 چاریت، چکاسیتِ مُشکلِ ءِ
 زندان و گرانیں منزلِ ءِ
 دلِ من حیا لے ءِ کپیت
 شیرے سُبکِ بالیں رُودیت
 الحانِ کنتِ دوستیں گونشیت

مچی سس و مڑا سازیں
اُمَلّ ءِ پھ گراں نازیں
سیاہ تر بیت گڑھیں زندان

مچنڈ او دل ہزار نازیں
وَتی جان ءِ مسوچ آزیں (۱)
تئی گوں تلوَساں بازیں

چداں دیرنت
وَتن پھلئیں

وَتن پالیں پگڑ زیران
پھ کتوم و پاکیں آدیران (۲)
ملرز او دل ، مکن ارمان

دلیر و ننگریں پیران
مُدّام لئیب گرتہ گوں تیران
چہ کنیز و گرانیں زمزیران

چداں دیرنت
وَتن پھلئیں

نہ بونگ زند گلامانی
نہ بنت رامگ ملامانی
کنت مال و سراں گربان

پھ مرداں ننگ و نامانی
گہیں ورنّا کلامانی
پھ کتوم ءِ واجہ زحمانی

چداں دیرنت
وَتن پھلئیں

سرءِ پھم و دل ءِ جوش سنت
پھ مُلک و کتوم دگوش سنت
سرءِ دنت پھ وَتن حدان

دلیرانی حبر چوش سنت
برے شادہ برے کوش سنت
وَتی چند ءِ پراموش سنت

چداں دیرنت
وَتن پھلئیں

سرءِ نیستس ، من ءِ بچ گم
بلوچاں ءِ نوں گیش و کتم
مکن دل ، تستگئیں اومان

سرءِ آحتہ ، گوئزیت البش ہم
وَتی کاراں منان دل جم
نہ چاریت کس پھ چوٹیں چم

چداں دیرنت
وَتن پھلئیں

(۱) - آزیں - (۲) - آدیرہ معنے گورستان - ویران - گورستانان - (نصیر)

زرشاں چہ شگرِب در کپیت
 کوبان چہ بُرزیں سر کپیت
 پرکھشاں چو آپیں زر کپیت
 نور ء پچیں چادر کپیت
 شہر و ڈہاں تہہر کپیت
 وائیں جہاں بُستار کنت
 روح زندگی ء جارکنت
 کرچکاں شپ ء آوارکنت
 کنپانی مستان سارکنت
 ڈن و ڈہان بازار کنت
 شاہے مُگل دربارکنت
 سیاہیں نکیب گُوکار کنت:
 بیارت بلوچ ء رہنیں
 گہگیر و یاگی ، زحم جنیں
 بندی ء کوہی ، سرگلیں
 دوستین ء کارنت پہرہ دار
 بستگ گوں زمزیراں مزار
 چم سہور و دیم کرچک و تہار
 پُھلّیں اَنیشگ (۱) پُرگبار
 زمزیری لونجان مسلِ مار

اچ پاد او دستان پہ کتار
 اچ سرین و گردن پیدوار
 کارنتی ماسل پہ مہار
 دیم ء دو پُشت ء چہار
 ہل پوش گوں بلن و سگار
 لرزنت دل ء انگت نکار
 اچ پُر سرامہیں سرچچار
 دوستین گوں شاہ ء بیت دُچار
 چاریتی شاہ ، حُورت یک زمان
 جلاد چو چارنت ملزمان
 ڈیل ء چہ گروکی ماں گوڑزاں
 باہند کنت ترندیں زبان:
 دوستیں توئے او بدسگر!
 بستت کہ بولان ء گدڑ
 بُزیز تمار و گٹ و گر
 پئوجاں جت و گُرت درپدر
 لُت پُلت ، بُرت مال و زر
 کاروان و بنگاہ و پَر
 سرجم نہ گوئست چہ ربلڈر
 دوستین ء دزائینت جواب
 بے شک مناں آسرمتاب
 پئوجاں جتاں ، گرتاں حراب

بنگاهاں مان داتاں زراب
 شہانی دل کُرتاں کباب
 البت ، رونت تئی اے بیان
 لُت پُلت من کاروان
 سوداگر و لَس مردمان
 ہیکاہی (۱) میں و رگوززان
 من رہن و دُنکے نہ یاں
 من پہ بلوچی نام و ننگ
 مُلک ءِ وَتی پہ سیم و دَنگ
 بستاں گرین گٹ و ہلنگ
 کُرتاں تئی پئو جاں گوں جنگ
 نئے پہ زر و مال ءِ اُمَنگ (۲)
 بہمنت ہرات ءِ بادشاہ
 چُپ بُت دے ، کشت نہ سہا
 بے دم دم ءِ دُڑیں نگاہ
 گھیت پہ وزیر و سر سپاہ
 گڈچہ دے چار و بچار
 شاہ ءِ وزیر ءِ جت توار:

(۱)۔ مسافریں۔

(۲)۔ واہگ، واہش (اے اُردو لہر ایت)

”ورنا! گُجا انت تئی حیاں
 بوتگ ترا چوشیں مجال
 شاہ ء گوں پروشے گپ و گال
 ہوش ء سر ء کن اوٹگال:
 پتا درا انت تئی حوال
 و ترا دیئے پرچے بتال
 گندئے سر ء چوشیں زوال
 بے پہ دگہ دُنگاں مسال“
 دوستیں جواب تڑینت پدا
 نئے من گنوکاں ، نئے گدا
 نئے آج گلام و مولد ء
 کہ برحک بزاناں من رد ء
 جواب ء متریناں پدا
 تو اُھلنگ گرمئے حوال
 باید بُویتنے سرحال
 ہستیں ، من ء چوشیں مجال
 شاہاں گوں پروشاں گپ و گال
 دُنگ مانہ ین ، دُنگت شُما
 کائت گوں پئوج و دمدم ء
 زیرت سیاہیں گوشم (۱) ء

لُت، پُلت ، چو زالم ء
 بندت ، کُشت ، لس مرؤم ء
 ننگ ء بَرَت اِج آلم ء
 مُلکاں پُلت مکر و چم ء
 چے اَت بگُش اے گُناہ
 جُنیتِ شما گر انیں سپاہ
 گُرتِ مے ہنکیں آں تباہ
 کُشتِ سداں مے بیگناہ
 اِنساپ ہمیش اِنت ، بادشاہ؟
 شاہ ء جواب دات پہ ہُتر:
 او نا پزاننیں بے حبر
 چاراں شمارا چو پسر
 مُلکِ نہ اِنت مارا گزر
 لوٹاں شُمے نئے سھور و زر
 نئے مال و مڈی و پُتر
 ماپہ شُمے آبادی ء
 مُلک ء پہ امن و شادی ء
 بدل و شرح ، آزادی ء
 کائِن چو دین ء ہادی ء
 پہ کاپر ء بربادی ء
 اَسْتِ شما جاہل جہول
 نئے اِلم دارت ، نئے اُسول

گوں یک دگر جیڑت پُڑول
 کارنت شُمنے دُڑی و ہول
 گردت من دشتاں چوکہ گول
 گندن شُمنے ما واری ء
 بے سیتیں زند ء گاری ء
 نادانی و بے ساری ء
 کاس شُمنے گمواری ء
 امداد و خدمت یاری ء
 انگت شتا گوں ما اڑت
 چو رستر و گرک ء مڑت
 پہ لُگ و کوش ء بڑت
 سک نا بزانت و بے وڑت
 چو دژمن ء ، دوستاں گڑت
 دوستیں جواب دتی کرار
 اے وش زبانیں چیکہ دار
 ہرچی گوئشے نیستت منیار
 تنگہ، تلا داریے بسیار
 سیاہ و بزیں پئوج بے شمار
 توپ و گڑیڈوکیں جزار
 زور آور ء بُرزنّت توار
 دروگش چو راست ء پیت شمار
 گوئشے بلے دانا، ہُشار

ہر چوں بہتیں، شب تہار
 پیداورنت مات و گہار
 چوش مانہ مین بے ہوش و سار
 میش ء مزان آج مزار
 ما جاہلن ، بلکن بیت
 مارا زر و سہور ہم ممیت
 (بلے) زانن وتی تاوان وسیت
 ہردیں در ء شاہے رسیت
 زر دنت او گیرت ء پکیت
 کنوم ء زہ و بند سدیت
 شہر و ڈہاں آچے بلیت
 ناداں کسے ایش ء گوئشیت
 کہ آج ء تہہ ء چھلے رُدیت
 حاکم در ء ہرچون بیت
 سرداں پندیت یا مسیت
 چاریت وتی تاوان وسیت
 راج ء گلا مین ء پکیت
 مرداں مژاداریں گئشیت
 دانا حمر راستیں گوئشیت
 کہ زند من پتی راج ء نبیت
 آب من گلامی ء کپیت
 شاہے کہ ملک ء چیر بخت

زاہر زبان ء مہر کنت
 تنگہ ، تِلاہاں ڈیر کنت
 زر دنت دلالاں سیر کنت
 سدحیلہ و سد پیر کنت
 نگ ء بہا ء ایر کنت
 بدواہ لگوراں شیر کنت
 دتیش پگار و حاکی
 بندنت کمرپہ زالمی
 گرک بنت من شگلے آدمی
 براسان دیئت رنج ماتمی
 گیشتر چہ وازداراں در ء
 براسانی دژمن بنت سر ء
 بندگ لپوسیں بنت زر ء
 کاراں کنت سیاہیں حر ء
 بھینگ بنٹن، چرپیں ٹلر ء
 دتیش مُشیت واجگ سر ء
 گدار سرننت چو حر ء
 گوپنت کچکلی ہر گور ء
 سندن ورننت ہر ننگر ء
 سک ء ہڑی بنت پہ زر ء
 راجے کہ بیت گیر ء گلام
 بیت ترس و لرز ء سہب و شام

محتاج و آجز بیت مُدام
 کنت در درء ہر روج سلام
 دنت موک و تاوان و ملام
 دُروگ بُریت، زیریت کلام
 بدکنول و بُزول بیت تمام
 درینہت ہرات ء تاجدار
 ”دوستیں! دپ ء پوچیں ہدار
 کھر ء مئی تنوش ء میار
 چمانہت کشاں گوں کٹار
 بُراں زبانہت گوں سگار
 مرد! اچ منی کھر ء ہشار!
 ٹونڈیں سرہت بُراں ، ہچار!
 درنجانی من بُرزیں حِسار
 بُتگ من ء نیں آشکار
 کہ دُنکے نیئے تو سگسریں
 نئے رہزن و دُڑے حریں:
 تو دُڑمنے ئے یے کاپرین
 اچ مذہب و دین ء درین
 شہیتان تی بستگ ہرین
 او نابزانت بے باورین
 ماہل براتن مُسلمین
 یگنت مے مولا و دین

شاه انت امام المؤمنین
 نادان! بکن تو اگل و پھام
 یرات چوں یرات ء بیت گلام
 اسلام ء بدچوں بیت امام
 تو کہ نہ منئے ایشرا
 پمآ بدے اچ کاپرء
 ہچ زندگ ء نیلین ترا،
 دوستیں پدا ترینت جواب
 ”گوشت: او شہہ آلی جناب
 من و تنگاں ام الکتاب
 سرحالاں اچ اجر و ہذاب
 ترسوں نہ انت اچ تی ہتاب
 چمانوں کٹئے یا جگر
 برے زبانوں یا سگر
 ٹوٹدیں سروں نیستیں ، حتر
 اچ تی سپاہ و تاج و زر
 تو کہر و لہر ء بے ستر
 بھیم ات نکنت بئمن اسر
 گوں تو گوئشاں حکلیں حبر:
 قرآن گجا گوشتہ ترا
 شاہی بکن تاج ء سر ء
 بند من محل و گواتگر ء

گر، بر، بپل، لٹ ہر گور ء
 کاری، شوائنگ، بزگر ء
 چو ڈنگ و رہزن پڈرا
 چ کن پہ وت سھور و زر ء
 انباری کن من چمہر ء
 حرچش یکن ہیسی سر ء
 بہل کہ گریب و بڑہ کار
 لوج و شدیگ و وار و زار
 تنی سنگ و سورسات ء شکار
 محتاجاں پہ حُسکین دپار
 ملک ء بگردنت تارپتار
 مذہب، اچھے گوں شما
 چارپتی ہر مردم ء
 تاں کہ بونسپیت بے سما
 شما اش بلت دلجما
 براسی شمنے یک گونگے
 لٹ و پل ء پہ بونگے ①
 ہستگار ء مگری کونگے
 شاہ و گدا، ہستگار و وار
 لوجیں مردور، سرمایہ دار
 بوتار و واریں کاشت کار

مزلوم و زالم مُزودہ وار
 مولدِ گلام و واجکار
 ہرچون پینت کیجا ، ہوار
 پھم نہ بنت براس و گہار
 گرک و پس ۽ یاری نہ بیت
 براسی گوں حوں واری نبیت
 حک گپت پہ زاری نبیت
 استیں من تاریکھاں درا
 شاہانی لٹ ۽ ماہرا
 سرمایہ دارانی شرا
 چو استماری (۱) گیں گر ۽
 گوں سامراجی تیہر ۽
 بئیتہ پوچاں زاہر ۽
 تہندیب و الم ۽ حاتر ۽
 یا مذہب ۽ نام ۽ سر ۽
 اُج و ت زورانش جننگ
 مال و متاہش لٹنگ
 میراس و میتا پاں زیتنگ
 ذالانش بند و بار کٹنگ
 مرداں وتی چمدار کٹنگ

مُلکشِ وَتِی چیرِءِ جِتنگ
 گُرتگِ حَلومتِ پِ ہُنر
 میڑیں تکشِ گوں یکِ دگر
 گدّارِ و ہیزاں (۱) داتہ زر
 جاگیرِ پگارِ و ہمِ نپر
 پِ ننگرانیِ مالِ و سَر
 بُرتگِ گوں مکرِ ءِ چمگِرِ ءِ
 مُلکِ ءِ سمرِ اچِ ہرِ گوزِ ءِ
 پنتِ و زگالِ و مَرمرِ ءِ
 گوگرتِ و آہنِ گوں زرِ ءِ
 روگنِ گوں پڑمِ و پڑورِ ءِ
 گوہرِ چہِ کاں دُرچہِ زرِ ءِ
 ہرچیِ دگرِ بُوگِ درا
 بُرتگِ چہِ مُلکِ ءِ گیشترِ ءِ
 مُلکِ واجگاںِ گُرتگِ پکپر
 محتاجِ و چمدارِ و بگپر
 جوڑِ بیتہِ وَتِ نینِ دنگیر
 داتگِ پِ پندگِ ، ہیلِ و چس
 گیشترشِ بُرتگِ ، واکِ و وس
 ننگِ و مژاداریِ و سَس

زنبے کہ شائنگ پر اُس
 پڑرتھگنت وار چو مگس
 زندے بہتیں ، چو نجس
 مارا نہ انت آئی ہوُس
 پراسی شے ہم بیت چوش
 مارا دو چم استیں دو گوش
 دارں زبان و اگل و ہوش
 زانن وتی سوب و پُروش
 ہرچت کئے کشتار و کوش
 مئے گپتن ء واب ء شמוש!
 پمّا وتی رسم و رواج
 شرننت تی اچ تھت و تاج
 ہمرنگت گوں امئے مزاج
 ماوت مسلمانن چہ سر
 براسی کنہت بس اِکدر
 پمّاکنہت مہر ء نذر
 بہلت مئے خُسکیں کوہ و در
 ما جاہلن یا بے ہنر
 یا نابزانتیں کور و کر
 یا بدچہ حیواناں بتر
 پرچے شُمئے ترگیّت جگر
 مئے کُشتن ء بندت کمر

آنگ قرآن ء چو مگر؟
 داوا شے استن پُڊول
 گوخته خدا چو ، نئے رسول
 مارا نیت پھجر کبول
 تئی بادشاهی ء (۱) اُسول:
 اللہ نئی نام ء لُٹ وهول
 هر چول پیئے تو زاہر ء
 چو برپ یا چو اِشکر ء
 پھجر نہ منن ما ترا“
 برپتہش جنگ شاہ ء توار
 کیزش بدارت بر کرار
 من کابہ و برزیں حِसार
 البت بزانت پھرہ دار!
 است اے بلوچے نامدار
 دانا و گنگلیں سرچار
 کینز ء مپیت بیچ ڈول وار
 پہ نان و پُچُچ و آپ و دار
 برتنقی ماسل گندہ تب
 زمزیری یوکلنت و کتب (۲)
 داستنتی نیں باز پہ ادب

(۱)۔ اُردو لہزائیت بزائاں رہند، ریک۔

(۲)۔ ہماچکیں اوتھتلیں دارکہ اُشتر ء رہت ء جھنگ بیت زالمیں بادشاہ زندان ء من بند یانی گردن ء پھچھیں آہنی کتب مان گرتنت: (نصیر)

شاہ گوں امیراں کنت حبر
 دیستت بلوچ مرد ء جگر
 ہر پخت منش داتاں مکر
 بھیڑنا کیں دہشت و ہتر
 ہچی نہ گرتتی اَسر(۱)
 بے ترس و اندیش و گزر
 گوں من گنگ راستیں حبر
 باز دیستگاں من سیاہ جگر
 یاگی و گہگیریں سگر
 سرباز و سر شوریں بشر
 بلے پھر نیاخنگ در نذر
 چوشیں مٹرس و نامور
 چیشاں پمن بوتگ ایان(۲)
 شیرنت بلوچ من مردمان
 ہم اگل دارنت ہم زبان
 ہم آب و گیسرت ، ہم توان
 ہم سبر و توکل، لُج و مان
 پھر برے دور و زمان
 کسے مکت ایشی گمان
 کنتیں بلوچان آء گلام
 زور ء گوں پرمانی ، سلام

(۱)۔ پاری لہو، اثر، ہزاں مارشت۔ (۲)۔۔۔۔۔ عیان ہزاں پدر، در۔

○

دوستین من کیبز ء تہم ء
 چاربت ده و چار ء مہ ء
 پگرش کپیت شیر ء رہ ء
 زیرت زہیریں زیرے
 چو وش لسانیں شازے
 پگر ء مجیں پاساں کثیت
 الہان کنت ہچش گوکثیت:-

○

چار دہی ماہ و مج مجیں استار
 بانگ ء چار گل ء کنت دیدار
 آج دل ء دوریں چست بنت اوپار
 دیرت آء دابانی گلیں دلدار
 جنت زہیرانی من دل ء کاٹار

○

دوست من ء اومانت کمان میانین
 ماہ پری دُرچیر و مزن شانین
 کپتگاں کیبز ء پیہنان گرانین
 اُوئے اُوئے! دوستانی نیاد جوانین

○

سستگنت ماما زیادہیں زوران
 اَچ املاَن و بارگیس بوران
 کوچک و زیدانی تلئیں ڈوران
 اَچ کٹور شاہیں پاچن و گوران
 اَچ شکارانی شاڈہ و شوران

یات بنت سوزیں کوه من ء ٹونگین
 میزین ناگاہو مزن چونگین (۱)
 ملپداں جتی کڈلاں بونگین
 گردگیس بگت و لیڑواں زونگین
 بڑگل و میثانی رمگ روگین (۲)

چل شپیں کارچنت و بہیں کاٹار
 دُڑیں شیریں ء شکلیں گپتار
 نرمک ء سوزیں چمگ و گھسار
 من دل ء کاینٹ و کنتت بیمار
 جی ترابات و جی ترا سد وار

(۱) - بُڑزیں - برزٹلیں - سری ماڑ - (۲) - بزین - وار ء پہ پاچن - گرائڈانی رگز گوزاں تو آکین -

جی ترابات اُو مُلڪ بلوچانی
 جی ترابات اُو شاده روچانی
 جی وٽن مات ءِ جی ترا جانی
 جی که تو آستئے لائڪ جی هانی
 دائما بات ات حیر و آمانی

جی وٽن! مهر ءِ تئی من ءِ کدرنت
 نام تئی پمَن روشنیں بدرنت
 سِنگ تئی پمّا گوهر و شدرنت
 مارا گوں پیڑیاں تئی پدرنت ①
 مال و سَر پرتو جی وٽن ندرنت

(1) - گدّ مرتکبین ۽ پشلیکتیں میرات۔

چاری داستان

بیل و بیا باگیں ہرات
 شاہی مراگاہ (۱) و کلات
 برتر بکن بیا پہ سوات (۲)
 من نرمک ء گنجیں دہات
 گڈ چہ مگولانی پسات
 مچی گنت بیل و ہرات
 رند و مزن کودیں سگار
 ورنہ و پیریں سرمچار
 دیوان گتگ بستنت کرار
 چار کبلگاں پریتی چار
 کہ ہرجا بلوچاں بت ہشار
 سریناں بندت بت تیار
 پہ جنگ و کوش و ہیر و ہار
 کوہ گرد و پھلین شہسوار!
 بندت چہ ہر ہند و گدار (۳)
 بولان ء رُنگ راہ و تلار
 تن شال و مستنگ کندہار
 منیلت مگولان پہ کرار
 زندگ مہ روت چے رگندار

(۱)۔ دیوان۔ پچھری۔ (۲)۔ ہندارگ دیدار۔ (۳)۔ گدر۔ گوزگ۔ راہ۔ (نصیر)

چاواں پيادگ يا سوار
 بسنت بلوچاں پي مينيار
 منيلت بيانت مُرده وار
 هر روج چو حوڻ واريں مزار
 مارا كنت زلم ء شكار
 ڏاه بُوَت و مُرد بسنت كمر
 بولاں نخبهت پُر حشر
 چاريگ نشنت پي هنر
 من كوه و گُٽ و ره گدر
 ڏراهيں بلوچستان پي سر
 گشنگ مڱولاں پي سكر (۱)
 بولان ء مات كوه و گدر (۲)
 بوگپنگ اڄ ڏهونڊ و سگر
 شارَ جنت شير ء رلان
 پي سر چاريں سرگلان
 وشين ستا گرتنت ، يلان
 تهليں شگاں پي بزدلان
 دل داتين بيل و همبلان
 پي هُهد و جنگ ء لهلان
 وڙ وڙ پي دل سوچيں زبان
 شيران جت و گرتنت بيان
 من مجلساں روج و شپ ء
 ورنياں داتنت اش دپ ء

شپ تھانگ و، یا ماہ انت
 دیما گر و، یا راہ انت
 چے ٹرس و چہ پرواہ انت
 سر ندر کنن جنگ ء
 ما پے وٹن ء ننگ ء
 گوں تیر و گوں کاراں
 گوں بلن و جوہر داراں
 جنکن گوں زیاں کاراں
 مرد و جنیں ہمرنگ ء
 ما پے وٹن ء ننگ ء
 کنولت گوں سراں گنگلین
 نیلن چہ رہاں رنگلین
 دژمن گوزیت ڈنگلین
 چنڈیناں زبیر زنگ ء
 ما پے وٹن ء ننگ ء
 ہیلاک پے جنگلین ما
 چاڑکہ ہشگلین ما
 کوہانی پلنگلین ما
 گٹاں گرن شپ درنگ ء
 ما پے وٹن ء ننگ ء

پروشیں ماما زبردستان
 زور آور و سرمستان
 ایر گرتہ سرء دستان
 زلمانی گونجن گونگ ء
 ما پے وتن ء ننگ ء
 نیلن بد و بدوہاں
 ملک ء نہ دین شہان
 ڈنگ و دری گمراہان
 کٹشن چہ وتی دنگ (۱) ء
 ما پے وتن ء ننگ ء
 پچاں ماء، سگارانی،
 پروردگاں ہارانی
 ہم شیرک مزارانی
 گربان باں ہر رنگ ء
 ما پے وتن ء ننگ ء

مرد و نریان سرپ من سرپ ء
 ہورت گولنتت روج و شپ ء
 بولان ء مات کنور ء دپ ء
 من مہتگاں کاڈاں گلین
 تاؤز و گمری، بلبلین
 پے برات و دوستاں ہمدلین

جوداں پہ سرباز و یلین
 پیریں پتاں پہ سر گلین
 بوتنت کمک و کوپہ دار
 ہر وہد گوں مرداں ہوار
 وارنتت چپا گرتنت کار
 پہ توشگانش ہر سحار
 دُر شنتت گندیم و جوار
 آپ ڈوبنت ، ہم کاه و دار
 مالانی گرتنت گند و چار
 من کوه و دشت و ملگزار
 بستت و آپ دانتت ڈگار
 ہم لاب گرتنت ، ہم کشار
 شیریں مہکش ات پھلگدین
 ڈل ڈل اتنت کاری جنین
 ہر ڈل گنتت کارے کچین
 شیراں جت و گرتنت کار
 چست گرتنت وش گفان توار
 سربنددگہ زرتنت ہوار:

کوش یکشات و جڑ بگوارانتت
 حال حبر دوستانی نود بیار اتنت

○

- (۱) دل حیا لانی رَسکیں پھلے
شاوہی ساز و زیمران حدیت
چست بیت دوستاں پہ دل ء ہلے
تلولیں پکرانی گماں بندیت
کنول ، مئے کنولیاں پدارانت
حال حبر دوستانی ، بیارانت
- (۲) آپشے پڑینگ ڈہ ء پھلین
زالم و زوراکیں جھود رنگان
سکن (۱) پہ ورنایاں گراں ملین
مئے گور ء سستگ محشریں جنگاں
دوست ہدوناکی دل بچار انت
کنوش بکشآت و جوبگوار انت
حال حبر دوستانی ، نودبیار انت
- (۳) تنگہیں ورنہ و بور وکاب بالین
گون بدیگاں من روہو (۲) ء گنت
نیست مجیں اندوہے دلاں لالیں
زاناں کہ جویریں دژمن ء منت
پھلگدیں دُرچیراں بمارانت
کنوش بکشآت جوبگوارانت
حال حبر دوستانی نود بیار انت

(۱)۔ دلانگیں۔ زہیریں۔

(۲)۔ جنگ، تیز، ٹرنڈیں گوات کہ زمستان ءوزنیت۔ (نصیر)

- (۴) ولسریں دوستانی سدگ سِلَنت
 داگ دنت ہنویں دل ءِ بَدان
 پہ وتی ننگ ءِ سردینگ حکنت
 ننگریں ورنہ اش دیئت مندان
 توکل ءِ دوستش سرچارانت
 کنوش بکشآت و جُو بگوارانت
 حال حبر دوستانی نود بیاراتنت
- (۵) چندین ورنہ پہ وتی ننگ ءِ
 بستگنت میان و ہر ششین ہتھیار
 کپتگنت پڑھیمیں مرٹ و جنگ ءِ
 گورنگنت حوں من گُوچگ و گہسار
 دژمنناں ہیروپی پتارانت
 کنوش بکشآت و جُو بگوارانت
 حال حبر دوستانی، نود بیاراتنت
- (۶) رہزن و دُنگیں شاہ پنت ایرمات
 گوں بلوچانی جوہریں ہندی
 بیانت گوں سوب ءِ انہریں سوگات
 زحم جنیں ورنہ من مجلساں رندی
 دوست پدا اُردواں (۱) بسوار اتنت
 کنوش بکشآت و جُو بگوار اتنت
 حال جبر دوستانی نود بیار اتنت

(۱)۔ اُردو۔ لوگ ءِ نپاد کہ بلوچ منگ ءِ سرءِ سر پہ سر سوار ہنٹی۔ باز ہنداں ایشر ابرونگ گوشت۔ (نصیر)

(۷) گورگیں چاگل ء ہزار کنجین
 پہ کہیب بیانت سمہ نین سالو
 درکنت دیما دُر جنک ہنجین
 پیارنش لوگاں ، پہ ہلو ہالو
 دوستی گوں بانینکاں دست شہارانت
 کنوش بکشات و جڑ بگوارانت
 حال حبر دوستانی، نود بیاراتنت

شیریں شپ و روج کار گرت
 کار ء گوں درداں کار گرت
 لہمیں گماں آوار گرت
 دردیں دل ء پلگار گرت
 اشک ء تپ ء ساسار گرت
 سگہت ، پہ دوستیں ء زہیر
 ہر دینکہ تہنا نشت دیر
 شزنت زہیرانی ملیر (۱):

دل زہیرانی ناوکاں ریشنت
 چٹوں چہ حونانی شل کورنت
 اچ دل ء تھوشاں گنٹ منی حُسننت
 دیموں چو چیچار ء گوئن ء زردنت
 ڈیلیوں چو چیچ ء گماں گرتنگ

نئے شپاں واب وئے کرار روچ ء
 نئے ور او ورداں حاتروں کشیت
 نئے گہارانی بنگ و نیاداں
 چم منی راہ و راہسراں سکنت
 کدکدین بیت کہ اچ مجاں درکیت
 گرد و گولانی آء تریں تازی
 مہپلیں پُشنائی پہ کہیب نشتگ
 آء ملک دوستین چندنمین ورنہ
 دتی گوں بور ء سرؤگیں واگ ء
 پادی من تاسیں دورواں رندی
 شانک دنت دیر گنداں ہدوناکیں
 ہرگور ہورت ہورت پہ نذر چاریت
 پمئی ڈیل ء گندگ ء سکیت!
 دست دیم ندی بانی اچ دیر ء
 او زہیرانی دل گنوک حیا لیں!
 پہ اچب رنگیں ترانگاں کپتے
 آء زباد مالیں شیر شکارانی
 بستہ گوں زمزیران گولانی
 من ہرات انت یا اسپہان دیرین
 ڈیلی من زندان ء تہار لہجیں
 گیمرائت چو ساگ ء سول ء
 پینورائت چو چورہ بے ماتیں

دتی چه زمزیری لڑاں ریشنت
 پادی چه گرانین بیڑیاں ٹپنت
 چوٹو اش بوریں ، تیل و میٹانی
 من سرء سُلتانیں گرنچ بستگ
 اوئے اوئے زلمانی سپہداراں (۱)
 رہزن و خون واریں جہان سوچاں
 زر و پہ مال ء جوپک و ہرس ء
 پہ دو روچانی کُوڑو ء نیش ء
 دیر سریں پیوج و گھوڑواں زیرت
 جلگہیں شہر و مہنگاں سوچنت
 ہلکہاں لُٹت بے گنہیناں
 پھر پہ زر و ماڑیاں بندت
 دیرنہ انت دور و دیرنہ انت باری
 دیرنہ انت دادانی سحر پھلئیں
 پاد کانت گوں ننگرین پیران (۲)
 کاری و دہکاناں مزن مزین
 سرپ سرپ ء کوشنت من شمنے دیما
 پہ وتی حک و برتکلیں باجان
 نئے شمنے تاج و لشکرش دارنت
 نئے شمنے تارا ، تنگہ ء ڈیران

(۱)۔ لشکرانی راجگان۔

(۲)۔ بہاؤراں۔

نئے شُممے ماڑی و محلن بُر زین
 حیرت بنت پاد چوپاں بہانانی
 کسن شُممے گواہی ء نہ دنت دیما
 جی ہما مردان ء مَرادارین
 پہ وتن مات ءِ اِزت و ننگ ءِ
 پہ وتی اکاپاں ① بلوچگیکن
 کپتگنت زندانان مُج و سیاہین
 پہ وتی نازانی سر و پُشتاں
 سکیاں کشتت زلم و زورانی
 پہ ہما باندات ءِ اُیتانی

○

(۱)۔ اِزتال ننگ و ناموتاں۔ (نصیر)

پنجمی داستان

بیلاں! پدا پر تر کنہت
 اگل و دلیلاں گور کنہت
 ہوش ء گنے دپتر کنہت
 مئے گوشتتاں باور کنہت
 باگیں ہرات ء سر کنہت
 اود ء کہ دوستیں ننگرین
 زندان ء کپنگ ناشرین
 گستاچہ بیلاں برادریں
 سیاداں چہ گنگ و سبرین
 دوست ء چہ گدگ و درنگورین
 ہر دینکہ یاتانش کپیت
 لہڑاں ، چو لاکائی (۱) بھشیت
 درداں چہ ، دناناں دُرشیت
 دستاں ، من اپسوز ء مُشیت
 الہان کنت ہچش گوشتیت :-

○

(۱)۔ پیر لاکھا۔ کہ مولہ کور ء در کپ ء جھل مگسی ء چہ کے برز ء انت۔

بیا سنوزیں (۱) کپوت چاہی
 بزیر گالاں بیٹے راہی
 بدئے گوں دلبر ء گواہی

کہ اچ درداں دل ء دؤراں
 زہیراں چہ ٹھمئے کوراں
 پرد و زندہ در گوراں

ٹھمئے یات من دل ء تیرینت
 برے ارس و برے ویرینت
 برے پہ ہگیاں زیرینت

نہ روج ء نئے شب ء گندینت
 چو کاٹار ء دل ء بندینت
 گوئشے بنداں دل ء سندنیت

زہیراں پہ ٹھمئے نیاداں
 منی اُوہمبل و سیاڈاں
 حبر پالیں مزَن دادان

منی بڑیں ۱) سر و ڈیل ء
 بدیگاں بستہ چو پیل ء
 من کوٹ و گرانیں زمزیل ء

نہ لرزیت دل منی کوہیں
 حسدِ یگاں چہ کور دروہیں
 نہ زمزیل و دراں لوہیں

من ء گشتگ شمعے یات ء
 دل ء دوستین پری ذات ء
 چو ہاروت ء من آء چات ء

کپوت چاہی سبک بالیں
 سلاماں دیئے گل ء لالین
 بگوش: مہرنگ زباد مالین!

دل ء جم کن ہدوناکین
 بت ء سانسار گمناکین
 مرنجیں جان ء نازاکین

(۱) یاگی نیں، ترہیں، کلکلیں، وانکلیں۔

گوہرِ زنت اے تھارگیں ہنگام
 گئیں دروہزیں چالام (۱)
 دہمگ کنت و ترپیت گوہرِ بام

جہاں بیت روژنا چندان
 ترپنت کوٹ و گڑھیں زندان
 نہ مانت مرد من تندان

پدا دوست مہپراں رندیت
 گوں دزگہاراں گلگیں حدیت
 وتی دوست ء گوہر ء رگندیت

زرد ء شت و آحتنت حیاں
 دوستانی و شیں گپ و گال
 بیل و املانی جمال
 ہنچش پہ ارمان و ملال
 گوہرِ سنت دراجیں ماہ و سال
 روچے چہ بولان ء ڈہان
 شاہ ء پہ گالواریں (۲) رگہان

(۱)۔ دود و رنج۔ گم۔ چیلام۔

(۲)۔ گال۔ مالی، کُنوکیں مرؤمان یعنی حاکمان، سرداران۔ (نصیر)

ہیرین دو آور تنت بہان
 تراہسین چو بَرَّ ء آہلان
 لہڈیں چو آہو من تلان
 گور من سیاہوشیں ڈلان
 شاہ پہ مگولاں بخت توار:
 بیانت یلیں تازی سوار
 ہیراں پُروشدت راہوار
 شہ سواریں ورنہ پہ کہیب
 ہر چون کُنت مندر و پریب
 ہیران نہ دات کرتش رکیب
 آحتت ① سرائر شاترین
 گپنت بہاناں پد پدین
 واگاں گوں دایش پھلسرین
 ریزاں گوں بستش کمرین
 تنگانش چکت گہترین
 گوڑ بند و دُچی بے گوڑین
 شہسواراں نیاستت آپرین
 زین ء سر ء محکم ترین
 پیچ گرتنت ریزاں کمرین
 واگانش اشتت ② چمرین

(۱)۔ لہوسر آحرانت۔ آحرء سرء آروک، چاروگدارکنوک، سانوک، دگوش دینوک۔

(۲)۔ چرمی نیں، پوست ء، چڑا ہے۔

آحتت بہان پہ ترہڈنگان
 پہ دور درہک و کڈنگان
 گور گمبز و شالڈنگان
 پدشانگ و پیش کڈنگان
 چچی و راستی جڈنگان
 تازی سواران ہرکدر
 گریش دلاسا و ہنر
 داشتنت وت ء زین ء ستر
 ہیراں نہ مَرین تش مگر!
 بوریتنش اچ ہرین و سگر
 داتش چو پوتوا(۱) ء ہنر
 پہلوئکش پروشتت دست و سر
 حیران مگل بوتنت بتر
 کس ء نہ یوت دیما جگر
 سوار بیت پہاناں بے زرز
 شاہ ء وزیر ء بحت توار:
 او بادشاہ نامدار
 من اُھلنگ گپ و گذار(۲)
 اچ مردماں باز و ہسار
 نیست من ہرے ملک و دیار
 کس چو بلوچاں شہسوار

(۲)۔ گذار۔

(۱)۔ پومپ (گیند) پُجال۔

دوستیں بلوچ استن، اد ء
 ما اُھلنگ آئی ستا
 ہر زنت من شاہ ء خدمت ء
 پرماں پکت پہ کلہہ دار
 بیاریت بلیں چا بک سوار
 ما اش بگنداں پیوار
 چوں پہ پہاناں بیت سوار
 شاہ ء حبر لکت دل ء
 پرمانی داتگ ماسل ء
 آورتنت شیر بھیمیں یل ء
 گوشتہ ہرات ء تاجدار:
 دوستیں تی نام و توار
 پُرشنگ من سندھ و کندہار
 ما اُھلنگ ہم بر کرار
 نامین توئے تازی سوار
 دیما بیا ، پاداں مدار
 ہیر کررگاں تراہیں بچار
 ترہڈنت چو آہو و گنار
 بہمنگت مئے شہسوار
 پوتش نہ کنت یلے سوار
 وارنت تی ، زرد ء مچار
 مرچی وتی او نام دار

مارا کمال ء پیش بہار
 دوستیں کہ بہیراں دیست چوش
 یات و زہیراں بخت حُروش
 زرد ء مجہیں ، پاد آحتہ جوش
 گشتگ دمانے اگل و ہوش
 ارسش من چماں دات گروش
 چندینت مژاداریں سر ء
 آتگ پہانانی گوزر ء
 مہرانی دستی مُشت سر ء
 پکت (۱) گپت انیشگ سے بر ء
 گوشتی سرا حُراں سُبکت:
 سنجانش بوخت نوں چٹکت
 گرانیں لگماں پُرچہ گوکت (۲)
 دُچی ، لوندوچیں (۳) ہرکت
 آئیزگے پاک چو گپ ء
 نیلیں پہان ء دات دپ ء
 بے زین و سنج و رپ (۴) رپ ء

○

(۱)۔ چکت۔ چک گرگ۔ (۲)۔ دانگ ہرکت۔

(۳)۔ عرق چین زین ء چیر ء پٹیر یا پھمی کیں ٹکر کہ چیر زینی ہم گوشتی۔

(۴)۔ زر ء تاویت زمزیل اندگہ کہ اسپانی گوزاں دانتت۔ (نصیر)

چڑیتی کوتل (۱) یک دمان
 ہر دیں جلوکش بوت بہان
 دوستین پلنگی ناگمان
 درکت بہان ء بوت سوار
 نشت ترہڈو دور ء جلوہ دار
 تریزان و چنڈان پشت و بار
 پاد من ہوا ، سرمن ڈگار
 چپی و راستی ، بہر و ہار
 ہرچول کہ و سٹاں کرت گنار
 پشت ء نہ چنڈت سر سوار
 دوستیں ، چوٹکیں سرچار
 داتی کڑیگانی اشار
 چست بوت بہان اج گلزمین
 چوٹوڑ و گوات ء بالیکین
 نشتگ تگیں (۲) تاج ء شہین
 دیما ات پٹے پچین
 پراہ و دراج و بے کچین
 اسپ تاجپی ء بوت گچین

(۱) کوتل کنگ بزاں مہار کنگ - (۲) تریں تچگ - (سرپٹ) - (نصیر)

دوستین ہمود ء داتی تاب
 پڑ دات زمین زرنیں وکاب
 شینگت پدا دهنز ء تاب
 حیران اتنت ہالی جناب
 ٹوڈیں مگولانی نواب
 ہیر چوپس ء بٹ درزمان
 تریتی شیر بھیمیں جوان
 آورتی چوکی چمان
 شہگام ہیری لڈنگان
 دیست اتنی شاہ و مردمان
 واہ واہی گونشتت یک زبان
 ایر آحت دوستیں نیک نام
 گرت پہ ادب شاہ ء سلام
 شاباسی گرتت حاس و ہام
 شاہ ء بہ دوستین گرت نذر
 گونشت: او بلوچ پُر ہنر
 تازی سواریں سیاہ جگر
 گوں من یکن کنول و حبر
 (کہ) بید اچ منی ازن و رزا
 تو نہ جیہے پجر چد ء
 پسن کنئے تو خدمت ء
 پہلوں کناں من تی رد ء

دوستیں جواب داتی پدا:
 گوں بادشاہ کنولت من ء
 تاکن مہیت آئی رزا
 ہجر نہ جیہان من چد ء
 پرمان گنگ شاہ پہ وزیر
 دوستیں نہ انت بندی اسیر
 مامورنت ، اسپانی گزیر
 شاہی حلہتش دات گور ء
 پوشائیں تنئی سرتاں سر ء
 پاک و حریری چادر ء

OOO

ششمی داستان

شپ آحت چه زندان ء در ء
 تلوئسگاں چست گُرت سر ء
 پُھلئیں وتن گوں دلبر ء
 یاتانی اشتت اشکر ء
 سوحتت ، دل ء من ڈوبر ء
 آتگ جتائی ء چلئگت
 چماں من ، ارس وارنتت چلئگت
 گال اچ دپ ء گپنتت ہلئگ

○

شپ جتائی ء محشری درابخت
 سیاہ چو زور ء وت سریں رابخت
 تہلئت شپ ، چو روچاں گلامی ء
 سرگلیں ڈنگانی سلامی ء
 کاینٹ چو جلا د ء سر ء بندنت
 ننگریں پیرانی سراں سندننت
 کجرات گدراں ڈہ ء پلئنت
 وت چو سینسا (۱) الکھواں ملئنت
 پہ وتی پیش ء ٹھگت و دلالان
 بیوس او وارانی زنتت مالان

(۱) - واگو-نہنگ، گاہنڈو۔

ماڑی و بُرزیں گواتِ گراں بندنت
 بَزگ و نیتانی سرءِ حدنت
 واجہ بنتِ مُلکانی پتی راج ءِ
 شرکعت کاؤتاں وُتی واج ءِ
 گوں دپ ءِ زحمانی دیئنت پرمان
 کیئز و گوں پاہوہاں کعت درمان
 دل منی موجانی سچیت براسان
 چہہ جناں واب ءِ چہ، نیم شپ ءِ پاسان
 کدکدیں بیت کہ درکیتِ استار
 سہوردپیں سُھب ءِ بیت من ءِ دیدار
 بوچتاں حاکان ءِ وُتن مات ءِ:
 کوہ سر و دشتانی ، بلوچ ذات ءِ
 من مڑوجنگاں گوں دری دُنگان
 بیل پیاں کار دوستیں یل و کنگان
 شیلگ و بازار ءِ سگارانی
 جوگھماں سرگل باں مزارانی
 دژمن ءِ کور دروئیں چکریناں
 اچ وُتی دنگ ءِ دیر پیریناں
 شات ، من آزاتیں وُتن پھلین
 منیل کتاں براساں گوں گراں ملین
 ملپد و زیداں من بہار موشین
 گوڑ دیاں تازی ءِ کلم گوشین
 بیایاں مہلنج ءِ جیمو ءِ دیریں
 در کپیتِ زیبائیں چکتِ حیریں
 دست و دیم ءِ گوں بارت من ءِ جانی

حیمو ء سیر سارتیں مُرادانی
 سوک دل ء تالاں بنت زہیرانی
 کیگد ء وژبویں آیرانی
 دوستین ات او بانزیں پہان
 سوار بُوت و گشت من الکھواں
 پہ زیب و وستادی و شان
 ہیران ء اشت پہ ترہڈ و دُور
 درکیت چہ پرائیں چیل و کنور
 ترنپاں ژلیں شترینت چو ہور
 دستنتی ورنہ بد دل ء
 پیریں سراں ، چو ماسل ء
 کاڈاں گوں پیرزویں دل ء
 دستنتی ہر ہند ء مدام
 چمانی دانتی سلام
 کپچی تب و شہدیں کلام
 لُغانی دل سارتیں ملام
 بیکانی بستنت لوپ و دام
 استت جنگے سرکشین
 شاہی نجد و مہوشین
 گُمری و بلبل وش گوشین
 تاؤز و آہویٰ یے ترشین
 شرکد و سورت دل کشین
 ہیر ہم نہ بنت زیبا پُشین
 بُوتگ پہ دوستین ء گنوگ
 زرد ء من آچے بُوتہ روک

سوختگ ، دلا ہے اچ درد و سوک
 روچے گوں دائی محرمین
 اندوہاں زرد ء پُرگمیں
 کشت من شیراں لملمیں
 دیدات پہ دوستیں دجمین
 گپتاراں چو بستت رمین:

”او بلوچ ، ورنہ و مرن کنولین
 دل منی بُرتگ ، ڈیل تئی سولین
 نیست اد ء ورنائے تئی ڈولین

0

چوسراں ساریناں بکت بے سار
 چو دلاں جوڑیناں بکت بہمار
 تیرتئی اشک ء من دل ء ماتت
 ندر تئی چمانی دل و جانت
 بے تونوں پمن روچ و شپ گرائت

0

بیا منی دردانی بکن درمان
 در رونت گم توسیں دل ء ارمان

0

او بلوچ نامانی ، کسان سالیں
 منگھ و زیبا و زباد مالین
 شرتب و شیر بھیم و شکر گالین

0

وارتگاں تیراں تئی ، دل ء چندی
 بیتگاں چمانی تئی ، بندی

0

سر منی دابانی ، ہدوناکت
تئی گم و درداں دل منی چاکت
پرتئی دیدار ء ہونسناکت

0

بیآ منی ماڑی ء شپے بالا
گندمنی محتاجیں دل ء حال ء

0

پچ کنناں چناں پرتئی راہ ء
ندرکنناں پر تو شکلئیں ساہ ء
ایرکنناں پاداں تئی ، گلیں ماہ ء

0

بارگیں لٹھاں گوں ، گلاب رنگین
دُروت دیاں ڈالٹائیں بروٹ چنگیں
زرّ و گوں سہرانت کنناں زرشان
گوہر و دُراں ، تئی سرّ ء شتران
پٹ و بُلگاراں تئی گوڑ ء شپیاں

0

دولت و مالانت دیاں بازیں
مہرگوں نازانی سرّ ء سازین

0

گوش بدار شیدائیں دل ء گالاں
یل وئی بے راہیں سرّ ء ٹالان
بیا کنناں اندوہ و گمناں تالان

0

کُوڑو ۽ چاروچاں بگرِ بار (۱) ۽
 اچ منی دُکانیں گوڑ و ہار ۽
 0

دوستیں کہ دیست شیر ۽ بیان
 گلئیں ہلکیت بُو ت آیان
 0

دانایے ات دیستت جہان
 گوشت دانی ۽ بے سوج و سر
 باندا بیا مہلہ سحر
 پہ دلربا نہیں لب شکر
 جواب و سلاما نوں پیر
 حیالانی و ت گپنگ سر ۽
 تاجینتہ پگر ۽ گروہ بر ۽
 شیر ۽ کبولیں پیکر ۽
 ہورگوں زباد و انبر ۽
 چو کشتگ من دپتر ۽:
 0

او امل دابانی ، مزن مالین
 ماڑی و محلانی شپ چراگ لالین
 مہوش مسکانی ، زباد مالین

چو وتی حزمان ۽ مکن لہجی
 نیت ۽ پاکین ۽ میارنجی

تو مینارانی لچواں بارے
 پہ دپ ء گپناراں پُشیں کارے
 یا وئی ڈہ ء گنکراں چارے

0

چوٹ کثت چٹاں ، چیر کی حدنت
 گوں پتی جودانی جنان بندنت
 من بلوچ مات ء متلگاں شیران
 ننگر و ہلکاپیں بلوچ پیران
 آج پُشیں ہیل و ہادتاں ویران

0

پہ بلوچ نامانی مزن ترانین
 ننگ و لچانی تو روعے گرانین
 مہر نہ انت محتاج زر و پہ سہور ء
 دل نہ بیت کوتل چوتلیں بور ء
 ننگ نہ روت سر روت زیادہیں زور ء

0

ننگ و نام حونانی گلین ولتت
 آء اش دارنت کہ گہتریں ملنت
 ناز کنت بن ماتنی حوا پیرین
 پہ بلوچانی دُحتگاں حیرین
 لچ و سورت ء شکل و شیرین

0

کراہمگاں کبک و گپتر (۱) ء توتی
 سورت ء حیر و دروشم ء موتی

دل چماتوتیاں بلوچ گالیں
 درچنگ شیرین ء کسان سالیں
 پہ وتی مہر و واہگاں لالین

0

کنول من رندی میٹرواں بستگ
 پروشگی ، وس ء مردی گوشتنگ
 پمَن او نازانی چتک ماہین
 ایر مکن دام و دانگاں سیاہین
 رد مدے زرد ء مسٹ و گمراہین

0

من نہ باں وابانی تئی ، دلگیر
 زردوگوں سہورانت نہ باں دستگیر

000

پہنچی داستان

روچے ہرات ءِ جُلگو ءِ
 بازار و شاہی ہلکنو ءِ
 آحت اچ حُر اسماں زرگرے
 پیرو جہاں گولیس سرے
 پہمندگیس زانو گرے
 چاران و گردان ہر گوڑے
 بندان و گندان در درے
 سودا کنان ءِ ہر برے
 مُندرِیگ و دُرّ و زیورے
 ہنچش کہ کنت سوداگرے
 روچے گوں دوستیں بُو ت دُچار
 چنچ آرتی پہ ڈیل و توار
 چم پروشنگ و گرتی اشار
 بُرتی من یک کُنڈ و کنار
 گرت چو دلی دوست ءِ کلام
 شیریں گل ءِ داتی پیام
 دُروت و مزن بوئیں سلام
 گڈچہ پیام ءِ وش نیاد
 یک کاگدے - داوانی داد
 میسیتہ گوں مسک و زباد

ششبتاگت پہ دیر نیاد
 اچ کینگ ء کشت سیاد
 دوستین ء داتی پہ گشاد
 شیریں دُنانی مہیشیں
 زرد ء چہ لہراں بُش بَشین
 راہ داتگت شیرے پُشیں:

بحر گوربتگت سیاہوشین مسکیں گُوچگاں بے دوشین (۱)
 کنوراں ہارتنگ کوہ پروشین زید و ملپداں گل پوشین
 من تئی راہ سر ء چاراناں
 داگاں بردل ء داراناں

○

لڈی لڈتنگ مال داران میش و بڑگی واندکاران
 بانگ بستگت درنگ داران سیاہیں پڑ در و گنداران
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں بردل ء داراناں

○

(۱)۔ بے کرچکیں۔ پت و میداں۔

رندانی جتک چندان ء   بیک و مہراں رندان ء
 کوچی نہیں لڑاں بندان ء   سنیل ء درکپنت حدان ء
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں یردِل ء داراناں

شیشاری کد و سہور گُلان   جم بنت درکپنت اچ گُلان
 سندنٹ گوارگ و سہور پُھلان   جیگ ء ہم جنت سَر بلان
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں یردِل ء داراناں

من گوں تام دِل ء منیل بیاراں   گم گشتیں بُت ء پلگاراں
 ریزیں مہراں سینگاراں   ہورباں گوں دلی دزگہاراں
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں یردِل ء داراناں

ورنا درکپنت ٹونڈ پاکین   بوراں گروہ (کشت شیبہ زاگین
 تازی گُرنگاں بے واگین   لیب و شاداں سد راگین
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں یردِل ء داراناں

○

درداں تئی ، دل ۽ جوشیتنگ
 آرس من دیدگاں جوشیتنگ
 جنور ۽ کدھوں نوشیتنگ
 زند ۽ ان کپن پوشیتنگ
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں بر دل ۽ داراناں

○

مات و پت دل ۽ چارانت
 نیتاں گول، ترا سارانت
 چچیں نینتے دارانت
 پمن کیا متے (۲) کارانت
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں بر دل ۽ داراناں

○

ساہ ۽ تو ، منی ارواہ ۽
 چار سال گونستگت بیگواہ ۽
 سودا انت منی نون ساہے
 تو گر زندگے زیت بیائے
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں بر دل ۽ داراناں“

○

دوستین ۽ چم گرتنت زراب
 موجیں دل ات پیش ۽ کباب
 زنجھاری گرت مسل رباب
 گول زرگر ۽ یکدم شتاب
 دیدات پہ شیرین ۽ جواب:

○

(۲)۔ مزین تکلپے مصیبت۔ عذابے۔ (نصیر)

(۱)۔ گوہ ۽ برنگ، تاچگ گوہی دینگ۔

”کایان و کایاں سُومری
بانگِ دلِ ءِ ، پھلّیں پری

داشتگ من ءِ زور آور ءِ
زندان و زور و لشکر ءِ
ایرگرتہ دلدست ءِ سر ءِ

○

کایان و کایاں سُومری
شاکیلگ ءِ وِشیں تری^(۱)

شیرین تئی یاتانی تیر
سُپتگ جگر ، جاں داتہ چیر
چم کور و دل پر تو زہیر

○

کایان و کایاں سُومری
پھل کوپکیں بے دروری

گوری شلاں حیر کنت ہیل
بید اچ دگہ ڈکے و وئیل
من گوں جلتکویں سوئیل

○

(۱)۔ شیرنیں کڑب۔

کایاں و کایاں سُومری
و شَبوئیں مسک انبری

مَدَّ ءَ عَنید ءَ مَسْتَرین
شَرْتِے جِناں پِیدا و رین
مِن گوں پِهان ءَ گِروہ برین

○

کایان و کایاں سُومری
گُونج گِردنیں گام کِنوَتِری“

شیرین منی گالاں نِگوش
دائِم نمانیت دَوْر چوش
ڈِہڈکن دِل ءَ سَس ءَ مِپروش

○

کایان و کایاں سُومری
مِہتوس و مِہرنگ ، مِہپِری

کِنیتین ، پِدا پِتا بَہار
سِرَسُوَز و زِیبا بیت ڈِگار
گِوَرکن دِل ءَ سِبر و کِرار

○

کایان و کایاں سُومری
حیر دروشمیں لُٹ شُکری

دوریں دِل ءِ نونِ جَمِ پکن
اندوہ و پگراں کم پکن
ککولت من ءِ رندی وچن (۱)

○

کایاں و کایاں سُومری
دابانی ، ماہیں درنمگوری

○

دوستینِ حبرگپت بُوْت ہُشار
نیلیں بہان ءِ کُرت تیار
گروہ ءِ پَہ زاہر آشکار
ہر سُھب و شام بوتی سوار
ہوشینتی چو ہیوزیں (۲) نہار

(۱) - قسم - (۲) - ہیوزیا ہی ہوز، تازی کچک ءِ ہیمن یک نہارے سکت تیر تجیت اوگوشنت، کہ چل چل گز و پناہ پناہ گز ءِ درکاں زیریت گیشتر پت و میدا نہیں ہلکہاں اوسرایاں بیت آسکاں پدور پروشیت بے یک دود پار ءِ چہ زیات گونختائی نہ وارت، چاگے ءِ سحرایاں من پیش ءِ مردم سو جائی دیئنت، بے نیں بیگواہ انت، انگریزی ءِ ہم "Heus" نے گُشت - (نصیر)

آہنگ عید پھر دمدمین
 درکپتت ورنہ بے گمین
 شاہ گوں نواباں دجھمین
 کوتل سر آحر چاکرین
 آورتنت بوراں گروہ برین
 نیلیں بہان ء پرپرین

شاہ گرتہ دوستین ء توار
 گوشت: او چوگلیں شہسوار
 نیلیں بہان ء بی سوار
 تاچینی ، دارے موک و دار

دوستین چو دیست شاہ پہ گلنت
 پُرسٹ ، من ء نیں موکلنت
 من نیں ہراں! باٹ وبلنت
 شاہ گوشت: ”بلے ، رو موکلنت“

شاہ ء کہ چو اُشکت جواب
 دوستین بہان ء دات رکاب
 چست بُوَت مزن گوانزیں وکاب
 گور گمبڑیں آہو شتاب (۱)
 پہ دُور و دِرک و سٹ و تاب

چارکو ءِ (۱) گشت گروه بری
 نیلیں بہاں زرت پر پردی
 شینگ بوت چو بانز پہ کتوتری
 اشت گھوڑواں دیر پدتری
 شاہ ءِ چہ دیما گوئست سری
 گوانک بت پہ شاہ ءِ آل دمان:
 ”سرحال پیئے نوں شر پزان!
 تی موکل ءِ گوں من روان
 پھلئیں بلوچی الکہوان“
 شاہ ءِ دمانے گشتہ ہوش
 پیچ منت دپش تن ہر دو گوش
 او اولکی (۲) ءِ بت حروش
 ”ہیہا! کت مرداں جگر
 منیت مروت اے بدسگر:
 زندگ اچے ملک ءِ بدر
 مرگے بیت بال کت ستر
 گریش ‘ پہ ہر ڈول و ہنز“
 تانکن مگل بوتنت تیار
 دوستین چہ چٹماں بوتہ گار
 شینگ بوتنت شہای سوار
 پنجاہ سد و پیچ سد ہزار
 بوتنت پد و دیما کتار

چست بُوتُ جُ و لوڑ و گُبار
 جسکتِ زمینِ جُنہی ڈگار
 گڈُ چہ دمانے ہیر و ہار
 اِریشتِ تلائیں نیزہ دار
 شپِ آحت ، سیاہدیم و تہار
 بُوتنتِ مُگلِ شینگِ تارِ پتار
 منِ مہنگ و ہلک و دوار
 آرام و پہ چرپیں دپار

دوستین، شنگِ شپِ تنِ سحار
 توکی گرتگِ کندھار
 گونتگِ چداں ہم بے توار
 سے روج و سے شپِ بیکرار
 اَچِ پَٹ و دشت و ملگزار
 اَچِ چیل و پُڑ و کوہسار
 نیلیں بہان و سرچچار
 تروہپاں شُنتت و بے چکار

منِ چارمی سُھبِ ءِ سر ءِ
 ہلکِ نرمکِ ءِ بُوتنتِ درا
 دوستینِ پیاستِ گروہِ بر ءِ

اِشتی پہ گام ء کتوری
 چنڈاں لگام ء گوں سری
 گیں سارت کناں و دمبری

پگراں نوں بستگ رورؤے
 اومیت و بھیم ء تو رؤے
 دیتگ شپانکیں چو رؤے

دستاں ڈل ء سنگاں مُشان
 اچ کیننگ و لہڑاں بُشان
 گریوان و شیرے چو گونشان:-

”رردوں سچیت من سینگ ء
 اچ دژمنانی کیننگ ء
 حونی من حوناں مینگ ء

پراسوں بدیگاں بُرتگنت
 بندی من چاہت ء گرتگنت
 زاناں بلائش زرتگنت!

سیالانی نوں لیکت زیان
 کہ پروشتت وتی کنول و زبان
 دوستائی پاد گرتنت پزان!

○

پت رِبلہ نین مُرت و شُنگ
 مال ، وارساں چیر ء جنگ
 ہر کس پے وت چی یے زنگ

○

اچ من ، بدی گرت نہ بیت
 درہین (۱) و کمان زرت نہ بیت
 بوڑ ہلمواں بُرت نہ بیت

○

روچے بیت مسترِ بباں
 ڈہڈ و تگر (۲) گیشترِ بباں
 زانت کارو پھہ شر ترِ بباں

○

لال حآن ء نیلاں زندگ ء
 سارتیں من لوگ ء ہندگ ء
 گُوڑین جہان ء گندگ ء

○

(۱)۔ زخم کہ چودرہین ء ائت۔ (۲)۔ تکر۔

○

آچے منی زرد ء بلیت
 وردے منی لاپ ء کپیت
 آراموں پچ ڈول ء نہ بیت!

○

کنولت وتی حوناں وراں
 دوستین ء بیران ء گران
 ملاں وتی یک یک بران

دوستین سلام دات چو رو ء
 بُرزا کنگ چو رو سر ء
 چارت سوار و گروہ بر ء
 (بلے) چچی نیاورت برادر ء

بُست گرتی دوستین ، آحت گور ء:
 ”چو رو تہ گریوئے پرچے ء
 دورینتہ تی زرد ء کئے ء
 رنجت ترا اچ تام شے ء؟“

چو رُو گونشیت: براس ء منی
 دسگیر گُت و بُرت بدی
 سورت و شکل ء ات تی
 دوستین ات نام آ ء واجہی
 سے سالی گونگ سر بہ سر
 سیادانی راہ چارت ستر
 نئے حالی آحت و نئے حمر

شیرین ء سیر انت اپشی
 گوں گنکریں مردے جتی
 دستارت آء ، براس ء منی

گریواں من ورنہ پر امیش
 من یہاں بدواہوں گیش
 بوتگ دلوں درداں چہ ریش

دوستیں گونشیت ، مگری بچکت
 تی براس اتیں کنیت چٹکت
 تی درد و گم ، دُراہ بنت رپنکت

گوں چو رُو ۽ ڏس و نشان
 دوستين چڊايڻگ روان
 آڻڱ من سيري دمدمان
 دستتي هلڪ ۽ مردمان
 چڻي نياورتننت ، بزان
 جُستي کُتت ، گوں جي و جان:
 ”چوئيني ۽ ، او نوجوان؟“
 دوستين گوڻشيت:- ”من ڏومبيان
 گردان و شيران ۽ گوڻشان“
 گڻي کتت نُون نوگلان
 ڇه شير و وڻين زيملان
 دميرگ ۽ تاراں شان
 الهاں کنت چو ڏربيان:

جَمَر گوڻنگنت سياهموشين
 کنوراں هارنگت کوه پروشين
 مسکين گوچگاں بے دوشين
 زيد و ملپداں گل پوشين
 من تي راه سر ۽ چاراناں
 داگاں بردل ۽ داراناں

لڈی لڈتنگ مال داران   میش و بڑگلی واندکاران
 بانگ بستگت درنگ داران   سیاہیں پڑ در و گنداران
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں یردِل ۽ داراناں

رندانی جتک چندان ۽   بیک و مہراں رندان ۽
 کوچی تیں لڑاں بندان ۽   سبیل ۽ درکپنت حندان ۽
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں یردِل ۽ داراناں

شیشاری کد و سہور گُلان   جم بنت درکپنت اچ گُلان
 سندنٹ گواڑگ و سہور پھلان   جیگ ۽ ہم جعت سر بلان
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں یردِل ۽ داراناں

من گوں تام دل ۽ منیل بیاراں   گم کشتیں بُت ۽ پلگاراں
 ریزیں مہراں سینگاراں   ہورباں گوں دلی دزگہاراں
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں یردِل ۽ داراناں

ورنا درکپنت ٹونڈ پاگین
 تازی گُرنگاں بے واگین
 بوراں گروہ ① کثت شیبھہ زاگین
 لیب و شادہاں سد راگین
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں برِدل ء داراناں

○

درداں تئی ، دل ء جوشینگ
 جنور ء کدہوں نوشینگ
 ارس من دیدگاں جوشینگ
 زند ء اُن کپن پوشینگ
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں برِدل ء داراناں

○

مات و پت دل ء چارانت
 چپیں نیتے دارانت
 نیستاں گوں، ترا سارانت
 پمن کیا متے (۲) کارانت
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں برِدل ء داراناں

○

ساہ ء تو ، منی ارداہے
 سودا انت منی نون ساہے
 چار سال گوستگنت بیگواہ ءے
 تو گر زندگے زیت بیانے
 من تئی راہ سراں چاراناں
 داگاں برِدل ء داراناں

○

دوستین کہ شیر ء دات ٹکار
 شیرین ء گوش ء کپت توار
 پریاتی گرتگ ، زار و زار
 گونٹنگ گوں جانی دزگہار:

”اے مرد کہ شیران ء گوشتیت
 آوازی مے گوشاں کپیت
 بیدچہ ہما دوستین نہ بیت
 مے گوشنگین شیر ء گوشتیت
 درکپ ، بیار حالائی زیت
 چو اشکر ء زردوں سچیت“۔

بوتگ حبرپک او جہی
 مرد و جنیں بوتنت سہی
 دوستین انت آتگ واکی

سالونک ہم دوستین ات پہ نام
 گوشنگ گون دیوان ء تمام
 دوستین کہ آتگ سر سلام
 شیرین انت نیں پمَن حرام
 بے شک بکنتی آ برام ①

(1)۔ (براہوئی) بھیر آروس۔

ہرچی من داگ و ج و مال
 باتنت پہ شیرین ء حلال
 بشکنت پہ دوستیں زر زوال“

دوستین ء گون ماہر وشم ء
 پیگ نکاح گوں دمدم ء
 دیتگ تمائیں عالم ء

مُترَب حبر زانت و گلین
 آواز ء کشیت بلبلین
 سہوتے گوئشیت و ش زیلین:

○

”گل ۽ دل باگ و بوستان انت مروچی
 کہ مئے دیواں گوں دوستان انت مروچی

۱- بگوارت لچکیں استین رچوکیں   بگوارت کوهسر و جُنپاں تڑپوکیں
 بگوارت گُوچگ دشتاں شروکیں   بگوارت، گواربگت جوان انت مروچی
 گل ۽ دل باگ و بوستان انت مروچی
 کہ مئے دیواں گوں دوستان انت مروچی

۲- پنت سرسوز، کوه و دشت و سحرا   بہ جُنبت کنور پراہیں مسلِ دریا
 بملنت ملپدہ و زید و چراگ جا   درہدیں ہوراں پہ، دل مان انت مروچی
 گل ۽ دل باگ و بوستان انت مروچی
 کہ مئے دیوان گوں دوستان انت مروچی

۳- کراماں درکپنت دریں بجنان   تلین کنورانی گل پوشیں کنکان
 جنان سنوتان گوں سہتانی شلکان   دلاں سیل ۽ پہ اومان انت مروچی
 گل ۽ دل باگ و بوستان انت مروچی
 کہ مئے دیواں گوں دوستان انت مروچی

۴- شہانی گنیت نوں زلم و بیداد   چہ مُلک ۽ درشمنت حوں وار و جلاد
 نہ بنت دیما، زہیریں یا دوپر یاد   وتن آزات و حدان انت مروچی
 گل ۽ دل باگ و بوستان انت مروچی
 کہ مئے دیواں گوں دوستان انت مروچی

-۵

ہُت و عُت پُل و لُقانی باری   نیابتِ نین پدا دُکینِ مداری
 نہ ہندنت نین سَرءِ جاوس و چاری   کہ دستِ ءِ مئے و تی، جانِ انتِ مروچی
 گل ءِ دلِ باگ و بوستانِ انتِ مروچی
 کہ مئے دیواں گوں دوستانِ انتِ مروچی

-۶

و تی ما کوچک و دشت و دیاراں   کنن سرسوز گوں کشت و کشاراں
 کنن واری، جہانِ ءِ پیشداراں   کہ واری مردُمِ ءِ شانِ انتِ مروچی
 گل ءِ دلِ باگ و بوستانِ انتِ مروچی
 کہ مئے دیواں گوں دوستانِ انتِ مروچی

-۷

یلیں بیل و املییں کاڈماہین!   گلامی ءِ شُگ باری سیاہین
 رہتِ راہِ ءِ اسی، پدراہیں   شُھے سوب گوں مزورانِ انتِ مروچی
 گل ءِ دلِ باگ و بوستانِ انتِ مروچی
 کہ مئے دیواں گوں دوستانِ انتِ مروچی

000

مطبوعہ:- زمانہ پریس کوئٹہ

complet\Complete\Complete--2014\Pic\8. bolan pass.balochistan.oil on canvas. 3x4
feet..jpg not found.

khan Titles\Hammal Jeeahnd.jpg not found.

حمل و جنیند

لر

تا کدیم	سرگال	اُشمار
402	سرلوز	1
405	اولی داستان	2
419	دومی داستان	3
437	سیسی داستان	4
463	چارمی داستان	5
481	پنجمی داستان	6
495	ششمی داستان	7
504	هفتمی داستان	8

ہما سرچارانی نام ء
کہ کتوم و وتن ء راہ ء
وتی کنگلیں سراں ندر کرتگنت

○

پسلہ چے انت بنگلیں ورنہ
 وس وساں نیں دل ء چہ ویر بکن
 زند پہ محتاجی و پہ چم جہلی
 موت سوبانی یا ، پہ کوم و وتن

○○○

سرلٹوز

پنج سد سال پیش ءِ حبرے
 ہما دؤر و بار یانی کہ
 ماتی و تن ءِ تیاب کڑ و گوتر ءِ ہگ ءِ من
 زحم جن و سر مچاریں ہوت نشنگ آنتت۔
 ہما ز مانگ ءِ کہ
 کلمتی ہوتانی سردار میر جیند ءِ مڑاداریں نیچ
 میر حمل سر ز رنگ و پسر مچاری و لچپالی نام کپتکت۔
 حمل جیند ءِ سر گذشت ءِ بابت ءِ
 دؤر ناگی سند و سبیت گوں مانچ نیست
 البتہ کہنیں شازانی سے و چار شیر
 چوش کہ حمل و مزار ءِ ڈیک ورگ
 حمل و چا کر کہدائی ءِ کش و چیل
 او حمل و پرنگانی شیر۔
 انچشیں آنتت کہ اچ آوان
 ما حمل جیند ءِ بابت ءِ بس ہمکد ز رانت کنوں کہ
 حمل جیند بلوچے یلیں پیگ۔
 میر حمل و پرنگانی شیر ءِ باروا
 زانتکاریں مردم گونشنت کہ اے شیر ءِ

میر حمل ۽ پرنگاں گوں جنگ ۽ من بندی پینگ ۽ سرء
آنی گہار ۽ گونشتنگ -

ہے شیر ۽ سری بندانت!

’شدنہ و شانزدہ سر مشود بر اتانی گہار‘

اچے شیر ۽ در ابیت کہ

پرنگاں میر حمل ۽ بستگ و وتی ڈیہ ۽ برتنت

او، ہموداں گونشتی -

ہما پرنگ کے اتنت؟

شیر ۽ چہ پچ پدر نہ بیت - البت

دور نامگانی تاک چاری ۽ چہ سہر ابیت کہ

بر آزمانگ ۽

پیسائی پانزدہمی سدی ۽ گڈی بہر و شانزدہمی سدی ۽ شروہات ۽

ہندی زر، ہر بی ساوڑ او پارسی ہور ۽ من

پرتگیزی زری ڈنگانی تگ و تاج باز پینگ -

مے تیاب ۽ بند نہیں مہنگ

سون میانی، اور ماڑہ، پسنی او چہ بار ۽ سر ۽ آوانی بیلگھار

او گوادر ۽ پرتگیزی بندن ۽ دو براں لگ و آس ماں دارگ

دور نامگی گپ بخت -

گوادر ۽ من، بلکنا

دوسیاہ دپیں توپ تے انکاہ کپتگت

ہما کہ، بلوچ گونشتنت

میر حمل جیند زر ڈنگیں پرنگاں چہ رنگت -

حمل جیندے نام ء داستا نے کہ شے دست ء انت
ہے زوریں سن پدانی سرء
من آئی ء زرتگ و رنگ دا تگان
پمیشا، منی دز بندی گوں وتی وانوکاں ہمیش انت کہ
آ، دؤر ناگی پٹ و پوللاں من کپگ ء بدل ء
ایشرا پچارنت کہ:
شارء چے گوشتنگ
پہ چے گوشتنگ
اوپچی پیم گوشتنگ۔

ہر کسے گوہر شناس انت زانتی کدرو کیمت ء
اور گوارنخت من زرء بندنخت سدپ دُر دانگاں

نصیر

کراچی۔ ۱۰۔ اگست ۱۹۶۹ء

○

حاک ء وتن ء پہ زر و سیم ء مدیہت
گھنیرانی حریر ء پہ گلیم ء مدیہت
گر آس بگواریت وزمین تین پیت
نگ ء وتی اچ ٹرس ء و بھیم ء مدیہت

○○○

اولی داستان

- جی ہما دُور ءِ اُوجی ہما باری
 جی گہیں مرداں کہ گونگت ساری
 جی بلوچ پیرانی (۱) ننگ و نام داری
 گون لُوان سبزیناں بستنت یاری
 مرد، و تن مات ءِ پہ درد و گھمواری
 بستنت داتم من سیمران چاری
 آگھیں پپچارو پہ کھبر داری (۷)
 محکمیں کوٹے نت مئے و تن مات
 مرد مڑادارین گشتنت پُرواتی
 دُوری دُوران نت مئے کنوم و آزاتی (۱۰)
 گونگت زانت کاریں مردمان ساری
 من ہما دُور ءِ و من ہما باری
 اچ گلانچ جہل ءِ تن جلگہ زرباری
 دمدم و پیران نت مرد مڑاداری
 کمتیگانی نت راج و سرداری (۱۵)
 حمل جیند نت میر مزن ناین
 بستنت نوک ءِ (۲) من، سیاہ (۳) سبک گامین
 آگھد ہاں (۴) زُرنت من کوپک ءِ جامین

(۱)۔ ویر، بہادر، دلیر۔ (۲)۔ اولاکانی سانجھک ءِ دستور۔ ناہ بزاں حرماگ ءِ آپ ءِ تہا بڑ پند کنخت اُودلوت ءِ رادیئت، ہنکھ پزور پیت۔

(۳)۔ میر حمل ءِ اسپ ءِ نام۔ (۴)۔ ذمہ داریاں۔

- کلمتی ورنائیں میر، مزن نامین
کیچگساں وش بودیں، زید دل آراین
گردگیں بکش پہ لہہ جنت (۱) لاین
(۲۲) بز گل و میثانی رم، گگ راین
پاتش ورنانتت، آء بلوچ زادین
سوار آنتت بورانی من سرء بادین
من کش و پهناتاں لہہ کنت لادین
اسپر و شیرازی لُٹ مزن کادین (۲)
(۲۷) جاگ و سیدائی لوه کمان، رادین
من زرء بوجگی چانپنت آچار (۳)
پڑنتت کالی کوٹ (۴) تن ملبار (۵)
اچ ہدن جھل ء، تن بسرہ وزگلبار
پاری ہور (۶) ء من شگنتت ہروار
جمل چیند ء، گوں یلیں ہمکار
ہرگور ء پڑستین نہر کنت واپار
سون میانی ء چہ، تن مجین چھبار
بذنی راجانی حمل نت سردار
ہلکہان گولان نت، سرگیں نام دار

(۱)۔ سریلہ گشتت - (۲)۔ ٹپے کہ چناہارے ادپ جنگ ء بیت - (۳) بادبان -

(۴)۔ کال کٹ - (۵)۔ مالابار - (۶)۔ خلج فارس -

- کچر و زیدانی گردگ و پیشچار
شادہ و سنیلانی جلگہیں بازار
حمل چیند ء و ت، یلیں کردار،
من مراگاہاں تران اتنت تکرار
(۴۲) گوش کنہت ورنایان نیں منی گپتار
نشکت لَس ء (۱) من شاکلات (۲) روچے
بانگے مہدیم وحیر جہاں سوچے
(۴۵) تھانگ و نُجانی شپ چراگھ گروچے
گھم جت و مُونجھاتِ سومری کاڈین
گوں دل ء زہیرانی سد ہزار راڈین
(۴۸) گل گلہیت ارساں ، من دیدگاں جاڈین
مولدے سیاہتاپیں دیمپہ جانی ء
بانگ ء مسک موش و میلہانی ء
(۵۱) اتکہ گوں دسگند ء میر جانی ء
ہرز کتگ دُرچینیں حیر شکر گال ء
سومری مہتوسیں، کج زباد مال ء
بیلہ ء کوٹ ء آء شپ چراگھ لال ء:
زیت کن او دسگند، بیا چنک بالا
(۵۶) گند منی دست ء او دے من ء حال ء،
من نہیاں، دابانی پہ گوڑ و گیگ ء
چٹوں پہ راہاتت سُھب ء تن بیگا

- (۵۹) دیر گتنگ ہوتیں میر حمل و تیک ء
 نئے و ت کثیت، نئے دیم دت حالے
 گوئستہ یک پُردرد و دراج کشین سالے
- (۶۲) زندگی پتنگ نیں پٹن جنجالے
 گریوگ و پھارگ بس منی کارت
 دل زہیرانی گوں تجواں (۱) بارنت
- (۶۵) ہوشوں پہ جیداریں (۲) حمل ء گارت
 کد کدیں بیت و کدہا باندا
 کثیت منی لوگ ء من شادہ و اسرات
 بیت دلوں گھم تو سیں اچ گھماں آزات
 ڈیل، زہیرانی چه بگی و شہمات
- (۷۰) ساہ، ششی پاسانی زاری و پریات
 حُجُ مَجین و س واس و گھم من ء کُشتنگ
 دست چه من، جیداریں حمل ء ششتنگ
- (۷۳) گوں دگہ دوز واسے و س دل ء نشتنگ ؟
 یا کہ، من جنگانی روھوے کپتنگ
 یا، دگہ دیریں من بلکہے رپتنگ
- (۷۶) یا کہ، من سیاہ ڈنے ، سیاہ چگل داتگ،

(۲) دل ء ولجہ نیں۔ بہادریں۔

(۱)۔ ہمانیام درونی بندیک کہ گد گواپی ء راست کشانی تھا اے سرتن آسر ء روت و کیت۔ کہ تانجو گوشتنگ بیت۔

- کوٹھاں جنت وئیں ہدِ ہدیت دیر ء
 چہ وَتِی نامانی سرگیں میر ء
 (۷۹) یا حُدا! دروگھ بنت چہ برکتِ پیر ء،
 گال کتگ دسگند ء میر جنانی ء
 سومری ساہ ء گوں دمدانی ء
 (۸۲) بانگ ء مسک موش و میلبانی ء:
 ”پمّنی زانت ء، او سومری ساہیں!
 دُراح و وِشانت دوست دِلوانیں
 (۸۵) سیاہی من نوک ء انت ، چاڑو گمراہیں،
 دے من ء مستاگے او شکر گُپتار!
 زیت ترا، دوست ء تئی، بیت نسیب دیدار
 لیڈر گران کتھیں، چہ کچگاں رہوار
 سیاہ مزار گوانزین و مل نراسک رپتار
 سدکھ و حیراتے دربن تکرار
 ایمن و دُراحی ء بیت تئی دوستدار
 (۹۲) اُچ درپاں (۱) راہیگاں میر مبات آزار

- ناگماں یک روچے، زردیں بیگاہ ء
 شارے دیریں چہ ہلکہ وراہ ء
 (۹۵) حمل و بیلانی کنیت مراگاہ ء
 پہ دل ء سوک ء جنت، گز کنت ساز ء
 زیرے زیریت پہ بُر زین آواز ء
 (۹۸) چست کنت شیرے ء، شر پے راز ء:

- ”جران دوشی بوتلگنت ترندیں جیہران (۱)
 میتلگنت پُھلین کچک و مسکیں تہیران
 (۱۰۱) ملپدین زیدان و سمن بوئیں کچران

○

- مادگ و میشانی گلیں بانگ پہ گلنت
 چتئی کبکین بلبل و گمرگی شلنت
 (۱۰۴) بزرگ و دہکانی جن و دُختگ و شدنت

○

- اے پما زالاں کہ دلی دوستش پہ درنت
 آہ و آہسرداں گوں شچی پاساں دربرنت
 (۱۰۷) بگی و تیروکاں دل ء بندوکاں ورنٹ

نود کہ بنداں بنت چست بنت یاتانی ہبک
 نود کہ شترن ! بنت سر رچنت ارسانی چلک
 (۱۱۰) نود کہ بُراں بنت، گوں دینت مہرانی شہک (۱)

روح کہ بیگاہ بیت دل کپیت سیاہوشیں گھمان
 روح کہ برکت بیت در رچنت پُربھیمین گمان
 (۱۱۳) شپ تا بانگواء گونزیت بٹی مولمان

بمبویں بیکانی امل، سائیں سومری
 ماژگان بندت دم دم ء چیرو اندری
 (۱۱۶) دل نہ بیت ہیکیم مردماں پُرسنت راہسری

کس نہ دنت سوچے، کس نہ دنت بے مہرء نشان
 سومری سائیں چنڈ کنت مکنائیں گُشان
 (۱۱۹) درہنز دنت ارساں، گوں دل ء لہمیں بش نشان (۲)

اے پما مرداں کہ پُشیں دلوائیں کجان
 ماژیان کلنت و رونت، بیگواہ بنت مُجان
 (۱۲۲) کئولاں پروہنت و بنت جتی ہنداں جی و جان

زندگی چار روچ ء نہ پاد ارنت او یلان!
 آپ مگردینت بمبویں دوستانی دلان،
 (۱۲۵) گوں زہیرانی دِ لگر و زھریں گُچان

چومبیت باندا آج جگیں بالاد ء کپہت
 کوڑو ء بے سینتیں گل و بالاں گوں مہبت
 (۱۲۸) بمبویں دوستانی گلیں نیاداں پشکپہت“

شار ء شیراں چہ ، بے پاس ء
 حمل ء زرتگ دوست ء وس واس ء
 (۱۳۱) دل، زہیرانی کپتہ من آس ء

مجلس ء پاد آتگک میر مزن ٹائیں
 رپتگ من ماڑی ء، گوں دل ء ڈائیں
 لوٹیک بورانی ، آء نکیب سیائیں
 داتگی پرمانے، چوش آناگائیں:
 ”سنج بکن سیاہ ء را، مست وگمراہیں
 بیاری من بادگیر ء درگہ ء پرائیں
 (۱۳۸) من رواں ہندے ء، دیر و بے رائیں

- اُمشی کاروں کہ کپتہ گوں نل ۽ (۱)
 زرتگنت او ماناں پہ گراں مل ۽
 (۱۴۱) بیلہ ۽ باگھ ۽ پہ آسمی پھل ۽“
 بستگنت میر ۽ نین مردوریں ہتھیار
 چل شپیں کارچ ۽، گوں نگرہ نین کاٹار
 بھجری سبزین و زہر و آپ دار
 درین نما سیوانی لوہ کمان زرکار
 (۱۴۶) جابہ گوں شل سُنٹین گوڈلاں زیب دار
 سیرین واگان ۽ سیاہل ۽ گپتگ
 پادی من تاسوئیں (۲) دوراں شپتگ
 (۱۴۹) پشت ۽ من وش گوشین مہپل ۽ شتگ
 تریزنگ سیاہل چو ماہلیں گور ۽
 درگی پہ درک ۽ نین داتہ شازور ۽
 (۱۵۲) چارتگ پڑان گوں چیل و نئے ڈور ۽
 سیاہ مزن درکین شت ہروشان ۽
 حمل چو سیاد ۽ راہ نگوشان ۽ (۳)
 (۱۵۵) ہر دو سر ، گوڑی ۽ تنت شموشان ۽
 دیرچما ہنگلاج ۽ آج دوار جاہ ۽
 گوش گتگ یک چنڈین پیستھی ماہ ۽

- کپتہ نین سیاگوات پہ مہدنیں ① راہ ء
 رسگنت ہنگول ء آسری شاہ ء
 چم جنگ سروان گردنیں سیاہ ء
 ترینزتگ چچی ء، ایشنگی راہ ء
 حمل چیند، وت پہمتگ ڈاہ ء (۱۶۲)
 نین ہدیں حیرتیں پہ لہمتے چاریت
 سروگیں واگانی زیت کتاریت
 سیاہ ء پہ ایرمانیں رھوے کاریت (۱۶۵)
 گندیت نر شیرے کہ کپتہ چو بُنڈ ء
 مہدنیں راہ ء من یک کش و کُنڈ ء
 گندگ ء مَمیم (۲) بیت چو کیکر ء مُنڈ ء (۱۶۸)
 نر مزار گندیت حمل و سیاہ ء
 چست بیت، کوشتیت من تچکیں نیام راہ ء
 دنت نیہردے آ، چو بخری ڈاہ ء (۱۷۱)
 حمل چہ سیاگواتیں مل دکاب بال ء
 پہ شتاب کاری ء درک دنت جھال ء
 ہنگلی ترینیت زیت و در حال ء (۱۷۴)

(۲)۔ درایت۔

(۱)۔ مزنیں راہ کہ اچا یاد گہ راہ در کپنت۔

- چاپنگ سیوائی لوہ کمان گوشین
 جاگک ۽ تیراں چہ درچنگ ہوشین (۱)
 (۱۷۷) گونڈلاں گیوارنگ ، آتر چوشین
 شینگ ۽ سیوائی لوہ کمان رپنگ
 گونڈل ۽ شیر ۽ من گگر ۽ گپنگ
 (۱۸۰) راستین بردست ۽ گوں ڈوبر ۽ شپنگ
 ہگلے داتگ نیں گریشگی شاہ ۽
 برتگ دیم پہ، میر حمل و سیاہ ۽
 (۱۸۳) گونڈلاں سونگی (۲) کاد کنتت راہ ۽
 آنکیت، تیراں گوں من بت ۽ توکین
 کنتت کٹپان ۽ آء شیر ترینزوکین
 دیم پہ دیم بیتت دو نر مزار لوکین
 ہر جنگ حمل نیں بھجری گروکین
 (۱۸۸) شینگ زرمشت وچپے چے ل وشروکین
 کپتہ من شیر ۽ چو گردن ۽ گومب ۽
 گریائی شپنگ، گوں ڈوبر ۽ لمب ۽
 (۱۹۱) سستگی زر زیریں ، شپگروک زرئمب ۽

(۱)۔ تیزبالیں۔ (۲)۔ سانگ۔ کوہان کہ گوں گوکرت و شورہ ۽ ٹنگ کنتت۔ نصیر۔ ٹنگ، کڈک، سولنگ۔

- کپ دوکپ کپنگ چو نرمزار برادان (۱)
 تریزتنت ذگرین حونی اچ کادان
 (۱۹۳) حمل ء سھور موشین موزگی پادان
 پنجگاں گڈیت، گریشگی شاہ ء
 دوری دنت نکشیں من تیرگ ء سیاہ ء
 (۱۹۷) ٹیکئے بے مٹیں بیت، امل ماہ ء
 گیرت نین سیاہوات ء ریھدگیں واگاں
 شیل کنت سیاہوات چو مولی شاگاں
 (۲۰۰) ترہڈگ و دور ء گوں کرگی راگان
 شب کسان پل انت و برانز کنت استار
 دیر نہ انت منزل پہ سیاہلیں راہوار
 بیلہ ء شاکوٹ و لچھگیں بازار
 دوست گران ملین ء شادیں دیدار
 (۲۰۵) شکلین نیادانی تھدلی بتار
 درپٹنگ ء دیر گوانزیں سیاہ کنار (۲) ونگ ء
 بست کنت سیاہ چمین آء کپوت درنگ ء
 (۲۰۸) گردن ء کشیت چہ تاکچہ ء سنگ ء
 پاد شپاد، سرپاش ء دوست سدیت جھال ء
 مہگل و مہرنگ، اچ گل و بال ء
 (۲۱۱) ہپت بران دز دیم کنت میر مزن ٹھال ء

دِرک دنت میر ہم چہ مرکب ء رکھشین
 روت گوں مہرنگ ء گوات گر ء برکشین
 (۲۱۴) گھالی و بوپانی من سرء نکھشین

گوں دل ء مہران و مہبتی گالان
 ہاتری اندوہاں شرکنت تالان
 (۲۱۷) تانکنا پھرو روت، ماہ گوں استالان

حمل نین سیاگوات ء تیرگ ء چاریت
 گریشگی شاہ ء گوں، گوازی ء ماریت
 شیر شکارانی ء پنجگاں کاریت
 سومری ساہ ء را بارت و پیشداریت
 (۲۲۲) کتہ ء یک یک ء گوں گل ء شماریت

”ہوئے من باتان، گوں بدیں پال ء“
 زار جنگ مہرنگین دوست زباد مال ء
 دستی گوں باہینکاں چست کنگ بالا
 پروتی کوشین جت زانراں جھال ء

”ندر بیاں حمل من پر تئی ٹھال ء
 سرتی کپتگ من گرانین جنجال ء

- پنڈرے حیراتن، چہ رہے تہالا (۱)“
 گھندنگ جزگانی کلمتی ہوت ء
 گوں گوری ہماز و دُرڈپی دروت ء
 گوشتی: ”او مہرنگ ! ساہ نہ بیت لوت ء
 گریہ نہ، چہ جیند ء گہیلیں پوت ء (۲)
 (۲۳۴) ترس نہ انت مردان ء، چہ مرد و موت ء
 مرد، مدام موت ء را چہ گلے پیت
 دیمپہ دیم ہردیں بیت، توکل ء سئیت
 موت وتی ٹپان ء، وت چہ دپ چئیت
 مرد مریت، نام آئی من جہاں ترئیت (۳)
 (۲۳۹) ہردوئیں سورتاں، مرد یلین کئیت
 زندگی مردانی، چہ ہے رازنت
 سرچاری ء گوں یک دے بازنت
 (۲۴۲) مارا، چہ شیوازاں نیم شپی نازنت

ooo

(۳)۔ کوشتیت۔

(۲)۔ پسگ۔ پنچ۔

(۱)۔ اللہ تعالیٰ۔

دومی داستان

جی بلوچستان! مئے ملک ہزار گنجین
ندر پہ تئی کوہان و کچگاں بنجین
پہ گش و پہناتاں تئی پراہ منجین (۱)
گواتر بے ڈکھ انت و آپت بے رنجین
پُسکت سؤلعت و دحکت ہنجین
نشکت کولواہ ء من وہ ء گنجین
یک دگہ ورنائے شش سلاح درنجین
واجت سوگھات ء (۲) آء تِلا سنجین
میٹروان (۳) براتانی نشت مدام بنجین (۴)
چا کر کولواہی مرد مزن مَرین
پہ بلوچی ء نِت مردے شَرین
سرگل و مال دار و ہم بہادرین (۱۲)
کیگاں کشت ودان گنتت انبار
درگہائی ہر روج مُجُ اتنت نادار
بزرگ و بختان، گوں شوانگ و واز دار
ہرکس ء داتی پہ حاجت و مِکدار
شرپنھ و وام ء گوں نَز چت کلدار
پُر شکت نامی من ہلکہاں، سردار

(۳)۔ جن۔ بزیں مچی۔

(۳)۔ مجلسان۔

(۲)۔ چا کر ء اسپ ء نام۔

(۱)۔ سروگ۔ پہنات۔

- نان دہ و بور بکھش و ہم سکھی ڈاٹار
 کپتکت پہراں من چو، سری تکرار
 (۲۱) ہر گورے نشت وگرت وتی گوجار (۱)
 وش گوئشیں ڈوبے، پہ نیتی داد ء
 گوں وتی شاگ ء و شازی نیاد ء
 (۲۲) آتنگ یک روچے من چاکر ء براد ء
 نشتگ دیوان ء آلیں دہکان
 مچ اُنت ہمراہ و ہم تبیں نوجوان
 (۲۳) پہلوان (۲) شیرے ء چو گنگ اِلہان:

- ”کوہے کہ جُویت گہکھے
 آپے کہ درپیت، آزرے
 (۳۰) پھلے کہ سوچیت اشکرے
 ذی پہ گداری رپتگان
 (۳۲) میر حمل ء، گوں کپتگان
 سیاہ چو نریں گور ء چمان
 ترہڈان ء کہت چہ سرشمان
 (۳۵) حمل گوں سیوانی کمان،
 زرمشت و سبزیں بھجری
 (۳۷) وش تاب چو نوداں زری

- گوشتنگ: بیا، تاب دے حر ء،
- چپی یے من پیش داراں ترا
- (۴۰) کنور ء ہما دیگی گور ء
- دوش من و سیاہ گردہبرین
- (۴۲) گاڑپینگوں شیر ء نرین
- گوں کپتگان من، گوں یل ء
- آتکوں پہ ہنگول ء جل ء(۱)
- (۴۵) کنور ء ہما دستیں تل ء
- رگنداں کہ کپتنگ نر مزار
- (۴۷) وش سستگی سبزین سگار
- سر پہ چہ، جوں پہ چہ
- پجر نہ دیستت من گہے
- (۵۰) تیگ ء چشیں شگیں رہے
- گرری ء کپ گوں ڈہڈر ء
- (۵۲) بیت کلم ، گونت سر ء
- جانائی گونڈل چار آنت
- ہرچار گورائی گار آنت
- (۵۵) پچ وارگیں سیاہار آنت
- بنت حمل ء دست و سگار
- (۵۷) دیما نہ داریت نر مزار

- سیادی نہ بیت گوں جمل ء
 نوک رستگ و گنگلیں یل ء
 (۶۰) درہنزیت گروکی چچیل ء ①
- سیاہ چو وکاب ء شول کنت
 (۶۲) پٹ ء نراسکاں ہول کنت
- جمل بلوچانی سر انت
 کنوم ء دو بندین اسپر انت
 (۶۵) تزیک و دیر ء بے گوڑ انت
- من ہند و سندھ و زنگبار
 (۶۷) میر جمل ء پرشنگ توار
- اسپے کہ ہیرے سیاہل انت
 مردے کہ میرے جمل انت
 (۷۰) دوستے کہ نیرے ماہل انت
- روح لنگ ء چیر نہ بیت
 (۷۲) روبا پہ دپ شیر نہ بیت“

(۱)۔ زخم مدام چیں نہگ ء بندگ بیت اوجپ دتی شانگ بیت۔ پے سوب ء چچیل گونگ بیت۔

- ڈومب ۽ ہر گالے کہ لکٹ چندان
چاکر ۽ کستیلیں من دل ۽ بدان
(۷۵) اگلے نشت من مجلس ۽ کھندان
پهلوان ہر دینکہ کشتہ دل ۽ ارمان
نیں نکیب چک ۽ راجوش گنگ پرمان:
(۷۸) ”کنیل بکن دانان چہ بستگیں گرمان
پُر بکن ڈومب ۽ دراہ تیرگ ولوتان
دان، چہ کھدائی گہتریں پوتان
(۸۱) دہسری زیات بنت چہ کلمتی ہوتان
لوجری لوسین (۱) آء کلمتی میران
پہ زکان، ڈاچگی تینگ دیہنت شیران
(۸۲) ہیزکے دوگوگیں (۳) گوں انتی ہیران
کوپک ۽ کیچنتی گوں کپنت بگت ۽
تولگے گندنت ناگماں دگت ۽
(۸۷) چوروی تروپنت و ڈاہ دینت جگت (۴) ۽
ڈومب! وتی دل گوش ۽ نیں دمے گوزکن
زیر منی گالان ۽ یات و ازبرکن
(۹۰) حمل چیند ۽ وت ہر سرکن“:

(۴) دگنیا، آلم۔ مہلوک۔

(۳) ترشپیں شیر۔

(۲)۔ وردن۔

(۱)۔ حزن لغتین۔

- ”کدکدیں بیت وکد ہما باندات
 (۹۲) دیمپہ دیم سیاہ ء گوں، بیت منی سوگھات
 من وتی ہندی ء تیز دپ و زہرین
 (۹۳) تئی سرء چکاساں میر مزن پھیرن !
 ڈیل ہوسناکیں تئی لیٹ بوارت حاک ء
 (۹۶) چھڈ گوں حوناں ، من برہنگیں ڈاک ء
 لاشکت چکاں گوں کبیریں تندان
 (۹۸) زین ء، تئی سیاہوات ء پٹلیں (۱) بندان
 سے و چار ہزران، گوں دیاں سیاہ ء
 (۱۰۰) دیمائی تریناں تئی دوار (۲) جاہ ء
 چو حر ء پنڈیگ و لاگر و بارین
 (۱۰۲) لاشکت زیریت، تئی سیاہ و پھادارین
 جُج بنت دابانی کلمتی بانگ
 (۱۰۴) گورگیں گھلانی سھور دپیں گراٹک
 چارنت منی ہندی ء برہنگیں زندان
 (۱۰۶) تئی سر و دیم ء و بزتریں ہندان
 زیور و سہتان ء ترکت انج جانان
 (۱۰۸) گوں دو دست پٹت و جنت زاناں
 کلمتی ہر گولیں تئی تنک ریشان
 (۱۱۰) چیربنت جیکی من ڈولیں پیشان

- بگش گوں بٹان، بنت منی دست ء
- (۱۱۲) کس چہ من حونانی گرت نہ کنت بُست ء
- یک شپے، نزولے تو بنگ راہ ء
- (۱۱۳) ننگ و نازین ءے نیں وت و سیاہ ء
- شیرے، گوں ڈوبے ء داتگئے راہی
- (۱۱۶) جاگے درچین او دے من ء دراہی
- کایاں گوں سوگھات ء، پہ اول ڈاہ ء
- (۱۱۸) مرد پئے حمل! نیں تاب مدے راہ ء
- کد کدیں بیت و کدہما باندات
- (۱۲۰) زیت ہما باندات ء وت خدا بیارات
- دہنز، منی لاٹوری شریحت بُرز ء
- (۱۲۲) بنگرات بد واہ چو پئی و پُز ء
- دل منی لہڑانی، من گوڑ ء سارت بات
- (۱۲۳) کوہ منی دیما چو آرن و آرت بات

- حمل ء سر پتگ حال انا گائیں
- ڈوبے ء کرتگ یک کارے بے رائیں
- (۱۲۷) چاکر ء رنجیتگ آء مزن ٹائیں
- لوٹگ یک مردے آکل و پیرین
- کرتگی کاسد پہ چاکر ء میرین
- (۱۳۰) داتگی پیگھامے شکل و شیرین:

- ”چا کر کہدائی مزن نامیں دیر توار
 گروہرین سوگھات ء زبادمالیں شاسوار
 گرسلامانوں، یک دے دلگوش ء پدار،
 چوتویں مردان ء نہ انت زیبا دپ کشار
 (۱۳۵) تول بکن گالان و پدا گپتاراں بگوار،
 ناپہیں ڈوبے گردوسے گالے دات شپتر (۱)
 آزمان کپت و نئے زمیں درت و بوت بہیر
 نئے تئی نام ء روشنیں، سیائیں کپت لکیر
 توہنے درائیں ہلکہ ء سرتاج و امیر
 (۱۴۰) نئے مناں محتاج و تئی درگاہی پکیر
 بے سبب تو من شدت و شرّاں دزجنگ
 کلمتی ہوتاں چے بدے پرتینگ ء کنگ
 من کجام و ہدے تئی پت ء بگ ء راجنگ
 حک و ناہک ء تو حیر بُرز بُرز ء رنگ
 (۱۴۵) زاناں کہ ہوشت کینگ وکست ء چہ شنگ
 من نہیاں ناؤ نیگے دپ جاؤں کئے
 یا، جہی (۲) نانے دوگوئیں شیراں گوں ورے
 بزگرے واریں گپتہ گوں ہزران ء جئے
 شوانگ و گوالے، پس و گوکانی زئے
 (۱۵۰) من، حمل چینداں منی ناماچ ہز کئے

- من، نہنگے یاں من زِ رِ ءِ ، کوہساراں پلنگ
 گریشگاں شیرے یاں، پٹاں پیلے یاں پہ جنگ
 زخم منی گروکے، حَجْر و کائرنٹ ہونگ (۱)
- درہن منی سیوائی کمان، سیاہارنت حدنگ
 (۱۵۵) سر نہ پہریزاں پہ بلوچگیں نام و نگ
 ما و تو براتوں بیا کنوں مردی توکل ءِ
 کینگ وزڈاں کھڈ کنوں ریکانی تل ءِ
 نئے من ءِ اچ تو، نئے ترا اچ من بیت گلا
 پہ بلوچیک ءِ یک ہوں، ہم شہور و سلا
- دژمناں کٹوم ءِ بُن دیئوں تیگانی جل ءِ
 (۱۶۰) چونج و توپان ءِ پرنگ روپانت تیاب ءِ
 کانت چہ ہند ءِ بندناں جنگجوئیں گراب
 ڈنگ و ڈاکیگیں گورگی مانت اے حساب
 گوادر ءِ گنجیں بدن ءِ چست پتگ زراب
- بیا، گوں من دست ءِ یک بکن بیریں جور جواب !
 (۱۶۵) پہ بلوچگیں گھنیرت و شان ءِ بے گورین
 در کپوں جنگ ءِ چوبیلیں مرداں گہترین
 شیل دیوں بوچیگاں وتی نیلبو ءِ زِ رِ ن
 گوں پرنگ چکاسوں وتی تیگاں زِ رہریں
 (۱۷۰) نئے کہ گوں دوزواہ و وتی کساں برادریں

چاکر کھدائی منی گپان ء بزیر
 بے وڑیں تڑناں چومدے براتاں پہ شتیر
 چاکر و گواہرام ء مراماتاں (۱) پنت بگیر
 اچ زراء پیدا کنت وتن سوچوکیں شریر
 نئے وتن پما بیت پدا، نئے مابوں امیر“ (۱۷۵)

○

حمل ء پیگھام ء اشکگ چاکر
 پہ وتی گوشانی وت نہ کرت باور
 اشکت پیش ء نہ گپ پیشیں بجر
 ناپوہ و نادانیں، بے مہاڑ، بزگر
 حمل ء پنتاں چہ چٹ وت ء گرت کر
 گریندت چو بشام ء تھارگیں جمر
 گوڑت بدیں تڑنانی جپ جپیں اشکر: (۱۸۲)

”گوش کن او کاسد حمل ء یارین
 (۱۸۳) نیں منی گپتاراں جواب دارین
 گوش وتی میر ء را مزن پھیرین
 (۱۸۶) حمل چیند ء گھزب تھیرین

- من نہیں جتی دھتکے پھلین
 (۱۸۸) شر کلا نچین و سھور دپ و گُلین
- گوں وتی گپتاراں دیہے بازی
 (۱۹۰) وتی پیشانی کنئے رازی
- تی بلوچگیں ننگ و نامداری
 (۱۹۲) من تہیسی (۱) بدن ء پاری
- چو حر ء ہزرانت کنگ سیاہ ء
 (۱۹۳) پہ جھگ در برتے وتی ساہ ء
- سر تہی کامدار و نکلیانی
 (۱۹۶) بلکن وادروپاں کپتگت دانی
- تو، پرزگانی چے دیے بھیم ء
 (۱۹۸) شیراگن شیرے، نہیت منی سیم ء
- بید تی گہگیں سر ء کنگین
 (۲۰۰) نیست من ء بدواہے وگہ ڈنگین
- کوڈمان جنت و شد شدیت سوگھات
 (۲۰۲) پرتی بگانی گھم ء دمسات (۲)
- بگ تی، گزدان ء چرت زیدین
 (۲۰۴) جتی تی کمتی گرچ میدین
- روچے تی بگ ء را بہ زمینان
 (۲۰۶) لس ء تن کمت ء بہ مینان

(۱)۔ ہندے ء نام۔ گنرک اوجا ہبار عزیز یک یک کسانیں بدن ایت کہ اہدی بار یگاں پہ با پارے سک نامدار بونگ۔

(۲)۔ ہردم۔ وار وارے۔

- جتی من بان و چابک شیرازی
 (۲۰۸) انگتہ سوگھاتون نہ بیت رازی
 یک گوڑے سیاہ ء گوں در کپے جنگی
 (۲۱۰) ڈیک بوڑوں ما و تو زبر زنگی
 مستریں روچے بیت ہما باندات
 (۲۱۲) سیاہ منی بیت یا، تو برے سوگھات
 ماتنے کولواہی دہ ء گستیت
 (۲۱۴) یا مزن پاندیں زر گوڑ ء بُستیت“

- پسوش ہردیں کہ اھلنگ حمل
 کپتگی گھگیریں من سر ء باہل
 (۲۱۷) لوٹنگ ڈومب ء را ، سرگیں سچل
 گوٹنگی : انیں تو زیر وتی شاگ ء
 بند سر ء دادانی شدہیں پاک ء
 (۲۲۰) سوار بے وتی تیز گام و پرہیں لاگ ء
 وس وس و ٹرس ء را اچ دل ء درکن
 برو چٹ کولواہی کچک ء گوڑ کن
 (۲۲۳) چاکر ء پیگاماں بر منی سر کن

- ”چاکرِ کہدائی مزن نائین بدحبر
 ناپوہی گالاں داتکئے بد رنگیں ہتر
 پیل آگن وار و لاگرو ہاہز بیت ستر
 تو لگے کواروکیں نہ داتی کنت زرر،
 (۲۲۷) من ترا پیگھامے کُنت براتی لیکھو ء
 بھل برات کوشی و پل و لٹ ء رُو رُو ء
 بیا بیوں ہم شئور و سلاہ، بندوں پلّو ء
 (۲۳۱) شوں کنوں راہے پہ پرنگانی بارو ء،
 گپتون شیواریں نیانتنت تئی دہکانیں سر ء
 سیگ و سرّاں پتے چو پڑوریں حر ء
 کس منیارگیوں نیں نہ کنت کومی دپتر ء
 (۲۳۵) تو پُشیں مردیئے بیا موکلنت ترا
 بگ منی گزدان ء چرنت ماکولی لدان
 لہ ء چات ء آپ ورنٹ لڈنت ملپدان
 جتی پہ نرمیں چہوئے گوئنت پدپدان
 (۲۳۹) سواری بدرکھیں ہر گوئر ء گولانت بدان
 کلمتی ورننا بارگیں بورانت سوار
 جُلگہاں گردنت سنیل و پہ نیمون شکار
 ہرکدیں کپتے گپہلیں ہوتاں گوں دُچار
 (۲۴۳) چم تئی بد گندیں مَج و گردیں بنت تہار

- کسہ ء تیسری بدن ء دروگائی گتگ
 چه نکیب چکت ء کشتن ء نامداری متگ
 مرد بے نیں! مردان ء شگان ناراستیں جنگ
 زاناں کہ اگلت گوں حیا پیچگ ء شنگ
 (۲۴۷)
 من نہیاں مردے پہ جگ پچیت ہے
 پشت منی، جنگاں من، نہ دیت کسے ء گہ
 گوں من و سیاہ ء ہرکدیں ڈیک دارتے جہ
 (۲۵۱) پشک گوں پونز ء کسے و کونڈاں گوں رہے“

- چاکر ء روچے وتی لوٹگ بیلان
 گہتریں مردان و میر و سر کھیلان
 (۲۵۴) گوٹگی: زندگ من حمل ء نیلان
 چیدگیں سوارانی لشکرے زیران
 آج یلیں کھدائی زحم جنیں میران
 (۲۵۷) کلمت ء روپان و پٹ کنان ویران
 آج شتا چاریگے نیں بروت سارین
 شاتر و چالاک و شر حبر دارین
 (۲۶۰) حال حبر بیاریت میر حمل ء بارین!
 بگی من گز دان ء بنت، جی پیم شون نعت
 چلدر بد رکھی (۱) پد پد ء گون نعت
 (۲۶۳) کلمتی ہوتانی حال حبر چون نعت“

- پھل گدیں کھدائی، مرد زباد موشین
چاکر ء گوشتنت: ”گپ جن چوشین
(۲۶۶) چاریاں نیلیت سیاہ کلم گوشین
حمل ء زانوں ما وت سگر(۱) سند ء
مارا چو توپیک اڈ نہ بیت زند ء
(۲۶۹) در کپوں چاری پہ گوگ و گند ء
گر تئی چند ء را برکتے مان انت
گروہیریں سوگھات ء من سر ء شان انت
(۲۷۲) تئی روگ چند ء وت بہتر و جوان انت“
چاکر ء بیلانی اے حبر سوہتکت
گوپنگیں پھرانی اسپری کروہتکت
(۲۷۵) تزون و پہ پیگواراں، پوج دپی بوتکت
گوشتئی: ”اپوز و سد ہزار ارمان
کپتکت مردان چہ گھنیرت و شرمان
وت وتی دردانی من بیاں درمان“
بندگ ء کار ء نیں گرتگی پرمان:
(۲۸۰) ”بند سر ء سوگھات ء، ریبھدگیں چرمان
من رواں وت باں میر حمل ء چاری
بُزدلیں مرداں گوں مئے نہ بیت یاری
(۲۸۳) مرد مکت نامرداں گوں، شریکداری“

- سج کنت سوگھات ء زیت بچک کاریت
 چاکر ء کھل ء من پشدر ء داریت
 (۲۸۶) واجگ ء ایرمانیں لہمتے (۱) چاریت
 چست بیت چاکر چہ دورواں تاسین
 مہپلیں زین ء من، ٹک و الماسین
 (۲۸۹) گون جنت سوگھات ء نین مزن آسین
 لیڈ کنت سوگھات چو مجیں گوات ء
 دیمپہ گزدان ء و لہ ء چاہت ء
 (۲۹۲) چہ مردو جنگ ء، گوں وتی برات ء
 در کپیت کوہاں چہ، شر ہما دست ء
 ناگماں رگندیت سیاہ ء گوں مست ء
 (۲۹۵) حمل چیند ء، مرد زبردست ء
 سیاہ، چو نرگور ء کنیت ترہڈان ء
 درک دیاں، گوازیناں، کنور و کھڈان ء
 (۲۹۸) برمش دیاں رُنگاں چہ دہنزیں وڈان
 دیمپہ دیم بیتت یک پشیں ہندے
 گوئنتکت آوداں چہ تانہی گرسندے
 (۳۰۱) کنورے ہم ریزیت نیام ء تن پندے

- (۳۰۴) یک گوڑے چاکرنت، یک گوڑے حمل
گوانگ جنگ یے ء، دومی ء ہگل
کنور، بلے نیامائی کپتگ گلگل
- (۳۰۷) حمل ء گوانگ جت: ” اُو چاکرہاں میرین
کایے گوں سوگھات ء تو وتی بہیرین
یاکہ من بیاراں وتی سیاہ ء شپگیرین“
چاکر ء گوشتگ: ” تو دار وتی سیاہ ء
مرچی من سوگھات ء گوں جنناں ٹاہ ء
- (۳۱۰) اُچ منی دست ء نین تڑوے دُراہ ء
شیل کتگ سوگھات ء، مل کُناں ونگ ء
چسگلے کپتگ من زین و سرتگ ء
- (۳۱۳) دِرگی دات کنور ء چہ آسری درنگ ء
سر نہ بُوَت دومی پہ دیر سرین کر ء
کپتہ نیام کنور ء من، واجہ گوں پڑ ء (۱)
- (۳۱۶) چو بٹ ء ٹبگی وارتہ آپ دِر ء
حمل ء گوانگ جت: ” اُو چاکرہاں میرین
کُشت ترا، سوگھات تی آجز و پیرین
سنیل بکن سیاہ ء را نین جلو (۲) گیرین“
- (۳۱۹)

- گوں جنگ سیاہ ء را نیں وکاب بالین
 چنگ گوری ء، سیاہ سُبک نالین
 (۳۲۲) درگی پہ درکائی داتہ بے سیالین
 سستگ اچ کنور ء، اچ اے گوڑ ء بالا
 چا گوڑ ء نشنگ چو کوہ گرانڈ جھالا
 (۳۲۵) گوانک جتی چاکر نیں زیت و درحال ء:
 ”جمل چیند! سوب تئی پتگ
 سیاہ چہ من مرچی یک نوبتہ زیتگ
 (۳۲۸) پدہ و برّانی آسیاں دیتگ“
 جمل ء گوشتنگ کہ: ”تومنی براتئے
 دائم ء حیر ء و شاداں باتئے
 (۳۳۱) مئے ڈہ و ہنکلیاں وش و ولاتئے

۰۰۰

سیسی داستان

- چست بنت جمر چه ساوڑی لهران
 دیر بن و نیلہوئیں آج زری کهران
 گوارنخت من زیدان و ملپدیں شهران
 مرد ہدیں ہلکاپیں در برنت پهران
 سر نہ پھریزنت چه زہمت و زهران
 یا گرنت دور ء چه آء وتی بہران
 یا وتی باہیت سر، ملوک تهران (۷)
- زندگی مردانی چه ہے رازنت
 چه وتی لُج ء او گھنیرت ء سازنت
 توکل و توپکی چه وتن بازنت
 روہویں جنگاں من گرنندی آوازنت
 چه وتی کتومگیں کارپداں نازنت
 روچ پیت ہر چوں کہ زراب و زرنشت ء
 مرد وتی ناموت ء پچ نہ جنت پُشت ء
 دست، وتی ننگ ء چه جنت تلامُشت ء (۱۲)
- ہل کنت، گہگیریں سر وتی شانیت
 درسی من جنگانی روہواں وانیت
 نامی من کتومگیں دپتراں مانیت (۱۵)
- (۱۸)

- ہا کبت کئومگی پُسگش وائنت
 ننگریں نامانی توراواں زائنت
 (۲۱) سر وتی بیرگیریں، چست بنت، شاننت
 جم کنت کئومگیں بولک و ٹگان
 گوں بد و بدواہاں سک جنت دہگان
 (۲۲) چچ گرت زحم ء گوں، مرد وتی حگان

- گوشنت پیشگیں مردماں جوانین
 گوں پرنگ جنگانی کسہان گرانین
 (۲۷) حمل چیند ء میر مزن شانین
 ہر گوزر ء بوجیگاں چاپنگ آچار
 مگھربی دُنگانی سیاہ بزیں سنگار(۱)
 من زر ء گشنت وتیاب کنت یلگھار
 زر گوزراں ہند ء، تن بسرہ و زنگبار
 پارسی ہور ء، تن گوادر وچہبار
 ہر گوزر ء بوجیش بُن(۲) جنت زروار(۳)
 (۳۲) بندناں ایر رحت و گنج کنت لٹمار
 گوادرش رُپتت چو، پیرے ساری
 نیں پدا حال داتگ حمل ء چاری:
 (۳۷) ”من زر ء چانپت، پہ باز کھبر داری،

(۳)۔ درا درائی ء۔ پیدواری ء۔

(۲)۔ آس مان داشت بخت۔

(۱)۔ بوجیگانی ڈل۔ بیڑا۔

- دیر زر ء گولویں مید، نہنگانی
 دیتگت سنگارے، ڈنگ پرنگانی
 (۴۰) شش تکیں آچارش سستہ جنگانی
 بیت مہیت روچے ء سم کعت وار ء
 ایر رچنت پسنی یا گوادر ء شہر ء
 (۴۵) لٹ و پل آوانی کارنت بتارا (۱)
 من زر ء ہر کتے بروت کھمدار ء،
 حمل لوٹائنت گوئر دلیں بیلان
 ساز گتگ بوجیگ و گوٹڈیں پتیلان (۲)
 (۴۸) پہ زری جنگ ء، گوں ڈنگیں بد پیلان
 حیند حاں پیرین نیں اہلگت حال ء
 حمل ء لوٹائنت میر مزن پال ء
 (۵۱) گوٹگی: ”ورنا! تو گوش بکن گال ء،
 من زر ء گولان نعت ڈنگ پرنگ، جنگی
 ساست و سامانی گون انت ہر رنگی
 (۵۲) تئی نہ نعت ہد ء، اے مرد گنوک بھنگی
 بادشاہانی باز پارتی گون انت
 کارش ہر ہند ء پہ، گوں وڑو شون انت
 (۵۷) تاجر نعت، واپاری جنگ ء نیمون انت

(۲)۔ کسانیں کشتی کہ مزنیں بوجیان پہ مال ڈوہگ ء کار ء دینت۔

(۱)۔ مدام۔

- سوارنت من جنگانی زر گراب تیزین
 ساست و ساماناں گوں چلو ریزین
 ہل (۱) و مندیش (۲) برنٹک دیئت دیزین (۳)
 پلکت جنگاں من ہر مدام روکین
 پُرسلاح، ہتھیارش گون نخت دُراہ نوکین
 توپک و گونبھارگ، توپ نخت گرسندوکین
 دراہ مڑا دارین و مردم نخت جنگی
 ہر گوڑ ء روپانت ملک زبر زنگی
 من جہاں مٹش نیست من زر جنگی
 بادشاہ پُشت اُنتی، دُراہ جہاں گیرین
 پڑ دیئت ملکاں چہ، ہپت زر ء دیرین
 زیر پت ء پٹان ء ہاجز و پیرین،
 گوات مکن، ورنائیں سر وتی سار کن
 اچ زری ڈنگانی جنگ ء بیزار کن
 نئے وت ء کوشاریں، نئے من ء گارکن
 گوں دوئیں بوجیگ و یا دو سے پتیل
 تو گجا آوان ء گرت کئے بُنبیل
 چو مہیت دستائی وت پئے ایشیل (۴)
 نئے ترا برات گوں، نئے زری (۵) سنگار
 نئے ترا نوکین گوں، ساست و ہتھیار
 نئے ترا شاہانی دسکومت ہمار

(۳)۔ دیگ ء ہمین۔

(۲)۔ آہنی ٹوپ۔ کھود۔ بلوچی ء پاک ء رادی گوشتنت

(۱)۔ زرہ۔

(۵)۔ بحری بیڑا۔

(۴)۔ اولاکانی یک دست و یک پاد ء اوار ہندگ۔

- نئے بلوچ گوانک ء تئی، لشکراں کارنت
 نئے تئی پُشت ء و پلو ء دارنت
 (۸۱) نئے تئی کارانی کار پداں چارنت
 گوں دو سد میدان و کلمتی گُنگان
 سوب کنگ گران انت چہ گورگیں ڈنگان
 (۸۲) زبانی انت مردانی، بے رہیں رنگان
 زاناں ترا نر شیرى زہرگے مان انت
 زیات پرنگانی ترا جنگ ء ارمان انت
 (۸۷) من تیاب کران، جنگ پہ تو جوان انت
 نر وتی ورنایاں چن، مزن پھریں
 بند کلاتاں مس، بندناں شہریں
 (۹۰) پانگاں بنداریں، مرد سپہدارین
 بھل کہ نیں دژمن وتی یل (۱) بدنت سنگار
 بیٹ ہے کندی ء (۲) وت پکنت یلگھار
 (۹۳) من تیاب جنگانی گرم ہیٹ بازار
 نئے من آء نیلوئیں ساوڑ ء (۳) نیام ء
 دؤر بدئے براتان و تو بجن زحم ء
 (۹۶) گار یکن وت را گوں پیر میں کام ء (۴)“

(۴)۔کوم۔

(۳)۔کسانیں زر۔بیرہ۔

(۲)۔تیاب ء۔کنارہ ء۔

(۱)۔یلدبنت۔

- ہرز کنگ حمل گوں واجہ ء پیرین
 ”جی، منی ہارہیں پت! ملوک (۱) میرین!
 (۹۹) تی حمر و شین بخت، شکل و شیرین
 اچ تی پرمان ء نیست من ء انکار
 بنیل کن او ہوتانی سرگیں سردار!
 (۱۰۲) یک و دو گلانی من کناں ازہار،
 زاناں من زوراکت اے پرنگ ہستین
 من زر ء ڈنگاں وتی اشتگت کستین
 (۱۰۵) سوارنت من بوجیگاں، باز زبردستین
 روج و شب ز رلاپ ء، در رونت دران
 ہرگور ء پیران (۲) نخت شہر و تیاب کران
 (۱۰۸) آچ دیان، روپان و بن جنان شران
 ہپت زر ء آ دیمیں اچ ڈہ ء کانت
 مے سرء زلمانی آچش ء لانت
 (۱۱۱) نگ و مے نامانی چوٹواں سانت
 مے وتن مینکنت، مے وتی کس ء
 زر، پچیں بے راہے، گل جہاں لس ء
 (۱۱۲) نئے ہیوک ء میرات انت تاکت و وس ء
 کس پرنگی ء را، ہکت نہ دنت ایشی
 چوش دگہ کنوماں گوں آء بکت گیشی
 (۱۱۷) من زر ء، ڈنگاں وتی رہ بدنت حیثی (۳)

- ما، بلے کم واک و یا زور کاروں
 من دل ء نر شیری توکل ء داروں
 (۱۲۰) چو نہ بیت بندوں وتی دژمن ء چاروں،
 من زر ء، گمرائیں بیت بکت کاران
 تل بدنت شاگاں گوں توپ و گمباران
 (۱۲۳) لُ بکت بوجیگ و کنجیں بازاران
 دژمن ء ہیروپاں چھی وت گندوں
 بروں کلاتاں من چیر پیوں، بندوں
 (۱۲۶) کنومی و براتیگیں توراں سَدوں
 چو من ء لولیکاں اڈ (۱) نہ دات مات ء
 بھلوں پہ ڈنگانی گندگیں ذات ء
 (۱۲۹) ساوڑ ء سبزین ء، گوں وتن مات ء
 من بلوچ مردے یاں، ننگ و نامانی
 رستگاں ساء من بِل (۲) و زحمانی
 (۱۳۲) جنگ منی کار پیگ سُهَب و شامانی
 من کدی تُرسان نہ، پہ وتی ساه ء
 گوں پرنکیاں من ڈیک دیاں راه ء
 (۱۳۵) من زر ء لاپ ء و بے گت و ڈاہ ء
 زاناں کہ دستاؤں نیست گُراب جنگی
 نئے گوں من توپ سَت و تُوپک ہمسنگی
 (۱۳۸) دل منی پُر جوشیں چچ نہ کت تنگی

- (۱۴۱) جزم انت و پولاتی محکم و پکت
من دپ ء مویگ ء دؤر کنگ سکت
پہ وتی مُلک ء، مئے سر دینگ حکنت
دست و دل ہمراہ بنت گوں من وِس ء
گھہ (۱) نہ زاناں من اچ وِت ء کس ء
دژمن ء نیلاں کہ باج بہارت وِس ء
نئے من ء شاہانی دزکومت درکار
نئے من ء حاجت پہ تنگہ و کلدار
(۱۴۲) من وتی ہسیگیں وِت سر ء سرکار
نئے گلگ دراں من، اچ بلوچ میران
نئے کدی تُرساں چہ پئوچ و زمیران
(۱۵۰) من وتی کارانی وِت ستم زیران
پہ بلوچستان و پہ بلوچ ذات ء
من نہ باں پیرزوی (۲) پچ بدیں گوات ء
(۱۵۳) سر منی ندری انت پہ وِت مات ء
من وتی ہسیگیں گوں سر ء کنگین
ڈیک دیاں ہر جا گوں دژمنان ڈنگین
(۱۵۶) یا، بداں پروشان یا، سر ء جنگین
جی مڑایانی! من چے گوشاں زیاتی
چو، دیاں ساہ ء من، پہ وِت ماتی
(۱۵۹) من جہان مانیت تن ابد یاتی

(۱)۔ گہتر، شرتر، دیما تر۔ (۲)۔ لوٹوگ، واگدار۔

- مرد وتی کولانی سکت سر ء دارنت
 نئے زر و مال ء او نئے سر ء چارنت
 نئے جن و زہگان ء، من دل ء کارنت
 ہر مُدام اُھدانی آسراں (۱) مارنت
 ہاتر ء پیرین ء پاک پلگارنت
 گٹ بنت ہر دیں من شدت و شوران
 پر نہ تریخت، پچ کدی بوران
 پہ مَوا داری ء درک دیخت ڈوران
 کہتری بوریخت گمرہیں زوران
 یا، کپنت وژنام من تنک دیں گوران
 حمل جیند ء مرد حمر پالین
 گوختہ گوں بیلان و ہمرہاں سیالین:
 ”ہاتراں ساسارت (۲) مرد مزن ٹھالیں!
 نیلوں ما ڈنگان ء پہ پل و لٹ ء
 مئے ڈہ ء بیانت و بُرنت مئے گٹ ء
 تل دیوں لاپانش چو بدیں چٹ (۳) ء
 شاہ اگن شاہ سبت، ما نہوں بندی
 پروشتہ ما شاہانی لشکراں چندی
 پیتگوں مُلک ء را وت وتی وندی (۴)
 ہند و سندھ، ایران و ہم ہرب زلین
 دیستگت زحم و مئے گوٹلاں شلین
 ما، نہ مَرّیتگ پچ بادشاہ ٹلین
 تانکہ مئے تاریکھ دات کنت یاتی
 رپتگوں جنگ ء ما، ٹلن و پُرگواتی
 ٹاہ جنگ ساہ ء پہ مُلک و آزاتی

(۱)۔ انجام ء پچگال۔ (۲)۔ پلت۔ جم کھت۔ (۳)۔ براہوئی لہرایت ہزاں ریش۔ (۴)۔ کاہز۔ دست ء کنگ۔

- ما ہما مردانی اچ بُن و بیہوں
 پہ وتی کھو میگیں دُژمنان دیہوں
 (۱۸۷) من پڑ ۽ جتلیگ ۽ آہنی میہوں
 رکھتگ حوناں گوں ما وتن مات ۽
 سر نہ چنڈینتگ مئے، ہچ وڑیں گوات ۽
 (۱۹۰) باج کسے بُرتگ نہ، اچ بلوچ ذات ۽
 نین پرنگ پیدا کنت گوں وتی توپان
 جُلگہیں شہران و بندنان روپان
 (۱۹۳) گردناں مردانی مان کنان لوپان
 نیلونی ما کہ بیانت مئے دنگ ۽
 در کپوں دیماش پہ مر و جنگ ۽
 گوں لڑاں سبزینان بُرونش گونگ ۽ (۱)
 سنبھت بیلاں نین ہر وڑ و رنگ ۽ !
 (۱۹۸) دل چنڈینت، نہ دؤر دیہت ننگ ۽
 دُراہ شما شر ذاتیں مردم ات نامی
 کم کنت نیاداں نین، دوست گل اندامی
 (۲۰۱) زندگی وش انت ، نئے پہ بے تھامی
 ہر کدیں لُج و پہ کھنیرت ۽ ٹک (۲) انت
 دژمن ۽ دستے من زچک ۽ سکت انت
 (۲۰۴) سر دینگ مرداں پہ لازم و حکت انت“
 پسو اش داتگ نین گیہلیں بیلان
 کلمتی میران و مید و سرکھیلان:
 (۲۰۷) چٹل! تو زانئے مئے ہادت و ہیلان

(۱)۔ نہال ۽۔ (۲)۔ ڈبر۔ مسیت۔

- ما چو نر شیران، پہ مڑ ۽ گردوں
 دائم ۽ حونانی لوجڑاں (۱) شردوں (۲)
- (۲۱۰) جگ (۳) سہیگت کہ ما یلیں مردوں
 گوں تو ماسنٹوں پہ ہمو کار ۽
 دؤر دیئے آس ۽ تو، یا زر ۽ مارا
- (۲۱۳) اشکنے پھیر نہ ، تو مئے اُپھار ۽
 ساز بکن بوجیگ و اڈ بکن سنگار
 مچھو (۴) و پٹیل (۵) و تیز روئیں یکدار (۶)
- (۲۱۶) حجر و زحمان و ہرچہ بیت ہتھیار
 در کپوں بڑ بڑ ۽ ما، زر ۽ گولوں
 دژمن ۽ مٹوں ما، ہر بد ۽ تولوں
- (۲۱۹) ما بلوچ، مردی ۽ گہتریں بولوں (۷)
 بیت پرنگ بے شک ۽ گوں دل ۽ منیل ۽
 گوں وتی ڈنگان و رہزنیں کھنیل ۽
- (۲۲۲) دست بدست جنگ ۽ من، مئے بکنت سنیل ۽
 چو زری پاگاس ۽ دڑونی لاپ ۽
 گھرکش گردینوں من دیر بُنیں آپ ۽
- (۲۲۵) حجر و زحمان گوں ما جنوں چاپ ۽،
 شارے نشتت من مجلس ۽ پیرین
 لوٹگ موکل چہ حمل ۽ میرین
- (۲۲۸) ہرز گتگ شیرے چو، شکل و شیرین:

(۱)۔ درمان کدورین اندامانی سرء لوجگ بنت۔ (۲)۔ مینون۔ (۳)۔ دگنیا۔ (۴)۔ کسائیں بوجیگ۔

(۵)۔ کسائیں بے کیس دراج و پتھیں یدارے۔ (۶)۔ کشتیانی نام بخت۔ (۷)۔ جہروں۔ گالوں۔

”جی جی منی بیلاں یلین
 ہوت کلمتی آں نوکلین
 کشیت شمال دیر ہالین
 تُو پانی گون انت ہاہلین
 سبزیں زر ء برز آچھلین
 لوئیت یلاں، پُر توکلین

(۲۳۵)

من روہواں بندنت کمر
 ورنا گہمردیں سیاہ جگر
 شیر ہٹلین، شائین نزر
 ڈنگلین پرنگ ء زرتہ سر
 آس ء من گیہتگ خشک و تر
 جملہ جہان گرتگ سکر(۱)

(۲۳۲)

نیں مئے ڈہ ء گرتگ گزر
 گردیت نہنگی من زر ء
 تُو پانی گرتگ ہر گوڑ ء
 سوختگ گیاہیں گوادر ء
 دل مئے سچیت چو اشکر ء
 مہلیہت بدیں زوراور ء
 بیاریت ڈہ ء مئے لشکر ء
 شرتان جہت پیسی سر ء

(۲۳۹)

(۱)۔ دوزہ، نار، دوزہ، ابن جل۔

- حمل مروچی مئے سر انت
 مئے ننگ و نام ء اسپر انت
 من ہند و سندھ ء بے گوڑ انت
 گون دژمنای پُشت و در انت
 شیمیں بدان پہ ، حنجر انت
 کنوم ء کچینیں رہبر انت
 مارا یکھین و باور انت
 (۲۵۶)
- گوں بیٹ، گوں میر حمل ء
 من آپ و آس و جنگل ء
 جنگ ء من درکھت ہاہل ء
 کھندت من تیرانی شل ء
 ترھڈت من زحمانی چل ء
 بُشکُت جہاں مے ہگل ء
 (۲۶۳)
- ساہان دیہت چو پہ گل ء
 مرد کہ بلوچ انت پیدوار
 گردیت چو شیر ء سرچار
 ٹرسیت نہ آج پئوج و کہار
 نئے بادشاہاں کنت شمار
 ہر چوں بیٹ دنیا تہار
 زلمانی گوں دیہت و گھبار
 (۲۷۰)
- ننیلیت وتی لچ و منیار

آس ء من در کیت بے ہتر
 حونانی گوارینیت متر
 زوراک بیت دژمن ستر
 پُرو شتیق پُ گواتیں سگر
 بیلاں! منی گونڈنت حبر
 سچت وتی تیگ و تبر
 پہ توکل انت سوب و زپھر

(۲۷۷)

○

جب انتت جنگ ء پہ نیں بلوچ کستیگ
 چُ کنتت بوجیگ و ہرچی نت ہستیگ
 حجر و زحمان او تیر کمان دستیگ
 چانپنتت دُوراں من شش بتلیں آچار
 گردش و گولانی کشہنتت سنگار
 من زر ء سبزین ء درشننت نامدار
 یک شپ و روچے ء من زر ء گولان
 شیرہیں بوجیگاں دژمن ء پولان
 شیل کنتت گوات ء گوں، من زری جھولان
 وہد سحرانی و زر اتت بے گواز(۱)
 وش گوتشیں جانشوئے(۲) چست کتگ آواز
 گونستیگی شیرے شکلیں، اے راز:

(۲۸۶)

(۲۸۹)

(۱)۔ سک جھول۔ (۲)۔ بوجیگ ء کاردارے۔

- ”بوجیک من زِر ء تالان نعت
 (۲۹۱) میش مرگی رم ء بالان نعت
 داشتگ ناخدا سگان ء(۱)
 (۲۹۳) زِر لاپ انتری(۲) چُگان ء(۳)
 کشیت بارگ و سارتیں گوات
 (۲۹۵) دهنزیں شگھر باج (۴) بام ء دات
 چولانی زرنِت بے گوانزیں
 (۲۹۷) بوجیک شیل کنانت بانزیں
 دہپان ء(۵) تریلیں کنگان
 (۲۹۹) پولان نعت پرنگ ء ڈنگان
 دور و پملاں(۶) تونگیں(۷)
 (۳۰۱) پُنت دژمنان خونگیں
 چوٹیں حجر و درنپیں تیر
 (۳۰۳) سیوانی کماں گوں شمشیر
 کڑکان نعت مزاریں کپتان
 (۳۰۵) رڑکان نعت دو بندیں چُتان
 ماہیگ من زِر ء ہاموشنت
 (۳۰۷) پاگاس مرد وریں بے ہوشنت
 گدنت زحم جنان کستنیان
 (۳۰۹) ورنایان زبر دستنیان

(۳)۔ شگھرب ء اچ۔

(۲)۔ دس بوی۔

(۱)۔ بوجیک ء دیہی ہما بہر کہ من آپ ء انت۔

(۳)۔ پک گران ء۔

(۲)۔ دس بوی۔

(۱)۔ بوجیک ء دیہی ہما بہر کہ من آپ ء انت۔

(۷)۔ ستون۔ منگ۔ تنبہ۔

(۶)۔ آچار ء دار۔

(۵)۔ بوجیک ء ہما ہند کہ مردم سرائی نذنت۔

- کهرانی پرنگ سرمستین
 کتوماں زیر گتگ کم دستین (۳۱۱)
- لٹیت و پلٹیت ہر دنگ ء
 گوں ما پیڑتگ پہ جنگ ء (۳۱۳)
- کپتگ نیں سرش گوں مٹان
 دیستگ نہ، بلوچی سٹان (۳۱۵)
- مستالیں بلوچ نامانی
 دائم سر گلنت زحمانی (۳۱۷)
- ہر دم پہ وتی آزاتی
 ساہان داگلنت پُ گواتی (۳۱۹)
- ہیلاگنت بلوچ جنگانی
 پھر و پانگنت بنگانی (۳۲۱)
- گنداریں گوتزند رُوژناگنت
 دریپنی جمرّاں اُوژناگنت (۳۲۳)
- چٹّاں شانک دیاں ہر کُنڈان
 چاراناں پرنگ ء لُنڈان (۳۲۵)
- دنیا من مچ و گردان انت
 سوب و تالھہ گوں مردان انت (۳۲۷)
- بوچیگ من زر ء یک گوش ء
 تریزان ء دیئنت گورَ موش ء (۳۲۹)
- کٹنیں، کد ہما وِشیں پھر
 رپچوں ما وتی زرد ء زہر (۳۳۱)

- زیرگاں چچ شاتنگ روچ جہاں گولین
 رُستگ چو آسے ء اچ زِر ء جھولین
 روژنا پتگ نیں کوڑہ بے مولین
 (۳۳۴) ناگمان کنڈے ء اچ زِر ء لاپ ء
 رستگت بوجگی تل دیاں آپ ء
 (۳۳۷) گوں، پرنگ ڈنگانی، بیرک و سراپ ء
 پڑ دیاں کہتکت گوں تک تکیں آچار
 دو اتت بوجگی، بال اتی رپتار
 (۳۴۰) زحم جنیں مردانی گلگل و بازار
 گوانک جنگ سرتپیں (۱) حمل و تیگ ء
 پہ وتی بیلان و ہمرہانگ ء
 (۳۴۳) تہمبل ء بندت نیں پر وتی گیگ ء
 چیر دیہت ہتھیاراں یک دے تاکیک
 دژمنناں بھلہت کہ بیانت چو تزیک
 (۳۴۶) اتتری بوجیگاں بیت بخت پہ ڈیک
 چو پلنگ سران ء جہہ جنہت کست ء،
 دژمن ء بوجیگاں، بھجری دست ء
 (۳۴۹) گڈت و بُرت چو کینہیں مست ء

- جہاں کنہت آچاراں پد گینیں گیس (۱)
- کم کنہت رپتاراں ہل ہلیگیں
- (۳۵۲) سر بخت زیتی مئے دژمن خونگیں
- شیل وراں کہتکت گراب پرنگانی
- پیرکش برزانت لٹ و جنگانی
- (۳۵۵) گندگانی سستت ساہ نہنگانی
- گیر کتکت بوجیگاں حمل ء درحال
- من دل ء گوشتت کہ تاجرت بکھال
- (۳۵۸) دست کپیت ایشان چہ، دولت و باز مال
- گور پہ گور آتکت و کش پہ کش بیتت
- چم دو چم مردانی تیراں دیتت
- (۳۶۱) ڈھڈرش تیراں جاہی شیتت
- گرندتگ حمل چو کہکری گرتند ء
- جہہ جنت ورنایاں اچ وتی ہند ء
- (۳۶۴) چو گروک کپتت من دژمن ء سند ء
- لہلنگ زحمان و شیلنگ تیراں
- ہلاں گوں مندیاں سست گبر زیران (۲)
- (۳۶۷) لیب کتکت ساہاں گوں، زحم جنیں پیراں

(۲)۔ مکتبہ نیشی زحم۔

(۱)۔ ہماکسان کسانیں آچار کہ یک دگر ء سرء بہت۔

- دک مدک بیتت یک دے سک ء
 کپنتت من بوجیگاں لاش سر و چک ء
 پرشت پرنگ دیمائی، داشت نہ کرت دک ء
 ہر دوئیں بوجیگ، گوں سیاہ دپیں توپان
 حمل ء گپنگ، سوب کتگ، روپان
 دژمن ء تیگاں گوں یک زدیں چوپان
 بند کتت نامداران، اچ پرنگ چندی
 بتگ و برتنش گوں وت ء بندی
 اشنتت یک نشکے پہ مردماں رندی

- سوب کتگ میرین حمل و بیلان
 چانپنتت بوجیگ و بازیں پتیلان
 دیمپہ وتی پھلیں مہنگ و کھنیلان
 ایریاں (۱) بیتت من کلمتی ہور ء
 ڈاہ کتت کوہاں و کچگاں شور ء
 رپنتت مہلوک چو مدگ مور ء
 پہ پرنگیانی گنگ و ستیل ء
 ہر گور اچ کاتلمنت کھنیل در کھنیل ء
 ہوڑو (۲) اش کرتنت پہ دل ء متیل ء

(۱)۔ ایرکپنتت۔ (۲)۔ ڈری، چیوہ، ملنڈ، کلاگ بندگ۔

- درینخت دہولان و لہکتت سُرنا
گروہ کتت بوران و چاپ جنت و رنا
(۳۸۸) شادہ و سوہانی جار جنت کرنا(۱)
گشتت پہ حیرات ء پنڈراں سھورین
پاچناں نیلکین، ہم گرانڈ بورین
(۳۹۱) مردماں واریمتت بڑگ و کورین
شپ کہ بوت، نشتت من مجلساں جامین
لوٹت مردان ء آکل و پھامین
(۳۹۲) وش گوشتیں ڈومبان و شائراں نامین
کوٹ و گھالیگ و بوپ اتت تالان
نشتت شامیر(۲) گوں ہمہتیں سیلان
(۳۹۷) شائے اہان کرت چوش وتی گالان:
”چاہی کپوت! چاہی کپوت!
(۳۹۹) برتو منی وشیں دروت
من کیچ و بھنپور، باہو ء
(۴۰۱) حاران و پنجگور، بیلو ء
سیتان و مستنگ و کلات
(۴۰۳) کاہان و لچھی، ڈیرہ جات
شال کوٹ و بولان ء مجان
(۴۰۵) مولا و باگھین جہلوان

(۱)۔ مزین ترنب۔ (۲)۔ مزین میر۔

- ہر جا کہ گندے گپہلے
 (۴۰۷) ورنہ و ٹوٹد پائیں یلے
- ایرا شکر گالیں پرند
 (۴۰۹) من کوچی راستیں پند
- مرگی زبان ء شات و وش
 (۴۱۱) دروت و سلامانی بگوش
- میر حمل ء گپاں بجن
 (۴۱۳) درائیں بلوچاں سئی بکن:
- توپانے پاد اتلگ زر ء
 (۴۱۵) کپنگ وتن من ہر پھر ء
- رد بستکنت کہریں پرنگ
 (۴۱۷) چارگہ گوں توپ و پینگ
- بوجگی گردنت من زر ء
 (۴۱۹) ملکاں گراتت ہر گور ء
- بندی گنگ شاہاں یسے (۱)
 (۴۲۱) عنیلت سلامت بچ کسے
- نیں گوں بلوچ پیڑینکنت
 (۴۲۳) پخت بر تیاب ویرینکنت
- میر حمل و بیلاں یلین
 (۴۲۵) ہوت کلمتی ایں زحم جنین

- سرین بستہ پہ لُج و میار
 (۴۲۷) پہ کوم و ماتگیں دیار
 در کپتگت مردی پڑ ۽
 (۴۲۹) جنگ و پرنگانی مڑ ۽
 کرتگ زر ۽ جنگ و جدل
 (۴۳۱) باز کپتگت پیر و بدل
 تیگ و بلوچانی تیر
 (۴۳۳) پروشنگ سر و درتگ جگر
 حوناں پرنگ ۽ چتگ
 (۴۳۵) میر حمل ۽ سوب کتگ
 دنیا بلے، دهنز و مج انت
 (۴۳۷) روج ایمنیں انگا کج انت
 بازنت پرنگ ۽ گنج و مال
 (۴۳۹) پئوج و سپاہ، جاہ و جلال
 بوجگی سنگارنت بزین
 (۴۴۱) زر ڈنگ ۽ گردنت سرگوزین
 میر حمل انت ہسی سر ۽
 (۴۴۳) گوانکت بلوچاں ہر گوڑ ۽:
 بیا ات مڑا داریں سران
 (۴۴۵) گول زر و مال و لشکران
 بیا ات بلوچ دردانگین
 (۴۴۷) شائیں تب و پرزانگین

- منیہت بگیرت ملک ء پرنگ
 (۴۴۹) لچیک پنت مئے نام و ننگ
- ماتی وتن پہ ننگ و نام
 (۴۵۱) گوانکت وتی بچاں تمام،
- مرداں مروچی ڈاہ کنہت
 (۴۵۳) اگل و دل ء ہمراہ کنہت
- یکجا و یکمشت ء بہت
 (۴۵۵) یک دومی ء پشت ء بہت
- پیدا رکت بدواہے بدین
 (۴۵۷) برات جنگی ء پلہت ردین
- کاراں وتی پہ شوں کنہت
 (۴۵۹) مرک ء مڑائے گوں کنہت
- چاہی کپوت! نیں موکلنت
 (۴۶۱) مرداں وتی سوب ء گلنت
- دائم بلوچ نازاں پنت
 (۴۶۳) سوب ء گوڑ انازاں پنت“

- مہنگ ء کاڈانی مجلس نت ہیرین
 دیرگ و چاپانی کہت توار دیرین
 (۴۶۶) چست بوت آوازے شکل و شیرین:

- ”پشنرت تل تلین نوداں مروچی
 برسجت زیدی وش بوداں مروچی
 بجنین ات تلین روداں مروچی
 بیارت وش دیس جوداں مروچی
 (۴۷۱) گوں سیری دم دم و دوداں مروچی
 مروچی شادہی سینگارنگ سہ
 چہار گھل ۽ ترپوکیں چاردہی ماہ
 چو پھل ۽ گواڑکھ ۽ کھندیت و دنت براہ
 مبارک، لکٹ مبارک، سہب و بیگاہ
 (۴۷۶) مبارک حمل ۽، گوں دوست و ہمراہ
 مبارک کٹ و سوب ۽ شادہ و پاس
 پشین بچاں پہ نازاں مملہ نین ماس
 گہاراں پہر بندنت پہ پشین براس
 مروچی دژمن ۽ روکنت دل ۽ آس
 (۴۸۱) سچان انت چو کہ من تیلگ ۽ کرپاس
 چہ ٹرس ۽ پینکت دژمن جگر ترک
 پرنگ ۽ پروشتہ کبر ۽ را شمنے دک
 شمنے کاراں وتن نازاں انت برحک
 شُما ات پاسبان ننگانی بے شک
 (۴۸۶) مبارک سوب پشین، کنوم ۽ دگہ لکٹ

- پدرینہت دیرگ و دہولاں مروچی
 پندت جمر، اُج جھولاں (۱) مروچی
 بگوارت کنپی ترہولاں (۲) مروچی
 ہشزت دُرُو زر تولاں (۳) مروچی
 (۴۹۱) بَجُبُت مُولہ و بولاں مروچی“
- کلمتی ہور ء من لنگرت سنگار
 ہر گور ء شیرانی چست بُوٹ ٹہکار
 (۴۹۴) وش گوئش جانشوئے درہنزی دات گپتار:
 ”بوجیک من زر ء
 مُرگی و لَر ء
 لُدنت ہر گور ء
 (۴۹۸) چولانی سر ء
- وش کنوشیں سمین
 کنیت اُج گلزمین
 سارت کنت ساه و گین
 (۵۰۲) چڑھ (۴) دنت شائر ء
- زرد ء بل بیت
 گرو مگ پُھل بیت
 شیر ء سُل (۵) بیت
 (۵۰۶) موجیں ہاتر ء

- مَرچي ڀہ گل ۽
 نازينوں ميل ۽
 ميرين جمل ۽
 (۵۱۰) جی جی کبر ۽
- نامانی بلوچ
 روژنا گرتہ روچ
 زحمانی گروچ
 (۵۱۳) سستگ جمر ۽
- ماتیکين وٽن
 نامدارين تمن
 سوب کرتگ مزن
 (۵۱۸) مردان پڌرا
- گُمسارين پرتگ
 در مُلکی دَبنگ
 بورينتی پنگ
 (۵۲۲) مِشي جاور ۽
- جی جی مئے يلان
 کنوم ۽ سر گلان
 سارت کرتگ دِلاں
 (۵۲۶) جنگ ۽ شير ۽
- دهولاں ده ده انت
 چاپ و شاده انت
 شاداں مئے ده انت
 (۵۳۰) سيري درور ۽

چاری داستان

- جی ہما مرداں کہ پہ وٲن ماتى
 در کپنت میدان ء چاڑ و پُر گواتى
 کنوم و پہ مُلک ء وٲى جوہد کعت زىاتى
 گوں سر و مالاں وٲى، دارنت آراتى
 (۵) تن ابد مانت من ہلکہاں یاتى
 گڈ پدى نسلش من ساگ ء بندت
 ہڑت ء ہلکا پیں نیوگاں سندن
 (۸) شادہ و آسرات و ایمنى گدنت
 حمل چیند ء گوختہ گوں بیلان
 ساز کنہت بوجگ و بانزیں بیلان
 (۱۱) چو میت بے ڈاہ ء ما کپوں ویلان
 مگھربى ڈنگان ء واک و وِس بازنت
 روچ و شپ، آوانى ہر گور ء تازنت (۱)
 (۱۲) پہ وٲى ہتھیاراں دژمن ء نازنت
 شمیرى (۲) چانپولے ماتگ شمیرى
 پچ وارت سیاہمارى نین پرنگ بیرى (۳)
 (۱۷) مئے سر ء پڑ ء پہ پچ نہ کنت دیرى

(۳) بدل گروکس۔

(۲) اے واری۔ اے رندی۔

(۱) ارش۔ یلگھار۔

- کنیت چو توپان ء من زر ء کستی
 پئوج و گوں سامان و ساست و ہستی
 (۲۰) ہر گوڑ ء روپیت و جنت زبردتی
 بہت نیں لوگانی بنگ و واب ء
 در کہت بوجیگاں، ترّ و پہ تاب ء
 (۲۳) بندناں سنجالت، رکھ کنہت تیاب ء
 کچگاں لڈینہت دُراہ، جن و زہاگاں (۱)
 جوڑ کنہت، سینگارت پُشگیں شاگان
 (۲۶) در کنہت شہراں چہ، دان و خرماگان
 چیر دیہت کوہاں من، ساست و مالان
 من زر ء چاریگاں شر کنہت تالان
 (۲۹) بیارت ہر گنڈ ء چہ، دژمن ء حالان
 حمل جیند ء سوج اتنت شرین
 کرزنت نشک بنت من تھگ ء زرین
 (۳۲) در زمان زرتتی مرد مزن مَرین
 سونمیانی ء تس گوادر و چہبار
 ہر گوڑ ء مردانی ہگل و ریکار
 من زر ء سبزیں ء بال اتنت آچار
 گردش و گولان بت حمل ء سنگار
 گوں پرنگ ہردیں کہ ڈیکنت نامدار
 چو پلنگ گرتنت زحم جناں یلگھار

(۱)۔ بزاں زہگاں، چکاں، جنین و جنیادماں۔

- چاپ جنت زر مُشت، و شلّسریں کاٹار
گوئڈلاں بہت بوگیں کشتنت شپکار
اِسپر و ہلانی ٹیگ و ٹہکار
توپک و توپانی گونگ و گینبار
گوں مزن تاوان ء پُرشٹ پرنگ ہروار (۴۳)
سے و چار رند ء من، سبّریں مست ء
بیڑی دات گھڑاں چہ کینگ و کست ء
وارت دپ و سوئڈاراں حمل ء دست ء (۴۶)
زانت پرنگ کپنگ نیں کاری گوں مَنان
داشت نہ کت سنگاری حمل ء سَنان
ساہ نہ بیت چڈایگ، توبہ چہ کَنان (۴۹)
مَر کہے (۱) شِشٹات پہ حمل ء میرین
شاہترین آپرنگ پُرشٹہ دل گیرین
”بیا کنوں سہلے (۲) چو شگل و شیرین، (۵۲)
یلہ بدے بندریگاں دراہ پرنگینان
گپتگیں بوجیگاں مئے گرنگینان (۳)
توپک و توپان ء مئے، پُھرنگینان (۴) (۵۵)
مہر کنوں گوں تو، ما حیر و انجام ء
بد کنوں پچھر نہ، گوں بلوچ کام ء
وَت حُدا شاہد بیت مئے شمنے نیام ء“ (۵۸)

(۳)۔زیبائینان۔

(۳)۔تاجدارینان۔

(۲)۔حیرے۔

(۱)۔میڑ۔نحوات۔

- حمل نین لوٹائنت مردمان پیرین
 آکل و دانائیں سر گلاں میرین
 ہالم و کار زانتاں سائب تدبیریں (۶۱)
 مجلس ء نشنت و تران کنت سرگل
 اشکنت گالاں چہ گیہلیں حمل
 سر گلے دانائیں، چوش کنگ ہگل: (۶۴)
 ”حمل جیہد! اے دژمن سیاہارنت
 دروہ پرزگانی وت دائم ء کارنت
 کل جہاں آواں چہ، نگ و بیزارنت (۶۷)
 من دپ ء شیرین و من دل ء کوٹت
 زاہر ء تچکار و باتن ء چوٹت
 آلم ء درائین ء پہ وت ء لوٹت (۷۰)
 ہپت زر ء آدیمین اچ ڈھاں کانت
 ہر گوڑ ء گردنت و آپشاں لانت
 برنگین ریشاں گوں چوٹواں سانت (۷۳)
 کنولی چو کاہ ء انت، بال کنت گوات ء
 نئے ادب زانت و نئے پت و مات ء
 استھبار ایشانی کس نہ کنت ذات ء (۷۶)
 چہ پل و لٹ ء چو رہزناں گردنت
 شگھربی کتومانی لگ ء نہردنت
 بڑگ و واراں پہ دائمیں دردنت (۷۹)

- اچ دِگہ کنوماں وَتِ ءِ رِگہترِ ءِ لیکنت
 آوانی مَنَ ءِ دِگہ کل بشر ریکنت
 آءِ کچینگیکنت و شر تر و نیکت (۸۲)
- من گوئشاں ایشانی نیست سر ءِ باور
 گپش دُراه دروگھنت و کارش بد اَکسر
 رہزن و دُنگاں گوں حیر نہ بیت پچبر، (۸۵)
- یک دِگہ میرے ءِ گوئشت پہ بے نیازی :
 ”ما، پرگی ءِ شر زانوں چہمازی
 دات نہ کنت مارا گوں میڑھیاں گوازی (۸۸)
- بیت پدنت ہرچی مئے لتگ مالان
 خون بہا زران، پہ کشتگیں سیالان
 یلہ پدنت دیما، وتی گندگین چالان (۹۰)
- بدن و مئے شہراں منیت پدا پچبر
 پہ بلوچ ہور ءِ من پاد مکت ڈبر
 بروت وتی ملک ءِ من، بہت زراج آ گور، (۹۳)
- گال گتگ دانائیں سر گلے پچرین:
 ”جیرگ و جنگانی منزله دیرین
 حیرجبر شر انت چہ ترونگلان تیرین (۹۷)
- دژمن وَتِ حیر ءِ پہ سر گتگ جہال ءِ
 کپتگ اچ پُر گواتیں زُبت و ٹھال ءِ
 زیب نہ دنت مارا کہ میلوں جہال ءِ (۱۰۰)

- ما نہوں جنگ ءِ پہ بے سبب باڑا (۱۰۱)
- جنگ بدیں کارے کہ نیست کنت ساڑ ءِ
- دمدیں کنومانی گار کنت چاڑ ءِ (۱۰۳)
- مردے ہردیں کہ سک پیت لاچار
- زالہیں زورانی اچ بدیں کردار
- پہ وتی ناموت ءِ جنگ کنت نگدار (۱۰۶)
- چو پرنگیان نیکہ پہ لٹ ءِ
- نئے پہ بے وسانی لوپ پیگ گٹ ءِ
- نئے پتی ملاں چہ پُر کنگ گٹ ءِ (۱۰۹)
- وت پرنگ بے شک گرت مئے سرءِ یلگھار
- پہر کنان، نازان ءِ آرت وتی سنگار
- لُت و آس دات مئے بدن و بازار (۱۱۲)
- ما، وتی ننگ ءِ پہ جہہ جتوں جنگ ءِ
- من وتی ملک ءِ و من وتی دنگ ءِ
- دیت پرنگ زجمانی برمش و مئے رنگ ءِ (۱۱۵)
- وارت دپ و سوڈاران حمل ءِ دست ءِ
- سار گنگ، بے ساریں شاگنوک مست ءِ
- تچک کنگ حیر ءِ پہ نیں وتی دست ءِ (۱۱۸)
- پیہگ لوگ ءِ مئے، اے حبر بازنت
- مرد گہیں ہردم پہ سہل کنگ سازنت
- مارا وتی سس ءِ و توکل ءِ نازنت (۱۲۱)

- نئے زر و مال ءَ پہ ما، تمھہ داروں
 نئے پُل و لٹانی کسہاں کاروں
 ما، وتی ناموت و ہڑت ءَ چاروں (۱۲۴)
 یلہ دیوں بندیاں پہ وتی شان ءَ
 پہ بلوچگیں وتی ہڑت و مان ءَ
 بے کجام شرت ءَ و بوٹ و تاوان ءَ“ (۱۲۷)
 حمل ءَ گوشتنگ کہ ” اُو یلیں میران!
 شے حبر و شنت چو شکل و شیران
 پہ سر و پٹماں، شے گوشتیان زیران (۱۳۰)
 البہ، یک ہرزے کہ من کناں گوشتین
 حیر کنگ ڈنگاں گوں مملکت چنڈین
 مستریں کارے، ہم تورہ ئے زنڈین (۱۳۳)
 یات کنہت روچاں کہ اے پرنگ کہرین
 سوتلنت مئے لوگان و بندنان شہرین
 لٹہت و کشتنت مئے برات مزن پھریں (۱۳۶)
 بے کجام ڈوہ ءَ و بے کجام تلسیر
 بوچیگاں لٹت مئے، جت سر ءَ شپگیر
 دراہ زر ءَ سبزین ءَ، زانت وتی جاگیر (۱۳۹)
 ہردیں ما گپ جت گوں گوہریں تیگ ءَ
 پہ مڑ ءَ، آواں کہ شر نہ دیست گیگ ءَ
 دیکش دات حیر ءَ پہ، میڑہ ئے منیگ ءَ، (۱۴۲)

- وَشَوں ما، نِیسِتس، مئے وَشِی ءِ پاوان (۱)
- حیر کنوں بے شک، بلے پچ گروں تاوان
- لُٹگ، بُرتگ مئے ہرچی مال آوان (۱۴۵)
- ہیوز (۲) ءِ گردینوں چو وَتی وامن
- ٹوپک و توپاں گوں شلسریں زحماں
- گپتگیں بوجیگاں، گوں سر و سامان (۱۴۸)
- یلہ دیوں بندریگاں ما پے کنول ءِ
- بد پرنگ دیما مئے بنت نہ پچ ڈول ءِ
- حیر کنوں حیر ءِ پے، نئے دل ءِ ہول ءِ (۱۵۱)
- ہو گتگ مجلس گوں حمل ءِ گالان
- مرّہ اش لوٹائنت پہ حیر حالان
- تران و تران بیتت و گپ کتت تالان (۱۵۴)
- حمل ءِ شرتائش مئنت آسر
- کنول و گوں انجام ءِ مہر کتت دپتر
- در کتت بندریگاں، وش اتنت اکسر (۱۵۷)
- پس گتگ بیتت و دربتنت دہولان
- سُبرہاں (۳) بہر بیتت گوشت، پہ جولان
- زحہم جنیں مرداں وَتی پچ کتت مولان (۴) (۱۶۰)
- ہر گوز ءِ دریس ءِ (۵) پہ مرد اتنت تالان
- چُج اتنت ہندے ءِ دُراہ کسان سالان
- شارے الہان گُرت چوش وَتی گالان (۱۶۳)

(۱)۔ گڈی حد، توامی۔ (۲) بدل ء۔ (۳)۔ وانان۔ کندوریاں۔ (۴)۔ جنگ ء و حد ء پاگ بنگ ء و ڈولے۔ (۵)۔ وش ء چاپ۔

- ”ما بلوچوں کچگانى
 ما بلوچوں کوہ سر ۽
 ما بلوچوں بیدھانى
 (۱۶۷) ۽ واجلوں سبزىں زِر ۽
 کوہسرائى ما پُلنگلوں
 من زِر ۽ سبزىں نہنگ
 گرکوں ما، دشتانى لوتان
 (۱۷۱) لشکروں ما ڈِر ۽ ①
 کتے مئے دىما نہ داريت
 ہردىں زحم ۽ در کپوں
 ڈیک ورگ گوں ما، من جنگ ۽
 (۱۷۵) پہلکىں سودا انت سر ۽
 گوئتلہ ما، سىائىں سپاهان
 پروشتہ شابهانى گھروور
 زُپکاروں يا بلکى ۽
 (۱۷۹) گروگوں سىائىں جمر ۽
 دژمناں پہ آچشوں ما
 پہ وتى دوستاں چرک
 ترس مارا نىست، چہ زور ۽
 (۱۸۳) مئے تمھہ سھور و زر ۽

- پہ وتی ناموت و ننگ ء
 ما سر ء شرتاں جنوں
 پہ وتی کوم و دیارء
 (۱۸۷) ملکہیتوں لشکر ء
- پہ وتی آزاتی ء ما
 چاپ گوں زحماں جنوں
 پہ وتی لُج و میار ء
 (۱۹۱) پچماں کٹوں اژدر ء
- مئے وٹن پما بہشت انت
 مئے مرءا پما کلات
 نئے کس ء ملک ء را لوٹوں
 (۱۹۵) نئے پناہ ء اسپر ء
- ما بلوچوں پُر مرٹائیں
 ما بلوچوں زحم جنیں
 ما بلوچوں نامداریں
 (۱۹۹) زیب و زینت دپتر ء

- حیر کُنت دُروہازیں ڈنگ چداں رپنت
 سال و شش ماہے من سیاہ مُجاں کپنت
 حمل و بیلاں، پہ دلجم ء و پنت (۲۰۲)
 من زر ء بوجیش ایمن ء گشتت
 بدن و شہرانی بد رھگ پُشتت
 ’دشت پرنگ، ولدانیں نہیت ادء‘ گشتت (۲۰۵)
 حمل و بیلاں پہ ترگ و تاب ء
 گشتت من بوجیگاں کہی داب ء
 یا کُنت لوگاں من، بے کھمیں واب ء (۲۰۸)
 چپ اتنت دُروہازیں بد پرنگ، چاران
 سئی وت ء دشتت چہ حمل ء کاران
 پیچ دل ء وارنتت چہ کیگ و زاران (۲۱۱)
 شاتریں چاریگش ہر گوڑ ء تالان
 حمل ء گپنت دم دم ء حالان
 باز جنتت بیرانی پہ گرگ، پالان (۲۱۳)
 گوشتہ چوش دانائیں ناخدا پیرین:
 چانگ روچے میر حمل ء پیرین
 تیز روئیں بوجیگے، پہ رہے دیرین (۲۱۷)
 شنبہ نت آء روج و شانزدہ نت ماہ ء
 حمل ء پرواہ پیچ نہت ساہ ء
 نئے پرنگانی حال اتی ڈاہ ء (۲۲۰)

- ہپت شپ و ہپت روچ، شت پہ یک توش ء
تیز روئیں بوجگی چاہت یک گوش ء
حمل، چہ بیریاں شت پراموش ء (۲۲۳)
ہشتمی روچ ء کہ، سر کنگ بالا
حمل ء، میرین ء دیگ در حال ء
سے گراب جنگلیں رہزنی چال ء
کامت چو میش مرگی سبریں بال ء
پہ آجب ترتیب و پہ آجب ٹھال ء (۲۲۸)
حمل وتی دیر گندی ایر کنگ چمان
چارت و زانتی گوں بیرک ء لمان
پہ وتی نازانتی سک کنگ ارمان (۲۳۰)
در زمان چو گردی (۱) کرتنت زر دنگان
گراب پرنگانی، گوں زحم جنیں کنگان
چارٹنت کنپیاں گوں، وارنت اچ دنگان (۲۳۳)
ہککش دانتت و لانتت جنگلی
بے زبان، بد کنولیں، بد پرنگ، بھنگی
پہ وتی سیاہ دیخی بیہ (۲) نہ بنت تنگی (۲۳۷)
گوانک جنگ حمل کہ ” او مزن ٹھالان!
پہ ہے کرتوت (۳) و بزودلیں چالان
نوبت و پہراں بہت گوں وتی ذالان (۲۳۹)

(۳)۔ کردار۔

(۲)۔ کدی نہ۔

(۱)۔ چپ و چاگرد کنگ، چارہنگ گریگ۔

- محکمیں کنولے تے مئے شمنے نیام ء
 دائمیں نلے بیت پہ شمنے نام ء
 گرثما پروشہت چو کنول و انجام ء“ (۲۴۳)
 گوش پرنگ داشتت نہ، حمل ء گوانک ء
 حمل ء بوجگ ء دورش دات چانک ء(۱)
 چکت و دُکینتیش گوں وتی شانک ء(۲) (۲۴۶)
 حمل ء ہگل گرت پہ وتی بیلان:
 ”ست کنہت مردان کہ کپتگت ویلان
 جہہ جنہت، کاراں گوں توکل ء ٹیلان (۳)“ (۲۴۹)
 بے مڑا بیتت آ ء کمبہ نیں (۴) دشتی
 حمل اش پجارت و نئے زر و کشتی
 ساوڑ ء گب ء من، دور کنت ہشتی (۲۵۲)
 حمل چو ز شیر ء، تیگی من دست ء
 گھرت و پڑ دات، پد مپد کست ء
 ہرز پرنگ زرتنت چہ زحم جنیں مست ء (۲۵۵)
 ز رہریں تیگی کہ ہر کجا گوڑ دات
 باز پرنگ پیرانی من دپ ء حبر دات
 کیگی گلماشت و کپی گرت سر دات (۲۵۸)

(۴)۔ شوین۔ کم بھتیں۔

(۳)۔ تیلانک دیان۔

(۲)۔ کشتی۔

(۱)۔ کنڈی ء۔

دیمپہ دیم پتنگ گوں زحم جنیں لُنڈے
 دات پُچگل پٹے کہ رگپت ردی بندے
 پُرشٹ سگار، مُشٹائی متنگ یک منڈے (۲۶۱)
 دتی رگپت پولاتیں نیں تیر زین ء
 نہشت پرنگ ء را کہ سارت بکنت رگین ء
 پٹے گوڑ داتی و سستی درین ء (۲۶۲)
 ہر کجام دیم کرت آء زحم جنیں شیر ء
 داشت نہ کرت دیمائی پچ بلے دیر ء
 لاشی من لاشان کپت سر و چیر ء (۲۶۳)
 حمل پہ بے ساری دہ (۲) کتنگ پٹے
 کپتنگ من سگان ء، تل کتنگ پٹے
 جہل شتنگ دار ء من، تن گر ء (۳) رپے (۴) (۲۶۴)
 چنگ ء پرشتنگ کہ دستگی یام ء (۵)
 حمل جیند کپتہ من دام ء
 بے سلاح، دزہورک، دژمن ء نیام ء (۲۶۵)
 گوانگ جنت بد کنولیں، بد پرنگ، کست ء:
 ”حمل! باز ہدات و گشتئے چو مست ء
 کپتئے گھیب ء چہ، نیں تو مئے دست ء“ (۲۶۶)

(۳)۔ ہماہندکہ دستگی مان بیت۔

(۲)۔ چنگ۔

(۱)۔ در زمان ء۔ چنگ۔

(۵)۔ نیام ء۔

(۴)۔ ٹکرے۔

حمل ء درائنت: ” من نہ زانت پیش ء
 چو شما بد کول و بزدل ات گیش ء
 یات کنت تاریکھ من ہر زمان ایش ء (۲۷۹)
 مرد برنت ہلکاپیں کسہ ایش مانت
 آیوکیں نسلانی گیہل ایش وانت
 مرد و نامردانی چہراں (۱) زانت (۲۸۲)
 من شمنے دستایاں، بے در و درمان
 نئے من ء ترس انت و نئے من ء ارمان
 دہ سری مٹاں من چندنگ گور مان“ (۲۸۵)
 پڑ پنگ دانت چہ ہر چہار گندان
 حمل ء گپنت آء ناشریں لندان
 کبریں ریزاں گوں بستنی بندان (۲۸۸)
 چاپنت بوجیگاں، درشتنت ہور ء
 پہ وتی ملک ء ایش برنت شازور ء
 حمل جیند ء ، گوں ہلامور ء (۲) (۲۹۱)
 گریوگیں چٹاں گوں ناخدا پیرین
 چاپنگ بوجیک ء، حمل ء میرین
 دیمپہ کلمت ء کوٹ ء باد گیرین
 موتک (۳) گتہ جاں شوئے سٹکہ دل گیرین
 پہ وتی نامانی سرگل ء پیرین: (۲۹۶)

”سر کن اُو تُو پانی سیاہ شمال ننجین
 اُچھلاں نیلوئیں من زر ء پاد کن
 زار بجن شاگ ء گوں مئے مزن گنجین
 (۳۰۰) ہور گوں ما، موتک ء من حمل ء یاد کن

ہوئے ہوئے! حمل نیں گوں نہ انت گوں ما
 چے وتی راجان ء ما پدیوں حالان
 مہتگ و بازاراں ایر کپوں چوں ما
 (۳۰۲) گوں کجام و شیں دپ ما کنوں گالان

چوں دپوں گیر کنت کہ حال دیئوں براتاں
 چوں پرنگ شیمیں، مئے تالھہ ء نَسنت
 ہائے ہائے! دلترک بوں، گر کپوں یاتان
 (۳۰۸) حمل ء ریزاں گوں آء، چی چیم بستنت

حمل چیند، آء شیر شکارانی
 مرچی گوں بد کنولیں دژمنان بندنت
 دل، جگر ترزگانت بیل و یارانی
 (۳۱۲) حمل ء زیبانی چو کپتگیں گرسندنت

ہوئے، ہوئے! گہگیریں حمل ء دستان
 کبیریں ریزاں گوں، بد پرنگ بستنت
 کور آنتت دُروہباز چہ کینگ و کستان
 (۳۱۶) وہدہ و کولانی اچ سر ء گوستنت

حمل، مئے راج ء نت سر گلے میرین
 حمل، مئے ملک ء نت پانگے کوہیں
 حمل، مئے چمائی نت چراگھ پیرین
 (۳۲۰) گپنگ و برتنتی دژمن کور دروہیں

جی وتن مات ء مئے، دُحکاں حیرین
 موتک کنہت مرچی پہ میر وتن پال ء
 زیاں کتوں کتوم ء ما پانگ ء پیرین
 (۳۲۲) سر مڑایانی مئے، پتنت جھال ء

منمک و نیلاں بت، تل دیہت جیگ ء
 کپنگ مئے پھرائی روژنیں استار
 پتر ء بتت پہ حمل ء سیگ ء
 (۳۲۸) نیں نہ بیت نامانی سرگل ء دیدار

جی وٽن مات ۽ مئے زحم جنیں شیران
کنول کنہت مرداں! نیں کنول بلوچی نین
حمل جیند ۽ ماگروں بیران
(۳۳۲) باؤں یا شرت ۽ من، زند دو روچی نین

ہوئے ہوئے! بد کنولیں، بد پرنگ ڈنگین!
مئے دل ۽ بنداں من پر کُت داگ ۽
جھال کُت دروہ ۽ گول، مئے سراں گنگین
(۳۳۶) بُرت مئے راجانی بیریں پاگ ۽

ہوئے ہوئے! پُرکریں حُشک و تر سوچان
ما نہ زانت مگار و دروہ و بد ذاتت
چچ مگنداتت نیں شادہی روچان
(۳۴۰) تن جہان استت من نالتاں بات

ooo

پنجی داستان

- مرد سراں سینگارنت، ٹونڈ کنت دستار
 ملگی بالاداں شیکلی ڈول دار
 ٹن بنت، ملاں من مہنگ و بازار،
 گندگ ء کاڈانی کنوتری رپتار
 دُر گلیں دوستانی دروریں دیدار
 گورگیں گھلانی برشمش دینیں استار
 (۷) بندگ و نیاداں پہ، گوں شکر گپتار
 ناگماں شترانی ڈاہ دنت، ڈاہی
 مرد مڑادارین و میر مراگاہی
 (۱۰) چہ جنت نیاداں چہ، دوست و دلواہی
 منگی پوشت ہر ششین ہتھیار
 بھجری سبزین و نگرہ نیں کاٹار
 ڈہال سپادارین^(۱) و چوٹ دپیں مردوار
 جاگ ء، سیوائی گوں کمان زر کار
 بل جگر موٹیں من پچجگ ء زیہدار
 بور سبک گامین و بارگ و راہدار
 (۱۷) سوار بنت پُشتانی تنگریں واژدار

(۱)۔نمادارین۔

- در کپنت راجانی سرگلیں سُوری (۱)
- شَرّی ءِ لُجّاں مَن بَرْمَش دِیئْت نُوری
- (۲۰) چو، شپاں سیاہینان شمشہ کا پوری
- زَند نہ اِنت مردانی پَہ وَتِی چَند ءِ
- لِیہی پَہ کُوم ءِ اِنت، گوں سگر سَند ءِ
- (۱۳) پَہ وَتَن گَر دِیئْت ندر وَتِی زَند ءِ
- یا ت بَنت دَائم مَن گورگیں گُھلان
- مَہ یَیں ماتانی لولی و ہلّان
- (۲۶) سَوْت و نازیکان چَہ سھور دِپِیں پُھلان
- گوشْتہ چو دانائیں مردے پیرین
- دُروہ پَرنگ گُرتت گوں حَمَل ءِ میرین
- (۲۹) گَپتگ و بَرنتی بد، بلا زِیرین
- مَن وَتِی مُلک ءِ اِش، در زماں بَرنتت
- بندی مَن زَندان ءِ تھارگیں گُرتت
- (۳۲) ننگریں نامدار ءِ چوش بلا زُرتت
- یک شپے زَندان ءِ پَہ دِل ءِ ہَلّ ءِ
- یا ت کنت دابانی آسمی پُھل ءِ
- (۳۵) گھمزدگ نشہ مَن گورگیں گُھل ءِ
- زِیرے زِیریت و بَرز کنت آواز
- پکری گوں ارواح ءِ بیت دے ہمز
- (۳۸) دَر وَریں گالاں ءِ بَش دنت اِیراز:

”بیا اِت اُو سیاہتا پیں زِری نودان
 گوں وَتی بِشّامی درھدو دودان
 کوهسر و زیدی ملپداں شودان
 بُرگل و بگاں بود کنت اُودان
 (۴۲)

زیرت منی دروتانی پہار وِشّیں
 پہ منی مہرنگ ء ستم کشّیں
 ہرز کنت دوست ء گوں نبات پشّیں
 چوش، منی گُپتاراں زہیر بشّیں:
 (۴۶)

پرتہ اُو مہرنگیں شکر گُپتارا!
 باز من ء اومانان گنگ آزار
 گورگیں چارگھل و تی دیدار
 جنت زہیرانی من دل ء کانار
 (۵۰)

تھارگیں زندان ء گھز بناکین
 درد من ء گماشتت جگر چاکین
 من دل ء سہڈایاں مزن واکین
 کنپیاں گوں یاتانی ہدوناکین
 (۵۴)

جی منی دابانی املن سازین
 دُر دپ و دُر گال و گراں نازین
 توکل ء تیلانک دے گھماں بازین
 گھم جتیں زند ء پہ مَوا گوازین
 (۵۸)

پہ منی ڈیل و تلگی بالاد
 نیم شپاں، دیتوسیں مجن پریاد
 شگلین یاتاں گوں مکن بیداد
 گراں بہا زند ء، پہ گھم مدے برباد
 (۶۲)

نگریں مردانی ہے دود انت
 لیب اش گوں آبداریں مزن کود انت
 ہندش من تھت انت یا، من تن ۱۰ شود انت
 مرد ، پدی نسلانی دل ء بود انت“
 (۶۶)

○

کپتکت زندان ء شیر شکارانی
 پلپٹہٹ یات ء من بیل و یارانی
 کلمت ء بگ جلیں ملگوارانی
 (۶۹)

(۱)۔ مردہ شود، ہموداں کہ مردگ ء شونت۔

- ماسلے (۱) ہل پوشیں گوں دگہ چار ء
 پُر سِلَاح، چارگہ، گڑتگ زار ء
 اَتکہ من زندان ء، حمل ء پار ء
 کَشہت و بڑنتی جُلگہ نین شہر ء
 (۷۴) من وتی سلطان ء ہند و دربار ء
 شاہ پرنگانی، گوں دُر دپین رانی
 نشتگت تہت ء من، پہ جہاں بانی
 مچ نمت سردار و میر پرنگانی
 منگہیں ورنہ و سر سپاہانی
 (۷۹) گوں وتی لوگانی بانئیں جانی
 ہر دو دیم اوشتاتہ سرپ نمادارین
 مرد و جن پوشندہ، سیری سینگارین
 بلھمل و بُلگھار و چوہہ زر کارین
 سنگہ و مُندریگ و تگھمہ (۲) و ہارین
 (۸۴) خشت و دابانی ولجہ سردارین
 حمل ء آورتنت نین مزار رنگ ء
 دستی من زمزیراں بستہ من ونگ ء
 (۸۷) مہتری ملان ء کہت دل تنگ ء
 شالکے ڈپے نین پوشنگ جان ء
 کبیریں ساد ء گوں بستکت میان ء (۳)
 (۹۰) تنگلی پادان چو کوہسری شوان ء

(۱)۔ ہرکارہ۔ پلیں۔ (۲)۔ میڈل۔ بلا۔ (۳)۔ سرین۔ ء۔

- من سرء رومالے بستت سیائیں
 چوٹ بروٹ، نوکھٹ چوپٹنگ ء شائیں
 (۹۳) پہ مڑا چاران ء مرد مراگائیں
 من حُور آورتش ماسلاں ڈنگین
 کھندتنت شاکاڈ و مہتراں کنگین
 (۹۶) حمل ء منگوریں (۱) سورت ء گنگین
 شاہ پرنگ درائنت: ”اوشانگ (۲) بری!
 چے ترا جنگ ء من دزکپیت شری
 (۹۹) بیدچہ بربادی و کوش و سر پڑی“
 حمل چو نر شیر ء گھرگتگ کستی
 پشوش گردیتنگ در دم و دتی:
 (۱۰۲) چے انت تئی دیما، او شاہ منی ہستی!
 تو، شہے شاہان ے، من گھریب، گارین
 لکت تئی بوجیک و پئوج مزن پھیرین
 ہپت زراج (۳) آدیم انت ملک منی واہرین،
 اچ تئی کوٹان و جُلگہاں شہرین
 (۱۰۷) تو، ملڈ چکت ء مئے، ڈوہ وتی کہرین
 ہپت زراج آء دیم تو راہدیئے ڈنگان
 مردگش و بل پوشیں رہزن و گنگان
 (۱۱۰) پہ پل و لٹ ء، مئے زرگور و رُنگان

(۱)۔ گھم جگمیں۔ بلوریں۔ (۲)۔ جنگل۔ وحشی۔ (۳)۔ زرء اچ۔

- سوچنت مئے لوگان و لٹ کنت شہران
 بڈ دیئت بوجیگاں مئے، زری لہران
 (۱۱۳) بند کنت مردان و پل کنت واران
 چے بد و بدواہی ما، شنے گرتگ
 تھام ۱۱ شئے مڈی و ملک و مال بُرتگ
 (۱۱۶) توراواں جنگانی، وت شُما زرتگ!
 اَنگتہ ڈوہدار تو کئے مارا
 مئے سرء لڈے وتی زالمیں بارء
 (۱۱۹) کورنت چم زوراک ء، اَچ وتی کارء
 شاہ پرنگ درائنت: ”اُو بلوچ نادان!
 گوشتیناں پوچیں گوں، چو بجن کادان
 (۱۲۳) اَچ تئی کرداراں من نیہاں شادان،
 تو، منی گنگاں گوں بے سبب پیڑینت
 گوں جڑیں جیداراں، جیڑگاں جیڑینت
 (۱۲۵) چوگنوگ، سِنگاں گوں سر وتی میڑینت
 آسروش گندے کہ کپتگے بند ء
 دیر وتی ملک ء، چہ مہنگ و ہند ء
 (۱۲۸) کس نہ کنت بُست ء، نئے جنت پدو رندء
 کئے ترا گوشتنگ کہ مئے یلیں گنگان
 گردنت پہ دُڑی ء، چو زری دُنگان
 (۱۳۱) پہ پل و لٹ ء، من زرگوئر و رُنگان؟

- دُڑمنّاں شنگ گرتہ اے حبر کست ء
 بادرش گرتت شُما، چو گنوک مست ء
 (۱۳۲) شَرّیاں پاد گرتت، گوں وتی دست ء
 ما، نہوں زِر ڈنگ و نئے زیاں کاروں
 نئے بدیں چماں گوں کسے ء چاروں
 (۱۳۷) نئے شُمنے ملکانی ما، تمہداروں،
 مئے گہیں مردانی تاجری کار انت
 ہر گوڑ ء نیادیاں (۱) پُرشتہ مئے جارانت
 (۱۴۰) من زِر ء رو آئے، چو پہ واپار انت
 گردنت پہ نیادیہاں، مئے زری سنگار
 ہر گوڑ ء چاراں و سنیل کناں بازار
 (۱۴۳) نئے پہ مُلک گیری و گُشتین و لُٹمار
 وڑ وڑیں گنجاں چہ مئے گراب بارت
 من جہاں ناپیدیں مسؤہاں (۲) کارت
 (۱۴۶) پہ گرو دیے ء، من بندناں دارنت
 شُما پشانگ سھرائی، پہ پُل ء ہیہت
 ایمن و آرام ء تاجراں نیہت
 (۱۴۹) "پاری ہور ء من ہر گوڑ ء و نیہت (۳)"
 حمل ء گوشتک: "اُو منگہیں تاجدار!
 زیب نہ دنت شاہ ء کہ کج بکنت گُپتار
 (۱۵۲) پہ وتی تفسیر ء (۴)، کنت عتی ڈوہدار

(۱)۔ منڈیاں۔ (۲)۔ مسنواہت۔ پاری لہر مصنوعات۔ (۳)۔ ڈبرر۔ مسیت۔ (۴)۔ ڈوہ۔ گناہ۔

(۱)۔ منڈیاں۔

- شَری ءَ زانوں ما، تاجری پیران
 تاجریں شاہانی مُلک گریں شیران
 (۱۵۵) جُگہاں پُر گنجیں چوں کعت ویران
 مئے گوئز ءَ اے گپنت ہر کجا مہشور
 شاہ وتی دُنگان ءَ وت دینت دستور (۱)
 تاجری رنگ ءَ، پہ مُلک گری مامور
 شگھر بی پہوال و بے وسیں جمہور
 (۱۶۰) بنت وتی ناموت ءَ رگھگ ءَ مجبور
 پدّریں پگے ایش، کس نہ کنت انکار
 ما بلوچ، کئومیوں وت سر و مال دار
 مارا، نئے بوجیگ و نئے بزین سنگار
 نئے سپاہ بل پوشیں، نئے زر و ہتھیار
 پیرگیں (۲) دستاں گوں من زر ءَ گبتار
 چوں تئی دُنگاں پہ، ما بروں یلگھار،
 چوش نہوں نادان و نئے گنوک بے سار
 البے، مئے ملک ءَ کہ در رچنت حوں وار
 سوچنت مئے لوگان و بندن و بازار
 ما، وتی ننگ ءَ پہ جہہ جنوں تکرار
 پہ سر ءَ سودا ءَ کار بیت زوار
 دژمن ءَ حوناں گوں، لُرد کنوں گلنار
 (۱۷۳) گواہ ننت مئے مردی ءَ، کچگ و کوہسار“

(۱)۔ پرمان۔ حلم۔ (۲)۔ چڑوئیں۔ تہائیں۔

- شاہ پرنگ درآینت: ”اُو بلوچ میرین
 تو بَت و بستے مے گنراں پیرین
 (۱۷۶) من زِرء سبزین ء، جھول بن و دیرین
 بوجی و مالانش لُت و بُرتے
 دیر زدیں توپانش، پے وت ء زرتے
 (۱۷۹) مے گہیں مردان ء بے شرپ گرتے“
 اکتے، گوں ما تو گپ جئے گھران
 کنول کتے دروگیں گوں مے بہادران
 (۱۸۲) حکت تی گہگیریں چوٹو ء بران“
 حمل ء گوشتگ: ”اُو شاہ پرنگ نامین!
 من نہ جت گنگان ء تی مزن زمین
 (۱۸۵) مے مرٹ و جنگانی کسہ ءے ہامین
 ماوتی کنولانی چہ سر ء گوشتین
 چو نہ بُوٹ ڈنگاں تی دست منی بستین
 (۱۸۸) وت سلامت ء چہ مے زِرء گوشتین
 کنول، تی بد کنولیں گنراں پُروشتت
 کجرات، کنولانی کد سر ء کوشنت
 (۱۹۱) دپ زبان آواں پے ہاگیں گوشنت
 ہر وڑی تریعت، سم کعت وار ء
 ڈنگ جعت ناگت چو آستینکی ء مار ء
 (۱۹۳) پچ نہ بنت لجگ پے گندگیں کار ء

- پاری ہور ء من چو لڑیں زمزیل
من شمنے بوجیگاں، برنمش دیئت مندیل (۱)
سیاہ دپیں توپانی دُہوتی کنت سائیل (۲)
بندنان شنزنت چوگین گریں ہزریل
(۱۹۹) راہ ہے یلین انت، نیست دگہ توجیل،
گوں چشیں دُنگان، مادیپہ دیم بیاؤں
آپشے جمبوریں (۳) من زر ء لاؤں
(۲۰۲) دژمنان سوچوں یا سر وتی باؤں“
شاہ پرنگ پرماتگ ماسلاں موٹین:
”حمل ء زندان ء سر کنہت کوٹین
(۲۰۵) راست پیت گہگریں گردنی چوٹین“
حمل ء بُرتنت چہ شاہی بارگاہ ء
گوشت وزیر دانائین، گوں وتی شاہ ء:
”حمل یک باسکے بیت، بیت اگن راہ ء
(۲۰۸) کار دنت مارا، پہ بھومیائی ء
پاری ہور ء من دُنگ ڈاہی ء
(۲۱۱) گلگ و سوباں، پہ بادشاہی ء“
بادشاہ درائنت پہ ہے زبیل ء:
”حمل تی دست ء انت، پہ دل ء منیل ء
(۲۱۳) بیاری پہ راہ ء و پیش بدار سنیل ء“
حمل من زندان ء گوں دل ء دورین
نشگت تہنا گوں پگراں منگوریں
(۲۱۷) یات گرت دشتانی آسیاں گورین،

پاچن و کوبانی گرانڈ کٹور شائیں
 آھلو، برانی دیر سر و پرائیں
 (۲۲۰) لڈہ نیں شیران ء، من لداں سیائیں
 تابی وارت سیاہاری اچ گھماں نیشین
 چست بیت او پھارے من دل ء ریشین
 (۲۲۳) زیرے زیریت، سوزی مان گیشین:

○

”جی زری نیں مہر بستگیں نودان
 بیا ات پہ بٹامی درہد و دودان
 گوارت من تاہاپ و تلیں رودان
 (۲۲۷) زیرت منی گپتاراں برہت اودان

○

نشگنت نامانی بلوچ کستین
 من مراگاہاں میر مزن کستین
 بستگنت گولانی لال گمنیت ترہسین
 (۲۳۱) گردگین بگانی بدرکھگ لستین

○

دہنز دیہت گپتاراں زہیر موشین
 ترانگ و اومانان جگر جوشین،
 من سر ء بیلانی، بدی پڑوشین
 (۲۳۵) جی منی پراتاں بات، مزن ہوشین!

دل منی لہڑانی، سُچیت تکرار
 پہ وتی دوستانی گلین دیدار
 کلمت ء پھلین مہنگ و بازار
 کچک و گریونویس گرو کوہسار
 (۲۳۹)

○

جی وتن ماتی! پر تی کوہاں
 چکل و زیدانی ڈل و جوہاں
 زہیر دل ء پولاتین جعت سوہاں
 دیر من ء سر سہد کرتگنت دُروہاں
 (۲۳۳)

○

پہ وتی کوہ و کچگاں پرائین
 پاچن و گرانڈاں پہ کٹور شائین
 پہ وتی بیلان و دوست امل مائین
 کپتہ من اومانان، دل مزن ٹائین
 (۲۴۷)

○

لڈہ میں شیراں، من گریشگاں گردنت
 گور پتن ونگین و ٹیلش وردنت
 بے ہتر ملانی من لداں نہردنت
 یاتش، منی جنگ دوستیں دل ء دردنت
 (۲۵۱)

سیاہ، گوں چکما کی (۱) بگہیں نالان
 شپڑی تڑیشاس و شکرہی (۲) بلان
 کرت مجیں اندوہاں من دل ء تالان
 ہوئے ہوئے! پھل کھندیں پہ کسان سالان!
 (۲۵۵)

○

پہ شے دیدار ء دل منی سکیت
 تپلی من گورگٹیں گوانزگ ء پکیت
 نیم شپی پاساں من ڈوبر ء درکیت
 ساہ ء، گوں او مانان دم دم ء چکیت
 (۲۵۹)

○

جی منی بیلان ، و جی وتن ماتی!
 مہر شے سربارنت من دل ء زیاتی
 روت مُدام مردانی سر پہ آزاتی
 من جہاں وشائیں پشکپیت یاتی
 (۲۶۳)

○

جی زری نودان! زیرت منی دروتان
 سر کنہت کلمتی منگہیں ہوتان
 ایرنت سر مردانی ہر مُدام گوتان (۳)
 شگل و گراں ملّیں ساہ، نہ بیت لوتان
 (۲۶۷)

(۱)۔ چک و پرزی۔ یک آسنے زیرت اوگوں اسپنیں پیک چلیں سنگے ء یکے دومی ء میڑیناں یا ڈوکرع دیاں ء برنت کراچشی ء آس درکپیت۔ پہ آس ء روک
 کنگ ء کارے بندنت۔ (۲)۔ شکاری نیں بانز۔ (۳)۔ گروبان۔

ششمی داستان

- مرد ہدیں کنو میگیں اُگدہاں پرنٹ (۱)
- چو گڈ ء، جنگانی من پڑ ء سرنٹ (۲)
- (۳) دژمن و دُرودہانی سینگاں ورنٹ
- بے سلاح، دز ہورکت یا کہ من جیلنت
- ہر مدام کاراں، گوں توکل ء ٹیلنت
- (۶) ہمت و سستانی توراواں نیلنت
- حمل من زندان ء کپنگ و ناریت
- گوں دل ء دیوانے بہلیں داریت
- (۹) پست کنت چٹمان ، ناگمان چاریت
- کنیت یک مردے چو روئی چال ء
- کیسگی پرنٹ چہ گوہر و لال ء
- (۱۲) گوں حمل ء میرین ، چو بچیت (۳) گال ء:
- ”حمل جیند! تی تالھے شامیں
- جہہ جنگ لک دادیں بکھت ہمراہیں
- (۱۵) مے وزیر ہمدردنت گوں تو، دلوائیں
- دیستہ تی سورت ، منگی بالاد
- پتگ اچ گپاں تی باز گل و دلشاد
- (۱۸) مے یکھین پکنت کہ کنت ترا آزاد

(۳)۔ چ بیت۔

(۲)۔ درک دیہنت۔

(۱)۔ درچفت۔ کیشینت۔

- دنت ترا جاگیر و گنج و مال سِیَار
تئی سر ء بندیت ہم حاکی دستار
(۲۱) دنت ترا شا کاڈے دُرگلیں دِشتار
سیر کن و پیش ء گوں بند مئے ڈیہہ ء
حوں شریک گوں ما بے، مهور بجن بیہہ ء
(۲۲) در پہ در و ت را تو کُرتگئے چہہ ء؟“
کیسگ ء دست جت نیں کِشنگ لالان
حمل ء گوشتگ: ”اُو گنگ ہوسناکین
مانہہ ء گپانی زانان چالاکین
(۳۰) بان نہ، تئی دردانی بارکش، اولاکیں
زل ۱) بلوچستان ء شر تر اچ لالنت
ریکی، تئی تِلا و تنگہ ء سیانت
(۳۳) اچ گلیں کاڈانش، کاڈ شُمے جہالت
نئے من ء پرواہ انت گوہر و لال ء
نئے من ء حاجت انت تنگہ و مال ء
(۳۶) نئے من ء ہونس (۲) انت کاڈ کسان سال ء
گوش وتی مندرانی تو وزیر ٹھگت ء
تاب نہ دنت حمل، آزاتی ء دگت ء
(۳۹) وِس بکن، آزماکین، توکل و سگت ء

(۲)۔ ہواش۔ ہوس۔ مہر، ماہت، واہگ۔

(۱)۔ سیک، ہورتیں سدگگ۔

- من بلوچیاں، تو اگن پارنگ
 مئے مڑاداری ء تو نہ بئے پاسنگ
 (۴۲) زندگی لجاں گوں، ماکنوں ہمتنگ
 زیرِ وتی گنجان و در کپ او مُردار!
 دُور بکن چات ء من، گوں وتی سرکار
 (۴۵) اگ نہ، من پروشاں تئی بولُونیں (۱) سوئڈار“
 شپ کہ من زندان ء آحت سیاہتاہین
 جہہ جنت اومانان، من دل ء واہین
 (۴۸) زیرے سر کشتہ اتچ دل ء زراہین:

- ”جی گلیں استاراں، شپ ء وت روکیں چراگھ
 امشی بالنت من سر ء پگرانی گراگھ
 گھم دل ء حوناں چوشنت چو حوں واریں زراگھ
 یات املانی دنت دل ء بندان درد و داگھ
 (۵۳) سوچیت، چو لُٹھاں بارگیں لالانی مُشاگھ (۲)

- دوست من ء پارنگ ء جنین بے آہیں نہ بنت
 سر در و ٹنگ (۳) پاش، گوں چتی مرداں گلگلت
 مردش چو پینگ ء، ہر کجا رند ء کوتلنت
 مرد و جن کیندر من تیاب کراں ناولنت (۴)
 (۵۸) ہیکمی (۵) گوشتاں گوں شراب پونڈیناں ورنٹ

(۱)۔ شادی۔ بندر۔ (۲)۔ مزواک۔ (۳)۔ لنگ۔ ران۔ (۴)۔ ایرگڈنت۔ (۵)۔ ہیک۔ سور۔

شَرَّت چہ حیراں مئے وتی حاتینیں جنین
 گران و سنگین بخت، لُدنت چو کبگ ء پھل گورین
 باگھہ ء تاہوزنت، کاڈ کھمار چم و کم سنین
 ٹیٹل بخت بری، ملپداں لُدنت ہارملین
 گوارکھی پھل بخت، کچگاں شگت کوہ بنین

(۶۳)

جامگش پُر دوچیں گور ء زیبانی بہار
 آستینکش دراجنت، لنک ء بوگاں گوں کتار
 پادش من شلواراں زری دوچیں، سکہ دار
 من سر ء مہنائیں گشاں، ٹگاں گوں آوار
 براہ دیہنت آہو مہدیں درپنانی گہار

(۶۸)

جی گلےیں استاراں منی دروتاں سر کنہت
 مہولیں کاڈان ء، بلوچ زاتانی گوشتہت:
 من وتی ماتی جُلگہاں سیری سنہت
 ہر کدیں یات ء حمل ء لُج پالیں کپہت
 تنگوں بچ و برادراں راہ ء شوں (۱) دیہت“

(۷۳)

- ماہ ، دو ماہ گوشتت چوش پے رنگ ء
 کپتکت زندان ء حمل دل تنگ ء
 (۷۶) جوزگ و اگل ء، گوں وت پہ وت جنگ ء
 ناگمان یک روچے آحت مزن ٹاہے
 زاہر ء ہمدرد ، دوست و دلواہے
 (۷۹) باتن ء پُر مکر و لُچیں گمراہے
 گوشتت گوں حمل: ” او میر مزن نامین
 تو بڑھیں مردیے ئے ٹل و دیر پھامین
 زرتنگے بارے من کوپگاں جامین
 گار مکن وت را، گوں زڈ ء بے تھامین
 (۸۴) زیر منی پتان ء پگھتہ اکرامین
 شاہ پرنگ لوٹیت و کنت پہ تو اکرام
 دنت ترا جاگیر و مال و زر، انہام
 (۸۷) کنت ترا حکمانی واجگ و وژنام
 پر تئی ملک ء ات، کنت پدا راہی
 بچل (۱) و پرمان دنت ترا شاہی
 (۹۰) بند وتی ملک ء گوں ددم و ڈراہی،
 کار بکن شاہ ء گوں حکم و پرمان ء
 چوش کہ بیت نائب پہ شاہ و سلتان ء
 (۹۳) تو وتی ملک ء من راج بکن شان ء“

- جمل ء درآینت پہ گھربناکی
 بس کن او مامیر! (۱) بہتی چلاکی
 (۹۶) من نہیاں گوگائے (۲)، نئے گنوک ہاکی،
 من جمل چینداں شیر شکارانی
 ترکت اچ بھیم ء مئے، دل مزارانی
 (۹۹) رستگاں سایا ء من سگارانی
 تو من ء نادانے سارگ (۳) بری
 یاشانگے، یا میشوئے (۴) گری
 (۱۰۲) گپتہ تئی شاہ ء راہوپ و سر تری
 وت وتی ملک ء من واجگاں پیش ء
 داراں وت ساست و مال و زرگیش ء
 (۱۰۵) تھک جناں من تئی پہ نابئی پیش ء
 تو من ء لوٹئے کہ من بہاں دلال
 تو، شہے شاہان ء من تئی بگھال
 (۱۰۸) وت وتی براتاں پہ من بہاں جنجال
 لوٹہت پہ جاگیر و مال و سیر سات ء (۵)
 لب کنان لجانی من وتن مات ء
 (۱۱۱) بان ٹمئے چاکر من، چو گھلام ذات ء!
 جو گرین (۶) واپے، اے شاہ ٹمے گندیت
 چاڑینیت کنپیاں، گوں رانی ء بندیت
 (۱۱۴) زانگ و پھم ء، چہ روتگاں سندیت

(۱)۔ حاکم۔ کارمستر۔ (۲)۔ کسانیں زھگے۔ (۳)۔ زانگ۔ (۴)۔ شوان۔ میشدار۔ (۵)۔ ڈی۔ سامان۔ (۶)۔ پرواری ء واپ۔

- گوشِ وَتِی شاهِ ءِ را شَرِ بَیتِ سرِپند
 گپتِ نہ بیتِ موکِ ءِ (۱) گوں، حَمَلِ چَیئد
 (۱۱۷) سرِ وَتِی سِنگاں گوں، تو جَنے ہرچند
 ماتِ نہ انتِ چِی یے کہ بچِ شَوِشکِیتی (۲)
 لَمی کنتِ، مردے ءِ دنتِ و بَشاکِیتی
 (۱۲۰) دادی کنتِ، شاهِ ءِ پہ مہرِ شَشکِیتی (۳)
 تنگہ نِیں بچانی سرِ مزِن پھَرین
 دَائمِ ءِ شَرِتانِ نِنتِ گوں بَدالِ کھَرین
 (۱۲۳) پہ وَتِی نامُوتِ ءِ مادری تھَرین“
 گالِ کُنگِ نِیلِ چَمینِ آءِ مزِن ٹاہِ ءِ
 ”حَمَلِ! گھِگیرانی تو مرو راہِ ءِ
 (۱۲۶) شکِ مِیارِ اچِ مئے تو، لکِ دِیں شاهِ ءِ
 پرتی حیرِ ءِ آءِ شَنگِ کنتِ پَرمان
 بیتِ تئی دردانی لاشکِیں درمان
 (۱۲۹) شرِ بچارِ حَمَلِ! کہ زیتِ کئے ارمان“
 حَمَلِ ءِ گوئشَنگِ: ”اُو وتِ گلا، کُنگِین!
 پَمَنِ یکِ دُڑے تئی بادشاہِ دُنگِین
 (۱۳۲) گالِ کنتِ ناشرین، اچِ دپِ ءِ گُنگِین“

- جہہ جنگ نیل چم ء ثرند و پُر گواتی
 در شنگ شتران ء، شیمیں شہماتی
 (۱۳۵) حمل یک ٹھکورے داتی سر زیاتی
 جوزگے چست پتنگ من دل ء میرین
 زرتنگت اومان پہ دُر دپ ء حیرین
 (۱۳۸) گالی لڑ بستت شکل و شیرین:

- ”شتران بہت نوداں زری
 زرتہ ہبرگاں محشری
 پہ مہلکائیں، مہپری
 مہتوس و حیریں درنگوری
 (۱۴۳) لہڈیں کجانی سومری
 نوداں پندرہت تل تل ء
 گوات ء پکاسہت مہپیل ء
 دیمپہ منی ڈیہہ و ڈل ء
 شتران بہت پہ بل بل ء
 (۱۴۸) توسہت منی زرد ء جل ء
 شترت منی گھل ء سر ء
 دوست ء دو پٹیں پڑدر ء
 مات مکہ ء پاکیں در ء
 گہارانی سارتیں کہپر ء
 (۱۵۳) سیاہ گوات ء ٹلیں آڈر ء^(۱)

- وَش وَش منی درو تاں برہت
 مہگونگیں دوست ء دیہت
 گڈی سلاماں سر کنہت
 دستانی نازرکیں گرت
 نرم نرمی ء چوٹی گونشہت:
- (۱۵۸)
- داتگ سلام پہمندگ ء
 حمل پدا نہنیت زندگ ء
 راہدین گسانی بتدگ ء
 حیر دروشمانی گندگ ء
- (۱۶۳)
- پُھلاں مُراد ء سَدگ ء
 دوچ نہ گداں ، پہ حمل ء
 کھیساں مگونپ، پہ گیہل ء
 شاراں پہ پاگ و ہڈیل ء
 گرانڈاں مسانبھیں ۱۰ پہ یل ء
- (۱۶۸)
- ہیراں مہ مینت گوں پوپل ء
 حمل وتی ہسی سر ء
 آزاتی ء پاکیں رہ ء
 کنت ندر، بیت گر سد بر ء
 منہت نہ کنت زور و زر ء
- (۱۷۳)
- مُلک ء نہ دنت زوراور ء

پتھی داستان

- جی ہما بچاں کہ پہ وٲن ماتی
 پہ وٲی ناموت و ننگ و آزاتی
 ندر کفت ساہان ء، ٹل و پُر گواتی (۳)
- ایوک و تنہا بنت یا بنت حُجی
 من دل ء حوں جوشیں، ٹرس نہہیت پتھی
 رد نہ دنت آواں ء دُژمن ء لُجی (۶)
- سر وٲی گردینت ندر پہ ننگ ء
 پد کدی کزننت نہ، اچ مڑ و جنگ ء
 گیرت چہ حونانش گلزمین رنگ ء (۹)
- مرد ہما مردنت و پنج ہما بچت
 ہر زمان دُورانی ہگل ء کچت
 من پڑ ء کاحت و سیاہ سُرپی گچت (۱۲)
- نئے دِلش لرزیت و نئے پدا چارنت
 سر وٲی کنولانی محکم ء دارنت
 پہ وٲن روژنائیں نوبتے کارنت (۱۵)
- گوشتہ چو دانائیں مردمان پیرین:
 حمل جیند، یل کلات گیرین
 کپتنگ زندان ء کوٹ و باد گیرین (۱۸)

- چارنگ یک روپے من دل ۽ سردار
زندگ ۽ نیلثوں گندگیں مُردار
(۲۱) من مران زندان ۽ تھارگیں تکرار
لازم انت مرد ۽ پہ ہر وڑ و رنگ ۽
سر مکت پہریز اچ ہڑ و جنگ ۽
(۲۲) جائز انت اے روچاں درگگ اچ درنگ ۽ (۱)
اتگگ یک تدیرے من دل ۽ کوہیں
روح و شب پاشنتی پہ وڑ ۽ دروہیں
(۲۷) چارت و چپینتی سورت ۽ پوہیں
پیننت پارنگ ۽ پہرہ دار دل جم
چاریننت کنپان و واب کنت بے گھم
(۳۰) حمل ۽ آوان ۽ ترس نہ نت الم
ہر کس ۽ زانت، چہ ہمت زر ۽ آسر
حمل چیند، ایوک و وت سر
(۳۳) زندگ و دراہی ۽ شت نہ کنت ہجر
بیرے چو بوت کہ شب اول پاس ۽
اتگگ یک جاگیے (۲) حمل ۽ آس ۽
(۳۶) کنپان چاریننت، آکجری ماس ۽
حمل چیند پہ وشئی و براتی
کدھے پُر گرتہ داتی سر زیاتی
(۳۹) گپتگت کنپان و کپتہ شہماتی

- حَمَلٌ نِیں چِست پِنگ پِ گل و بال ء
 کِشَنگ پُچانی پُست و در حال ء
 (۴۲) شَر وَت ء پوشائینت آئی تمسال ء (۱)
 دات وَتی پُچان ء من گوئز ء آئی
 زُرت سِلاحانی و بُت چِنگ راہی
 (۴۵) کُپل جتہ دروازگ، کِشَنگ سہای
 میزان، میزان ء او پِ ہما گیگ ء
 چَران و گِنداں، شُت حَمَل و تیگ ء
 (۴۸) در شُت اچ، زندان ء بادشاہیگ ء
 بندن ء پُر گنجبین اُتکہ پِ سراپ ء
 کاستگ (۲) یدارے (۳) من زِر ء لاپ ء
 (۵۱) چاپنگ آچار ء جلت و اشتاپ ء
 زِر اُتت ایرمان و مولے (۴) وَشَین
 منزله دیماُت سکت و دراج کِشَین
 (۵۲) حَمَل ء ہتھیار گون اُتنت شِشَین
 من دل جزم نِت کہ پِچبر اے رندی
 زندگ ء پارنگ ء، من نہ ہاں بندی
 (۵۷) پیش کناں اچ وَت من گنگراں چندی

○

(۴)۔ راستین گوات۔

(۳) ماہی گرگ ء کسانیں کشتی۔

(۲)۔ آپ ء من دوردانگ۔

(۱)۔ وڑے۔

- آستگ (۱) زرشان چہ تنگہ میں بُرجان
 پہرہ دار زندان ءِ جہہ جنتت تُرجان (۲)
 (۶۰) ہر یکے دومی ءِ زاہ دیاں، مُرجان (۳)
 زُنتت شاہ ءِ را حال کُنتت ڈاہی:
 ”حَمَلِ چمبندِ حِستِ اناگاہی
 کَلگِ و زندان ءِ نیتنی گواہی“
 در رتکت ہر گنڈ ءِ پہرہ دار شاہی
 (۶۵) حالش بُوَت پُر گنہیں بندر ءِ جاہی (۴)
 چانپتت بوجیگاں تیز رُو و بالین
 کاستنت ورنائیں گنگراں ٹھالین
 (۶۸) من زر ءِ تریزان ءِ، حَمَلِ ءِ بالین (۵)
 روج و شپ دُراہین ءِ، شیل کنان بیتت
 تاں دومی گوز بام ءِ حَمَلِ اِش دیتت
 (۷۱) گندگائی نامردیں کجرات ریتت
 حَمَلِ ہم بوجیگاں دیست وتی رند ءِ
 شیل کنان، تریزاں چو گہکری گرسند ءِ
 (۷۴) جہال کتگ اچار ءِ، بستی گوں تند ءِ (۶)
 بَسْتِ وتی زور گپتیں ہر ششیں ہتھیار
 بَلَنِ ءِ گوں مندیل ءِ تاسکیں زر کار
 (۷۷) گڈ پدی جنگ ءِ پہ، کرت وَتِ ءِ تیار

- در زماں بوجیش ویرٹنت میر ء
 حمل جیند ء مرد کلات گیر ء
 (۸۰) گوانک جنگ سر تپے اچ ہما ویر ء:
 ”حمل جیند! تو بانی دات گوازی
 بی، وتی بے سوہیں تالھ ء رازی
 (۸۳) نیں سگار سبزیں بیت، مئے وتی کازی“
 حمل ء گوانک جت کہ: ”بیا، مکن دیری
 من کپاں بے ساہ، یا توئے ڈیری
 (۸۶) بیا منی زحم ء چہ بور وتی سیری“
 شیل کتگ بوجیگ کہ مان اتی سرتیپ
 حمل ء یدار ء جت وتی کندیپ^(۱)
 (۸۹) ہڈرتگ حمل چو کوہسر ء ہاریپ^(۲)
 نشہ من بوجیگ ء، پہ وکاب بال ء
 زحی من دست ء چو روستم ذال ء
 (۹۲) دات چگل یک پٹے زیت و در حال ء
 کپتہ من سرتیپ ء گردن ء گوئمب ء
 سستی چو ٹلی ء اچ گوئر ء لمب ء
 (۹۵) من زر ء سبزیں ء لاشی کپت زرنب ء

(۱)۔ کر۔ پہنات۔ (۲)۔ ہرپ (براہوئی) کوہی۔ پاچن۔

- حَمَلٌ ۽ زَمٌّ ۽ نِيسٌ ۽ چِیْکِ نِت بھیری (۱)
- بھری گرنندان ۽ بیڑی دات شیری
- (۹۸) ہر گجا دیم گرت، لاش اتنت ڈیری
- ناگتاں، پشت ۽ چہ، سوڈرے (۲) زلین
- گت جنگ میر ۽ را، نیز گے شلین
- (۱۰۱) اچ گورائی آء دیم ۽، درشنگ پھلیں
- تاب گتگ میر ۽ و درہنرتی پٹے
- اچ سر ۽ برتی تن ڈوبر ۽ کپے
- (۱۰۲) گپتہ چہ حونانی تینگل پے
- دژمنناں چارت نیں حمل ۽ کست ۽
- کپتگت حوں رتکیں زچی اچ دست ۽
- (۱۰۷) لڈت چو کھپانی کھیں مست ۽
- آکھر اچ بالاد ۽ کپتہ من کونڈان
- گٹ چتاں لٹخان ورت (۳) دپ ۽ چونڈان
- (۱۱۰) دستتی گریھتت آء زحم جنین ٹونڈان
- جستی گرت وش تائیں سرگلے: ”او میر!
- چے انت تئی گڈکیں واہش و تکریر
- (۱۱۳) گوکش من ۽ بیارانی من، تہہ تحریر“
- حمل ۽ چم پچ کت، کشتنگ آہے
- گوکشت: ”وتی ملک ۽ پہ من جنگ ٹاہے
- (۱۱۶) نیست من ۽ موت ۽ چہ ٹرس و پرواہے،

(۱) - گروک ۽ پیم ۽ - (۲) - سو لجر (سپاہی) - (۳) - لغانی سر ۽ تنگیں چوڑی -

- آلبتہ، لوٹیت دل ہے این ء
سیاہل ء واگان و چندنیں زین ء
(۱۱۹) گوات بلوچستان ء بیت منی گین ء،
ساہی دات، میر حمل گوں ہے گالان
ملگی بالادی کپنگ اچ بالان
(۱۲۲) نامی بُوَت دنیا ء دپتران تالان

- چو یل ء کاریت کسہ ء اُستاد
شاز ء کھنہی تیں ہدم و ہمزاد
(۱۲۵) حمل ء سادات و بُوَت ہدیں آزاد
لاشگی حُرمت ء گوں، پرنگ زُرنت
من وتی ملک ء، گوں ددم ء بُرنت
(۱۲۸) دیچی پہ دیدار ء پدرا گُرنت
ڈل ڈل ء اتکنت مرد، پرنگ ماتین
گوں وتی ذالان و دُحگاں شاتین
(۱۳۱) چارنت شیر بھیم ء میم، بلوچ ذاتین
چُپ چُپ ء گوُستنت و دُراہ کنت ارمان
گھرک بنت دُنک پال، من دیر بُنیں گوُرمان
(۱۳۴) پیگیں کارانی بُوَت نہ بیت درمان

- حمل ء لاش ء پە ددم ء زرتنت
 تگل (۱) و رومال و شالی ہم برتنت
 (۱۳۷) گوری من تنہائیں چنے ء گرتنت
 شازے الہان گرت پە دپ پڑ ء
 شیرے پڑ سوزینے من وتی سُر ء (۲)
 (۱۴۰) پە ادب نازینتی چو، بہادر ء:

- ”مروچی ما ادا گور ء من واپنت
 مژدار و مزن نامیں بلوچے
 اچایا پیش ما پجر نہ دیستت
 (۱۴۳) بلوچ ء پُنگ و زحم ء گروچے
 اچیشا پیش مئے گوشاں نہ کپنت
 بلوچ ء نام و آواز و توارے
 مروچی حمل ء مرکاچ درا بیت
 (۱۴۸) بلوچ جنگ ء پڑ ء لہدی مزارے
 شتوں ما، ہیبت زراج آدم بے شک
 وتی سنگار و گوں توپ و جزاران
 جتوں، تاراج گرتوں، لیتوں ما
 (۱۵۲) وتی کوم و وتی شہر و دیاران

مئے دیم ء کس نہ در کپت چو پہ مردی
 چہ سد سال ء پگر، تانکن مروچ ء
 نہ گس گرت مارا چو رسوا جہان ء
 اَبید چے (۱) ننگر و نائیں بلوچ ء

(۱۵۶)

○

بزیں سنگار و مئے شاہی سپاہان
 وتی من ہاتر ء پھجر نہیا ورت
 مئے زرّ و سھور و اچ کوٹ و کلاتاں
 نہ ہرس ء کپت و نئے ٹرس و ہتر زرت

(۱۶۰)

○

تنے حد ء کہ مئے کاڈاں گلینان
 چہ گھنیرت ء، پہ نیم چے نہ چارت
 وتی کاڈان ء پھوال و بلوچین
 مدام چو آشک ء مجنائیں مارت (۲)

(۱۶۴)

○

وتن دوستیں گھردے نت امیرین
 وتی کنوم ء پہ آزاتی سر ء دات
 بلوچستان ء حُسکلیں کوہ و دستان
 ودی آزات ہیت۔ مَرْت آزات

(۱۶۸)

○

(۱)۔ اچ اے۔ (۲)۔ گیر آرت۔

ہزار جس (۱) انت ہا ماتاں بلوچین
 کپنت، کارت پشیں بچاں مزارین
 ہزار جس انت ہا بچاں یلینان
 سراں بانٹ پہ مُلک ء، گُگبارین
 (۱۷۲)

○

گوتشاں من پہ ادب میریں بلوچان
 منی گوانکش نہ بیت سر، مُلکی دیرت
 مرجت، واہنت گر حمل مئے ملک ء
 جہان اسنت شے کنوم ء سپیر انت
 (۱۷۶)

○○○

(۱)۔ شاباش۔

نوٹ:- سینٹرل جیل کراچی ء ۲۲۔ جون ۱۹۶۶ء روج ء بناؤت اڈیکلی گھر پلپس تھانہ کوئٹہ ء حوالا ء۔
 ۱۰۔ مارچ ۱۹۶۷ء روج ء ہلاس بُوت۔

(نصیر)

گر سنڌ

لڙ بست

اُشمار	سرگال	تاکدیم	اُشمار	سرگال	تاکدیم
1	پیش لئوز	518	21	من نہ زاناں	580
2	بلوچستان	540	22	زندان ء شپ	583
3	ترنب ء توار	541	23	یات	585
4	بولان ہارکنٹ	544	24	درتگ چچ	586
5	کونجانی رمء	546	25	مہرنہ زاناں	588
6	بولان ء سلام	548	26	اومان	591
7	کیوبائی اُستمان ء سلام	550	27	اے جُرمے؟	592
8	دابانی پری	551	28	پادا او گھیں ورنہ	596
9	منی وطن	553	29	جگنت	599
10	کراچی ء مسترین بندسجا	555	30	ٹیٹوپ	601
11	دانشور و سرمایہ دار	557	31	گریوان و کھندان	604
12	ویٹنام	559	32	پنت سنت براتی	607
13	پیرلو	561	33	یا گھیاں	608
14	تئی ملک ء	567	34	ندرمباں	610
15	نہ گوں زاری ء	569	35	اگھازی وش گوئش	612
16	زور ء گوں زمنت	571	36	منی وطن تر اسلام	614
17	برُزیں دیوال	572	37	سامران جو پے	616
18	ہبکایاں بہارانی ملوٹ	574	38	چنگکی انت ستم	618
19	من کثیر و بندان	576	39	عنید انت کجراتانی	620
20	وطن ء مہر	578	40	داری	624

671	گھمان پتاران	67	626	بے علمیں جنک	41
672	جتانت	68	628	دولیک	42
674	آ سے روکنٹ	69	632	گشون ء جناس ء شائر	43
675	منی ساہ	70	635	تہاری انت	44
676	زندگی چم جنت	71	639	نان لوٹوں	45
			641	زندے ماں نوکیں اڈکنوں	46
			642	کھٹ نہ بیت پدر کزنگ ء	47
			643	بیایا اوانکلاب	48
			644	تدیر ہرچی	49
			645	بیاساکی	50
			649	ماں پڑے بگو نریت	51
			650	چپ نہ باں	52
			652	سحر بیت	53
			654	پداماؤں	54
			655	چووکاب ء	55
			657	نزوری پرچے!	56
			658	بچار	57
			660	برو!	58
			661	مانیت حبر مئے	59
			663	جنت کادان	60
			664	کشوں چہ سنگندان ء	61
			665	شان	62
			666	تن کدین!	63
			668	سے ارس	64
			669	میارانی	65
			670	شہدوگلاب	66

complet\Complete\Complete--2014\Gul khan
Titles\1 003.jpg not found.

من نصیراں در بیانیں، پہ وتی کنوم و وتن
شیر بنداں پر مڑائیں نشکھ کلاں مس زمن

پیش لوز

گر نندء نامء
منی لہتیں در چنگیں شیرانی دپترے شمنے دستء انت
شیراں من و ت در نہ چنگ
پر چیکہ شائرء وتی در امیں شیر چو اولادء دوست بنت
انچو کہ یک ماتے
انچ وتی زاہگاں کجام کیےء گچین کرت نہ کنت
ہے پیمء
یک شائرے چہ وتی شیراں گچینیاں در پحت نہ کنت
شائر من وتی موجء شیر گونشیت
پسند و ناپسند اشنکوئیں مہلوک، زانت کاروزانوگرانی کارانت
شائرء در دسری نہ انت
کراچیء نندو کیس، منی مژاداریں سنگت لال بکھش رند
شیرانی در چنگء جنجالء وتی سرء زرتگ
اواج منی شیراں، ہے گونڈیں دپترء در چنگ و یکجا کرتگ کہ
گر نندء نامء، اے و ہدی شمنے دستء انت

o

الم وزانتء وا جگ
شائرئیء بابتء ہرچی بگوئشنت کبول انت
بلے من ہے لڑء، بس ہمکد رگوشاں کہ
شائرئی المے نہ انت

پرچیکہ المء، یک آلے دگہ بے الے ءہیل دات کنت
آلم جوڑ کرتی کنت

بلے شازی ہیل دات نہ بیت

شازی یک جوش و جہزگ اوموج و مستیئے ء نام انت

یک انچیں لہڑے ء درشان انت کہ

اگل ءچہ گیش گوں ارواہ ء منیل داریت

یک لوچ و لنگڑ، پادشپاد و سردار میں مردے ء

شما بے اگل و کم گشا دگوشگ ءچہ

وتی زبان ء کدی تاب نہ دیہت

آہر، آ بے اگل و کم گشا دے کہ

دنیا ئی ء آچے بے کسا سیں گنج و مالان کم نسیب انت

پشیں مردے ء آکل و زانت کار کئے گوشت کنت

آزرا، اگلے بہتیں لوچ و شپاد نہ گشت

پہوت ء پوشاک و پاروارے شوہاز کرت

بلے، ہمے لوچ و لنگڑیں شو ان

شازرے بیت کنت

ہمچشیں گالان ء پر بندیت کہ

”صد دانا در او حیراں بہمانند“

زبان چوہار ء

گپت چو در ہد ء

زانت چو زر ء

اوپہم چو گروک ء آئی موجیں حاتر ء دیمہ چاپ جنت

پمیشامن گونشاں کہ
 شائری الے نہ انت یک دادے
 یک آسے کہ
 آئی تریش چازلے یک دلے مس ایریت
 اوبن گران وروت
 بے شک، الم آئی زراب و گیشتر
 او آئی آس و لمبوک ترکنت
 او شائری زانت و دنت کہ اچے ازلی داد و چی کار بگیریت
 ایشر، پے کوم ووتن
 پے زحمت کشیں مہلوک و سیت و پاندگ و کار مرز بکنت
 یا، مال دار و گھنیانی عیش و داب
 او شراب و کباب و مجلسانی چاشنی و پے
 گوں چنگ و رباب و ہمساز بکنت
 من، اے حبر و کدی نہ گونشاں کہ
 آلم وواندگیں مردم شیئر گونشت نہ کنت
 بلا شبہ آ، عروضی علم و زور و
 سازنگ و سینگار تگیں شیئر باز گونشت
 البہ، من آوان و شائری نہ گونشاں
 منی گمان و
 شائری و نام آوان و نہ بر ازیت
 پرچیکہ،
 آ و شیئر و دی نہ کنت۔ جوڑ کنت

مات نہ بخت دانی بخت

مات ء اودانی ء نیام ء چکدریں پر کے اُست

ہمکدریں پر کے شائر و شائر جوڑ کنوک ء نیام ء انت

نہیں یکے جست کرت کنت ؟

شائر ء گپتار او شائر جوڑ کنوک ء گالانی نیام ء

تپاس چوں بیت کنت ؟

ایشی جواب گراں نہ انت

اولی ایشکہ

شائر ء گپتار چہ آئی دل ء در کنیت

یکلین و راستی ء گر ما نشت ء دار بیت

پہیشا، اُشکنوکانی دل ء اُسر کنت

گھم و شادہ،

گر یوک و کھندگ

زانت و حیرانی

جوش و ہیکیمی

زار کنی و ایر موٹی

بزاں کہ ہر حالتے شائر گونشگ ء و ہد ء شائر ء سر ء پینگ

ہما حالت آء، وتی اُشکنوکانی سر ء ہم کاریت

یا، آئی کارگ ء کمال ء داریت

بلے شائر جوڑ کنوک ء گالانی تہ ء اے اُسر نہ بیت

آئی گالاں مس

بلیکہ دانائی ء شرین حیر پنت

آئی تو اربلیکہ گوشان ءوش بیٹ
 بلے، دل ء جہلانکی ء مس ہما تلو سگ وزر نبتشت ء پیدا کرت نہ کنت
 کہ شائری ء جو ہرانت

دومی ایشکہ:

شائر ء گپتار

کدی چو چمگ ء روان

کدی چوزری چولاں پُرشان

کدی چو ہارو ہیروپ ء روپان ویران

کدی چوسمین ء وزان

او کدی چو نو دء شتران بنت

بلے شیر جوڑ کنوک ء گالاں مس

پشیں رنگ برنگی و دل کشی پیدا بیت نہ کنت

آء، پگر ء یک پشیں پوٹوے ء سر ء ملیت کہ

اوداں، جہل و ہرز

جیل و چانک

او کھڈو بھینٹ یتھ نہ بنت۔

سسی ایشکہ:

شائر، گیشتر دراجیں شیر (نظم) گو نشیت

بلے شیر جوڑ کنوک غزل و دگہ گوسند گوسندیں پر بندان

پہ وتی بیان ء کار مرز کنت

چارمی ایشکہ:

شائر، ہمر وچی زبان ء مس شیر بندیت

اواچایا باز پھروانی و استادی وتی گماناں ء
 گپتار ء لباس پوشائینگ اوپر کنگ ء کار ء گبرت
 بلے شیر جوڑ کنوک ء ز بان در ہدو لتوز چوسنگ وڈوک ء ڈیل گزنت
 چوش بزاں کہ آء

یک حور کین ٹینے ڈمبیت کہ آئی تہہ ء
 بید چہ توار ء دگہ ہچی نہ انت۔
 پشمی ایشکہ:

شائر، چوتی چوگرد ء حالتاں اسر زیریت
 اواز ہار ء پ، چوتی جوش و جہرگ ء کار گبرت
 اے حبر ء پرواہ ء نہ کنت

کہ اچائی گپتاراں کئے وش بیت و کئے زار
 آء، ہما حبر ء گوئشیت کہ وت حکئی زانت
 توڑ یکہ، دگہ جہانے آئرامہ نیت
 بلے شیر جوڑ کنوک و ہدو پاس ء یال کنت
 او اگل ء پیروی ء کنت۔

ششمی اوچہ درستاں مستریں ایشکہ:
 شائر، ہشک ء گھلام بیت
 او شیر جوڑ کنوک اگل ء
 علامہ اقبال ء اے گال کہ ے

”بے خطر کو دپر آتش نمرود میں عشق
 عقل ہے جو تماشا لے لب بام ابھی“

شائر و شیر جوڑ کنوک ء نیام ء تپاس کنگ ء

یک شہریں کیلئے گوشت بنت

ہر دینکہ، ماشائے و شیر جوڑ کنوک ء نیام ء حبر ء گیشیوں

تہ اچ ماے جست ہم بیت کنت کہ

شائری کجام شہر ترانت

ہما کہ کنوم و ملک اور اراج و رواجی زند ء کار ء بیت

یا ہما کہ چڑ و زبان ء وشی و شیر کنی

جہلی و پراہی

او ہمہ گیری و بودنا کی ء پہ بیت

دومی لوزاں مس ایشرا چوش ہم گوشتنت کہ

ادب برائے ادب شہر انت یا ادب برائے زندگی

من حبر ء گوٹنڈ گپتہ چوش گوشاں کہ

ادب برائے ادب یعنی، ہما شائری کہ

پیرہ پہ و زبان ء شیر کنی ء بیت

بیکارانی ساہت تیرے

یا ہستو مندانی و ش مجلسی ء یک لپے

یا پدا، بزرگ و زحمت کشیں مہلوک ء و اب دمیگ

او چوتی حکاں ز بہر کنگ ء پہ

یک ناروائیں کارے

پہیشا، من ادب برائے ادب ء نہ مناں،

شائری و شانویسی یا ادب، ہما انت کہ

زندگی ء جو ہد ء من اُلس ء کو مک کار بیت -

اگس کنوم لوچ وشد یک وگھلام انت
 تہ زبان ء شیر کنی و جھلانگی
 شائر ء وش بیانی ودر گپتاری
 گلامک وپر بندگ

بے شک، دمانے آئر الولیت وواب دات کنت
 بلے آئی، لوچیں جان و حور کیس لاپ ء در مان بیت نہ کنت
 ماراے حبر زانگ لوٹیت کہ
 زبان، مردمانی نیام ء یک واستائے
 کہ گونائی کومک ء ماوتی کنوم ء
 اووتی راج رواجی زند وگذرانی جھد ء
 بودنا کی ووش حالی ء بیگ ء
 دیما برگ لوٹوں

زبان وت، مئے مراد و منزل نہ انت
 بلکہ، مئے کنومی مرادانی حاصل کنگ او دیپہ منزل ء روگ ء
 وسیلگاں چہ، یک وسیلگے۔

زبان ء چہ
 ماوتی شائر ی و شانویسی ء من کارگروں
 تاکہ، وتی وار و کپتگیں الس ء
 چہ جا کاں، پوہی ء گوں چست بکنوں۔
 وپتگیں مرداں

چہ پراموش کاری ء گرانیں واب ء بست بکنوں
 او، زندی جھد وامل ء پہ بسنہ بیہیوں۔

نزوریں دلاں

وقتی گپتاراں گوں بگر مائینوں و تاگت بدنیوں

نا او بیتان ء دل بڈی داتہ

آوانی سس و مڑا ء پر شکلیں واکاں

پدا پندوں او مہر بکنوں۔

ورنائیں دلاں مس

لچپالی ء تچ ء برودینوں

او کوم ء

دیمپہ وش حالی و بودنا کی

او، وت واجئی و آراتی ء منزل ء دیمابروں۔

منی گمان ء

شائری و شانویسی ء سری مراد و متلب ہمیش انت

دگہ دراہ رندی جبرنت۔

○

یک جبرے دگہ ہم باید کہ اچ مئے نذر ء اندیم مہیت

آء، ایش انت کہ

مئے شائری باید کہ

چٹ بے بن و سریلگ مہیت

یعنی، چوش مہیت کہ

مئے شائری پادچٹ چہ وتی گلزمین ء بسدنت

او شائری بیگوات ء مس

زمین و آزمان ء نیام ء لونجان بیت

ہمیشہ، لازم انت کہ
 اے ہلکت مدام مئے چمانی دیماہیت کہ
 ماوت یک کتومیوں
 وتی یک زندگیں زبانه داروں
 یک سرزمینے ء واجلوں کہ پشتاں چہ مئے پتنگ
 یک پہر پوریں تاریکھے داروں کہ
 یک روژنائیں آسندگے ء مارا سوج ء دنت
 یک رسم ورواجے داروں
 کہ مئے راجی حالیات و گذرانی زندء وڑوڈول ء انت
 اووتی یک جتائیں ادبی سرمایگے داروں کہ
 بنپدی مئے دو دور بیدگ،
 رسم ورواج
 او گذرانی زندء میں ایرانٹ۔
 من، ایشر امناں کہ
 مئے گذرانی زندا و پیدائشتی وسیلگاں میں بدل سدل پیڑگاگوں
 کہ مروچگیکیں سرمایہ دارانہ دورء میں لازمی انت
 مئے دو دور بیدگی
 رسم ورواجی
 او مجلسی زندہ ہم بدل بیان ء روت
 او مئے شائری و شانویسی ء سرء ہم آئی آسر کپیت۔
 مئے زبان ء میں نوک نوکیں لئوز کا نحت
 محاورگ بدل بنت

نوکیں بتل جوڑ بنت

لٹو زانی مانا دگر بنت

ہمروچگی زبان ء مس جہل و برز بیت

شیرانی کہنیں راہند یلہ دیک بنت

اوگوٹنگ ء نوکیں وڑوڈول روان گزنت۔

اے دراہ حبر بنگی بنت و بنت

ماہر چوں کہ بہ لوٹوں کہ چوش مہیت

بلے دور ء تیلانک نہ گوں مادارگ بنت

اونہ دگہ کنو ماں گوں دارگ پتگنت

زبان و ادب ء مس اے حبر المی کانت

اوماراپہ سروچماں کبول کننگی بنت

البہ، دنیا ء دگہ مکاں مس

اوداں کہ زانت کاروزانوگریں شائر و شانویں باز بیدار بنت

ہے ہاروہیروپ ہم

آوانی پاداں چرتی گلزمین ء نہ سندنت

آء، بلیکہ شازی و شانویں ء نوک ء چنو کتیں ماڑیاں بند بنت

نوکیں دور ء کممگاں گوں

آوان ء روژنا کنت

نوکیں تہذیب و تمدن ء رنگ برنگیں پھلاں گوں

آوان ء نمادار و سپادار کنت

بلے وتی شازی ء بنداں ہمودا اشتگ و کنت کہ

ساری ء پتگنت

وئی ادب ءِ کہنیں بچداں نہ ڈہائیت
 بلکی ہماوانی سرء
 وئی گپتارء نوکیں ماڑیاں بندت
 مارا ہم، ہچوش کنگ لوٹیت،
 پرچیکہ،

کہنیں رہندانی چٹیلہ دینگ
 اونوکیں ونا بلدیں راہانی سرء ہچوسرگرگ
 نہ زاناں کہ مئے سرء چکجا کشیت۔

○

شائر و شازی ءِ بارو ءِ ہے لہتیں حبراں چہرند
 من پداشمئے دلگوش ءِ
 گرسند ءِ نیمگ ءِ تریناں۔
 اے حبر گونگ نہ لوٹیت کہ
 گرسند ءِ زبان بلوچی انت
 بے کجام بلوچی؟

اے حبر چارگ لوٹیت
 ایشی ءِ مس ہچ شک نہ انت کہ بلوچی یک زبانی
 البہ، آئی جتا جتائیں بولی بازت
 باز بولیانی نیام ءِ
 اکدر مزنین پرکے کہ

یک بولی ءِ کنوک دومی ءِ کلہے سر پند بیت
 اگس، مرید بلیدی ءِ پُرسوزیں آواز ءِ سرء

چاگھے، حاران، مکران اور ایرانی واوگھانی بلوچستان و اشکنوک
 وتی ریڈیواں ہمیشا بند کثمت کہ
 گالانی سر پند نہ بنت
 تہ فیض محمد پر کھنپس زیراں
 مری، بگٹی، کچھی او پنجاب و بلوچ ہمیشا گوش نہ دارنت
 کہ آئی گالاں پوہ نہ بنت
 نواب اکبر خان بگٹی گونشیت کہ
 روچے مکران و چہ بلوچے آئی پت و دیوان و آحت۔
 تاں دیر و گوں ہدا مرزی و گپ و حبری کرت
 ہے نیام و، ہدا مرزی و
 وتی کچھری و من نند و کیس زرکانیاں چہ پر سہت کہ:
 ”باریں شاپوہ بت کہ اے مرد چے گونشیت“؟
 زرکانیئے جواب دات:
 ”نہ نواب! مرد عربی کنگانت
 ما کہ عربی و نہ زانوں، چچوں پوہی بوں“
 متلب ایشکہ،
 مئے زبان تن انگاتہ یک چشمیں الہی زبانے جوڑ نہ پیگ کہ
 ہر بلوچے آراہ و انیت و پوہ بیت۔
 البہ، مئے جہد ہمیش انت کہ وتی زبان و
 چو بودناک و ہمہ گیر بکنوں کہ
 ہے ہندی بلوچے پوہی بیت۔
 ہمیشا، گر سند و زبان و بنیاد

کجام یک ہندی بولینے ءِ سرءِ ایرنہ انت

بلکن بلوچی ءِ سرءِ انت

بلوچی بولیانی ہر لٹوزے کہ

شائری ءِ شائرم ءِ پیلا پینگ

منی گپتاراں مس جا گپنگ۔

بلوچی بولیاں چہ در

اگس من دگہ لٹوزے زرتگاں

تہ آ، گیشتر براہوئی زبان ءِ لٹوزے بیت۔

بازیں پٹ و پو لے ءِ چہ رند

من اے حبر ءِ سرءِ رستگاں کہ

براہوئی زبان ءِ سد ءِ تہ ءِ نو د لٹوز بلوچی

او گیشتر شگھر بی بولینگنت۔

اگن چو میتیں ہم

مس براہوئی زبان ءِ چہ لٹوزانی زیرگ ءِ

بدیں حبرے نہ زانتاں۔

براہوئی مئے ملک ءِ یک مزینیں بہرے ءِ زبان انت۔

آئی ہمالٹوزانی زیرگ کہ

بلوچی ءِ تب ءِ کپنت

ناروائیں کارے نہ انت۔

جام درک ڈومبکی، ملک دینار میر واڑی، ملافاضل رند

اومئے زبان ءِ باز دگہ نامداریں شائراں ہم

براہوئی لٹوزاں چہ کار گپنگ

من ہچکو کہ براہوئی زبان ءچہ لئوزانی زیرگ ءحکایاں
ہے ڈول ء

سرا یکی، لاسی اودہواری (پارسی) ءچہ کہ

مئے مزن مزنیں نکانی بولی بنت

لئوزانی زیرگ ءمنیارنہ زاناں۔

اداے حبر ہم باید گونشگ بیت کہ

مئے باز شانو لیس وشار

منی سرء اے ایراء گرننت کہ

من اچ ووت ءنوکیں لئوز جوڑکنان

من منان کہ تن یک حدے ءآوانی حبر راست انت

باز براں شیر می حاجت ءپہ

من ہے کار ءکناں

اوایشرا بلوچی ءہیمین زبانی ءپہ

لازم زاناں۔

بلے پدا ہم، تن وس ءمن اے جہد ءہم کناں کہ

ہمانوک سازتگیں لئوزانی تب بلوچی بیت

چوش کہ

گوشتنا نک، نوشتنا نک، بالی گراب، چیراپی گراب واندگہ کہ

بلوچی ءتب ءکپنگ ورواج گپنگنت۔

لاکن، اگس کسے ہیرت بچاریت تدرایت کہ

منی ہمالئوز کہ نوک سازتگیں لئوز گونشگ بنت

گیشتر ہماننت کہ

بلوچی ءیک نہ یک بولینے ءس گونگ بنت
بلے منی سرء اسیرا دگریں شائر و شانو لیس
بلکن آوان ء نہ اشنگک ونہ زانتت -

اوپہمیشا وتی مورک ء مجیئت -

اگس آگونیڈین پٹ و پوے لکعت

تہ، من ء اومیت انت کہ

زیت وتی ردء گپت کعت

o

دومی حبر کہ گرنند ء تہہ

شمے دیما کنیئت

آء، آئی نوشتہ کنگ ء وڑ

یا، رسم الخط انت -

پیش ء کراچی ء مے بازیں سنکتاں

یک پسلبے کرتکت کہ

عربی ء ہائرپاں کہ

آوانی توار ء ماچہ وتی گٹ ء در کرت نہ کنوں

یعنی ہائرپ کہ ماگوشنش نہ کنوں

چہ بلوچی ء ابجد ء پٹی ء در کنگ بنت چوش کہ

ٹپکروک و حمل جیند نامی

منی شیرانی دوئیں کتاباں من پیگ

بلے ایٹی سرء

مے باز زبان دوستیں برات و گہاراں

رندء سک نہ وشی درشاں کرتنت

پہیشا گرسندء مس

ہماڈ ؤل تن حدے ءیلہ دیمگ پیٹگ -

اودری لئوزاں ہما سورت ء کہ

عربی وفارسی ء مس کانت دارگ پیٹگ -

البہ، بلوچی ء وئی لئوزاں پہ من

خ ء بدل ء کھ

اوغ ء بدل ء گھ زرتگاں

پرچیکہ

من باز دیستگ کہ

مے چنتے ہلکہانی بلوچ

ہے دوئیں زپاں کھ وگھ ء آواز ء گوشت

اوایشانی بنی دراندازن زیک نعت

یک دگہ چنے کہ گرسند ء نوشتگاں مس شے دیما کنیت

آ (ء) و (ہ) ء کارمرزکنگ انت

مے زبان ء باز لئوزاں گرچہ فارسی خط ء مس

نوشته یک وڑ ء بنت

بلے آوانی گوشتگ ومانا ء مس باز پرک انت

چوش کہ:

جنگ او جنگ (جن آگ)

کنت او کنت (کن ات)

برت او برت (برات)

ہے اڑ ء دیرکنگ ء پہ

من (ء) و (ہ) ء چہ اے وڑ کارگپتگاں:

جنگ او جنگ

کنت او کنہت

برت او برہت وانگہ

من ایشرا کدی نہ گونشاں کہ

منی نوشنگ ء وڑالمی شرانت

منی یک توجیلے

اگس پسند بوت تہ واہ واہ،

یک اڑے دیر بیت

اگہ نہہ، تہ یلہ دیگی گران نہ انت۔

وتی شازی ء بابت ء

اگس مس وت چئے بگونشاں تہ

چوش کہ بلوچ ء گونشتگ کہ

”چہ وتی ہیاں چم کورنت“

اگس وتی ستاء بکناں تہ آوت گلانی بیت

کہ شریں حبرے نہ انت

پہمیشا، اے بارو ء

من یک دگہ شازے ء مدت ء گران

اوچوش زاناں کہ

ایران ء ہے نامداریں شازے نیما یوشیج

اے بارو ء منی دل ء حبرہاں کرتگ۔

آگوشیت کہ

”منی شازی ء اصلیں بنمال

منی وتی دردانت۔

منی گمان ء ہر چہیں شائرے ء پہ
 یک نہ یک دردے المی انت۔
 مس پہ وتی دردانی حائرے شیر گونشاں
 منی گورے شیرے ڈول
 لوز، وزن اور دو بندے حیثیت
 چو، کارے زانانی انت
 ہمیشا، آوانی بدل دیگ ء پہ
 من بیوس پیگاں
 تاکہ، ہرے زان منی و دگرانی دردے
 کارے اتک بکعت
 منی زندگانی ء مس
 دگرانی دردے بہر ہم پیگ
 منی سرے ایرا دگر باز نت
 بلے من وتی لوزی بندشتاں وت جوڑ کرتگاں
 باید انت کہ
 آء ہم لوزانی چشیں بندشت در بگی جنت
 چشیں زانت
 مداں مداں ء ودی بیت
 البہ، پہ ایش ء زحمت کشگ لوٹیت
 پیگ ء منی ہما شیرانی
 کہ منی ذات ء سرے نت
 پوہ پیگاہ
 زحمت کشگ بکار انت۔

ہما مرد ماں پہ کہ
آوان ء شائری ء زانت نہ انت
پشیں شیر بیکارنت۔“

○

اکدر گونگ ء چرند
من گوں شامیک دز بندئے کناں کہ
گرئند ء تناسر بوانہت
پگر بکنہت

اودارواری بوانہت
بلکن، پہ منی کومی آرزویانی کہ
آوانی پورا کنگ ء اومیت ء
من چوتی ورن او پهمندگیں نسل ء داراں
اوگرئند کہ ہما آرزویانی از ہار ء
یک گویا کیں نکشے
شمے دلاں مس
یک زرنہ شے ودی بیت۔
آرء، بس ہمکدر گونشاں کہ:

دیہت سلاناوں، ہر کسے پر سیت مئے حوال
مرد بہت، مرداں! دیر نہ انت منزل پہ مجال

نصیر

نوشکے ۱۱ فروری ۱۹۷۰ء

همراز گوشت نصير! تهل انت تئى زبان
 هجي نه گوشت بید چه شمشير و سنان
 من دست بسته هرزگون بيلاں بکنان
 سنگان ء کدی نه سڀته پھلانی زبان

گر سندا

حاڪ ۽ وٽن ۽ ڀڄ زرو سيم ۽ مديھت
 گھڻيراني حرير ۽ ڀڄ کھلیم ۽ مديھت
 گر آس بگواريت، زمين تين پيت
 ننگ ۽ وٽي اڇ ترس ۽ او بھيم مديھت

بلوچستان

(1)-

بلوچستان ! بلوچستان!
 مئے نام ونگ و برزیں شان
 مئے ہڈ و گوشت ء گل پاک ء
 توتے مئے مات و سیریں لاپ
 پئے سبز و مدام شادا پ
 تہ بھے مال و بھے جان
 بلوچستان ! بلوچستان!

(2)-

تئی ماہیں جنک حورنت
 تئی بچ، نگ و نامانی
 تئی آزاتی ء پانگ
 تئی ننگ ء پہ دردانگ
 پہ لچ ء گران و مشہورنت
 مڑا داریں کلامانی !
 کفت مال و سراں گربان
 بلوچستان ! بلوچستان!

(3)-

پئے پاننگ و آباد
 بلوچ پرتی سروشان ء
 لڑیعت اچ تئی حدان
 گوں شان و شوکت ء ہمپاد
 نہ پہریزنت وتی جان ء
 نہ حک و وت گڑیں سدان
 توتے مئے گور و زند و نان
 بلوچستان ! بلوچستان!

(4)-

بچنڈیت بیرکت برزا
 چہ ہیلمند تن زر ء سبزین
 تئی نام و نشاں دائم
 سلیمان ء تن البرز ء
 بلوچ بول بنت شکر لبریں
 تئی سیم (۲) مس جہاں کائم
 بمانیت تس ابد درکھشان
 بلوچستان ! بلوچستان!

۱- سُرہشگ :- آرت ء ترکنگ - ۲- دنگ - حد، سرحد -

نوٹھکے :- 10 مارچ 1956ء

ثرنبِ ءِ توار

یرنجی ثرنبِ ءِ پسلی توار
 چدوابِ ءِ، بُتِ ءِ بُسْتِ کنتِ ہر سحر
 پلکِ روژنا انتِ اجبِ زیہدار
 تچانِ انتِ چہ نیرِ ءِ سیاہی، تہار
 تُساں رگمراں روژنائیں ستار
 چہ شگھربِ رُداں، سنہراں شہر یار
 کتابِ ءِ چو چُچِ کپتہ شالِ ءِ دیار
 چراگھانی چیرِ ءِ نہ انتی شمار
 سمینِ مسکِ شانیتِ و ہنبر بہار
 چو بانورِ ءِ شالِ انتِ گوں پھلاں سنگار
 گرانیں پسلیتِ و بُرزیں تلار
 چہلتنِ گوں مُردارِ و تکتو اوار
 سرشِ برزنتِ، اوشتا تکتِ پہرہ دار
 چو ذالِ ءِ بدنِ کرچکِ، اُنیشگِ تہار
 جہانِ دیستگنتِ و جہانِ ءِ کہار
 گرانیں سیاہِ اُو یلیں شہسوار
 مروچیِ پدا، ڈنِ و مسکیں ڈگار
 چو سھورِ پھلنِ و گواڑکھِ ترپنتِ زیہدار
 پدا کومِ و ملکِ ءِ چہ اتکہ بہار
 پدا سرِ بلندتِ مئے سروِ و چنار
 پدا روژنائیِ چہ گُبتِ و تہار

درا در کپان انت چو حاک ء کشار
 نہ دارتی پُر کنگلیں سیم و تار
 تپنگ و پشنگ ہم نہ درنپیں کشار
 اے زندان سیائیں و ترندین توار
 اے درنجگ، اے چو پگ، اے دژمان و دار
 اے ہیج ننت پہ مرداں گھ و نامدار
 نہ تڑ سنت اچیشان، بلیں سرچچار
 پہ راہے کہ سر گپتگنت بستہ بار
 پہ ہر گام ء گندنت چُشیں ہیر و ہار
 برے آس شنزیت و سوچیت لوار
 برے چست بیت دهنز و دہیت و گھبار
 برے در کپنت بل و سبزیں سگار
 برے توپ گھر ننت چو لہدی مزار
 بلے، سرچچاریں یلانی اوار
 کدم دیکتر ء ایربنت پیداوار
 نہ چارنت پدا، نیکہ پروشنت کتار
 نہ جیرنت دل ء گوں، نہ چکنت مہار
 بگوشہت براتاں! نصیر ء توار
 نہ انت دیر منزل، مہبت تار پتار
 چہ شگھرب سرء چست کنت نیزہ دار
 جہان روژنا بیت و زلمات گار

ہر چوں کہ بیت و ش دگر ء ملک و دیار
 آباد و جہاں جلّ و مزین نام و توار
 شہد ء پختت جو و لیکن پہ نصیر
 شترتر چہ جہان ء انت و تن حسکیں دار

بولان ہار کنت

نیل بویں زر ء	سُہی مے سرء
آتکنت پھ شلان	نود و جمران
پھلی ہلکہین	شآل ء جُلگہین
ماڑیگ و مکان	میٹنگ گوارکان
وش گوشین جہان	پھلیں باگھچان
جیل ء پنجر ء	گورٹش مر مرء
دُر ء درورین	ترنپاں گُوہریں
درہد بندنت کھیال	ارسانی مسال
زیبا ، بلبُل ء	مہتوسیں گل ء
پکر ء تل وسان	زیرنت و س وسان
حیریں ماہ پر ء	جانی دلبرء

دوست دارتہدلی

چٹماں تلملی

پیگر ء جڑوین	من چو اڑوین
بے وڑ کپتگان	کنیز ء چپیناں
شیران ء گوٹشان	دست دست ء مشاں
لہڈیں بانک ء	نئے پھ گرانک ء
توتی درنگوڑی	ماڑی ء پری

من پہ کوہ سران   پھلّیں کچران
 جو و کیلگان   سوزین کچگان
 نیل بوئیں زرء   گنجین بندرء
 ہکاں پہ وتی   پس و پیرکی

آس ء کپتگان

جیل ء و پتگان

نیل و سنگتان !   پھلّیں ہمبلان !!
 لوٹیت ہر بلا   مردی توکل ء
 دست و پنجگان   گرانیں سخگان
 روچے بہر بیت   مردء وار بیت
 گوارنت واچران   بٹامی جوان
 دہنز و دہیت بیت   با و سیت بیت

بولان ہار کنت

بازاں سار کنت

گونجانی رمء

چنگ سارتیں مد سحرانی   شاہ و وسواساں شکارانی
گوری^(۱) ء کوہدیمیاں کُنارانی   گپتگاں پیتاپے تلارانی
گرہ گروت کوہی وش توارانی   دیم پما تہبنداں کشارانی

دل منی مو جانی، ہوس نا کنت
چو گلگیں توتی ء پکروں گو یا کنت

موج کنت دُرچین و شکر گالین   گوں کپیت گونجانی رم ء بالین
کانت چہ آبادیں ڈہ ء لالین   وت سر و آباد و گھریب پالین
دیم پما سندھ ء کچگاں جھالیں   شاہ تہیں میرانی لگت مالین

بُست کنت کونجانی سروکین ء
بالی نین مُر گھانی راہروکین ء

جی ترا بات: اُو کوئج مزن بالین!   کایے چہ آ باتیں ڈہ ء لالین
وش و لا تے، رہرو ہر سالین!   دے من ء احوالے زباد مالین
وش بکن دردواریں دپ ء تالیں^(۲)   ماؤں پہ بلی دھکواں یالین

کنیت کدیں آروچ مئے اُویتانی
وش دل و وش کاریں سویتانی

گورگتہ گونج ء، گوشتہ: اودرگال!
 گندوں پہ ارمان ء شمنے احوال
 نیست بلے دُنیا ء پُششیں مَتال
 ماچداں بال ء پہ گونزوں ہر سال
 رونج چہ رونج سیاہتر، سال چہ سال بدحال
 وت مکت ہتھیاراں وتی سنبھال
 پہ پتی اومیت ء بیت یالین
 کدکدیں بیت وکنیت سحر لالین

دیتگوں بلی! ماجہاں دیرین
 ہر گجا کتو ماں دیستہ گھم زیرین
 آرتگت ہلکا ہیں سحر نیرین
 کچک ووش بودیں جگہاں سیرین
 پُسگاں سؤلین دُحکاں حیرین
 گوں وتی حونانی ترنپاں اکسیرین
 تو نصیر! بیکارء مئی یالین
 بے مچ و دھیتاں نہنیت سحر لالین

نوٹھکے:- 27 دسمبر 1961ء

(۱)۔ نوٹھکے ء قبطی نیگ ء یک کورے۔

(۲)۔ بزاں تہلیں۔

یک چتے گھلامی سر و ہڈاں کوٹیت
 گوشتان ء گہنیت گوں حوناں کوٹیت
 گوں شھ وگوں ملا، نہ گوں تھا ویتاں روٹ
 کر بانینے مردانی سرانی لوٹیت

بولانء سلام!

سلام، گپ رہیں بولان! تئی تلارانء
 سلام، گپ رہیں بولان! تئی تلارانء
 سلام، شپ و جل و ہاروتی پتارانء
 سلام، لپڑ و مچ و گرد و تئی گھبارانء
 سلام، گوستگلیں و ورانی، یات بیتیں گلدر
 سلام، موڑی و لڈانی شپ جہہ و بندر
 سلام، شیتلیں مات گھورتی کچارانء
 سلام، دپ رہیں بولان! تئی تلارانء
 شلنت نود مروچی من نیل بوئیں زرع
 سلام، تئی سرع و ش بودیں ملگھزارانء
 سلام، دپ رہیں بولان! تئی تلارانء
 مروچی یات تئی، بست کنگ دلء دورین
 سلام، دپ رہیں بولان! تئی تلارانء
 چہ دورء پیہن و تیلانگاں پڑشنگ و دورین
 سلام، دپ رہیں بولان! تئی تلارانء
 اے سامراج کہ دُنیاء کرتہ سیاہ و تہار
 سلام، تئی یل و پھوالیں سرمچارانء
 مروچی بال دیان انت تئی سرعء بگوار
 سلام، دپ رہیں بولان! تئی تلارانء

اے سھوریں حون کہ شہزادِ نعت من ڈل و سداگ
 شراب ۽ ترنپ نہ نعت بُوڑوا رو نعت تنگاں

اے زہرت زہر، سیاہار ۽ پہ مزن لنگان
 پہ سامراج ۽ دلالان و جاہریں دنگان

سلام، تئی پہ وتن کپنگلین، مزاران ۽
 سلام، دپ رہیں بولان! تئی تلاران ۽

نہ بارت نہیں ہم کدی ہچ وڑ ۽ وھچ رنگ ۽
 نہ دیستہ ڈڑمنے پھیر مئے پشت من جنگ ۽

کنوں مدام، سرو مال نذر پہ ننگ ۽
 سلام، تئی تھو ۽ دیپانیں ننگداران ۽

سلام، دپ رہیں بولان! تئی تلاران ۽

تئی کول، کول گواہ نعت مئے سرچاری ۽
 تئی سگ، سگ ۽ سر ۽ نلشنٹ مئے مزاری ۽

تئی بند، بند نشان انت، مئے تیاری ۽
 تئی رنگ، رنگ سمیت انت مئے شہسواری ۽

سلام، تئی تل و لوپانی درچک و داران ۽
 سلام، دپ رہیں بولان! تئی تلاران ۽

نصیر مَرچی گوں نوداں ترا گونشیت سلام
 گروک دگر بند ۽ زبان ۽ من کنت گوں تو کلام

پہ موج و ہار پاتے چو ساوڑ ۽، تو مدام
 نہ واجہکار بمانت، نہ بندہ ٹی و گھلام

سلام، تئی مزن بہو نہیں کنور و ہاران ۽
 سلام، دپ رہیں بولان! تئی تلاران ۽

کیوبائی اُستمان ء سلام

اے دیوزلیں، خدا بُند زرّ و سھورانی
 اے گوات و آپ و ڈگھارء سروک زورانی
 اے جویریں ائیٹی جلا، مرد و مورانی
 اے سامراجی نیں دلار، اِستمارء پَرِیک
 اے ایشیاء من زلم ء پھ زالمانی شریک
 اے مارشلانی (۱) کو مکار و کاتلانی رَپیک
 مروچی ششدر و حیراں نشتہ دیوانان
 برے دودست من سرء جنت، برے من سرزاناں
 گنوک پیتہ چہ گت ء دُرشیت دنتاناں
 دراحتہ آئی سرء روژنایں اِستارے
 ترپاں چوسھوریں گلاب ء، بلان چوانگارے
 رداں چو ماہ من شپء چاردہی چہ کوہسارے
 پھ نوکیں دُنیا ء واری کشانی دلواہی
 پھ سوشل اِزم ء سچاری و کلگ ء گواہی
 پھ سامراج ء شکست و پُروش و رُوسیائی
 سبیت گرتنت جہان ء من کیوبائی دلیر
 کہ سامراج پھ جاہی (۲) ء، کاگھد ء گنت شیر
 نہ بیت شکست ء من سرمایہ داری ء نیں دیر
 نہ مانت لٹ و پُل ء دُنک من جہاں سرتاج
 نہ مانت با شَرپ امریکیانی زند ء رواج
 اے بُت پُرشہ جہان ء من کپتہ نیں بے واج
 دلیر و ننگریں کیوبائی اُستمان ء سلام
 مزاریں کاری و دہکانیں دود مان ء سلام
 من نوکیں دُنیا ء آزاتی ء زمان ء سلام
 پُروشنگت شُما دلاریں سامراج ء کمر
 پُروشنگت ہم شُما اِستمار ء پُہر و سکھر
 پُروشنگت شُما زلمانی بُجہ و بُندر
 شمارا حکنت کنہت ناز پھ وتی زاگان
 پھ فیڈل (۳) ء کہ وجیت سامراجیاں داگھان
 کدی نہ دُور شمو شیتی اچ وتی راگان
 نصیر پھ دل ء حُب ء نیں زندہ بادی گوشیت
 اُلَس ء سوب ء ستا کنت و با مُرادی گوشیت
 زبان بیت بلوچانی شاد بادی گوشیت

(۱)۔ جرنیلانی۔ (۲)۔ درک ء، پک ء بلیکت ء (۳)۔ فیڈل کاسٹرو۔

دابانی پری!

ناز و دابانی پری! بلبلی گپتاراں مدار
 کبگی رپتاراں وتی میٹل او کھپانی بہار
 زیریں درہنزو بشاں، گمری وتاہوزی گہارا!
 لڈ و لڈان ء بیا، کپپی مشبکاں (۱) بشار
 درین ء ہمرنگین، او کیانی حماری، کاڈین!
 زردء گمٹوسیں، دے گوں وتی داباں ساہڈین
 دل پردونٹ منی، چو ہازگیں پٹے ء کدبیت
 دردء تو پانے کہ پُرشیت، دل ء خون بدیت
 ہرگمانے من دل ء کثیت، چو تچار رُودیت
 گین گٹیت من گوزء، تنگ بیت چوساہ بسدبیت
 زیرے زیر پلٹین، تہ چو تاہوز ء بناچ
 میزان، میزان ء بگوش سوتے، زہیراں گوں بساچ
 امشی چونی ء بیتگ تئی دیدار نسید
 زندگانی آجب انت، سھور وزرء کار آجب
 کد ادا تک کنت چومنی بے نانین گھریب
 لُج بہانگیں شے نعت، دژ من انت ناجوڑ ء تییب
 چنڈو چنڈیناں برو، عقل و دل ء بندوگمان
 چیرت سُبب ء گلیں استار، تن انکا من مجان
 شپ تن انگائی، چو بیکاں تی سیاہ انت ودرج
 کدہ نیں پتھاں گوں چاڑیناں برو بگ رواج
 تہلیں کنپیاں گوں پکن تنگیں زردء مئے علاج
 حوناں، بند بندء چہ مئے چو شتہ سرا میگ ء راج
 ایش کہ ماڑی و محلاں من خدا بُندوسر نعت
 اے مئے حونانی سرء پلنت و حکاں مئے ورنٹ

(۱)۔ گچنی دھنزاں۔

بیل گن او پھل گوزیں تہوڑ! ہرکایاں منی
 سارو بے ساراں، من ء در شکت ہستگاریں گھنی
 سامراج ء مزن ہنویں سپاہانی، ونی
 سوحتہ مئے لوگ و گساں، پہ وتی لٹ و مزنی
 انگا بملواری گزندان نحت، شپانی پاسان
 گوارنت بمباں وتی، پہوالیں گسانی آسان
 تہمت او شکلی گپنار! منی زرد ء حبر
 آپشے مان انت بت ء، مرمء سوچان انت جگر
 تہلیں کنپیاں گوں، اے گہگیر ء من گہواراں ستر
 تراہس کنت، دنت بلے وش تبیں پگراںوں ہتر
 نہنیلیت پگر ء، تی داباں گوں بچسپیت دے
 سیاہیں پیکانی تی ساچان ء، بوسپیت دے
 دل وتن دوستین، گوں کنپیانی تب ء راہ نہ روت
 تئی مہراں، وتی ہلاں پہ نہ زانت کم چہ موت
 کدی چلنتی تی داب، کدی پروشتی تی سوت
 خون دارس مرچی کشیت بانداتہ، بشکھند دروت
 ناچ و رنگانی پدنت گریوگ، دل زانت و گوشتیت
 خون و آسانی پدنت کھندگ، اے سحر پرشیت
 وتی نیش ء پہ ترا کسے پدا ناچ نہ دنت
 لوگ و ہنکین و کشاراں من، گسے آج نہ جنت
 کس چہ گون ء، پہ دپارے ء، دپ ء پانچ نہ کنت
 زرو سھور ء پہ جھودانی تگ و تانچ، نہ بنت
 انکلاب دیر نہ انت، کوشیں بت ء تاب بدئے
 زر ء مستانگاں، سوتتاں گوں وتی، داب بدئے
 بیل کن او گرد گوزین، ہنج گردن و پترک بدن!
 من گنوکاں کہ ترا گندان و گریواں، پہ وتن
 تو گجا او گجا آسرگیں بیرانی تمن
 تو گجا او منی خون ریجین گجا، کوہ و دمن
 لال کدمٹ بیت، خون ء ہما یک ترنپ ء نصیر
 پہ وتن، جنگ ء پڑ ء بوارت من سیاہنداں شتیر

منگھو پیر: 5 اپریل 1965ء

منی و تن

منی و تن یک بچیں دیارے
منی و تن کچک و تیا بے
منی و تن دشت و کوهسارے
منی و تن پٹ و ریگزارے
منی و تن ہرچی است منیگنت

منی و تن بگتانی کاچر
منی و تن، بزرگانی ہنلین
منی و تن، شوانگانی بُدر
منی و تن، کُوچپانی پُدر
منی و تن ہرچی است منیگنت

منی و تن کلگانی تصویر
منی و تن، گنگرانی بازار
منی و تن، مہنگانی زمزیر
منی و تن، سرگلانی شمشیر
منی و تن ہرچی است منیگنت

منی و تن مہدن ء کھزانگ
منی و تن نپت ء سیائیں ساوڑ
منی و تن ہرچی است منیگنت

منی و تن، گندگنت کہ جوان انت
منی و تن، مادرنت بلوچ ء
منی و تن ہرچی است منیگنت

منی و تن زندگی ء سیت انت
منی و تن، مئے میار و نگنت
منی و تن، پائیں مئے مسیت انت
منی و تن، مئے رواج و ریت انت
منی و تن ہرچی است منیگنت

منی وٽن ، پاڻڻت سيم و دنگءِ
 منی وٽن ، گيھلانی لوگنت
 منی وٽن بڙت نہ بيت گول جنگءِ
 منی وٽن تو برے چي رنگ ءِ؟
 منی وٽن هر چي است منيگنت
 منی وٽن ! من دياں گواہي
 منی وٽن ، ٻچ نہ داتہ ہزمان
 منی وٽن ، شے نہ انت بہاہي
 منی وٽن هر چي است منيگنت
 منی وٽن ، مملہ انت نصيرءِ
 منی وٽن کوئنت رند اميرءِ
 منی وٽن ، حمل ءِ مياريٺ
 منی وٽن ٻچ نہ بيت گزيءِ
 منی وٽن هر چي است منيگنت

ڪلفٽن حوالاٺ :- 21 جولائي 1965ء

پڪرانی تہہ ءِ ڪپان، شپان روچ ڪنان
 شك نيست کہ روچے چہ جہان کوچ ڪنان
 ارمان انت من ءِ کہ ٻچ نہ کرتاں پہ وٽن
 او أمر ! تئي پدا من دسموچ ڪنان

کراچی ءِ مسترین بندِ بیجا

(سنٹرل جیل کراچی)

او کراچی ءِ مزین لاپ و تہاریں زندان

من دمانے کہ وتی کھولی ءِ دیما زندان

تئی بے رائیں پسیلانی نجیناں گندان

چلہ بے رحم و بدی نیل دئیں دُنیا یے تئی

چکدر سیاہ و گناہ لوجھلیں ① راہے تئی

تئی رازاں چہ، دری کتے نہ بیت گاہے سہی

تو، نہارے ئے کہ انسان انت تئی وٹھیں وراک

زندگیں مردماں تو ایر برے بے جک و جاک

سھورنت حوناں گوں اُبتانی تئی کہنگلیں حاک

چلہ پہر یوریں ورنایانی تو پر وشتہ گھر وُر

چلہ مہرانی جنوکان، چہ کجاں سستگئے دُور

روژنائیں تو کنگ چلہ چراگھاں بے نور

نہ کنناں من، تئی بے رحمی و بھیم ءِ انکار

اجبیں گپے بلے، گوں تو گوشاں گوشی پدار

کنیت منی گوشاں، ”اُسیران“ ② کراچی ءِ توار

”اُووتن پال و مزین سس و مڑاداریں اسیر

تو کہ آزاتی ءِ لوٹے یتہ مترس اُج زمزیر

سیائیں زندان ءِ سرء، گوں وتی کوکا راں بزیر

جیل یک منزله، آزاتی ۽ جنگ ۽ من ره ۽
 دوزه ۽ یم انت، بلے دور بکن آئی تہا
 اچ بدان، ماتی وتن پچ گرنکی انت، گوں سہہ ۽
 مارا زندان دراه پڑوشگی نحت گوند و مزن
 مسترنت درائیں چہ زنداناں منی ماتی وتن
 تو گس ونان دیئے، اوداں نہ انت لوگ و نگھن
 سامراجیکیں دللاں زتگ و برتہ تمام
 گور و ہنکین و نگھن، کنومی میں مئے ازت و نام
 گرتگنت مارا وتی درگہ ۽ محتاج و گھلام
 گران ترنت اچ تئی گور موشاں، گھلامی ۽ ہذاب
 تہل ترنت اچ تئی شپ و روچاں، مئے محتاجی ۽ واب
 توبت ۽ وار کئے، کنت آء بلے روح ۽ کباب
 ماہے مسترین زندان ۽ پروش ۽ پہ، ترا
 مرچی آباد کنگ نشنگوں چو، گور پہ گور ۽
 یا گروں ما وتی حکاں، یا وتی باؤں سر ۽
 دور تران انت، نصیر ۽ حبر ۽ گوش بدار
 مرچی بندیکنت تئی، باندا نہ بنت تئی دیوار
 وت گماریں وتن ۽ بیت، چو بلبل من بہار

سنٹرل جیل کراچی:۔ 27 ستمبر 1965ء

(۱)۔ لتارگیں۔ (۲)۔ کھلا پت بزاں خلافت ۽ مولانا محمد علی، شوکت علی ۽ اندگر رہنما۔

دانشور و سرماہیہ دار

تو گوں زرّاں لئیب کنائے، منکہ نہ گنداں نان!
 تو وّت ۽ دانا زائے جیمشا، او تو من ۽ نادان
 الم ۽ تو بے تے ۽ نہ زائے، آلم پیتے جوڑ
 الم ۽ زر ۽ من تارو گے یاں، (۱) جاہل زانگ بان
 اگل تئی کپتگ من کرڈیگ ۽، پہم تئی لاپ ۽
 اگل و پہم ۽ دریا یاں من، چاڈیگ (۲) گوکشت بیان
 بیکار ۽ تو دپتر ۽ بندے، یا کنئے لوگ ۽ واب
 موٹلاں گردے، ماڑیاں ہندے، ہرچی بے پاوان (۳)
 جنگلاں کار ۽، روچ و شپ ۽ من، چمموں پہ واب ۽ کور
 پیادگیں پاداں، راہ ۽ رواں من، ہار بی، یا تو پان
 رنگ محلّاں شاوہ و نیش ۽، کنیت تئی ٹہکار
 سڈر نشین ۽ سیاست و الم ۽، ہرجہ بیت دیوان
 من گوں و تئی ڈراہ الم و کمالان، اود ۽، نہ گنداں راہ
 اُشکناں دیر ۽ آج، من کدی، تئی پوعد تگیں گپان
 تو و تئی زرد ۽ ہرچی بزائے، راستیں گپنت ایش
 ٹھگے ۽، آج مندر و پر بیان پُنت تئی اپان
 ریپینے تو وار و گھریاں، گج ۽ زر ۽ دام
 میزاں، میزاں حونائی چوشے، دوری دے بے جان
 کارجہ و ملان گرانیں بندے، لکھ و کروڑاں گوں
 مزدور ۽ آج واری ۽ گیشین، مچ کنئے گنجان

دولت و کتوم ء؄ کارے دست ء؄ چکے دارے مال
 منڈی ء؄ نیں نہر ء؄ بندے ؄ کروڑ کنے لکھان
 افسر و حاکم ؄ کتومی دیوان ؄ بنت تئی دسگیر
 جھال ء؄ برز ء؄ چاریں کُنڈاں ؄ بیت تئی حکم روان
 وار و گھریب تئی دستاں چارنت ؄ حاکم تئی جیب ء؄
 شارز و آلم ؄ ملا و مپتی ؄ زیرنت تئی پرمان
 اچ تئی مندر و اُستادیاں ؄ من نہ کنناں انکار
 مردے شرّیں گوشت نہ بے تو ؄ آستے توشنیاں
 حوناں پُوشے انسانانی ؄ مکاری تئی کار
 گر کے ؄ زراگے ؄ ہرچی آستے ؄ نہنے بلے انسان
 روج تئی چارنت نیش ء؄ جہان ء؄ گڈی روچنت تئی
 پیداکنت تئی گار کنوکیں ؄ مارکسی (۴) سنگتاں
 بزگر و کاری ؄ پرتی گاری ؄ بستگت محکم سرین
 گارکعت تئی نام و نشان ء؄ ہتکیں بیت تئی ؄ زیان
 مل اتنت ہردیں ؄ بیریں چوٹگان ؄ کتھتہ سبزیں زحم
 آ روج ؄ تو مینے ؄ گوں نصیر ء؄ آ دانا ؄ تو نادان

سنٹرل جیل کراچی :- 2 اکتوبر 1965ء

(۱) - اوژناگر - تارچوک ؄ آ بازیا آپ گواز -

(۲) - گنوک - شیدائی -

(۴) - مارکسٹ -

(۳) - بے کساس - بے لیکہ -

ويٽنام

گهر ۽ آڇش جڳ ڇپان انت، زور ۽ هٿ ٻڌااں دُرِشااں
 گھيٺيز ۽ گوٺرم ۽ لھڙمان انت، زلم ۽ زهرگ بڻش بڻشان
 زڙ و سھور ۽ ولجہ دُنگين، ڀڀ پل و لُٺ و کشار
 آرٽڪنٽ ٿينگ و گھرابان، حوڻ وريں مردوم گھشان
 سامراج ۽ ديو زلين، اڇ جهان ۽ آسراءِ
 رٽنگ من ويٽنام ۽، زهر کني نيشااں دُرِشااں
 جڳلھين شھر و دھان، کڇگ و سياڻين لدان
 گرگنڊگائنت توپ سياڻين، ڀڻم^۱ و بڻٺت پُرشان
 چو جگ وڌالااں زڻيڀين، پيرو و رنا، هام و لس
 چو کہ ڏاڪيگ و وٻاءِ، سامراجينگت گھشان
 جُرمي چي! تڪسيري چي انت! چي کنگ آواں بدين؟
 بياٺ اُ و مردااں ملوڪين، گون ٿما، ايش ۽ گونشان
 جُرمي ايش انت آگوشنت: ما واڳوڻ ملڪ ۽ وتي
 سامراج ۽ مانہ مٽوڻ، بڻيت، وتي گڙااں مشان
 ايشي تڪسيريٺ گونشت آءِ، مانہ دوڻ ملڪ ۽ وتي
 سھور و زڙ ۽ ڀڀ بهاءِ، سامراجي زرڪشان
 بدڪتہ آواں: نہ اشنگ من وتي دنگ و ديار
 سامراج ۽ دلگاني شوم و ناپاڪين نشان
 ٻٽلر ۽ روح انت کہ^(۲) ڀيٺتہ، جانسن ۽ من کالب ۽
 آڙا رُوسي نيشنت، ايشرا ويٽڪانگ دُرِشااں

مَرَجَا اِنْت وَبِطْكَانْگَان! وَاہ، وَاہنْت وَبِطْنام
سَد سَلام پاكِيس شَہيدان! سَد دُبا زَحمت گِشان!
زَلْمِ آسِ ءِ ہر كَہ با لیت، وَتِ بَچیتِ آئی تہمِ ءِ
چَاہ چَنو كِ ءِ چَاہ پِشِ اِنْت، گونگِشگِنتِ سائِبِ ہِشان
سَامراجِ ءِ شَپِ سِیائِيس، نِيسِ شَتِ بیتِ ہِلاس
سَوِشَلِزِمِ ءِ بامِ ءِ داتگِ، شَگھِربِ ءِ گُنڈِ و گِشان
رَوسِ و چِینِ ءِ بَرْمُشِ و زِرابِ ءِ، پِلِپِلِيسِ (۳) تِگِ ایشِیا
سَامراجِ ءِ كُوتِ و ماڑِی، يَكِ يَكِ ءِ دَمبِ بِنْتِ پُرِشان
نِيسِ نَہ بِنْتِ اَمْرِكِیائی، سَھورِ و تِلا كَارِ گَر
نِيسِ نَہ مَانِیتِ سَامراجِ ءِ رَاہِ مَنزَلِ، زَرِ پِشان
لَتِيبِ شُمَیْنِ او جَانِ نِسا ران! گُونِ وَتِ مالِ و سَرا ن
يَكِ مِسا لَے رُوژ نائِيسِ، مَنِ جِہا ن، تِسِ كَلگِشَان
زِنْدَہ بَادِ او جُنْبَہِ سَھورِين! زِنْدَہ بَادِ او اِنكَلاب!
مُرْدَہ بَادِ دِیوِ سَامراجِ ءِ! مُرْدَہ بَادِ زُلمِ ءِ نِشان

(۱) - نیام بوب - (۲) - ترپان - شہم دیاں - گروشک دیاں -

نوٹھکے: ۱۶ نومبر 1967ء

انسان گوں کائنات ءِ مڑان اِنْت چَہ ازل
ہر چہی ءِ گراں، دِیانِ اِنْتِ وَتِ دُؤَلِ ءِ بَدَلِ
بَچِ چِئِے دَرِ ءِ نَہ رُویتِ چَہ دِستِ ءِ بَشَرِ ءِ
كَلِ بِنْتِ گِھلامِ و بِنْدَہ، بَے مَرگِ و اَجَلِ

پیرلو (۱)

منی گُمانانی آسمان ء
 کدی کدی برُمش دنت گروکے
 اجیب گنداں وتی جہان ء
 نہ راہے دیما انت ، نئے سروکے
 گھریب و پہوالیس اُستمانے
 من کوہ و دستان نخت چو، ہوش ء
 (۲) پر اد ء روچے ، اد ء دمانے
 کپان ، روان نخت پہ گز و پوش ء
 جہان ، گوں استاراں دست داتگ
 من آسمان ء پہ بال گردنت
 اد ء کئے ء مارا چو نہ واہتگ
 کہ روچ و شپ پما گرانیں دردنت
 خدا ، بدی ماچی آئی کرتگ؟
 گھریب و مزلوم ء دست ء چی بیت
 چی لونوں وارنگ ، چی گنجوں بُرتہ
 پہ حُسکین نانے ء رنج پچی بیت
 چہ حُسکین نانے ! کہ روچے گندوں
 دو روچ گردوں پہ پٹ و پول ء
 بریکہ تڑیں دپارے سندوں
 ماشکر کاروں من دشت و چول ء

پداہم گوں ما اگس نہ وِش اِنْت
 اَمیرو سیٹھانی وِت مھکش اِنْت
 دینتی حیرات و سد کہ بازیر
 دینت پکیر و شنیہاں گھرازیر
 ورنِت و ترہڈنِت وِت پہ مستی
 کروڑ و سَنکانی دارنِت ہستی
 بلے، اِد اء ہم یک گپے چوٹین
 من آئی کاراں، گجام اِنْت کوٹین
 اے گوات کوشین، اے آپ سیائیں
 اے دُراہ شے نعت مپنِت و بے بہائیں

بزاں کہ ہستاں گوں واجہ شو رنِت
 کہ چو گھریباں پہ، زِنْد جَمو رنِت
 گوں سھو رو چاندی اء لوگی بندنِت
 کہ آئی دوستیں کچٹ و گندنِت
 پلنِت و لُنِت پہ مکر و چال اء
 ہب اِنْتی انگت پہ گنج و مال اء
 حُدا جہان اء و دی کنو کُنِت
 اے گھنیں دُنیا مُدام نو کُنِت
 اے روچ اء تِلّا، اے ماہ اء تِنگو
 پہ ہرگس اء نعت اے نیر اء سَنگو

حُدائی دُراہ گنج، ہر گجائنت

زمین ءِ چیرءِ ننت یا کہ بالا

دُراہ پہ انسان ءِ بے بہائنت

چی پیم موزی بیت حک تعالا!

نہ بلی! ہستاں حُدا نہ انت گون

نہ شاہ و میر و امیراں گون انت

اے وَت ہڑگنت، کنت نہیون

حُدا، بدانی کومک چچون انت

اے وَت ہڑی وپلوکیں ڈتے

حُدا ءِ کارنت ہچو نیامء

وَتی پہ زلماں کنتی پتے

پلنت و لنت پرائی نامء

مے دردا و دوری نہ ننت چہ رب ء

حُدا نہ انت مے گھمانی آروک

دُراہ ہمیش ننت، گرنٹ لب ء

حُدائی گجانی، بدگماروک

ہمیشاں مارا چو گار گرتگ

من کوہ و دشتاں تباہ و تالان

ہمیشاں مے گنج و مال بُرتگ

چہ پُشت و پُشت ء، سدہاچہ سالان

کومک ہمیش نعت سامراجِ

ہمیشی دل نعت، ہمیشی سنگت

ہمیش نعت گھدار، مُلک و راجِ

ہمیش نعت مئے واجہکار انگت

اے تانکہ اُسنت، وتن تباہ انت

اے تانکہ اُسنت، ماگم و گاروں

اے تانکہ اُسنت جہاں سیاہ انت

ماحُسکیں نانے ء، دَسشہاروں

مئے دوریانی ہلاج یکے:

گوگجوں ہمیشانی ول ویسھ ء

اے پڑولونعت، یک سیائیں نکلے

جہنتی تابیت ء گڈی میھ ء

من آسمان ء، وت ء مچارت

زمیں مئے ہنکین، زمین مئے گورنت

حدائی کاراں گوں کار مدارت

حدا ہمائی انت، ہرکہ زورنت

(۱)۔ یورژواژی ء بلوچی ناہینگان - نصیر

(۲)۔ پراودا- آء ہندء۔

مُج

مس مج ء چیرنت برمش دہیں استار
ہرگوئر ء پونشاراں جنت سیاہمار

برگال

واجگ و سیر لاپیں وئی راج ء
 ہر گور ء چاریگنت وتی واج ء
 پہ وتی کٹ و سیت و آرام ء
 سیائیں کورچاتاں دؤر دینت کام ء

تئی مُلڪ ۽

بیا گند وٽن ۽ چون انت   زند پرچے ۽ بے شون انت
دل پرچے ۽ پرھون انت   تاوان کئے ۽ گون انت؟

جی ولجہ ، تئی مُلڪ ۽

لُچی و لگھوری انت   کم زانگ و کوری انت
ترس انت و نزوری انت   زوراک پہ زوری انت

جی ولجہ ، تئی مُلڪ ۽

اے پاگ و اے مندیلان   اے ملگ و اے ڈیلان
اے جُنگ چو پیلان   لوٽ گد و چوٽیلان

جی ولجہ ، تئی مُلڪ ۽

اے ولجہ لباسانی   آوازگ و واسانی
متنگت پہ آسانی   حونان ۽ براسانی

جی ولجہ ، تئی مُلڪ ۽

مہتر پہ گل و زورنت   کاری چہ گھماں دورنت
لُچانی شر و شورنت   حاکم گون بدان ہورنت

جی ولجہ ، تئی مُلڪ ۽

گھنیرانی بن و یاری   جی ولجہ و چمداری
کتوم ۽ وتی گھداری   عام انت پہ تمنداری

جی ولجہ ، تئی مُلڪ ۽

بھینگ ۽ ڇو، پھوت گھرنٽ
 اڇ کست و حسد پُرنٽ
 براسانی سرائ بُرنٽ
 دیمَا دگر ۽ کُرنٽ
 جی ولجہ، تئی مُلک ۽

وت لنگڙ و نادار نٽ
 سک بزرگ و سک وارنٽ
 دل سوڻگ و آزارنٽ
 گھنیراں پھ، شکر بارانٽ
 جی ولجہ، تئی مُلک ۽

اشنگ وتن ۽ ننگ ۽
 کنوم ۽ راجنگ و ننگ ۽
 گردنٽ پھ بدیں رنگ ۽
 واز مندگ و دل تنگ ۽
 جی ولجہ، تئی مُلک ۽

آءِ دُور و ہما باری
 مردی و مڑا داری
 وش و وتن داری
 گا رپیتہ، شنگ پاری
 جی ولجہ، تئی مُلک ۽

گل خاں سکھنداینین
 پُردرد و پُر ارمانین
 دل سوڻگ و بریاینین
 یک شائزے بے ناینین
 جی ولجہ، تئی مُلک ۽

نہ گوں زاریء

اے زند پہ واریء   نئے بیت پہ زاریء
 پاوا او منی سنگت   نیں پئی کراریء
 دُنیا تئی دیما انت   ابرستہ مزاریء
 ہر کس پہ وتی حکتء   سر زرتہ کہاریء
 پُرتاگ و سنبھالت   چو مرد شکاریء

سریں بتگ و اوشتاگ

ہر کس پہ تیاریء

تو ہم اوگہیں ورنہ!   پاوا پہ ہشاریء
 چمانء وتی پیچ کن   گندوزو تہاریء
 گپتگ تئی ملکء را   بُرتگ تئی باریء
 آورتہ تئی چکتء   گمنامی و گاریء
 بُرتگ تئی روزیء   سوختگ تئی کشاریء

کلئے وتنء ننگء

بے سکت میاریء

پادا، او یلیں ورنہ   چاڑکہ تیاریء
 استنئے چما سربازان   سر داتہ مزاریء
 ملکء پہ وتی ننگء   مرتنت چد و ساریء
 پدکنزگی سکت گراننت   زجمانی آواریء
 ہر دژمن و بدواہء   گاڑیننت نہاریء

پیلء گوں چپانٹ گلپت

شیرء گوں کٹاریء

وَرْنَا! تُو چچے تْرَسے
 کَلپیں چہ مداری ء
 تُو گھیل و جیدارے
 پاداچہ کچاری ء
 پادا، پھ مڑء در کپ
 سریں بستہ کتاری ء
 گوں بزگر و بگ جتاں
 گوں شوانگ و کاری ء
 حکان ء وتی تچ رگر
 زور ء نہ گوں زاری ء

سریں بستہ نصیر ء گوں
 بیا بوشت آواری ء

نوٹھے:- 6 نومبر 1958ء

بیادوست! کجا چوٹل و ملان ء رُوئے
 گاماں پہ کہیب و ناز کلان ء رُوئے
 بُشکن کہ توار کنت ترا ننگ و تن ء
 سیالانی، کجا شگاناں جلان ء رُوئے

زورءِ گوں زینت

تیگ سپاہانی سوگھیں چٹتاں کیدبنت
 لدہیں شیرگوں آہنی پلکاں دپ جعت
 تھارمہیں روچاں روک کثت استاری ترپنت
 لئیب گوں پھلّیں چوٹو و شمشیراں کثت
 یاوش و ش رُو بیتہ چو پھلّ ۽ سھوربنت
 نئے وتی مُلک ۽ را دگہ کھو مان ۽ دیئنت
 نئے وتی لچاں ایشگ و روبائی تجت
 ہر کدیں گوازی گرم بیت گوری ۽ ترہنت
 دیم پہ دیم بیتت ناگمان، پادانی کپنت
 چو ملسک زرائی سر ۽ ریہان ۽ رچنت
 دشمن ۽ رند ۽ بنت وتی براتان ۽ کثنت
 مرد وتی حکاں توکل و زور ۽ گوں زینت

تیگ سپاہانی سوگھیں چٹتاں کیدبنت
 یاگھیں ورنہ جیل و من زمزیراں کپنت
 پہ وتی کھومی ازت و ننگ ۽ جہہ جعت
 یا، وتی سوب ۽ چوگل ۽ سھورین ۽ چنت
 مرد پہ سیالانی ہگھان تگھرا ۽ نہ بنت
 نئے وتی ننگانی بدل تلاہاں ۽ گرنٹ
 کجرا تانی گندگیں ہیل و عادتت
 دژمن ۽ گندنت پتھی لوگ ۽ چیر بنت
 توبہ چہ مُلک ۽ اکا مان ننگ ۽ چہ کثت
 پنڈگ ۽ زمبان ہردوئیں دستاں گوں چنت
 کجرات ملک ۽ ننگ و گوں ناموت ۽ دیئنت

بُرزیں دیوال

برزیں دیوال ، سنگ و ہشتانی
لوہیں زمزیر و پلن و دروازگ
جیل و زندان جوڑ بیت نہ بنت
پہ جہانگیریں پکڑ ۽ ہوشامان

ہر گجا ہچو بستگت جابر
مورچگ و ٹل و کوٹ سنگینیں
پابجو لان و دست من زمزیراں
بتگ و دوری داتگت مردان
بھیمناکیں من سیائیں زندانان

نیر پکڑ ۽ بلے جہانگیریں
درچہ جیل ۽ گرانیں ٹلن و ہسار
کپتہ من گیہلیں دلانی سرء
چستی گرتگ پہ جوہد و سربازی

جابر و وت سریں اے شاہ و وزیر
پہ وتی توپ و تُو پکاں شیکل
لُٹ و پل لسین کرتہ کوش و کُشار
بلے ابر ستگیں اُس ۽ سرء
نہ زرش کار داتہ ، مئے توپک

نہ دلا لانی چرپ و چوٹیں حبر
ہما پُر تو شین آچش ۽ دیم
چہ دلاں چست بیت پُر جوشین
چہ سراں پُر مجال و پُر ہوشین

چڑیت حوناں گوں، من رگانی تہہ ۽
پلپٹیت من دل و بُت ۽ چو گروک
چو گرئند ۽ کپیت من زندانان
پر تلگیں اُستمان ۽ کھر و گزئب
چو لد ۽ آس و چوزر ۽ توپان

چو کہ بشام ۽ ہارو ہیرو پان
بُن دیان، گار کنان و پُروشان ۽
جیل و زندان ۽ دپ ریں کوٹان
واجگان گوں محل و ماڑی و تاج

چو پُر و خاک ۽ دهنز دنت گوات ۽
بُرزیں دیوال سنگ و ہشتانی
لوہیں زمزیر و پل و دروازگ

جیل و زندان جوڑ بیت نہ بنت
چہ جہانگیریں پکر ۽ ہوشامان

ہبکایاں بہارانی ملوٹ

بلی! اچ من تو ہُبکایاں بہارانی ملوٹ
 کہ منی دل من گھمانی مُج و لہڑاں گرسنتہ
 کئیپ و رنگانی پہ من شکلئیں ماجیناں گلوٹ
 اُمرؤں گھگیری و تھلا پکیں چاڑاں گوئنتہ
 منی گلاں من نہ انت زیر و سازانی شرنگ
 منی گیتاراں من، کاڈانی نہ انت مدح و ستا
 شائرے یاں، بلے آشپتہ گوں زمزیر و پٹنگ
 دل ۽ اچ درد و گھماں، چم نہ مانت چتا
 دل ۽ یک آپشے، یک لمبگے، یک دردے گبین
 نہ پہ واب ۽ من ۽ کلیت و نہ سہڈیت دے
 پکپٹیت رُوح، بُت ۽ زندان ۽ من گھگیر تین
 روج یک آپشے پُرتو شین و شپ درد و گھمے
 ہر جبا من و تن ۽ جگہ و مسکاپیں تلان
 نر ۽ شانک دیاں، مہتگ و ہلکاں چاران
 گرون و لوچی و پل و لٹگ ۽ آس انت بلان
 ہر گور ۽ حوں وریں ناہار جعت پو نشاران
 ننگ نان ۽ پہ بہا بیت و پہ دانکے ۽ حیا
 کوم کھسکیں لکبے ۽ پہ او شاہاش ۽ و تن
 مرد ۽ پچا رنت کچھری ۽ من، نامرد ۽ ستا
 ساہ ارزان انت، گران نعت بلے جز و نغن

سامراج شاہی ء ماشین و ٹینگ ، توپ و گھراب
 کدی گھراں ، کدی درھنزاں ، کدی شنزاں مئے سرء
 اچ وتی واجگاں لوٹوں ما ، پچے حکت و حساب
 ایش مئے جرم انت و اے جرم ء ہمیش انت سزا
 مرچی بے ننگ و وتن دژمن و گھدار گلنت
 سرموا داریں ، من زنداناں سیائیں بندنت
 دہیت انت من کچگاں ، مسکا پیں تالاں آس بلنت
 سامراج ء درء پنڈوکیں سیاہ رو ، کھندنت
 سامراج ہرچی پکنت ، ایشرا زانوں پہ پیکھیں
 اُستمان ء درہدو ہیروپی مجاں داشت نہ کنت
 جیل و پاھو بیت یا دشت و جبل بنت چگکین
 مہر ء توم ء من دل ء تیر و تیر کاشت نہ کنت
 دیر آ روج نہ انت ، کنیت بہارانی سمین
 سوت و لاڈوگ ، گوئشو کانی دپ ء بنت روان
 مرچی واہو انت او ماتی وتن ء تپتہ زمین
 جنگ ء تیل ء گوں ہم آواز بیت بہلی زبان

من کئیز و بندال

شپ انت سیاہ و تہار بیلی!
 من سیائیں زندان ء کئیز و بندال
 نہ سُب سُبے، نہ روج روچے،
 نہ بیگنی و شتیں پہرےء گنداں
 گمان و پگرانی موج کانت ،
 دل ء سرء و س و سہاں پتاراں
 اُمیت ء برمٹے چو شکر وک ء،
 کدی برکشیت من سیائیں سنداں
 سیائیں شپ دائما نہ مانت ،
 نہ زور و کهرانی روج مانت
 سحر چو بانور ء سنہان ء،
 من کوہ و دشتاں کپیت کھنداں
 اے زرو سھورانی مست و گمراہ،
 کہ بستگت سیریں پہ گشت و کوش ء
 مروچی حوناں گھریب ء تئگت ،
 سرش بنت بانداتوت من سنداں
 پرشت وشت دُور سامراج ء،
 دلالش ہرجا، نیں دپ جنان سبت
 بلے، چو ڈونڈواریں پیریں پتارے،
 رتھگت نیں دپ ء چہ دندان

چہ ملپدان ایشیائی سبزین،
 چہ گریشگاں سیائیں (۱) دودمان ء
 چو بٹش ء تر ہولاں گروک مانین،
 دراحتگت اُستمان گرنندان
 من چین و ماچین (۲) ء سرچاران،
 گری (۳) و کیوبائی مُرد کاران
 پُروشنتک سرین ء سامراج ء،
 گھریب و مزلیم ء درد مندان
 اے جنگ، دُنیائی جنگے مَرچی،
 نہ انت واریں بلوچ ایوک
 گھریب و کاری ء سوب ہرجا،
 بلوچ ء گلگان ہم کنیت رندان
 اے سیائیں زندان و لوہیں زمزیر،
 نصیر ء پگر ء نہ جَلت بال ء
 سحر نہ انت دیر بیل و یاران!
 سیاہ بیت شپ بے، دو چندان

(۱)۔ اپریکھ۔ (۲)۔ انڈوچائنا۔ (۳)۔ کوریا۔

وَتَنِ ءِ مِهْر!

چے اِنْتِ وِتَنِ ءِ مِهْر، مَن تَرَا گُوئِشْتِ نَه کِنَاں
 اوپارے دِلِ ءِ چِر، مَن تَرَا گُوئِشْتِ نَه کِنَاں
 تَرِیْشَا سَے، دِلِ ءِ مَرِیْں دَاگْهَانِ ءِ دَبِیْتِ
 یَا کِیْنِے، نَه بَیْتِ اِیْرِ، مَن تَرَا گُوئِشْتِ نَه کِنَاں

یَکِ وَشِیْنِیْں گُمَا نَے دِلِ ءِ رُو دِنِیْتِ بَہَارِ
 یَکِ پَگَرِے سُبْکِ بَالِیْنِیْں کَہ چَاڑِیْنِیْتِ حُمَارِ
 اِیْشَاں وِتَنِ ءِ مِهْرِ اَگْسِ مَن گُوئِشْتِ نَه کِنَاں!
 چَے گَے مَن نَه زَانَاں کَہ دِلِ ءِ بَحْتِ کُفَارِ

اِرْمَانِے، کَہ وَشِ وَشِیْنِیْں، دِلِ ءِ دَنْتِ گَھْمِے
 اَوْمَانِے، کَہ بَہْمِ بَحْتِ دِلِ ءِ سَہْڈِیْنِیْتِ دَمِے
 مَہْرَنْتِ وِتَنِ ءِ یَا دِگَہ تَمُو شَے مَن دِلِ ءِ
 کَے زَانَتْ! نَه زَانَاں مَن، چِی چِیْنِے، چِی چَے^①

آہَسْرِ دَے، کَہ اَنُجِ دَوْرِیْں دِلِ ءِ نَرْمِ وَزِیْتِ
 اَرَسَے، کَہ چَہ دِیْدُو کَاں تَلْشِپَا نِ ءِ گُوئِزِیْتِ
 رَنگَے، کَہ چَہ دَرِیْنِ ءِ گَلِیْنِیْں گَنْدَا رَءِ سِیْدِیْتِ
 مَہْرَنْتِ وِتَنِ ءِ! گُوئِشْتِ نَه کِنَاں، گَپْتُوں ہَزِیْتِ

گوانکے، کہ چہ گھنیب ء من دل ء گر میں پُرشیت
 وش بوئے، کہ بوئے وتی حوناں گوں سُرشیت
 مہرنت وتن ء یا دگہ ہنہوئیں گلے
 گھداری ء توخم ء دل ء بند بند ء دُرشیت

نیرے، کہ دل ء کپیت، گمان شہم جفت
 چپے، کہ من گوشاں برسیت ترس لہنت
 وا کے، کہ دل ء کنیت گوں حوناں تچیت
 مہرنت وتن ء، گوشت نہ کنناں چمّوں شکنت

یک شیرکنیں گالے کہ گران انت چہ تلا
 یک زیمیلے پُرسوزیں، کہ چسپیت گوں دل ء
 مہرنت وتن ء یا دگہ برئشے نیرے!
 من گوشت نہ کنناں، چون ودی بیت من گل ء

(۱)۔ ہنر، رپک۔

سنٹرل جیل کراچی:۔ 13 اگست 1965ء

ہر کسے کہ نان ء تئی دستیک ء پلپیت
 لوگ ء راتئی جنت، پہوت کلپ وکلپیت
 تنو براتی ملوکش توڑی مسلمانے بیت
 آء رہرن و دزے تئی دوزواہ نہ بیت

من نہ زاناں

من نہ زاناں کہ بچے من چو گنوکاں پہ وِتن
 لکھ در لکھ دگہ ہم چُشیں مرؤم اَسنت
 رُسکت اَچ ہے حاک ء، ہے آپ ء تکت
 گین کشت ہے گوات ء، پتے کنپاں مسنت
 نوکس بوتارانی، ہمروچ سلام ء شکت
 نہ جنت زنگ گھلامی ء، نہ گریوٹ چومن ء

من نہ زاناں کہ بچے اَچ چشین ناداناں من ء
 بد بری بیت و منی زہرگ ء سوز مانے کپیت
 حونوں جُش جُش کنت دل ء، چمّوں دینت برنمش و زراب
 چوش ہم بیت کدی، گپ منی سگ ء چہ گوزیت
 بکتوں بے ڈول بجیت، نیلیت پہ کس ہڑت و آب
 بے پتیں بچ بخت کہ لب بخت و تی ماتی وِتن ء

من نہ زاناں کہ بچے پتوں بنت دہنزیں و تہار
 ہر دیں گنداں من وِتن دُژمناں ٹھاکو ر دیان
 ننگریں بیرو وِتن پالیں چو کانی سرء
 دستوں لرزنت، کہ چمّ آس دینت، ہید کنان
 زمیں پوشاک، بخت و اشکری لُخت من گوز ء
 گپی گوشاں من کپنت، گنت دل ء مسل کٹار

من نہ زاناں، بلے ہر دینلہ گھریے گنداں
 لنگر و لوج وِتن برنگین زورانی شکار
 پادوں میح بنت من زمین ء، جگر ء گنت تیر
 آہ و آہ سردے ء گوں چست منی بیت توار

انقلاب ءِ پہ گہمرداں ! نیں پزیرت شمشیر

ہاری مُلّاں ءِ بہ جنہت او پروشہت (۱) تندان

من نہ زاناں، اے منی زانت انت کہ، زلمانی درآحت (۲)

سامراج ءِ چہ ہزیننگ من ءِ، گرتگ بیزار

دُرانیں دُنیا ءِ گوں واری کشیں مہلوک ءِ من ءِ

حون و گوشت ءِ چو وتی چنڈ ءِ مِتگ گرتہ آوار

سامراج ہرچہ پکنت زلم و بخت ہر وتن ءِ

چوش زاناں جَنگ بَنت منی جند ءِ برات۔

من نہ زاناں، بلے دُنیا ئی چن و لاچ گونشیت

سامراج گوں وتی دَلالاں پدا بستہ کمر

ہر گُجا آپش ءِ جگنگ ءِ دیانت زراب

تُر سگ بڑگ و وارانی چہ کتومی لشکر

نر چنان انت چہ جہان، نیں وتی سبتانی حساب

کینگ و گست ءِ چہ، ابرستگ و دنتاں دُرشیت

من نہ زاناں، بلے چو پَنت من ءِ داتہ نصیر

نیش و دابانی اے مستر کہ اد ءِ چو مَلکت

مردُم ءِ رنگ ءِ نہارنت، گوں تِلائی نیشان

سامراج شاہی ءِ دوزوا بخت، کومَلکت، دَلنت

وتن ءِ دژمن بخت، حوں وارنت، مہ منہت ایشان

تانکہ، ایش استنت، گھلامی ءِ نہ پُر شنت زُمزیر

(۱)۔ برہت۔

(۲)۔ اظہار۔ درشانی۔

زندیکه چو محتاج و گدا کنت ترا
 زردار ء چلم زیر و پدا کنت ترا
 ننگ ء تئی کشیت و هم نان ء تئی بارت
 منوت شرترنت ، چے زند ء جتا کنت ترا

○

اے ڈولیس حکومت کہ ترانان مدن
 ناجوڑ ہے آء، ترا درمان مکننت
 زہگاں ء موانینیت و روزگار مدن
 کسے پہ حکومت ء چُشیں جان مدن

زندانی شپ

شپ سیاہ دیمین، کنیت زندانیء
 گون زہیرانی درد و تیر و کان
 دل گماناں گون روت گندانء
 دم دمء پگرء چیلکیں گرو کان
 یات کسانئی کنیت دلء دوستین
 زبرگاں گون مٹھاں دلء بندان
 زند گانی، دمانے بے اوستین
 یکتائیء وش نہ انت چندان
 شپ کپیت، پینوریت دل پھلین
 جھولیں^(۱) پکرانی شترنت نود، سرء
 سر کپیت ترانگاں، گراں ملین
 مردمانی کہ دیرت اچ نوزء
 پکر و تلوسگاں گون دل سوچین
 ایر رچخت من سرء درہدیں او مان
 گون زہیرانی درنچاں دل دو چین
 چست بنت گران و مج مجیں ارمان
 دل چو توتیء من کبس بندین
 پکپیت و رطیت چریائی^(۲)!
 بترء دور کنت بتء ژندین
 چوش کہ تاروگ^(۳)ء چخول دریائی

کدی اَندیم بَنت ، کدی بَنت درا
 مہگلین دوست و پیر میں سنگت
 من گمانی گروکی میں نوزء
 سارت و ہیکیم دل نہ بیت اٹلت
 شپ سیاین و گوری تهنائی
 لاپء من اژدہاریں زندانء
 واہگاں پہ جہنم انت جائی
 کاتل انت روحء، دژمن انت جانء
 مارا اٹلت کبولت تن زندء
 ماپہ ماتی وتن جنوں ٹاہاں
 گران ترانت ننگ، اچ وتی چندء
 ندری گردینوں شکلین ساہاں
 امشی دل من ترانگاں کپتگ
 گوں نصیرء نہ بیت سہڈینگ
 پکروں مہرانی مہراں گوپتگ
 پہ زہیرانی کچی چاڑینگ

(۱)۔ جہلیں۔

(۲)۔ گنوی۔ ریثائی۔

(۳)۔ آپ گواز۔ آ باز۔ تاروگر۔

سنٹرل جیل کراچی :- 22 اکتوبر 1965ء

یات

یات! او یات! مروچی چہ کجا کپتے سرء
 یل من ء! یل من ء! او ماناں دل ء پاڈکن
 مردی سس و کچی ارسانی دروہی انت ترا
 لہمیں درداں گوں بُت ء گوڈلیں تیروگاں مجن

یلن تن انگا پہ وتن بڑگی انت دراجیں رہے
 سیائیں زندان انت، جہے دروہ انت، جہے کور چہے

شُر زانان، کہ گون انت ترا مہرانی مُراد
 شُر زانان، کہ آہسرد ترا تیلانگ دیئت
 چوں کنناں، تی (۱) گھماں گپتہ دل ء پُر مہریں سِراد
 ہردیں برشکھیت وتن ء سِک دگہ اندیم بیئت

مات، بچاں وتی تنگ ء پہ، ہدیں گوانگ بخت
 ننگریں بچ، دگہ ہی ء پہ دلمان نہ بنت

انگا (۲)، بے وِہنت مینیا او منی یاتانی بہار
 انگا، بے وِہنت مراداریں دل ء بُست مکن
 شب تہارنت، کش و پہناتاں نہردان بخت نہار
 یلن! مینیا! گوں وتی پاباراں دل ء سُست مکن

دیرنت منزل، تہ گمانانی رہ ء تاب مدے
 انگا، کنپیاں گوں نصیر ء تو یلیں واب مدے

(۱)۔ دگہ، اہیدو، گنیر اچ تو۔ (۲)۔ تینگہ، انگناں۔ اے ودہی۔

دِرَتگ پُچّ

لنگڑ و لوچیں دِرَتگ پُچّ
 کُشتہ ترا، اے دَلّیں لُچّ
 مرک ءِ نِشانی ایش اِنْت تئی
 دُونڈ ءِ سرءِ نِخت کرگز پُچّ

پاداں سُرین و دستاں پُچّ
 ساہتاں واب ءِ نیں کن گوسنڈ
 بُسْت و مڑاکن، سرین ءِ بند
 کرگزاں گَلّیں، مالاں وَنڈ

شگھرب و مکھرب گند و پِزاں
 وار و گھربیاں گپتہ جہان
 سِستگت تنداں پیتگت سیر
 کاری و بزگر، جَت و شِوان

میر و امیر و حاکم و شاہ
 لُٹ و پلانی زلمیں سپاہ
 لنگڑ و لوچ و واریں اُلّس
 مشگ و دُرشتگ، کرتہ تباہ

پادا، پادا، وارنْت تئی
 ہر جہ ءِ کاری یارنْت تئی
 من وَتی مُلک ءِ سینگارگ
 چوٹواں کنوم ءِ کارنْت تئی

بند ہرین ء، ننگ بکن
 کچک و کوہاں رنگ بکن
 در کپ دیما مرد بی
 پہ وتی حکاں جنگ بکن

لنگڑ و لوچیں سحرا گرد
 پادا، می پہ کرگزاں ورد
 چماں پیچ کن، واین یل
 تاکہ نصیر ء دل بی، سرد

سنفرل جیل کراچی:۔ 10 دسمبر 1965ء

سنگت ! نسب و نام تئی نہنیت بکار
 کنوم ء را، نہ کنت زندہ چڑو نام و توار
 لوٹئے کہ پئے زندگ و شاد و آزاد
 لوگ ء چہ درا در کپ و کردار بیار

مہر نہ زاناں

چوش نہ انت، من مہر نہ زاناں
 دروشم و رنگ ۽ نہر نہ زاناں!
 چوں پکناں اے زرد ۽ گنوکین
 لاپ و دل ۽ اے آچش ۽ روکیں
 چٹانی ارساں، ہوری ر چوکیں

چوں پدیا نش چیر نہ زاناں
 چوش نہ انت من مہر نہ زاناں
 دروشم و رنگ ۽ نہر نہ زاناں

دل منی ترکیت، چونی بچاران
 لوچ و شدکیں مات و گہاران
 سوٹگیں ہلک و سھوریں تلاران:

بلانی چوں بے پیر! نہ زاناں
 چوش نہ انت من مہر نہ زاناں
 دروشم و رنگ ۽ نہر نہ زاناں

ماتی وتن چو بڈگ و ژندنت
 لٹ و پلانی دمدم میں ہندنت
 گرون و گھلامی گپنگی رندنت

حک ۽ من جنگ ۽ دیر نہ زاناں
 چوش نہ انت من مہر نہ زاناں
 دروشم و رنگ ۽ نہر نہ زاناں

بار ءِ گرانین لُج و منیار ءِ
 ننگ ءِ شدیکیں مات و گہار ءِ
 مابت و مہر ءِ کنوم و دیار ءِ

چوں پکناں من ایر نہ زاناں
 چوش نہ انت من مہر نہ زاناں
 دروشم و رنگ ءِ نہر نہ زاناں

گنداں پُلوکاں بڑگ و وار ءِ
 آس جنوکاں کشت و کشار ءِ
 چوں گونشاں من سسوتان سگھار ءِ!

چوں بگوشانی شیر نہ زاناں
 چوش نہ انت من مہر نہ زاناں
 دروشم و رنگ ءِ نہر نہ زاناں

سامراں (۱) گنداں کیئگی گھراں
 دل منی ٹپ انت دست نہ گڑاں
 راست گونشاں من، دروگہ نہ بڑاں

مندر و پریب و پھیر نہ زاناں
 چوش نہ انت من مہر نہ زاناں
 دروشم و رنگ ءِ نہر نہ زاناں

زند ءِ نہ وئیں تیراں گنداں
 رونگاں زلم ءِ تاٹکہ مینداں
 زگرین نصیراں جہل نہ تنداں

زیرے زیریاں، زیر نہ زاناں
 چوش نہ انت من مہر نہ زاناں
 دروشم و رنگ ءِ نہر نہ زاناں

بے الم و ہنر کس ماں جہاں شات نہ بیت
بے جوہد و ہمل ہچ کسے آبات نہ بیت
یک سٹے گوئشاں ایشرا تو مہر مدار
کربانی ء بید، تی و تن آزات نہ بیت

اومان

پلپلان انت چو چانگ ء زرين
 پلپڻيت دل، په سورت ء شترين
 زميس پگراني تھارمھيس بندنت
 بت چھ چيلام واند وھاں ژندنت
 مگھرب ء رسگيس من نود و مجان
 منيل، ماه دروشم ء گون کنت گمان
 پگر ء يک شھم گوانو کنت پشنان
 تنگي کارنت دل ء من زرنشنان
 لوپس دروازگاں گون سياه موشين
 پگر ء گون چمگ ء بهنت جوشين
 بال کنت برزمن پراہي ء سوزين
 کج ء سرشان بنت، شکر لوزيس
 هر دو دوست نعت نصير ء بے کج ء
 مات ء مھر ء نہ سست کنت کج ء

ماہ ء گنداں چھ کھولي ء درزان
 ديريں دوستاں پہ ديم ديان ہرزان
 سيايس زنداں ء گنج سياه موئين
 ڈنگاں درهنزنت چو حجر ء چوئين
 ماہ، شتراں کپان انت سرپھلي
 گيش ياتاں گون بيت دپ ء تھلي
 پہ گمان، ديريں منزل، دير نہ نعت
 کدہ ياتانی جورنت، شير نہ نعت
 زبریں سنگانی تراشگيس ديوال
 يک دمانے چو بے بنيس شيوال ①
 روح چو باگھانی وش گوئيش توتي
 لڑہ بندنت گال چو موتي
 ماہ کج انت و وتن کج ء هلکين
 کج ء يات ء کذيت دل شنگين

(1)۔ آپ ء شونز۔

سنٹرل جيل کراچي:۔ 12 جنوري 1966ء

حاکم پے نعت رہزن و وت دژ وزیر
 رہبر پے نعت جاہلین سردار و امیر
 آء ملک نہ مانیت من جهان ء آزات
 هر روج بہا بیت و پہ ڈولے ء اسیر

اے جرے؟

استار مچ من تملان انت

ماہ انگہ گو نوند آ، بن آ انت

تہنائی دل آ ہتر دیان انت

یاتانی ہبکت چو گو نڈلان نکت

شازور کہ زوری سھورنت

گوں لٹ و پلا کش مچ کر تگ

آسے من جہان آ، مان داتگ

تریشاسی ڈہ آ مئے تم جلا ن نکت

بوتار آچہ، گیش نکت دیے زلم آ

نان آ واتی انگہ چرپ لو نکت

حاک آ نہ حیا، نہ خون وول آ

چو گندہ جتاسیں بزدلان نکت

اے جرے کہ مابلوچ و دی اوں؟

اے جرے بلوچی انت زباں مئے؟

اے جرے کہ مئے واتی من ملک آ

مئے شیردی، پو واتی یلان نکت؟

پتا، اگس جرم نکت، شتر بچارت

دنیاء دگہ کئے انت کہ پاکنت

اوگھان و ہرب، کہ ترک و ایران

باریں پھ شما، چومر سلان نکت!

جرم ایش انت کہ ما زورں، بے شک
 سرمایگ وزورگوں شُما انت
 گول مذہب ءِ واب دِہیں آپیم ءِ:
 مئے پُشت، شُمے پہ زمبلان نعت
 نادان! چہ تلاءِ برُمش ءِ کورت
 دُنیا ءِ نہ گنِدت، چل و ران انت
 بوتار شُمئے، آءِ سامراجی
 حونانی زرع من، پِسگلان نعت
 شُت دُور ہڑکیں سامراج ءِ
 استارے بُن ءِ ترپیت سھورین
 مز لُو میں گل ءِ، نشان انت سوب ءِ
 زالم تچک ءِ، پہ ہلہلان نعت
 چنڈان انت گشان ءِ تلہ کارین
 کئیت وش و جگلیں سُہب پتا
 مابوں، مئے وتن بیت، شات و آرات
 گُپتار نصیر ءِ، مئے دلان نعت

ہیروپ

کسے گوں شائری ء مئیل داریت
درہدیں گالانی ہیروپ ء بچاریت

برگال

شاه تمبیں میرانی ورگ چرپین
 شارے ۽ پاگ ۽ سل کثت برپین
 بکھشش و داد چہ واجگ و سردار
 دم دم ۽ سکیپیت ، نہ بیت پادار
 جاہلیں ہستگار گوں وتی دادان
 ہازگیں ٹپاں پر کثت وادان

پادا او گھیں ورننا

دُنیا پہ شُر و شورنت
 تُو اتلگ و تھامورنت
 زالم پہ گل و زورنت:
 پادا او گھیں ورننا
 تی لٹ و پل ۽ سامان
 پیگ گوں مزن نامان
 چیر گیہتہ پہ تو دامان:

پادا او گھیں ورننا

اُبر ستہ چہار موٹنت
 ہڈان و سران کوٹنت
 گھسار ترا لوٹنت:

پادا او گھیں ورننا

لجانی و تن پھلین
 تی نگ انت گران ملین
 کپنگ بہ جساں چلین:

پادا او گھیں ورننا

بندر تی جنگانی
 بہرنت مرزو جنگانی
 تُو پک و پشنگانی:

پادا او گھیں ورننا

پادا کہ زمیں سھورنت
 ہر مردم ۽ دل دورنت
 بیداد و ہلا مورنت:

پادا او گہیں ورننا

پادا کہ وتن بن گپت
 نئی پھللیں چمن بن گپت
 تنی کوہ و دمن بن گپت:

پادا او گہیں ورننا

سریں بستہ گوں مزدوران
 گوں شوانگ و مجبوران
 گوں بزرگ و بڈزوران:

پادا او گہیں ورننا

پہ پروشگ ۽ بندانی
 زمزیر و کمندانی
 پہ سینگ ۽ تندانی:

پادا او گہیں ورننا

تمو زور و تو سامانے
 دردانی تو درمانے
 حکانی نگہبانے:

پادا او گہیں ورننا

پادا نیں تئی وارنت
یا کٹگ و یا دارنت
مردانی ہے کارنت:

پادا او گہیں ورنّا

پادا کہ نصیر اتلگ
سریر بتگ و اوشتاتگ
پر تو گہے آرتگ

پادا او گہیں ورنّا

شال (کلی کمپ) 23 جولائی 1959ء

بیلاں! پہ وٹن کوشش و تدبیر کنہت
اے زیم و زراگاں چہ وٹن دیر کنہت
کارے کہ اگس گوں حبر و پنت ممیت
پادانت و گوں شیلگ و شیکیر کنہت

جنگنت!

پادا ، پادا ، وَرنا، جنگنت

جنگنت! جنگنت! وَرناجنگنت

- 1- کچگ وکوهاں گپتہ زراب ء
پادا وَرنا! پئی نیں واب ء
جنگنت! جنگنت! وَرناجنگنت!
شیلگی تیر و گرسندی تپنگنت
- 2- سرپنگنت وَرنا، کوه و تلاراں
زرتگنت گرانیں اگھدگ وباراں
جنگنت! جنگنت! وَرناجنگنت!
هرکہ مزار و هرکہ پلنگنت
- 3- بالی گھر اباں، چاپ کنان نعت
چورکہ وکاب ء بیڑ دیاں نعت
جنگنت! جنگنت! وَرناجنگنت!
گرسنداں، شنزراں بمب و پنگنت
- 4- مارٹر و توپاں چورکہ نہار ء
چچ گتہ مردُم واریں دپ ء را
جنگنت! جنگنت! وَرناجنگنت!
دهنز و دپتے رنگ پہ رنگنت
- 5- ٹینک چو پیل ء لوڈ کنان نعت
وَرنا چوکئیں گوڈ کنان نعت
جنگنت! جنگنت! وَرناجنگنت!
سھور ڈگارگوں حوناں رنگنت
- 6- وَرنا چوگرک ء، یا چو مزار ء
بیڑ دینت ہروار، پہ وار ء
جنگنت! جنگنت! وَرناجنگنت!
گین لگھور ء مرچی تنگنت

- 7- پھلّیں و تن تئی دہنز و مَجان انت
 باگھ و چمن تئی کوم ء سَجان انت
 و سَک، بلی! پرتو ننگت
 جنگت! جنگت! ورنہ جنگت!
- 8- پرتی لُج و گھیرت و ننگ ء
 پرتی کوہ و کچک و دنگ ء
 ہمہ و ہلگر گرتہ و ننگت
 جنگت! جنگت! ورنہ جنگت!
- 9- پادا! پادا! واجہ سکھار ء
 پیرک ء سھوریں زیر مینار ء
 کئے تئی مٹ و کئے تئی سنگت
 جنگت! جنگت! ورنہ جنگت!
- 10- ننگت کوم ء، ننگت مات ء
 ننگت گہار ء، ننگت برات ء
 ننگ کن! ننگ کن! ننگ ء جنگت!
 جنگت! جنگت! ورنہ جنگت!
- 11- ذگریں نصیر ء شیر و گپتار
 استت جنگ ء توندیں ریکار
 گون انت جنگ ء، چاڑ و ہشگت
 جنگت! جنگت! ورنہ جنگت!

ٹیٹوپ (۱)

گردیت پہ بال ٹیٹوف بیگواتیں آسمان ء
 الم و کمال اُرس ء گوازیته گل جهان ء
 سرمایہ دار ڈنگیں شک اچ دپ و زبان ء
 چارنت پہ ٹرس و ارمان استار ء نوجوان ء
 پشم سُچت چہ درد ء، آ سے بلیت جان ء
 دستش بلے نہ پُچیت ، ترکیت دیش چہ کست ء

چارنت وتی جہاں سوچ دستاں چہ خون سھورین
 پُر گنجین ایشیاء ، آپریکہ ء نزورین
 لٹ و پلانی جو دان ، کومان پُروشتہ دو رین
 واپیتگیں مزاران، بے ایتپاک و کورین
 گھران و چست بیان ء پہ واجگاں لگھورین
 ابرسگیں چوشیر ء ، سیائیں چو پیل مسّت ء

پُرشان، کپانت ماڑی ، سرزوریں واجگانی
 شاہانی تاج چوٹین ، دستار راجگانی
 زیر بدل بیانت ، گرناو باجگانی
 سرمایہ دار ء گٹ ء، بوتار واجگانی
 زہرت و جووریں کاتل ، ہر تنگ تاجگانی

اچ انکلاب ء شورء، اچ اُستمان ء دست ء

اُپریکہ اژدھائے سیائیں ، پہ سامراج ء
 شہزادت آس و انگر ، سوچانت تکھت و تاج ء
 پروشانت بند و جیلاں ، گوں گورگانی راج ء
 پنڈانت واجگی ء ، لٹ و پل ء مزاج ء
 پوہ پیتہ سامراج ء ، شر بُن گوئجیں ہلاج ء

در گیہنگنت نیں سیاوش (۲) کارانی بندو بست ء

پاد آحتہ ایشیا ہم واب ء چہ ، دیر چاریت
 دردے چہ سامراج ء ، گہنیں بجان داریت
 ہر کتوم و ہر زبان نین آزات و شکر کاریت
 تڑسے چہ سامراج ء ڈنگین ، دل ء نہ داریت
 گورانی لیکھواں نیں لوگ ء وتی شماریت

سک دیر نہ انت ہما روج ، دتتش نشان ، شست ء

دلال سامراج ء ہر جاگہ وار و زارنت
 ابرستگیں اُلٹان ، پہ تڑس و بھیم چارنت ،
 در در پہ پنڈ و لوٹ ء جھولی و کٹ دارنت
 پہ برہنگ و ہڈیکاں ، زبے گرنت و کارنت
 زانت دل ء کہ روپش کم متنگ و شمارنت

کنیت انقلاب سھورین ، دُرشیت زر پرست ء

گردیت پہ بال ٹیٹوپ پراہیہاں آسمان ۽
 دُنیا ۽ دنت پیگھام، اَمَن و گل و امان ۽
 استارنت سوب و کٹ ۽، پہ بز گال جہان ۽
 مُلکاں پہ زیر دستین سر چمگت توان ۽
 دُنگیں پہ سامراج ۽، تیگھت اُستمان ۽
 برکھشیت و شینگ بیت پہ، بھا گیا (۳) و سیٹھ و ہست ۽
 سبزبات و زندہ باتے، ٹیٹوپ دل مزارین!
 سوہین و شاد باتت، مزدور سرچارین:
 پائندہ بات یو، ایس، ایس، آر پُر بہارین
 آئی چہ برکتاں نعت اے سوب جلوہ دارین
 پُر نجیں ایشیاء، اُپریکہ ۽ تہارین
 ہر جاگہ دیمدیم نعت، خون وار گوں شکست ۽
 سوب و گل ۽ مبارک دنہت نصیر بیلان!
 پکرش گل ۽ پہ بال آحت، ہر دینکہ اُشکت اِھلان
 چو توتی ۽ پہ گال آحت، چو بلبل ۽ گھزل وان
 شیرانی موج آحتت، شنزاں شنتت گالان
 بیتت دل ۽ چہ دورین جمر گھمانی تالان
 درکیت سہب ۽ استار زیت نیں، شپ ۽ چہ پست (۴) ۽

نوٹھے:- 20 اکتوبر 1961ء

(۲)۔ سیاہیں افریقی۔

(۱)۔ اُرس ۽ استار سوار۔

(۴)۔ پندول۔

(۳)۔ استومنہ، گئی، دولت مند۔

گر یوان و کھنداں

منگھو ۽ سبزنت چڑ و کاہ
 ہوراں شپ و روچ بیڑتگ
 روچ و شپنت پمن سیاہ
 درداں دل و جاں سیرتگ
 ہر بیگی ۽ جہہ جناں
 من چو گنوک ۽ بے وتیں
 سبزپوشیں جُنپاں سرکپان
 سہڈیناں زرد ۽ گھم جتیں
 بنداں من سنگے ۽ سر ۽
 تاچیناں پگر ۽ مرکب ۽
 چاران و گنداں ہر گور ۽
 گریوان و کھنداں، تب تب ۽
 گریواں پہ ورنایاں یلین
 تیر وارنگ و جاں داتکت
 یا، زرتہ ٹپاں تل تلیں
 خون ذگریں رتچاں آحتگت
 نئے لاشگاں گورو کپن
 نئے ٹپاں درمان و در

جوڙينياں جڙو نئے ننگن
 نئے پلن و ھنڪين و گدر
 در ڪپتہ ۾ ڪنوم و وٽن
 شرت گرتگنت پيسي سران
 ڏيک و ارتگنت لُوچين بدن
 گون سامراج ۽ لشڪران
 گريواں ۾ بيل و همبلاں
 من ڪنيز و بنداں ڪپتگنت
 ڏوست دو بنديں زمبلان
 شپ گون زهيراں و پتگنت
 گريواں ۾ مرداں نا پونين
 دوست ۽ نه زانت چہ بدء
 ڪنوم ۽ گون ملڪ ۽ جگهين
 لب گرتگ و دانت ردء
 ڪنداں ۾ سائين سامراج
 وڻ انت دلاڻ گون وٽي
 زلم ۽ گون، آگرت ڪنت راج
 جت، برت ڪنت ملاڪا پتي
 ڪنداں ۾ آءُ ڪم زانگاں
 وڻ منت و ڪندمنت من دل ۽

آزاتی ۽ ڀڄول و درهوان
 دارنت گون پنڌو کيس سلاح
 ڪهنداں ڀه گھڏاراں گليں
 چو پينگ و گيت واريں کڙڪ
 ڀڄا تڻت پاداں ميزليں
 ڏيلو ڪنان نعت گيتنگ
 ڪهنداں لگھوراني سرءُ
 زردنت چو چيچار (۱) ۽ گون ۽
 سرجهل و دست بستگ گورءُ
 ڪوشان ۽ زيرنت دڙمن ۽
 ڪهنداں ڀه دور و باري ۽
 ڪنيت چو جَلشڪو کيس سحر
 ڀه وار و بڙگ ، ڪاري ۽
 گون شادي سوب وڙپر
 ڪهنداں گون سوباني نصير
 زمزيراں گنداں پڙشنگ ۽
 ڪنيت انقلاب ۽ دار و گير
 ڀه سامراج ۽ ڏرڻگ ۽

(۱) - گون ۽ پن -

مگھو پير :- 9 اگست 1964ء

پنت سِمت براتی

جنگانی	تُرُب ۽ توارنت	درکھت دیما	بیلاں! بیلاں!
ننگانی	لُج و مینارنت	میٹگ و ہلکان	رتھکت دژمن
نژارت	سج و سلاحاں	موسم و ود ۽	مرچی مچارت
جنگانی	دہنزاں نچارت	بھلہت مروچی	جیڑواں براتی
زرانی	کیسگی پُرنت	نوک سلاحاں	دُشمنے زلیں
درنگانی	بندت کلاتاں	میٹر بیناں ۽	توکل ۽ مردی
گوش کنہت	کنوم ۽ توار ۽	روچنت مرآء	بہل میندت
چنگانی	مجلساں پلہت	ہرکہ پہ وس ۽	بندت سلاہاں
سالان چہ	برات مئے مان سِمت	سیاہ و تہاریں	کوٹھواں کنیز ۽
بنگانی (۱)	ملہت مدت ۽	بیت لگھوری	سگ زیاتین
بیواری	دنگ جنان بخت	جامگ ۽ توک ۽	منیہت ماران
دنگانی	زہرانی کٹہت	کوڈاں چیریں	بیارتی دُن ۽
بندان ۽	زیرتی، پروشہت	پننت براتی	شیر نصیر ۽
رنگانی	دِہیناں بندیت	رنگ پہ رنگ ۽	تاب دنت گالاں

(۱)۔ بنگلیں ورنایانی۔

منگھوچیر:۔ 8 جنوری 1965ء

اے موٹل و ماڑی و تلائیں پوشاک
اے مال و اے مڈی و گیاہیں املاک
اچ لٹ و پل ۽ بزرگ و واہرینانی
نژ آرتگ و مچ کرتہ نہارین چالاک

من یا گھیاں

من آساں، گردکاں، شمشیراں   من توپاں، بمباں، بیرگیراں
من ہنگل و ڈاہ و تکبیراں   زلم و گوں مڑاں، من یا گھیاں

من یا گھیاں، من یا گھیاں

من بندہ نہیاں، من آزاداں   من راج نہیاں، من و سیا داں
من دُر د نہیاں، من امداداں   من ڈنگ نہیاں، من یا گھیاں

من یا گھیاں، من یا گھیاں

من تنگہ تلاء رُب نہ کنناں   زرء پ، و تن من لب نہ کنناں
من بیٹنگی پے نان و ہب نہ کنناں   من کاریاں، من یا گھیاں

من یا گھیاں، من یا گھیاں

گوں تیر و تپنگاں لنب کنناں   ڈنگاں من راج و، گھنپ کنناں
مپتواری و جرم و بیب کنناں   جاگیراں پلاں، من یا گھیاں

من یا گھیاں، من یا گھیاں

حکاں پے وتی من جتگ کنناں   حوناں گوں زمین و رنگ کنناں
من کنوم و بداں دل تنگ کنناں   من حکت گونشاں، من یا گھیاں

من یا گھیاں، من یا گھیاں

من لٹ و پل و گت گیر کنناں   بٹلوچ کنناں، زلم و دیر کنناں
ماتی و تن و ”نوک سیر“ کنناں   آزاتی کنناں، من یا گھیاں

من یا گھیاں، من یا گھیاں

من کاری و دہکاں، ہور کنناں   زغڈ پاگیں دہیاں گور کنناں
سیتانی حساب و کور کنناں   ہڈانش دُر شاں، من گھیاں

من یا گھیاں، من یا گھیاں

دیمامنی کوششنت ڈنگ کدی   مپتواری ءِ ہیزیں کنگ کدی
 گندنتوں، نہ بنت آنگ کدی!   گٹ گیری کناں، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں
 گھڈارانی گردن تاب دیاں   سیاہ موٹیں ڈلائش واب دیان
 من جنگ ءِ پڑء، کدجاب (۱) دیاں!   چو بھیر کپاں، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں
 اے شوم و لگھوریں دُزپالان   در ملکی چلندیں دلالان
 کشاں چہ وتن، گوں ہنڈالان   چک چینی کناں، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں
 مئے لئیب سراں گوں جارگینت   دائم گوں نصیر ءِ یارگینت
 دُور آحتہ گھریب ءِ بارگینت   من جاری جناں، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں

سنٹرل جیل کراچی :- 11 اگست 1965ء

(۱)۔ بزاں چاپ۔

ندر مہاں!

وَتَن! مَن ندر مہاں پرتیٰ نوگلاں پرچے!

کہ داتگنت و ت ء بمب و گلوگانی دپ ء
کہ کرتگنت و تی حوناں گوں روژنا تئی شپ ء
کہ پروشگنت و تی سَس ء گوں دژمنانی سرپ ء

بہتی ترس چہ تیرانی تر ونگلاں پرچے!

وَتَن! مَن ندر مہاں پرتیٰ نوگلاں پرچے!

در اہگنت پہ تئی ننگ و نام ء دیمپانی
تر پانت دهنز و گھباراں مَن، بمب و توپانی
نہ انتی خُرس در پیں زالمانی لوپانی

پُشیں یلاں پہ، میت ناز مہگلاں پرچے!

وَتَن! مَن ندر مہاں پرتیٰ نوگلاں پرچے!

چگین کرتگنت حوناں گوں، تئی تلاران ء
ہزار جس انت مژاداریں سر مچاران ء
تئی در ء کتہ سر چوپ سیائیں ماران ء

دری نہار بیانت تئی جنگلاں پرچے!

وَتَن! مَن ندرمباں پرتی نوگلاں پرچے!

تئی ائسی نئیں بیرک ء نیلیت جھال بیت

بلندی دانتگ و دارنت گوں سرکہ مال بیت

بدان ء چوش جنت پہ جہاں مسال بیت

تئی پلنگ مچکاسنت نئیں چنگلاں پرچے!

وَتَن! مَن ندرمباں پرتی نوگلاں پرچے

نہ اشنگت کدی دژمن بہارت باج چدان

دُراہ نہ گوستگنت بدواہ گوں تکھت وتاج چدان

گسم نصیر ء نہ روت زندہ سامراج چدان

بلر زنت بھیر چہ گرنڈانی گلگلاں پرچے!

اگھازی و ش گوشین

بیا، بیا اگھازی و ش گوشین   ساز ء بیار و ش زیرین
 گالاں نصیر ء و ش تہیں   بر پہ املّاں دلبرین
 کپتہ من زندان ء مجین
 سگیت زہیران حجرین
 چشم دینت بر نمش وزراب   آسے دل ء انت مر مرین
 سیائیں جگر پتہ کباب   درد و گھماں چہ انگرین
 جان انت چہ تیر و کاں ہراب:
 یاتانی مسک و ہنبریں
 پہ و ش نیادیں کرگزان   دل وارت چکی محشرین
 پہ کتوتیں ہیراں بزبان   چٹان ء سکت سیاہبرین
 سیائیں شپ و روچخت گوزان
 چٹانی توک ء چہرین
 نمیتیں دل ء سبر و کرار   لرزیت چو بور ء گروہبرین
 گیرام نہ بنتی کوہسار   سائیں (۱) پند ء مادرین
 واب ء من کانت سرچار
 گٹ و ہلنگاں تہیرین
 دل پلپٹیت، چندیت بُت ء   بیت چوزمین جُب تھر تھرین
 گوں زلم و زور ء شدت ء   ڈیک وارتگنت یل ننگرین
 پہ مُلک و کتوم ء ہزمت ء
 لئیب گوں سران انت کنگرین

مرد پہ وٽي لُج و منيار   درگاں ديئنت آس ء جھيرين
 کٺولان ء بستہ سرچار   مٺت گرتہ حاڪاں گئوهرين
 هر چوں بيت دنيا تہار
 ملڪ ء نہ دوں، سیاہ مہرين
 ہر زنت نصير ء گون شما   او دريني ہمرنگ پھل گوهرين
 مہران چہ مشموشت ہما   مرداں ستا ء درورين
 ہيدش ترپنت من سرشم ء
 حوش رچنت گٹاں گرين

ساہيوال جيل:- 16 جون 1968ء

گوشنئي وٽن ء مات پہ سدازت و آب
 مات ء راتئي گپتہ زر ء آس ء زراب
 ہے پرتو کہ نين پادميائے پہ منيار!
 ہے پرتو کہ نين مات ء مکشے چہ ہراب

منی وٽن ترا سلام

منی ته، جی و جان توئے

منی دوئیں جهان توئے

منی نما و شان توئے

منی گلیں نشان توئے

منی، تو پیٿگے مُدام

منی وٽن، ترا سلام

توئے چو ماه ء روژنا

توئے چو ساه ء دوست من ء

توئے مئے راه ء، ره نما

توئے پناه ء، مئے بن ء

توئے مئے نان و آپ و تھام

منی وٽن ترا، سلام

تئی درچک و چرو دار

تئی ڈن و دشت و کوهسار

پمن بهشت و ملگھزار

پمن چو ساه ء، تئی کشار

تئی نما ء، من گھلام

منی وٽن، ترا سلام

تئی دیم ء برمش و دلبری

نه ائتے مٹ و همسری

تر پنت تئی ریک، زرزی

من ء تو دوست ءے، مادری

توئے مئے آبرو و نام

منی وٽن، ترا سلام

مروچی تھار مکنٿت جهان

سراء مئے پُر شته، آزمان

گروک و گربندنت، سر شمان

سچیت جگر، بخت گمان

مدام انت گول تو، هوش و پھام

منی وٽن، ترا سلام

تئی پہ نام ءِ دارگءِ   تئی نما ءِ آرگ ءِ
سراں دیوؤں پتارگءِ   من خون و ہیدءِ گوارگءِ

ما، ندر بوں، تئی پہ نام

منی وٲن، ترا سلام

چہ پُشت و پُشت و گیریاں   ستا گُتہ مہیریاں
تئی یلان و بیریاں   گرانیں اگھد ہ زیریاں

توئے دپءِ مئے، سہب و شام

منی وٲن، ترا سلام

تو، مادرئے مئے، ماہلین   ما پُسگوں تئی یلین
گوں مال و جانءِ، جا پلین   کنوں تئی نگ ءِ ہارملین

نہ رگلوں ما، ترا گھلام

منی وٲن، ترا سلام

بپاتئے سبز و شادمان   گوں ناز و داب و دمدمان
ابد، ابد - زمان، زمان   بپاتئے امن و ماں امان

گوئشیت نصیر و ش کلام

منی وٲن، ترا سلام

سامراج ہو پے

جڑاں مرچی گرئند گے مان انت
 بئش ۽ گروکان ۽ کھند گے مان انت
 ساہیوال ۽ ماں سیائیں زندان ۽
 یک وتن دوستیں بند گے مان انت

پہ وتی کنوم و ملک و آزاتی
 جنت شیراں پہ موج و پُر گواتی
 روچ گوزنت سیائیں، گہر و زلماتی
 گالی مانت جہان ۽ ماں یاتی

ہور گواریت، چھی ہم گوارنت
 ویریں دوستانی دروشماں مارنت
 ویرچہ دہنزیں گوزند ۽ آ دیم
 حونی سھور موشیں کوہسراں چارنت

سامراج ۽ دلائیں سیاہکاراں
 زرتہ توپ و مشین و بمگواران
 بڑگ و واریں اُستمان ۽ سرء
 ریہنگنت چوماں ڈونڈ ۽ ہپتاران

سامراج ہو پے، دلی گورپٹ نعت
 کاتل انت آء، اے آئی دزچٹ نعت
 ہردو بے حیرنت، ہردو جلا دنت
 ہردولٹ و پل ۽ من دسگٹ نعت

یہ حوں چُوشِ اِنْت، یہ ہڈِ وارنٹ
 یہ مالِ دارنٹ، یہ بوتارنٹ
 واریں زحمت گشاں پہ دُنیائی
 یہ پاگا سِ اِنْت، یہ سیاہارنٹ

انقلاب، انقلاب لوٹیت وِتَن
 گارکنگ لوٹت، سامراج و مزن
 زندہ باتنت جہانِ زحمت گش
 شوانگ و واریں کاری و دکن

سنٹرل جیل ساہیوال :- 22 جولائی 1968ء

شاہِ چہ سرا ہم و ترسِ دہ یکِ دیئت
 زوراورِ عِ یکے نہ برنت لکِ دیئت
 ناداں! تو یکھین بزان و دستاں بہ بُسرین
 بے تاکت و وسِ عِ نہ تراحتِ دیئت

پنجگی انت ستم

سنگتاں! سرچاریں ہمارا
بتکت دُروہ و دُژمنان راہاں

منزل ء مارا پنجگی انت ستم
راہے گٹاں چہ بُرگی انت ستم
پُروہنگی انت چھو دین بدواہان

راہے دیریں و بارمے گران انت
توہگ ء پکڑ و آسرے تران انت

سنگتاں! سس و پھام و تدبیر
ہور و ہمراہ کنہت گوں شمشیر
بیرک ء سوب ء بُرزننگ گران انت

ہید و حونائی مَرچی ہو رنت بکار
پہ دلاں بیر ء آس و جو رنت بکار

بھلت بیداد و زلم و کھر بیت
بھلت زندحون چکروز ہر بیت
مارا گٹاں چہ دِرت و دورنت بکار

سنگتاں! دیما، دیما گام بجنہت
واب و آرام پہ وت حرام بکنہت

انکلاب ء مروچی تاڑی انت
سامراج زلیں پُرشٹہ گاڑی انت

سنگتاں! نیں مدارت زحم بکنہت

دیما، دیما من تُرُونِگِلاں تیر ۽

دیما، دیما من برُمُشاں شمشیر ۽

سنتاں! نین مدارتِ پاداں اِد ۽

ڈہڈ بہت، یال کنہت، مپر وشہت رِد ۽

سوب مینگنت، مئے سَسَن و مدبیر ۽

سنتاں! ماؤں انکلاب ۽ سروک

ماؤں آزاتی ۽ پ، کوم ۽ بروک

دُرانیں دُنیا ۽ کاری و دہکان

دُرانیں دُنیا ۽ گہتریں انسان

مئے کوملنت و مئے سر ۽ اُوشتوک

زندہ بات انکلاب کاری ۽

مردہ بات دُور زُلم و واری ۽

زندہ بات، کاریانی نوکیں جہان

مردہ بات سامراج ۽ نام و نشان

زندہ بات جُنہ سرچاری ۽

ساہیوال:۔ 23 جولائی 1968ء

عیدنت کجراتانی

دل ۽ مئے سورت انت یار ۽
 دل ۽، مہر پہ بہا نہہیتیں
 منی دردانی درمان انت
 گلئیں بشکھند گنت دوست ۽
 تی چنگ و کنگلیں زلپنت
 من نڈراں پرتی داباں
 دل ۽ پھل ۽ مسند جانی!
 تی حکمت سر و چمان
 نمایانی نمدار ۽
 نہ انت مدئیے بازار ۽
 تنی یک برشمش دیدار ۽
 ہلاج مہرانی بہمار ۽
 لڑوکیں ول سیاہمار ۽
 رچوکیں لوڈ و رپتار ۽
 تہ وت پھلے ۽ گلزار ۽
 جی حاجت گپ و تکرار ۽

نسب ۽ درد و تیرو کنت

تی مہر ۽ تلبدار ۽

منے روچاں آجب وش انت
 سرانی شرت و سودا انت
 یلیں ورنہ، سر۽ دارنت
 دل ۽ حوناپ مئے وردنت
 مروچاں مئے دل ۽ ہندنت
 نڈارگ دشت و کوہسار۽
 زمانگ گوئستہ گپتار۽
 گرانیں کنول و اکرار۽
 من کئیوز۽ زلمیں سرکار۽
 گھباریں درد و آزار ۽

چرک ربالہ انت سارتین

بلوکیں سہب ۽ استار ۽

گھلا مان ء نہ انت زیبا
 من دور ء سامراجیگیں
 بگھا وش نعت گھلامی ء
 عنیدنت کجراتانی
 بلوچی ترنپڑی کپتہ
 حیا وننگ گتہ گورء
 وتی راج ء بلا زرتہ
 نصیر ء شازی ڈولے
 دل ء دردانی ایزہارء

ساہیوال :- 18 اگست 1968ء

آیا کہ نہ انت ننگ وتی کنوم وتن ء
 پکرانی تہ ء گمسرں ، مال و نگھن ء
 انسانی مگوش ، گوک و پس و سہدارے
 گر واجہ بیت چین و ختا و ختن ء

ہار

موجیں زباں کہ ہار کنت
بے دزوریں گپتار کنت

بُرگال

آب بریں دَوْرَءِ سامرا جیگیں
 کاڈھمار چمیں شے بخت با جیگیں
 ہر شپءِ زردار ش دینت باڑء
 پہ وَتِی حیکی شادہ و چاڑء

”داری“

دیتاں جینے زیبا، مہتوسیں مہرے
 چو ماہء چار دہی ء، بے مٹ و درورے
 چہ ناز و داب و لاڈ ء، حیرانی ہمسرے
 نازک چو پھل ء پتن ء، مسک و سمنبرے
 کدش چو سر و بالا، شکلیں سنوبرے
 لڈاں پہ کبہہ و شان، سبزیں کبوترے
 زمین حریری جان ء، وت شدرو گنوہرے
 آسی نیں آہل ء چو، چاراں پہ ہر گوزرے
 گرد و کسانیں سنگے کپتت من راہسرے
 وارت پادی ناگمان ء، سنگ ء گوں ٹھوکرے
 کپت ماہ لکائیں زیبا، چو پھل ء یک گوزرے
 زرتتی دسگہاراں، چست کرتہ محشرے

مرچی چہ گلے کیمپ ء، دیتاں دگہ برے
 برزین جینے ملان، گوں سھوریں چادرے
 پچش ہلچک و چھیٹ، بے سہت و زیورے
 زیبا، بے چوسول ء یا سنگ مرمرے
 مید ڈکم و دراجیں، چو سیائیں گہکرے
 زہگی اتت من بڈء، پھل ء چہ گہترے
 اچ ڈن ء تل چکین ء، چت جزو ڈنگرے
 لوگ ء پہ آس روک ء، چُج گرتی یک سرے
 گرتی سرء رواں بُوْت، چوش کہ تگا ورے
 ڈن ء چہ سنگ و ڈوکاں، درکاں چو گروہ برے

من گوں وتی گماناں کپتاں پہ چیمہرے
 آ نازمین سراپا(۱)، ماں سھورو زیورے
 اے شیر ذال محتاج، بے نان و بے درے
 آئی درءِ ماں دائم یک نوکیں موڑے
 ایشء نہ بیت بلکن، یک لاگھریں حرے
 آ، ماڑیاں من لڈیت چوشاہی دُکھترے
 اے بڑگ و گھریب ماں، پیشانی کھپرے
 آدست جنت نہ آپء، وارت شیر و شکرے
 اے کار کنت شپ و روج پہ لکھے، برے
 تڑسیت آ، چہ مُشکء، شیبانی ہر پھرے
 بھیم ایشرا نہ زیریت سیائیں چہ لشکرے

پتگ منی دل ء نین اکرار و باورے
 اے ناروائیں دورے، زندء پہ ایشکرے
 پہ بڑگ و گھریباں، آبداریں حجرے
 دلموشیں سامراج ء سکت تہلکیں برے
 ایشء بَسوچت براتاں زیتی چو ڈنگرے
 کھڈش کنہت من حاکاں چو مُتکیں حرے
 حاکاں دیہت پہ گوات ء، بارتی پہ ہر گوترے
 دُجم نصیر بہندیت کھنداں گوں ماہپرے

۱۔ اُردو لہجہ، تانسراء، ہر تانسراء۔

شال (کلی کبچ) 31 اگست 1959ء

او بڑگ و وار و کپتلیں براس بیا
 چو گپتہ ترا لوپچی و وسواس چیا
 اے مال، اے مڈی، اے دراہ گنج اُنت تئی
 ایشان ء پُبل یا، تو بجن آس بیا

بے علمیں جنگے

زیبائیں جنگے چو گلاب ء چو بہار ء
 من راہ رواں ہڈتہ پکرانی زکھار ء
 من چارت و گوشتنگ من ء حیرانی گہار ء
 بیایک دم، شنگ جن وتی حیرائیں گہار ء
 اُشتاتہ وتی لوگ ء دپ ء چو کہ چنار ء
 ناگاہ ء من ء بُست کتہ شیپولیں توار ء
 ”جی برات! اگن تو نیہے اشتاپ پہ کار ء
 یک کا گھدے پس ء منی ششنتاگی مارا

مردینے رگس ء نیست بوانیت ہمارا

آج وانگ ء مئے چم و نظر بستہ میار ء

من و نت و پداہر زوں کت نر میں پہ زبان ء
 علم ء ترا کئے داتہ چشیں و ہم و گمان ء
 چو، جاہل و نادان کشت گپ و تران ء
 ہمکو پگ ء مردان گوں جنین نحت تچان ء
 ارمان انت من ء پرتی نادائیں بیان ء
 ”عیب انت و میارنت جنگانی پہ شان ء
 کورنت ونہ گندنت دگہ ملک و جہان ء
 پہ علم و ہنر چو مہ و استار ترپان ء

علم زینت و سہتے کہ نہ گندیت زیان ء

شرزیب و نما دنت شکر لوزیں کجان ء

وت پھلے جنگ، علم دوسر کنتی نما ء
 دیپانی بیت، داریتی چہ ہر جرم و کھتاء
 پہ مات و پت ء کنتی گراں چو کہ تلاء
 ہر دینکہ وتی لوگ ء تہہ ء روت جتاء
 زیبا تر و سنگیں تر و گوں لچ و حیاء
 چو گوڑ ء تراشیت و آریتی لکاء
 چہاں وتی پراتانی پہ تعریف و ستاء
 مرد ء دل و چمائی تہہ ء کنت وتی جاء

زند ء وتی گوازیبیت پہ مہرو و پا ء

داری، وتی کنوم و وتن ء دوست چو ساء

بے علمیں جنک پھلے کہ رُستگ ماں لہیگ ء
 چم بستگ و دپ بستہ نہ کھندی پہ ردیگ ء
 محتاج پہ یک کا گھدے ء چو کہ تھیگ ء
 کپنگ من گس ء نا پھہ و بند یگ و جھیگ ء
 نئے زانت وتی شری ء نہ نیکی نہ بدیگ ء
 چو نلکس ء چم کورچہ دیدار ء وتیگ ء
 چو میش و بُرء بڑگ و ناداں نہ سہیگ ء
 دستائی دیئت روچے ء من دستی پتیگ ء

ہر چوں کہ بیت ہست، گوں زرائی سر یگ ء

بے علم میرزے کہ بہتیں چو پر یگ ء

موکل کتہ من گوشت گلیں ماہ جین ء
 ہرزاں منی سر کن تو پہ ہر لوگ ء حسین ء
 پلت اے منیار ء کہ ٹھے سوحتہ زمین ء
 الم لازمہت یک پیم پہ مردین و جین ء
 وت گوشتہ پیکھمبر پہ وتی اُمت و دین ء
 دد علم ء پہ برہ گرچہ بیت دیر ماں چین ء
 بو انہت، بکنہت زندہ وتی سس و یکین ء
 ہر کوپگ ء بو شہت وتی براتائی کرین ء

ہر کار و پہ ہر علم و پہ ہر رنگیں مشین ء

ہچش کہ کنان نحت جنین رُوئے زمین ء

دولیک

بیا او سنگت ! منی همراز و منی درد ء شریک!
 مرچی مان پُرشنگت گُپتار چو نان ء پھ ہُدیک
 گوش کن یک کترہ یے مئے گونڈلین گالانی شلیک
 کشاں من کاگھد ء گر میں دل ء حوناں گوں دولیک
 تاں ہما نت من جہان مرچی نین پانی نشان

اے کتابے منی دست ء انت، پکند ایشی جمال
 جلن و سرپوش و گلین کا گھدی بے مٹ و زوال
 کاتب ء گرتہ گوں نادینگ ء لتوزانی کمال
 چو کہ دُر دانگ ء دنتاں من دپ ء دُر ء مسال
 نامی ہرپاں گوں تلاکاریں سرء کشہتہ جوان

شار ء دپتر انت، مہرنگیں کج ء مدح و ستا
 چم و بروانک و انارک و دپ و دنتانی نما
 ڈیل و اندام و گلین دروشم و مہتوسیں لکا
 رنگ و دابانی کج ء، پٹ پٹ ء پرستہ جتا
 چوش کہ بیت آدم ء چکت ء سرء حیرانی گمان

زیراں بستہ، شلکت نرم گوں ڈھولکت و رباب
 کنپ و مستی ء نہ نعت کم، چہ ماجین و شراب
 مجلساں چاڑکت و اجگ و سرمستیں نواب
 زر و سھورانی حُدا بُنداں دیئت جام و کباب
 چہماں بندت گھربانی چہ زلمانی جہان

واہکاران ء اے گُپتار ہمیش نعت ہزیز
 نہ نیت ایشان چہ ماں سرماگ و واری ء تمیز
 واجگ ء وان ء کعت لُتکھ ء پُ کنپ و لریز
 مرداں ایر گڈے دیئت، جوڑی کعت کابل و ہیز
 چہ چشیں شائراں اے زند نہ انت تہل و گران

ہر گوڑ ء زری رسیت، داد و دہش، نام و لکب
 جشن و درباراں امیرانی پہ شان بنت تلکب
 بندت ہمزان گوں املان و ورت پڑ ہیں رتب
 کنپی تنگاں گوں شموشکاریں درانت ادب
 شنگ و تالانی کعت چوش، پہ گھربانی شگھان

کا گھدانی اے لُج ء درگن و زنبھاراں بچار
 سوٹگیں زرد ء مئے حون مسگیں گُپتاراں بچار
 پگر ء بالان ء پکند، موجیں دل ء ہاراں بچار
 ہکلاں گوش کن و گالانی جوہر داراں بچار
 بے گرنز کپتکت اندیم چو استار ماں مْجان

نئے من اخبارے ء در کپت کثت، نئے من کتاب
 نئے امیرانی من دیوانے ء شهنزنت گوں رباب
 سامراج شاہی ء نئے دپتراں کانت من حساب
 نئے چہ زرداراں رگرت دادو دہش، نئے چہ نواب
 شاہ تباں وش نہ بیت گونگیں مہلوک ء زبان

تہل و پُر ہیبت ست، حکلیں حبر ء بانگ و توار
 زلم ء گوشاں من لکیت چو آپداریں کٹار
 کوہاں چنڈینیت و تاپینیت پاد مویشیں ڈگھار
 توگی در رویت آدم کُش و حوں داریں نہار
 حک ء دیوان ء، کدی نشت نہ کنت دُڑیں شوآن

حک ء من سنگتاں، شیرینگیں مہلوک ء زبان
 گونگ و لوجیں اُلَس ء کناں ارسانی بیان
 اُستمان ء گھم و دردانی مکالاتاں، گوشان
 بُوگاں پاد کنان، آپش و انکاراں شلان
 انکلاب ء پہ یلیں کاریاں اوشکار دیان

منی گپتارنت ، گھریانی دل ء راز و حبر
منی گپتاراں چہ ، ترکیت خدا بند ء جگر
منی گپتاراں چہ ماڑی و محلان ء ہتر
منی گپتاراں چہ پرشیت زیاں کار ء کمر
منی گپتارنت ، یلیں کاری و دہکان ء توان

مرچی بے کڈرنت ماں دیواناں امیرانی چہ باک
نہ انت پرواہ، اگاں مرچی چہ دل ء کثیت زواک
دور تران انت، نہ مانت ، اے زانی اُلاک
انقلاب ء مچ و لوڑاں ماں، نہ بندنت اے حاک
منی گالاں نہ شموشیت کدی دور و زمان

نوہکے :- 19 اکتوبر 1963ء

ہستگار پہ مندرء تئی مالان ء برنت
نادیئت ترا لنگڑ و ناناں ء ورنٹ
ایشانی پہ جی جان ء کدی رد مکپئے
چوزنڈیں زراگ ء تئی خونان ء ورنٹ

گروڻن ۽ جناس و شمار

گوات ۽ شور و شڪيگ ۽ كشيٽ
 اور حاڪاڻ ۽ گونگي سُرشيٽ
 گرتند ٿو پاڻ ۽ جتر ۽ ڏر شيٽ
 درهگاڻ آسمان سر ۽ پُرشيٽ
 شب گران انت و بهيمناڪ و تهار
 يگاڻ من، ماڻ پُرشگيڻ بان ۽
 سرگراڻ باري، ايرت من زان ۽
 لاپون گهريٽ ۽ نان ۽
 بهيم زيريت مني دل ۽ تڪرار
 برز چماڻ کنا، درا چاران
 چمي ۽ زڻڏو سهوري استاران
 پڻ پيدا ڪنت، تيز گيتاران
 دپ جنان انت ۽ مرد وري سينسار
 پوتي ٻڏاڻ گون لچنگ جان ۽
 دست و لنگ ۽ چو بل ۽ پيڪان ۽
 لاپي گوات گپنگيڻ چو اڻپان ۽
 پادي ۽ آهڻڪار ۽ سندان ۽
 شڪ و پنڙي و چوٽ ۽ گندار
 گوشي پيليگ و ميدي ۽ چو ڪاش ۽
 پاد شپاد ۽ و لوچ سرپاش ۽
 بوءِ ڪنت ۽ چو گهگيڻ لاش ۽
 ڪنيت پڻ بل ۽ ڪرار ڪرار
 من دل ۽، مردی ست بگونديتان
 ٿرس و لرز ۽ ۽، هڪلي داتان
 ”جن و ديوي ۽، يا ردي شيتان
 اڻلو، ديما مياي! “ من گوتشان
 ”ڏروهي انت آچش ۽ ترا سدوار!“
 ڪانڙوت چو پلنگ ۽ گڏ پُروشين
 گپت چو انسان ۽ گرت باهوشين
 گوشت: ”من گونا، لاپ و دل موشين
 پرت ڪايا اومرد، پراموشين!
 ديمتر ۽ گون تو سنگتاں، پادار،“

گوشتاں: ”پرچے؟ منی گناہ چے انت
گوشت! ”اڈکن، گوشانہت، ڈاہ چے انت
بشکوں شری ء نیں منی گپتار
”مہتراں تمو نہ مئے شاہ ذاتیں
زر و سھور ء دہنیاں دل شاتیں
کرتگئے شاہ تباں چہ وت بیزار
ڈنگ و جلاڈ و لُچ و درّ ش گوشتے
پڑتائش گوں گندہواں سُرشتے
کاری و بڑ گان دِیے ہُشکار
ڈالرو گتیاں گوشتے: حوپنت
پہ ہنر وار و بزگاں چو پنت
نگ و آزاتی ء کنت شکار
اے تئی کارنت! اَنگتا پُرسے
واجھگان ء پہ گہرء آورتے
نہ رُوئے زندہ نیں چہ من، زہار
سامراج ء من سنگت و یاراں!
چو توئیں مرد ماں پہ اژدہاراں
پیتہ پرمان، ترا کناں گمسار
تئی ساہ ء کناں وتی مُٹ ء
زردت تراھکیناں چو بدیں چُٹ (۲) ء
رتچاں پکرانی تئی سر ء سیاہار“
کھندتاں من چو کہویں مردے
من نہیاں شیر و شکلیں و ردے
تو بیایے بوڑے من ء، مُردار!

گوں من تئی سنگتی ء راہ چے انت!
کار و کردار وتی گناہ چے انت!
مکھربئی واجھگاں، مزن داتیں
حاکماں کنگ و ٹہل و آباتیں
دُرائیں پیاں بدیں سرانش مُشے
انکلاب ء پہ گہر و لہر بُشے
آپ و گھنیرت ء مردم ء روپنت
سامراج شاہی ء بدیں لوپنت
تئی گناہ چے انت، چپے تو گرتے!
چو بزاں آس و انگراں کپتے
آئی حکم ء گوں من مردء کاراں
پر تئی گرمیں حوناں پیناراں
باں چو زمزیر ء لوپ تئی گُٹ ء
پُھر گوں حاکاں دیاں تئی مُٹ ء
گوشتاں: ”سیاہ رُو ترا مزن دردے
یا شپانگے گوں بڑگی کردے

من، مناں سرچار و گھمزیریں   کاریاں، انکلابیاں بیریں
تو کئے! بیت تئی خدا بیریں   آج پندء چہ ہمت زرع، دیریں
گوں وتی توپ و ڈالر و بگوار
من نہ کنزاں چہ موزگی پینزء   انکلاب ء چہ گمبذ و کھینز (۳)ء
حون و ہیدانی اچ ترپ و ترینزء   آچش و آہن ء جل و پرینز (۴)ء
بہل پچر نہ بیت منی ٹہکار
زیات گوں من مشوریں شو میں سرء   گوات گرانزاں مدے چو سیائیں حرء
سامراج شاہی ء گوں زیت ترا   اچ وتن دست بستہ کشوں درا
یا، چو سیاہاں ترا کنوں سنسار۔“
سٹی دات پٹن چو گنوک مستء   بیڑوں دات من ہم، زہرگ و گست ء
لٹوں بُرز گرت جنانی بردستء   چاراں! کس نیست وکت منی دست ء
لٹ سرء سھوریں بیرک و استار
ہید، ہیداں، ہدیں کتاں سنبھال   گٹوں حسکت دپ ء چہ درنہیت گال
وا بے نت؟ آہو، بلے نہ انتی مسال   چہ سرا ہم و پہ راز و نیکیں پال
دور تر بیت نصیر! سس ء دار

(۱)۔ نان چگی یک پراہ و دراجیں ترون ایت۔ (۲)۔ براہوئی لہز ایت ہزاں دا نگ۔ (۳)۔ درک و دور۔ (۴)۔ زراب۔

نوٹ:۔ 6 نومبر 1963ء

من بیریں بلوچیاں، منی دین انت بلوچ
ایمان ء منی کلمہ و یاسین انت بلوچ
آزاتی و وت داری منی نام و نسب
سربازی منی رسم انت و آئین انت بلوچ

تہاری انت

ہر گورے لٹ و پل گہاری انت
گنجیں بازاراں دس شہاری انت
زندگی تہل تر پہ ہاری انت
گجا ماتی گجا گہاری انت
انگتہ زراگی ونہاری انت
نشہ بوتار و وش کچھاری انت

آسمان، آسمان، تہاری انت
لوچ انت کاری و گڑنگنت دہکان
شوانگ ء چم تہارنت آج گشون ء
ہب ہب انت پہ دپارے ء حشکین
شیتہ سرمایہ دارے دپر بیچ انت
آس زلم ء من مہتگاں روکنت

زندہ در گورنت، چکٹ و تن مات ء

کیئی بون تیر و کئے وہاری انت

بے مینار کئے و کئے میناری انت
لج و ننگانی کئے شکاری انت
شوم کئے، استیمارے چاری انت
کئی، دری چمکراں (۱) گویاری انت
دست ء آوانی مئے کشاری انت
شر شکارش مزور و کاری انت
آدمی چیشاں سکت سزاری انت
سامراج ء گویاں ایشاں یاری انت
کنوم اچیشاں ماں تار پہ تاری انت

بیلاں! ٹکلیں حبر گذاری انت
لب کتگ کئے ٹھمئے و تن مات ء!
سامراج ء گویاں بستہ کئے یاری
کئے گھریبانی دژمن انت نان ء
ڈلے آمنت کہ مااش واجہ گوسٹوں
ڈلے آمنت کہ زڑ و سھورش گون
اے ڈراہ گرک و زراگ و سیاہارنت
لب ہمیشاں کتگ، و تن مات ء
نگ و نان ء ہمیش نعت بدواہان

ڈرائیں بربادیانی بیات نعت

مئے نجات گویاں ایشانی گاری انت

مئے شمعے کٹ، گوں سرچاری انت
 بمب و توپانی آسگواری انت
 ڈیکی وارتگ گوں استماری انت
 سامراج ء گوں جنگی جاری انت
 تنگدین دراج، زغد ء واری انت
 تنگدین موٹگ و آہ و زاری انت
 شانۃ بامء وتی کٹاری انت
 درکپہت نیں یلان! تیاری انت
 مرد پش کپتگیں مبیاری انت

گوں وتی مال و گال و ساه ء نصیر!
 مردہما انت مروچی ساری انت

سامراج، سنگتاں ! گداری انت
 ہر گجا من جہان ء زرنہشتے
 ہر گجا، کاری و یلیں دہکان
 ہر گجا، رستہ روشنی الم ء
 سنگتاں ! تنگدین دل ء چارت
 تنگدین پشت دیہت وتی پرزان
 شپ بلے سیاہ انت، سہب دیر نہ انت
 دیر منزل نہ انت شمعے، بیلان!
 گوانگ و ڈاہنت من کیچگ و کوہاں

(۱)۔ ہنر بانزاں۔ حیلہ سازاں۔

سنٹرل جیل کراچی:۔ 20 مارچ 1966ء

دُرھد

رزا شیراں، چہ گھمبانی جہان ء
درھد دنت شائر ءِ پگر و گمان ءِ

بُرگال

کِسمت واکبالِ عِکَلگِ سِرّیں
 بے بُنیں گپّ و توڑھے شَرّیں
 شوکیں بہت و چّی سیں تَلدیر
 لاگھریں و ہمے، زیان کنت تدبیر

نان لوٹوں

ما گھریوں، نان لوٹوں، نیکہ پیؤج و توپ و بم
 ما گھریوں پچ لوٹوں نیکہ دربار و ہشم
 ما گھریوں یک گدانے کوه و دشتانی تہء
 نیکہ ماڑی و محل، مئے سبزگ و باگھ و ارم
 چکدر ماکم لوٹوں، چکریں بارے بروں
 کیلگ و بنداں کشوں ما، بے نوا و بے درم
 ماوتی ہیدانء ریچوں، سہب تس زردیں دیگرء
 پہ شتا روزی دراروں پہ و ت ء چمانی نم
 گھرم و انباراں شمنے چہ گھلگ ء ما پرکنوں
 لیکہ مئے ماسوم و سپت لوج گوں ہورکیں شکم
 انگتہ او واجگ و میر و امیر و مستران!
 مئے سرء چو زلم و زورت چوکہ آہوء زگھم
 ماہم مہلوکوں حدائی! تاکدین اے زلم و کھر
 تاکدیں ہمتے سرء اے لٹ و لٹمار و ستم
 تاکدیں چواشتر و گوک ء شمنے باراں بروں
 تاکدیں سگوں شمنے ما، ناروائیں مکر و چم

باید اومئے مستر و جاگیر و حکم ء واجگاں
 وت بزانت نہیں نہ مانت اے شمئے جاگیر و دم
 آگندت آزمان ء سھوریں استارے ترپیت
 پہ گھریباں پھالے نیکیں ، پہ امیراں رنج و گھم
 شگھرب و مگھرب اچائی نیر ء شہم ء روشن سنت
 اچ اُرس و کوریا، تاں ، چین و ماچین و بیٹم
 ماکجا بے بہر بوں چہ سنتانی حاصلان
 و ش بیانیں اونصیر ! اوشارز گوہر کم !

شال:- 18-10-1950

اے بنگلگ و ماڑی و اے گوانگراں
 اے دبدگ و لنبب، گول سھوران و زران
 جوڑ پتنگ و کائمت اے دابانی بہار
 اچ منیگ و شے خونان و ہڈان و سران

زندے مانو کین اڈ کنوں

بیات بیلان، بندت سرینان، زندے مانو کین اڈ کنوں
 گشنگ و واریں زندے لجزین، حا کانی چیرے کھڈ کنوں
 نان نہ گندوں، پچ نہ گندوں، روچ و شپانے کار کنوں
 پہ وتی لوچیں کوپک و پشتاں، باراں گرانین بڈ کنوں
 واجگ و مستر، نشنگت لوگ لٹ و پلے گوں نیش کنت
 ہور بہت نہیں واہر و گھریاں! بیات امیراں جھڈ کنوں^(۱)

دور نہ ساچیت گوں من و بیلان، مادی گوں دورے بند مڑوں
 یا بہ ڈگھارے جنت مئے پشتے، یا وتی راہے وڈ کنوں
 یا وتی کومے کپتگ و وارین، چست کنوں آباد کنوں
 یا وتی پھلیں کچک و دشتاں، گوں وتی حوناں چھڈ کنوں
 حون بچت و تیر بگوارنت، مان بیاحت آس و لدی
 سنگ بہنت، بچ ترس میارنت، چو ما دلانے ڈہڈ کنوں
 گال نصیرے ترنبے توارنت، و پتگیں مرداں بست کنت
 کانت مئے گوشاں نیم شپانے، وابے چہ پریں ترہڈ کنوں

ڪهٽ نه بيت پد ڪرنگ ۽

بيا او مني ميرس بلوچ! گردئ ڪجا چو بزرگ ۽
 دردے من ۽ گيرت مس دل ۽ پرتي سبڪس جزگ ۽
 سارتس زمستاني شپے، گورچ و سياتس چلگے
 تو لوچ ونگر ڪپنگے سارت بستے چو استيزگ (۱) ۽
 تي ڪپنگس ڏونڊ ۽ سرءُ مچت ڪلاگ و ڪرگسان
 سندن ورنٽ گوشتاں تي تو لگ چي پيم پھ مزگ ۽
 ٿهگس ڪتابي لچگان، ارگ سرس درابگان
 سرين بستگ و مچ پنگت، تي گنج و مال ۽ دزگ ۽
 ايش ۽ نه زاناں برات مني، نادائينے تو يا لگهور
 ٿڪس حبر ايشهت گوشاں، ڪهٽ نه بيت پد ڪرنگ ۽
 باور ڪنهت براتاں مني، مرچي هما ڪنوم زندگنت
 پد ڪرنگ ۽ پيس گرنٽ تيراني گرمين شنگ ۽
 دردے نصيرءُ من دل ۽، چوزاري و پريات ڪنت
 درمان ۽ درداني ڪنهت، ٿياني منياهت گزگ ۽ (۲)

(۱) - تردنگل، برپ۔ (۲) - بزاں گوگ ۽۔

بیابیا اور انقلاب

بیابیا اور انقلاب ! مجھ پہ سر مچاری ء
 بیابیا، کیا کہ زندگی گونزیت نہ چوپہ واری ء
 ہزار نشتر اں گھم ء، زمانہ مئے دل ء جنگ
 تھیت خون اچ دل ء مئے گُلب ء او جاری ء
 برنت امیر بڑگانی خون وہید ء ہاسل ء
 تہار ونگ و محشر انت اد ء جہان پہ کاری ء
 امیر ء عیش و جو پگ ء جگ ء ماں کارکت گھریب
 شپ ء گوں گھم سحرکت و روج گوں آہ وزاری ء
 چو اژدہا رء کوہ سرء زمانہ تاب و لیٹ وارت
 ورن انت وار و بڑگان ء، بے پزا نہاری ء
 و تن تباہ چہ مستران و کنوم انت گار و درپہ در
 گھریب و بزرگ و شوان تچان بخت تارپہ تاری ء
 بیابیا، کہ نین نہ بیت سگت و سینہ گوں نصیر
 ماں کوہ و دشت و کچگاں توار جنت، تیاری ء

تدبیر ہرچی

پہ پہر و مُلا تدبیر ہرچی
 دانا، دلیراں پہ، تدبیر ہرچی
 شاہانی چیر ۽ مُلک و دیاراں
 اگل و زبان ۽ پہ، تہزیر ہرچی
 جمہور ۽ پُر امنیں دُنیا جتا انت
 پہ سامراجیاں، شمشیر ہرچی
 لکجت و مزدور، بزرگ، شوانگ
 بوتار و میرانی، نکھچیر ہرچی
 زردار و سیٹھانی سیائیں جہان ۽
 نیرتہ انسان دِکیر ہرچی
 اے جن و جادگ، تہویت و ساگ
 نادان ۽ پادانی، زمزیر ہرچی
 مردگوں ہکلیت ۽ دست و گلا شنت
 نامردیں پونچاں پہ، تسویر ہرچی
 کار و یکھین انت پہ زندہ کتوماں
 پہ مُرتکیناں تکریر ہرچی
 گال نت نصیر ۽ آمی و آسان
 گپ نت درائین، تپسیر ہرچی

بیاساکی!

بہار و سبزگ و گرئند انت الاءوش
 سیائیں بمرائ کنہیاں گنگ نوش
 بیاساکی! بیار سھوریں پری ء
 زر ء وشمیں چرکوں کرتہ بے ہوش
 تی ساکی گرمی ء حیر ، ساکی!
 بدئے تنگے مروچی تو بگوں پروش
 بیاساکی! بیادش رنگیں زیبا!
 بی او نازنین ، نازاں مکن چوش
 بیاساکی! مروچی دہیت کنت دل
 گھم و درداں مجیں گپتہ پہ شیموش
 بی ، پُرکن بدئے پاکیں بلور ء
 منی گٹ ء ، بند گالاں بکن گوش
 بزیرنت کنپ چو پھلئیں بہار ء
 ہباں چہ مر مر میں درداں پراموش
 سیائیں کنیز چو سیائیں بلاء
 گنگ مارا درء چماں چہ رُوپوش
 بیاساکی! بیا! چیر اندری بیا
 مگند اتنت ترا ٹلاں گوں چار گوش
 بی ، گوں گنوش و زر گوات و سمین ء
 بیاء ہر وڑ کنئے او زانگ و ہوش

بیا، یال کن کہ تو ہجر نہ دیتگ
 چشیں زلم وچشیں کہر وچشیں کوش:
 یکے بتگ گوں ساد ء درنگہ چہی
 بن ء، چیر ء سرء آس ء جل وچوش
 یکے اچ چابکاں سبزنت چو نیل ء
 چہ شہماتاں دپ و دیم یکے ء دروش
 یکے کپتگ تپوڑی زار نالیت
 چہ بُوٹ ء ٹھوکراں ترکاں (۱) گتگ پروش
 چو دہول ء پادو ناگک گتگت گوات
 کہ اوشتا تگ اَلپ چارده شپ و روش
 وت ء گوں، لئیپ کنت آچوگنوک ء
 چہ بے واپی شنگ ہکل و سرء ہوش
 پہ جولان یکے ء گراں برانت
 کلنگ ء دستگ و لئاں گتگ موش
 ہلکدار ء چو یکے زرد گشتگ
 شپارکیں رنیپلانش داتہ گور موش
 دولٹی حسکت تن نک و گلو ء
 چہ سھوریں پلپلانی دہشت و گھروش
 دل ء دردنت و لاپ ء پیچ و موڑنت
 سیاہ و حاگیں دالانی کلچوش
 شپ و روچ ورد و قرآن و سلانت
 خدا، پاکیں نبی، گھوس و بلانوش

گر سَند و گریوگنت سیائیں جُوانی
 من ۽ ساکی! وَتی یات ۽ چہ مَشْموش
 بیا پہ سنیل ۽ نیون ۽، دَمے بیا
 منی زرد ۽ بکن سرسبز و گلپوش
 پکند بیلاں، کہیب و لُدگانی
 وَتی حگاں پہ باراں زرتہ بردوش
 پہ پَہر و ناز، زمزیش گوڑ ۽ نعت
 دو چَمَش بُرز و استاری دینت گوش
 پل و لُٹاں چہ، دیپا نعت گھریب ۽
 بلے باندا، چو استار ۽ دینت گوش
 پروشت زرّ و زورانی بُتان ۽
 کنتش گار و گم چو زرّ گ ۽ تروش
 گھریسین بزرگ و مزدور و بَجّت
 شپانک و بیرسریں پھوال چلپوش
 گزنت حگاں اُلسی واجلیگ ۽
 یلیں وَرنا، مڑا داریں، مزن ہوش
 دلال و مگھربی ڈنگ و پلو کان
 چو آرت، گوں سولگ و کرماں دینت سروش
 اے کبیز و کنگلیں تارش نہ دارنت
 چو آراء در کپنت پرہیم و پر جوش
 تپنگ و توپ و امریکی گرابان
 نہ بنت مُشکل کشا دُنگانی ہمروش

اے کٹ و چوپ و خون و ارس و حوناپ
 دیئت دیم و گل و رنگ و دل و جوش
 بیا ساکی! بیا محبوب و مہرنگ
 بیا، زوراوری گوں من مکن چوش
 بیا، دل پہ تئی دید و زہیر نت
 بیا، پچ کن وتی انباز و آگھوش (۲)
 بیا ساکی! منی چم و سرء بند
 دو، سئے تنگ مہبت و گوں من بکن نوش
 بیا، او دلربائیں دل گشا بیا!
 تئی من بندگاں زرگپت و دُر گوش
 بیا ساکی! پدئے تنگے نصیر و
 پکت درد و گھماں دَوْر و پراموش

(۱) پہلو تک۔

(۲) اُردو لہر آغوش۔

ماں پڑے بگوتزیت

بلگہ زندگی ہر حال و ہر وڑے بگوتزیت
 مگہ جی زندگیئے آ، کہ بس چڑا بگوتزیت
 منی پہ یک جوے ۽ ہم، پہ وت بہانہ گراں
 آ زندگی ۽ پوچھیں کہ بے مڑا بگوتزیت
 زمانہ شرتت اگس مئے دل ۽ وڑا پہ بیت
 چہ آپش ۽ بتہر دینکہ بے وڑے بگوتزیت
 دراج و بے کش وچیلیں اُمر کہ حدے بیت
 کنانی ندرے دے ۽ کہ ماں پڑے بگوتزیت
 گھرب نہ انت کہ بنگے پوشیت پٹ و بنات (۱)
 بے، گلین بشرے زند ماں گودڑ (۲) ۽ بگوتزیت
 جہان ۽ گہنگیں رسے کہ ہر کسے ماں ادا
 گرسوب لوٹیت، حونانی اُچ تڑے بگوتزیت
 نصیر ۽ گوشتن و گالانی زانت مانا ۽
 آء سر مچار کہ تیرانی اُچ لڑے بگوتزیت

۱۔ ابریشی میں گدوچ

۲۔ درتیں، راڈیں گد۔

چُپ نہ باں

تاں زندگاں او دُڑمن جاں! چُپ نہ باں
 داراں من دپء تڑیں زباں، چُپ نہ باں
 بے شک تہو بکُش، زُلم بکن، آس بجن
 من دارء سرء حکت گونشاں، چُپ نہ باں
 پڑونکے نیاں من کہ چو یکدم بُسچاں
 من شہمے یاں تاں سُہب بلاں، چُپ نہ باں
 تانکس وتی زردء چہ زراب ء مدیان
 دشت و جبلاں آپتے ماں، چُپ نہ باں
 سر چیر و تباہ تانکن مئے ورنہ مکشت
 سرمایہ پرستانی جہاں، چُپ نہ باں
 تانکس چہ وتی واری ء کشت ء دہکان
 امن ء گوں موارت لَنکھے نان، چپ نہ بان
 لاپ سیر و پہ آرام مہنت تانکس تمام
 مئے گونگنیں گجٹ و شوان، چپ نہ بان
 تانکس گونجیاں اُچ بُن و بیح ء مکنان
 بوتاراں وتی گار و زیاں، چُپ نہ باں

مارا شت و زنداں کدی چُپ کرت کشت
 تیرانی درہدیں ہورے شلاں، چُپ نہ باں
 دل سوختگ و جاں دور و جگر کپ و دوکپ
 ساہ تا نگہ بُت ء ز رگے ماں، چُپ نہ باں
 من رندی نہیں کنو لے گوں نصیر ء بستگ
 آزات پیاں، یا کہ مراں، چُپ نہ باں

نوٹ:۔ 21 دسمبر 1960ء

پادانت او بزگ و واریں براسان
 پہمندگ و زوراک و تیاریں براسان
 اے لوچی و چمداری و گزٹن ء زندء
 ہیر و پاں دیہت اومنی ساریں براسان!

سحر بیت

(اکبر بکٹی و ہندی پنگ و سرء)

سیائیں شب و انجام جَلشکو کیں سحر بیت
 ترپنے سدپ و حَلہ و مانیت گنو ہر بیت
 آہن یلہ نیں سنگے، نہ یرزیت بہائے
 آس و من کپیت، ٹو پک و شمشیر و تبر بیت
 شوم و تہہ و کھڈ بیت و رُدیت توخم کشار و
 زندان و تہہ و یوسف (۱) و دیر گندی نزر بیت
 بیرگیریں دلاں آپشے ماں بیت جچو کین
 اوژناگ ماں سھوریں زر و سیائیں گول جگر بیت
 زالم پوہ و سرپند بیت حلیں حمر و زیت
 سبزیں لڑ و تیرانی دپ و ہر دیں حبر بیت
 آء روج نہ انت دیر کہ من رَوئے زمین و
 اچ لٹ و پلن و کشتن و آزات بشر بیت
 سیاہکاریں پلوکانی سرء، تپکیں ڈن و
 مرداں: وتی سر بازی و جوہد و گول زپر بیت
 دل سنگ بیت بیرگیرین، چوپولات و ارادگ
 سنگ و سرء پولات کپیت، چست شرر بیت
 زلم و جٹ و لبوک ہدیں جُلگہ بسوچنت
 سر سبز وتن مات گول حونانی متر بیت
 آزاتی و راہ و سرء پُر گا مین یلاں پہ
 زہر آگ و ہر جوڑ رہ و شہد و شکر بیت
 مہلوک پہ حکاں وتی ہر دینکہ بجنیت
 شاشان (۲) گول یک دہکے و آواریں گدر بیت

تیرانی درہد و پاہو ء لوپ و شت و زندان
 مردانی کدم سُست نہ بنت زلم ستر بیت
 ننگ ء چہ کدی دست نہ زیریت و نہ زرتگ
 ہرچوں کہ زمیں سہور و بلوچ ء پہ ہتر بیت
 بیداد نہیاریت سرء جھال بلوچ ء
 ٹہی نین پلنگ ء من دل ء کینہ ہتر بیت
 اچ شارء دوریں دل ء ہرکتہ ء درکنیت
 سنگانی سرء، ہچو دل ء آئی امر بیت
 ہر چنت کہ بیت توپ و گھرابانی نمائش
 گوں زالم ء، مزلوم ء مڑو جنگ، مگر بیت
 پہ سامر (۳) ء لٹ و پل ء گوات گپتکلیں دیہان
 سوگھند نصیر ء کہ ہما روج سکر بیت

(۱)۔ یوسف، ایسپ۔ (۲)۔ جہلادان ء کوہے ء نام انت۔ (۳)۔ سامراج۔

کلات:- 25 اگست 1962ء

بیلاں پہ وتن کوشش و تدبیر کنہت
 اے زیم و زراگاں چہ وتن دیر کنہت
 کاریکہ اگن گوں حبر و پنت مہیت
 پاداہت و گوں شیلگ و شپگیر کنہت

چو وڪابءَ

بملڪوار سرءُ بال ڪنن نعت چو وڪابءَ
 تيراني توارنت چو ڙنگوڪيں رباب ءِ
 چو ڄمءُ سڀائين ءِ مڇ و ديهيت سرءُ انت
 توپاني گرڻند ءِ چه زمين گپته زراب ءِ
 در ريتگنت اڄ هر ڪش و پهنت ءِ زيانڪار
 چو مور و مدگ ڙرت سرءُ گهس و گيابءَ
 ماتي وتن ءِ ڪوه و ڏل ءِ تپنگيں هر سنگ
 چه حوناں دل ءِ سهورنت چو گلابءَ
 زرڪشيں جھوداني جهاں سوچيں دلان
 حوناں ءِ گھرباني ورنٽ چو ڪه شرابءَ
 ارداں ماں مڪھل روپيں سپاهاني شپ و روج
 مرداني سر و گردن نعت من تند و تباب ءِ
 ننگاني گشاں بڙتگ و مرداني مينارءَ
 ڙلماني حبر گوئسته بزاں حد و حساب ءِ
 حڪاں په وتي جڻتگنت وار و گھربان
 حوناں گون نويسنت وتي تڪدير ءِ ڪتابءَ
 ابرستيں مهلوك وتي آزاتي ءِ جنگ ءِ
 سنگاں گون سگر پروشيں ديهت ڏوک ءِ جوابءَ
 ورناءَ، وتن ءِ گون وتي حوناں ڪنت آزات
 لُوچي و هُڏ و لُٽ و پلن ءِ درد و هزابهءَ

ایشی تہہ ء شک نیست کہ آزاتی ء بوجی
 خون ء زرع اوشناگ کنان کنیت تیاب ء
 سریں بستہ یلیں کاری و دہکان بجنینت
 من دهنز و مجاں گارکنت خان و نواب ء
 ماتی وتن ء آپشے پڑینتہ بدیرگان
 بھلہت نیں گس ء نندگ ولئیُب وورواب ء
 سریں بتگ و چاڑگگ و ملان ء درانت
 واری کشیں دھکان چو در روت پہ لاب ء
 ماتی وتن ء کوه و تملاراں ماں پُرو شہت
 سرمایہ پرستانی رَدیں شوکت و داب ء
 چنگیز و ہلاکو پنت یا، نادر و ہٹلر
 گھوڑنت چہ زلماں وتی، ترگنت چو حباب ء
 دوریں دل ء اُپتارگنت گپتار نصیر ء
 چٹانی شکنت ارس و سچیت دل چو کباب ء

نزوری پرچے!

ٹرس چینی گنت! لگھوری پرچے؟
 سنگتاں! زردی نزوری پرچے؟
 بنگ و ولجہ، دو زدنت درا
 وتی ریپنگ و کوری پرچے؟
 بنگی منگ انت زلم ۽ پہ ادب
 سس ۽ بن بند۽ نہوری پرچے؟
 زند و آزاتی ۽ مانا پکنت
 زر ۽ زمزیراں پہ گوری پرچے؟
 مزک یا زند! سر ۽ ناہ بیت
 نیام ۽ گمبولاں من دوری پرچے؟
 نیری رپتار ۽ گول انسان روئنت
 شمئے جاں بڈی و موری پرچے؟
 پرات حوناپاں دلانی تینکنت
 زرتاہت کدہ بلوری پرچے؟
 ہید و حوناں گول رہ ۽ در بہرت
 کھنگ و گریوگ ولوری^(۱) پرچے؟
 خون ۽ گوارشتاں پزاننیں نئے نصیر
 جنت مپتوار ٹھکوری پرچے؟

(۱)۔ لولی

منگھو پیر 17 جولائی 1964ء

دچار

چٹاں پچ کن، در و دیریں گر و گنجان ء دچار
 زلم و زوراں گوں، پہ حکت ڈیکتہ، مٹان ء دچار
 کپتہ تل پچ من ڈل ء، حوں وریں دُروہانی شریک^①
 بیرگر و بیریں چو نکانی تو سٹان ء دچار
 دہیت و لمبوکاں بگند، گلگ و ہلکانی تہہ ء
 سھوریں حوناں گوں چگینیں ڈل و پٹان ء دچار
 توپ و بمبانی گُباں بٹگن اُو تیرانی درہاں
 سیریں بالی گھرابانی ہلٹان ء دچار
 جیل و زنداناں بیا، سرکشیں بندیکاں بگند
 کتوم و ملک ء پہ سرء گوازی و ٹٹان ء دچار
 موٹل و لاری دٹینکاں گوں، دے گون یکپ
 لنگڑ و لوچیں دلیرانی چوٹخان ء دچار
 توپ و وت کاریں ٹینگ، بمب و مشینانی دپ ء
 سرمٹابانی سلاح: دپر (۲) و لٹان ء دچار
 سرمچارانی بکن سنیل شکاری تیران
 بزدلانی دوئیں چم تڑ و رپٹان ء دچار

زړو زور ۽ گون گوشت: مُلک ۽ گهمردانی گروں

سامراج ۽ در ۽ نگر گریں بجان ۽ بچار

مذهب ۽ سُنْتیاں (۳) چارِینت تراوای دینت

وَت چو چنگیز ۽ دینت بیڑ کچان (۴) ۽ بچار

سامراج ۽ در ۽ پینگانی تیاری ۽ بگند

اُستمان ۽ ماں جهان ۽ ممت ۽ کٹان ۽ بچار

وَتی ارساں گوں پہ تو بالہ ڈیوائے نصیر

حون ۽ برنمش ۽ اودل ۽ روئیں، وٹان ۽ بچار

کلفشن کراچی:۔ 27 جون 1965ء

(۱)۔ دو دامری۔

(۲)۔ دپ پُریں پنگ۔

(۳)۔ وای گچو کیں ورا کے کراچ بلوچی جرو بوٹھاں جوڑ بیت اوسا نہیں چک ۽ وارینتی کہ وای بکیت۔

(۴)۔ لیگار۔ چل۔

آسمان و زمین و هرچی ایشانی تہہ ۽

استت و پنت، کانت ماں انسان ۽ رہ ۽

پرشت و کپنت نرمی ۽ دیما بشر ۽

کل بنتی پہ اکتیار (۱)، بزاں، بید چہ سہ ۽

(۱)۔ اختیار۔

پرو!

پا دا و رنا، من پڑا کھکری گرسندان ء، پرو
 گلین ماتی و تن ء مہراں رندان ء پرو
 پرو شکست دژمن و بدواہ، تی تپا کانی کلات
 گوں سراں، کنومی کلات ء وتی بندان ء پرو
 تیر بگوارنت تی سرء، برب بترنگت بلے
 وتی شاگاماں مدار، دیتزء کھندان ء پرو
 سامراج شاہی ء، سیاہ و بزیں پوجاں چہ مترس
 ہمت ء گوانگ جن ویراں زرعتندان ء پرو
 تو بلوچے ء و پدکنزگ میارنت پر تو
 گمبزاں ایردے و چوشیرء گمندان ء پرو
 من جہان، کاری و دہکاناں نشانے اشتگ
 دل ججن، سست مسی، زیر ہما رندان ء پرو
 کتھی استارء و ژء ء گال نصیر ء برگھشنت
 گار راہ ء نہ کنئے، بے رہیں سندان ء پرو

مانیتِ حبرِ مئے

ما، مانوں ممانوں، ماں جہاں مانیتِ حبرِ مئے
 گر مانیتِ حوناں دلِ ءِ ورنائیں، اسرِ مئے
 بندنتِ ڈلِ ءِ سِنگاں چہ، دوسدِ چیدہ پہ یاتِ ءِ
 راہانی سرِ ءِ، بیتہ اچوداں کہ گزرِ مئے
 چوں چونیں جگرِ سندیں ہزاہاں چہ ماگونتگ
 دلِ زانتِ مڑا دارین و یاسیائیں جگرِ مئے
 اشکِ ءِ و تنِ ءِ، ماجتہ شرتاں، سرو مالِ ءِ
 بندِ رنتِ و تی آزاتی ءِ پہ، دولتِ و سرِ مئے
 ہرچوں کہ رہِ ءِ، آس و سرپ و حون، بگوارنت
 مئے گام نہ کوشنتت و نہ کوشنتیت سپرِ مئے
 زانتتِ شہ و سلتان کہ مئے وارنگتِ داستان
 ماوتِ چو پلنگاؤں، وکابِ ءِ چو نظرِ مئے
 لبیاں ماگتگ سھوریں پڑِ ءِ، گوں سروساہان
 ہڈِ چر تگنتِ مردانی، مدام تیگھ و تیرِ مئے

حوناں گوں وِتی، ما وِتن ءِ رتجّہ کاؤں
 سد وار چکیں بیتنّت اے گِٹّ و گدر مئے
 ما، پروشنگ و گچ گچ گتگ و پرتّہ (۱) گشتگ
 پئو جاں گوں بزیں آتھگنت بدواہ ستر مئے
 ما، واجلوں مُلک ءِ وِتی، کئے را اے مجالنت
 دیم ءِ مئے پداریت و بسکیت، ہتر مئے
 ہر دور ءِ گتگ شائراں مئے ذکر و بیان ءِ
 زبنت نصیر ءِ گوں بلے، گپّ و حبر مئے

سنٹرل جیل کراچی:- 26 اگست 1965ء

(۱) - درپتہ - گچین کتہ - برنگ ءِ درکیت -

گوں زالم و سرزوراں نہ بیت گپّ و حبر
 رحم ءِ پے کدی ہرز گورایشاں تو مبر
 گر آکل و دانا و گھہ و سرحالے
 چیشاں پگر حکاں وِتی گوں تیگ و تیر

جنت کادان

(کراچی ہندی جاہ پھلڑی جنگ و ہدے)

زَمزیرِ جویں دستاں، سیاہماری جنت کادان
 اُحوں وریں سیاہ کرتوت، ایش ہم گوں تئی دادان
 ما، اے بُت ءِ سولین ءِ رودینتہ من گہگیری
 ٹپش نہ کدنت جہلین، ہر چُت تو مٹھے وادان
 ہر چوں کہ دلت لوٹیت، زُلم تو یکن و س ءِ
 سر کئیپ و مڑا یانی، جہل بیت نہ تئی پادان
 آزاتی و جانبازی، پُشت ءِ چہ مئے میراس انت
 لئیپ ءِ ماں سر وساہ ءِ، کمتر نہوں آج سیادان
 ہردیں کہ حبر آتگ، مئے لُج و مینارانی
 ما، چم نہ جنگ جہل ءِ، نئے چارتہ بیدادان
 ماڈیکتہ شاہاں گوں، سُلطاناں گوں پیڑیتگ
 چوسسول ءِ دوشش ماہ ءِ، ما گونٹگوں کو ہزادان (۱)
 سبزیں لُڑ و کاٹاراں، ما گیتہ گور و جان ءِ
 من تھگ ءِ پاہو ءِ، ما چلگوں سادان
 مئے کنول چوکوہ ءِ نیت، ہر روت، حبر تروت
 سبزیں لُڑ ءِ چیر ءِ ہم، ما داشتہ وتی ہادان (۲)
 زمزیر نہ چندیننت مئے سس و مڑا، نادان!
 آس ءِ ہم نصیر ءِ تو، گندے پہ گل و شادان

سنٹرل جیل کراچی:۔ 19 اگست 1965

(۱)۔ فردوسی ءِ شاہننگ ءِ پہلواں کک کو ہزاد۔ (۲)۔ اہدان ءِ، کولان ء۔

کَشْووں چہ سِکندانِء

مَرچی او منی بلی! ما کپتوں زندانِء
 روچان و شپاں سیائیں اُمرِء و تِی گندانِء
 روچے ماں سِد و بنداں، روچے ما کپوں تندان
 زمزیراں گھلامی ء ہچیش روں سندانِء
 گہگیری و سر بازی، مئے جُبُگ ء دستو رنت
 پدکنزگ و چپ بندگ، زیبا نہ انت رندانِء
 دُژمن چہ حسابِء انت، مال ء چہ حبر گوں ما
 ما پ و تن ء نگ ء، سوچوں و تِی جندانِء
 ہرچوں کہ بخت دژمن، دہنگاں مئے سر و دیمِء
 ما مرد کشیں الماسوں، بُراں روں سندانِء
 در مُلکی مزان ٹاہان، بیانت بېرنت مالان!
 زُلمے کہ مہیت بہرے، و تِی مُلک ء بُندانِء
 ہرچی بېرنت مَرچی، کئو لنت نصیر ء گوں
 روچے مئے کپنت دستِء، کَشْووں چہ سِکندانِء

س، ج کراچی 27 ستمبر 1965ء

او برات! پے او میتِء مَبند دستانِء
 بے کاری ء گوں بَت نہ کنتے مستانِء
 دستان بُسریں، کاربکن، کاربکن
 کارنت کہ دنت زور و توواں دستانِء

شان

بیلاں! (۱) زمزیر مروچی شُمنے دستاں مان نعت
 اے پہ آزاتی ء، مردانی سپا و شان نعت
 کھنداں، کھنداں ء مزار سینگش گوازیناں رو نعت
 سیائیں زندان ء شپ و روج، بلے سکت گران نعت
 جیل و زمزیریاں چہ، ورنہ کدی لچیک نہ بنت
 ہتھکڑی، بیڑیاں گہیل وتی زیور زانت
 دل چنڈی نہت و ابرستگ و گرننداں برہت
 دیمپہ آزاتی ء ہر گام کپیت، زندان نعت
 زلم پروشیت مرء، سنت و ست مردانی!
 آ کہ بندت چشیں اومیتاں، چٹیں نادان نعت
 زلم، بیرگیریں دلان بیرء تج ء رودینیت
 ہتھکڑی مرچی ماں دستان نعت شُمنے شاد بہت
 انکلابات چہ زلم ء، ماں جہاں وادان نعت
 اے پہ آزاتی ء گراں ملین ء، سکت آرزان نعت
 ہاند اوت گندتی، چو بنگ ء گوئن ء لرزان نعت
 دائم ء چوش نہ مانیت سحر و شام ء بہان
 مرچی جیلان نعت، ہما باندا سرو پچمان نعت
 پاہو ء لوپ بیت یا، لڑیں زمزیر بہت
 دراہ وتن دوستیں، گہمردان پہ سرو سامان نعت
 بیلان! زمزیریاں ء چوسبزیں لڑ ء دُروت دیہت
 مرچی چو پھل ء، نصیر ء دل ء ٹپ کھندان نعت

سنٹرل جیل کراچی:۔ 17 اکتوبر 1965ء

(۱)۔ کراچی ء بند بچا ء چہ، دیمپہ ہدالت ء برنگ ء و ہد ء لال بلھش رندو و گورناتیں بلوچ ستلانی دستاں ماں ہتھکڑی جنگ ء سہرا۔

تن کدین!

تن کدیں سگتاں! اے نندگ و چارگ، تن کدین
تن کدین چٹانی بندگ، دل ۽ دارگ تن کدین

تن کدیں گندگ و تی ہتگ و پانی زراب
تن کدیں مئے سرء، بمبانی گوارگ تن کدین

تن کدیں لٹ و پان ۽ جُلگم و تیلانگ و گھرب
تن کدیں لُج و میارانی پتارگ تن کدین

تن کدیں پاہو و زندان و ملام و مٹلاک
تن کدیں پٹاں ورگ، دست نہ شہارگ تن کدین

زلم حد ۽ چہ و تی گوئنگ و نیں سگت نہ بیت
تن کدیں دل جننگ و زلم ۽ ندرگ تن کدین

بلکہ بیلان! نیں سرین بستگ و چاڑکہ بہت
تن کدیں بستہ دپ ۽ گپ گوں اشارگ تن کدین

چاپ زحماں گوں جننگ بیتہ شئے کار مُدام
تن کدیں دژمن ۽ ننگانی سپارگ تن کدین

دژمن ابرستگ و ملان انت گرسندان و شلان
تن کدیں پراتانی ڈونڈانی سوارگ تن کدیں

دل و دستاں ، وتی ہمراہ پکنہت ، در پکنہت
تن کدیں پیزی گمانانی گمارگ تن کدیں

مرچی ماتی وتن ء لُج و منیار ء گوانکننت
تن کدیں لُج و منیارانی ممارگ تن کدیں

سنکٹاں ! گالاں نصیر ء مَشْمُو شہت کہ گونشیت
تن کدیں وِسپگ و پیراں نہ شمارگ تن کدیں

سنٹرل جیل کراچی :- 18 اکتوبر 1965ء

بیلان ! وتن ء لُج و منیار ء دروہی
ننگانی کسم ، مات و گہار ء دروہی
حاک ء وتن ء پہ زر و سیم ء مدیہت
ماتی وتن ء پھلیں بہار ء دروہی

سے ارس

(نواب اکبر خان بگٹی ءِ گریپتاری ءِ وہدءِ)

ارس سے وڑ رچنت چہ دیدوکان
 زرد ءِ لہڑ و گھمانی تپاس نخت
 پسگانی گوں کھمبراں گواران
 ترس و لرزانی ارس، پھریں لاس نخت
 نودی شنزاں، گوں نرمیں آہسردان
 مہر و وٹھی ءِ ارس، الماس نخت
 گلگلاں بنت من چٹماں سھور مویشیں
 گہر و لہڑانی ارس، تریشاس نخت
 حکت و بیرانی توہم ءِ رودیثت
 انکلاب ءِ تج ءِ، دل ءِ پیاس نخت
 نذر باتاں پہ ارساں حوں جوشین
 آپ نخت چٹمانی، گھمیرت ءِ ماس نخت
 کنوم ءِ آزاتی ءِ من جوہد ءِ رہ ءِ
 سرچارانی ارس و حوں، براس نخت

مئیاریانی

پل و لٹانی آماج انت
 من جیل ء کوٹھواں سیائیں
 سران اشته من دل دست ء
 وتن مات ء پہ ناموت ء
 من گرتنداں توپ و بمبانی
 گہمرد و ننگریں ورنہ
 نہ بجخت چہ وتی کنول ء
 خبر پال و یلیں پُنگ
 بدینک ڈاہ و واہو بیت
 میاریاں، پُشت پدی اشته
 حُج و دهنزاں من زلمانی
 پہ ننگ و نام ء دیمپانی
 لگھورانی دلاں پونچین
 نصیر ء گال دل موشین

وتن ماتی میاریانی
 رڑفت زلم ء شکاریانی
 مردان نخت ننگریں ورنہ
 پہ ننگ ء کوہسارانی
 من تیرانی درہدیں اوراں
 جعت چاپ ء سگھارانی
 نہ ٹرسنت پہ سرومالان
 وتن دوستین مزارانی
 یلیں ورنہ مڑا دارین
 نہ روت سنیل ء بہارانی
 وتن مات ء یلیں پُنگ
 روخت دیما جزارانی
 من گھدارانی دلبدان
 کفت کار ء کٹارانی

جیل شال:- 21 مئی 1968ء

تو ماہے ے، ما پر تو چوکبگ ء دلیگر
 تو پھلے ے، ما بلبل وسک پرتو زہیر
 مرچی کہ بڈاں گپتہ ترا سوحہ چہ گہر
 باندا تہ گروں ترا، کنوں ما کشمیر

شہد و گلاب

تریشا سے بُتِ ءِ مانِ انتِ نہ زاناں چہ گُجا!
 تِلّا ءِ زِرابِ ءِ چہ، کہ چاندی ءِ مُجِ ءِ
 ہیدانی شلچانِ ءِ، چہ مزدورِ نَجِ ءِ
 اَرسانِ ءِ چہ گوشِ ءِ، ورنٹِ دِہکانِ ءِ کجِ ءِ
 واری کشیں مہلوکِ ءِ چہ خونانی گجِ ءِ
 یا، شوانگِ و گجٹِ ءِ چہ، پٹی (۱) ءِ دَجِ ءِ
 تریشاے، بلے مانی چہانِ سوچینِ زِرابِ
 پِلّانی دِلِ ءِ، گواتی کناں، بیتِ پہ تابِ
 چنڈانی گوں گالاں وِتی، گروکانی حسابِ
 ماڑی و محلّاں من کینٹِ بھیر (۲) و شہابِ
 نئے سامرِ دِلِ بنتِ، نہ بوتارِ و نوابِ
 واری کشیں مہلوکِ بچٹِ چہ ہرابِ
 گُپتارِ نصیرِ ءِ من دپِ ءِ شہدِ و گلابِ

۱- پشت، مُسک - بڈ۔

۲- کپتلیں گروک۔

گھماں پتاراں

بے واراں کہ واک ووس نہ داراں
 آسان نہ انت، دل ۽ پداراں
 بے سارو دلاپ کنت مزاراں
 تئی ملگی ڈیل انت من کٹاراں
 گرما پگاں تئی بُتنگ ۽ ماراں
 من پرتہ، گنوکی دس شہاراں
 ہرشپ چو پرد ۽ بیکاراں
 گاڑیتہ ہر کہیں نہاراں
 کانت و گونزنت، گھما پتاراں
 زلمانی، سیائیں شپ تہاراں
 اشک ۽ رہ بجیت اچ تاراں
 پہ چاکر ۽ لہبے من بہاراں
 شرنت، نہ کہ زند پہ مہاراں
 استارے ترپان انت من گھباراں

جی دوست ① تئی گھم ۽ من گاراں
 اے رگر میں لوار و انگریں روج
 چلی ② ۽ تئیر و یکتائی
 دلترک مہاں تہ چوں بہاں من!
 ہر روج کہ بلان ۽ روج آسیت
 ہرشپ کہ میرزین گوات بُت ③
 حوناپاں دل ۽ وراں من ہر روج
 بے وساں، جُنداں من چوتی ۽
 مردانی سر ۽ اے روج کانت
 چو دہنز و نج ۽ بنت دیر و تالان
 مردانی خبر گوں توکل ۽ انت
 حاتی پہ مُرید ۽ مخرے نت
 زندان نہ، بلکس لوپ گٹ ۽
 کنت پما دی، روچے روژنائیں

پہ کوم و وتن، نصیر ذگریں!

من مال و سر ۽ کدی نہ چاراں

(۱)۔ میر کھوس بھش بیژن جو ۽ ساہیوال جیل ۽ جہنائی اوسی کلاس ۽ من دارگ ۽ سر ۽ (۲)۔ تہائی، کھولی۔ (۳)۔ کوشنتیت۔ ہب بیت۔

ساہیوال:۔ 10 جولائی 1968ء

تومات، تئی رنگ و بہارانی کسم
 تئی سھوریں گونزند ۽ سحارانی کسم
 شپوں ترا بانوری لباسے روچے
 تئی سوٹلیں بیکانی، مہارانی کسم

جتا ائت

آزاتیں مردمانی بے شک جہاں جتا ائت
 جہاں ء زمیں جتا ائت، بُرز آ زمان جتا ائت
 کنومانی چم ء نیر نعت، دست و دل و زبان نعت
 ننگ پالیں ننگرانی نام و نشان جتا ائت
 کقوم ء پہ داب و ٹھالاں، ملک ء پہ سرگوں مالان
 گربان کنوکیں بیرانی دودمان جتا ائت
 زمزیر و سیائیں زندان، ساہ ء گو بخت، ولیکن
 لوج و شُدیکیں مردانی امتحان جتا ائت
 زنبال پہ چرپ و وٹھین، پینگ ہم سُر پینیت دُمب ء
 زند ء پہ، زہراں تیکیت، آ رازدان جتا ائت
 شائیں گزء تیرے، تاہوز رنگ و سیرے
 دست ء کمان جتا و درین ء کمان جتا ائت
 چہ کجرات ء دُور ء، چہ بُردل ء زمان ء
 مردانی سرچارین، دُور و زمان جتا ائت
 حونانی ہور گواریت، رنگانی در نین بندیت
 گرسنداں من زلم و زور ء مردانی شان جتا ائت
 چا بُردلاں نہوں ما، زلم ء بچکوں دیما
 آ مردم نعت جتا نین مئے استمان جتا ائت

پھل درہنزیں نو بہاراں ماچو سمیں سحارے
 سکی وسوریاں من مئے داب ومان جتا انت
 باندا پہ بڑہ کاراں بیت روج و شپ نہ مانیت
 دیدے چہ زانت وسوجے، وہم وگمان جتا انت
 او ماڑیانی مالک ! ناہ مئے وتی چچوں بیت
 تئی کبلہء چہ زرے مئے استان جتا انت
 گوں شال وزوڑ (۱) ولتے بدرکھ گہیں نہ بھلنت
 دُزے رواج و ملگ چہ ساربان جتا انت
 دلے چہ پرمیاریں، لچنگ و شرمسارین
 لچ و میارے کنگلین وت پاسبان جتا انت
 آزاتی و گھلامی، پلکیں دلے نہ ہیانت
 لچ و تھاریں پہراں، شپ ماہکاں جتا انت
 اشکے سرے اجیبیں، راہے نہ روت اگلے
 ماہ آشکانی تپئے، ہم کلکشان جتا انت
 گال و جبر نصیرے، پُرسوزنت چو، ہمیشا
 چہ شازاں ملوکین، آئی بیان جتا انت

ساہیوال :- 28 اگست 1968ء

(۱)۔ پڑمے چہ جوڑ بوتگیں یک دراجیں کوٹے۔

آسے روکنت

زُلمانی، سرءِ مئے گرئند و گر وکنت
 درہد ڈکھ و گھمانی سنگ و ڈوکنت
 ہرچی کہ دئیگی پُنت پوکنت
 انسانے نہ انت، خدائی گوکنت (۱)
 ہیزے یا لگھورے یا گنوکنت
 پُٹ گھن انت، بلیکہ دردی نوکنت
 مہرش مئے دلاں من توک متوکنت
 مُلک ء نہ دیوں کہ لُج بدوکنت
 بے لُج و مہیار ء زُند، سوکنت
 اُپھارگ و آہ ء مئے، دموکنت

مَرچی مئے دلاں من آسے روکنت
 ماتی و تن ء مہیار ء گٹوں
 کسے ء مہیت کہ آپ من چماں
 انسانے پیت گھلامی ء و ش
 ننگ ء پہ وتی، مدنت ساہ ء
 کوم و و تن ء پہ مئے دلانی
 اے کوہ و جبل، اے دشت و سحرا
 ساہ روت، پلہ بروت بلی!
 سرندرت یلانی پہ مہیار ء
 آسے کہ مروچی لمبگا انت

مَرچی تو نصیر ء گر پگندے
 زندان ء من، اشکر ء چو روکنت

۱۔ زیان انت۔ بربادانت۔ بے حاصل انت۔

ساہیوال :- 29 اگست 1968ء

جی حاک و تن ء ! من ء چہ ساہ ء دوستئے
 چمانی منی نیرے، چہ ماہ ء دوستئے
 تو دز پیے کپے منی چماں ہر دیں
 چہ سرگ وچہ نیرنگاہ ء دوستئے

منی ساه

مروچی کپتگاں من تئی کھیالء
 بت ء ریسیت سیاہاری مسالء
 ترا گنداں گوں زیب و شاجمالء
 چہ پریات ء و مستالی و حالء
 دلء داگھاں دجیت پروشیت مجالء
 گوئزنت روج چوسدیء، شپ چوسالء
 گھلامی ء چہ زند و گنج و مالء
 نہ دوں ماتا کہ ساه مان انت دلالء
 نہ بنت دارگ، چڑوگوں گپ و گالء
 یلانی کوپک و بالاد ء ڈہالء
 جڑیں اوبادگاں چہ مرد و زالء
 سہاں لوٹیت، گوں مال و منالء
 چہ آزاتی و حکانی جدالء
 کنت لئیب گوں سراں، دشت و جبالء
 منی، بھیل کن گمانانی پتالء
 کپنت دژمن چہ کبرو نازو ٹھالء

منی بیلی! منی سنگت! منی ساه!
 گبیں دردے ہزار نازیں دل ء گبرت
 گمانا نی من روژنائیں جہانء
 دل ء داراں زہیر نالیں گنوکء
 کیامت انت تئی دُوری او مہرنگ!
 مناں پردلیں زندان ء تہارین
 بلے انا (۱) گبولت او دل ء بند!
 وتن، پھلین وتن، مات و پتانی
 میارانی سرء دارگ، گران انت
 دل ء حوناں گوں لوٹت، ہیدوارسان
 وتی مئشت ء لوٹیت مکھیں مات
 گلین آزاتی ء بانک املین
 یلیں ورنہ، پداچبر نہ کنزنت
 یلیں پستگ، وتی مات ء پہ ننگء
 منی بیلی! منی سنگت املین!
 نہ ماتت اے سیائیں شپ، نہ ماتت

بدان ء موکلنت، زور ء چکاسنت
 نصیر ء سر نہیت زور ء گوں جھالء

(۱) - انا - تنگہ - تارکا -

زندگی چمِ جنت

یات کائنات منی دلءِ دُورین
 دلبرانی زبادِ ملگھورین
 بشگاری چوک و شازورین
 کچگانِ پراہ و بھبورین
 چنگاری چُشاپ و زہ سورین
 یات کایے مَجاں من تھامورین
 دلِ کپیت ترانگاں تئی، بورین
 بہم تپسیت گوں ترنپاں پلورین
 نودی درین ء نہ گندنت چم کورین
 بھیمناکت دلاں پہ کمزورین
 درکت من کنگان، کوٹورین
 پسل دنت گلزمین ء ملورین
 چم جنت زندگی ہلا مورین
 سکت بُت ء ڈنگ جنت درگورین

روح لونجان انت بمرکت سھورین
 پھل گدانی امل و شیشارین
 میتگانی کتار و بازارین
 کوہسرائی گھبار و ویر پندین
 چمگانی برآپ و آدینلین
 اے وتن مکہ و پراہدارین
 شپ کہ چندان بیت مہکانین
 روح کہ آسان (۱) بیت زر تراشین
 زندگی وش نہ انت بے آپین
 راہ آزاتی ء جگر موشین
 آشکانی دولت خون جوشین
 کشتت خونانی جمبو و ذگرین
 دل کپیت ترانگاں تئی ہردین
 بیل و یارانی یات دل مانین

زندگی، او نصیر دُرگالین
 لپے، یک، مگہانی منگورین

(۱)۔ ایلروت۔ برکت بیت۔ ہڈیت۔

ساہیوال:- 10 اکتوبر 1968ء

تولاپ، توپوشاک، توئے نام و نشان
 توماہ، تو درگاہ، توئے چم و زبان
 داروں گوں وتی خون و سرو مال مدام
 او زندگی ء جنت! تئی ازت و شان

ترنپ

ترنپ ترنپ ء رچنت گرمیں دل ء خون
گمان، شیرانی کلبیت ء گرنٹ شون

ہر دین کہ چہ گہسار ءِ سر ءِ کثیثیت روج
 دنت جگہیں شال ءِ گس و ہر بامب گروج
 تو شاد پیئے او منی پھلکھندیں وتن
 ہر روج تی ندر سر ءِ ، بیتہ بلوج

○

تنگ ءِ پہ تی جی او وتن ندر بیوں
 زر چئے ! ماوش و ش ءِ سراں پرتہ دیوں
 سر بازی و گہگیری ءِ جنگت ہمیش
 تو پشت پکپئے ، ما بیوں یا میوں

○

وش آختئے زباد بوئیں بہارانی سمین
 سر سبزیں اُڑ سانی، چنارانی سمین
 پھللیں وتن ءِ گون انت ترا انبریں بو
 دشتانی دُروت و ناز تلارانی سمین

○

کنیت اُچ تو من ءِ و شیں سمین ! بو وتن ءِ
 کتھے تو ، نہ مانیت من ءِ سُدھ بدن ءِ
 گھموسیں دل ءِ سوحتہ، زہیرانی ہبگ
 تو سارت و زبادین ءِ چو ساہ ءِ بجن ءِ

○

کائیے چہ وَتَن وَشَّے چو، مسکانی سمین!
 ہر پھلن ۽ دپء پخشے اوموجانی سمین!
 درہنزیتہ وتی مہراں استیں اوداں
 چوسارت و چو دلکشے اُکنپانی سمین!

○

بیا، بیا اُسمین! توناز و داباں گوں بیا!
 دل ایربرین او مان گوں، داباں گوں بیا!
 من کپتہ ادء یر چہ دلواہ و وتن!
 زیر گالاں، زہیرانی رباباں گوں بیا

○

کوش کوش و کٹک سائیں سمین باڈانی! (۱)
 گوں ورت ۽ کنپانی وَ زے لاڈانی
 وش وش ۽! دل ۽ ہازگیں پٹاں ملدین!
 چو ہنبریں آہسرداں یکش کاڈانی

○

کنپانی سمین! درہنزاں گوں نودانی بیا
 آرساں گوں کجانی، آہاں گوں جودانی بیا
 گوئر بامی زہیروکانی او ماناں پزیر!
 بوداں گوں دُن وزبادو ہودانی بیا

(۱)۔ گٹانی۔

ہرسال کہ کانت تچان ء بوتار
 پسلانی بچائی ء پہ ، بے کشت و کشار
 ڈنگنت کہ حکان ء گھریبانی ورت
 یاگرک و ذرا گنت و بلائیں سیاہمار

○

ایشاں مگوشہت ولجہ کہ زرش بازنت
 یماڑی و جاگیر و نیاز و نازنت
 اے گرک و ذرا گھنت ، شے حونانی سرء
 ایشانی جہاں کائم و دولت سازنت

○

باز وارنگت اے میر و اے سردار و امیر
 مے گوشت و سر و حون مسالے جاگیر
 نہیں ہور بہت بگجت و شوان و بزگر
 ایشانی گھلامی ء پروشت زمزیر

○

زردار ، مزن لاپ ، دیئت زراں چیر
 گھرت گھریبانی سرء ، تولہ چوشیر
 ایشاں بگوشہت دیر نہ انت ، روج ہما
 تولگ چہ شمنے لاشگ و ڈھونڈاں بنت سیر

○

اے مرد کہ زڑاں ء چنٹ مچ کنت
 ماڑی و زمین سہت و پوت چُچ کنت
 گوں مندر و ہنر، بڑگ و واران ء پلنت
 کنوم ء وتی برباد و تباہ، لُچ کنت

○

اے مرد کہ گوں سھور و زراں لئیب کنت
 کنوم ء تہہ ء پیدا، اے دوسد ہیب کنت
 چمداری و بے شرمی و گشون ء کارنت
 گھیرت و حیاء، چہ وتن گھیب کنت

○

اُو سھور و زرء و لہہ نیں گامان ء بدار
 مے حوناں مرچ، پہ وتی زڑانی کشار
 تئی لٹ و پل ء دؤر، نیں پروشنگ کونڈان
 ابرستگیں ہیروپ ء، جہان ء من بچار

○

تونستگئے لوگ ء بلے پڑ ء تن دپ ء
 من ہید جناں، گونگ ء وسپاں من شپ ء
 من کور نہیاں، زاناں تئی مندر و ہنر
 گیشیں منی واری ء چہ، زیرے تو نپ ء

○

اے سھور و زرء لئیب پہ ہر سورت و رنگ
 دُنیا ء پہ ناداراں کُتگ تھار مہ و ننگ
 تہذیب ء پہ نام ء انت، پُل و لُٹ برے
 اَمَن ء پہ برے کوش و کُشار و مڑو جنگ

○

دُنیا ء گلیں سھورو زراں داتگ آس
 جوداں چہ جناں سستگ و زہگان ء چہ ماس
 یک آپشے لمبوک کنان انت شپ و روچ
 سوچانتت پہ یک پیم ء حریر و کر پاس

○

گپنگ زر و سھور تانکہ حُدا وند ء مقام
 نئے اَمَن و کرار بیت جہان ء نہ و سام (۱)
 زردار گھربیان ء برنمت گارکنان
 یک کُش و بگیرے من جہاں بیت مُدام

○

دُنیا ء تہہ ء پتنگ ء بُیات زرنِت
 نہ، نہ، تہ بگوش زر ء ردیں بانگ و برنِت
 زر شر انت اگس چُچ پہ پُل و لُٹ مہ بیت
 چُچ بُت، چہ زہر ء، چہ نہار ء بترنِت

○○○

complet\Complete\Complete--2014\Pic\7..war scene bolan (baluchistan)OIL ON
CANVAS..4BY 6 FEET.jpg not found.

حونِ ءِ گوانک

ان نوجوانوں کے نام

جن کے جذبوں میں نصیر کی شاعری کی امنگ شامل ہے،

اور

جن کے لہو کی گردش میں نصیر کی حریت پسند فکر کی پکار شامل ہے،

اور

جو اپنے سماج میں ہر سو پھیلے ہوئے اندھیارے کو دور کرنے

کے لئے،

گل خان نصیر ہی کی طرح سچائی اور بے خوفی سے

صحیح سمت میں جدوجہد کر رہے ہیں۔

(مرتب)

اظہارِ تشکر

بلوچی زبان کے عظیم انقلابی شاعر، میر گل خان نصیر
 کے اس مجموعہ کلام کو منظر عام پر لانے میں، مالی تعاون کے لئے،
 کارکنان عوامی ادبی انجمن، کراچی:
 مکران ہسپتال، لیاری، کراچی کے
 جناب ڈاکٹر جہانزیب بلوچ صاحب اور
 جناب ڈاکٹر نصیر احمد ملک بلوچ صاحب۔
 کا تہہ دل سے شکریہ ادا کرتے ہیں۔

فہرست مضامین

690	گل بانو دختر گل خان نصیر	دیباچہ
691	لال بخش رند	تقریظ
692	نور محمد شیخ	پیش لفظ
697	گل خان نصیر	سخن ہائے گفتنی (اُردو)

منظوماتِ بلوچی مع اُردو تراجم

نمبر شمار	عنوان بلوچی	صفحہ	عنوان اُردو	صفحہ	تاریخ تخلیق	مقام تخلیق
1	چوش نہ بیت!	702	ایسا نہیں ہو سکتا!	704	۲۲۔ اکتوبر ۱۹۷۵ء	مچھ جیل
2	آہوی صحرائی	706	آہوئے صحرائی	708	۴۔ نومبر ۱۹۷۵ء	مچھ جیل
3	بولان	712	بولان	714	۲۸۔ دسمبر ۱۹۷۵ء	مچھ جیل
4	پر داج	719	تخنہ	720	۳۰۔ دسمبر ۱۹۷۵ء	مچھ جیل
5	اعلان!	722	اعلان!	724	۸۔ جنوری ۱۹۷۶ء	مچھ جیل
6	نوکیں سال	727	سالِ نو	730	۹۔ جنوری ۱۹۷۶ء	مچھ جیل
7	شہقت	733	راہ وفا کے راہِ رس سے خطاب	735	۱۴۔ جنوری ۱۹۷۶ء	مچھ جیل
8	کپوت چاہی!	738	چاہی کبوتر!	743	۲۰۔ جنوری ۱۹۷۶ء	مچھ جیل
9	چوں بکناں!؟	749	میں کیا کروں!؟	751	۲۱۔ فروری ۱۹۷۶ء	مچھ جیل
10	یار جانی	754	جانِ من	757	۲۴۔ فروری ۱۹۷۶ء	مچھ جیل

مچھ جیل	۲۸۔ مارچ ۱۹۷۶ء	760	غدار	759	گھڈار	11
مچھ جیل	۲۹۔ مارچ ۱۹۷۶ء	763	صدقے!	762	ندری!	12
مچھ جیل	۳۰۔ مارچ ۱۹۷۶ء	767	آؤ، قاتل!	766	بیاء، قاتل!	13
سینٹرل جیل، حیدرآباد	۱۵۔ جون ۱۹۷۶ء	772	غنجہ دہن	770	پھل دپ	14
سینٹرل جیل، حیدرآباد	۱۷۔ جون ۱۹۷۶ء	776	اجلاس	774	دیوان	15
سینٹرل جیل، حیدرآباد	۲۷۔ جون ۱۹۷۶ء	780	سینٹرل جیل، حیدرآباد	778	سینٹرل جیل، حیدرآباد	16
سینٹرل جیل، حیدرآباد	۲۸۔ جون ۱۹۷۶ء	785	ساتھی (حبیب جالب سے خطاب)	783	سنگت (حبیب جالب ء گوں)	17
سینٹرل جیل، حیدرآباد	۲۰۔ ستمبر ۱۹۷۶ء	789	اے پیارے نوجوان!	788	خدازانت!	18
سینٹرل جیل، حیدرآباد	۲۶۔ ستمبر ۱۹۷۶ء	793	کہاں ہے؟	791	گجا انت؟	19
سینٹرل جیل، حیدرآباد	۳۔ اکتوبر ۱۹۷۶ء	798	میں ہوں!	795	مناں!	20
سینٹرل جیل، حیدرآباد	۲۹۔ اکتوبر ۱۹۷۶ء	804	احتمانہ خیال	802	احتملیں گمان	21
سینٹرل جیل، حیدرآباد	۲۳۔ دسمبر ۱۹۷۶ء	808	کس کس کو یاد کروں!	806	کئےء!	22
سینٹرل جیل، حیدرآباد	۳۱۔ دسمبر ۱۹۷۶ء	812	چاہی کبوتر!	809	کپوت چاہی!	23
سینٹرل جیل، حیدرآباد	۱۲۔ جنوری ۱۹۷۷ء	817	لب شیریں	815	تریاک لٹ	24
سینٹرل جیل، حیدرآباد	۲۴۔ ستمبر ۱۹۷۷ء	822	وطن کہاں ہے!؟	820	وطن کجا انت!؟	25

گل بانو دختر گل خان نصیر

دیباچہ

یہ دراصل عوامی ادبی انجمن کے نام میر گل خان نصیر کی بیٹی محترمہ گل بانو (بیگم آغا ظاہر احمد زئی) کا پیغام تہنیت ہے۔ جسے ہم دیباچہ کے طور پر یہاں پیش کر رہے ہیں۔ اس کتاب کے لئے اس سے بہتر دیباچہ کوئی اور نہیں ہو سکتا۔ (مرتب)

”عوامی ادبی انجمن (پاکستان) کراچی، اپنے عظیم بانیوں میں سے ایک، میر گل خان نصیر کا مجموعہ کلام: ”حون و گوانک“ معہ اُردو ترجمہ: ”لہو کی پکار“ شائع کر رہی ہے۔ میں اس کام کیلئے انجمن کے کارکنوں کو ہدیہ تہنیت پیش کرتی ہوں اور امید کرتی ہوں کہ عوامی ادبی انجمن آئندہ بھی میرے والد محترم میر گل خان نصیر کی شاعری کے مجموعے اور نثر میں لکھی ہوئی کتابیں شائع کرے گی۔

موجودہ دور میں گل خان نصیر کی آواز کو پھیلانے کی اشد ضرورت ہے کیونکہ آج بھی ظلم عام ہے، عوام حقوق سے محروم ہیں اور فضا میں بڑی گھٹن ہے۔ اور ادبی دنیا میں بھی عوام کی ترجمانی سے زیادہ حکمران نوازی کا رجحان فروغ پارہا ہے۔ اس لئے نصیر کی حریت پسند فکر کا فروغ وقت کا ایک اہم تقاضا ہے۔

میر گل خان نصیر کے فکر کی وارث ہونے کی حیثیت سے، عوامی ادبی انجمن ہی اس بات کا حق رکھتی ہے کہ وہ نصیر کی ساری مطبوعہ اور غیر مطبوعہ نظم و نثر کی کتابیں شائع کرے۔ اس باب میں میری جانب سے عوامی ادبی انجمن کو پورا اختیار حاصل ہے۔

میں عوامی ادبی انجمن کی کامیابیوں کیلئے تہہ دل سے دعاگوں ہوں۔“

گل بانو دختر میر گل خان نصیر

19۔ جولائی 1988ء کوئٹہ

تقریظ

درج ذیل اقتباس محترم لال بخش رند کے مضمون ”گل خان نصیر: بحیثیت ایک شاعر“ سے لیا گیا ہے۔ انہوں نے اپنا یہ مضمون عوامی ادبی انجمن، کراچی کی جانب سے نصیر کے ۷۳ ویں جشنِ سالگرہ (۱۹۸۷ء) کے سلسلہ میں لیاری کراچی، میں منعقدہ جلسہ عام میں پڑھا تھا۔ یہ مضمون نصیر فہمی کے سلسلہ میں ایک بنیاد کی حیثیت رکھتا ہے۔ رند صاحب کی یہ چند سطر ہیں، ہم بطور تقریظ یہاں پیش کر رہے ہیں۔ (مرتب)

”گل خان نصیر کی شاعری اور شخصیت کا کمال یہ ہے کہ وہ خود سیاسی اور عملی طور پر آزادی کے حصول کی جدوجہد میں شامل تھے۔ وہ غلامی اور ظلم و تشدد کے خلاف تھے اور اپنی شاعری کے ذریعہ بلوچستان کے مظلوم لوگوں کے حقوق کی حمایت میں آواز بلند کر رہے تھے یعنی جو ان کا عمل تھا وہی ان کی شاعری ہوئی۔ اس طرح سے ان کا قول اور فعل ایک تھا۔ دوسرے لفظوں میں، ان کی شاعری اور سیاست میں مکمل ہم آہنگی پائی جاتی تھی۔ نصیر ظالم حکمرانوں، سرداروں، خانوں اور میروں کے مخالف تھے۔ عوام پر مظالم کے خلاف انہوں نے بڑی جرات مندی سے اپنی شاعری میں اظہارِ نفرت اور احتجاج کیا ہے۔ اگر ایک نظر میں دیکھیں تو گل خان نصیر کی ساری سیاسی جدوجہد، بلوچستان کے مظلوم عوام کے لئے تھی۔ اور اگر ان کی شاعری پر ایک نگاہ ڈالیں تو معلوم ہوگا کہ ان کی تمام تر شاعری، بلوچستان کے مظلوم عوام کے لئے وقف تھی۔“

مرتب

پیش لفظ

ہمارے دور کے بلوچی زبان کے عظیم انقلابی شاعر، میر گل خان نصیر کی نظموں کا مجموعہ ”حون و گوانک“ معہ اُردو ترجمہ ”(لہو کی پکار) پیش خدمت ہے۔ 1983ء میں نصیر کی رحلت کے بعد یہ پہلا شعری مجموعہ ہے جو زیور طبع سے آراستہ ہو کر منظر عام پر آ رہا ہے اور یہ اعزاز عوامی ادبی انجمن (پاکستان) کراچی کو حاصل ہو رہا ہے۔ جس کے نامور بانیوں میں سے ایک نصیر بھی ہیں۔ نصیر نے زندگی بھر اپنے قلم سے جس صدا کو بلند کیا، جس طبقے کی حمایت کی اور ادب میں جن جمہوری اقدار کی تبلیغ کی، عوامی ادبی انجمن نے بھی یہی فریضہ انجام دیا ہے۔ اسی لئے یعنی نصیر کی فکر کی وارث ہونے کے سبب، عوامی ادبی انجمن کا یہ فرض بنتا ہے کہ وہ نصیر کی سوچ و فکر اور نظریہ و اقدار کی اشاعت کرے۔ کتابوں کو شائع کر کے اور ادب کے میدان میں لایعنی ادبی تصورات سے مثبت ادبی فکر کے ساتھ جنگ کر کے۔ ادب میں لایعنیت اور بے مقصدیت اتنی ہی خطرناک ہے جتنی امن کے لئے اسلحہ کی دوڑ و خطرات سے پُر ہے۔ یہ جنگ نصیر کے آہنگ کو اختیار کر کے بھی لڑی جاسکتی ہے اور فیض و مخدوم یا ساحر کے آہنگ و اسلوب سے بھی۔ ہر شاعر اور ادیب، سماج کو بدلنے کیلئے اپنے اپنے انداز سے اپنی تخلیقات سے کام لیتا ہے۔ اصل بات مظلوم طبقے کے حق کے لئے آواز بلند کرنا ہے۔

ڈاکٹر م۔ ر۔ حسّان کے اس اقتباس سے نصیر کے شاعرانہ آہنگ پر بخوبی روشنی پڑتی ہے:

”میر گل خان نصیر، جو بلوچی زبان کے ایک زبردست شاعر تھے، اس کے وہ پہلے انقلابی شاعر بھی تھے جنہوں نے اپنے قلم سے اس کا رشتہ ادب کی اس شاندار ترقی پسند تحریک سے جوڑ دیا جو دوسری عالمی جنگ سے پہلے ہی سے برصغیر کی بڑی بڑی زبانوں کے ادب میں پھیلتی جا رہی تھی۔ ان کی انقلابی شاعری ایک ایسے باغی کی جنگ جو یا نہ لاکار سے گونج رہی ہے جس نے عوام دشمن طبقوں اور قوتوں کے خلاف جنگ کا علم بلند کر رکھا تھا، ان کی شاعری بلوچی ادب کا انمول اور امنٹ حصہ ہے۔“

نصیر تبدیلی کا شاعر ہے، وہ ناپسندیدہ حالات کے ساتھ سمجھوتہ نہ کرنے والا تخلیق کار ہے۔ اس کی فکر کسی موقع پرستی کے دام میں اسیر نہیں ہے۔ اور نہ ہی وہ اظہار میں کسی طرح کی مصلحت پسندی کو روارکتے ہیں۔ دوسری جنگ عظیم کے زمانہ

سے لیکر، جو نصیر کی شاعری کی پختگی کا زمانہ ہے۔ 1983ء میں اپنی زندگی کی آخری سانسوں تک، انہوں نے ہمیشہ حق کا جھنڈا بلند رکھا۔ 1947ء سے پہلے وہ بیک وقت عوام دشمن سرداروں اور برطانوی سامراج سے لڑتے رہے۔ غلامی سے نفرت کا اظہار کرتے رہے اور آزادی کے خوبصورت خواب دیکھتے اور دکھاتے رہے۔ اس کے عوض برطانوی سامراج کی جیل کی ہوا کھائی مگر آزادی کی قدر سے انحراف نہیں کیا۔ تقسیم ہند سے پہلے کی نصیر کی شاعری آزادی کی جنگ سے تعبیر ہے، اور پھر آزادی ملی، ہندوستان تقسیم ہو گیا۔ مگر نصیر کے وطن میں لوگ آزاد نہیں ہوئے۔ آقاؤں کے نام اور شکلیں بدل گئیں۔ استحصال کا انداز بدل گیا، اور پاکستان کے دوسرے حصوں کے عوام کی طرح نصیر کے مادر وطن بلوچستان کے عوام کو نہ استحصال سے آزادی ملی، نہ سامراج سے چھٹکارا ملا، نہ افلاس سے نجات ملی، نہ تکلیف دہ زندگی کے روز و شب کا انجام ہوا اور نہ ہی بلوچستان کے عوام کی زبان اور ادب و فنون کی ترقی نصیب ہوئی۔

گل خان نصیر سے یہ صورت حال برداشت نہ ہوئی عوام دوست اور جمہوریت پسند شاعر سے چپ نہ رہا گیا، انہوں نے اپنی نوک قلم کو تیز کیا اور وہ حکمران طبقوں کے خلاف شعلے برسانے لگا، وطن دوست نصیر کیسے سمجھوتہ کرتا؟ امریکی سامراج اور اس کے مفادات کے نگہبان مقامی حکمران طبقوں کے خلاف انہوں نے ایک اور نئی جنگ کا آغاز کر دیا۔ نصیر کے بلوچستان پر سامراج دوست پاکستانی حکمرانوں نے تین بار لشکر کشی کی۔ پہلی بار آزادی ملنے کے فوراً بعد اور دوسری جنرل ایوب خان کے عہد اقتدار میں اور تیسری بار ذوالفقار علی بھٹو کی حکومت میں۔ ہر موقع پر نصیر کا حریت پسند ذہن و قلم، نہتے عوام پر شب خون مارنے والوں کے خلاف مقابلہ آزما ہوا، جس کے عوض آزاد وطن میں نصیر کا جسم قید کر لیا گیا۔ مگر نصیر کی فکر نہ صرف سچ پر قائم رہی، بلکہ ان کا لہجہ اور آہنگ زیادہ ہی تلخ ہو گیا۔ ”گر سب“ اور ”ٹھپ گروک“ کی نظمیں ایک ایسے شاعر کی لکار ہیں جو ترقی، امن، جمہوریت اور انسانیت جیسی اعلیٰ اقدار کا سودا ہرگز نہیں کرنا چاہتا۔

نصیر نے 1947ء سے پہلے اور پھر 1983ء تک اپنی زندگی کا ایک بڑا عرصہ قید و بند میں گزارا۔ قید و بند نے ہمیشہ ان کے عزم کو پختہ کیا اور ان کی فکر کو چمکایا۔ وہ خود سردار خاندان سے تعلق رکھتے تھے مگر ان کی کمٹ منٹ اپنے طبقہ سے نہیں بلکہ بلوچ عوام سے تھی۔ بلوچستان کے ایک عام آدمی کی خوشحالی ان کا خواب تھا، اپنے اسی خواب کی تعبیر کے لئے وہ ہمیشہ ان سے لڑتے رہے جنہوں نے پاکستان کے ہر عام باشندے کی طرح، ایک عام بلوچ کو بھی مفلس اور نادار بنا رکھا ہے۔

میر گل خان نصیر ہر بار جب جیل جاتے تو بہت کچھ لکھ کر باہر آتے۔ جیل کی فرصتیں بھلا باہر کی تخلیق دشمن مصروفیتوں میں کہاں؟ پھر نصیر جمہوریت کی لڑائی لڑنے والے ایک سیاست دان بھی تھے۔ نصیر نے جیل سے باہر بھی بہت لکھا ہے، اور جیل کے اذیت ناک اور کرب ناک ماحول میں رہ کر بھی اپنی تخلیق کی صلاحیت کو زنگ آلود ہونے نہیں دیا۔ جیل کی ان کی شاعری میں لکار اور پیکار زیادہ ہے۔ ایسا لگتا ہے جیسے وہ رزم آرا ہیں، اور اپنی قوم کی رجز خوانی کر رہے ہیں۔ بقول لال بخش رند:

”گل خان نصیر کی وہ شاعری جو بلوچستان پر بمباری کے دور سے تعلق رکھتی ہے یا جیل کے دوران قیام انہوں نے جو شاعری تخلیق کی ہے، اس میں شہدی اور گھن گرج زیادہ ہے۔ گل خان نصیر کے اکثر دوستوں کا یہ خیال تھا کہ جب وہ جیل میں ہوتے ہیں، تو بہت اچھی اور انقلابی شاعری کا ذخیرہ جمع کر لیتے ہیں، میرا خیال ہے کہ گل خان کی شاعری کا بہترین حصہ اور قومی و بین الاقوامی موضوعات پر ان کی ساری نظمیں قلی کیمپ، کراچی جیل اور پولیس لاک اپ کے دور میں لکھی گئی ہیں، وہ کہا کرتے تھے کہ: ”بم، توپ، گولہ بارود، جنگ، بمباری وغیرہ میری شاعری کے موضوعات اس لئے ہیں کہ میرا واسطہ زندگی بھر گولہ بارود، جیل، بمباری، لاک اپ اور پولیس کے تشدد سے رہا ہے۔ مجھے زندگی نے ایسا موقع دیا ہی نہیں کہ، میں گل و بلبل، شمع و پروانہ اور عیش و مستی کی شاعری کروں“۔

میر لال بخش رند نے اپنے مندرجہ بالا الفاظ میں میر گل خان نصیر کی شاعری کے جس پہلو کی طرف اشارہ کیا ہے، وہ اس مجموعہ میں بدرجہ اتم نمایاں ہے، ”حون و گوانک“ (ترجمہ: لہو کی پکار) کی ساری نظمیں جیل میں کہی گئی ہیں، ابتدائی 13 نظمیں مجھ جیل (بلوچستان) میں اور باقی 12 نظمیں حیدرآباد (سندھ) کی جیل میں۔ اور ان نظموں کا عرصہ تخلیق 1975ء سے 1977ء تک پھیلا ہوا ہے۔

یہ وہ دور ہے جب ذوالفقار علی بھٹو کی حکومت نے بلوچستان کی منتخب جمہوری حکومت کو برطرف کر کے نہتے بلوچ عوام پر لشکر کشی کی جس کے نتیجے میں بلوچستان کا چہ چہ آگ اور دھوئیں کی لپیٹ میں آ گیا اور بموں کے دھماکوں اور گولیوں کی آوازوں کے شور نے سارے بلوچستان کا احاطہ کر لیا، دوسرے وطن دوست رہنماؤں کی طرح نصیر کو بھی گرفتار کر کے داخل زندان کر دیا گیا۔ اس عرصہ میں ذہنی اور جسمانی اذیت رسانی کا وہ کون سا حربہ تھا جو ان جمہوریت پسند قیدیوں پر آزمایا نہ گیا۔

۱۔ یہ اقتباس مضمون ”گل خان نصیر“: بحیثیت ایک شاعر“ سے ماخوذ ہے۔ جو نصیر کی ۳۷ ویں سالگرہ (۱۹۸۷ء) کے موقع پر لیاری کراچی، میں عوامی ادبی انجمن کی جانب سے منعقد کئے گئے جلسہ میں پڑھایا گیا تھا۔ (غیر مطبوعہ)

نصیر نے اپنے آپ پر آئی ہوئی اس مصیبت میں ہمیشہ کی طرح حوصلہ نہیں ہارا، نہ صرف خود خندہ پیشانی اور استقامت سے جبر و ستم کا مقابلہ کیا، بلکہ وہ اپنی قوم کو بالعموم اور جمہوریت کی جنگ لڑنے والوں کو بالخصوص جذبہ نو اور گرمی حریت فکر مہیا کرتے رہے۔ نصیر ان چند شعراء میں سے ایک ہے جو قومی شاعر کا درجہ اختیار کر لیتے ہیں۔ ”گلبانگ“، ”شہب گروک“، ”گرگیند“ اور ان کے دوسرے کلام نے بلوچ عوام کو آزادی کے ساتھ جینے کی لگن اور آمریت کے ساتھ لڑنے کا حوصلہ اور سلیقہ عطا کیا ہے اسی طرح سے اس مجموعے میں شامل نظموں میں بھی نصیر نے اپنی اس روایت کو برقرار رکھا ہے۔ نظم ”چوش نہ بیت!“، ”ایسا نہیں ہو سکتا!“ سے لے کر نظم ”وطن کجا انت!؟“ (وطن کہاں ہے!؟) تک، تقریباً ساری ہی نظمیں اپنے دور کی ہنگامہ خیزی، جدل و پیکار، اقدار کی آویزش اور وطن پرستی و جمہوریت دوستی کی نوا سے پُر ہیں۔ اس میں کوئی شک نہیں کہ یہ ہنگامی ادب ہے۔ مگر یہ سچا ادب ہے، اور ادب کے پرکھنے کی کسوٹی یہ ہے کہ ادیب یا شاعر نے کتنی سچائی سے اور کتنے فنکارانہ انداز میں اپنے عہد کی تصویر کشی کی ہے۔ اس لحاظ سے دیکھیں تو نصیر کی یہ نظمیں اپنے دور، اپنے وطن اور اپنے عوام کے صادق جذبات اور امنگوں کی ترجمان ہیں۔ یہی وہ فرق ہے جو ایک ترقی پسند ادب اور غیر ترقی پسند ادب میں ہوتا ہے۔ بموں کے دھماکوں، آگ اور دھوئیں کے ماحول میں بھی نصیر کو زندگی کے جمالیاتی پہلو یاد ہیں، اسے اپنا پریم اور سہانے دن یاد ہیں، اس لئے کہ وہ اپنے اور اپنی قوم کے لئے سہانے دنوں کے حصول کی جنگ لڑ رہا ہے۔ جنگ اور قومی تباہی کے دنوں میں اسے اپنے وطن کی آزاد فضاؤں میں اڑنے والے کبوتر تک نہیں بھولتے۔ اور ”چاہی کبوتر“ نصیر کے جذبوں اور امنگ کا ترجمان، پیغام براہ علامت بن کر ابھرتا ہے۔ ”حون ء گوانک“ کی شاعری بلوچستان اور پاکستان کے ایک دور کی سیاسی تاریخ بھی ہے۔ یہ ادبی ریکارڈ بھی ہے اور بلوچی زبان و ادب کا ایک زندہ رہ جانے والا شاہکار بھی ہے، جس میں بلوچ عوام کی آرزوئیں، حرماں نصیبی اور اپنوں اور اپنائیت کا دعویٰ کرنے والوں کی حکایتیں اور شکایتیں ہیں۔

”حون ء گوانک“ کی نظموں کا اُردو روپ، پرویز سلیم بلوچ کی کوششوں کا نتیجہ ہے۔ پرویز سلیم ہوت بلوچ، ڈیرہ اسماعیل خان کے رہنے والے اور جیل میں گل خان کے ساتھی تھے۔ سرور جاوید نے ترجمے کی تعریف کی، اور واقعی ترجمہ اچھا تھا، تاہم مجھے بلوچی تراکیب اور بلوچی طرز ادا کا غلبہ نظر آیا۔ دوسری بات یہ محسوس ہوئی کہ بعض اشعار کا ترجمہ تین یا چار سطروں کو یکساں رکھا ہے، یعنی نظم کے ہر شعر یا بند کا ترجمہ ابتدا سے آخر تک دو سطروں، تین سطروں اور چار یا چھ سطروں میں ترتیب دیا ہے۔ اس طرح سے ترجمہ میں بلاوجہ کی طوالت کو کم کیا ہے، اور اس کو رواں اور اُردو محاورے کے مطابق کیا ہے۔ اس سلسلہ میں، میں مثالیں دے کر اس پیش لفظ کو طویل کرنا نہیں چاہتا۔ اس ترجمہ میں، موجودہ اصلاح شدہ صورت میں، اگر کسی لفظ یا

محاورے کی کوئی غلطی باقی رہ گئی ہے تو وہ میری اُردو دانی کا عجز ہے، ترجمہ پر نظر ثانی کرتے ہوئے، اصل بلوچی مسودہ بھی میں نے اپنے سامنے رکھا۔ اگرچہ میری بلوچی زبان دانی معمولی ہے۔ تاہم لال بخش رند اور ڈاکٹر جہانزیب بلوچ کی رہنمائی میرے کام آئی۔ اور ترجمہ پر نظر ثانی کی راہ میں حائل مشکلیں آسان ہوتی گئیں۔ جہاں تک ”حون و گوانک“ یا ”لہو کی پکار“ کی ترتیب و ادارت کا تعلق ہے، تو یہ میرے لئے ایک بہت بڑا اعزاز ہے۔ جس کے لئے میں اپنے دوستوں کا شکر گزار ہوں۔ اور اپنی خوش نصیبی پر شاداں۔ جب یہ مسودہ مجھے ملا تو اس میں نظمیں موجودہ ترتیب سے نہیں تھیں۔ میں نے نظموں کو تاریخ اشاعت کے مطابق رکھا ہے کیونکہ تاریخی تسلسل سے نظموں کی تخلیقی معنویت ایک لڑی کی شکل میں ہمارے سامنے آ جاتی ہے۔ نصیر کی صاحبزادی محترمہ گل بانو کا شکر یہ ہم کن لفظوں میں ادا کریں۔ جنہوں نے ہم پر بے پناہ اعتبار کیا۔ نہ صرف ”حون و گوانک“ کی اشاعت کی اجازت دی بلکہ دوسرے غیر مطبوعہ مسودوں کی اشاعت کا بھی اختیار دیا ہے۔ اور عوامی ادبی انجمن کو، نصیر کی، ساری مطبوعہ اور غیر مطبوعہ اردو اور بلوچی شاعری اور نثری کتابیں چھاپنے کا مستقل حق دے دیا ہے۔ اس عنایت بے پایاں کے لئے، عوامی ادبی انجمن، محترمہ گل بانو دختر میر گل خان نصیر کی از حد شکر گزار ہے۔

مکران ہسپتال، لیاری کراچی، کے جناب ڈاکٹر جہانزیب بلوچ صاحب اور ڈاکٹر نصیر احمد ملک بلوچ صاحب کا شکر یہ بھی ہم کس طور پر ادا کریں کہ انہوں نے بلوچی زبان کے لازوال شاعر، نصیر کے اس مجموعہ کلام کی اشاعت کا سارا مالی بار اپنے کندھوں پر اٹھایا۔ اس دور میں جب پیسہ سب سے زیادہ محبوب چیز بن گیا ہے اور علم و ادب کی ناقدری ایک روزمرہ کا معمول بن گیا ہے، ڈاکٹر جہانزیب بلوچ اور ڈاکٹر نصیر احمد ملک بلوچ کا ایک کتاب کو شائع کرنے میں مکمل مالی تعاون کرنا، ایک روشن مثال ہے۔ امید ہے کہ ڈاکٹر جہانزیب بلوچ اور ڈاکٹر نصیر احمد ملک بلوچ کی بیروی کرتے ہوئے مالی استطاعت رکھنے والے دوسرے حضرات بھی علم و ادب کی افزائش اور ترقی کے لئے عملی و ادبی اداروں سے تعاون کریں گے۔

محترم لال بخش رند اور محترم فصیح الدین سالار کی شفقتوں کا شکر یہ ادا کرنا ضروری سمجھتا ہوں کیونکہ صرف اسی وجہ سے کام کرنے کا حوصلہ فزوں تر ہوتا ہے۔ عوامی ادبی انجمن کے کارکن ناصر خان فرید کا شکر یہ ادا کرنا لازم ہے۔ اس کتاب کے اردو حصے کی پروف ریڈنگ محترمہ عباسی بیگم (ڈاکٹر۔ م۔ ر۔ احسان کی بہن اور عربی و اردو کی زبان دان) نے کی ہے۔ اور بلوچی حصے کے پروفوں کا مطالعہ لال بخش رند نے کیا ہے۔ اس تعاون کے لئے میں آپا اور لالہ رند کا شکر گزار ہوں۔

نور محمد شیخ

لیاری، کراچی 53 (سندھ)

منگل، 2۔ اگست 1988ء

سخن ہائے گفتنی

میرے اکثر ان دوستوں کو جو محفل آرائیوں کے دلدادہ ہیں مجھ سے ہمیشہ یہ گلہ رہا ہے کہ میں ان کے مزاج کے مطابق شعر نہیں کہتا بلکہ، شعر و سخن کی فیکٹری میں آلات جنگ گھڑتا ہوں۔ ان کے ان اعتراضات سے کبھی کبھی میں خود بھی شک میں پڑ جاتا ہوں کہ ممکن ہے میں غلط کر رہا ہوں، یعنی شاعری کی شاہراہ سے بھٹک گیا ہوں۔ کیونکہ شاعری تو لطیف و حسین جذبات و خیالات کے اظہار کا نام ہے، اسے توپوں اور بموں کی گھن گرج، ٹینکوں اور جیٹ طیاروں کی گڑ گڑاہٹ اور گولیوں کی سنسناہٹ سے کیا تعلق! ٹھیک ہے کہ فردوسی نے کسی وقت جنگ نامے کی طرز پر ایک ”شاہنامہ“ لکھا اور اپنے اشعار میں میدان جنگ کا وہ سماں باندھا کہ، شاہنامہ پڑھنے والوں کو وہ مناظر بعینہ نظر بھی آئے اور شمشیر آبدار کی کاٹ اور خدنگوں کی سنسناہٹ محسوس بھی ہوئی لیکن وہ تو فردوسی تھے۔ رزمیہ داستان گوئی کے پیغمبر اور سخن سرائی کے کردگار، مگر میں کیا ہوں! شاعری میں میری کیا حیثیت ہے!؟ میں کون ہوتا ہوں کہ وہ راستہ اختیار کروں جس پر نظامی گنجوی جیسے استاد سخن بھی ”سکندر نامہ“ میں دو قدم نہ چل سکے اور پھر بات زمانے کی بھی ہے۔ وہ زمانہ اور تھا، آج زمانہ اور ہے، وہ جنگ و جدال کا زمانہ تھا اور یہ جمہوریت کا دور ہے جس میں بقول علامہ اقبال: بندوں کو گنا کرتے ہیں تو لائیں کرتے، آج امن و آشتی کا دور دورہ ہے اس لئے آج گل و بلبل، جام و کباب اور چنگ و رباب کی شاعری ہونی چاہئے نہ کہ، توپ و بم کے ترانے گائے جائیں اور مشین گنوں کی گڑ گڑاہٹوں پر دھنیں ترتیب دے کر نازک مزاج سامعین کی سمع خراشی کا سامان کیا جائے، آج اگر بادشاہ نہیں رہے تو کیا ہوا۔ نازک مزاج ڈکٹیٹر تو موجود ہیں جو ایک دفعہ چور دروازے سے کرسی اقتدار پر قبضہ کر لینے کے بعد اسے اپنے آباؤ اجداد کی میراث سمجھ بیٹھتے ہیں اور جب تک بندوقوں سے ان کی تواضع نہیں ہوتی، کرسی چھوڑنے کا نام نہیں لیتے۔ یہی وہ لوگ ہیں جو تابِ سخن نہیں رکھتے۔ اور ادیبوں، شاعروں اور دانشوروں کو، جو قوم کے مزاج کو سمجھنے کے خوگر اور اس کی زبان ہونے کے دعویدار ہوتے ہیں، اس وقت تک قید و زندان میں اسیر رکھتے ہیں جب تک کہ ان کے ذہنی و جسمانی قوت جو اب نہ دے بیٹھیں یا ان کی روحِ قفسِ عنصری سے پرواز نہ کر جائے۔

بہر حال، مدعا یہ ہے کہ میری شاعری میں براہ راست شمشیر و سنان کا ذکر میرے بعض احباب کو پسند نہیں آتا لیکن، میں اپنے جذبات کی یورش سے اس قدر مجبور ہوتا ہوں کہ ان احباب کی ہدایات پر عمل نہیں کر سکتا۔ طبیعت میں جب روانی

آ جاتی ہے اور اشعار کا سیلاب اُٹھ آتا ہے تو اس میں تیر و تفنگ کی صدا گونجنے لگتی ہے، تب میں اسے روک نہیں سکتا۔

میں سمجھتا ہوں کہ شاعری مضمون نویسی نہیں ہوتی کہ کسی موضوع پر قلم اٹھایا اور جواب مضمون لکھ دیا۔ شاعری مضمون آفرینی کے علاوہ، جذبات کی والہانہ رو میں بہہ کر الفاظ کو صورت دینے کا نام ہے۔ شاعر کے جیسے جذبات ہوں گے، ویسا ہی اس کا کلام ہوگا۔ مثلاً: اگر شاعر کسی حسینہ کی زلفِ گرہ گیر کا اسیر ہے اور رات دن فراق یار میں تڑپتا رہتا ہے تو اس کے شاعری میں بھی یہی تڑپ ہوگی، جو اس کے والہانہ جذبات کا عکس ہوگی نہ کہ، تیر و تفنگ کی دھند دھن اور میدانِ جنگ میں جان بلب پڑے ہوئے زنجیوں کی چیخ و پکار۔

میں یہ بھی جانتا ہوں کہ شاعری عشق کے بغیر ممکن نہیں ہوتی۔ جہاں تک عشق کا تعلق ہے وہ کسی ایک شے کے لئے مخصوص نہیں۔ کائنات کے بیسیوں مناظر ایسے ہیں، جن کو دیکھے یا ان دیکھے شاعر پر ایک گونہ بے خودی کی کیفیت طاری ہو جاتی ہے، بیسیوں حقیقتیں ایسی ہیں، جن سے عشق کی شعاعیں پھوٹی اور شاعر کے دل و دماغ پر اثر انداز ہوتی ہیں۔

جہاں تک مجھے یاد پڑتا ہے میں بچپن سے ہی اپنی مادری زبان میں شعر کہتا رہا ہوں مجھے اپنی قوم اور وطن سے عشق ہے۔ وطن سے محبت کا جذبہ بالکل ایسا ہی غیر ارادی اور فطری ہوتا ہے جیسے کہ اولاد کو اپنی ماں سے لگاؤ ہوتا ہے۔ اس کی وجہ ظاہر ہے، اولاد کو جو پرورش ماں سے ملتی ہے وہی ایک قوم کو اس کی سر زمین یا مادر وطن سے حاصل ہوتی ہے جس طرح ماں کی محبت سے اولاد کا دل خالی نہیں ہوتا۔ اسی طرح وطن کی محبت بھی ہر دل میں موجود ہوتی ہے، البتہ کمی و بیشی کا دونوں صورتوں میں امکان رہتا ہے۔

میری شاعری میں، اس میں شک نہیں کہ وطن سے اس فطری محبت کے علاوہ کسی حد تک قبائلی عصبیت کا بھی دخل رہا ہے، مگر بلوچی کے قوم پرور شعراء کے کلام نے میرے دل میں بچپن سے ہی حب الوطنی کے جذبے کو سب سے زیادہ ابھارا ہے جن کے کلام کو سننے اور از بر کرنے کا میں ہمیشہ سے مشتاق رہا ہوں، شاعر رتھی میرے قبیلہ مینگل کے ریزوار اشاعر خانِ قلات میر خداداد خان کے دربار کے ملک الشعراء، گزرے ہیں۔ بالا آج گورگج جن کو میں بلوچوں کا عظیم قوم پرور شاعر مانتا ہوں ابتدائے عمر سے ہی میرے پسندیدہ شاعر رہے ہیں۔ شاعر رتھی کی طویل نظم ”ختی نصیر خان ولی“ اور بالا آج کی رزمیہ ”کوہنت بلوچانی کلات“ ہمیشہ میرے در زبان رہی ہیں۔ ان شعراء کے کلام نے میرے دل پر جو نقش مرتب کئے بلاشبہ، عمر کے ساتھ

۱۔ رزمیہ اشعار کہنے والا قبائلی شاعر، (نصیر)

۲۔ ملاحظہ کیجئے خان میر احمد یار خان کی کتاب ”انسائیڈ بلوچستان“ (ایضاً)

ساتھ ان میں زیادہ گہرائی اور وسعت پیدا ہوتی رہی اور ان کا کینوس بڑھتا اور پھیلتا رہا ہے۔

جبکہ اپنی مادر وطن بلوچستان اور اپنی قوم بلوچ سے مجھے دلی وابستگی اور عشق ہے تب، وہ کون ایسا بد نصیب عاشق ہوگا کہ اپنی محبوبہ کو تباہ حال و خانماں برباد ہوتا دیکھے اور اس کے تن بدن میں آگ نہ لگے، دل میں درد کی ٹیسیں نہ اٹھیں اور آنکھوں سے سیلاب اشک رواں نہ ہو۔

جب سے میں نے ہوش سنبھالا ہے اپنی مادر وطن اور اپنی قوم کو استعمار یوں کے آہنی استحصالی پنجوں میں جکڑا ہوا دیکھا ہے۔ اپنی قوم کی عزت و ناموس کو کوڑیوں کے دام بکتے دیکھا ہے، اسے سندھ اور پنجاب میں درد کی ٹھوکریں کھاتے اور ہاتھ پھیلاتے دیکھا ہے، اسے اپنی برہنگی پر، پردہ ڈالنے کے لئے پہاڑوں کی گپھاؤں میں، آبادیوں سے دور چھپتے دیکھا ہے، یہ بھی دیکھا کہ اس کا پر مایہ وطن لوٹ کھسوٹ کی منڈی بنا ہوا ہے۔ اس کے مدفون خزانوں کی برآمدگی سے دوسروں پر دولت کی بارش ہو رہی ہے لیکن خود اسے، ایک پھوٹی کوڑی بھی نصیب نہیں ہوتی۔ بلوچوں کی زمین سے نکالے ہوئے کوئلہ، گیس اور دیگر معدنیات سے دوسروں کے ہاں فیکٹریاں چل رہی ہیں، ہوٹل، باورچی خانے اور خواب گاہیں گرم ہو رہی ہیں، یہاں تک کہ اینٹوں کی بھٹیاں تپائی جا رہی ہیں اور بجلی گھروں میں برقی قوت پیدا کی جاتی ہے جس سے استعماری طاقتیں اپنے ذرائع زیست پر قدرت حاصل کرنے کے قابل بن جاتی ہیں۔ لیکن بلوچ خود جو ان تمام اشیاء کا مالک ہے بھوکا اور ننگا ہے، سردیوں میں ٹھہرتا ہے اور گرمیوں میں جھلستا رہتا ہے اسے اتنی قدرت بھی حاصل نہیں ہے کہ، اپنے لئے دو وقت کی روٹی پیدا کر سکے اور جب وہ، اس دھاندلی، اس لوٹ کھسوٹ، اس صریح بے انصافی کے خلاف آواز بلند کرنے کی جسارت کرتا ہے تو، اس کی زبان کاٹ دی جاتی ہے۔ اس کے ہاتھ پیر توڑ دیئے جاتے ہیں اور اس کے بدن کو گولیوں سے چھلنی کر کے، اس کی لاش کو عبرت کیلئے میدان میں پھینک دیا جاتا ہے۔

میں اپنے معترض احباب سے یہ پوچھتا ہوں کہ، کیا ان حالات میں یہ مناسب ہوگا کہ میں، اپنے محبوب وطن کی لوٹ کھسوٹ سے منہ موڑ کر، اپنی قوم کی پامالی سے آنکھیں چرا کر، اپنی ماؤں، بہنوں اور بیٹیوں کی آہ و بکاء سے کان بند کر کے اور میدانوں اور وادیوں میں بکھری ہوئی اپنے نوجوانوں کی لاشوں سے بے دھیان ہو کر اور گھر کے ایک کونے میں بیٹھ کر حسن و عشق، گل و بلبل اور رنگ و نکہت کی کوئی داستان چھیڑوں! کیا کسی بھی غیرت مند قوم کا کوئی غیور شاعر ایسا کر سکتا ہے؟! اگر نہیں تو پھر مجھ سے وہ کیوں اس طرح کی توقع رکھتے ہیں کہ میں ان کی، شبینہ محفلوں کی مسرت خیزیوں اور سرمستیوں کا آلہ کار بنوں۔ میں ہر اس شخص سے جو مجھ سے ایسی توقع رکھتا ہے، صاف اور برملا کہتا ہوں کہ میں ایسا نہیں کر سکتا۔ میں ایک بلوچ عورت کو بد حال، برہنہ اور دست بستہ نہیں دیکھ سکتا۔ جن کیمپوں میں رہنے اور اذیتیں اٹھانے کا مجھے ذاتی تجربہ حاصل ہے ان میں موجود بوڑھوں، جوانوں اور بچوں کا کرب کبھی بھول نہیں سکتا۔ ایسی کیفیت میں، میں اندھا ہو جاتا ہوں اور مجھے گولیوں کی سنسنہٹ اور توپوں کی گھن گرج کے سوا اور کچھ سنائی نہیں دیتا۔ میں چیخ اٹھتا ہوں، فریاد کرتا اور آنسو بہاتا ہوں۔ یہی میری

شاعری ہے۔ میرا یہ اظہار میرے دکھی دل کی بھڑاس ہے جو الفاظ کا جامہ پہن کر شعر کی صورت اختیار کر لیتا ہے، کبھی نوحہ اور کبھی رجز بن کر میری بے چین روح کو تسکین بہم پہنچاتا ہے۔

میرے اشعار جہاں، میرے رنگین مزاج ہم وطنوں کو پسند نہیں آتے وہیں صاحبانِ اقتدار بھی ان سے چھیں بہ جہیں رہتے ہیں۔ گزشتہ تیس چالیس برسوں سے اب تک متواتر میں، ان کے جبر و ستم کا نشانہ بنا چلا آتا رہا ہوں۔ لیکن مجھے ان سے گلہ نہیں ہے اور نہ ہی اس پر نادم ہوں۔ بلکہ اس کے برعکس، اس خیال سے سرشار رہتا ہوں کہ حسبِ مقدور اپنی قوم اور وطن کے کام آ رہا ہوں۔ اس وقت بھی جب، یہ سطور لکھ رہا ہوں سینٹرل جیل، چچ میں تین سال گزارنے کے بعد اب سینٹرل جیل، حیدر آباد میں محبوس ہوں۔ پچھلے چار سالوں سے، جیل و زندان کی صعوبتیں جھیل رہا ہوں اور شاداں ہوں کہ اس عمر میں بھی میرے حوصلے اب تک پست نہیں ہوئے ہیں۔ حیدر آباد سینٹرل جیل میں، میں اکیلا نہیں ہوں۔ یہاں پر کالعدم نیپ کے ہمارے تمام محترم لیڈر صاحبان، بغاوت کے الزام میں محبوس ہیں۔ صوبہ سرحد سے، عبدالولی خان، ارباب سکندر خان خلیل، خان محمد افضل خان، حاجی غلام محمد بلور، امیر زادہ خان (مرحوم) اور پرویز سلیم بلوچ۔ بلوچستان سے میر غوث بخش بزنجو، سردار عطاء اللہ خان مینگل، خیر بخش خان مری، ریٹائرڈ کرنل سلطان محمد خان مینگل، میر عبدالواحد کرد، محمد ہاشم خان غلڑی، آغا سید حسین شاہ صاحب اور میر شیر محمد خان مری، سید قسور گردیزی اور حبیب جالب، پنجاب سے عزیز اللہ شیخ اور میر علی بخش تالپور، سندھ سے شریک زندان ہیں۔ ان کے علاوہ صوبہ سرحد، سندھ اور بلوچستان کے چوالیس پشتون اور بلوچ کارکن بھی، بغاوت کے اسی الزام میں ہمارے ساتھ قید ہیں۔ جیل کے اندر ایک اسپیشل ٹریبونل کے سامنے مقدمہ چل رہا ہے۔

جیل میں گو کہ ہم سب کو ایک ہی احاطے میں محبوس نہیں رکھا گیا ہے لیکن ہمارے ملنے جلنے پر کوئی پابندی نہیں ہے۔ حبیب جالب کی موجودگی سے ہم قیدی شاعروں میں مشاعروں کا ایک سلسلہ چل نکلا ہے۔ ہر اتوار کو آپس میں مل بیٹھ کر محفلِ شعر و سخن سجائی جاتی ہے۔ ان ہی مشاعروں کے دوران، یہ انکشاف ہوا کہ ہمارے محترم سید قسور گردیزی صاحب، صاحبِ ذوق ہونے کے علاوہ بڑے عمدہ شاعر بھی ہیں۔ اُردو اور سرائیکی، دونوں زبانوں میں بلند پایہ اشعار کہتے ہیں۔ جناب جالب کی تو بات ہی دوسری ہے، وہ تو ہماری شمعِ انجمن ہیں۔ بلوچستان کے نوجوان تو ان کے گرویدہ ہیں۔ جناب افراسیاب خٹک، پشتو کے بڑے اچھے شاعر ہیں۔ ہمارے عبدالرازق بگٹی بھی شاعر ہیں اور اُردو میں شعر کہنے کی مشق کرتے ہیں جس میں انہیں مشکل پیش آ رہی ہے۔ دو چار مہینے سلیم کرد صاحب بھی ساتھ رہے۔ ان کے شاعر ہونے سے انکار نہیں کیا جاسکتا۔ نوجوان ہیں اور اب تک پختہ کار نہیں ہوئے ہیں۔ بلوچی، براہوئی، پشتو اور اُردو میں مشقِ سخن کیا کرتے ہیں۔ میرے خیال میں، بالآخر ان کو ایک ہی زبان اختیار کرنی ہوگی، جو براہوئی ہو سکتی ہے۔ کیونکہ یہ ان کی مادری زبان ہے۔

ان محبوس شاعروں کے علاوہ وکلاء حضرات میں جناب قلندر مہمند بھی، جب عدالتی کارروائیوں کے دوران ہمارے یہاں ساتھ ہوتے تو اپنے پشتو کلام سے ہمیں مستفیض کرتے تھے۔

ایک اور بات جو میں بھول گیا اور اب اس کا ذکر کرنا چاہتا ہوں، وہ یہ کہ سینٹرل جیل مچ میں بھی ہم نے مشاعروں کا ایک ایسا ہی سلسلہ شروع کر رکھا تھا، جس میں امیر الملک مینگل، حبیب جالب، بلوچ اور پشتو کے قادر الکلام اشاعر؟ ساتھیوں کو اپنے کلام سے نوازا کرتے تھے۔

ان درونِ زنداں مشاعروں میں مجھے بھی موقع ملتا رہا کہ میں اپنے اشعار سے، محترم سامعین کو واقف کروں مگر، مشکل یہ آن پڑی کہ سامعین کی اکثریت بلوچی سے نابلد تھی لہذا، اسے لازم گردانا گیا کہ، میں اپنی ہر بلوچی نظم کے ساتھ اس کا اُردو ترجمہ بھی پیش کیا کروں۔

قارئین کو شاید یہ معلوم نہ ہو کہ شعر کہنے سے، شعر کا کسی اور زبان میں ترجمہ کرنا زیادہ مشکل کام ہوتا ہے۔ بالخصوص ایک ایسی زبان میں جس کا مزاج بھی مختلف ہو، جیسی کہ اُردو ہے، اور یہ بات، میں نثری ترجمہ سے متعلق کہہ رہا ہوں۔ منظوم ترجمہ تو، ترجمہ نہیں ہوتا، بلکہ رُباعیات عمر خیام کے تراجم کی طرح، جو فخر جیرالڈ نے بڑی کدوکاوش کے بعد پیش کئے ہیں، ایک نئی چیز ہوتا ہے۔ ترجمہ میں اگر صرف شعر کا مفہوم سمجھا دیا جائے تو اس سے نہ صرف شعر کا حسن غارت ہو جاتا ہے بلکہ خود شاعر کی بھی تسکین نہیں ہوتی۔ اور اگر لفظی ترجمہ کیا جائے تو اس سے شعر میں مستعمل تشبیہات و استعارات و کنایات کے علاوہ، بسا اوقات شعر کے معنی بھی بدل جاتے ہیں، اس طرح شاعر اپنے الفاظ کے ذریعہ جو تاثر دینا چاہتا ہے وہ بے اثر ہو کر رہ جاتا ہے۔ اس کے علاوہ ترجمے کیلئے یہ ضروری ہوتا ہے کہ، مترجم کو دونوں زبانوں پر کلی عبور حاصل ہو۔ جبکہ ہماری محفل میں جو پشتونوں اور بلوچوں پر مشتمل تھی، کوئی شخص ایسا نہیں تھا جسے اچھی اُردو آتی ہو۔ اس کے باوجود محترمی پرویز سلیم بلوچ کی کوششوں سے، اچھے برے کچھ ترجمے ہوئے ہیں، جو میری بلوچی نظموں کے اس مختصر مجموعہ ”حونِ گوانک“ یا ”لہو کی پکار“ کے نام سے، آپ کے ہاتھوں میں ہیں۔

۔ گل خان نصیر نے اس قادر الکلام پشتو شاعر کا نام درج نہیں کیا اور نام کی جگہ خالی رہنے دی ہے۔

یہ سطر لکھتے وقت شاید اس شاعر کا نام ان کے ذہن سے نکل گیا ہوگا۔ (مرتب)

گر پسند افتد زہے عژ و شرف

گل خان نصیر

سنٹرل جیل، حیدرآباد (سندھ)

23 مارچ 1977ء

چوش نہ بیت

بیت دری ڈنگے سک پہ جلال ء
بیت اوبلٹیت مُلک و مئے مال ء
انگہ بیت آء دوست و مئے لالا

چوش نہ بیت

لشکر و پئو جاں مئے سرء بیاریت
کوش و کُشار ء دست مداریت
تنگریں ورنا نشته بچاریت!

چوش نہ بیت

لئیب بکنت گوں لُج و مہیار ء
بند بکنت مئے مات و گہار ء
چیر بدیوں ما لوگاں وت ء را!

چوش نہ بیت

بالی گُھراب و ٹینک و ہشمان
ہلکاں بُوچیت توپ و گوں بمان
جہل بندوں موٹہ چمان!

چوش نہ بیت

مُلک ء بھارت گوں مال و متاہ ء
تیراں بخت بے جُرم و کھتا ء
گالاں پندوں آئی ستا ء!

چوش نہ بیت

مادی بلوچوں ، واجلوں ننگ ۽
 موہری دائم پتنگوں جنگ ۽
 نیں ما بجگوں دیما دبنگ ۽!
 چوش نہ بیت
 لئیب کنوں ما ، گوں وتی ساہاں
 ڈونڈاں گوں بندوں دژمن ۽ راہاں
 بہلوں نصیر ۽ شیر و ستاہاں
 چوش نہ بیت

سنٹرل جیل میچ :- 22 اکتوبر 1975ء

ایسا نہیں ہو سکتا!

- ۱۔ اگر غصہ سے بپھرا ہوا کوئی بیرونی ڈاکو آئے
آ کر ہمارے وطن اور مال و دولت کو لوٹ لے،
اور پھر وہ ہمارا دوست اور بھائی بھی کہلائے
ایسا نہیں ہو سکتا!
- ۲۔ اپنے لاؤ لشکر کے ساتھ ہم پر حملہ کرے
قتل و غارت گری سے اپنے ہاتھ نہ روکے،
اور پھر ایک غیرت مند نوجوان چپ بیٹھ کر یہ تماشا دیکھے
ایسا نہیں ہو سکتا!
- ۳۔ ہمارے ننگ و ناموس کے ساتھ کھیلے
ہماری ماؤں اور بہنوں کو قیدی بنا لے،
اور ہم گھروں میں چھپ جائیں
ایسا نہیں ہو سکتا!
- ۴۔ ہوائی جہازوں، ٹینکوں اور دوسرے فوجی ساز و سامان سے لیس ہو کر وہ آئے
توپوں اور بموں سے ہماری بستیوں کو جلا کر خاک کر ڈالے،
اور ہم آنکھیں موند کر خاموش بیٹھے رہیں
ایسا نہیں ہو سکتا!
- ۵۔ ہمارا مال و متاع لوٹ لے اور ہمارے وطن پر بھی قبضہ کر لے
بغیر کسی خطا اور جرم کے وہ ہمیں گولیوں سے بھون دے،
پھر بھی ہم اس کے قصیدے کہیں
ایسا نہیں ہو سکتا!

- ۶۔ ننگ و نام کے مالک، ہم وہ بلوچ ہیں
 جو جنگوں میں ہمیشہ ثابت قدم رہے ہیں،
 اب ہم ان غنڈوں کے سامنے جھک جائیں
 ایسا نہیں ہو سکتا!
- ۷۔ ہم اپنی زندگیوں سے کھیل کر اور اپنی لاشوں کے انبار لگا کر
 دشمن کو آگے بڑھنے سے روک دیں گے،
 دشمن کے ڈر سے ہم نصیر کے اشعار گنگنا نایا ان کی تعریف کرنا چھوڑ دیں
 ایسا نہیں ہو سکتا!

ooo

آہوی سحرائی

او آہوی سحرائی !   لوتانی   تماشائی
 کایے چہ گجام دشت ء
 چو خشک و پریشانے   پرچے ء چو حیرانے
 گوں کئے تی ہُناسائی
 او آہوی سحرائی!
 ماہل او حمار چمین !   بیا، بوشت دے کمین
 دئے گوں ما دل ء حال ء
 پرچے ء چو دل گیرئے   دوستان چہ وتی دیرئے
 چو   پینگئے   سودائی
 او آہوی سحرائی !
 دُر وہی انت تراشے^(۱) ء   باریں تو بگوش کئے یے
 سر کپنگے چوں لوت ء
 کاسد یا بریدے تو   مستانہ مُرید ء تو
 وشہت   گتہ   تنیائی
 او آہوی سحرائی
 بیا ، بیا منی انباز ء   لڈان ء بیا ، ناز ء
 چو حیر ء ، بہشت بوکین
 نیل پرتی دیداں من   بے وت چو مُریداں من
 کنوم ء وتی شیدائی
 او آہوی سحرائی!
 آہل ! چہ مُرید مست ء   دائم من جہاں است ء
 پیگھامے چی آوارنگ

پہ واریں بلوچ ذات ء
 زلماں گتہ بربات ء
 گھداراں پہ روباہی
 او آہوی سحرائی!
 حائی ء وتن باکھین
 شے ء چوہت ء داکھین
 پیلو شنگ و ویران انت
 چوحائل ء ملگھوران
 سیاہ تابلش گنگ زوران
 چوسیاہ شپ ء ہوندائی (۲)
 او آہوی سحرائی !
 دشتانی ، امل چہرین
 ہزکن چہ بداں کھیرن
 برتر کن ، بگوش شے ء
 تئی حائل ء ہنکین ء
 بُن داتگت شکلین ء
 سیاہ دیکین تمٹائی
 او آہوی سحرائی!
 نئے چاکرونئے کوٹت
 ملک واجہ چہار موٹت
 پھلیں مئے وتن مات ء
 ورنایل و سربازین
 کوہانی مئے شاہبازین
 در کپتگت دہاوائی
 او آہوی سحرائی!
 آہل ! پدی واترکن
 شے ء راسلام سرکن
 موجانی نصیر ذکر ء
 پُشت بے مئے اڑین جنگ ء
 جنگوں پہ وتی نگ ء
 تاں و س و توانائی
 او آہوی سحرائی !

۱۔ بزاں شے مرید ۲۔ براہوی لہزایت بزاں تہاری۔

سنٹرل جیل سچ :- 4 نومبر 1975ء

آہوئے صحرائی

- ۱۔ اے صحرا کی ہر نی!
 اے دشتِ لوطی کی سیلانی!
 تم کس دشت سے آ رہی ہو؟
 یوں ششدر و حیران،
 اور اس قدر پریشان کیوں ہو؟
 کیا کسی سے تمہاری دوستی ہے؟
 اور اسے ڈھونڈھنے تم یہاں تک آئی ہو؟
- ۲۔ اے صحرا کی ہر نی!
 اے خمار آلود نینوں والی مہ پارہ!
 یہاں آؤ اور تھوڑی دیر میرے پاس ٹھہر جاؤ
 اور مجھے اپنے دل کا حال سناؤ کہ،
 آخر تم اس قدر رنجیدہ کیوں ہو؟
 کیا تم اپنے دوستوں سے بچھڑ گئی ہو!
 اور اب ان کے لئے سرگردان پھر رہی ہو!

-۳

اے صحرا کی ہر نی!

تمہیں شہِ مرید کی قسم

مجھ سے اتنا تو کہو کہ تم کون ہو؟

اور اس صحرائے بے آب و گیاہ میں،

کہاں سے آئی ہو؟

کیا تم دیوانہ مرید کی کوئی قاصد ہو؟

یا تم محض تنہائی پسند ہو!

-۴

اے صحرا کی ہر نی!

آؤ، آؤ! میرے پہلو میں آ جاؤ

جنت کی خوشبوؤں میں بسی ہوئی حور کی طرح!

ناز و انداز سے جھومتی ہوئی چلی آؤ،

میں بھی

تمہاری دید کے منتظر مرید کی طرح

از خود رفتہ اور اپنی قوم کا شیدائی ہوں

-۵

اے صحرا کی ہر نی!

بتاؤ کہ مستانہ مرید کا کیا حال ہے؟

تم اس کی طرف سے

اس خستہ حال بلوچ قوم کے لئے،

جسے اغیار کے مظالم نے برباد کیا ہے

اور غداروں نے اپنی چال بازیوں سے فریب دیا ہے

کیا خبر اور کیا پیغام لائی ہو!؟

۶۔ اے صحرا کی ہرنی!

ہانی سچ کا سر سبز و شاداب وطن
شہ مرید کے داغ داغ بدن کی طرح
جھلسا ہوا اور ویران ہے،
زور آور ظالموں نے اسے جلا کر
ہانی کے گیسوؤں کی طرح سیاہ
اور کالی رات کی طرح تاریک کر دیا ہے

۷۔ اے صحرا کی ہرنی!

اے بیابانوں کی گوئی محبوبہ!
ان لٹیرے دشمنوں سے دور بھاگ جاؤ
اور جہاں گرد شہ مرید سے جا کر یہ کہو کہ:
”تیری ہانی کے آبا دگھر کو،
ان سیاہ رُو اور نالائق لالچی لوگوں نے
جلا کر رکھ کا ڈھیر کر دیا ہے“

۸۔ اے صحرا کی ہرنی!

اب یہاں پر نہ میر چا کریم جیسا کوئی ہے
اور نہ اس کے قلعے کا کوئی رکھوالا ہی باقی ہے
سب منحوس لوگ رہ گئے ہیں جو ہمارے وطن کے مالک بن بیٹھے ہیں،
ہماری سرزمین پر ڈاکوؤں نے ایک ہنگامہ کھڑا کر دیا ہے
ہمارے بہادر اور جان نثار نوجوان اور کوہ و دمن کے شاہین
ان کے مقابلے کو میدان کارزار میں نکل آئے ہیں

-۹

اے صحرا کی ہر نی!

لوٹ جاؤ اور پُر جوش نصیر ذگر ۵ کا پیغام

شہ مَرید کو پہنچاؤ

اور اس سے جا کر یہ کہنا کہ: ”ان سخت لڑائی کے دنوں میں،

جب ہم، اپنے ننگ و ناموس کی حفاظت کی جنگ

اپنی پوری قوت بازو سے لڑ رہے ہیں

وہ ہمارا پشت پناہ بن جائے“

ooo

۱۔ ایران اور پاکستان کے درمیان واقع عظیم صحرا جو ”لُوط“ کہلاتا ہے اور جہاں بلوچ آباد ہیں۔ (نصیر)

۲۔ مشہور بلوچ کردار۔ ہانی کا عاشق۔ (ایضاً)

۳۔ شہ مَرید کی محبوبہ۔ (نصیر)

۴۔ بلوچ قبیلہ ”رند“ کا مشہور سردار۔ (ایضاً)

۵۔ مہنگلوں کا ایک طائفہ۔ (نصیر)

گر وہ قبیلہ۔ (مرتب)

بولان

کنور بولان ء ، مزن ہیبت و مار پچھیں دوار
 شارء ء زرتہ چڑھے ، دیستہ تئی تنگ و تملار
 کرن کرنانی ترا لڈتہ گون سنت حوال
 پشت و پُشتانی تئی گٹ و گراں کپتہ گھبار
 پکرء چماں منی ، تو ، دیر بُنیں مات کنورے نیسے
 کلکشان ء وئی سورت بدلیتنگ من ڈگھار
 ماہ و مہ تراشیں زمین ، کنگنیں بلوچانی وتن
 چو دل ء بند ء ترا ڈوبر ء داشنگ تکرار
 سنگ ء ، رب سازنگین در گبے مہر بندین آتے
 من ہما دؤر و زمان ء کہ بدی جلنت سگھار
 گوئست ہما دؤر کہ تئی گٹ و گران پیچاکین
 بے کھتر گوئست نہ گرتنت شہ و ڈنگین سالار
 گوئست ہما دؤر کہ تئی بُرزیں ہلنگانی سر ء
 بلکش ^(۱) و زحم جنیں بدواھاں نہیا ورت یلگھار
 نیں چو شاہدگے ء پچ کپتگے پادانی بُن ء
 چوش کہ کوہنگ ء کلات کپتہ تباہ و مسمار
 ہوئے پکرانی حبر سنخ و گروک برُمشین دمان
 پیڑیانی من مُجان پرچے ء شولے گپتار
 زی شُنگ گوئنگ و باندات گُمانی گپے
 مرچی روچنت تئی تکلیر ء ، پد و پیش مچار
 مرچی ابر سگین ٹوپان ء سیاہموشاں بگند
 کچگ و کوہ و بیابانان شاننت بملوار

کر گزی ہیلی (۲) و گولویں گھراب ، گولانتت
دور ۽ در ماندگین بولان ۽ تڑ و تنک و تلاتر
گُرک و ہتاری ہلشکانتت ملیشائی لُپوس
توگک و ممی لپاشانتت سپاہ ۽ سیاہکار
مرچی بولان وتی پھولین شپاد گرداں پہ
ایمنیں راہے نہ انت پُرنٹ چہ حیک و سیاہمار
مرچی بولان ، ہما بولان، درپ و دورانی نہ انت
در تگنتی کش و پھناتاں پہ دگ و سُوپار (۳)
دور بولان ۽ ، گول بور سواراں یلیں گوستہ شتہ
موٹر و لاری و ٹینک رُبننت نیں ریل ۽ گول اوار
بلے ورنا ، وتن ۽ پانگ و ننگانی پناہ
نہیلنت بولان ۽ گراں بار و سُبک ساریں چکار
روچ و شپ ، حال و بدحال ، پہ وتی روژنائیں مُراد
سراں دل دست ۽ سر ۽ اشتگ و گردنت چو مزار
زاناں ، بولان پدا یک ہارے ۽ جاں کشان انت
گٹ و گڑینبوکیں گران پال جننت گوات ۽ شیکار
بول و بولان و بلوچ ، سے حبر ۽ یکیں حبر
یعنی ”آزاتی“ وتن مات ۽ بلاشک و ہُبار
ہار و ہیروپاں بیا آختے او لہڈیں بولان!
تل و ولان چو نصیر ۽ تب و ہاریں گُپتار

(۱)۔ نیزہ باز۔

(۲)۔ ہیلی کاپٹر۔

(نصیر)

(۳)۔ سُرگ، ٹل۔

بولان^۱

- ۱۔ اے بولان کی پہاڑی ندی!
 اے سانپ کی طرح بل کھائے ہوئے ہیبت ناک درّے!
 آج تیری تنگ گھاٹیوں اور چٹانوں کو دیکھ کر
 شاعر موج میں آیا ہے
- ۲۔ تم پر قرن باقرن کے حال و احوال نقش ہیں
 اور تمہاری کھائیوں اور گھاٹیوں پر،
 پشت ہاپشت کا
 گرد و غبار پڑا ہوا ہے
- ۳۔ میری سوچ کی نظروں میں
 تم دو منبع رکھنے والی محض ایک پہاڑی ندی نہیں ہو،
 بلکہ کہکشاں ہو،
 جس نے زمین پر اتر کر اپنی صورت بدل دی ہے
- ۴۔ چاند اور چاند کی طرح ترشی ہوئی ییزمین
 جو طرح دار بلوچوں کا وطن ہے،
 اس نے دل کی طرح
 تمہیں سینہ میں جگہ دی ہے

○

۱۔ نصیر نے اپنی اس نظم میں ”بولان ندی“ اور ”درّہ بولان“ دونوں کو مخاطب کیا ہے۔ (مرتب)

- ۵۔ تم خدا کے ہاتھوں بنا ہوا
پتھروں کا ایک بہت مضبوط دروازہ تھے،
مگر یہ اس زمانہ میں
جب دشمنوں کو روکنے کے لئے تلوار سے کام لیا جاتا تھا
- ۶۔ وہ زمانہ گزر چکا
جب تیری پیچ در پیچ کھائیوں اور گھاٹیوں میں سے،
بادشاہ اور ان کے لٹیرے سپہ سالار
بلا خوف و خطر نہیں گزر سکتے تھے
- ۷۔ وہ زمانہ گیا
جب تیری اونچی اور دشوار گزار چٹانوں کے اوپر،
نیزہ باز اور تیغ زن دشمن
یلغار نہیں کر سکتے تھے
- ۸۔ اب تم ایک شاہراہ کی طرح
قدموں تلے،
اس طرح گھلے پڑے ہو
جس طرح کوہنگ کا قلعہ تباہ و مسمار ہے
- ۹۔ اے میرے سخن سنج اور برق و ش افکار
صدیوں کی اس دھول میں،
دُرِ گفتار کی تلاش
تمہیں کیوں ہے؟

۱۔ قلات کا قدیم نام۔ (نصیر)

- ۱۰۔ کل گیا، گزر گیا
آنے والا کل محض ایک خیال ہے،
آج ہی کا دن تقدیر کے بدلنے کا دن ہے
اس میں پس و پیش مت کرو
- ۱۱۔ آج، بھرے ہوئے طوفان کی سیاہ کاریوں کو دیکھو کہ
کس طرح سے سرزمین وطن کی،
واد یوں، پہاڑوں اور بیابانوں کو
بمبار دھن رہے ہیں
- ۱۲۔ زمانے کی مصیبتوں کے مارے ہوئے درّہ بولان کی
کھائیوں، تنگ گھاٹیوں اور چٹانوں کے اوپر،
ہیلی کاپٹر اور دیکھ بھال کرنے والے ہوائی جہاز
گدھوں کی طرح منڈلا رہے ہیں
- ۱۳۔ ملیشیا کے آوارہ سپاہی
بھیڑیوں اور لکڑ بگھوں کی طرح ہانپتے پھرتے ہیں،
اور فوجی، گیدڑ اور پہاڑی ریچھوں کی طرح
شکار کے لئے اپنے قدموں کی آہٹ روک روک کر چلتے ہیں
- ۱۴۔ بولان پہلے کی طرح
آج اپنے پاؤں ہنہ چلنے والے خانہ بدوشوں کے لئے،
ایک پُر امن راستہ نہیں رہا ہے
اب وہ سوڑوں اور ناگوں سے اٹا ہوا ہے

- ۱۵۔ بولان آج پچھلے وقتوں کا بولان نہیں رہا
اب اسے پہلوؤں اور کناروں سے،
راستوں اور سرنگوں کے لئے
کاٹ دیا گیا ہے
- ۱۶۔ بولان کی رفعت کا زمانہ
بُھورے گھوڑوں کے سواروں کے ساتھ گزر گیا،
آج اس میں لاریاں اور ٹینک
ریل کے ساتھ ساتھ دوڑ رہے ہیں
لیکن وطن کے محافظ
- ۱۷۔ اورنگ و ناموس کے رکھوالے جوان،
بولان کو
بے عزت اور پریشان نہیں ہونے دیں گے
ہر ممکن طریقہ پر، شب و روز
اپنے روشن مقصد کے حصول کے لئے،
ہمارے پُر عزم جوان اپنا سر تھیلی پر رکھ کر
ببر شیر کی طرح دندناتے پھرتے ہیں
- ۱۹۔ جانتا ہوں کہ
بولان پھر ایک طوفان کے لئے انگڑائی لے رہا ہے،
اس کی چٹانوں اور گونجے والی گھاٹیوں میں بجنے والی ہوا کی سیٹیوں سے
میں یہ فال لیتا ہوں

۲۰۔ اے پُر جوش بولان!
 کاش کہ تجھ میں کوئی ایسا جھکڑ چلے اور ایک ایسا سیلاب آئے،
 جیسے نصیر کے طوفان بدوش اشعار
 پیچ در پیچ بل کھاتے ہوئے اُڈ کر آتے ہیں

ooo

پرداچ

بلوچستان ، منی پھلیں وتن گرکانی آماچنت
 ہر یکے لُڑیناں کیت ، پہ مئے گوشتاں دپش پاچنت
 پل ولنت من ہر ہندء ، جن و کوشنت من جُلگاہاں
 گر و دارنت من ہر ہلک ء ، گیاہیں کچگاں آچنت
 بزیں تُوپانے ابر سگ ، چہ تیرانی درہدیں ہوران
 پہ یک وٹ من گھباران نت ، دہات کاہان کہ اُورناچنت
 در و دشتان ء شینگیں نت ، گھراب جنگانی بگوارین
 جبل ہر روچ زرابان نت ، گڑہیں بولان کہ ماتماچنت (۱)
 پتھہ گرتگ بلوچستان ، گوئشے چنگیز ء بولکان
 مگھل پیا ، پل وٹ ء پہ ، ڈنگانی تک و تاچنت
 جہان سبیل ء انت بُن تیرانی اسلام ء ، گلایشان
 بلوچانی مڑانی (۲) من سر ء شیتان پہ ناچنت
 وتن مات ء یلیں پُسگ ، سران اشتگ بہ دلدست ء
 نصیر ء شیر ، آوانی پہ دلہڈی ء پرداچنت (۳)

(۱)۔ یک ہندے ء نام۔

(۲)۔ لاٹگ۔

(۳)۔ ٹکی، ٹھہ۔ یا ہماز کہ پہ آروس ء تیری ء دیگ بنت۔

تحفہ

- ۱۔ بلوچستان، میرا پیارا وطن
 آج بھیڑیوں کی آماج گاہ بنا ہوا ہے
 ہر بھیڑیا طاقت کے نشہ سے بدمست لڑکھڑاتا ہوا آتا ہے
 اور ہمارا گوشت نوچنے کے لئے اس کا منہ کھلا ہوتا ہے
- ۲۔ ہر جگہ چھینا چھٹی اور لوٹ مار کا بازار گرم ہے
 آبادیوں میں مار دھاڑ مچی ہوئی ہے
 دیہاتوں میں خوف کی لہر پھیلی ہوئی ہے
 اور سرسبز و شاداب وادیوں میں آگ لگی ہوئی ہے
- ۳۔ سنسناتی ہوئی گولیوں کی تند و تیز بارش سے
 ایک زبردست طوفان اٹھا ہوا ہے
 کاہان اسے اور ناچ ۲ تک
 سارے دیہاتوں پر گرد و غبار کا بادل چھایا ہوا ہے
- ۴۔ دشت اور دامان ۳ کو بمبار جنگلی طیاروں نے دھن کر ایک برابر کر دیا ہے
 چاہے وہ درّہ بولان کے فصیل نما پہاڑ ہوں یا ۴ مات آماج کا پہاڑی سلسلہ
 کو ہساروں سے ہر روز
 آگ کے شعلے بلند ہوتے ہیں

۱۔ بلوچستان کے ایک علاقے کا نام۔ (نصیر)

۲۔ (ایضاً)

۳۔ پہاڑ کے نیچے کی زمین، یہاں مراد ہے پہاڑوں کے دامن میں آباد گاؤں اور علاقے۔ (مرتب)

۴۔ بلوچستان کا ایک پہاڑی علاقہ۔ (نصیر)

- ۵۔ مغلوں کے لشکر کی طرح ٹوٹنے والے
 ان ڈاکوؤں کی بھاگم بھاگ سے یوں لگتا ہے جیسے
 چنگیز خان کے قبائل نے
 بلوچستان کو فتح کر لیا ہے
- ۶۔ اسلام کے پاسبانوں کی دھماچوکڑیوں کا تماشہ
 ساری دنیا دیکھ رہی ہے
 وہ بلوچوں کی لاشوں پر
 شیطان کی طرح رقص کر رہے ہیں
- ۷۔ مادی وطن کے دلیر بیٹوں نے
 اپنے سر تھیلی پر رکھ لیئے ہیں
 ان کی ہمت افزائی کے لئے
 نصیر انہیں اپنے اشعار کا تحفہ پیش کرتا ہے

۰۰۰

اعلان!

راہ ءِ ردوں کہ اگل و دلیل ءِ چہ بے نیاز
 کھڈ ءِ کپوں کہ لوت و لداں گم و گار بوں
 گھڈارانی کنوں نہ ، پہ بھومیائی ءِ شوہاز
 گھڈاری و لگھوری ءِ زند ءِ چہ گہترنت
 زندان ءِ سیائیں کوٹھو و تیرانی درھد دل ءِ
 سنگت نہ بیت کھٹونک^(۱) و کلاگھاں گوں شاہباز
 نئے دُڑوں ما ، نہ کاتل و ڈنگ و وتن فروش
 ہکا پیں^(۲) زندے ءِ او پہ حکاں وتی مڑوں
 سر روت یا کہ مال و متاھ ، ماؤں سرپراز
 پنڈگ نہ لوٹوں ، داد نہ لوٹوں، نہ بکھششے
 مال مئے وتی انت ، پیڑی و پُٹھاں چہ پیتہ مئے
 مال ءِ وتی زنوں ما ، پہ ہر ڈول و ہر تراز^(۳)
 دیما مئے کوہے کنیت ، زرے یا کہ آپشے
 مئے دل نہ لرزیت ، نئے کدی مئے گام سست بنت
 مارا وتی پہ تنوکل و سس ءِ انت پھر و ناز
 ما دژمن ءِ کدی نہ ، وتی پُشت دانگوں
 لُج و مینار ءِ گوانک ءِ ، نہ چم جہل کرتگوں
 سر دانگوں ، بلے ما نہ ایشگ کدی محاز

مرچی ہم زمبیر و گرننداں من بن جتین
 پد کنزتگ کدی ، نہ وت ء چیر داتگول
 کوہی پلنگ ء پروشت نہ کنت ، دپ پچیں گراز^(۴)

پجر نہ بیت کنت کہ ما زندہ ، چھی وت
 گندوں تباہی ء وتن و کوم ء بنگلیں
 چم جہل و چپ من لوگھاں بتدوں گول ماہناز
 میٹینوں ہر بلاء گول واک و وس ء وتی
 تاں زندگول ، ما نہنیلوں وتن بے شرپ بیت
 ایھلان (۵) کنت نصیر گول سُرنا و دہول و ساز

(۱)۔ ڈہونڈواریں مُرگے

(۲)۔ باشرفین

(۳)۔ ہرڈول ء طرز ء

(۴)۔ جیک ، سُر

(۵)۔ اعلان۔ نصیر۔

اعلان!

- ۱۔ چاہے ہم بھٹکے ہوئے ہوں
یا عقل و دلیل سے کورے لوگ،
ہم چاہے کسی کھڈ میں جا گریں
یا، بے آب و گیاہ صحراؤں اور جنگلوں میں کھو کر غارت ہو جائیں،
لیکن ہم اپنی رہبری کے لئے
غداروں کو کبھی تسلیم نہیں کریں گے
- ۲۔ غداروں اور بزدلی کی زندگی سے
ہم زندان کی کالی کوٹھڑیوں کو،
اور اپنے سینوں پر گولیوں کی بوچھاڑ کو
بہتر سمجھتے ہیں،
ہم شاہین ہیں
جو چیلوں اور کڑوں کے ساتھ اکٹھے نہیں رہ سکتے
- ۳۔ ہم نہ تو چور ہیں اور نہ ہی قاتل
ہم نہ ڈاکو ہیں اور نہ ہی وطن فروش،
بلکہ ہم ایک باعزت زندگی گزارنے کے لئے
اپنے حقوق کے حصول کی سرفروشانہ جنگ لڑ رہے ہیں،
ہمارا سر جائے یا مال و دولت برباد ہو جائے
ہر صورت میں جیت ہماری ہے

- ۴۔ ہم بھیک نہیں مانگتے، انعام نہیں مانگتے
 اور نہ ہی کسی سے کوئی بخشش طلب کرتے ہیں،
 مال ہمارا اپنا ہے
 جو نسل در نسل ہماری ملکیت ہے،
 ہم اپنا مال واپس چھین لیں گے
 اس کے لئے ہمیں چاہے کوئی بھی طریقہ کار اختیار کرنا پڑے
- ۵۔ ہمارے سامنے اگر کوئی پہاڑ آ جائے
 کوئی سمندر آئے،
 یا کوئی آگ بھڑک اٹھے
 ہمارا دل کبھی نہیں کانپتا،
 اور نہ ہی ہمارے قدم کبھی ڈگمگاتے ہیں
 ہمیں اپنی ہمت اور حوصلہ پر ناز ہے
 ہم نے دشمن کو کبھی پیٹھ نہیں دکھائی
- ۶۔ اور نہ ہی کبھی،
 اپنے ننگ و ناموس پر حرف گیری کی گھڑی میں
 اپنی نگاہیں جھکائی ہیں،
 ہم نے سروں کا نذرانہ تو دیا ہے
 لیکن محاذ کبھی نہیں چھوڑا

- ۷۔ آج، دشمن کے مسلسل حملوں
گرج دار اور زمین کو دہلا دینے والے دھماکوں میں بھی،
ہم نہ پیچھے ہٹے ہیں
اور نہ ہی ہم نے خود کو کہیں چھپایا ہے،
ہم پہاڑی چیتے ہیں
یہ زبان دراز گیدڑ ہمیں اپنی راہِ حق سے منحرف نہیں کر سکتے
ایسا کبھی نہیں ہوگا کہ ہم زندہ رہیں
اور اپنی آنکھوں سے،
اپنے وطن اور اپنی جی دار قوم کی تباہی کا تماشا دیکھیں
اور یہ بھی نہیں ہوگا کہ،
ہم اپنی آنکھیں نیچی کئے اپنے گھروں میں
محبوب کی زلفوں کے سائے میں پناہ لے کر بیٹھے رہیں
ہر آفت کے ساتھ
ہم اپنی پوری طاقت سے ٹکرائیں گے،
نصیر ببا نگِ دہل یہ اعلان کرتا ہے کہ:
'جب تک ہم زندہ ہیں'
اپنے وطن کی عزت و آبرو پر
کبھی کوئی حرف آئے نہیں دیں گے،

ooo

نوکیں سال

نوزدہ سد پتاد و شش ء نوکین سال
اتلگئے مئے سرء من جنگ و جدال

چئے گون انت تراء، یا باریں!
پما مزلوماں ٹیکلی ء پہ مسال

سامراج ء درء چہ ، خون سھورین
چہت آورتہ گنج و مال و ٹپال^(۱)

توپ و بالی گھراب و نیپام بمب
مئے پہ کوش ء ، پہ رستران آڈال^(۲)

ڈالر ء شینگاں ، گراں باریں
سامراج ء پہ سکسریں دلال

تاکہ کم تائیں کجراتان ء
پہ بہا ء بگیرت پہ دجال

کنوم ء بے ننگ و نامیں گھڈاران
بے حیا تر بکنت و ہم چم جال

دوازده توکیں تئیں بگھچک ۽ چے نعت
 پہ گھریب ، لُوچ و لنگڑیں پھوال

چُچ و پازوار (۳) و نان و درمان نعت
 یا کہ ہوبا و ہوپ و سیاہ ڈکال

برادری و سلاہ ۽ پرمان نعت
 یا کہ توپک و تیرو حجر و ڈھال

من نہ زاناں کہ چے ترا گون نعت
 البہ تئیں پیشرواں چہ وارثہ بتال (۴)

اچ تو و پیش ، نوکیں ہر سال ۽
 ”حیر ۽ بیاحتے“ من گوشتہ پہ گل و بال

سال چہ سال ۽ بتر سرء گونتگ
 مئے گھریبانی ، پُرگھم و جنجال

کوش و پاہو و لُک و پُل ، ہرچی
 مئے ، روا پیتہ بے جواب و سوال

نیں منی دل پیمشا حُب نہ کنت
 بیاراں گالاں ، تئیں پہ استقبال

اتلگئے مہر ء دیدگہت گوننت
سر و چمان انت تئی ہڑمب (۵) و جلال

گر ترا کھر و زلم ء پر مان انت
بیا! نہ گندے دل ء مئےء خُرس و ملال

تئی ٹپاں ہم سینگ ء جلوں
تو ہم پُشت ء نہ گندے مئے انشال (۶)

آس شنزے کہ برپ گوارئے
دل بلرزیت مئے ، نہ انتی مجال

اتلگئے ، وش پمان و شاد بگومز
مہمانے یے ، بے وڈ و تمثال

سر متابین نصیر ء دیوان ء
نند و بُشکن ، تلا و دُریں گال

(۱)۔ ڈاک (۲)۔ ڈھونڈورنگ وراڈراڈین۔

(۳)۔ موچڑی، کنوش، بوٹ یاچوٹ۔ (۴)۔ ڈھوکا، فریب۔

(۵)۔ داب (۶)۔ انشال اللہ۔

سالِ نو

- ۱۔ ۱۹۷۶ء کے نئے سال
- تم جنگ و جدال میں ہم پر آئے ہو
- ۲۔ دیکھیں، تمہارے پاس مظلوموں کے لئے
- تحفے کے طور پر کیا ہے!؟
- ۳۔ سامراج کی خون سے سرخ درگاہ سے
- تم ہمارے لئے رنج و راحت کا کیا پارسل لائے ہو!؟
- ۴۔ توپ، ہوائی جہاز اور نیا بم لائے ہو
- تاکہ ہمیں درندوں کی خوراک کے لئے لاشوں کی صورت دی جائے
- ۵۔ یا، سامراج کے سگ صفت دالوں کے لئے
- ڈالروں کے وزنی تھیلے لائے ہو!
- ۶۔ تاکہ وہ، کمزور اور کم حوصلہ افراد کو
- دجال کے لئے خرید سکیں
- ۷۔ اور قوم کے بے ننگ و نام غذا اروں کو
- مزید بے حیا اور بد لحاظ کر دیں
- ۸۔ دیکھیں، تمہارے اس بارہ تمہوں^۱ والے تھیلے میں
- غریب، ننگے اور بھوکے خانہ بدوشوں کے لئے کیا سامان ہے؟

- ۹۔ لباس، جوتے، روٹی اور دوائیاں ہیں
- یا کہ ہیضہ، طاعون اور قحطِ سیاہ کے جراثیم ہیں!
- ۱۰۔ بھائی چارہ یا صلح جوئی کے فرمان ہیں
- یا، بندوقیں، توپ، خنجر اور ڈھالیں ہیں!
- ۱۱۔ میں نہیں جانتا کہ تمہارے پاس کیا ہے؟
- البتہ تمہارے پیش روؤں سے دھوکہ کھا چکا ہوں
- ۱۲۔ تم سے پہلے بھی میں ہر نئے سال کو
- انتہائی مسرت سے، خوش آمدید کہتا رہا ہوں
- ۱۳۔ لیکن افسوس، ہر نیا سال
- ہم غریبوں پر، گزشتہ سے بدتر غم و الم میں گزرا ہے
- ۱۴۔ قتل، پھانسی، مار دھاڑ اور لوٹ مار
- غرض یہ کہ ہم غریبوں پر سب کچھ، بے پوچھ کچھ جائز ٹھہرایا جاتا رہا ہے!
- ۱۵۔ اسی لئے تو اب میرا دل نہیں چاہتا کہ
- تیرے استقبال کے لئے شعر کہوں
- ۱۶۔ اب جب کہ تم آگئے ہو، تمہاری عظمت و شان سر آنکھوں پر
- اگر ہمیں نظرِ محبت سے دیکھو گے تو بہت بہتر
- ۱۷۔ اور اگر تمہیں ہم پر قہر و ظلم کا فرمان ملا ہے، تب بھی
- ہمارے دلوں میں تم ڈر و ملال کا شائبہ تک نہیں پاؤ گے
- ۱۸۔ تمہارے لگائے ہوئے زخموں کو بھی ہم اپنے سینوں پر روک لیں گے
- اور تم یقیناً ہماری پیٹھ کبھی نہیں دیکھو گے

- ۱۹۔ آگ برساؤ گے یا اولے گراؤ گے
ہمارے دلوں کو کانپتے ہوئے کبھی نہیں پاؤ گے
- ۲۰۔ آگئے ہو تو اب خوشی سے رہو
اور ایک اچھے مہمان کی طرح ہمارے پاس رہ کر پھر چلے جانا
- ۲۱۔ مقابلہ سے منہ نہ موڑنے والے نصیر کی محفل میں بیٹھو
اور اس کے موتیوں جیسے گراں بہا اشعار سنا کرو

۰۰۰

سُنّت

چکہ ورنہ گار بیت نخت ، چکہ سر پٹاں شت نخت
دست و بازو چکہ پُرسنت ، چکہ چم لٹاں شت نخت

چکدر لوگ و گدانان آس ء زراب ء ویرتگ
چکہ ننگانی گُشان ہالاڑ^(۱) و ہالٹاں^(۲) شت نخت

پر تئی ننگ و مئیار ء ، او منی ماتی وتن !
چکدر سہاہ سر گلانی ، من گرو گٹاں شت نخت

چکدر مات و پت و گہارانی چمانی چراگھ
شُت نخت بے رونٹان و ہارانی گوں کرکٹاں^(۳) شت نخت

انکتہ منزل مئے دیر نت جم جِلنت^(۴) تَبَد و لوار
گرچہ ورنہ سر مچارین روچ و شپ سٹاں شت نخت

ما ، بلیکہ نادری سر مال و چک چین پینگوں
دژمن ء کہریں سپاہ دی ٹپ و تئی پٹاں شت نخت

زُرتگیں گاماں مدرت سنگتاں! سسا کنہت
چک مپرو شہت پہ پدوکاں ، مٹ گوں مٹاں شت نخت

ہیرک ء چست گرتکلین ، گوا تو دیہت بُرز ، گوں سہان
سامراج ء دَل بزانہت زیت مرگھٹاں شُت سوت

ہر چی بادا باد ، نین واتر کنگ پمانہ انت
کنول و جوڑ ء ، گوں نصیر ء ، گنگراں وٹاں و شُت سوت

(۱)۔ بھیل و ہاڑ (مدہ و جزر)۔

(۲)۔ کور ء ہار، پکٹ۔

(۳)۔ شُکلین و تل تلیں مٹ۔

(۴)۔ آس ء زراب۔

سنٹرل جیل سٹیج:۔ 14 جنوری 1976ء

راہِ وفا کے راہِ رَو سے خطاب^۱

- ۱۔ کتنے جوان مٹ گئے
اور کتنی زندگیاں برباد ہوئیں،
کتنے دست و بازو ٹوٹ گئے
اور کتنی آنکھیں لاکھوں کی ضربوں سے پھوٹ گئیں
- ۲۔ کتنے گھروں اور مسکنوں کو
آگ کے شعلوں نے اپنی لپیٹ میں لے لیا،
کتنی ہی عورتوں کے دوپٹوں کی
اس دورِ ابتلا میں توہین کی گئی
- ۳۔ اے میری پیاری مادرِ گیتی
تیرے ناموس کے لئے،
کتنے جیا لے رہنماؤں کی جائیں
چٹانوں اور گھاٹیوں میں تلف ہو گئیں

۱۔ مترجم نے اس نظم کا عنوان، اصل بلوچی نظم ”سُخت“ کا لفظی اور راست ترجمہ ”گئے“ رکھا تھا۔ بلوچی میں تو ”سُخت“ کا عنوان بھر پور اور بامعنی ہے۔ مگر اُردو میں ”گئے“ سے نظم کا مفہوم ادا نہیں ہوتا۔ اسی لئے میں نے اس نظم کا عنوان ”راہِ وفا کے راہِ رَو سے خطاب“ کر دیا ہے۔ (مرتب)

۲۔ یہاں پر نصیر نے لفظ ”گدانا“ استعمال کیا ہے۔ مترجم نے اس کو اردو ترجمہ میں ”گد انوں“ ہی رکھا تھا۔ گد انوں یا گدان کا مطلب ہے ایک خاص قسم کا خیمہ، یہ خیمہ صرف بلوچستان (یا پھر عربستان) میں استعمال میں لایا جاتا ہے۔ شاعر نے یہاں پر اس لفظ کو مسکن کے معنی میں استعمال کیا ہے۔ گدان کی وضاحت یوں کی جاسکتی ہے کہ: خانہ بدوشوں کا وہ عارضی مسکن (خیمہ) جو چار لکڑیوں کو زمین میں گاڑ کر اور اوپر سے کالے رنگ کا موٹا پشمینہ (گدان کا سیاہ پوش اُون یا پشم سے نہیں بلکہ بکری کے سیاہ بالوں سے تیار کی جاتی ہے جو اپنی مضبوطی اور موٹائی کی وجہ سے Water Proof ہوتی ہے) ڈال کر چاروں کونوں سے رسیوں سے لکڑیوں کے ساتھ باندھ کر تیار کیا جاتا ہے۔ گدان کو تیار کرنے اور لپیٹنے میں دیر نہیں لگتی۔ اور خانہ بدوش جہاں سکونت اختیار کرنا چاہیں، وہاں یہ خیمہ (گدان) گاڑ دیتے ہیں۔ (ایضاً)

- ۴۔ ان گنت ماؤں، بہنوں اور باپ کی
آنکھوں کے چراغ،
بیابانوں میں بجھ کر
سیلابِ بلا کی لہر میں بہہ گئے
- ۵۔ اتنی قربانیوں کے بعد بھی، ہماری منزل بہت دور ہے
گرمی شدید ہے اور لُٹے برسا رہی ہے،
اگرچہ ہمارے پُر عزم جوان
رات و دن دشمن پر جھپٹتے ہی چلے گئے
- ۶۔ اس میں کوئی شک نہیں کہ
نادر^۱ کی طرح ہمارا قتل عام کیا گیا،
لیکن دشمن کی غضبناک سپاہ بھی
اپنے زخم چاٹتی ہوئی گئی
- ۷۔ ساتھیو! اپنے اٹھے ہوئے قدموں کو مت روکو، حوصلہ قائم رکھو
جو پیچھے رہ گئے ہیں ان کی طرف مڑ کر مت دیکھو،
کیوں کہ اس راہ میں جو مرے ہیں
وہ اپنا انتقام لے کر مرے ہیں
- ۸۔ اپنے بلند کئے ہوئے علم کو
اپنی جانوں کا نذرانہ دیتے ہوئے بلند یوں پر لہراؤ،
بس یہ جان لو کہ سامراج کے دلال
بہت جلد مرگھٹ میں پہنچا دیئے جائیں گے

۹۔ ہرچہ بادا بادا!

اب ہمارے لئے واپسی کی کوئی راہ نہیں ہے
 بانگے نوجوان
 نصیر کے ساتھ یہ پکا وعدہ کر کے گئے ہیں

000

۱۔ جو ہو سو ہو۔

مثل: ہرچہ بادا بادا کشتی درآب (انداختیم) انگندہ ایم۔
 جو کچھ بھی ہو ہم نے تو کشتی پانی میں ڈال دی۔ (مرتب)

کپوت چاہی

کپوت چاہی سبک بالین
 بزیر شیرانوں دپ گالین
 بر پہ دلبریں دوست ء
 کمان میان و زباد مالین
 بگوزن چہ تیر و جُمان
 شتاب چو شینگاں استالین
 گیامیں، کیچک و دستان
 بگوازیں کنوراں برہالین
 مکند جہل ء ، دلہت ترکیت
 چہ زرنباں ، زار و زلزالین
 سیائیں توپ و بگواران
 وتن بن داتہ بنمالین
 مچ و دھیتان چہ سرگوزن کن
 جل و زراب ال چہ جم جالین
 چہ شینکاں برز بگر گوات ء
 مشولت ات تپنگ ٹالین
 دل ء ڈہڈ کن چو یاکوت ء
 دوئیں چمان چراگھ لالین
 امل ء گورگیں گھل ء
 بگند من جلگہ ء ڈہالین
 سبکیں پرگاں نز چن

بند درچکے ء بُڈالین
 امل ء کاپر ء دیما
 بجن گوانکے زہیر نالین
 دراوت در کپیت مہلنج
 زباد بو ، کبگلی چالین
 چو بر ء ٹیٹل ء تراہسین
 بگوشان ، ہر گور ء یالین
 ترا گندیت گوشیت ، چاہی!
 توئے ، بیا وش احوالین
 گجام ڈیھ و گجام درنگان
 تہ کائیے مرگھ دیر بالین !
 بیا ، من گورگیں گھل ء
 درا بد گوہ نیت جنجالیں
 شپ و روج مئے سر ء مکت
 برنت حالاں مئے مسکالین
 چہاریں کبلگاں اُردنیت
 سپاہ ، حوں وار و مستالین
 رچنت من میگ و ہلکان
 چو ڈنگان وار و کنگالین
 جنت ، لُنت ، برنت ہر چی
 نکان ، چیر گنج ، برُونک لالین
 پس و گوک و گسی مُرگھان

برنت ، لوگھاں چہ پہوالین
 نہ کلنت چوچک و ذالان
 نہ شیکن ، نئے رزان تالین
 مگھل روپی کپنت لوگھان
 پدا سوچنتی ، دجالین
 بیا چاہی ! مئے دلدست ء
 برانہت گھل ء شیشالین
 بند گوں من ، پدے حال ء
 کپوت چاہی ، شکر گالین !
 کجام کس ء توے کاسد
 منی یاتانی سنجالین
 کپوت چاہی ! بگوش دوست ء
 نصیرنت پر تہ ابدالین
 چہ مچ ء سیائیں زندان ء
 من ء دیم داتہ ربالین
 تی یاتانی جمبیر ء
 دی بُن گپتہ گھم پالین
 سلامان ء ہرز کنت پھلین
 دُروتاں پہ دپ ء لالین
 شکر لنگھیں پری پیکر !
 دلائے روج و شپ سالین
 بلکہ روج تھا مورنت

تئی یات نخت سحر مالین
 بلکہ شب سیاہ دیم نخت
 تئی یات نخت نیرالیں
 جہان بُن گپتہ مئے کُنڈ ء
 بلوچستان ء ، لٹ مالین
 بلوچ ورنہ ، کسان ذاتین
 مس آسان نخت زرنہ مالین
 کیاں نخت تیسہریں گٹان
 یلیں ورنہ ، گل و بالین
 مس اُرداں ، چیری لٹان نخت
 جڑیں ورنہ ، وتن پالین
 بُت ء بند بندی داگھ داگھت
 دل ء ٹپ ، ٹپ نخت کا ڈالین
 بلے واہ پہ یلیں بچان
 پت و ماتانی سر حالین
 چہ زلم ء شدت و جوران
 سرش چنڈیت نہ ، بے سیالین
 رونت چہ گنگریں ہوتان
 حُج و ہیروپاں کوہ بالین
 کدیناتہ کشیت دژمن
 جواں مردان ، مزن ٹھالین
 کدیناتہ سُچنٹ ورنہ

من آس و انگران لالین
 سیائیں شپ گوزیت آرز
 سحر بامیت شیرمالین
 وتن بیت روژنا ، روچے
 وتی بچاں پہ ننگ پالین
 زہیریں کاڈ ، پہ دوستاں
 چہ رُنگ راہاں نہ بنت یالین
 لُٹنت من لُٹگیں لہڈاں
 توگمر ، ٹونڈ و دلالین
 گوزاں پہ پُسگاں بوجیت
 وتن ماتیک و مہتالین
 دل ء جم کن ، گلہیں بانگ
 مریچ ارساں ، جزو لالین
 نسیب بیت زیت تی دیدار
 نصیر ء پر و دُرگالین

چاہی کبوتر!

- ۱۔ اے سُبک پرواز چاہی کبوتر! آ، اور میرے ان اشعار کو جو میں تحت اللفظ میں تم کو سناتا ہوں از بر کر لے اور پھرانہیں
- ۲۔ پتلی کمر والی! زباؤ کی خوشبو سے معطر میری محبوبہ کو جا کر سنا دینا
- ۳۔ اے کبوتر! اونچے پہاڑوں اور پہاڑیوں پر سے شہابِ ثاقب کی طرح تیزی سے گزر جانا
- ۴۔ سرسبز وادیوں، میدانوں اور پامال کی ہوئی پہاڑی ندیوں پر سے گزرتے وقت نیچے ہرگز نہ دیکھنا
- ۵۔ کہیں زمین کو ہلا دینے والے ان دھماکوں سے تیرا دل نہ پھٹ جائے!
- ۶۔ کیوں کہ سیاہ توپوں اور بمباروں نے ہمارے وطن کے سرمایے کو جلا دیا ہے

۱۔ بلوچستان میں اکثر کبوتر،

☆ کاریزوں کے کنوؤں میں رہتے ہیں۔ اس لئے چاہی یعنی کنوؤں والے کبوتر کہلاتے ہیں۔ بلوچی میں کپوت، فاختہ کو بھی کہتے ہیں۔ اس فرق کو ظاہر کرنے کے لئے، چاہی لفظ کا اضافہ کیا جاتا ہے۔ (تصیر)

۲۔ ایک مقامی خوشبو۔ (ایضاً)

۳۔ وہ روشن ستارہ جو رات کو آسمان سے گرتا ہوا نظر آتا ہے۔ (مرتب)

کاریز یا کہن: آبپاشی کا ایک مخصوص طریقہ جہاں زمین کی ڈھلوان کی سمت ایک محدود فاصلہ پر کنوئیں کھود کر ان کو زیر زمین آپس میں ملایا جاتا ہے۔ تا آئندہ ایک مقام ایسا آتا ہے جہاں پانی سطح زمین پر نمودار ہوتا ہے، جہاں سے اُسے کھیتی بھاڑی کیلئے استعمال میں لایا جاتا ہے۔

- ۷۔ گردوغبار، دھوئیں اور
- آگ کے لپٹتے ہوئے شعلوں کے اوپر سے گزر جانا
- ۸۔ بادلوں سے اوپر کی فضا میں پرواز کرنا تاکہ
- تانی ہوئی بندوقیں تمہیں اپنا نشانہ، نہ بنا لیں
- ۹۔ اپنے دل کو یا قوت کی طرح سخت اور
- اپنی دونوں سرخ آنکھوں کو چراغ کی طرح روشن رکھنا
- ۱۰۔ جب تمہیں سبزہ زار پر
- میری لاشانی محبوبہ کا سفید خیمہ نظر آئے
- ۱۱۔ تب اپنے سبک پرواز پروں کو سمیٹ لینا
- اور میری بے مثل محبوبہ کے چھپڑا کے سامنے
- ۱۲۔ کسی درخت کی شاخ پر بیٹھ جانا
- اور فراق کی ایک پُر درد صدالگانا
- ۱۳۔ تب زباد کی خوشبو سے مہکی ہوئی
- وہ کبک ۲ خرام نازنیں خود ہی باہر نکل آئے گی
- ۱۴۔ بیابانوں کی ڈری اور بدکی ہوئی ہرنی کی طرح
- آوازوں پر کان لگاتی ہوئی ہر طرف دیکھتی بھالتی وہ تیرے پاس آئے گی
- ۱۵۔ تم کو دیکھ کر کہے گی کہ: ”اے کبوتر! کیا یہ تم پکار رہے ہو،
- اے اچھی خبریں لانے والے خوش آمدید“

۱۔ گھریا خیمے کے آگے دھوپ اور بارش سے بچاؤ کے لئے، لمبی اور پرانی یا سوکھی ہوئی گھاس سے بنایا ہوا سائبان۔ بھوس کا سائبان۔ (مرتب)

۲۔ تیز جیسا ایک خوب صورت پرندہ جسے پکڑ کر کہتے ہیں۔ اس کا سر اور پنجے سرخ ہوتے ہیں۔

کبک کی چال کو محبوب کی چال سے تشبیہ دی جاتی ہے۔ (مرتب)

- ۱۶۔ اے لمبی پروازیں کرنے والے پرندے! بتاؤ کہ تم کس علاقہ اور کن چٹانوں پر سے گزر کر آ رہے ہو؟
- ۱۷۔ آؤ۔ میرے سفید خیمہ میں آ جاؤ
- ۱۸۔ کیوں کہ باہر بد زبان اور بد کردار لوگ پھرتے ہیں جو دن و رات ہمارے سروں پر پہریدار کی طرح کھڑتے رہتے ہیں اور ہماری چھوٹی سے چھوٹی خبر بھی وہاں پہنچا دیتے ہیں
- ۱۹۔ ہمارے چاروں طرف
- خون خوار اور بد مست سپاہ کے کیمپ لگے ہوئے ہیں جو ہماری بستوں اور قصبات پر
- ۲۰۔ بھوکے اور قلاش لٹیروں کی طرح ٹوٹ پڑتے ہیں ہمیں مارتے، پیٹتے اور لوٹتے رہتے ہیں
- ۲۱۔ کھانے پینے کی چیزیں، بچھونے، اچھی رضائیاں اور سب کچھ چھین لیتے ہیں
- ۲۲۔ بھیڑ بکریاں، گائے بیل اور مرغیاں خانہ بدوشوں کے گھروں سے اٹھا لیتے ہیں
- ۲۳۔ وہ بچوں اور عورتوں کو ستانے سے باز نہیں آتے نہ اونی دسترخوانوں کو چھوڑتے ہیں اور نہ ہی برتن، تھال اور تھالیوں کو!
- ۲۴۔ مغلوں کے لشکر کی طرح گھروں میں جھاڑو پھیر دیتے ہیں اور پھر دجال کے یہ چیلے، ان میں آگ لگا دیتے ہیں
- ۲۵۔ اے چاہی کبوتر! آ اور میری ہتھیلی پر بیٹھ جا تاکہ میں تمہیں اپنے صاف اور اجلے خیمہ میں لے جاؤں
- ۲۶۔ اے شیریں گفتار پرندے! وہاں میرے ساتھ بیٹھ کر مجھے یہ بتانا کہ

- ۲۷۔ میرا وہ کون دوست ہے جس کے قاصد بن کر تم یہاں تک آئے ہو!
اور جس نے میری یادوں کو اب تک اپنے دل میں سنبھال کر رکھا ہے،
- ۲۸۔ اے کبوتر! میری جاناں سے یہ کہنا کہ
نصیر ہی تیرا وہ دوست ہے جو تیرے لئے دیوانہ ہے
- ۲۹۔ اس نے مجھ کے کالے زنداں سے
مجھے اپنا قاصد بنا کر تیرے پاس بھیجا ہے
- ۳۰۔ تیری جدائی اور یادوں کی آگ سے
اس کا درد و غم آشنا دل جل رہا ہے
- ۳۱۔ اس نے تمہیں سلام محبت اور تمہارے سرخ ہونٹوں کے لئے
اپنے پیار بھرے بوسوں کا تحفہ بھیجا ہے
- ۳۲۔ اور کہنا کہ اے شیریں لب، پری پیکر، ان دنوں اور راتوں میں بھی
جو برس جتنی طویل ہوتی ہیں، تم ہر وقت میرے دل میں سمائی رہتی ہو
- ۳۳۔ تمہاری دل نوازیادیں
میرے تاریک ایام کو سحر کی سپیدی بخشی ہیں
- ۳۴۔ اگر چہ شب کی تاریکی بڑی گہری ہے
مگر تیری یاد اندھیرے میں مثل چراغ ہے
- ۳۵۔ اے پیاری محبوبہ! پامال کیے ہوئے بلوچستان میں
اس طرف بھی ہماری دنیا جل رہی ہے
- ۳۶۔ ان گنت نوخیز بلوچ
شعلہ فشاں آگ میں بھونے جا رہے ہیں

۱۔ مچ جیل: بلوچستان کا مشہور عقوبت خانہ، جسے اردو میں عام طور پر ”مچھ جیل“ کہا جاتا ہے۔ (مرتب)

- ۳۷۔ ہمارے شاداب اور صحت مند جوانوں کو
دشوار گزار گھاٹیوں میں موت کے گھاٹ اتارا جا رہا ہے
- ۳۸۔ ہمارے سرو قد اور وطن دوست نوجوان
کیمپوں میں، لائٹھیوں سے مضروب تڑپ رہے ہیں
- ۳۹۔ ان کے جسم کا ہر ایک عضو داغ داغ ہے، ان کے دلوں کے گھاؤ
درندوں کے دانتوں سے لگے ہوئے زخموں کی طرح پھٹے ہوئے ہیں
- ۴۰۔ آفرین، صد آفرین
باشعور والدین کے ان بہادر بیٹوں کو کہہ
- ۴۱۔ مظالم کی شدت اور تلخیوں کی انتہا بھی
ان کے بے مثل حوصلوں کو پست نہیں کر سکی
- ۴۲۔ وہ ڈر و خوف سے بے نیاز بہادروں کی طرح
پہاڑوں کو اڑا سکنے والے ان جھکڑوں اور طوفانوں میں کود پڑتے ہیں
- ۴۳۔ ہمارے ان بلند حوصلہ جوانوں کو کب تک
دشمن یوں ہی بے وجود کرتا رہے گا؟
- ۴۴۔ کب تک ہمارے یہ جوان آگ میں جلا کریں گے
اور آخر کب تک ان کو دہکتے انگاروں پر لٹایا جائے گا؟!
- ۴۵۔ یہ کالی رات آخر کار گزر ہی جائے گی
اور دودھیا سحر طلوع ہوگی
- ۴۶۔ سرزمینِ وطن۔ اپنے غیرت مند بیٹوں کے لئے
ایک دن ضرور روشن ہوگی
- ۴۷۔ ہجران نصیب حسینائیں اپنے پریمیوں کے لئے
پہاڑی گزرگاہوں کی طرف پھر دیکھا نہیں کریں گی

- ۴۸۔ بھری ہوئی سیلابی موجوں میں
سامراج کے یہ منہ زور اور مغرور دلال بہہ جائیں گے
- ۴۹۔ اور ہماری ماہ طلعت مادر وطن
اپنی اولاد پر اپنا دامن دل وا کر دے گی
- ۵۰۔ اے میری خوب رُو جاناں، اپنی خاطر جمع رکھ
اور لعل و گوہر جیسے آنسو نہ بہا
- ۵۱۔ دلیر و سخن ور نصیر کو
بہت جلد تیری دید نصیب ہوگی!

ooo

۱۔ یہ نظم ۲۰ جنوری ۱۹۷۶ء کو، مجھ جیل میں تخلیق کی گئی، اسی عنوان سے گل خان نصیر نے ایک اور نظم بھی لکھی ہے۔ (مرتب)

چوں بکنان!

شپ ء سیاہ دیم و تھارمہیں گندان
روپے آس گواریں زاناں دیما انت
دل حیلانی ، گوانک جنت نندان

گپرء لشکر رچیت ، چوں بکنان !

منزل بیگواہ و راہ چہ دربنگان انت
بستہ شادگ و رنگ رہاں دژمن
تُرس و اندوہ ء بار تنگان انت

داگھ ، داگھ ء پچیت ، چوں بکنان !

بَنگلیں پُساں وتن مات ء
توپ و تیرانی من دپ ء گندان
کوه و کچگ بُن بخت بلوچ ذات ء

گلزمین خون مچیت ، چوں بکنان !

یک کش ء آس انت زلم و زورانی
یک کش ء لُوچی و سُمد ء ویریت
گشت و کوشنت مہاہ ، زورانی

خون دل ء کچ کچیت ، چوں بکنان !

ہر جی تاجیناں پگر ء دیر گوانزء
راہے آواریں ، منزل ء پہ نہ انت
رؤت چہ دربنگان ، من گرتنگ و برانزء

زرد حوناں گرچیت ، چوں بکنان !

راہ ، ہے یکیں راہنت مردانی
سر مچاری و جوہد ۽ حوں چھڈین
زراب ۽ تیرانی، چیر۽ گردانی

منزل ۽ راہ تچیت ، چوں پکنان !

راہ ہمیش انت و چک جنگ پیے
سر مچار ، اشته سر من دلست ۽
کوہ ۽ دشتاں بنا گنگ لپے

حون چوہور ۽ رچیت ! چوں پکنان !

مگوشاں شیر۽ جنگ و چوپانی !
کجیں مہ دروشاں بنازینان !
بلاں گپناراں چٹ و لوپانی !

دل نہ منیں سچیت ! چوں پکنان !

دل ! مہ چندانی راہ ۽ اشته نہ کنت
سر ! سواد ۽ پہ مہگلانی نہ روت
چشیں روچ ۽ نصیر نشت نہ کنت

دیمپہ آس ۽ تچیت ! چوں پکنان !

میں کیا کروں!؟

- ۱۔ جب سیاہ چہرے والی کالی رات کو دیکھتا ہوں
تو سمجھ لیتا ہوں کہ آنے والا دن آتش بداماں ہوگا،
تب میرا اندیشوں سے بھرا ہوا دل پکاراٹھتا ہے
تفکرات کا لشکر مجھ پر ٹوٹ پڑتا ہے،
بیٹھ جاتا ہوں اور سوچنے لگتا ہوں کہ
میں کیا کروں
- ۲۔ منزل کا کوئی پتہ نہیں
راستہ پر پیچ چٹانوں میں سے ہو کر جاتا ہے،
شاہراہوں اور گزرگاہوں پر دشمن نے پہرے بٹھادیئے ہیں
مجھ پر ڈر کا بوجھ اور غموں کا بار لدا ہوا ہے،
جس سے میری ہستی کا ہر ایک رنج کو دے رہا ہے
میں کیا کروں!؟
- ۳۔ مادرِ وطن کے
جیالے فرزندوں کو،
توپوں اور بندوتوں کی گولیوں کے منہ میں جاتے دیکھتا ہوں
بلوچوں کے پہاڑ اور وادیاں جل رہی ہیں،
زمین میں ان کا خون جذب ہو رہا ہے
میں کیا کروں!؟
- ۴۔ ایک طرف ظلم و عداوت کی آگ بھڑک رہی ہے
اور دوسری طرف برہنگی اور بھوک کی مصیبت ہے،

کمزوروں کو مار دینا اور
قتل کرانا جائز قرار دیا گیا ہے،
میرا خون کھول رہا ہے
میں کیا کروں!؟

۵۔ جواں مردوں کے لئے

جدوجہد کا ایک ہی راستہ ہے،
اپنے خون میں نہانے اور قربانی دینے کا
یہی منزل کی طرف بڑھنے کا راستہ ہے،
جو گولیوں کی حدت سے آلودہ فضا میں سے ہو کر جاتا ہے
میں کیا کروں!؟

۶۔ جس قدر بھی میں اپنے رہوارِ فکر کو دوڑاتا ہوں

مگر منزل کی طرف جانے کا مجھے کوئی ہموار راستہ نظر نہیں آتا،
ہر ایک راستہ، ان ہی گھاٹیوں میں سے
گر جتے بادلوں اور کڑکتی برق کی آتشیں لپکوں میں سے ہو کر گزرتا ہے،
خوف دل کا خون نچوڑ رہا ہے
میں کیا کروں!؟

۷۔ جب راستہ یہی ایک ہے

تب پیچھے مڑ کر دیکھنا معیوب ہے،
اس لئے جان نثاروں نے اپنے سر ہتھیلی پر رکھ کر
ایک ایسا کھیل شروع کیا ہے،
جس سے پہاڑوں اور میدانوں میں خون کا مینہ برس رہا ہے
میں کیا کروں!؟

۸۔ کیا میں جنگ و جدال سے متعلق اشعار نہ کہوں!؟
 صرف ماہ پیکر دل رباؤں کی ستائش ہی کیا کروں،
 اور دار و رسن کی بات کرنی چھوڑ دوں!
 میرا دل جو شدت جذبات سے بے قرار ہے،
 اسے نہیں مانتا
 میں کیا کروں!؟

۹۔ میرا دل
 دُھن کے پکے جیالوں کا راستہ چھوڑ نہیں سکتا،
 میرا دماغ
 گل رخ نازنینوں سے صحبت نہیں رکھ سکتا،
 اور نصیر لڑائی کے دن خاموش نہیں بیٹھ سکتا، وہ آگ میں کود پڑنے کو لپکتا ہے
 میں کیا کروں!؟

ooo

یارجانی

جس انت، سد جس انت یارجانی ء
 ککیت واب ء مے شپ شپانی ء
 نہ شمشنگ من سیائیں سیابندان
 مارا لہڈیگیں لڈگانی ء
 چو بہار ء سمین ء وش بوئین
 کنپوں چاڑینتہ پھلکدانی ء
 دل گنوک چائیں بودتنگ دوشی
 شے مرید چوش کہ دیستہ ہانی ء
 ترونگیں ارس و بمبویں بیکان
 نودی دہنزینتہ ماہکانی ء
 دُریں دنتان ولنٹ انار پھلین
 حیری زبینتہ گنلانی ء
 کجلیں چم و گونجلیں گردن
 سکہ سحرانی ، ٹیٹلانی ء
 لڈگ ء کبگ و سورت ء تاہوز
 کد و بالاد ، سروسانی ء
 دل گنوکین ! کجائی تو پولے
 من زہیرانی مَجُجُجانی ء
 سال و ماہانی ڈبیں ڈنڈاران^①

چیری ترینتہ ہر نشانی ء

سیائیں زندانِ جو کھماں جو رین
 منِ دلِ آئے نئے (۲) زندگانی ء
 چچی تمنا، چچی مہرو چے اسرات
 سو حکمتِ پیرِ (۳) آس شانی ء
 پیرِ گرانیِ دلِ ء مس آس روکین
 ہند و ہنکین گجا، پہ جانی ء
 ہائے شپ، شکلیں گمانانی
 دلِ ء چنڈینئے ناگمانی ء
 من گجا و کجا اہل ماہیں
 روچ گجام نمت پہ شادمانی ء
 گجا دیدارِ ء سکنت سر مستین
 گجا، آکھپ پہ دھنانی ء
 دلِ چہ اندوہاں ترا لگی بارت
 سر چہ سودا ء زحمتانی ء
 روچ، من پگرانی گارت تو پان ء
 شپ من دردانی سوزمانی ء
 دلِ مڑا داریں، تنوکل و سس ء
 ڈیک دیان انت گوں کہرمانی ء
 دوستِ دیدن بلیکہ من واب ء
 وشیں چسے (۴) منے زمانی ء
 زر زرنیت نصیر دُرگالین
 دُراں، پہ دُر دپیں دُرانی ء

(۳) - انتقام۔

(۲) - گارنگ۔ (۱) - ویرانی ہندو جاگ۔

جانِ من

- ۱۔ آفرین، صد آفرین، جانِ من پر
جوان راتوں کی سیاہی میں میرے خوابوں میں آتی ہے
- ۲۔ اس سبک خرام ناز میں نے ان اندھیروں اور طوفانوں میں بھی
مجھ کو اب تک فراموش نہیں کیا ہے
- ۳۔ بچھلی رات کو، پھولوں کی خوشبوؤں میں بسی ہوئی اس دلربا نے
بہار کی معطر ہوا کی طرح مجھ پر نشے کی سی کیفیت طاری کر دی تھی
- ۴۔ رات میرا دیوانہ دل خوشی سے ایسا وارفتہ ہوا
جیسے شہِ مُرید کو حانی کا دیدار نصیب ہوا ہو
- ۵۔ آنسوؤں کی لڑی اور گھنے کیسوؤں نے اس کے چہرے کو اس طرح دھندلایا ہوا تھا
جیسے کالی بدلیاں، چاندنی کو دھندلا دیتی ہیں
- ۶۔ موتی جیسے دانتوں، گل اناں جیسے ہونٹوں اور کاگل پیچاں نے
اسے ایک حُور کی خوبصورتی و دلچسپی کی ہے
کجلائی آنکھوں اور گونج جیسی گردن نے
- ۷۔ اسے آہوئے صحرائی کا ساحسن بخش دیا ہے
وہ خرام ناز میں کبک، مورت میں مور
- ۸۔ اور قد و قامت میں سرو کی ثانی ہے

یہ مترجم نے اس کا عنوان ”یار جانی“ رکھا تھا۔ میں اسے بدل کر ”جانِ من“ رکھ رہا ہوں۔ (مرتب)

- ۹۔ اے میرے دیوانے دل! فراق کی پھیلی ہوئی اس دھند میں
تم اس کو کہاں تلاش کرو گے؟
- ۱۰۔ اب تو مہ و سال کے کھنڈروں کے نیچے
اس کی ہر نشانی چھپ گئی ہے
- ۱۱۔ سیاہ خانہ زنداں کے تلخ ترین مصائب نے
زندگی کی خواہشیں مٹا دی ہیں
- ۱۲۔ کیا آرزو، کیا پیار اور کیا آرام و آسائش کا خیال
انتقام کے شعلوں میں سب کچھ جل گیا ہے
- ۱۳۔ جذبہ انتقام سے میرے دل میں آگ سلگ رہی ہے
اس میں جاناں کے لئے جگہ کہاں ہے؟
- ۱۴۔ اے شیریں خواب و خیال کی رات
آج تم یوں میرے دل کو کیوں تڑپا رہی ہو
- ۱۵۔ کہاں میں اور کہاں وہ ماہ تاب دوست
خوشی و مسرت کے دن اب کونسے رہ گئے ہیں!؟
- ۱۶۔ اب وہ دیدار کی دیوانہ وار خواہش کہاں رہی ہے
اب کیف و سُور کا وہ عالم کہاں!!
- ۱۷۔ افراطِ غم سے دل پھٹنے کو ہے
اور رنج و مصائب نے سر کو چکرا دیا ہے
- ۱۸۔ میرے روزِ فکر و پریشانی کے طوفان میں غلطاں بسر ہوتے ہیں
اور میری راتیں درِ جدائی کی جلن سہتے ہوئے گزرتی ہیں
- ۱۹۔ یہ تو محض میری وضع داری اور حوصلہ مندی ہے کہ
تاحال میرا دل جبر و قہر کی قوت سے مقابلہ آزا ہے

۲۰۔ اس میں کوئی شبہ نہیں کہ خواب میں اپنے رفیق کی دید سے
ان تلخ ایام میں ایک دل خوش کن گھڑی میسر آتی ہے

۲۱۔ اپنے دُردہن و سیم تن جاناں کے لئے، دُرافشاں نصیر

چن چن کر درہائے خوش آب^۲ کی مالا پرتا ہے

۰۰۰

۱۔ موتی بکھیرنے والا، خوش بیان۔ (مرتب)

۲۔ عمدہ اشعار۔ دُرخوش آب (واحد) ایضاً

گھدار

حاکاں من دپ ءَ زیرے ، سر سجدگ ءَ ایر آری
 ممکن نہ انت او گھدار ! آروچاں پدا بیاری
 ماتی وتن و کنوم ءَ ، گرکانی دپ ءَ داتے
 ہپت پُستی من سیاہکاں گھداری ءَ سر بارے
 دُروہ کرتے ، گوں سنگتان ، کنوم ءَ گوں دکھا کرتے
 او بزدلیں بے وایگ ! نیں گند کہ چہ پیم گارے
 گھداری ءَ انجام ءَ نیں گند چہ جالتی
 چو تولگ ءَ دُزین ءَ ، سیائیں شپاں ہولارے
 پہ داب ءَ دو روچگیں ، تو کنوم ءَ میار اشته
 داباں پہ گنوک چاٹین ! نیں پرچے ءَ بے سارے
 اے خون کہ ترینان نحت ، من گٹ و گراں سبزیں
 تاں روچ ءَ کنیامت ءَ ، ایشانی زگدارے
 اے دھیت و زراب مرچی من میتگ و ہکان نحت
 ایشانی تو او گھدار ! بندتگیں سیاہکارے
 گند نیں وتی دستکاران ، گھداری ءَ بور گٹ ءَ
 چو بومب ءَ پچے مرچی ڈنڈاراں^(۱) من گمسارے
 ارمان پہ نصیر ءَ انت پرچے نہ ترا پجارت
 چو صادق و چو جعفر تو کاتل و گھدارے

(۱)۔ ویران و دَرتگیں ہند و جاگہ۔

غدار

- ۱۔ اے غدار، اب اگر تم سجدہ میں گر پڑو یا، خاک چاٹ کر بات کہو
تب بھی ممکن نہیں کہ،
وہ دن واپس لوٹا سکو
- ۲۔ تم نے مادرِ گیتی اور قوم کو بھیڑیوں کے منہ میں دے دیا ہے
اور اس طرح سات پشتوں تک،
تم نے اپنے خاندان و نسب پر غدارِ کی کا لک مل دی ہے
- ۳۔ یہ سرخ و جوان خون جو فوارے کی طرح
سر سبز چٹانوں اور گھاٹیوں پر ابل رہا ہے،
اس کے لئے روزِ قیامت تک تم ہی ذمہ دار کہلاؤ گے
- ۴۔ ہماری بستیوں اور قصبوں سے بلند ہونے والے یہ شعلے اور دھواں
اے غدار! اس آگ کو بھڑکانے والے،
اصل سیاہ کار تم ہی ہو
- ۵۔ تم نے ساتھیوں کے ساتھ فریب کیا اور اپنی قوم کو غدادی
اے بزدل و بے مروت اپنی آنکھوں سے دیکھ لو کہ،
تم کیسے غارت ہو گئے ہو
- ۶۔ غدارِ کا انجام دیکھ لو کہ،
آج ندامت سے، چور گیدڑ کی طرح رات کی تاریکی میں،
فریاد کرنے کو اپنے گھر سے باہر نکلتے ہو

- ۷۔ اب اپنے کرتوتوں کا نتیجہ بھگتو
اور غداروں کا کڑوا پھل کھاؤ،
آخر کیوں اللہ کی طرح، دن کے اجالے میں کھنڈرات میں چھپتے پھرتے ہو!؟
- ۸۔ دو دن کے تڑک و احتشام کے لئے
تم نے قومی حمیت بیچ کھائی،
شان و شوکت پر مر مٹنے والے! پھر اب کیوں پاگل ہوئے جاتے ہو!؟
- ۹۔ مجھے نصیر پر افسوس ہے کہ اس نے، تمہیں پہچاننے میں کیوں غلطی کی!؟
تم صادق اور جعفر کی طرح،
ایک قاتل اور غدار ہو

ooo

ندری!

بیا بھٹل ① ہوندانیں!
 سرء مندیللاں حاک ریزکن
 بزیر یک تاپگے سیائیں
 بسنئیں پونز و گوشائش
 پلڈش لڈ و لگھاران
 مہارش کن ببر ڈاک ء
 بزیر پیش کڈنیں کارچے

بند گول بُدلاں جوانین
 مزن میرانی دیوانین
 بمش دیمائش جواں جوانین
 چمر جن مردان نادانین
 وتی پوؤجانی گودانین
 ہما بے رونٹ و میدانین
 بگڈش پیر ء سلتانین

اے باڑی ندر و حیرات نحت
 پہ کنوم ء لوج و بے نانین

وتن پاد مالکت ڈنگانی
 مران نحت ننگریں ورنہ
 گشان ننگانی راڈ راڈنت
 نگدنت بے حیا کورنت
 پڑی چمانی چو کپنگ
 چو بھینگ ء واجگ ء پادان
 نہ بنت لچیک و شرمندگ
 گونجنت یھ ء وتی کنوم ء
 پہ نان ء پنڈگ ء و شنت

گلنت باڑیگ وادانین
 لگھوراں پٹ انت شادانین
 دلالاں چاپنت بے مانین
 جنین دست بستہ گرانین
 ورنٹ گوشان سرء زیانین
 کپنت ہڈاں پہ بریانین
 وتی کاران چہ شیتانین
 دری دلاں پہ زورمانین
 وتی گنجاں چہ تالانین

اے باڑی، کنوم ء دلالت
 پہ یک زنبے ء دلمانین

یلیں پُسگ وتن مات ء
 گونے باڑیاں گیشینگ
 من کواں نحت دربانین
 پہ آواں کارے آسانین
 نصیر حیرانی ء نینگ
 وتی مُلک ء گھستانین

صدقہ !

- ۱۔ آ، اے عاقبت نا اندیش و ناراست
ان بڑے بزدلوں کے ساتھ بیٹھ جا
- ۲۔ یہ بڑے بڑے میر جو محفل آراء ہیں
ان کی پگڑیوں پر خاک افشانی کر
- ۳۔ ایک کالا توہا تھ میں لے
اور ان کے شرم سے عاری چہروں کو مل دے
- ۴۔ ان نادان مردوں کی ناکوں اور کانوں کو چھید کر
ان میں نکیل ڈال دے
- ۵۔ اپنی فوج کی ساری گندگی اور نجاست
ان پر لاد دے
- ۶۔ ان کی ناک میں رسی ڈال کر، انہیں اس چٹیل میدان میں لے جا
جہاں کوئی جڑی بوٹی اور پھل پھول نہیں اگتے
- ۷۔ اپنی کمر سے بندھے ہوئے تیز دھار چھرے سے
ان سب کو، پیر سلطان کے نام پر قربان کر دے

۱۔ مارچ ۱۹۷۶ء میں کہی گئی، جب مسٹر بھٹو نے کوئٹہ میں دربار لگایا تھا۔ (نصیر)

۲۔ گندھک کا پہاڑ، جسے چاغی (بلوچستان) میں، اڈٹوں کا پیر سمجھا جاتا ہے۔ (نصیر)

- ۸۔ یہ بے ننگ و نام اسی قابل ہیں کہ ان کو
اس بھوک اور ننگی قوم پر قربان کر دیا جائے
- ۹۔ لٹیروں نے وطن کو تاراج کر دیا ہے
مگر خوش حال گھرانوں کے یہ بے ننگ افراد شاداں و فرحاں ہیں
- ۱۰۔ لعنت ہو ان بزدلوں پر کہ وہ مسرور ہیں
ادھر قوم کے غیرت مند جوان، جوق در جوق موت کے منہ میں جا رہے ہیں
- ۱۱۔ حیا و شرم کی چادر کی دھجیاں بکھر رہی ہیں
مگر یہ دلال خوشی سے ناچ رہے ہیں
- ۱۲۔ یہ بے حیا اس حد تک اندھے ہو چکے ہیں کہ انہیں
وہ خواتین بھی نظر نہیں آتیں، جن کے ہاتھ باندھ کر گھسیٹا جاتا ہے
- ۱۳۔ ان کی آنکھ کا پانی ایسا مرا ہے کہ،
جو تے کھا کھا کر خوش ہو رہے ہیں
- ۱۴۔ اپنے آقا کے پاؤں میں اس طرح گرتے ہیں
جیسے پلاؤ کباب کی ہڈیوں پر کتے پل پڑتے ہیں
- ۱۵۔ یہ نہ تو ندامت اٹھاتے ہیں اور نہ ہی
اپنی شیطانی حرکتوں پر تاسف کرتے ہیں
- ۱۶۔ بیرونی طاقتوں کی شہ پر یز بردست دلال
اپنی قوم کی بنیادیں اکھاڑ دینے میں پس و پیش نہیں کرتے
- ۱۷۔ اپنے دیس میں موجود اپنے ہی مال و متاع سے
وہ روٹی کی بھیک مانگ کر خوش ہوتے ہیں

۱۸۔ یہ بے مروت لوگ، صرف ایک ترنوالے کے لئے

اپنی ہی قوم کے خلاف دلائی کا کام کرتے ہیں

۱۹۔ مادرِ وطن کے وہ سرفروش بیٹے جو

اس وقت پہاڑوں کی حفاظت کر رہے ہیں

۲۰۔ اُن کے لئے

ان قوم فروشوں سے اپنا حساب چکانا آسان ہے

۲۱۔ نصیر اپنے کو ہستانی ملک میں بیٹھا

یہ منظر بڑی حیرت سے دیکھ رہا ہے

۰۰۰

بیاقاتل

بیا ہے مکتل ء سنیل ء ، اوستمگار بیا !
 سر و ہڈانی ادا لگتہ بازار بیا!
 خون ارزاں انت ادا تنگ ء ، بلن بھنگ و شراب
 حیواں نشکنت پہوالیں نما دار ، بیا!
 دل دلاپ ، جان و جگر ، بازنت ادا داد تلپ
 دل چنڈین و پزیر حجر و کاٹار ، بیا!
 دشت و در ، سیائیں گداناں چہ پدا آباد ننت
 سنہیرین ٹینکان اُوگول بالی نین بمگوار ، بیا!
 ہوراں شرگوزتگ و سزنت جبل و کچک و دشت
 گورم و بگ و رنگ دَوری (ا) ننت ، ناہار بیا!
 شنزگان شُشتہ تلارانی سر ء حوناں بزین
 پئوج و بُنگاہاں بہ جنہیں و پہ کشتار ، بیا !
 بیا کہ ورنہ پدا یک لہیے ء پہ ، دلمانت
 آچش و دہیت و زرابانی پہ دیدار ، بیا !
 گنگریں ہوتاں پدا بستہ سرین زنبگنت
 لشکر ء زیر پزید ء ، یکن یلگھار ، بیا !
 آساں مان داشکنت گپتار نصیر ء ، من دلان
 زندگ ء مٹیہلی کہ یاگھی نئے ، ادحون وار! بیا!

۱۔ پزور، زند، تیار۔

سنٹرل جیل سٹیج:۔ 30 مارچ 1976ء

آؤ، قاتل!

۱۔ اے قاتل! آؤ اس مقتل کی سیر کرو

اے ستم پرور! پچشم خود آ کر دیکھ لو کہ،

یہاں پر بربدہ سروں کا بازار لگا ہے

آؤ، قاتل!

۲۔ بھنگ اور شراب کے جام چڑھانا چھوڑ دو

یہاں پر پینے کے لئے خون سستا ملتا ہے،

اور خیموں میں ماہ پیکر خانہ بدوش حسینائیں بھی بیٹھی ہیں

آؤ، قاتل!

۳۔ تمہاری داد کے طالب!

ذہن و دل اور جان و جگر یہاں پر بہت ہیں،

گھبراؤ نہیں قرولی اور کٹار ہاتھوں میں تھامے

آؤ، قاتل!

۱۔ اس نظم کا عنوان بلوچی میں ”بیا، قاتل!“ ہے۔ مترجم نے اس کا ترجمہ ”اے قاتل، آ جاؤ!“ کیا ہے۔ لیکن میں نے اس کا عنوان ”آؤ، قاتل!“ کر دیا ہے۔ (مرتب)

۲۔ مارچ ۱۹۷۱ء میں مسٹر بھٹو کی بلوچستان آمد پر کہی گئی۔ (نصیر)

۳۔ یہاں پر مترجم نے اصل مصرعے کے مطابق ”بیا!“ کا ترجمہ ”آ جاؤ!“ لکھا ہے۔ لیکن میں اس کو ”آؤ، قاتل!“ کر رہا ہوں۔ اس سے اظہار زیادہ موثر ہو رہا ہے۔ (مرتب)

۴۔ بلوچی لفظی ترکیب۔ بمعنی اُردو ترکیب، دل و جگر۔ (ایضاً)

۵۔ چھری۔ (مرتب)۔ ۶۔ خنجر۔ (ایضاً)

- ۴۔ یہاں کے دشت اور کوہ و دامان
کالے خیموں سے ایک بار پھر آباد ہو چکے ہیں،
اپنے ٹینکوں اور بمبار ہوائی جہازوں کے ساتھ
آؤ، قاتل!
- ۵۔ اے درندہ صفت! اب کے بارشیں خوب ہوئی ہیں
پہاڑ، وادیاں اور جنگل سرسبز ہو چکے ہیں،
گائیں، اونٹ اور بھیڑ بکریاں خوب فر بہ ہو چکی ہیں
آؤ، قاتل!
- ۶۔ موسلا دھار بارشوں نے چٹانوں پر سے خون کے گاڑھے دھبے دھو ڈالے ہیں
اپنی فوجوں اور چھاؤنیوں کو متحرک کرو،
اور قتل عام کرنے کے لئے
آؤ۔ قاتل!
- ۷۔ آ جاؤ کہ ہمارے نوجوان بھی پھر ایک بار
میدان کارزار میں کود پڑنے کے خواہشمند ہیں،
آگ اور دھوئیں کا تماشہ کرنے
آؤ، قاتل!

۱۔ ملاحظہ کیجئے، صفحہ نمبر ۷ پر نظم ”راہ و فا کے راہ رو سے خطاب“ کا حاشیہ

۲۔ یہاں پرنسپیر نے ”سیاہیں گداناں“ (کالے خیمے) لکھا ہے۔ گدان عموماً کالے رنگ ہی کا ہوتا ہے،
گدان کے لئے استعمال کیا جانے والا پیشینہ، بکری کے سیاہ بالوں سے بھی تیار کیا جاتا ہے۔ (ایضاً)

۸۔ کمر بستہ و بے پرواہ جیالے! رزم آرائی کے لئے بے تاب ہیں

یزید کا لشکر ساتھ لو،

اور ان پر یلغار کرنے کو

آؤ، قاتل!

۹۔ اے خون آشام!

نصیر کے اشعار نے دلوں میں جوت جگا دی ہے،

وہ باغی ہے! اسے زندہ مت چھوڑ

آؤ، قاتل!

ooo

پھل دپ

بیا او پھل دپیں ساکی ! بدئے یک کدھے پُرین
گھمائی کُنڈگاں سپتگ دل ءِ مَسْتال و بھادُرین

گوں کنپیاں، دهنزاں دورانی، چه موجیں ہاترء شینگیں
پند و گوش بکن لہڈی ! پدا گُپتارگاں دُرین

دل ءِ ، دردانی آماجین ، گوچاں کلاں تی دیمہ
حساب گن ترکل و داگھان، دل ءِ بند بندوں حوں چُرین

کئے ءِ چم و توواں ایشی ، بگندیت و ممیت دِلترک
کسانین زہگل و ذالان ، من شلاکھاں بدن شُرین

من اُرد و سیائیں زندانان ، یلانی پُشت نیلین بست
من کوه و دشت و گیابانان سُچنت لوگ و گدان پُرین

حبر ناہودیں مردانی ، بٹاک و تہل و سوچاکین
دل ءِ بے تانبلیں لگنت چو کاٹار ءِ جگر بُرین

نہ بیت لجیگ و شرمندگ، مزن پاکین دہنی میرین
وتی زندء چہ پادمالین ، وتی کاراں چہ پونز بُرین

وَتِي نَنگَ ءَ بَلوچِگِیَن ، پَ زَرِ ءَ شِیَنگَاں دَاتَنَت
وَتِي نَامُوتَ ءَ سَاهِ مَٹِیَن ، پَ رُوچَانِ کُچَلِ وَ گَرِّیَن

وَتَن دَاتَنَت جِهَاں جَلِیَن ، نَه هَمپَادِیَن سَه ءَ تُرَسَ ءَ
دِپَ ءَ نِیَن بُرَزکَتَه کَوَارَنَت چَو رِیْشِیَن اُشْتَرِ ءَ جُرِّیَن

وَتَن مَنَ پَهَنگَ وَ مَنَ پَیْتِ ، بِه وَدِنَت بِلَه گُورِسْتَانِ
نَه بِنَت وَاجِگَ بِلَه دِیْمَا ، اِے گُوکیَن سِر گَلِگَ تُرِّیَن

نَصِیْر گَالَاں چَه بَهْمَنگَ ، بِیَا اُو پُھَل دِپِیَن سَاکِی!
بِزِیْرِ یَکِ زِیْمَرَه مَسْتِیَن ، گُوں کَنپَانِی تَب ءَ سُرِّیَن

غنجہ دہن

- ۱۔ اے غنجہ دہن ساقی! آ اور ایک قدح بھر کر مجھے پلا دے
کیوں کہ میرے دیوانہ اور بے خوف دل کو،
غموں کے کانٹوں نے چھلنی کر دیا ہے
- ۲۔ اے میری ناز پروردہ! آ میرے پاس بیٹھ جا
پہلے تو میرے خیالوں پر پڑی ہوئی دکھوں کی گرد کو اپنے کیف سے دور کر دے
اور پھر میرے موتیوں جیسے اشعار سن
میں اپنے دل کو، جو آلام و درد کی آماج گاہ بن گیا ہے
اپنا سینہ چیر کر تیرے سامنے لا کر رکھ دوں گا تاکہ تم وہ داغ گن سکو،
اور نچشم خود وہ زخم ملاحظہ کر سکو جن سے اب تک خون رس رہا ہے
- ۳۔ کس کو تاب نظارہ ہے کہ چھوٹے بچوں اور عورتوں کو
بدن کو چھیل ڈالنے والے کوڑوں سے پٹتا اور بلکتا و تڑپتا دیکھے،
اور اس کا دل صدمہ سے پھٹ نہ جائے
- ۴۔ کیمپوں اور تاریک زندانوں میں بے انتہا تشدد کے سبب
جیالوں کی پیٹھ نیلی پڑ گئی ہے،
کوہ و دشت اور بیابانوں میں بھرے گھر اور خیمے جل رہے ہیں
یہ بڑے بیہودہ لوگ ہیں، ان کی لاف زنی اور مغرورانہ باتیں
نہ صرف من کو جلاتی ہیں بلکہ ہمارے ستم رسیدہ دل پر،
خنجر کی طرح کچوکے لگاتی ہیں

- ۷۔ یہ بڑے طرّوں اور کلاہوں والے میر اور دولت مند لوگ
اپنی پامال زندگی اور بے غیرتی کے کاموں پر،
نہ تو نادم ہوتے ہیں اور نہ ہی انہیں شرم آتی ہے
- ۸۔ انہوں نے اپنی بلوچی غیرت و حمیت کو روپوں کے عوض گروی رکھ دیا ہے
اور زندگی سے بھی عزیز تر اپنی قوم کے ننگ و نام کو،
ان تلخ اور خوف و الم سے پُر ایام کے عوض فروخت کر دیا ہے
- ۹۔ انہوں نے اپنے جہاں پال وطن کو موت کے ڈر سے غیروں کے حوالہ کر دیا ہے
اور اب ریش گاؤ اور بنی بریدہ^۱ اونٹ کی طرح،
اپنا منہ اوپر اٹھائے فریاد کرتے ہوئے نظر آتے ہیں
- ۱۰۔ یہ وطن ہمارا ہے اور ہمارا ہی رہے گا
اگر قبرستانوں کی تعداد بڑھتی ہے تو بڑھنے دو،
مگر آئندہ یہ ریش گاؤ اور بنی بریدہ سردار ہمارے آقا نہیں رہیں گے
- ۱۱۔ اے غنچہ دہن ساقی! نصیر اب شعر کہنے کی طرف مائل نہیں ہے
اس لئے آ کر اس کی طبیعت کے موافق کوئی ایسا وجد آور نغمہ چھیڑ دے،
کہ جس سے اس میں سرشاری کی کیفیت پیدا ہو جائے

۱۔ احمق، بیوقوف اور لالچی۔ (ایضاً)

۲۔ ناک کٹا، نکلا۔ بے غیرت۔ (ایضاً)

دیوان

او سر مچاریں سنگتان ! بیا ات کہ دیوانے کنوں
گوں مکھیں ماتی وتن ، یک کنول و پیمانے کنوں

دژمن کبی و سبرین ، ہیروپ و ہاری رُبتگ
بیا ات پہ ہنکلیاں وتی ، بزرگواپیں دیمپانے کنوں

بُن داتگ و پھر کُرتلکنت ، مئے ہلک و پھلیں مہتگان
بیا ات بندوں یک دے ، درداں پہ درمانے کنوں

بگ و رَمگ ، کشت و کشار ، مڈی و مالان رُپتکنت
بیا ات او پھلیں ہمبلان ! زندء پہ سامانے کنوں

مُلک بُرتگ و مان بُرتکنت ، گس بُرتگ و نان بُرتکنت
براتان ! بیا ات پہ وت ء اپسوز و ارمانے کنوں

ما چو گھلام ء زندگوں ، بوتار ء دادانی سرء
بیلان ! پدا پہ واجہی ، بیا ات کہ اومانے کنوں

تن کد چو دُزیں تو لگ ء ، لامیں لداں من چیربوں
بیا ات سردمال ء وتی حکاں پہ تاوانے کنوں

ما ، مُلک و مال ءِ واجلوں ، نانے نہ گندوں دِجھین
بیا ات او بیلاں لنگڑیں ! مَوْتِ ءِ ، پہ یک شانے کنوں

مردے وتی سیائیں حرء ، بے ست پلو کے ءِ نہ دنت
ما پہ وتن ، او سنتان ! بیا ات کہ ایمانے کنوں

مئے پُشت و پُشتانی وتن ، آسودگیں ہنکین و گور
گوں دژمناں انت او یلان ! بیا ات کہ سرشانے کنوں

او سرچاریں سنتان ! سرین بستگ و چاڑگکین
بیا ات نصیر ءِ ہمبلین ، گالاں پہ ، جی جانے کنوں

اجلاس

- ۱۔ اے جان باز دوستو! آؤ کہ ایک اجلاس منعقد کریں
اور مقدس مادر وطن کے ساتھ
عہد و پیمان کریں
قوی اور مضبوط دشمن
- ۲۔ طوفان بن کر ہم پر جھپٹ پڑا ہے
آؤ کہ، اپنے گھروں کی حفاظت کے لئے ایک مضبوط فصیل بنائیں
ہمارے دیہاتوں اور پُر رونق بستنیوں کو جلا کر خاک کر دیا گیا ہے
آؤ تاکہ کچھ دیر یا ہم مل بیٹھ کر
اپنے دکھ درد کا کوئی درمان تو سوچیں
ہمارے اونٹوں، بھیڑ بکریوں کے ریوڑ، کھیتوں، فصلوں،
مال و دولت اور گھر کے سارے اثاثے کو وہ لوٹ کر لے گئے ہیں
اے میرے اچھے ساتھیو! آؤ اپنی زندگی کے لئے کوئی سر و سامان تو مہیا کریں
ہمارا وطن، ہماری توقیر، ہمارے گھروں کا اثاثہ
اور یہاں تک کہ ہماری روٹی بھی وہ چھین کر لے گئے ہیں
بھائیو! آؤ بیٹھ کر اپنی حالت پر رنج و افسوس کا اظہار کریں
اب ہم لوگ غلاموں کی طرح سے
آقا کے عطیات پر زندگی گزار رہے ہیں
رفیقو! آؤ کہ اپنے حقوق حاصل کرنے کے لئے دلوں میں تڑپ پیدا کریں

۷۔ آخر کب تک ہم چور گیدڑ کی طرح گھاس پھوس کے جنگلوں میں چھپتے پھریں گے

آؤ تا کہ اپنے حقوق کے حصول کی جدوجہد میں

اپنے سروں اور مال کا کفارہ ادا کریں

۸۔ ملک و مال کے مالک ہم ہیں

مگر ہمیں دلجمعی کے ساتھ ایک وقت کی روٹی بھی نصیب نہیں

میرے فاقہ زدہ ساتھیو! آؤ تا کہ موت میں بھی ایک نئی شان پیدا کریں

۹۔ کوئی شخص مقابلہ کیئے بغیر،

اپنے کالے گدھے کو بھی لٹیروں کو لے جانے نہیں دیتا

اس لئے اے رفیقو! آؤ کہ اپنے وطن کے لئے جذبہ ایمانی پیدا کریں

۱۰۔ ہماری پچھلی ان گنت نسلوں کا یہ وطن، جو ہمارا ماں اور مدفن بھی ہے

آج دشمن کے قبضہ میں ہے

اے بہادرو! آؤ کہ مل کر اپنے سر نچھاور کر دیں

۱۱۔ اے جان بازو!

میدان جنگ میں جانے کے لئے کمر بستہ اور تیار ساتھیو!

آؤ کہ نصیر کی دلنواز شاعری پر اس کی تعریف کریں اور اس کا حوصلہ بڑھائیں

سینٹرل جیل حیدرآباد (مرکزی جیل خانہ)

حیدر آباد، گوں یا گھیاں پدا آبادنت
گڑہیں زندانی چو ”حوں زہریں“ نگار ء شادنت
گور ء چیر ء جنگ محبوباں وتن پالینان
دوست ء انباز ء من شپ گوتگیں گے را یادنت
روح آسیت ، بلے دیر نہ بت دهنز شپ ء
چار دہی ماہ ، چو جنوزانین کج ء بر یادنت
پگر ء شائین ، من کبس کپتگیں کبکے ء وڑ ء
میزریں کوہ و تاراں پہ وتی ، پریادنت
شپ کپیت زوم و سیاہار بنت ہارودیں زہیر
سہب بامیت ، سمین ء گوں دل ء بیدادنت
نیر ء تریشانت گروک زادیں کہ ٹوئیں بخت دل
اشک ء سودا انت وتن مات ء کہ دل پولادنت
حیدر آباد ، چہ گیریاں سراں وار تہ گھین
پتہ انگریز ء کہ یانین پہ گونٹنگ آزادنت
درنگہ ایوب ادا ، پاہو ء دار ء مئے یلان
سامراج شاہی ء ہر دے کہ کئیت جلاذنت
جرم انت وت واکی و جمہوریت ء جاک اداں
پہ ہے جرم ء مروچی مئے سر ء اُپتادنت (۱)
حیدر آباد ء گڑہیں جیل ، چہ پشتون و بلوچ

مستان آزاتی ء ، چو میکدگ ء آبادنت
 سر ء سودا انت ، بلے منزله دیر دستیں نہ انت
 جوہد ء آزاتی ء ، گر دست دل ء امدانت
 اے دو روچگیں حدائی ء سر ء ٹھلیں بشر
 رُو سیاہ روت چداں ، شمرنت کہ یا شدانت
 رہنمائے چو خر ء گرگ ء سریت اگاں
 بھی مان نیست کہ اے لنڈری مادر زادنت
 خون و ہیداں گوں پر بخت وتی کشت ء عمل ء
 کشتے گوں حوناں رُ دیت ، پُ سمر و ہمپادنت
 حیدر آباد ، کئے ء وارت و کئے ء شائیت در ء
 ایشی پکر ء مکنت ، زند حدائی دانت
 دیما ، دیما ، برہت ، گُٹ دل و چکپروش مہبت
 منزل ء چُجگی انت ، ہر چی کہ بادا بادنت
 لوپ و زمزیر پروشنت شُمنے شاگاہیں رواج
 سرمچاری، شُمنے ہستی ء بزاں بُنیادنت
 دُز و ڈارکگ نہ ماتنت تن ابد کوم ء سَروک
 زُلم و دُروگھانی سرء سازیں محل بر بادنت
 سنگتاں ! بیا ات نصیر ء پر ہوں دیوان ء
 دل ء آس شانگ ء ، بہزانی تل ء ، اُستادنت

۔ پاری لہز انت اُفتاد۔

سنفرل جیل حیدرآباد۔ 27 جون 1976ء

سینٹرل جیل، حیدرآباد

- ۱۔ حیدرآباد ایک بار پھر باغیوں سے آباد ہو چکا ہے
اس کا قلعہ نما زندان،
زہریلے خون والی حسینے کی طرح خوش ہے!
- ۲۔ اس نے وطن پرور محبوبوں کو اپنے تاریک محبس خانہ میں محبوس کر رکھا ہے
وہ شب جو دوست کی آغوش میں بسر ہوئی،
اب کسے یاد ہوگی!
- ۳۔ سورج ابھرتا ہے دن نمودار ہوتا ہے
لیکن رات کی دھول نہیں چھٹتی،
اور رات کو چودھویں کا چاند ایک خوبصورت بیوہ کی طرح برباد نظر آتا ہے!
- ۴۔ میری فکر کا شاہین
پنجرہ میں بند چکوری کی طرح،
اپنے سرسبز پہاڑوں اور چٹانوں کی یاد میں فریاد کر رہا ہے
رات آتی ہے تو سہانی یادیں
بچھو بن کر ڈنک مارتے ہیں،
اور جب صبح ہوتی ہے تو نسیم، دل کے ساتھ بیدار کرتی ہے
یہ برق زاد نور کی ایک کرن ہے جو دل کو متور رکھتی ہے
یہ مادرِ وطن سے عشق کا جنون ہے کہ،
جس نے میرے من کو فولاد کی طرح مضبوط بنا دیا ہے

۱۔ وہ حسینائیں جن کے جسم کو، بادشاہ، سٹکھیا کھلا کر زہریلا بنا دیتے تھے۔ (نصیر)

- ۷۔ جب سے ہمیں یاد ہے، حیدر آباد ہمیشہ
حریت پسندوں کے سروں کا نذرانہ لیتا رہا ہے،
اس وقت بھی جب وہ انگریزوں کے تابع تھا اور آج بھی جب کہ وہ برائے نام آزاد ہے
- ۸۔ اسی جگہ ایوب نے ہمارے بہادروں کو تختہ دار پر لٹکایا تھا
سامراج شاہی کا جو دلال بھی برسراقتدار آتا ہے،
وہ ہمارے لئے جلا دثابت ہوتا ہے
- ۹۔ اس سرزمین پر خود مختاری اور جمہوریت کا نام لینا جرم ہے
آج بھی اس جرم کی پاداش میں،
ہم پر یہ مصیبت آن پڑی ہے
- ۱۰۔ حیدر آباد کا قلعہ نما جیل خانہ
حریت پرست پشتونوں اور بلوچوں سے،
میخانے کی طرح آباد ہے
- ۱۱۔ اگرچہ سر پر پہاڑ گر پڑا ہے
تاہم منزل نظروں سے اوجھل نہیں ہے،
بشرطیکہ آزادی کی جدوجہد میں ہاتھ بھی دل کا ساتھ دیں
- ۱۲۔ دودن کی خدائی پر متکبر ہونے والا یہ انسان
رُوسیاہ ہو کر ہی جائے گا،
جیسے شمرؓ اور شدادؓ چلے گئے

۱۔ جنرل ایوب خان، فیلڈ مارشل۔ (نصیر)۔ ۲۔ سات بلوچ نوجوانوں میں سے چار کو حیدر آباد جیل میں پھانسی دی گئی۔۔

۳۔ حضرت امام حسینؑ کا قاتل، اشارۃً: مردود اور ظالم۔ (مرتب)

۴۔ پیغمبر حضرت ہودؑ کی امت، عاد کا ایک بادشاہ۔ شداد نے خدائی کا دعویٰ کیا تھا۔ اشارۃً: تکبر کرنے والا، خود پسند و مغرور۔ (ایضاً)

- ۱۳۔ وہ رہنماء جو گدھی کے بچے کی طرح اچھلتا کودتا ہے
بے قصور ہے کیوں کہ،
بداطواری اسے پیدا کئی ودیعت ہے
- ۱۴۔ ساتھ ہو! خون اور پسینہ سے اپنی کشت عمل کو سینچو
جو فصل لہو سے اگتی ہے،
وہ پُشمر اور دائمی ہوتی ہے
- ۱۵۔ حیدر آباد کسے کھا جائے گا اور کس کو باہر اگل دے گا
اس کی پرواہ مت کرو،
کیوں کہ زندگی تو خدا کی دین ہے
- ۱۶۔ دل شکستہ مت ہو، آگے بڑھتے رہو، اور آگے
پچھے مڑ کر بالکل نہ دیکھو، منزل پر ہر صورت میں پہنچنا ہے،
اس راہ میں جو پیش آنا ہے، پیش آنے دو
- ۱۷۔ خیال رہے کہ، جیل کی زنجیریں اور پھانسی کا پھندا
تمہارے عزم کی راہ میں رکاوٹ نہ بننے پائے
یہ یقین کر لو کہ، صرف جاں نثاری ہی میں تمہاری بقا مضمحل ہے
- ۱۸۔ یہ چورا اور ڈاکو، تا ابد قوم کے سر پر مسلط نہیں رہیں گے
جھوٹ اور ظلم کی بنیادوں پر تعمیر کیا ہوا محل،
آخر کار ڈھ جاتا ہے
- ۱۹۔ دوستو! آؤ نصیر کی محفل میں چلیں
وہ الفاظ کے مناسب اور خوبصورت استعمال سے،
دلوں میں جذب و امنگ کے دیے جلا دیتا ہے

سنگت!

(حبیب جالب ۽ نام ۽)

منی سنگت دل و جانین!
 مسالے ماه ۽ تابانین
 وتی شیراں گوں سوزمانین
 جمهوریت ۽ دیپانین
 دوئیں چم سھور الوانین
 من حاڪاں کپتہ تالانین
 تی چو گرد ۽ دیوانین
 چشیں سنگتاں جانانین
 دپ ۽ وش گو و کھندانین
 گمان ۽ سورتاں جوانین
 مزن ست و مزن شانین
 بھنور چو پھل ۽ واسانین
 کجیم کن روچاں زندانین
 آچے ورنایاں جانانین
 دلاں پہ ٹپ و بریانین
 چنڈ لبراں ۽ پیکانین

بیا جالب سکھندانین!
 توئے من سیائیں زندان ۽
 بشوریں بیا دل ۽ تاران
 پگند ورنایاں سر بازین
 بدن لٹاں چہ نیلین نعت
 چو زردیں پناں بلگرچ ۽
 بلے انگت چو پڙوک ۽
 چد و پد بلکنا گندے
 دل ۽ داگھ و پڙدیتیں
 یکین ۽ پیکراں گنگین
 مترس و سرمتابینان
 مروچی تی سر ۽ چُچت
 تو او جالب شکر گالین!
 مه پھریز دُریں گُپتاراں
 تی گُپتار، درمان نعت
 چہ تیراں جاہ تی پُزنت

بشنز گالان ء تپتائین
مداری کپت ء نازدائین
پدرهنز گالان گروک مانین
برے دور ء من تپائین
دوئیں چات ء من زندائین
چوتیراں تپسک و الہائین

دل ء تپتے آپشے روکت
زبان تپتے تیگھے آبدارین
توئے شائر زرابانی
توئے بے مٹ و بے درور
توئے جالب ، نصیراں من
بیا کہ لڑکنوں گالان

بیاننت تاکہ من کار ء
یلاں ، حک ء نگہبائین

سنٹرل جیل حیدرآباد:- 28 جون 1976ء

ساتھی

(حبیب جالب سے خطاب)

- ۱۔ اے سخن دان جالب
- اے میرے دل و جان سے پیارے ساتھی!
- ۲۔ آؤ کہ تم اس تاریک زنداں میں
مثل ماہ تاباں ہو
- ۳۔ آؤ اور اپنے پُرسوز اشعار سے
میرے دل کے تاروں کو چھیڑ دو
- ۴۔ آؤ اور جمہوریت کے پاسبان
ان سرفروش نوجوانوں کو دیکھو
- ۵۔ جن کے جسم لٹھیوں کی ضربوں سے نیلے پڑ گئے ہیں
اور جن کی آنکھیں آلوان کی طرح سرخ ہیں
- ۶۔ جو خزاں کے زرد پتوں کی طرح
خاک پر بکھرے پڑے ہیں
- ۷۔ لیکن اس کے باوجود وہ پروانوں کی طرح
تمہارے چاروں طرف جمع ہو رہے ہیں
- ۸۔ آؤ کہ اس کے بعد
شاید کبھی تم ایسے پیارے ساتھی نہ دیکھ سکو!

۱۔ میر گل خان نصیر نے بلوچی ”آلوان“ کا لفظ استعمال کیا ہے۔ مترجم بھی یہاں پر، آلوان کا لفظ کام میں لائے ہیں۔ آلوان، لفظ ”لون“ کی جمع ہے۔ لون کے معنی ہیں رنگ یا چہرے کی (سرخ) رنگت۔ اور آلوان کے لفظی معنی ہیں، رنگین اوئی چادر یا بہت سے رنگ۔ مگر یہاں پر نصیر تیز سرخ رنگ سے مشابہت ظاہر کر رہے ہیں۔ (مرتب)

- ۹۔ جن کے دل داغ داغ اور دھواں دے رہے ہوں
لیکن ان کی گفتگو شیریں اور چہروں پر مسکراہٹ ہو!
- ۱۰۔ جو یقین کے ایسے دلیر پیکر
اور تصوّر کی ایسی حسین صورتیں ہوں
- ۱۱۔ جو نڈر، دُھن کے پتے
بڑی شان اور حوصلے والے ہوں
- ۱۲۔ یہ ساقی آج تمہارے گرد اس طرح جمع ہیں
جیسے بھنورے خوشبودار پھولوں پر جمع ہوتے ہیں
- ۱۳۔ اے شیریں سخن جالب!
زند ان کے ان دنوں سے فائدہ اٹھاؤ
- ۱۴۔ اپنے موتیوں جیسے اشعار کو
ان پیارے نوجوانوں سے بچا کر مت رکھو
- ۱۵۔ تمہارے اشعار
ان کے زخمی اور جلے ہوئے دلوں کے لئے مرہم کا کام دیں گے
- ۱۶۔ تمہارا ترکش الفاظ کے خدنگوں سے بھرا ہوا ہے
ان تیروں سے کام لو
- ۱۷۔ تمہارے دل میں جو آگ روشن ہے
اس میں تپتے ہوئے اشعار کا مینہ برسائو
- ۱۸۔ تمہاری زبان ایک آبدار تلوار ہے
اسے نازوں کے میدان میں چھپا کے مت رکھو

۱۔ ایک درخت کا نام، جس کی لکڑی بہت مضبوط ہوتی ہے اور اس سے چھوٹے تیر بنائے جاتے ہیں۔ مراد ہے الفاظ کی نشتر زنی۔ (مرتب)

- ۱۹۔ تم اپنی مثال آپ ہو
کیوں کہ اس ہنگامی دور میں تمہارے جیسا کوئی نہیں ہے
- ۲۱۔ تم جالب ہو اور میں نصیر ہوں
ہم دونوں چاہ زنداں میں پڑے ہوئے ہیں
- ۲۲۔ آؤ دونوں مل کر نوکیلی اور چمکتی ہوئی گولیوں جیسے
اشعار کی لڑیاں پروئیں
- ۲۳۔ جو حق کے پرستار بہادروں کے کام آئیں
اور ان کے عزم کو دو چند کر دیں

۰۰۰

حُذازانت

وَرنا تئی حونانی کسم دِل منی دورین
 پہلو ء منی یرانز کنت چو اشکر ء سھورین
 ایسی نہ انت ارمان کہ حوناں تئی ریہتنت
 حکاں پہ سراں دانگنت وَرنا یل و بورین
 درد ایس انت کہ ما ا کہ نہ زانوں تو گجایے
 زندان ء سیاہوشیاں یا کھلراں گورین
 ما سر پد و سہنیوں کہ کئے ء خون سرء انت
 ارمان انت وتی پُر شکلیں دستاں پہ نزورین
 دِل زانت و حُذازانت چوتیر ء من دِل ء انت
 تئی گاری و مئے بزگی و واک نہورین
 پرش داتگ و شینگینتہ پلنگان ء مترسین
 ہیروپ و اُرش رہرن و ڈنگانی ڈھورین
 تنکد بلے ماتت اے زمزیر مئے گٹ ء
 تنکد وروں حوناں دِل ء گوں انزیاں ہورین
 مئے کچک و دشتانی سرء کئیت بہارے
 بیرانی درچے کئیت پہ ورنایاں ملورین
 او ہنگلیں وَرنا ! تو نصیر ء من دِل ء ئے
 گیرامی نہ بے، زندگنت تاں گُوڑی ء کورین

سنٹرل جیل حیدرآباد:- 20 ستمبر 1976ء

اے پیارے نوجوان!

۱۔ اے نوجوان! تیرے لہو کی قسم

میرا دکھا ہوا دل

پہلو میں

سرخ انگارے کی طرح لودے رہا ہے

۲۔ اس کا افسوس نہیں کہ

انہوں نے تیرا خون بہایا

بہادر اور جرات مند نوجوان اپنے حقوق کے لئے

ہمیشہ اپنا سر دیتے رہے ہیں

۳۔ رنج ہے تو بس اس بات کا کہ

ہم اتنا بھی نہیں جانتے کہ تم کہاں ہو؟

کسی زندان کے سیاہ خانہ میں

یا کسی کھارزدہ^۳ قبر میں!؟

۴۔ ہم جانتے ہیں اور ہم کو معلوم ہے

تیرا خون کس کے سر ہے،

ہمیں دکھ ہے تو اس کا کہ

ہمارے دست و بازو ٹوٹے ہوئے اور کمزور ہیں

۱۔ اصل بلوچی نظم کا عنوان ہے: ”خدا زانت!“ (خدا جانتا ہے!)۔ مترجم نے اس نظم کا عنوان نہیں رکھا۔ میں نے اس کا عنوان ”اے پیارے نوجوان!“ رکھا ہے۔ (مرتب)۔

۲۔ اسد اللہ مینگل کی گمشدگی پر کہی گئی۔ (نصیر)۔

۳۔ گلرگی ہوئی یا شوریت زدہ پرانی قبر۔ (مرتب)۔

- ۵۔ ہمارا دل جانتا ہے اور خدا جانتا ہے کہ
تیرا اس طرح سے کھوجانا،
ہمارے دلوں میں تیر کی طرح چھ رہا ہے
مگر کیا کریں کہ ہم ناچار ہیں
نڈر چیتوں کو
- ۶۔ گمراہ رہنوں اور ڈاکوؤں کے طوفانی حملوں نے،
شکست دے کر
منتشر ہونے پر مجبور کر دیا ہے
مگر کب تک!؟
- ۷۔ ییزنجیریں ہماری گردنوں میں پڑی رہیں گی،
اور کب تک
ہم اپنے خونِ جگر کو آنسو کر کے پیتے رہیں گے
ہماری وادیوں اور میدانوں پر بھی
- ۸۔ ایک دن بہا آئے گی،
اور ہمارے ملول نوجوانوں کو
انتقام لینے کا موقع مل جائے گا
اے پیارے نوجوان!
- ۹۔ تم نصیر کے دل میں رہتے ہو،
جب تک وہ اس فانی اور اندھی دنیا میں زندہ ہے
تمہاری یاد اس کے دل میں باقی رہے گی

ooo

کجا انت؟

شائینے بُرز پہ بال ء
چاران انت حیرت جھال ء
شوکار کنت گال ء

دُنیا ، جہان ، ادا انت

میریں اَسد کجا انت؟

پھب ء سر ء پلنگے
سَر کپتہ بُرزیں درنگے
دَپ بُز کتہ پہ رنگے

ہولاراں ، پُرسگا انت

میریں اَسد کجا انت؟

گُر کے لدانی بچین
دانا و پیر بچین
پُر سیت گُراگھ ء گچین

حال ہر کس ء ترا انت

میریں اَسد کجا انت؟

اُشکت شوانے حال ء
 گون نت وتی گوں مال ء
 رپتہ تچان ء جھال ء
 جی مینگلاں ! سما انت
 میریں اَسد گُجا انت ؟
 مینگل چو بزہ کار ء
 بے تگ و بے توار ء
 کوئڈم جننت ڈگھار ء
 چم جھال و دل بگھا انت
 میریں اَسد گُجا انت ؟

.....

سنفرل جیل حیدرآباد:- 26 ستمبر 1976ء

کہاں ہے؟

۱۔ بلند یوں پر فضا میں اڑتا ہوا ایک شاہین
غور سے نیچے کی جانب دیکھتا ہے
اور سیٹی بجا کر یہ کہتا ہے کہ:
”سارا جہاں یہاں جمع ہے، مگر میرا
میرا سد کہاں ہے!؟“

۲۔ پت لہہاڑ کے اوپر ایک چیتا
ایک اونچی چٹان پر چڑھتے ہوئے
اپنا منہ اوپر اٹھاتا
اور چیخ کر پوچھتا ہے کہ:
”میرا سد کہاں ہے!؟“

۳۔ گھنے جنگلوں کا ایک دانا اور بہت بوڑھا بھیڑیا
ایک بوڑھے کوءے سے پوچھتا ہے کہ:
”ہر ایک کا حال تم کو معلوم ہے
مجھے یہ بتاؤ کہ،
”میرا سد کہاں ہے!؟“

۴۔ ایک چرواہا جو قریب ہی اپنا ریوڑ چرا رہا تھا
ان کی باتیں سن کر بھاگتا ہوا نیچے وادی میں جاتا ہے
اور پوچھتا ہے کہ:
”اے مینگلو! کیا تمہیں معلوم ہے کہ،

”میرا سد کہاں ہے!؟“

۵۔ اس سوال پر مینگل، نگوں کی طرح گردن جھکائے چپ بیٹھے
انگلیوں سے زمین کھرچتے ہیں
وہ طوطا چشم اور بزدل ہیں
ورنہ انہیں علم ہے کہ،

”میرا سد کہاں ہے!؟“

۱۔ اسد اللہ مینگل۔ (نصیر)

۲۔ وڈھ جھلاوان (بلوچستان) کا ایک مشہور پہاڑ۔ (ایضاً)

مناں!

پہ وَتِ ءِ زِنْدے یے ہلکا پیل تلبدار مناں
 اے گناہے اگاں ، بند بند ءِ گنہگار مناں
 ہچ بہائے نہ انت آزاتی ءِ کاڈ ءِ پہ گران
 سرومال ءِ گوں وَتی ، آئی کھریدار مناں
 مَرچی تُوپانے ابر پُرتنگ و چنڈیت زمین
 گرئند و گواتاں من زمین چنڈین نما دار مناں
 بُریں ماڑی و محلان ءِ چو کاہ ءِ روپیت
 دیما اُشتاتہ اے تُوپان ءِ چو کوسار مناں
 سرمچاراں ، وَتی ساہ ءِ پہ من ءِ تَرس نہ انت
 زِنْد ءِ حکانی تلبدار و نگہدار مناں
 سر نہ چنڈیناں چہ زلم و ستم ءِ تَرس ءِ کدی
 سر چنڈانی کومک ، سنگت و گھم وار مناں
 حک ءِ بُن تیران و حک گوہاں و حک ءِ پہ مڑان
 حک ءِ جنگ ءِ من ، یلانی دپ ءِ گوکار مناں
 منسب و پاگ ، رد دنت ، نہ من ءِ ریش و کباہ
 سامراج شاہی ءِ دلاں ، چہ ، جبردار مناں
 منسب ءِ نام ءِ پل و لُگ ءِ نیں دُور شتنگ
 میش ءِ پوست ءِ من لدی گرکاں چہ بیزار مناں
 سامراج گوں چل و مندراں ، من ءِ ریہپیت نہ کنت
 بیرماں (۱) چنڈتہ گراں وابی ءِ ، بیدار مناں

کید و زندان ءِ بیت، یا پڑءِ جو هد و عمل ءِ
 و لجم و دلگھدر و وش تب و کردار مناں
 مرچی تیرانی دپ ءِ داتگ و شولیت من ءِ
 گھاسب ءِ ٹرس انت کہ اوشتا تگیں بوتار مناں
 بے شرپ خسرو و دارائی نہ پتنگ دیما
 سرچنڈانی ہما ٹرہ و دستار مناں
 روژنائی ءِ مھکش، سیائیں شپ ءِ موت ءِ نشان
 بام ءِ نیر درہنز و تلا مہذبیں استار مناں
 جُلگہانی پیر و کچک و دشتانی شوان
 ماہکانیں و تن ءِ آشک و دلدار مناں
 چو نہ بیتہ کدی من اشته منیار ءِ و تن ءِ
 لاگھر و واہراں ، بلے سس و مڑا دار مناں
 گھنیرت و لُج و مڑا ، توکل و سس ءِ سورت
 دل ءِ ہر کنگر ءِ ، من میتگ و بازار منان
 دُور ءِ دست ءِ سر ءِ ہر کشک پہ گُوکار گونشیت
 زالم ءِ دژمن و مزلوم ءِ مدد گار مناں
 منی ماتی و تن ءِ ڈن و ڈل ءِ سِنگ گونشدت
 چو و ت ءِ بیریں گہمدانی ، گھیں یار مناں
 دوستانی من و تی ، پان و پناہ بیتہ مُدام
 دژمنانی من دل ءِ ، شلسریں کاٹار مناں
 ماہ و مہتائیں ملوکانی من ءِ کدر گوزرت
 بد و بد گو و بدیگاں گوں بدی دار مناں
 رب ءِ منکر من نہیاں ، نئے چہ نبی ءِ پاکین
 کنوم ءِ دلہند و و تن مات ءِ پرستار مناں

گرچی پہلوالے آں من کچگ و دشت و جبالاں
بلے کاراں چہ جہاں ء پوہ و ہشیار مناں
ارد شیر، حُسر و پرویز ء کہ دات دست من دپ ء
من آتاں من، ہما سر لشکر ء، تکرار مناں
کوہ البرز ء کہ من کنور و تڑ و تنک و تلمار
حواں وریں شاہ ء گوں ڈیک داتہ پہ گشتار مناں
من حسین ء گوں کمر بستہ، سر ء داتہ وتی
کربلا گوں وتی حوناں گتہ گلزار مناں
زلم و زور ء گوں من ء، کس نہ وتی گرتہ مطیع
شاہ و سلطاناں گتگ بیوس و آزار مناں
سھور و زر ء پہ کدی من نہ بہا گرتہ وتن
گھنیرت ء آچش و آزاتی ء بجیکار مناں
من اگاں نیستوں، من ء لٹگ نعت شاہ و امیر
پہ وتی نیستی ء ہم، نان دہ و ڈاتار مناں
یک گدانے ء تہہ ء، کوہ بئے ء کاه چرین
بے نیازی ء مزن شانین جلو دار مناں
نہ من ء شاہانی ٹرس انت، نہ امیرانی تہماہ
انیش و نوش ء نہ زر و مال ء گر پتار مناں
شاری زینت و جمال و زبان ء زیب انت
بیش ء چو گھکراں گرنندان و گوہر بار مناں
شاراں دُر و گوہر سپنگ و شر گوشتہ بلے
شاد و شیدا پہ نصیر ء لڑیں گپتار مناں

سنٹرل جیل حیدرآباد:- 3 اکتوبر 1976ء

میں ہوں!

- ۱۔ میں اپنے لئے ایک باعزت زندگی کا طلب گار ہوں
اگر یہ گناہ ہے! تو پھر، میرا انگ گنہگار ہے!
- ۲۔ آزادی کی دیوی کو حاصل کرنے کے لئے کوئی قیمت بھی گراں نہیں ہوتی
اپنے سرو مال کا نذرانہ دے کر، میں اسے خرید لوں گا
- ۳۔ آج طوفانی بادل اٹھ آئے ہیں اور پیروں تلے زمین کا نچ رہی ہے
اس تہلکہ خیز برق و باد میں بھی، میں سجیلا نظر آتا ہوں
- ۴۔ اونچی عمارتوں اور عالی شان محلوں کو خس و خاشاک کی طرح اڑا دینے والے
اس طوفان کی راہ میں ایک پہاڑ کی طرح، حائل میں ہوں
- ۵۔ جان باز ہوں، اس لئے اپنی زندگی کی خاطر کسی سے نہیں ڈرتا
زندگی کے حقوق کا طلب گار اور ان کا محافظ میں ہوں
- ۶۔ ظلم و ستم سے سہم کر، میں اپنا سز کبھی نہیں جھکاؤں گا
دھن کے پکے جیالوں کا مددگار، دوست اور غمخوار میں ہوں
- ۷۔ میں حق کا طرفدار ہوں، حق گو ہوں اور اپنے حقوق کے لئے لڑوں گا
حقوق کی اس جنگ میں، بہادروں کی جو آواز بن گیا میں ہوں
- ۸۔ منصب، بزرگی، طرہ کلاہ اور دستار و قبا۔ یہ چیزیں مجھے دھوکہ نہیں دے سکتیں
سامراج شاہی کے دلا لوں سے، خبردار رہتا میں ہوں

۱۔ بلوچ مراد ہے۔ (تصیر)

- ۹۔ مذہب کے نام پر چھیننے اور لُوٹنے کا دور گزر چکا
- بھیڑ کی کھال میں چُھپے ان بھیڑیوں سے، بیزار میں ہوں
- ۱۰۔ سامراج مکرو فریب کی چالوں سے، اب مجھے خوابیدہ نہیں کر سکتا
- گراں خوابی کا بستر لپیٹ لیا ہے، اب بیدار میں ہوں
- ۱۱۔ قید و زندان میں پڑا رہوں یا کہ میدان جہد و عمل میں موجود رہوں
- میں ہر حال میں مطمئن، جری، خوش طبع اور خوش خلق رہتا میں ہوں
- ۱۲۔ آج بندوقوں کے منہ میں دے کر مجھے گولیوں سے چھلنی کر رہا ہے
- غاصب جانتا ہے کہ جو اس کے مقابلہ میں ڈٹ گیا ہے دھرتی کا مالک میں ہوں
- ۱۳۔ خسرو اور دارا کے سامنے جو بے شرف نہ ہوا
- دھن کے پکے دلیروں کا وہ طرہ امتیاز اور دستار، میں ہوں
- ۱۴۔ روشنی پھیلانے والوں کا رہبر اور شب تاریک کے لئے موت کا نشان میں ہوں
- ایک روشن ستارہ اور نئی صبح کی علامت میں ہوں
- ۱۵۔ آبادیوں کا مزدور اور وادیوں و میدانوں کا چرواہا اور
- ماہ طلعت وطن کا عاشق و لدار، میں ہوں
- ۱۶۔ ایسا کبھی نہیں ہوا کہ میری وجہ سے وطن کی عزت پر حرف آیا ہو
- کمزور و مفلس سہی، مگر حوصلہ مند اور حیا دار میں ہوں
- ۱۷۔ حیا، عزت، مروت، اعتبار اور حوصلے کی صورت میں
- ہر کوچہ و بازار کے غیرت مند فرد کے دل میں رہتا میں ہوں

۱۔ قدیم ایران کے مشہور بادشاہ نوشیروان کا پوتا اور ہرمز کا بیٹا، خسرو پرویز، مشہور سنگ تراش فرہاد اسی کی ملکہ، شیریں پر عاشق ہوا تھا۔ لفظی معنی ہیں: خوبصورت، نکمیل۔ (مرتب)

۲۔ مشہور ایرانی شہنشاہ، جو سکندر اعظم کے ساتھ ایک لڑائی میں مارا گیا۔ (ایضاً)

- ۱۸۔ زمانے کے ہاتھ کی ہر لکیر پکار پکار کر یہ کہتی ہے کہ: ”میں ظالم کا دشمن اور مظلوم کا دوست ہوں“
- ۱۹۔ مادرِ وطن کے کوہِ وِمن کے پتھر یہ کہہ رہے ہیں کہ: ”اپنے ہی جیسے شریف اور بہادروں کا، بہترین دوست میں ہوں“
- ۲۰۔ میں ہمیشہ اپنے دوستوں کی پناہ، اور محافظ بنا ہوں دشمن کے دل میں چھپنے والا نوکدار خنجر میں ہوں
- ۲۱۔ ماہتاب و ماہِ لقا اور خوش اطوار بہادروں کی، میں قدر کرتا ہوں بد، بدگو اور بدی کرنے والوں کا، دشمن میں ہوں
- ۲۲۔ میں نہ ملحد ہوں اور نہ ہی پاک ﷺ کا منکر میں تو بس اپنی قوم کا عاشق اور وطن پرست ہوں
- ۲۳۔ اگر چہ میں کوچہ و دشت اور پہاڑوں میں خانہ بدوشی کی حالت میں رہتا ہوں پھر بھی، دنیا کے کاموں سے واقف اور ہوشیار میں ہوں
- ۲۴۔ جس قوم نے اُردشیر^۱ اور خسرو پرویز کو انگشت بدنداں کر دیا تھا اس کے لشکر کا سالارِ اعلیٰ، میں ہی تھا
- ۲۵۔ جس قوم نے کوہِ البرز کی گھاٹیوں، کھائیوں، دروں اور پہاڑی ندیوں میں خون آشام بادشاہ کا زبردست خونی مقابلہ کیا، میں اسی قوم کا ایک فرد ہوں
- ۲۶۔ میں نے حسینؑ کا ساتھ دیا اور اپنا سر قربان کر دیا میں نے ہی اپنے خون سے میدانِ کربلا کو گلزار کیا ہے

۱۔ نو شیروان، بادشاہِ ایران۔ (نصیر)۔

۲۔ ایران کا ایک مشہور پہاڑ۔ (مرتب)۔

۳۔ ایرانِ قدیم کا ایک بادشاہ۔ (نصیر)۔

- ۲۷۔ ظلم اور زور کے بل پر آج تک مجھے کوئی مطیع نہیں کر سکا
جس نے بادشاہوں اور سلاطین کو بے بس و مجبور کیا، وہ میں ہوں
- ۲۸۔ سیم وزر کے عوض میں نے کبھی اپنے وطن کا سودا نہیں کیا
میں آتشِ غیرت اور حریت کی نوا ہوں
- ۲۹۔ میں اگر مفلس ہوں تو وہ اس لئے کہ مجھے شاہ و امیر نے لوٹا ہے
اس غربت میں بھی، میں اپنی روٹی کا ذمہ دار اور نخی ہوں
- ۳۰۔ پہاڑ کے دامن میں، چراگاہ میں، ایک خیمے کے اندر
بے نیازی کا ایک شاندار مظہر میں ہوں
- ۳۱۔ نہ میں شاہوں سے ڈرتا ہوں اور نہ ہی امیروں سے طمع رکھتا ہوں
نہ میں عیش و نوش کے دام میں اسیر ہوں اور نہ ہی گرفتارِ مال و زر ہوں
- ۳۲۔ شاعری زبان کا سرمایہ ہے اور زبان قوم کے لئے باعثِ افتخار ہے،
اپنی شاعری میں ساون کی گھٹاؤں کی طرح گرجتا اور گوہرِ فشان میں ہوں
- ۳۳۔ بے شک شاعروں نے، دُرّ و گوہر پر وئے اور عمدہ اشعار کہے ہیں مگر،
میں نصیر کی موتیوں کی مالاسی پر وئی ہوئی نظموں کا والہ و شیدا ہوں

ooo

نوٹ:- اس نظم کے ترجمے میں تھوڑا بہت فرق جو اصل کتاب اور یہاں نظر آ رہا ہے وہ میں نے کئے ہیں۔

اَحْمَلِیْنَ گُمان

تو گونٹے روچی بگوش ، سیاہیں شپے لُنج و تہار
تو گونٹے ماہی بگوش تاپگے زانان چہ زوار

تو من ء چابک و شلاکھاں گوں پرمان کٹنے
منی پُٹ پُٹ بدن ء پر تہ بھشیت چو سیاہمار

تو وتی پنڈگ ء پہ زر و سلاہاں نازے
دپ بچیں ، بھینگے یے چھاں منی ، گردے پہ دپار

اچکے ء اگن تو چوشیں گمانے دارے
زُلم و بیداداں چہ کھلاں من ، وتن مات ء منیار

موکلنت ، لٹ و بکُش ، زُلم یکن ، آس بجن
سر مڑایانی ، تی دیمانہ بھکیت زہنہار

ما گرسندانی تہہ ء گرسنگ و گروکانی گور ء
ٹرس چپے ؟ مانہ زانوں ، تو وتی بمباں بگوار

بِزگی ، واری ءِ مئے ، ردِ مپکئے دلیں دینگ
 ستِ و سس ءِ ماگہینوں چو لد ءِ بوریں مزار

سیاہی ءِ سیاہ گونشوں ، تو وتی دیم سیاہ یکن
 دیم تئی تا پکیں ، ماہ بیت نہ کنت پہ گپتار

تو زبان ءِ بگوچئے یا کہ یکشئے چمان
 زندگت تانکہ نصیر گپتار برنت چو سگھار

سنٹرل جیل حیدرآباد:- 29 اکتوبر 1976

احتمانہ خیال

- ۱۔ تم کہتے ہو کہ اسے دن کہوں!
 حالاں کہ یہ گھپ اندھیری رات ہے
 تم کہتے ہو کہ اسے چاند کہوں!
 جب کہ میں جانتا ہوں کہ
 وہ رتیلے پتھر کا بنا ہوا ایک کالا تو ہے
- ۲۔ تم کوڑوں اور سزاؤں سے بزور طاقت!
 مجھ سے یہ باتیں کہلو انا چاہتے ہو
 جب کہ میرے جسم کا ہر ایک رُواں،
 تمہارے خلاف
 ناگ کی طرح پیچ و تاب کھا رہا ہے
 تمہیں، بھیک میں حاصل کیئے ہوئے
- ۳۔ اپنے ہتھیاروں اور دولت پر ناز ہے
 جب کہ میری نظروں میں،
 تم ایک ایسے خارش زدہ کتے کی مانند ہو جس کا منہ کھلا ہوا ہے
 اور جو روٹی کے ایک ٹکڑے کے لئے بھاگتا پھرتا ہے
- ۴۔ تم احمق الناس ہو!
 اگر تم ایسا خیال کرتے ہو کہ
 تمہارے ظلم و بیداد سے ڈر کر،
 ہم اپنی دھرتی ماما کے
 ناموس کی حفاظت کا خیال چھوڑ دیں گے
- ۵۔ تم کو اختیار ہے کہ

ہم پر خوب ستم ڈھاؤ
لوٹو، آگ لگا دو اور مار ڈالو،

مگر میرا بلند ہمت سر
تمہارے سامنے ہرگز نہیں جھکے گا
ہم ظلم کے گرجتے اور برستے بادلوں
اور جبر و ستم کی برق و رعد کے درمیان
پل کر بڑے ہوئے ہیں،

اس لئے ہم نہیں جانتے کہ ڈرو خوف کیا ہوتا ہے؟
تم بے شک ہم پر اپنے بموں کی بارش کرتے رہو
اے سامراج کے دہنگ دلال!

ہماری پریشان حالی
اور افلاس پر مت بھول،
ہم جنگل کے بھورے شیر کی طرح
عزم و ہمت سے پُر ہیں

ہم تاریکی کو تاریکی ہی کہیں گے
تم چاہے اپنے چہرے پر سیاہی ملو
تم سیاہ رُو اور بد باطن،
بزعم خود اپنی گفتار سے
چاند بن نہیں سکتے

تم چاہے اُس کی زبان کھینچ دو
چاہے اُس کی آنکھیں پھوڑ دو
نصیر جب تک زندہ رہے گا،

اس کے اشعار میں
تلوار کی سی کاٹ برقرار رہے گی

۰۰۰

کئے

کئے ، کئے ء پکناں یات او دل نادان!
گُجام ، کجائیں گہمرداں پہ موتک و پریادان

من ہر گُجا کہ نذر ، جُلگہاں من شاک دیان
کلاگھ و کرگزاں گندان و ڈنگین سیادان (۱)

من ہر کجا کہ رواں ، ہر کس ء کہ گون جنان
پراد (۲) کنت چو ٹینگے کپتہ من وادان

گھزب حدائی من اوداں کہ ذی مراگاہ نت
مروچی مقتلش (۳) ٹاہینگنت جلاوان

وتن! او پھلیں وتن! چونہت گرتگنت چک چین
نہ گندان ننگرے سھور چمیں تی چہ کو ہرادان

مینار ء تھونی و لجانی اسپراں پھلین
پروشتہ ، کروہتہ ، پچگل داتگنت گوں بیدادان

بلے و تن! من ء تئ چول و بیدہانی کسم
نہ کلوں شلشکلیں زمزیراں من تئ پادان

توئے مئے نام و نما و توئے مئے لُج و منیار
ہزار سر او و تن! ندر پرتئ بیادان

نصیر کپتہ من زندان ء، گوں دل ء جیڑ بیت
نہ گونٹک کنت گوں سرء رون ء، کس تئ بیادان

۱۔ پارسی لہز صیاد۔

۲۔ پریات، زار۔

۳۔ کشتنار جاہ، کشتن جاہ۔

سنٹرل جیل حیدرآباد:۔ 23 دسمبر 1976ء

کس کس کو یاد کروں!

- ۱- اے میرے نادان دل! میں کس کس کو یاد کروں!
- ۲- کن جوان مردوں کے لئے نوے لکھوں اور آنسو بہاؤں
وادیوں پر جس طرف بھی نگاہ ڈالتا ہوں
- ۳- مجھے کوئے، گدھا اور لوٹ مار کرنے والے شکاری ہی نظر آتے ہیں
جہاں بھی جاتا ہوں اور جس کسی سے بھی بات کرتا ہوں
- ۴- ہر ایک فریاد کرنے لگتا ہے، جیسے کوئی زخمی نمک کے ڈھیر پر پڑا ہوا ہو
غضب خدا کا کہ کل تک جہاں ہر سو بزم آرائیاں تھیں
آج وہاں جلا دوں نے مقتل سجادئیے ہیں
- ۵- اے وطن۔ اے میرے پھول سے وطن! تیرے بیٹوں کی ایسی نسل گُشی کی گئی ہے کہ
آج مجھے تیرے سرخ آنکھوں والے بہادروں میں سے کوئی ایک بھی نظر نہیں آتا
- ۶- ہماری حمیت کے ستونوں اور ناموس کی ڈھالوں کو
بیداد کرنے والوں نے توڑ کر اور ریزہ ریزہ کر کے پھینک دیا ہے
- ۷- مگر اے وطن! مجھے تیرے بے آب و گیاہ بیابانوں کی قسم
میں تیرے پیروں سے بندھی ان بیڑیوں کو کھول دوں گا
- ۸- کیوں کہ تم سے ہی ہمارا نام و مقام ہے اور تم ہی ہماری غیرت کی امین ہو
اے وطن! تیری آن پر ہم ہزاروں سروں کا نذرانہ دیں گے
- ۹- نصیر زنداں میں اپنے دل سے جھگڑتا ہے اور کہتا ہے کہ
سروں کی کٹائی، ہماری جدوجہد کی مضبوط بنیادوں کو اکھاڑ نہ سکے گی

ooo

کپوت چاہی!

کپوت چاہی: چہ گج کاپے منی یار

من ءِ تُرْسنت مِبے من زُلمتاں گار

پچے دَرنگ ءِ چہ ہڈراتے تلاریں

کئے ءِ داتگ ترا پرچنڈ و آزار

پچے سھور چم! تہ چوژند و نزورے

کئے ءِ سیڑ پینگ و گرتگ ترا وار

پچے سھور دپ! توئے چوٹک و حیران

کئے ءِ شر رنگ! تئی تاپینتہ دیدار

بیا کہ دیر سریں کوہاں چہ کایے

بور چہینکت دیاں بادام و پوٹار

کپوت چاہی! من ءِ دوستے چوساہ ءِ

کہ تو کایے چماحول چھڈیں کوہسار

مگوش کہ کوہ بُن بخت و جُلگہ تھامور

نہ سگیت دل منی، یا کوت و منکار!

مگوش کہ تیر و توپانی دپ ءِ بخت

مئے کنوم ءِ لنگڑ و لوچیں حیا دار

مگوش کہ منمک و بیلاں من کپتگ

وقن مات ءِ سر ءِ گران کیعتیں شار

مگوش دِلترک و چم کو رنت زہیر ءِ

ہزار نازین جنک و بانلین گہار

مگوش چاہی! مگوش کہ دل نہ سگیت

گر سندن کپتگ گجا، کئے پیتہ بومبار

بورچینک ء او گین سارت کن دمانے
 دگہ کس ء ادا گوں تو نہ انت کار
 مناں ایوک تئی رازانی محرم
 مناں تئی درد و دورانی شریدار
 من ء سھب ء سمین چہ کوهساران
 گوں نرمین آہ سردان کنت بیدار
 شلیت و ہم شلیت شبنمی ء
 سمین ، دوریں دل ء روپیت زنگار
 چو خون سھوریں تلار ء ہازگین دل
 نہ چنڈیت چہ مجبین زلمانی یلگھار
 زمین چنڈ و گروک ، گرنندان بہ پچیت
 نہ لرزنت دست و مئے سیائیں دل ء تار
 منے زندان ء ، مئے ورنہ مھکشین
 دروتی پتگنت گوں پاہو ء دار
 وتن مات ء من چیک ء ننگریں پنج
 تر پنت چو جلوہ ناکیں بامی استار
 مروچی ہم ، ہما رائنت و ماؤں
 ہما مکسد ، ہما منزل ، ہما کار
 کپوت چاہی ! بلیکہ دیرنت منزل
 گران انت چک جنگ ہم بہ مرادار
 گوئزان چے دشت و لوت و کوهساران
 کدی سیر و کدی گزنیگ و پینار

گر ننداں بنت شلنت روپے نہ روپے
 زرنگین جَمراو بولان کنت ہار
 کپوت چاہی! او کاسد پھل گدانی
 منی گالاں وتی پاکیں دل ء دار
 بگوش آء کجراتیں کم گشاد ء
 کہ او لاہو سگیں ہپت پُشتی گھدار
 کدیناتہ تی اورنگ مائیت
 من تھت ء بھت بلند و تو چو بہتیار
 نہ بیت چلتن سیاد ء گشتن ء حورد(۱)
 چتے نکلے وتی دیما تہ زروار
 پدیگ ہر دینکہ تارکیہ ء زریننت
 پدا دارا شکوہ ء نوک بیت جار
 کپوت چاہی! من ء بیل کن مروچی
 دلوں پُر پیگ و سرریچ کنت لار
 برہ بال کن اچے شوین ہسار ء
 مسوچنت ات اد ء آہمرد و اُپھار
 خبر زائین نصیر ء بہل کہ کپتگ
 من زندان ء ، چو تو تیگ ء گر پتار

۱۔ کسان، ہیرت۔

سنفرل جیل حیدرآباد:۔ 31 دسمبر 1976ء

چاہی کبوتر!

- ۱۔ اے چاہی کبوتر! اے میرے یار، تم کہاں سے آرہے ہو؟
میں ڈرتا ہوں کہ تم ان ظلمتوں میں کہیں کھونہ جاؤ!
- ۲۔ آخر تم اپنی ان جھکی ہوئی چٹانوں سے باہر کیوں آئے ہو؟
کس نے تمہیں ہراساں کیا ہے اور وہ کون ہے جس نے تمہیں تکلیف پہنچائی ہو!
- ۳۔ اے سرخ آنکھوں والے پرندے! تم اس قدر تھکے ہوئے اور کمزور کیوں ہو؟
کس نے تمہیں چھیڑا ہے اور ایذا پہنچائی ہے
- ۴۔ اے سرخ ذہن پرندے! اس قدر حیران اور پریشان کیوں ہو؟
اے خوش رنگ، کس نے تمہیں یوں ملول کیا ہے؟
- ۵۔ میرے پاس آؤ، کیوں کہ تم بہت دور کے پہاڑوں سے آرہے ہو
دانہ کھاؤ، بادام اور لالچ بھی تمہیں کھانے کو دوں گا
- ۶۔ اے چاہی کبوتر! تم مجھے میری زندگی کی طرح عزیز ہو
کیونکہ تم ان پہاڑوں سے آرہے ہو جو خون میں نہائے ہوئے ہیں
- ۷۔ مجھ سے یہ نہ کہو کہ، پہاڑ جل رہے ہیں اور آبادیاں ویران ہو گئی ہیں
اے یا قوت منقار! میرا دل اسے برداشت نہیں کر سکتا
- ۸۔ یہ مت کہو کہ، ہماری قوم کے ننگے بھوکے اور غیرت مند لوگ
بندوقوں اور توپوں کے منہ میں ہیں

۱۔ ”کپوت چاہی!“ (چاہی کبوتر!) کے عنوان سے نصیر نے دو طویل نظمیں لکھی ہیں۔ دونوں نظمیں معاً اردو ترجمہ اس مجموعہ میں شامل ہیں۔

یہ نظم سینٹرل جیل، حیدرآباد (سندھ) میں ۳۱ دسمبر ۱۹۷۱ء کو لکھی گئی تھی۔ (مرتب)

۲۔ ملاحظہ کیجئے صفحہ نمبر ۴۰ پر، نظم ”چاہی کبوتر!“ پر نصیر کا حاشیہ۔ (ایضاً)

۹۔ یہ نہ کہو کہ، مادرِ وطن کے سر کو ڈھا پنے والی گراں قیمت شال!

سیاہ ماتمی رنگ میں رنگی ہوئی ہے

۱۰۔ یہ نہ کہنا کہ، ہماری ہزاروں ناز پرور بیٹیاں اور سلیقہ شعرا بہنیں

اپنے عزیزوں کی جدائی سے رور و کردل چاک اور اندھی ہو گئی ہیں

۱۱۔ نہ کہو چاہی! نہ کہو کہ، میرا دل یہ سہ نہیں سکتا کہ

کہاں بجلی گری، اور کون تاراج ہوا!؟

۱۲۔ دانہ چگلو اور تھوڑی دیر آرام کر لو

یہاں پر کسی کو تم سے تعرض نہیں ہے

۱۳۔ تنہا میں ہی تیرے رازوں کا محرم ہوں اور

صرف میں ہی تمہارے دکھ درد میں شریک ہوں

۱۴۔ علی الصبح پہاڑوں سے آنے والی بادِ نسیم

اپنی آہ سرد سے مجھے بیدار کرتی ہے

۱۵۔ مجھے رلاتی ہے اور پھر خود بھی اپنی آنکھوں سے شبِ نئی قطرے گراتی ہے

اس طرح نسیمِ سحر میرے دل پر جمی ہوئی گرد کو دھو کر صاف کر ڈالتی ہے

۱۶۔ خون آلود سرخ چٹان کی طرح، میرا زخمی دل

ظالم کی پے در پے یلغاروں سے قطعاً نہیں ڈرتا

۱۷۔ زلزلے، بجلی اور بادل، یہ سب مل کر بھی ہم سے الجھ پڑیں تب بھی

نہ ہمارے ہاتھ کانپیں گے اور نہ ہی ہمارے منتقم دل کا ایک تار ہلے گا

۱۸۔ اسی زنداں^۱ میں ہمارے نوجوان رہنماؤں^۲ نے

پھانسی کے پھندے کو آگے بڑھ کر چوما تھا

۳۔ میر بے خان وغیرہ۔ (نصیر)۔

۲۔ سینٹرل جیل، حیدرآباد (سندھ)۔ (مرتب)۔

۱۔ پشمینے کا دوپٹہ۔ (نصیر)

- ۱۹۔ یہ جیلے سپوت، مادر وطن کے گریبان میں
صبح کے روشن ستارے کی طرح جھلملا رہے ہیں
- ۲۰۔ آج بھی، وہی راستہ ہے اور میں ہوں
وہی مقصد، وہی منزل اور وہی کام
- ۲۱۔ چاہی کبوتر! اگرچہ کہ منزل دور ہے
مگر مجھ جیسے حریت والے شخص کے لئے، پیچھے مڑ کر دیکھنا تک معیوب ہے
- ۲۲۔ کبھی سیر، کبھی فاقہ زدہ اور کبھی پیاسے۔ مگر آزر کار
ہم اس دشت و بیابان اور کوہساروں سے گزر رہی جائیں گے
- ۲۳۔ ایک نہ ایک روز گالی گھٹائیں جھوم کر اٹھیں گی اور جم کر برسیں گی
یہاں تک کہ بولان میں طغیانی آ جائے گی
- ۲۴۔ اے چاہی کبوتر! اے اگلو شومہ جبینوں کے قاصد
میرے اشعار کو اپنے پاک دل میں محفوظ کر لے
- ۲۵۔ اب اس منحوس قلعے سے اڑ کر باہر کی فضا میں چلے جاؤ
ڈر ہے کہ یہاں ہر دم بلند ہونے والی ٹھنڈی آہیں تمہیں جلانہ دیں
- ۲۶۔ اے چاہی کبوتر! آج مجھے معاف کر دو
میرے دل کا پیمانہ بھر جانے کی وجہ سے ذرا سا چھلک پڑا ہے
- ۲۷۔ سخن و نصیر کو چھوڑ دو کہ وہ اسی زندان میں
پنجرہ میں بند طوطی کی طرح، اسیر دام رہے

۱۔ سینٹرل جیل، حیدرآباد۔ (نصیر)۔ ۲۔ میر مستی خان، میر بہاول خان، میر جمال خان، اور میر ولی محمد کو حیدرآباد جیل میں پھانسی دی گئی تھی۔

تریاق لُنت

بیا بیلی ! بیا سنگت ! بیا ساه !
 بیا زچیتگیں زرد ء دلا ساه !
 حدازنت شب چوسیا همار ء جننت ڈنگ
 بیا تریاک لنتین چار دہی ماہ !
 بیا کہ دل بلا جلیں گھبارنت
 چه گرانین جُبگ و جا کاں نہ وارت ڈاہ
 نہ وش و دل پد دنت او دل ء بند !
 منی ہاموشی ء چه بیل و ہمراہ
 بیا کہ بود پکنت گیرتگیں دل
 چوسھور پھل ء کہ بود نیت بہار گاہ
 ہندان گال و گپتاراں پہ رنگے
 بوآن اَنتی وتن پالان ، پہ واہ واہ
 دل ء لوٹاں ، چوسھورین اشکرے بی ،
 من زندان ء نہ دنت بر پین جگر براہ
 دل ء تریشاساں گوں لوٹان بچنڈان
 وتی گالاں من کوه و دشت و جُلگاہ
 وتن مات ء مرداداریں پہ زہگان
 بیت گالاں چه روزنا ، منزل ء راہ
 ہملت تنگریں و رنا ملوکین
 وتی مُلک ء من چو وت واجہیں شاہ
 منی ہر لوز چو تیر ء ہلگیت
 دل ء مُلک دژ منانی ، سہب و بیگاہ

منی گالانی توش ء پُرھمیں دل
 یکشتن دم پہ دم اُپارگ و آہ
 یلین ورنہ ، منی شیراں جتان ء
 پڑء سھوریں بدرکت پہ سرء ناہ
 چو گردوباد و چو لُوڑ ، ہار و ہیروپ
 گھلیمان ، یل بُروپنت چو گھد و کاہ
 چو وش گُوشین سحر گوات و سمین ء
 رلی ساہ بلھش پنت پہ دوست و دلواہ
 یلاں چہ ، ندر و کربانی گرانین
 گلین آزاتی ء لوٹیت درگاہ
 چو ہوپین گرنپک ء گپنگ سراسر
 وتن مات ء اُھلیم ء پئوج و بُنگاہ
 نہ ہلک و مہتگاں پشکپتہ زندے
 نہ مالے منتہ من دشت و چرآگاہ
 گھمر دمن چول و لوتاتاں وار وزارتت
 وتن دژمن بگھائیں من مراگاہ
 بیا بیلی ! بیا موجیں دل ء ساچ !
 گُمانانی منی وش تائیں بامگاہ !
 چہ واب ء بُست گنگ او روژنائی !
 من ء ، دوشی تئی یاتاں اناگاہ
 وتن مات ء من مہراں رُسگیں کاڈ !
 پہ تو ندر گرتگاں دُنیا و دین دُراہ
 بیا او زہرہ وش ! چست کن نصیر ء
 چو ہاروت ء مَلکین کپتہ من چاہ

لب شیریں

- ۱- آ میرے ساتھی! آ میرے دوست! آ میری جان!
میرے حرمان نصیب دل کو تسلی دے
- ۲- خدا جانتا ہے کہ راتیں ناگن کی طرح ڈستی ہیں
اے شیریں لب و مثل ماہ تمام، آؤ!
- ۳- آ کہ اس دکھی دل پر ایسی غنودگی چھائی ہوئی ہے کہ
یہ شور وغل اور خوفناک دھماکوں سے بھی جاگ نہیں پڑتا!
- ۴- اے میری دل آرام! میری خاموشی سے
میرے دوست اور ساتھی ناخوش اور دل آزرده ہیں
- ۵- تم آؤ تا کہ یہ افسردہ دل پھراک بار کھل اٹھے
ان سرخ پھولوں کی طرح جو بہار میں کھلتے ہیں
- ۶- پھر میں بیٹھ کر ایسی شاعری کروں گا کہ
جسے سن کر وطن پرور اپنا سر دھنیں گے
- ۷- چاہتا ہوں کہ میرا دل دکھتا ہوا سرخ انگارہ بن جائے
کیوں کہ زندان میں برف کی مانند سر و جگر رکھنا مجھے زیبا نہیں
- ۸- میری آرزو ہے کہ دل کی چنگاریوں کو اپنے اشعار میں سمو کر
پہاڑوں، میدانوں اور وادیوں میں پھیلا دوں

۱۔ بلوچی میں نظم کا عنوان ”ترياک لُٹ“ جس کا ترجمہ ”ترياق لب“ کیا گیا ہے۔ میں اس (ترجمہ شدہ) نظم کے لئے ”لب شیریں“ کا عنوان زیادہ موزوں سمجھتا ہوں۔ (مرتب)

- ۹۔ تاکہ مادرِ وطن کے غمخوار بیٹوں کے لئے
میرے اشعار سے، منزل کار راستہ روشن ہو
- ۱۰۔ اور غیرت مند و شریف نوجوان اپنے ہی ملک میں خودداری کے ساتھ
مثل شاہ آزادانہ گھوم پھر سکیں
- ۱۱۔ صبح و شام، میرے ملک کے دشمنوں کو
میرا ہر لفظ، تیر کی طرح چھتتا رہے
- ۱۲۔ میرے اشعار کی سوزش سے مغموم دل
ہر دم آہ سرد بھرا کریں
- ۱۳۔ بہادر جوان، میرے اشعار گاتے ہوئے
سروں کی بازی لگانے کو میدانِ کارزار میں کود پڑیں
- ۱۴۔ آندھی و طوفان اور سیلاب کی طرح آگے بڑھ کر
دشمنوں کو خس و خاشاک کی طرح نیست و نابود کر دیں
- ۱۵۔ نسیمِ سحر اور گلِ یاسمین کی بھینی مہک کی طرح میری نظمیں
دوستوں اور چاہنے والوں کے لئے جاں فزا ثابت ہوں
- ۱۶۔ آزادی، اپنی مقدّس درگاہ پہ بہادروں سے
نذرانے اور عظیم قربانیاں مانگتی ہے
- ۱۷۔ دشمن کی فوجیں اور چھاؤنیاں، چیچک کی وبا کی طرح
مادرِ وطن کے اس سرے سے اُس سرے تک پھیل گئی ہیں
- ۱۸۔ نہ گاؤں اور بستیوں میں کوئی زندگی باقی رہی ہے، اور نہ ہی
میدانوں اور چراگا ہوں میں مویشی باقی بچے ہیں
- ۱۹۔ اچھے لوگ بے آب و گیاہ بیابانوں اور صحراؤں میں حیران اور سرگرداں پھرتے ہیں
جب کہ شہروں میں بزدل دشمنوں کی محفلیں سچی ہوئی ہیں

- ۲۰۔ اے میرے ساتھی! اے میرے موج خیز دل کے ہم نوا
میرے خیالوں کی شیریں، پر جوش اور سحر بیان دنیا میں آ جا
- ۲۱۔ اے میرے دل کی تجلی! تیری یادوں نے مجھے
رات اچانک نیند سے جگا دیا
- ۲۲۔ مادر وطن کی آغوشِ محبت میں پروان چڑھنے والی، اے میری جاناں!
تجھ پر میں نے اپنی دنیا و دین، سب قربان کر دیا ہے
- ۲۳۔ اے زہرہ و ش! آ اور نصیر کو کھینچ کر باہر نکال جو
ہاروت اور ماروت کی طرح کنویں میں پڑا ہوا ہے

یہ تلمیح ہے: ہاروت اور ماروت دونوں فرشتے تھے۔ روایت ہے کہ وہ دنیا میں آئے اور یہاں پر رہ کر، لوگوں کو جادو سکھانے لگے۔ وہ آسمان پر جانے کے راز سے واقف تھے۔ کہتے ہیں کہ دنیا میں، وہ دونوں، زہرہ نام کی ایک طوائف پر عاشق ہو گئے۔ زہرہ نے ان دونوں فرشتوں کی فریفتگی سے فائدہ اٹھا کر آسمان پر جانے کا راز معلوم کر لیا۔ اور وہ آسمان پر جا کر ایک سیارہ بن گئی۔ ادھر ہاروت و ماروت کو ان کے اس عمل کی یہ سزا ملی کہ، مسلمانوں کے عقیدے کے مطابق، وہ دونوں چاہ باہل میں اُلٹے لٹکے ہوئے ہیں۔ وہ تا قیامت اسی طرح عذابِ الہی میں گرفتار رہیں گے۔

کنائے: شاعر، زہرہ سیارہ کو یاد دلارہا ہے کہ وہ ان فرشتوں کی مدد کو آئے، جو محض اس کے عشق کے سبب کنویں میں مقید ہیں۔ یہاں پر نصیر کا خطاب اپنے پریتم سے ہے۔ (مرتب)

وٽن گجائنت!؟

دلدار گجنت ، وٽن گجائنت
 گلزار گجنت ، چمن گجائنت
 ورنائين پلاني آست و بودء
 بازار گجنت ، ٽمن گجائنت
 من دهنز و مڃا تهار و گارين
 کوهسار گجنت ، دمن گجائنت
 حوناني، سمين ء بوه گون انت
 آتار گجنت ، سمن گجائنت
 آرساني دُرڻت شبنم ء گون
 شهوار گجنت ، آدن (ا) گجائنت
 بَن ڳپتگنت کوه و دشت و سحرا
 انبار گجنت ، نگن گجائنت
 حونا گون چگلين نعت بُت ملوکين
 بلگهار گجنت ، چکن گجائنت
 مئے تلو سگاں پہ نيم شپاني
 ساسار گجنت ، سکن گجائنت
 خون چھڙيں زمين ء ، مادرين ء
 ویدار گجنت ، بدن گجائنت

زندانِ بَتِ سِيَانِيں، لوگ وِهنلڪين
 گنڊارِ بَڪت ، ڏن گُجا اِنت
 گھمناڪيں بَتِ ءِ پھ بيوسين ءِ
 پاڙوارِ بَڪت، پَرَن (۲) گُجا اِنت
 استارِ مَجاں مَن کورِ ديمِ بَتِ
 گھموارِ بَڪت ، بجنِ گُجا اِنت
 تيلانڪ و دو دستاں دُراهِ ڪپتنَت
 دستارِ بَڪت ، مزَن گُجا اِنت
 گوا نڪنتِ وِتَن ءِ مَيَارِ وِ لَچِ ءِ
 ڪاٺارِ بَڪت ، ڪپنِ گُجا اِنت
 جِي ھمبلاں! سَگھوڙِيں (۳) نصيرِ ءِ
 گُپتارِ بَڪت ، وِچَن گُجا اِنت

(۱)۔ عرب ءِ يڪ شھرايت۔ ”عدن“

(۲)۔ پيرائين۔

(۳)۔ شاعرين۔

وطن کہاں ہے!؟

- ۱۔ دلدار کہاں اور وطن کہاں ہے؟
- گلزار کہاں اور چمن کہاں ہے؟
- ۲۔ جہاں بہادر جوان پروان چڑھتے اور تربیت پاتے تھے
اب وہ گاؤں کدھر اور وہ قبیلے کہاں ہیں؟
- ۳۔ سب کچھ گردوغبار کی دبیز تاریکی میں چھپ گیا ہے
وہ کوسہاڑ کہاں اور پہاڑیاں کس طرف ہیں!
- ۴۔ نسیم صبح سے بھی خون کی بو آتی ہے
عطر اور چنبیلی کی مہک اب کہاں سے آئے!
- ۵۔ شبنم کو آنسوؤں کا تار بندھا ہے
شہوار کہاں اور عدن کدھر ہے؟
- ۶۔ دشت، صحرا اور پہاڑ جل کر خاک ہو چکے
اناج کے ذخیرے کہاں! اب توروٹی بھی میسر نہیں آتی
- ۷۔ یہ اپنے ہی خون سے رنگین سڈول جسم ہیں
ان جسموں پر چکن اور سرخ مچھلیں بلغار کا ملبوس کہاں تلاش کرتے ہو!

۱۔ شہوار یا ڈو شہوار: بہت قیمتی گوہر یا موتی۔ (مرتب)۔

۲۔ وہجّت جس میں حضرت آدمؑ کو رکھا گیا تھا۔ (ایضاً)۔

۳۔ وہ لباس جس پر قتل ہوئے کا کام کیا گیا ہو، کشیدہ کاری یا سوزن کاری۔ (مرتب)۔

۴۔ پرانے وقتوں کا ایک پھولدار ریشمی کپڑا جو بلغاریہ میں بنتا تھا۔ (نصیر)

- ۸۔ نیم شب کو ہماری بے قراری کی کیفیت میں
تسکین کا پھار کھنے والے اور وہ سخن اب کہاں ہے؟
- ۹۔ خون سے بھگی ہوئی ہماری دھرتی ماتا میں اب سلامتی کہاں!
اور وہ دوست کہاں ہیں جن کے دیکھنے کو ہمارے نین ترس گئے ہیں
- ۱۰۔ ہمارے گھر اور ٹھکانے تاریک زندان بن گئے ہیں
ان دامانوں میں اب وہ خیمے اور ان کی خمیدہ چوب کہاں ہے؟
- ۱۱۔ ان غم زدہ اور مجبور روحوں کے لئے
پوشاک اور جوتے کہاں ہیں؟
- ۱۲۔ ہماری رہنمائی کرنے والے ستارے دبیز کہر میں اب بجھے بجھے سے لگتے ہیں
ہمارے غم خوار کہاں رہ گئے اور سخن کدھر کو گئے!
- ۱۳۔ دھکم پیل اور ہاتھ پائی میں سب گر گیا ہے
اب وہ دستار کہاں! اور وہ بڑے لوگ کہاں ہیں؟
- ۱۴۔ حُبّ وطن کا تقاضا ہے اور غیرت و ناموس نے پکارا ہے
کٹار کہاں اور کفن کدھر رکھا ہے؟
- ۱۵۔ اے پیارے ساتھیو! سخن سخن نصیر کی
باتیں کہاں گئیں اور اس کے وعدے کیا ہوئے!؟

ooo

۱۔ یہاں سخن کا استعمال ذمعی ہے۔ کسی کی گفتگو یا شاعری کی تخلیق۔ (مرتب)

complet\Complete\Complete--2014\Pic\5..sheferd..3by 4..oil.on canvas..2000.jpg not found.

khan Titles\Porang.jpg not found.

پُرنگ

لڑ

اُشمار	سرگال	تا کدیم	اُشمار	سرگال	تا کدیم
۱	توئے	829	۲۱	پرتہ زہیراں	853
۲	اومان	830	۲۲	پُرشیت چون	854
۳	نیرء برنمش	831	۲۳	تئی داستاں بییت	855
۴	گلستا	833	۲۴	بریکانی رندگء	856
۵	آزار	835	۲۵	گریوانیں دل	857
۶	آس زہیرانی	836	۲۶	ماہ لکا	858
۷	ترانو دیارنت	837	۲۷	شکرناز	859
۸	میلبانی بو	838	۲۸	بیاء بیامنی دلدار	860
۹	نازانی	840	۲۹	پرنگیں مہری	861
۱۰	سومری	841	۳۰	دیستوں پریء	864
۱۱	زگار	842	۳۱	بادشاہی آئی	866
۱۲	حیرانیں دل	843	۳۲	چمانی ٹپ	867
۱۳	من و دل	844	۳۳	توتل	869
۱۴	تئی نامء	845	۳۴	گُمانانی منیل	871
۱۵	گوہر ترپیں استار	846	۳۵	الہام	872
۱۶	دوشی	847	۳۶	کجائیے	873
۱۷	تو گجا و من گجا	848	۳۷	لڑیں گپتار	874
۱۸	مہگل	849	۳۸	گلپوش	875
۱۹	شکاری	850	۳۹	کج انت	876
۲۰	نذر سکیت	851	۴۰	لہڈی	877

اُشمار	سرگال	تا کدیم	اُشمار	سرگال	تا کدیم
۴۱	ٹیبل تراہس	878	۵۰	گیر آران	891
۴۲	کیئے	879	۵۱	ماہکان ء بگند	892
۴۳	کایان من پداکایاں	880	۵۲	دیدارتی پیٹگ	893
۴۴	نہ زانئے بز ان	882	۵۳	شال ء گوات	894
۴۵	من ء زہیر پیٹگ	883	۵۴	کئے زانت	896
۴۶	بے مہریں لکا	885	۵۵	مہر ء کشار	898
۴۷	کجنیں کتوتز	886	۵۶	ہنکین ء پھڑ	899
۴۸	یار جانی	887	۵۷	دل زہیرانی	900
۴۹	بیاد مہری	889	۵۸	گمان گوز	901

توئے

منی دل، منی نوجوانی توئے
منی زینت و زند گانی توئے

گھمانی، سیائیں دہننز و مجان
من شاداں، منی شادمانی توئے

منی گال و گپتار مروارد نخت
اے دریں زبانء روانی توئے

سیائیں شپانی تہہء گھم دیں
منی ما ہتا میں نشانی توئے

چہ اشک ء ملنگی و بے ساریء
مریداں منی جان و حائی توئے

چہ کلیں جہان ء وتن ساریء
وگڈ آج وتن دوست و جانی توئے

چہ درد و گھماں، من کہ بے سدھ بان
منی نوش دارو، گھمانی توئے

منی دل نہ لرزیت ہر مشکل ء
منی ہمت و پہلوانی توئے

نصیراں، پھ شیتیر و زباں دانی ء
منی آپ و جوڑ زبانی توئے

اومان

مروچی جہراں گورتہ سبائی جہلگہیں شہرء
 منی لہڈیں دل ء زرتہ کج ء اومان و اوپارء
 گبار و سیاہ سریں نودان، گریوان چہ سرء گونسنت
 گل ء یات ء، دل ء گہنت، گرانین درد و آزارء
 بگوارت جہراں سیائیں، بشنرت در و الماسان!
 مروچی سکووا، دلبر دل ء، چو ماہ و استارء
 من ء بوچہ سمین ء بیت، کج ء مسک و زبادانی
 مشیتی کنلیں زلیان و سیائیں بیک و گیوارء
 پڑینک چو گلگلیں ارسان، رچنت چہ کہکراں سیائیں
 نوارینت دل ء دردان، کنت تالاں گھم ء بارء
 تسلایاں دیاں چگی و پیاساں (۱) دل گنوئین ء
 برے چو پارگ ء لرزیت، برے کوشنتیت بے سارء
 گھم و درداں جتائی ء، دل ء گوں تاب و پچان نعت
 جنان نعت من دل ء بنداں منی، ڈنگان چو سیاہ مارء
 زہیراں گوں سحر گوات ء، دل ء تلو سنگے داتہ
 گرانیں زرتہ اومانے دل ء، پہ دوست و کھوارء

پہ دوست ء مہولیں سرکن زہیریکیں دل ء حال ء
 بہر شال ء سمین و شین، نصیر ء دریں گپتارء

— سہویناں — سنبھالاں —

شال (کونستہ):۔ 3 فروری 1953ء

نیرِ بر نمش

سیائیں جہراں تہہ پہ تہی ء
 گرنندان جُجُجُجان ء بیگیہی ء
 گروکان ، پلطان ء پریشتمی ء
 ترندیں اور و گوات ء چپتہی ء
 ژلپان و شلان ء شیکہی ء
 پہ کوه و دشت و کچگ تہی ء
 چڑھے (۱) زرتگ مروچی دل منی ء
 چو مرگ ء اچ کبس بال گپتہی ء
 گمانوں پچنگ ڈیل ء تی ء
 رُدان ء چو کہ ماہ چاردہی ء
 کہہی لُدگان، چو کہی ء
 دل ء چکنت و کشت آگہی ء
 بر نمشے کپتہ نیر ء ناگہی ء
 من ای گونشماں کہ ماہ انت ناسی ء
 دو پنانی گلاب ء نیا مچی ء
 کتارنت دُرو گنوہر نگرہی ء
 شرابی مست ، نلگس کدہی ء
 الپ بینی ، پلو پیروزہی ء
 چو آہو گردن و پھل کو پھی ء
 سیائیں زُلب و بیکاں بمبئی ء

گلین بالادی چو سرو سئی ء
 کپوت گامین و توتی سمی ء
 پری رنگ و دہ و چار ء وہی (۲) ء
 نکشی جنت تیراں جاہی ء
 من ای دیمپاں کنان جان منگی ء
 بخت تیراں ہزار آشپتی ء
 کج ء یات ء جنگ پٹاں جہی ء
 مروچی پلپٹیت دل درکھی ء
 بچارت اگل و پہم ء گمرہی ء
 کہ زرتگ گروک و گرسند ء ہمرہی ء
 سروں بیتگ چو شاہ جمہی ء
 پہ شیر و گوشتن ء شاہنشی ء
 بر گھشت شپ چراگی تھار مہی ء
 نصیر ء گال مٹ سنت گوں وحی ء

۱۔ ہوس، گنوی۔

۲۔ اُمر، سالانی دراجی۔ سنہ۔

نوٹھکے :- 26 نومبر 1957ء

گل سِتا

بمر شلیت و دشت و جبل ملگزار کنت
 سرسبز گاه و بوٺگ و سرو و چنار کنت
 سحرا و دشت و کچگاں باڳھ و بہار کنت
 پٺاں گیاب و ڏن و ڏیہاں لالہ زار کنت
 سُهَب ۽ سَمین، گُنگ و پُھلاں پِساَر کنت
 باڳھان چو ہتر و ہنبر و مسک ۽ تیار کنت
 یات ۽ کپیت، دل گوں بت ۽ گیر و دار کنت
 شِیمرانی زِیمر ۽، بم و زیل ۽ سوار کنت
 توتی پہ بال و بلبل و گُمری توار کنت
 مہرنگ پہ شان نشتنگ و ہارو سنگار کنت
 پوشیت اتلسان و گد ۽ زرکنار کنت
 نندیت پہ ناز و سروگیں چماں کھمار کنت
 بندیت گوگ و ڏولنان جیگ ۽ کتار کنت
 آہو کٺار کشہتہ شیراں شکار کنت
 بیکاں مشیت ہنبر و مسکاں آوار کنت
 سحرانی آہواں گھتن ۽ شرمسار کنت
 رندیت مہراں، کدی ماہ ۽ تہار کنت
 گوں آشکاں چی گوازیئے لیل و نہار کنت
 چو گیواں گوپیت و گوڑ ۽ سیاہمار کنت
 زیمی ۽ چوٹ و کنل و زلپاں تیار کنت
 لغان ۽ سھوریں گواڑ کھی پھل و انار کنت

پوشیت پلو و پُلگ ، پونز ء کٹار کنت
 چو گوئڈل ء پہ زیب مچا چاں کتار کنت
 ابرو مسال حجر ء چوٹ و شپار کنت
 شک ء گوں سبزیں چار دہی ماہ ء نِسار کنت
 شمس ء پہ ناز بکتہ ، نِسپ النہار کنت
 گوشاں ، پہ زیب جھمک و دُراں اوار کنت
 پٹی و پٹکاں گوں سرء زبیدار کنت
 کوچی نیں گردن ء وتی ، تنوک ء سوار کنت
 گٹی و چمکلی ء گوں گدگ ء تلار کنت
 پھلیں گوئر ء بہار ، کج ء چندن ہار کنت
 تہویت و شمشکاں گوں دگہ ڈوڈار کنت
 پاداں مس ، سچہ موچڑیاں تِلہ کار کنت
 لذیت ، کبک و کئوتر و نہجاں نکار کنت
 روت چوپہ سیر و شادہ ، وت ء بے میار کنت
 ہمراہ ء چلن و چار ، دلی دسگہار کنت
 کھندیت ، آشکانی دلاں بیکرار کنت
 رگندیت ، کنولی ء پہ نزر جنت ہلار کنت
 گوشتیت ، گردش ء شپ و روج ء کرار کنت
 دل ، گوئگے ء گپتہ نصیر ء مہار کنت
 مہرنگ نشتہ ، گھمز دگی انتزار کنت

آزار

او منی دل ! تہ چچے چوش من ء وار کئے
 پلپٹاں ، گر یہہ کنان ، گھمز دگ ، آزار کئے
 نیم شپاں در یہہ کئے ، ساہ وبت ء ڈنگ جنئے
 واب ء چٹمانی برے ، گراں سرو بے سار کئے
 وت تو منوجانی تہہ ء اتلگ و ندر پیتہ شتئے
 نیں پیچے شکوہ ، اچ آء پھل دپ و گپتار کئے
 من ای بیکس ، چہ دونائ ء تلب ء گیش نہمت
 تو من جانان ء گھماں گیہتہ ، من ء وار کئے
 اے جی حالے کہ چہ مہرنگیں شکر کھند ء گلہ
 گوں من آشپتگی ء ہر دم و ہر وار کئے
 ہر گجا باں ، من ای سرگشتہ مکابل گوں کج ء
 تو من ء گنگ و زباں بستگ و لاچار کئے
 او منی دل ! تہ نصیر ء گوں ، پیچے زرتہ بدی
 چو زوائے کہ جہانے چہ گھماں بار کئے

آس زہیرانی

بیامنی دلبر! بیا منی جانی
 بیا منی بشکھنگ زہیرانی
 دل منی مَرچی پرتی یات ء
 جنت چو گمری زار و پریات ء

پتھوں تی راہ ء ددم ء چارنت
 ترنگلیں آسان چو درہد ء گوارنت

بیا ، رُدان ء چو چاردہی ماہ ء
 گچ پدا دلبر ، رپتگیں ساہ ء
 تی جتائی ء گبکبیں دردان
 بُرتہ مئے سگت ء گرتہ سرگردان

چم شلنت پرتو، جندوں حیران انت
 کُوڑوئیں دُنیا ، بے تو ویران انت

پرتی دیدار ء، املن ماہیں!
 دل گنوک پیہ ، اشک ء ناڈرائیں
 تی جتائی ء مرمریں آس ء
 سوحتہ مئے جان چو ڈیہہ کرپاس ء

بیا، نصیرِ دل تو سیں گھماں بارنت
 آس ء تی یاتائی ، سوحتہ آزارنت

ترانو دیارنت

	چھوں تئی گھم ء آزارنت
	اَرساں تر ونگلیناں گوارنت
روح و شپ رہ ء تئی چارنت	روح کہ دیگر و بیگا بیت
بیا دلبر، ترا نود بیا رنت	پنن زِرہ بریں تیگ ء بیت
	شپ پہ چنڈگ و گڈ پاس ء
بیا دلبر، ترا نود بیا رنت	سوچنت گھم دل ء چو آس ء
	مسک و تنہیں گوڑ بام ء
بیا دلبر، ترا نود بیا رنت	نیلیت دل من ء آرام ء
	وش گو شین سمیں بانگا ہی
بیا دلبر، ترا نود بیا رنت	بتگ گوں دل ء تئی درا ہی
	پرتی گندگ و بشکھندگ
بیا دلبر، ترا نود بیا رنت	سکت ء بیتگاں واز مندگ
	یال کن، بیا شتاہیں بال ء
بیا دلبر، ترا نود بیا رنت	گھم تو سیں نصیر ء حال ء
	اَسی چہ دل ء رنگدارنت
بیا دلبر، ترا نود بیا رنت	

مہلبانی بوہ

پھلن مہبران ء رندیت
گل میلبانی بو انت

سُہب ء سمین کھندیت
گل میلبانی بو انت

زیبا پہ شوک و شان ء
آدینکی اشته زان ء

بوہاں مشیت جان ء
گل میلبانی بو انت

مرچی دل ء پہ منیل ء
در کپتگ حیریں لیلہ

پہ ملیدانی سنیل ء
گل میلبانی بو انت

کاڈانی تڑکیں تازی
دوست ء گول پیتہ رازی

پھلاں گول کنت گوازی
گل میلبانی بو انت

کھل ء لچینیں کنوتر
سرشان کنتی اکسر

مسک و زباد و ہمبر
گل میلبانی بو انت

کنوتر پہ گام و بال ء
گُمری پہ گُٹ و گال ء

مہرنگ دو ہپت ء سال ء
گلِ میلبانی بو انت

تاہوز ء رنگ و رُو ء
توہیک ء گُپتو ء

آہوگ ترہڈ و نُو ء
گلِ میلبانی بو انت

آہک گنوکیں شیدا
زُلیانی کپتہ کید ء

مٹی نہ بیت پیدا
گلِ میلبانی بو انت

شیر و نصیر ء گیتار
مسک و زباد و ہاتار

ہتر و دنانی بازار
گلِ میلبانی بو انت

نوہکے :- 19 دسمبر 1957ء

نازانی

دلبر ناز کنت نازانی
 بُرتگ ہوش و دلِ بازانی
 کھنگ ، دلبریں مہتوس ء
 وشیں زیرے سازانی
 کنڈی چارگ و بشکھنگ
 آدینکت دل ء رازانی
 ہجر ساہ! نہ روت اچ یات ء
 وشیں، تئی گوئر انبازانی
 مہرنگیں منی پھل گُپتار
 من ، تئی بندگان نیازانی
 چاراں من دل ء بیوسین
 دسکیر پیگاں لیازانی
 گھم گشتیں نصیر بند یگنت
 پھل کھند و گران نازانی

نوٹھے :- 27 فروری 1958ء

سُومری

بیلاں! منی بُرتگِ دلِ ءِ مہتوس و پھلّیں سُومری
 بے وار و بے ساروں کنگ، گل مہذبیں آہو پری
 من چو مُریدِ ءِ پھلّکدیں، سر پہ پکیری کشنگ
 آء، چوش کہ حاتی درمُبو مریں ماڑی ءِ کشنگ چاکری
 دراجیں زمستانی شپان، من دیدگاں روچ کنان
 آزر دگیں زرد ءِ وتی، سہڈاں گول یات ءِ دلبری
 دلبر پہ شان و شادھی، تلیت چو برّ ءِ ٹیلان
 داگ بردل ءِ بنداں دجیت، کُت و کبیری انگری
 گول دلبر ءِ بیکاں بزین، لیب انتی بچوئیں شپ ءِ
 کشیت وش گوئیں سمین، مسک و زباد و ہمبری
 من گول دل ءِ دیوانگین، پہ جیڑو ءِ دست ءِ جنان
 ارسے چو دُر ءِ دانگ ءِ، بُرزن مچا چاں زرری
 کوشنت و چارنت مہوش ءِ، حیر و پری و پریشنگان
 دلبر، پہ دابانی بہار، لڈیت چو کبک و کتوتری
 پررنگ و ہیری دروشم ءِ، پھلّکھند کاڈانی سررت
 ماہ انت تر پوکیں چاردہی، گسے نہ کنت گول ہمسری
 دل سوختگ و واریں نصیر، الہان کنت چو بلبل ءِ
 سنییت دُر و گنو ہران، شائر زبان ءِ جوہری

نگار

مرچی نگار پھلین اکرار کنت گوں ما
 بد کنول لئیب چوشیں ہر وار کنت گوں ما
 نندیت گوں ہریپ (ا) ء کنت سد ہزار شکوہ
 زیریت پیر و قرآن، انکار کنت گوں ما
 ساکی پدے شراب ء، چنگ ء بجن اگھازی
 دلبر پہ ناز امشپ، گپتار کنت گوں ما
 پھلے منی گمان ء، آسے گونشیت ساکی
 کھندان، شراب گیجان تکرار کنت گوں ما
 ہستی منی ہمیش انت، اے دل کہ ندری کرتاں
 انگت چہ پٹ و لوٹے دلدار کنت گوں ما
 بے ہاتری وسکتی، جو ریں بچا و تیزی
 دژمن نہ کنت اکر، آء یار کنت گوں ما
 ساکی! تو پیالگ ء را پُرکن پدے نصیر ء
 رازے چہ گھیب کاریت، ازہار کنت گوں ما

(۱)۔ حریف۔

نوٹھے:- 8 مارچ 1958ء

حیرانیں دل

حیران، حیران نشنگ و چاران، تو جی ادائے پیش کئے
 لڈاں، لڈاں، کایے دیما، درد و گھمانوں گیش کئے
 کھنداں، کھنداں، تیر و کٹاراں، پمئی جان ء شانک (۱) دیئے
 چکّاں، چکّاں، بنداں دلئیگاں، تاب دیئے، دل ریش کئے
 ملاں، ملاں، در کپئے سنیل ء باگھ و بہار و پھلانی
 وِشاں، وِشاں، پمئی زرد ء، پکرو گماناں نیش کئے
 درہنزان، درہنزان ہتروز باداں، پوتی بیک و ملگھوران
 چنڈان، چنڈان، اتلس و شاراں، گدگیں بُت ء راد ریش کئے
 لرزاں، لرزاں، گپتگاں کُجے، من چو مُرید ء مستین ء
 پیچاں، پیچاں، بیکاں سیائیں، کھر گئے درویش کئے
 نالاں، نالاں، کھریں شپاں من، گوتی درداں روچ کنان
 کھنداں، کھنداں، سہب ء پر سے، چونیں حالے ایش کئے
 ننداں، ننداں، شیر نہیانت، جبیزگ و دردے بیار نصیر
 کایاں، کایاں، کئیت کھیالے، پکرو ستر اندیش کئے

۱۔ درد دیئے۔ چکل دیئے۔ پرہینئے۔

نوٹ: 20 اکتوبر 1958ء

من و دل

بیلان ! من و دل اتکاں پہ راہے
 پیچ لرزتاں من ، دل کشتہ آہے
 من گوشت اللہ! دل گوشت جی یے!
 من گوشت پھلے ، دل گوشت ماہے
 من گوشت آسے ، دل گوشت زراہے
 من گوشت سوچیت ، دل گوشت ساہے
 من گوشت نیرے ، دل گوشت گروکے
 من گوشت برٹھے ، دل گوشت براہے
 من گوشت تیرے ، دل گوشت حجر
 من گوشت چلے ، دل گوشت ٹاہے
 من گوشت دردے ، دل گوشت سلکین
 من گوشت درمان ، دل گوشت نگاہے
 من گوشت جی دل ، دل گوشت جی ، جان
 من گوشت نصیراں ، دل گوشت تباہے

شال :- 17 دسمبر 1958ء

تئی نامء

سُہی ماہیں گوز بام ء
 نود پہ گوار گی پڑام ء
 شہزنت گوار کاں دُریناں
 نیلنت و سپگ و آرام ء
 تاراں ، گون جنت یاتانی
 دوستانی دینت پیگھام ء
 ترینزاں بنت گروک پگرانی
 زندان روک بیت الہام ء
 پگرانی جہاں واداں بیت
 وش رُوئیں کج ء اکرام ء
 لہڈیں دل گل و بالانی
 توتی پلپیت من دام ء
 بندی بڑگیں چاران انت
 روکیں آچش ء انجام ء
 موجانی نصیر نیک پالی
 سُہی یات کنت تئی نام ء

شال:- (کلی کمپ) 17 مئی 1959

گنوہر ترپین استار

کدیں بیت کہ سہب ۽ گوہر ترپین استار
 ترپاں، تی گوز و جیک ۽ بنت گوہر بار
 کدیں بیت کہ سہب ۽ سمین گل و مورتین
 بکت تی گوز و انازیاں دل ۽ بے سار
 کدیں بیت کہ دوریں دل ۽ بنت درمان
 تی پھلئیں کھنگ و درگوشتن و گلئیں دیدار
 اے روچ و شپ کہ نیاداں تی چہ، دیر کپنت
 چو حدر ۽ امر ۽ دراجنت و بھیمناک و تہار
 ردیت ماہ چہ کوہ ۽ گمان بیت من ۽
 ندرارگ ۽ پہ، تو سرکشہت اج گڑئیں دیوار
 بیایے واب ۽ تہا کیہی تنو لڈان ۽
 منی اے چلگی میں شپ نہ بنت کم چہ بہار
 نصیر سد کہ پہ تنو بیت و ندر بیت، بلے
 سر ۽ ہریز نہ داریت و تن بکنتی توار

(کلی کمپ) شال:۔ یکم جون 1959ء

دوشی

من و اب ۽ دیستگان، آ بے نیازین ماہ پر ۽ دوشی
 ترپان چو، آدنی حیر ۽ گوں سہمت و زیور ۽ دوشی
 گھریب و بزگیس زردوں، پدا بود آرت چو پھل ۽
 گوں و شین کھندگاں آپ داتی، ساہیں دلبر ۽ دوشی
 اہل چو چار دہی ماہ ۽، رُدان ۽ اتکہ برکشکھندان
 من دستاں بستہ دیمائی درشتاں، چو چاکر ۽ دوشی
 نلکشی شانت تیران چم و نازانی، گلہیں بانک
 منش دیماں کُتاں جان ۽، چو پھلہیں اسپر ۽ دوشی
 تن انکا چست بیت دہیت اچ دل ۽ سہب ۽ سمین ۽ گوں
 زہیراں سوہتکہ زرد ۽ را، چو آس و انگر ۽ دوشی
 منی پگر و گمانانی سر ۽، سندان و بندان ۽
 چتائی ۽ گھم و دردان چو، سیائیں جمر ۽ دوشی
 چو بلبل پلپٹیت و حون گریت و زاریاں کلیت
 گل ۽ یاتان دل ۽ سپتہ، چو کارچ و حجر ۽ دوشی
 دلوں اوماں کنگ، تی مہتگ ۽ سنیل و سودانی
 دراجیں شپ من پچماں گوئست منی، چو محشر ۽ دوشی
 نہ کشنت گال، تی کد و جمال و لدگ ۽ سورت
 نصیر آہپتگی بُن داتہ، شیر ۽ دپتر ۽ دوشی

شال (کلی کیمپ) 6 جولائی 1959ء

تو گجا و من گجا

تو چو ماه ء روزنا   من چو کبک ء تئ پدا
 تو سرء و من بئن ء
 تو گجا و من گجا
 تو چو گوات ء تازگین   من گرئند آوازگین
 تو سمین، من چو ج ء
 تو گجا و من گجا
 تو چو پھلن ء سر پنگلین   من مکسک بو گپنگلین
 تو ناز و من پھ مئت ء
 تو گجا و من گجا
 تو چو سیاه آپ ء تچان   من دهنز و سحرائی مجان
 تو روج و من سیائیں شپء
 تو گجا و من گجا
 تو چو یک و شین گمان   من کپتہ دل سوچیں گھمان
 تو نیر و من چو آپش ء
 تو گجا و من گجا
 تو چو رنگانی کمان   من کس چو سبزیں آزمان
 تو ساه، من تئ چو بٹ ء
 تو گجا و من گجا
 تو چو مسک ء، یا آبیر   من تئ گھماں گاریں نصیر
 تو دیر و من کئیز ء تہہ ء
 تو گجا و من گجا

مہنگل

دوشی من و کھیلاان
 تئی سورت ۽ بیتاہ ۽
 دیمت چو ماہ انور
 پوزت ایلچھ مسال ۽
 ابرو مسال حجر
 لٹ سھور چو گلاب ۽
 پہ آشکاں زکھدان
 چینے گوشاں نہ زاناں
 اوشتاگنت دو چاکر
 پہ آشکاں کمندت
 کدت چو سر و بالا
 لڈگ چو کبک ۽ رپتار
 ہنجی دراج گردن
 دُرّ و چلمبت گوش ۽
 کاپھوری دست و بازو
 (۱) گدگنت وشنر ۽ چو چک (۲)
 پوشاکت تھان و ادلس
 شاریں سرگیت پھلّین
 بومسک و ہتر انبر
 برکت سہت و زیور
 گوڑ دلبر ۽ گلستان
 آشپتہ
 مہتوس و ماہلین
 چماتت کجلیں
 دنانت زنگلیں
 برندہ کاتلین
 چو شہد ۽ شکلین
 چو چاہ ۽ بابلین
 زلپانت کنتلین
 سیاہمار و ماہلین
 تئی بیک سلسلین
 زیبا و نوکلین
 آواز بلبلیں
 بنگوش کلکلین
 یاکوت جلملین
 باسیم تاملین
 یا لنگلت نلین
 کمکھاب و بھملین
 مہنا و مملین
 گول ہیراں چالپلین
 چٹی و چمکلین
 ہار ۽ گول سے شلین

دوچاں گوں تلتلین
 دوست ء گوں مہولین
 درویش ساہلین
 پہ دلبر ء گلین
 من آچش ء جلیں
 اَرسان ء گلگلین
 تکھت انت تاپلین
 بوپنت مہپلین
 سیاہ مولد استلین
 دربانی جاہلین
 محبوب مُرسلین
 ٹیگ و کاہلین
 کھیلاں ء دُلدُلین
 تُو پان و ہلچلین
 چو مورگان ژلین
 جذبات دل ولین
 پگر ء گوں کالمین
 مسرور منزلیں
 دیدار مہگلین
 گُپتاراگان رلین
 مانانخت دوتلین
 وِشامی حاسلین

نلشتی جیگ و دامن
 ہر زنت آشکانی
 کپتگ تئی در ء نیت
 زینتی درد و اومان
 سوچنت آشکان ء
 شنزنت اُچ پھراک (۳) ء
 نشتن جہہ مہپری ء
 تکلی و بزم و بالشت
 دست بستگنت دیما
 پہ آشکان ہزابت
 اتلگ منی من واب ء
 بود آرتہ دل گھریپین
 سینگارنگ پہ بال ء
 شیرانی موج کانت
 شنزان ء ہرپ و گالان
 پگر و کھیال روکین
 لوٹیت دل سپائین
 نشت و نیاد دوست ء
 حاسل بیت نصیر ء
 گوئینگ من کئیز و بنداں
 ترز و بیانی یکے
 وِشیں مُراد گندات

۲۰۱۔ شتر ء ہمازم اُوچکلیں ہنڈال کراچ بھنگئی ء اسپت بیت۔ ۳۔ پاری لہراں فراق۔

شال (کلی کپ) 20 جولائی 1959ء

شِکّاری

تئی چم نعت زیبا گھماری گھماری
 مگھوزیں دلانی شِکّاری شِکّاری
 تئی یات پھللیں دپ و کھنگانی
 دل ء کنیت و جنتی کٹاری کٹاری
 تئی پیگ ء گوں اے ہستی و مستی
 نہ بے تھو تہ دُنیا کراری کراری
 بس یک چارگ ء گوں زتے دین و ایمان
 کئے ء دبستہ چوشیں تیاری تیاری
 سرو مال پرتھو کناں ندر جانی
 مچر دیر آج ما، نکاری نکاری
 کشتے یک دمانے ، کئے زندہ وارے
 تھو او بے مسالیں مداری مداری
 منی اشک سر کشنگ پہ گنو کی
 کہ اشک ء تھوں بھوت تھواری تھواری
 گرو کے بخت یا کہ سورت تنگت
 برنٹھے من دیتاں گداری گداری
 سیاہ و بزیں بیک و سورت پرگے
 شپ و روچ ء یکجا آواری آواری
 جتائی زہیراں دل ء پلپٹیں ایت
 جنت ددری نیشاں مزاری مزاری
 پہ کوش ء نصیر ء صنم دلربائیں
 وت ء تھو مکن چو مئیاری مئیاری

نظرِ سِکیت

تئی کھیالِ دلِ ءِ دَمِ دَمِ ءِ منی چَلّیت
 نَزرتئی پہ گلیں دیم و دروشمِ ءِ سِکیت
 پہ حُب و شوکِ گراں ہر کدی تئی نامِ ءِ
 دلِ ءِ پہ دلِ اُسرے بیتِ دلِ منی ہکیت
 تئی منِ سورتِ ءِ وابِ ءِ تہہ ءِ شپے گنداں
 درائیں روجِ دلوں و شِ انتِ چہ گلِ ءِ درکیت
 زہیریں رُوحِ منی واز مندگنت پہ دیدارِ ءِ
 چو گز نہ لاپ گھریے پہ لنگِ ءِ پکیت
 جتائی ءِ تپِ و ہجرانی آس سوحتہ منِ ءِ
 ہمکدر کہ سلوں تل تل اچ بتِ ءِ سرکیت
 سیائیں کنیزِ ءِ تہہ ءِ زلمِ چوش بیتِ برے
 کہ ہوش و پہمِ نمائیت و سس ہم لکیت
 شپِ ءِ تئی ہنبریں بیکاں گوں لیب کنت پہ ناز
 سمین اچ تئی پلنِ ءِ گوں ہنتر اچ چر کیت
 تو کاپے پلرِ ءِ جہانِ ءِ کدی چو پھل و بہار
 نصیرِ ءِ دلِ چہ گلِ ءِ بال و بود کنت تر کیت

شال (کلی کمپ) 27 جولائی 1959ء

پرتہ زہیراں

بیا دلبر و دلواہ
 بیا، بیا، کہ ملیراں^(۱)
 بیا روح! بیا ساہ!
 من، پر تو زہیراں
 سر گشتگاں، بیمار
 من پر تو زہیراں
 من پرتی دیدار
 بندیک و آسیراں
 دور داتہ من خاک ء
 من پر تو زہیراں
 اُپھارگ و اَرمٰن
 دردانی مسیراں^(۲)
 زبانی زوال ء
 من پر تو زہیراں
 من چوکہ مرید ء
 داگھاں گو لکیراں
 بندیک و پریشان
 من پر تو زہیراں
 دربتگ و محکم
 گوں تو پک و تیراں
 دُنیائی گھماں سوچ
 من پر تو زہیراں
 بیا تنو گوں سحار ء
 گوں مسک و ابیراں
 کرتگ گل و گلزار
 من پر تو زہیراں
 بیا، آسکیں روچ
 بیا، بیا کہ من پیراں
 من چوش پہ گُپتار
 موجانی نصیراں

پُرِشیتِ چوں؟

سنگے نہ دل، نہ شیشگے، اُچ بیوفا پُرِشیتِ چوں؟
 ہشتے، نہ آسیا بے گھم، ہڈو سراں دُرِشیتِ چوں؟
 آسے، نہ سھوریں اشکرے، دُہوتے نہ آچشِ عزراب
 باریں، نہ زاناں دلِ منی، روج و شپاں جُشیتِ چوں؟
 حاکنتِ دلِ بابلے! حیرے چہ کم نہ انت پہ رنگ
 گوں نیر و نار و ہنبرے، حاکِ عُداسرِشیتِ چوں؟
 کُشیتِ سمینِ کبھی، پھلاں پہ نازِ جستِ کنت
 نلگسِ وتی من کدہ، شیراں شپِ عُدشیتِ چوں؟
 یاتے کہ کئیت من دلِ ع، تی ماہکانیں سورتِ ع
 درد و گھماں چہ دُوری ع، دلِ بڑگیں شُشیتِ چوں؟
 مَرکِ ع پہ، روپے بتلگین، نئے پدکپیت، نہ مالہ کئیت
 بے ٹپ و حون و بے اجل، تیر نذر کُشیتِ چوں؟
 ماہے، کہ رُستگِ اُچِ زمین، یالی کناں پہ حیرتِ ع
 مسک و زباد و انبراں، جانِ ع و تی مُشیتِ چوں؟
 گالانوں شیر و شکلیں، اُشکنت ہر کہ جستِ کنت
 ریکانی نیشگیں نصیر، شیراں پُشیں گونشیتِ چوں

تئی داستاں بییت

ہر دینکہ تنو پئے ہم شپ ماہکان بییت
 کئیپ وکدہ بی، سازے گوں رُوح رواں بییت
 ہر چچی دگہ پدنت نہ زیریاں من اچ حُدا
 بخت بییت و حیرہنت ، جی و جاں بییت
 آسودہ بان ، من تئی بیکانی ساگِک ء
 ہرچوں زمانہ گرم و کھزب آزماں بییت
 کئیتیں، بہار ہدیں منی پگرانی گلشن ء
 دلبر چو ماہ ء پمئی کھل ء چماں بییت
 چٹانی راہ ء اتلگ و وش ننگے دل ء
 چو در مکپ چہ دل کہ جہاں بدگماں بییت
 یک آلے پہ شوک تچان کنیت و مچ بییت
 ہرجا کہ من بیان و تئی داستاں بییت
 تئی راہ ء گرد و کنگ و سنگانی ہیوز ء (۱)
 زیراں نہ یک چہانے کہ گون و مکاں بییت
 تا زندگاں، دیاں نہ، تئی دامن ء چہ دست
 ہرچوں کہ سکت و تہل، دل ء امتحاں بییت
 ہرچوں بییت، بلوچ پہ ننگ ء وتی مڑیت
 دسہورک بییت، گوں تُو پک و تیر وکماں بییت
 نیلیان من ترا او زنان ات پدا پہ زور
 چائیکہ دار و گیر گوں شاہ کیاں بییت
 کمتر نہ بیت چہ دُر ء لڑو پھل ء دستگ ء
 مدح و ستا تئی و نصیر ء زباں بییت

(۱)۔ عیوض بزاں بدل ء۔

بیکانی رندگء

سہمی کہ تو آتے وتی بیکانی رندگ ء
 دیتاں بہار ء چلوگ و پھلانی کھندگ ء
 تئی یات کنیت و روت بلے تمو نہ بے ودی
 دم بُرتگاں چہ ماژگ و پالانی بندگ ء
 یک ساہتے کشتے ہم کئے زندہ در زمان
 اِنکس ہُنر نہ کنت خدا ہم گوں بندگ ء
 چٹماں منی چہ دیرے ، بلے نشتکئے دل ء
 گنداں ترا، پدا ہم زہیراں پہ گندگ ء
 او نازنین ! مہرو و پاگوں تو زیب کنت
 چہئے ترا رسیت دلانی چہ سنگ ء
 روچے منی و پا ء ترا بیت وت یکین
 مَرچی بلے بگوش کہ نہ چاراں من گندگ ء
 تئی یات ہر کدینکہ دل ء تاب وریں دنت
 نودی شلنت چم، کپیت سر پہ گرندگ ء
 دائم نیت ، درد و گھم و اشک ء امتحان
 اے شپ گوڑیت روج پدا کنیت پہ زندگ ء
 یک ساہتے من کنیز ء تہہ ء ، ساہتے پہ بال
 کے داشت کنت پگرو گمان ء پرندگ ء
 اشک ء تپ انت نرم بلے آپ کنت دل ء
 ہماز و ناز دوست ء سدنت اے و رندگ ء
 چو تو کلی ء ، مست پہ کوہ و جبل تجیت
 نیلیت تئی پراک نصیر ء پہ نندگ ء

گر یو انیں دل

دوشی دل ۽ گوں گر یواں من یار یار گرتاں
 درائیں شب ۽ چه درداں من زار زار گرتاں
 موکو وتی کدو ۽ تاراں پہ بُرت ردیگ ۽
 صبر ۽ گداں چه جان ۽ چوتار تار گرتاں
 گر بستہ دل گنویں نیلیت من ۽ پہ آرام
 تو بگ چه بیوپاء من وار وار گرتاں
 دو بر کنت سجدگ من درگگ ۽ حدائی
 تئی درگگ ۽ اوش رنگ! من چار چار گرتاں
 تئی کوپگاں چو دیستاں سیاہ ڈمیں کمندان
 واب ۽ چه، جہہ جناں ۽ من مار مار گرتاں
 سورت اگل و دوشی ہرچی من ۽ نسپت
 پنتاں تئی من اشک ۽ گل گار گار گرتاں
 تو بے گناہ نصیر ۽ آس ۽ من دور داتے
 تئی زالمی ۽ ذکر ۽ من جار جار گرتاں

شال (کلی کمپ) 29 ستمبر 1959ء

ماہِ لکا

من پرتی کھیال ء اے دوستیں ماہِ لکا
 حیران و سرترہاں، مجنون و بودلا
 بیا، بیا کہ زندگانی میں تہل و تھارمکنت
 بیا، بیا کہ دردِ ہجراں میں بیتہ لادوا
 ہر دین کہ ماہ چہ کوہ ء کشیت سرء وتی
 کنیت پمئی کھیال ء تی جلوگ و نما
 سہب ء سمین و شیں چلّیت دل ء منی
 کشیت و دور دنوں بے سار و بے سما
 لڈاں ء گر نہیائیے، واب ء بیامنی
 باریں مہی دل آرام اکرّ تو بیوپا
 ما، پرتہ اودل ء بند! اوساہ و زندگی!
 مڈی و مال چپے، سرگرتلوں پدا
 تیرے جتنے نصیر ء گرتے دل ء دوکپ
 حال ء نہیائیے جست ء، اکرّ مکن بچا

شال (کلی کمپ) یکم اکتوبر 1959ء

شکرناز

مروچی منی دل شکر ناز کنت
 چو بلبل گل ء دیتے آواز کنت
 گلاب ء پچیں پھل بیتں ہجبل
 گل اندام ہر دیں وت ء ساز کنت
 نپس لچیں وش بو ء شگلینگ ء
 سمین ء وتی دوست و ہمزاز کنت
 گنویں دل ء شوک ولہڈ ء پجارا!
 گوں تیر و کٹاراں گوڑ ہمزاز کنت
 مادست بستے، اوستاتہ دوست ء درء
 کشیت یا کہ کلّیت ہر راز کنت
 بہشت دید و دوزہ جتائی انت تی
 گنوک بیتہ ملّا دگہ واز کنت
 پہ یک دیدن ء، گوں زہیریں دل ء
 دوسد مندر (۱) زیبائیں چہماز (۲) کنت
 گجاہوش مانیت، گجا بیت سار
 پر آدست و دیماں کہ گراں ناز کنت
 درائیں ہزابے اے دانائیں دل
 سُچیت و جُشیت و گھماں باز کنت
 کلاگھ ء نہ انت زندگی زندگی
 گلین زند ہما انت کہ شاہباز کنت
 اے کئے گوشتہ مَسْوَجانی شائر نصیر
 گل ء را سرے ء پہ ناز کنت

(۲)۔ ہنرباز، دروہ باز۔

(۱)۔ ہنر ہکر۔

بیا، بیا منی دلدار

پُھلنِ نعت و بہارِ نعت   سنیلنت و شکارنت
شاہجو ءِ کنارنت   شیرے ءِ توارنت

دل پر تو گریت زار

بیا، بیا منی دلدار!

در کپتہ جنگان   گوں پُھلیں کلگان
ماہ دبیں پترگان   اچ کرے و کنگان

ملاں کتہ بازار

بیا، بیا منی دلدار!

مہرنگ ترپان نعت   گوں پت و گدان نعت
لڈان و چمان نعت   کرا بڑگی ہراں نعت

من نشتہ دل اوگھار

بیا، بیا منی دلدار!

او سومی ساہیں!   دلبر منی ماہیں!
شپ گولستہ سیائیں   پُر حرمت و آئیں

سُہب ءِ تھوئے استار

بیا، بیا منی دلدار!

گونجے چہ شمالء ذی گوئستہ پہ بال ء

داگ تئی حال ء بسوں گتہ پال ء

نیلنت من ء اوپار

بیا، بیا منی دلدار!

سیائیں جھو و نودان چو برزیں کردان

پاد آحتہ چہ رودان پہ موسمی دودان

وٹت سکت گل و گلزار

بیا، بیا منی دلدار!

موجانی نصیران زلیپانی اسیران

تئی اشک ء پکیران سکت پرتنو زہیراں

انگت مکن آزار

بیا، بیا منی دلدار!

پُرنگیں مہپری

ابرِ سنگتِ نوداں زری   موجیں دلوں زُرت پر پری
 پرتو زہیراں سُومری   بیا، اُو پُرنگیں مہپری!
 چوشیں مکن زوراوری
 درداں تئی کُشتگ من ء   جنتر گھم ء درشتگ من ء
 تئی گام و گیگاں کئو تری   بیا، اُو پُرنگیں مہپری!
 چوشیں مکن زوراوری
 گشتاں مزن پندیں جہان   دیر منزلیں شہر و دہان
 دیستاں تئی، نئے دَروری   بیا، اُو پُرنگیں مہپری!
 چوشیں مکن زوراوری
 تئی کجلی نیں چم گھمار   ابرو بلوچی نیں کٹار
 سیاہ ڈکمنیں مید گہکری   بیا، اُو پُرنگیں مہپری!
 چوشیں مکن زوراوری
 دنٹاں تئی دُرّ و گوہر   سھور و تننگیں لب شکر
 چو کیلگ ء و شیں تری (۱)   بیا، اُو پُرنگیں مہپری!
 چوشیں مکن زوراوری
 بُر تگ منی ہوش و حیاں   لہڈی! تئی زیب و جمال
 تچکلیں کدو شاریں سری   بیا، اُو پُرنگیں مہپری!
 چوشیں مکن زوراوری

بُرُتگِ دِلِ ءِ، کُرُتگِ گَنوُکِ   تئی سورتی برُئِش وِ گِرُوکِ
 جانوں پدِر دِنِتِ مَحْشَری   بیا، اُو پُرُنگیں مَہْپَری!
 چوِشیں مَکَن زوراوَری
 سُهَبِ ءِ سَمییں وِشِیں وِزِیتِ   تیرے دِلِ ءِ بنداں گَوِزِیتِ
 باوَرِ پَکَن، اُو دِرُئِگَورِی!   بیا، اُو پُرُنگیں مَہْپَری!
 چوِشیں مَکَن زوراوَری
 ہَجَرِ ءِ تئی کُرُتگِ زَہِیرِ   مَوِ جانی دُرِ گالیں نَصِیرِ
 رادیں گِسانِی سُوْمَری   بیا، اُو پُرُنگیں مَہْپَری!
 چوِشیں مَکَن زوراوَری

(1)۔ شیرکن اُو بچکیں کڑب۔

نوٹ:۔ 18 ستمبر 1961ء

دِیستوں پری ء

ء دِیستوں پری	ء زی دِیگری
ء کبک دری	ء وِش لڈ گانی
ء کج سُومری	ء کاڈانی تاجین
ء پھلّیں پری	ء راہدیں گسانی
ء حیر درمگو نری	ء باگھیں بہشت ء
ء وِشیں نری	ء کیلگانی جو
ء لُٹ شکرّی	ء دابانی بانک
ء گوڑ کنوتری	ء وِش کدّ ولہڈین
ء بے دروری	ء پھلکھند و زیبا
ء سہت زرگری	ء برکھشیت ترپیت گوں
ء سیاہ گہکری	ء دراج ڈگمیں مید
ء چو بھجری	ء سازیں دو ابرو
ء جت لڈری	ء (۱) پیز وانی پونزء
ء شاریں سری	ء چنڈاں کہیپی
ء سوحت مرمری	ء آسے دل ء جت
ء سھور اشکری	ء بن دات دل و جان
ء پٹ محشری	ء تاپیت ڈگھار ء
ء بو انبری	ء گوئشناں اہل ء
ء زوراوری	ء مہتوس! یل نیں
ء پھر یوری	ء کوٹیں جہان ء

زُلم ۽ مکن چو	پیدا وری ۽
منیل آ شکان ۽	حاک پہ سری ۽
چار روج ۽ زند ۽	بے باوری ۽
بیا کہ پندوں	گور پہ گوری ۽
شپ تاں سحر ۽	بندوں دری ۽
شیرے پزیوں	وش زیمری ۽
گالے نصیر ۽	وستا گری ۽
اندو ہاں کٹوں	اچ ڈوبری ۽
جی بات، جانان!	
تئی دلبری ۽	

۱۔ اے دولہ بخت ”پیزوان“ کہ ادا شاعرے کار بستہ بزاں ”پلو پانک“ وہدیکہ سہے رنگیں دگہ لہزائے کیت ”پازوان“ کہ ایشی ۽ مانا۔ کوش، موچڑی، یاسواس ۽ گنت۔

نوٹھکے:۔ 24 اکتوبر 1961ء

بادشاہی آئی

دل دنت گواہی آئی،
 بیتہ نسیب ء زاناں:
 پادانی چیر ء حاکنت،
 دیما بہشتی حورسنت،
 تاہوز و کبک ء شکس،
 روژنائیں آدینک چینئی،
 تو سینی ، ماہ ء نیر ء،
 اشک ء جہان ء بے شک،
 تیر و کھدنگاں شاننت،
 موجیں دل ء گوں جان ء،
 بُرت اگل و ہوش و ایمان،
 نیست گوں تہیاں اشک ء،
 لڑ پے ستا ء بندنت،
 سوحتہ نصیر ء ہجران

سوحتہ جتائی آئی
 اشک ء گدائی آئی
 کلئیں حدائی آئی
 مولد بہائی آئی
 کنت، وژنمائی آئی
 حُسن ء سپھائی آئی
 دیم روژنائی آئی
 اُست بادشاہی آئی
 چم چیر کائی آئی
 سوحت بیوپھائی آئی
 اشک پدرائی آئی
 درمان، دوائی آئی
 گل مُرگھ و ماہی آئی
 ہم آژنائی آئی

نوٹھکے:- 7 دسمبر 1961ء

پجمانی ٹپ

دلبر تئی جنگ پجمان ٹپ
 شیدائیں دلوں کُرتگ کپ
 پونز تئی بار گنتت چو کاٹار
 بروانک بخت تئی زحم ء دپ
 لٹ تئی شکل و کدّ شیشار
 بازاں داتگت اشک ء تپ
 سروان گردن و گبگ رتپار
 دیم چو پُزک و شیر ء گپ
 زلپ تئی گنتلیں سیائیں مار
 مید تئی گہکر و سیائیں شپ
 بیک و چندنیں تئی گبو ار
 سیاہمار بستگت تئی سرگوپ
 چوش کہ لشکر و رندی سوار
 زیبائیں متاچ بستگ سرپ
 داتگ پُرمٹ و پھلّیں شار
 آسے من دل ء مان، رپ رپ
 چندی کپتلیں تئی بیمار
 رپچنت چہ دپ ء حون لپ لپ

دابانی تئی روچنت چار
 زلم ء گون نہ انت لہڈی! نپ
 ہوری (۱) گرت من ء تئی چمچار
 گنداں چو گنوک راست وچپ
 چندینیت دل ء تئی گپتار
 چوش کہ من پڑ ء زحم ء درپ
 درداں تئی من ء گرتگ گار
 سھوریں چم سچنت، دل کنت جب
 یات ء گوں تئی، بندنت تار
 ارسانی درہدیں تریپ و ترپ
 گوش دار او گراں نازین یار!
 شہدین کنت نصیر گوں تنو گپ

توتل

نوکيس حبالے اٽلگ مَرچي مني دل ۽
 نازيناں پُربھاريں باگھاني، توتل ۽
 گالاں کنناں هم آواز وٽئين گون گلگل ۽
 بنڊاں رباب ۽ تاراں پھ سوت و زميل ۽
 رنگاني درپينے گشائ گالاني، پھ گل ۽
 پگر و گُمان ۽ پچان، بيڪاني سلسل ۽
 ميناں دل ۽ سبيراں، گون چَم ۽ جاپيل ۽
 سينگاراں وٽ رواجين پگراني مَهپل ۽
 ناديناں مَهڪائين، مَهتوس و ماہل ۽
 شتراں سرائي دُڙان گالاني، شلشل ۽
 چاراني من نما ۽، زرد ۽ گون اُچھل ۽!
 پُھلے گلاب ۽ سھوريں چچ پُلنگ گل ۽
 دپ چو اُنا ۽ پُھل ۽، دُٺاں چو زنگل ۽
 پونزو چو اُپ، شپارڪيس، گردن چو آہل ۽
 چَم پُڙھمار و زيبا، آسڪي گون کجبل ۽
 چو پترڪ ۽ اُنيشگ، اُبرو جو چچيل⁽¹⁾ ۽
 سورتِي وٽ و زيبا، چوشير و شڪل ۽
 کڏي چوسرو ۽ سول ۽، دابي چو ٺيٺل ۽

نر میں رواجی کبگ ء، اِلہان چو بلبیل ء
 کاڈے ملکت رُبائیں، رُستگ من بابل ء
 حیرے منی گمان ء، ردگرتہ منزل ء
 دل پلپٹیت انا گاہ شیرانی گوں رل ء
 بیلانی یات کانت چو آپش ء جل ء
 لاپ و دلاؤں سوچنت، بند بندو تل تل ء
 شہدیں حمر دپ ء بنت چو جنو ر کا تل ء
 مہدیم من مجاں بیت، ارسانی ترونگل ء
 ذگریں نصیر، پیاسیت پیراں پہ، گوئڈل ء
 بیل نعت من کبیز و بنداں چو گریشہی یل ء

(1)۔ چپ چان بزاں زخم۔

نوہیے:- 23 اکتوبر 1963ء

گُمانانی مَنیل

یک دے یل کہ سورتِ ءِ تئی سنیل کناں
 مائیں دیمء، گوں گُمانانی نَز مَنیل کناں
 مسکیں بیکانی تئی نازاکیں لڑاں گوں پیچاں
 وتی تکدیرءِ گرانبارینءِ وائل کناں
 زندگی وش انت ، بلے نیکہ جتائی ءِ تئی
 ہر دیں یات ءِ تئی کپاں داگھاں دل ءِ سنیل کناں
 دُژمنانی حبرءِ بل دے کہ سوک ءِ چہ گوشت
 من چہ دوستانی نہ زاننکاریاں اُپھیل کناں
 تئی مہرانی کسم، نے من ءِ کس ءِ چہ گلہ
 دژمناں چنچک ءِ راستین ءِ گراں، بیل کناں
 گر پہ چم جہالی ءِ ، ہزریل بگھشیت سہ ءِ
 من چشیں واہگاں داراں، نہ چشیں پیل کناں
 شازی دُرک ءِ بہر پیتہ پدی دُور ءِ نصیر
 من چہ انبار ءِ ہمائی ، حبراں کنیل کناں

سنٹرل جیل کراچی:۔ 14 اگست 1965ء

الہام

گُمانے دلِ ءِ کنیت و الہام کنت
 رواں بیت گپتوں، کلم گام کنت
 مجھیں ہاتروں! وش تئی نام کنت
 سیائیں شبِ ءِ زیت گورِ بام کنت
 زباں تئی ستاء، سحر شام کنت
 حمر بیت تئی ہر دین، دپ ءِ تھام کنت
 من زندان ءِ سیائیں ءِ، دل پھام کنت
 چہ پکرانی گنج ءِ، دو گپت و ام کنت:
 تئی چٹماں، گھماریناں بادام کنت
 تئی بُرواناں، کپلیناں، چوزہام کنت
 تئی دُروشم ءِ، ماہ پر نام (۱) کنت
 تلن ءِ آ ہواں، بوتی رام کنت
 کہیبانی پھلگد، کپوت گام کنت
 سیاہ ڈگمیناں گو پیت دام کنت
 سیاہاری لرزنت، دل ءِ سرہام کنت
 گنوک مردم ءِ پگر و چیلام کنت
 من ءِ مست و شیدا، گل اندام کنت
 نزوریں دلاں، ٹرس پالام کنت
 لگھوری ملوکان ءِ، بد نام کنت
 نصیر ءِ دل ءِ، سکہ تئی شہام کنت
 تئی مہراں گوں، سو گھند و انجام کنت

۱۔ ہندی لہجہ بڑاں ”سلام کنت“

سنفرل جیل کراچی:۔ 10 ستمبر 1965ء

گجائے

تو گجائے او ماہکان منی
 تھارمگنت، تھارمگنت جہان منی
 تئی زہیرانی اشکرے من دل ء
 مرمر ء بنگران انت جان منی
 چون ء، زیب ء تئی ستا پکنان
 ہاجونت وش گوئش زبان منی
 تئی دیدار ء زرتہ او ماناں
 روچ وشپ گوں تو انت گمان منی
 من تئی ندر و من تئی گوری (۱)
 تو منی شاہہ و تو شان منی
 ہردیں تئی شکلیں کپاں یاتاں
 وش و پُرسوز بیت، بیان منی
 من نصیراں: بے من ء تئی کسم
 وش نہ انت بے تو، یکدماں منی

(۱)۔ کولیگ۔ گربان۔ سدک۔

لڑیں گپتار

گوات بیت تُو پان	ہور بگوارنت	نود بیارنت
گرگند بیت درپان	شیپ بُرُنت	کھور بَجُنُنت
بندیت لڑاں گپتار	کنیت گمانے	رند چہ دمانے
سندیت دهنز و مُجان	گرو کی مسال ء	پگروں پہ بال ء
جُنُنت ، بنت روان	زیمری تار ء	شیروں چو ہار ء
سگ ء دنت پُروش	گارکت اُوست ء	دُوری چہ دوست ء
ہلمہ کنت او مان	شزنت تیران	سک و زہیراں
پکراں دینت مہمیز	زردوں بلان ء	پٹموں شان ء
تازہ کنت چپان	حون پتارین	درد گھباریں
کنت دل ء بے وار	آسی پھل ء	یات امل ء
گریواں کدی کھندان	اشک ء جنوک ء	من چو گنوک ء
چست بیئت او پار	حونی ہلکے	کنیت ہبکے
	شیر نصیر ء	
	سوئنت زہیر ء	
	سوختہ دل ء زندان	

گل پوش

اُمُن ۽ دِستگاں دوشی   گلئیں داب ۽، پہ گل پوشی
 دلوں ہل گرتے، بے ہوشی   نہ بیت زیبا، پراموشی
 کناں یا تائی، پہ چوشی
 من ۽ بُست پیتہ شہ و اب ۽   وراں بے ہاسلیں تاب ۽
 دل ۽ چاراں، کپے داب ۽   نہ تربڈت بور من چاب ۽
 سدپ چیرت من دریاب ۽
 دل ۽ بے ہاسلیں ہل ۽   بُت ۽ دُور داتہ، من چل ۽
 سچیت پہ گواڑ کھ ۽ پھل ۽   گہر (۱) من کُبتہ میں ٹل ۽
 کپوت من گورگیں کھل ۽
 کجا ما او کجا مہر   کجا کھن و کجا کنوتر
 کجا ہنُب و کجا ہنبر   کجا گور و کجا گرو ہبر
 گماناں، گروک گرتہ بخر
 بگور تہ ہور، من پٹ ۽   ترنپاں جلتہ جٹ (۲) ۽
 سری پل ۽ ہما وٹ (۳) ۽   لڑپیتہ لڑ گمیں لٹ ۽
 کرار ۽ شیشمیں کٹ ۽

(۱)۔ بزاں گوہر۔

(۲)۔ یک ساہتے۔ یک دمانے۔

(۳)۔ بیگ۔ پلو ۽۔

ساہیوال جیل:- 6 جولائی 1968ء

گجرات

دُردانہ گجرت! پھل دپ و گپتار گجرت
 جی سہب ۽ سمیں! بیا تو بگوش یار گجرت
 گراں کپتہ دل ۽ پُر کھمیں، پابار شپ ۽
 کنپانی، پَس گونگیں دلدار گجرت
 لجنیتہ گمانانی تب ۽، دہیت دل ۽
 نیر پھلویں سہب ۽ گلین استار گجرت
 دید ۽ گدر ۽، اُومنی دیر گندیں نوز
 سیاہوشیں گھم ۽ بحر نعت، کوہسار گجرت
 سُنبت کہ دل ۽، نیم شپ ۽ پاساں گنگین
 تیروک زہیرانی نعت، کاٹار گجرت
 پچت گماناں گوں دل ۽ ڈنگ جعت
 ملگھورت سیاہ ڈگمین، سیاہمار گجرت
 حاکاں من مژادریں سگھر کپتہ امل!
 درداں چہ تئی ہستگت، بے سار گجرت
 پُر مہرین و حوں مستگیں زرد ۽ چہ ابید
 گوں ما دگہ جی، اُومنی سرکار! گجرت
 ناو لگانت مرچی مراگاہاں ملوک
 نا مانی نصیر دبدبہ گپتار گجرت

لہڈی (۱)

بجکت لہڈی! گل و بال ء
 دوئیں دستاں مجن جھال ء
 متاپیں پھل دپیں لال ء
 اُمَلّیں سورتی مال ء
 شکر لُٹّیں کساں سال ء
 نہ زانے تو دل ء حال ء
 گنو کنت پر تئی ٹھال ء
 تلّیں آہو ترنسیں چال ء
 کناں گوں تو ہے سوال ء
 بیا، چو شائری کھیال ء
 تڑپاں چو ماہ و استال ء
 گوڑ ہماز کن شکر گال ء
 نصیر شیترا نی مستال ء

(نصیر)

(۱)۔ شال ء بالی گھر ابانی پتت ء سرء یک ہمدیدے۔

شال :- 12 مئی 1972ء

ٹیٹل تراہس

دوشی، جی منی گنگلیں پر اس
 کنپیاں گپتگت پہم ءِ راس
 مہرنگ چو جتہ زرد ءِ آس
 ہمبازی کتاں بے وس واس
 گونجی گردنائی گپتاں واس
 بری ٹیٹلی گپتگ تراہس
 گوشتاں: اُو اَمَل من تئی داس (۱)
 گنجاں بات تئی پھللیں ماس
 تراشتہ تئی بُت ءِ چو الماس
 بھنیل کن شار ءِ پہ اِکھلاس

(۱)۔ گھلام۔

شال:- 12 دسمبر 1972ء

کنیئے!

گجائے او صنم کہ من تئی پہ نام ءِ زندگان
 وتی گُماناں محشرین، تئی نماءِ گند گان
 زمین ہما انت، کوہ ہما، ہما انت سبزیں آسمان
 بلے ادا کہ تو عنیئے، من ہم نہیاں گوں زندگان
 تئی زبان ءِ شگلیں، ہما دپ ءِ نت حاتی ءِ
 مُرید ءِ دلنوازی ءِ پہ، نہیلنت عین زنتد گان
 گہمردیں ہزماں تئی یلیں، تئی دسگہاراں ماہلیں
 سیانیں دُور و باریا نش وارتہ، چو ورنڈ گان
 کدی، من نکھشاں پیڑ یانی گند گایاں تئی نما
 کدی، تئی یات ءِ ہر دمانے وارت چو گزندگان
 کنیئے تو؟ آج گجائے تو؟ کدی ترا من دیستگان؟
 بلے نہیں رُستگئے دل ءِ، دل ءِ تانگہ زندگان
 تئی امتزار ءِ اوسنم! نصیر مُشتہ دپتراں
 بیا کہ زندگی ءِ روج پہ بالنت چو پرنڈگان

کایاں من پدء کایان^(۱)

-۱

تئی گلن ء او ماہ پیکر
کایاں من ، پد ء کایان
گوں کدہ و گوں ساگھر
کایاں من پد ء کایان

-۲

چار روچنت گوتزنت دردء   دل دوری و آہسرد ء
سیاہتائیں سدنت جمبر   تئی گلن ء او ماہ پیکر
کایاں من، پد ء کایان

-۳

تو جانئے ، تو جانانئے   دائم من گمانان ء
دلبر تہ بکن باور   تئی گلن ء او ماہ پیکر
کایاں من، پد ء کایان

-۴

مہرنگ تئی ایشک ء   مہرانی تئی کشک ء
دور داتہ سر ء دلبر   تئی گلن ء او ماہ پیکر
کایاں من، پد ء کایان

-۵

هر چون که الاهوشاں   بهجر نہ پراموشاں
 مسکائیں تئی مہپر   تئی گل ء او ماہ پیکر
 کایاں من، پدء کایاں

-۶

نودانی چرک وشین   یات ء تئی دلکشین
 کاریت گوں دن و ہنبر   تئی گل ء او ماہ پیکر
 کایاں من، پدا کایاں

-۷

شب روت سیاہوشین   کنیت روج تپلاپوشین
 ملاں چو جڑیں اُومر   تئی گل ء او ماہ پیکر
 کایاں من، پدء کایاں

-۸

دابانی اہل لالین   شارء تئی درگالین
 شیرانی چتہ دپتر   تئی گل ء او ماہ پیکر
 کایاں من، پدء کایاں

(۱)۔ کونیرڈ یوے فارسی غزل ”می آیم وی آیم“ء اٹھلنگ ء پچرند

نہ زانے بز ان ①

اے ستم ڈرکیان	گر تہ نہ زانے بز ان
در نہ کپئے اچ گمان	گر تہ نہ زانے بز ان
روح و شپان جانِ جان	کپنگان من تئی گھماں
اشتگاں پر تو جہان	گر تہ نہ زانے بز ان
دیر نہ نہیئے اوتلا !	دائم ء استئے دل ء
چو کہ من زردء گمان	گر تہ نہ زانے بز ان
اشکِ اجب کارکت	ساریناں بے سارکت
بندکت گوش و زبان	گر تہ نہ زانے بز ان
او منی زندء مُراد	اشکِ دل ء زندہ باد
زیب کنت اشک ء جہان	گر تہ نہ زانے بز ان
دلبر و دلواہ منی	جان و جگر ساہ منی
پگر ء منی آزمان	گر تہ نہ زانے بز ان
مہر تئی شائر نصیر	مہر تئی دستگیر
مہرت منی جان ! امان	گر تہ نہ زانے بز ان

(1)۔ لاہوتی ء غزل ”گر تئی دانی بدان“ ء وانگ ء پچر رند۔ (نصیر)

مناء زہیر پیتہ

منی روج بے لکائین	منی شپ شپ بخت سیائیں
کہ من ء زہیر پیتہ	تو یا امل مائیں!
گل و ناز و ددمانی	منی دل، او یارجانی
کہ من ء زہیر پیتہ	مرو، دپتر انت گمانی
گوں سمین ء چو بہار ء	تئی یات ہر سحار ء
کہ منی نپس توئے، تو	دل ء کنیت بے توار ء
تئی روژنیں براہے	کدی گنداں یک نگاہے
کہ من ء زہیر پیتہ	دل ء درکپیت آہے
کہ دل ء من توک متوک بخت	گھم و آرزو اپوک انت
دل ء نیل بخت پہ کرار ء	چو کچینک ء رٹوک بخت

تئی یات و تئی گُمان انت
کہ من ء زہیر پیتہ

دل ء درد و سوزے مان انت
شپ و روچی الامان انت

چو بُت ء من زندگانی
تئی مہرانی سوگند

تو منی دلایے جانی
توئے ماہ، مہگلانی

مناں تئی بہار ء بلبل
کہ من ء زہیر پیتہ

توئے او منی اتم پُھل
گلیں چمان ارسنت گلگل

یا یکدمے گوڑ ء نند
کہ دل ء بیت قرارے

منی بزگیں دل ء گند
چو گلاب ء پُھل ء بشکھند

کدی اچ تو دل نہ زیران

من تئی ہما نصیران

بلے مرچی چو پکیران
کہ من ء زہیر پیتہ

بے مہریں لکا

تئی دروشم و تئی رنگ و نما نہییت منی کار ء
 بے مہریں تئی مائیں لکا ، نہییت منی کار ء
 دیرے ، بلے نزیک درا بے من گمان ء
 دیدن تئی گولاپ ء وڑ ء ، نہییت منی کار ء
 چو درہین ء ، تو یک پیکرے رنگانی ء ، نیر ء
 پیروزگ و لالانی ستا، نہییت منی کار ء
 من حاک نشینے یاں، توئے جنتی حیرے
 حیرانی بہشت بوئیں ردا^① نہییت منی کار ء

امروز ء مْجان، تو دل ء شمھ ء نہ بلینے
 باندا تئی تیروک من دل ء، نہییت منی کار ء
 دل انبر و مسکاپیں تلاں زانگ و پکر ء
 کنپاں گوں نہ ہو شینتہ تب ء ، نہییت منی کار ء
 مہرانی تلبگاریں نصیراں ، منی لہڈی
 حیر دروشم و بلگھار و تلا ، نہییت منی کار ء

(1)۔ چادر۔

کجیں کنوتر

جہان ء کشتگاں چندان ، نہ انت بیل تئی ہمسر
 جہان بوہانی گینا شتاں ، تو وش بومسک و اچ انبر
 نہ انت وش رنگ ووش بوئیں چشیں پھلے تئی پیمین
 بہشت بوہ او درہین رنگین گلستان پولاتان یکسر
 گُمانانی منی دنیا، تئی یاتاں گوں آباد انت
 سمیں کاریت تئی بوہ ء ، ہدیں مرزے وتی مہپر
 نیئے دیر اچ دل ء لہڈی ! بلیکہ چماں اندیئے
 دمانے تۆ کناں چماں ، دل ء گنداں تئی پیکر
 تئی دیری جگر سندیں کٹاران جنت دل ء بندان
 ممیت این ست دل ء سنگت ، چہ چماں در ہدکتیں جیہر
 تئی پُھلیں دپ ء کھنگ ، تئی گپ و حمر و شین
 پہ ہر حال و پہ ہر رنگ ء نہ بنت گیرام من ء دلبر!
 او کاڈانی کجیں کنوتر ! او پھل رنگین پری پیکر
 چو بلبل در کبیس پر تو نصیر پریاد کنت گیشتر

یارِ جانی

جسِ انت ، سد جسِ انت یارِ جانی ء

ککیتِ واب ء مئے شپ شپانی ء

نہ شمشگ من سیائیں سیابندان

مارا لہڈکیں لڈگانی ء

چو بہار ء سمین ء وش بوئین

کنپوں چارینتہ پھلگدانی ء

دل گنوک چاٹیں بودنگ دوشی

شئے مُرید چوش کہ دیستہ حانی ء

ٹرونگیں ارس و بمبویں بیکان

نودی دهنزینتہ ماہکانی ء

دُریں دنتان و لنت انار پھلین

حیری زبینتہ گنلانی ء

کجلیں چم و کونجلیں گردن

سکہ سحرائی ، ٹیٹلانی ء

لڈگ ء کبگ و سورت ء تاہوز

کد و بالاد، سر و سانی ء

دل گنوکین ! کجائی تو پولئے

مس زہیرانی مُجُ جُجانی ء

سال و ماہانی دُہیں ڈہنڈاران^①

چیری ترینتہ ہر نشانی ء

سیائیں زندان ۽ جو کھماں جو رین
 من دل ۽ نستہ (۲) زندگانی ۽
 جی تمنا ، جی مہرو چے اسرات
 سو حکت بیر ۽ (۳) آس شانی ۽
 بیر گرانی دل ۽ مس آس روکین
 ہند و ہنکین گجا ، پہ جانی ۽
 ہائے شپ ، شکلیں گمانانی
 دل ۽ چنڈینئے نا گمانی ۽
 من گجا و کجا اہل مائیں
 روح گجام نعت پہ شادمانی ۽
 گجا دیدار ۽ سبکت سر مستین
 گجا ، آکھپ پہ دہنانی ۽
 دل چہ اندوہاں ترا لگی بارت
 سر چہ سودا ۽ زحمتانی ۽
 روح ، من پگرانی گارنت تو پان ۽
 شپ من دردانی سوزمانی ۽
 دل مڑا داریں ، توکل و سس ۽
 ڈیک دیان انت گوں کھرمانی ۽
 دوست ۽ دیدن بلیکہ من واب ۽
 وشیں چسے منے زمانی ۽
 زر زرینیت نصیر دُرگالین
 دُراں ، پہ دُر دپیں دُرانی ۽

(نصیر)

(۱)۔ ویرائیں ہندو جاگہ۔ (۲)۔ گارنگگ۔ (۳)۔ انتقام۔

بیا او مہری

بیا او مہری ! دوشی من ء تئی پکر ء جمیرین
 جنگ جان و دل ء آسے چو سھوریں اشکر ء نیرین
 گر ان نخت روج پُر دیتیں، سیائیں شپ جگر موشین
 پہ کوئی بستگیں مرداں ، سیاہارنت گمان تیرین
 اہل ! من گوں تئی یاتان دل ء سہڈیناں گھم توسیں
 کدی گوں زیر و سوتان ، کدی گوں گپتراں شیرین
 مجاں من چیر و اندیم انت وتن پھلیں بہارانی
 بلے سورت املانی دل ء کانت تسویرین
 پہ دوست ء دُرنجادین ء ، سحرانی گلہیں پہر ء
 کدی چو جمر ء گریوان ، کدی چو آجز ء پیرین
 بلے او دُر دپیں دلبر! دُنیائی ء دو روچین ء
 مہنارنت پُشت دیگ جنگ ء ، پہ مرداں ننگر و بیرین
 سر ء مئے آزمان پُرشیت، یا تزکیت زمین چیر ء
 نہ چنڈی سر مڑایانی مئے لُج پالیں و گھگیرین
 نہ وش انت او گلہیں بانگ ! حتی کھومانی محتاجی
 دَجھیت داگھاں دل ء بندان و چمان کورکت نیرین

منی زیبا زبادانی! منی تلو سگاں پینل کن
 سرانی شرت و سودا انت وتن مات ء په دِگیرین
 گُجا ما و گُجا مهرنگ ، گُجا دوریں دل ء درمان!
 من زندان ء سیاہ دیمین ، شِکلکنت سہت زمزیرین
 نصیر چو بلبُل ء وانیت و سہڈینیت دل ء دورین
 زہیرانی درہداں گپنگ پہ دوستیں مردُم ء حیرین

سنٹرل جیل حیدرآباد:- 4 اکتوبر 1977ء

گیر آران

من گُمانانی گھوشاں گاراں
 نشنگ و گھم جتیں دل ۽ چاران
 جی ترا او منی امل ماہیں!
 تئی یات ۽ من سار و بے ساران
 تو کجا او گُجا تئی ہنکین
 من گُجا کپتگان و گیر آران
 دل گنوک چائین نہیلیت آرام ۽
 روج پَر چنڈ و شپ پہ اُپاران
 سہب ۽ استار چوتی دیم ۽
 من دل ۽ ایر دنت پاباران
 او منی منزلانی کُتب نُمّا
 بیا کہ سیائیں مُجان من، من گاران
 من نصیراں ، بے دل ۽ دست ۽
 چو مُرید شے ۽ در بدر واران

سنٹرل جیل حیدرآباد:- 5 اکتوبر 1977ء

ماہکان ۽ پگند

چار دہی ماہ و ماہکان ۽ پگند
 منی بڻ ڳپتگین جہان ۽ پگند
 ہر گوڙ ۽ نیر ۽ پُرش تالان انت
 سیاہتاہیں منی گدان ۽ پگند
 سیائیں زندان و ماہکان روکین
 تب ۽ چارائی و گمان ۽ پگند
 ڍیر پش کپتگین کج ۽ لوٹیت
 دل ۽ نادانیں جی و جان ۽ پگند
 کبگے ، دیم پہ تلاراں لڈان انت
 آشک ۽ زرد ۽ بلہلان ۽ پگند
 سال و ماہانی گب گباراں ماں
 دل ۽ روڙنائیں رازدان ۽ پگند
 ماہکانیں شپ ۽ ، نصیر ۽ گوڙ ۽
 ڍریں لٽوزانی کلکشان ۽ پگند

دیدار تئی پتنگ

دوشی من شپ ۽ نیم ۽ دیدار تئی پتنگ
 گوں ماہ و گوں استاراں گُپتار تئی پتنگ
 یک سورتے زیبائیں رُستگ من دل ۽ توک ۽
 من چارِت و من چارِت ، تکرار تئی پتنگ
 کئے پیتہ دل ۽ دوروک ، کئے داتہ دل ۽ آزار
 دل بَگ و لاچارین بیمار تئی پتنگ
 ڈوہدار نہ انت جانی ! آشک تئی سرمستین
 بے چاڑاں شرابانی ، بے سار تئی پتنگ
 دُرگالیں نصیر ۽ گوں شپ تہ سحر ۽ دوشی
 ہر گپ و حبر پیتہ ، شایار تئی پتنگ

سنفرل جیل حیدرآباد:۔ 3 نومبر 1977ء

شالِ عِگوات

مروچی گوات پہ سنبھال ء
 وَزیت چہ جُلگہیں شال ء
 زباد و مہلھی بوہان
 چنگ چہ انہریں کوہان
 امیر وانبراں زرتگ
 پہ سرشان ء مئے آورتگ
 جی پیم ء سارتِ دلکش انت
 چو بو ء دلبر ء وش انت
 دل ء چو گواڑکھ ء پھل ء
 سُرینیت پہ گراں مل ء
 سر ء چو کیہ میں ہوت ء
 ہوا دنت پہ گل ء دُروت ء
 عُجا او دل حیلانی
 امل نشتگ جملانی
 عُجا نیادانی وش گُپتار
 عُجا آ مہنگ و بازار
 ہدین اومان سر ء پچیت
 چرک سارتیں ، دل ء سوچیت
 گُمان لڑ بنت چو زمزیر ء
 رُدیننت دوست ء تسویر ء

اُمَل ۽ گنداں من کھل ۽
 چو باگھ ۽ آسِي پھل ۽
 کبھی لڈگاں زوریت
 دل ۽ چہ روتگاں گوریت
 بلے او دل ہزار نازیں
 مکپ تلوسگاں بازین
 منے زندان ۽ سیاہتاہین
 مکن یات دوست ۽ ماہتاہین
 حیلانی مکپ رند ۽
 دینت ات داگھ بند بند ۽
 ہساتیت رب اُمَلان ۽
 بلوچستان ۽ پھلان ۽
 پکش گوریچ سُبک سائیں
 چہ کوہستان ۽ بے راہیں
 بُسورین (۱) مے دل ۽ تاران
 چہ آہو مہندیں یاران
 نصیر نشتہ دل ۽ چاریت
 اُمَل ۽ کیگدیں ماریت

۱۔ بہترین، سُرینگ۔

سنٹرل جیل حیدرآباد: 9 نومبر 1977ء

کئے زانت

شیرے کہ دل ء چنڈیت
تو زانے کہ من زانان!
ٹپے کہ دل ء کھنڈیت

تو زانے کہ من زانان!

چو سستگیاں استار ء
چو شینگلیں رہ ء دهنزان
گھم دوریں دل ء بندیت

تو زانے کہ من زانان!

بے شک من و دابانی
سد کنول و حبر بستگ
گپے کہ دل ء بندیت

تو زانے کہ من زانان!

بیا ، بیا نذر ء شانک دے
سنیل گن دل ء داگھان ء
دل اکتہ برنکھنڈیت

تو زانے کہ من زانان!

مہر نگین دل ۽ بانگ
چاڑاں من کپیت ہر دین
دل بُریں گھماں رندیت

تو زانے کہ من زانان!

ہلانی شل و موجان
دل شائر ۽ گم دوستین
چو رُوح ۽ ، ترا گندیت

تو زانے کہ من زانان!

اے ترز نصیر نیگنت
دور ۽ مُج و ہیروپاں
گُپتاراں پُشنیں بندیت

تو زانے کہ من زانان!

کوئٹہ:- 30 اگست 1978ء

مہرِ کِشار!

تو اگاں ماہے ئے ، اگاں استار
 حیرے ئے یا پری یے ، مہر نگار
 دُھنگ یے شاہی یا وزیرِ گہار
 مئے چہ حاکِ نہ انت اگاں تئی بہار
 نہ رُدیت مئے دلِ عتئی مہرِ کِشار
 بہل اے دابانی حجر و کاٹار
 مہرِ تیراں وتی مجن بیکار
 دلِ وتن دویتن تئی نہ بیت شکار
 تراہس کنت چو کہ سیدے من کوہسار
 گولیت مہتاپیں کلگ و بازار
 کجاں مہدروشمیں سُبک رپتار
 وتنِ حاکِ ع رسکیں شیشار
 ڈمکیں مید و کلکشاں گیوار
 گوارکھِ پھل و کنوم و مُلکِ ع منیار
 دُر دپ و دُر نجاد و دُر کپتار
 واہنر و در ماندگ و بلے زبیدار
 پاد شپاد ، سر دَر ابلے دلدار
 دلِ ع تہلاپگانی شربت وار
 وتنِ ع پھ و بپدِ ع دیوار
 سر مچارانی ساگ و ساہسار
 کدرتِ ع دستِ ع بیکیں سینگار
 دلِ پہ کاڈاں پشٹین انت ندر و نثار
 تلملان انت نصیر پہ دیدار

ہنکین ءِ پھر

بیا کہ بیا آختے ، وش گوشیش توتی
چو دلی دوست ءِ بیا بیوں دُروتی
چماں چہ درہنز بیوں گوہر و موتی

پہ ہما ہنکین ءِ زیاد بوئین
کہپر و گھلانی بانڈو ءِ کوہین
چمگ ءِ مہتاپیں سرءِ جوئین

نشکنت اوداں کج ہزار نازین
گون وتی جیدی ہمسراں سازین
ٹیلٹی گریہ و بلبل آوازین

کہکری گرسنداں گھب گھبارینان
رچنگی ہیروپاں تہارینان
وائے پہ شوم روچا کہارینان

آپشے مان داشنگ جہان سوچین
شلسریں تیراں گوں جگر دوچین
چونڈنگ بھینگی ہڈکاں پوچین

من کہ چہ زندان ءِ سہ ءِ کاران
ٹیلٹل ءِ ہنکین ءِ سرءِ داران
خیمو ءِ ماہ دیمیں بانگ ءِ ماران

دل زہیرانی ترونکلاں گواریت
کہپر و گھلانی پھراں چاریت
چیرجنت دست ءِ من دیدگاں داریت

دل زہیرانی

جی زہیرانی دل ہوسناکین
 من مجاں گارنت شارِ گویاکین
 نود شترانت جُلگہ میں شال ء
 گواتی گل گواپی پیتہ تریاکین
 تو چچے شنبہی ہر پراں کپتے
 شارِ ء چنڈ پینے وار و بیواکین
 شت تئی زیدانی گلین بانگ
 خموءِ نشتہت پراہ تک و تاکین
 بال کنگ درنگانی کپوت سبزین
 دہشت و بھیماں چہ گھزب ناکین
 برتگنت زیدانی نمائی ء
 بے کچیں واکانی واجہ بیباکین
 شادہ یک وابے نت املانی
 کینے پدا گندی من دھاں ڈاکین
 شادہ یک کینے نت شرابانی
 شت گھم ء ہواںگاں گوں ادراکین
 جی منی گالانی لجیں کنوتر!
 پرگاں نرچن بیا دل ء چاکین
 بیا کہ روژنائیں جُلگہ کوردیم انت
 بیا کہ حوں سھورنت دیدہ گھمانکین
 بیا گسر کپنگ چہ شاری گروہپان
 تئی نصیر گالانی شرپ ناکین

گُمان گُوہر

نیرانی تلا درہنزیں سہار ء منی دلبر
 دل دیستہ ترا ، بوچتہ بیکانی تئی ہنبر
 ماہدیمیں ملائک تئی میداں اتنت رندان
 حیرشزنتت تئی رنگ و نماء دُر و گُوہر
 کھپانی درہین رنگین تننت مہری رداہیے
 مسکانی ہُبکایے اتت یا تئی مہپر
 لُدان ء گُمانانی منی گُویشیں (۱) جہان ء
 چو کبکاں سُبک گامین ، چو درزنگانی کپودر
 شستے من دل ء چمانی راہ ء چہ گوہزان ء
 چو ویشیں گُمان ء کہ بندیت من گُپتر
 من شائر در ماندہ دِلین ، تو ہوس ء پُھل
 پُرکئیپ و نذرشات و دل آرام و موہتر (۲)
 دل زانت ، اے شپ و روچانی تیلانکاں دودستین
 پگرانی جگر سیدین رچنت من سرء لشکر
 نہمیلت اے من ء پر تئی یاتانی تنوب ء
 اے زاری و پر یاد و اے کیکار و اے ڈبر
 دل پُرشتہ نہیاں ، سوحتہ دل و سوحتہ زبانان
 ہر لُو ز منی زرد ء چہ در کنیت چو اشکر
 من باگھ و بہارانی نہیاں رَسگیں سئولے
 دشت و جبکان ، زال من ء ، رودینتہ چو مادر

ماتیِ وِتنِ ءِ دَهَنزِ وِ مُجَانیِ مَنِ ءِ سَوَگَندِ
 تئیِ کدِ وِ تئیِ بِالَادِ ءِ بَہِشَتِ ءِ نَہِ اِنَتِ دَرِ وَرِ
 حَوَنِ دَرِ ہَنزِیَسِ گَوِ بُوَندِ ءِ چَہِ کَدیِ مَنِ تَرَا گَندَانِ
 زِیَا وِ نَمَادَارِ، وِ تَنِ مَاتِ ءِ چَوِ مَرَمَرِ
 تَوِ اَوَمِنیِ نَا زَانیِ گُہْمَاںِ گُوہَرِیَسِ گُوَدیِ
 کَا یَیِّ مَنِ دِلِ ءِ ہَرِ دِیَنکَہِ گَرَسَندَانِ بَنَتِ جَہْمَرِ
 یَکِ دِیْمَا وِ تَنِ مَاتِ ءِ مَنِ ءِ مَہَرِ دِلِ ءِ اِنَتِ
 یَکِ دِیْمَا، تئیِ یَا تَانیِ لَگَنَتِ دِلِ ءِ حَجَرِ
 بَیْکَارِ وِ مِیْرَزِے یَاں، دِلِ ءِ دَاشَتَہِ گَنُوکِیَنِ
 بُرَا چَہِ نَہِ بَا بَتِیَسِ جَہَانِ ءِ گَہَدِ وِ کَہْتَرِ
 چِیْرِ کَشَہْتِہِ دُنِیَا یِ ءِ سِیَا گَوَاتَاںِ نَہِ دَا یِیَسِ
 رُوژنَا گُتَہِ گَالَاںِ گَوِںِ وِ تِیِ مَنِ تئیِ پِیْکَرِ
 کَے زَانَتِ نَصِیْرِ ءِ دِلِ ءِ پَادِ مَالِیَسِ جَہَانِ ءِ
 چُہْتِ بَر تئیِ دِیْدَارِ ءِ ہَوِںِ چِہْتِ گُتَہِ مَحْشَرِ

۱۔ کوئیں۔ ۲۔ پاری لبر ”معطر“۔

کوئیں:۔ 19 جولائی 1980ء

complet\Complete\Complete--2014\Pic\3..baloch-warriours...jpg not found.

khan Titles\Apth Eekal.jpg not found.

ہیت ہیکل

رد و بند

نمبر شمار	سرگال	تاکدیم
1	سرلوز	909
2	ہپت ہیکل ۽ سروبن	912
3	ہپت ہیکل	933
	جنگانی زراب	
4	آزاتی ۽ چرند	952
5	ون پونٹ ٹہیت	953
6	بلوچ نہ منٹ	954
7	قلات ۽ سرا اُرش	955
8	عبدالکریم خان در کپیت	956
9	ملک ۽ مارشل لالگیت	957
10	عبدالکریم خان سلام کنت	958
11	مینگلا نی سرا اُرش	959
12	علی محمد ڈیکت وارت	960
13	مینگلاں گوں سلاھ	962
14	زہری ۽ سرا اُرش	963
15	بے خان کرخ ۽ جنت	966
16	مستی خان مولہ ۽ جنت	966

968	دلراد جیپ ء جنت	17
969	بھاول ڈاک ء لئیت	18
969	میر بٹے خان پاشتہ خان ء جنت	19
970	جر نیل ایوب خان ء نام ء نوروز خان ء کاگد	20
971	میر گٹ ء سمر اُرش	21
974	اُومراؤ گسی ڈایہ ڈیک ورنٹ	22
974	گھدارو چگھلانی پیرا	23
976	چیر اندریں سنلتانی پیرا	24
977	کیل ء سمر اُرش	25
978	محمد اُومر موسیانی ڈیک وارت	26
979	انگوری ء جنگ	27
980	کپتان افغانی جنگ بیت، مستی خان جنت	28
981	بھاول بالی گراباں جنت، سنگ جنگی بیت	29
982	پروش	30
983	نوروز نواب سلام کنت	31
986	کلی کپ	32
992	کراچی ء مراگاہ	33
994	کنیز و بند	34
995	بگٹانی اُرش	35
996	مکد مانی میڑہ	36
997	میوایاگی بیت	37
998	میو اسلاہاں پلہیت	38
999	میوانگ ء جنت	39

999	نواب اکبرؔ لوگ ؔ تلاش	40
1001	کھینا (بقال) ؔ گرنت، مٹ و پیش بوگی ؔ سرء	41
1002	میوا، مری دنگ ؔ	42
1003	کاھان ؔ شریچ + پلیس ؔ گوں ڈیک ورنٹ	43
1005	سھو رو دء سرا	44
1006	علی بشک کلپر بگی	45
1008	لاکھا کلپر ؔ کوش	46
1009	گھڈ ارانی پیرا	47
1011	گلام حیدر بگی ؔ کوش	48
1012	حان محمد کلپر	49
1013	راجا چا کرانی	50
1013	میوا حان واز گردکت	51
1014	بوگی وڈ ؔ سرا	52
1015	ڈانرتنگ ؔ سرا	53
1016	ڈوئی وڈ ؔ سرا	54
1016	ڈولی ؔ سرا	55
1017	ڈیرہ بگی تحسیل ؔ سرا	56
1017	سنگ سیلا تھانہ ؔ سرا	57
1018	بھکتیار و دڑو ؔ شہادت	58
1020	وڈیرہ آدم حان کلپر	59
1021	میوا مریانی کمک ؔ روت	60
1022	مریانی پیرا	61

سرلوز

گل خان ’’ہپت ہیکل‘‘! ہر دو مزینیں نام و مئے تاریخ و پھری تاکانی سرانپسگ بنت، گل خان و ہپت ہیکل و بارو و نیسگ و گرانیں بار ماچوتی زوریں کوپگاں چست کت و وتی مھر و انیں استاد و لوجہ پرو فیسر میر عاقل خان عبد ء دات۔ کہ وت مئے شھر انتانی ردء حساب بیت و ہم مئے مزینیں زباز نانت و ہنوںیں تاریخ و جھل و برزانی زانو گرایت۔

کتاب و پیشگال و خاطر ء ماتی دگہ مزینیں استاد و راجی شائر و جھد کارے ء ہم جنجال کنگ ات۔ بلے گوشے کہ گوشگیں سال ء، مئے استاد ء پے اے کار ء موہ نرسنگ کہ..... حیرانت ’’ہپت ہیکل و جنگانی زراب‘‘ ء شاری ء بار ء، مزینیں شائر و شیر ء شرگد روزانو گرگپ کن انت و تاریخی بیان ء بار ء ہم، اے دور ء پٹ و پول کنوک و تاریخ زانت۔ و ہر دو کنیں پڑ ء گل خان ء وتی مزینیں دزر سے بوتگ۔

’’ہپت ہیکل‘‘ ء سیاہگ و بیان ۱۹۶۸ ء ء سرجم بوتگ و آہم جیلانی تھا و جیلانی تہہ آئی گوں ہما سرچار و سرچارانی ہما ہاں ہم بند بوتگ کہ اے تاریخ ء سرجم کنوک و اڈ دیوک بوتگنت و بازیں حال و حیرے ء، آوت گوشگنت، بلکیں گیشتریں حال و حیرے ہم بوتگ کہ گل خان ء زندان ء تہہ، آہانی دزسی بوتگ، یا جیل ء مردم چہ آہاں سہیگ و سر پد بوتگ انت، کہ اے مئے پٹ و پول کنوکاں و زانو گرانہ کار انت کہ آہاں ء بہ پول انت و کوم ء دیما ایراش بکعت تاکہ آہانی راستیں و حکمیں تاریخ ء گوں وڑوڑیں تک و پہناتاں دیما آتک بکنت و روشن بہ بیت۔

گل خان ء روایت راستی ء بنیاد ء سر انت، آ کہ تاریخ ء بدلی لوٹگ و پے اے حائر ء وتی جان و سر ء ندر کنگ ء چہ چک و پد بوتگ انت۔ و آ ء کہ پے وتی وت و اہی و کمیں سینتانی حائر ء، تاریخ ء دیرئی ء داروک بوتگ انت و راجی جھد کارانی جھدانی دیما گوں ناروائیں زلم و شدتاں اوشتوک بوتگنت و اوشتا کنت، دوئیں شگ و تاریخ ء تاکاں ہوار بوتگ انت، بلے یک نیگے سر برزی و پھر انت و دوئی نیگ ء ننگ و بدنامی و سیہ روئی۔

نیک نامی و پھر پے سرچاراں، ننگ و بدنامی پے زور انسرین حاکم و حکومتاں! مرچی ہما ہانی چک نماسگ ہم، و ہدی حاکم و حکومتیانی جبر و زلمانی گوشوک و جار جنوک انت، بلے آ و ہدی ہپت ہیکل ء وڑیں شیر دل و شیر ہمت کم، و دھانی حساب ء چہ گیش و بوتگ انت۔ جھان ء دیرئی و مئے ہے نیم آراتی ہم، آہانی ہے جھدانی منت واری و برکت ء انت۔

اے گپٹاں چاہید 'ہپت ہیکل' وجنگانی زراب، 'عشائری بارہ'، گوشت بوت کنت کہ بلوچی کلاسیکل شائری ءدومی دورء، لسیں ترز و تھرء انت۔ وائے ترز بلوچی وسندھی زبان ء شائراں یکلین رہند وسنگاں گندگ بیت۔ گل خان ء چہ اے شیراں پیش "دوستیں و شیرین"، "حمل جیند" ء کتابان ء ہم، ہما بلوچی کلاسیکل ترزانی بنیاد ء پرستگ کہ ماں "دوستین و شیرین"، ء اولی و دومی دورء سنگ و تھراواری ء کارگرگ بوتگ نعت واولی دورء شائری ء زور "دوستین شیرین"، ء گیش انت، "حمل جیند"، "ہپت ہیکل" وجنگانی زراب، "عشائری ء سنگ دومی دورء شائری ء وڑوٹیں تھران انت۔ "ہپت ہیکل"، ء رنگے جتا کہ گیشتر قلات و مکران ء رواج بوتگ وجنگانی زراب ء تھر سرد و رخشانی دمگانی لسیں سنگ و تھران۔

کتاب ء چاپ ء ملسد، یکے بلوچی زبان ء دیمیری و دیمیری، دومی گل خان ء شائری ء پچار ولوٹوکانی دست ء سرنگ و سومی وتی تاریخ ء پٹ و پول ء، پٹ و پول کنوکانی کمک و مدت انت۔ بے شک مئے ورنایانی المی ترین چیز، وانگ و دربرگ ووتی کنوم ء تاریخ ء زانگ و پچاہ آرگ انت۔ تاوحد ءے کہ ماچہ وتی تاریخ ء سھیک و سرپد نبوتگیں ووتی راج ء پھر و پرورش ء تا کاں موانیں ووتی راج ء جھل کپگ ء دلیلان ء مہ پٹیں و شوہاز مہ کنیں، سر بُرزی و آزاتی ء راہ ء گام زیرگ و دیماروگ نبوتگیں کارے انت۔

مئے تاریخ ء ہر تاک شوہاز کنگ لوٹنت، کوہنیں تاک بہ بنت، یاہے دور ء سرگوستاں، زبان بہ بیت یاد و دور بیدگ، موسیقی وازم بہ بیت یا جگر اپیائی، یاہر چیز دگہ، آہانی شوہاز و دربرگ مئے کنومی ذمہ انت۔ پے اے کتاب ء چاپ ء اجازت اگس میر گل خان نصیر ء مردم گیشتر آئی ء لائلین دتگاں مئے پرمھریں گھاراں بانک گوہر ملک و بانک گل بانو ء شکر و منت مہ بیت، گڑامستریں ناشکری دگہ چے بیت کنت "گل خان"، "ہپت ہیکل"، تاریخ ء نمیرانیں بھران۔ "ہپت ہیکل"، "گل خان"، ء لائکی ء دہانی کتاب نمیسگ بیت، و ہر کجام وائے کتابانی ہر ردوگا لے، شھماتے ہما گھد ارانی دیم ء حساب بیت۔

بلوچی دو دور بیدگی و پٹ ولوٹی انجمن

کراچی

۱۹۹۰ء۔ اکتوبر

روچے پہ گھریبان کہ جہان تنگ بیت
 لاپ ہو رک، بدن لوچ پہ بد رنگ بیت
 حکمت چہ چشیں وار و حراہیں زند ء
 ماڑی بسچت، سر برونت جنگ بیت

ہیت ہیکل ۽ سروہن

رکشانی (رخشانی) وکردی ودگہ لہتیں بلوچی لیجک (لہجہ) بزاں پاڑھواں ہیگل یا ہیگل ایوک ویتنیاں گرک ۽ گشت اواگن دوگرک بنت آوان جپنگ گشت، اگن دو پنڈر (کارگیر) پھنگار ۽ بنت، آوان جپت گشت، اے وڑاگن بلوچے بگشیت کہ سوبی ہیکل ۽ دیستن یا جپتیاں دیستن تہ ایشی متبل اے گرگ بیت کہ ایوکیں گر کے یادوگرک دیستگ۔ اگن بگشیت وتی جپت ۽ بیار اثر (ہشتر) انت اومتبلے دوکارگیر بزاں نگاری گوک گرگ بیت۔

ہیگل ۽ بارو ۽ بلوچانی گشگ انت کہ ایش سک دلیر بیت وگ ۽ یا الک (ہلک) ویتنے ۽ بے چیتا (۱) بیڑدنت (اُرش کنت) ووتی شکار ۽ بارت یا دپارے بارت وجہیت۔ مدام یک ہندی ۽ بیڑ نہ دنت برے ادا برے اوداسر (۲) کنت وبارت ووارت۔ یک جاہے واب نروت بلکن دم وپاس جاہ ۽ بدل کنت اواگن یک ہند ۽ شکارے برت پداگست (پست) میل آدیم روت۔

سرشار میر گل خان نصیر پمیشا ماہپت بلوچ سرچاراں چہ ہر کی ۽ ہیگل لیکھتگ کہ پھوتی بلوچی ننگ و منیار، برتگیں وچیر جگلیں بنداتی جمہوری حکاں تہیری ابرستنت جنت دہکاں۔ اے سر باد ہوک وتی سر باہیت بلے بلوچ ۽ منیار ان جلتنت ووتسریں آمر ۽ ٹ ۽ پروشتنت۔ واجہ نصیر وت اے مردچکا سیں دور ۽ جیل ۽ دور دیگ بوت ووتی چمان دیست وگوشاں اُشکت ویک استمانی شارے ۽ پیم ۽ گواچن ۽ گواہ کنگ ۽ پد نہ کنرت۔

راستیں چہر دات و سکی سوریان سگت۔ آ ۽ زلم و زورا کی ۽ دور ۽ کس ۽ اے گمان نہ ات کہ انچیں رُژنا کیں روچ ہم کابنت کہ اے سر باد ہوک نہ ایوک ۽ بلوچستان بلکن تیوگیں بزاں مچیں پاکستان ۽ ماں حالتاک و ماہتا کان نازینگ و چندینگ بنت اوآ وانی سر ازلم و جور کنوک ہڈی مرک وزندہ شر بنت بنام و بے گواہ بنت۔

زندگیں پرمنیار و مڑاداریں کوم مدام وتی شہیداں و سرچاران ۽ نازیست۔ اے رد ۽ بلوچ دی (ہم) کتر نہ انت، ہر ہوٹل و موٹل ۽ شہیدانی شیر و سوت گوشان کپنت او ریڈیو و تیلی ویزناں (تلویزوناں) اشلنگ و گندگ بنت و آ وانی یا تلگیری ۽ میٹرو و چٹی بنت و آوان نازیست و چند بیست۔ البت آسکلیں ساہتاں سرشار ۽ وڑیں باز کم سر باد ہوک انچیں اتنت کہ زلم ۽ زلم، زلم ۽ زلم گشتت اووت زلم ۽ شکار بوتنت، ترس و سراہم و لرزگ و بیم ات۔

بلوچ وتی آجوتی وشر پمندیں شتریں زندء پہ مدام مرنگ وگر بانی داتگنت اوتارنخ ء تاک اے گپ ء گواہ انت کہ آء
گلا مین زندء کچٹ ء زندز انٹگنت اودژمن وبدواہانی تہا گر کی مان کپتگنت ، و آوان چویشی برتگنت ، بلوچانی سر ایک انجیں گلامی ء
دورے نوزدھی سدی عیسوی ء اول سران آحت - ژروپ (۱) ء یک زلیں زوراکیں سامراجی ساہوکارانی ڈلے پہ ہزار
مکروچم (۲) اودروگ ودر وہبازی ء ہندوسند ء دیاران گپت - اے زمانگ ء سند ء بلوچانی راج (حکومت) ات - پرنگی
دلارگوں نوکیں سلاوتوپ وگنپارگاں بیگناہیں بلوچان جنان بوتنت ولے (بلے) بلوچ گوں کوہنیں توپک وزحم وتیر زینان
آوانی دیم داشتنت وانگریز براں پرنگ ء نہ مریختنت نیٹ - پرنگی پہ دگہ پلنگ (۳) ونیمون ء آوانی سردار ومیران وتی زر
زیروپگار زیر کرتنت وبلوچان ء نیم آزه براں آجواشتنت بلکن بلوچانی مستریں حان (خان معظم) ء ہشتاد ہزار مرچ میل
ریاست ء وجہ والی کرتنت - سن ۱۸۳۸ عیسوی ء بگرتاں ۱۹۲۵ عیسوی ء بلوچ باز براں گوں انگریز ڈیک دانتنت (وارتنت)
ولے انگریزانی نوکیں سلاہانی گواچی بوتنت - انگریزانی وتی اشار و لیکھوانی ردء سند و بلوچستان ء (ایرانی بلوچستان گون انت)
انگریزانی توپ وتوپکانی دپان دوازده ہزار بلوچ شہید و دوائلکس پٹی بوتنت - بندریگانی اُشمار نیست و ہدیکہ آوانی سپاہی سدانی
ہساب ء کشگ وٹٹی بوتنت - امدور ء بلوچ شائر اے لیکھو و اُشمار ء گیش پیش دارنت - اے دور ء گڈسراں بلوچانی
شائر و زانیکار دو پکر داشتنت - یکے جنگ جاری دارگ ء پلو بست و شائر ء اے شیر ء دیما داشت -

حیرانی تمن ویران انت

سیت گوں شکلئیں جنگان انت

دومی انگریزی توپ ونوک نوکیں سلاہاں پہ ہیلاکا، ہمبستگی و الم وگت و شونداری (تنظیم) ء زور پردات و شائر ء اے

شیر ء گشیت -

وٹ نہ انت جنگانی بدیں بولی

کئے وتی دوستیں مردماں رولی

نیٹ دومی ٹولگ ء وانوکس ورنانا ۱۹۳۰ عیسوی ء میر عبدالعزیز کرمیر یوسف علی عزیز مگسی ء سروکی ء بلوچی سیاسی گل ”اتحاد بلوچان“ ٹاھنیت و درست ہندو سند و بلوچستان ء بلوچانی مراگا ہے ماں حیدر آباد (سند) ء لوٹاھنیت۔ انگریز و آئی ء کاسہ چٹ و پکار زیر ایشانی بدیگاں گشتت و ایشان زیندان و جمیل ء تھاریں ڈگان دور دانتت۔ بلے آجونی ء ڈیوا (شبح) بلان بوت و اے جنز ء ہپت ہیکل ء وڑیں ورنانا واکدار و زوردار کرتنت۔ ہمیشا جھیل ء ہپت ہیکل و آوانی وڑیں آجونی پسندانی کار و کار پدان چمٹانکے میت۔ پرچیکہ آوانی مرک مکسد و مرادے داشت۔ اے مکسد و مراداں کیے گوں سند و ہند بزاں انوکس برصغیر پاک و ہند ء آجو پسندانی پلوداری ء پرگی سامراج ء چہ ڈہ ء درکنگی او بلوچانی یک ہنچیں صوبگے ٹاھینگ گون ات کہ آپیلویں و ت واجہی و جمہوری جانیریں حک بداریت۔

بلوچانی وانوک و واتکارانی وایگ و لوٹانی بدواہ باز اتنت۔ انگریز ء ناروا ایں سرکار نہر دگ ء ات۔ سردار و پکار زیری گوں لقاں گردگ ء اتنت۔ زندیں زردار و سیاہاریں ساہوکار سرکشگ ء اتنت۔ دومی پلو ء بلوچانی بے المی و نزاھتیک، راجی و تمنی جھیرہ و جنجال و نا پتاکی، کوٹھیں دود و رواج و بازیں دگہ اڑنگ و جنجال آوانی دیما داشتت و لے ہیکلے ورنابانی ست و مرٹاز و رنوت۔ اے مرٹادار و منیار جلیں مڑدانی سیاسی کار و کار پدانی سرا بازیں بلوچ اُردوزوان و انگریزی ء کتاب چاپ و شنگ کرتنت۔ ہمیشکا اے نمٹانک ء لاپ ء ”بلوچانی سیاسی جنز“ ء حالان گونڈ گرین تالکن ۱۹۴۷ ء رندی حالور ء یک سرسری چمٹانکے بیت۔

۱۹۳۲ عیسوی ء رند بلوچانی سیاسی جنز گوں سند و ہند ء آجونی ء جنز ء ہمکوگی زور کشان ات نیٹ انگریز سامراج و بلوچستان ء تاجدار احمد یار خان بلوچ، آوانی بازیں لوٹ و واہگاں منقت و آوانی سیاسی سروک میر یوسف علی عزیز مگسی ء ۱۹۳۴ ء پگپ و پ بہ انگلستان برتنت۔ انگریز و تی سامراجی مکسد و مراداں پیلوکنگ ء پ بلوچانی جتا میں ڈیپے ٹاھینگ ء دل مانگی اتنت و لے بلوچ و انندگیں ورنابر صغیر پاک و ہند ء توک ء بلوچی سر زمین ء یک انچیں سوگیے ء پ لوٹ کرتنت کہ آئی ء سوہی و ت واجہی و جمہوری حک بر سنت و سردار و ساہوکارانی روسیاهی اودامیت کانگرس پارٹی آوانی اے لوٹ منٹگ ات۔ بلوچانی بد بھتی بگش کہ ۱۹۳۵ عیسوی ء کونہ ء ڈگار بچ گوں ہزاراں ہور بلوچانی سیاسی سروک عزیز مگسی ء برت۔ بلوچانی سیاسی جنز دیما جنزان ات۔ ۱۹۴۰ عیسوی ء جرمن ء جنگ مان آحت او اے درگت ء مسلم لیگ ء نام ہم اُشکنگ بوت۔ ۱۹۴۵ عیسوی ء اُرس ء پیوچ جرمن ء بجاہ برلن ء بیٹ و پٹیل کرت۔ انگریز و امریکی ہم رند ء اُرش کنان جرمن زمین ء بار (بھر) و بانک کرتنت و لے جرمن ء جنگ ء انگریز چٹ چکپڑ و ش و سرین پرش بوت۔ ادا آجونی ء جنز زوراک تر بوہان

ات۔ نوں اے گپ گواچنی گشت بوت کہ انگریز سندھ و ہنداء یلہ دنت و روت و لے پڈاے کنت۔ پنجلو کے روک کنت
 و پڑینیت۔ بلوچان آء آجونی ووتوا جھی ء ارمان ات واہگ وواہشت داشتنت درست برصغیر ء بلوچانی جتانیں ووتوا جھیں سوہگ
 ء واہگ، و لے :۔

ہاے بسی آرزو کہ خاک شدہ

مسلم لیگ ء برصغیر ء بار (بھر) و بانک ء جار پڑینت۔ دو ”کومی راگند“ ء راہ ء زرت۔ اے نزوریں راگند ء بلوچانی
 ویرگندیں سیاسی سروک شرنہ لیکھنت و وڑوڑیں ترانگ و اندیشاں کپنت۔ شک و دوشک انتنت کہ باریں بلوچانی بھت و آکبت
 چون بیت۔ آواں سلابندیں جھد یلہ دانتگ، آدم تشدد ء راہ ء زرتگت و لے اے راہ ء حیرانی تمن ویران انتنت۔ و تارا زندہ
 دارگ و شر پداریں زند ء گوازیگ ء پہ سلا حانی سنخ کنگ الٹی زانگ بوت۔ بلوچ یک اجہیں شش و پنچ ء انتنت کہ ۱۹۴۷ء
 عیسوی ء ہند و سندھ ء بار و بانک ء جار جنگ بوت۔ برطانوی بلوچستان ء جولائی ۱۹۴۷ء عیسوی ء کوئٹہ میونسپل کمیٹی ء باسک و لہتیں
 شاہی جرگہ ء باسک یک میہر و لے ء گوں پاکستان ء ہور بوہگ ء جار جنت و لہتیں پاکستان ء گوں ہوری ء اشتاپیں کارے
 لیکھنت ووتی و وٹ و رای ء نہ دانتنت البت ریاستی بلوچستان ء پارلیمنٹ و سینٹ ء ایٹی سر امز نیں تران مہ ترانی بوت و ہر دو مین
 گوں پاکستان ء ہوری ء خلاف رایے دانتنت۔ آوانی اے اندیش رندار است بوتنت و بلوچ چہ ووتوا جھی بے بھر منتنت۔

ریاستی بلوچستان ء بلوچ نیشنل پارٹی ء لوٹ ء ۱۹۴۷ء عیسوی ء ریاستی بلوچستان ء لس گچین کاری بوت و بلوچ نیشنل
 پارٹی ء مچین پنجاہ و دوشستاں چہ گیسٹ (پست) و نھ نشست کنت و دگراں سردار برتنت۔ ۲۳ جنوری ۱۹۴۸ء عیسوی ء
 پاکستان ء گوں ہوری ء سلسلہ و سوج پار لیمانانی دیمایر کنگ بوتنت۔ پرچمکہ آج ایٹی پیش جمعہ ۱۲۔ اگست ۱۹۴۷ء عیسوی ء ریاستی
 بلوچستان ء تاجدار میر احمد یار خان بلوچ ء بلوچستان ء آجونی ء جار جنگ ات و پد اپشومانی کشنگ۔ ریاست ء انگریزانی
 گزیر مسٹر ڈی۔ وای۔ فل ہوری ء مسئلہ ء پداریاستی پار لیمانانی دیمایر آورت۔ انگریزانی مراد چے ات؟ اے پداریں گپے؟
 پڈا بازی!! پداہم ۱۴ دسمبر ۱۹۴۷ء عیسوی ء ایٹی سر اسکلین تران مہ ترانے بوت۔

پار لیمان ء پاگواہ میر غوث بخش بزنجو و دگہ باسک چوش کہ محمد عمر و ملک فیض محمد خان یوسف زئی بلوچ، مرزا خدابخش،
 مولانا نور محمد و میر کتر سنگر ہوری ء پلوداری (حمایت) نہ کرتنت و ایثانی کشتا نک و سوہویں سو جان رند درست باسک ہوری ء
 خلاف ء رائی دانتنت۔ پدا سہ و چہار جنوری ۱۹۴۸ء عیسوی ء پار لیمان ء پیسلگ سینٹ بزاں ”دیوان خاص“ ء دیمایر کنگ

۱۔ اے دیوان ۱۷ دسمبر ۱۹۴۷ء من ڈھا ڈر ء بنا بوت۔

بوت۔ ”دیوان خاص“ ء سر سردار سراوان واجہ نواب اسد اللہ خان رئیسانی، نواب نوروز خان زرکزئی زہری، نواب محمد خان شاہ ہوانی، نواب محبوب علی خان مگسی، وڈیرہ شیر محمد خان، سید اورنگ شاہ گشتانک دانتت و وتی اندیش درشان کنان ء اے گپ ء پلو بستت کہ بسٹ (۔۔) ہوری ممیت او ہوری ء پیش بلو چانی و توا جہی و جمہوری حکانی زمانت ء ہور عہد نامگے ہیئت تالکن باندا بلو چانی حکاں محنت و ما گلما مانی گلما مبن، گیشتر ترس چہ پنجاب و پنجابی پو جان ات۔

بلوچستان ء تاجدار ء اسلام دوستی امنکس بازا ت کہ بسٹ ہوری ء جارجت او ایش ۲۷، مارچ ۱۹۴۷ ء عیسوی ء سیائیں شف (شپ) نیم ات۔ پدا انچو کہ میر غوث بخش بزنجو نواب نوروز خان زرکزئی و دگرانی اندیش و گمان ات۔ گوں تاجدار بلوچستان و بلوچان اما بیداد بوت کہ رنداوت بیداد گرو پاکستان ء پر لیس اے بیدادیاں ایرجنت و نار و انمشہ کنت۔ او اے گپ ء ساڑ اہنت کہ پاکستان ء جمہوری اقدار براں کدرو کیلوانی پانوک و سانوک بلوچ انت۔ بلوچ ہیوس بوتنت تیر ء توپک ء راہ ء زرتنت۔ او ادم تشد و بھنگواری ء اشتنت۔ اے تیر شلوکان ہیئت ہیگل ء پیہیں ننگرو میار جلیں بازیں بلوچ انت۔ ولے آوان سلا و اسباب نیست ات۔ تو شگ و ٹکان نیست ات ولے آوانی توکل، ست و مڑا و جوانمردی آوانی کمک بوت۔

ابید عہد نامگے ء گوں پاکستان ء ہوری پہ بلوچان بے سیت بوت پرچیکہ نہ ایوکا بلوچانی نیم آجویں ریاست ء بارو بانک ء پہ بلوچ نواب و سرداراں موک و ملام دیگ بوت او بلوچانی یکوئی و یکجا ہی ء حلاپ سازشت بنا بوتنت بلکن بلوچستان ء نام ء گم و گارکنگ ء ناپاکیں تو جیل دیما آرگ بوتنت۔ واجہ پروفیسر عزیز گیٹی ماں وتی نمشتانک، ”بلوچستان..... سرزمین اور تاریخ، چاپ اردو روتاک، جنگ، کونٹہ کیم جون ۱۹۸۸ عیسوی گواچنی گشیت،“ ایش کہ بلوچ وتی کٹومی استیگ (تخص) او ایشی رد ء بلوچستان ء گوں یک جوزگی سیادیے دارنت پمیشا آ ء ہر اما گپ ء شکبر بنت کہ آوانی وتی استیگ ء حلاپ ہیئت۔“ واجہ دیتر ء بلوچستان ء تاریخ ء چمشتانکے کنان ء نمشتہ کنت، ”ون یونٹ ء جوڑ بوگ ء بگرتا ایشی پروشگ ء بلوچستان ء بدیں جاو رے ات۔ ایش یک آزار جا ہے ات کہ اودا بلوچانی سہرا وڑیں زلم و جور کار مرز کرتنت۔ ہر دیں صدر تحلی خان ء دور ء ”ون یونٹ“ نہ منت، دان، پاکستان ء تاریخ ء اولی وار جولائی ۱۹۷۰ عیسوی ء بلوچستان سوگے جوڑ بوت (البت ایشی ء سند و پنجاب ء بلوچی الکووانی بدل ء پشتون ء ہلکہ ہورکنگ بوتنت).....“

واجہ میر گل خان نصیر و دگے بلوچ تاریخ نویسوک ہم اے سازشتان سہرا کنت۔ اے سازشتانی رد ء بلوچ نیشنل پارٹی ء سیاسی سروک و باسکانی بندگی اوشہزادہ عبدالکریم احمد زئی و آئی سنگتانی بندی گری گوں انت۔ اے کارروائی

جولائی ۱۹۴۸ عیسوی بگرتن دسمبر ۱۹۴۸ عیسوی ء منت۔ بدنام زمانہ سردارانِ جرگہ ء دیما بھنگویں بلوچان ء یک سال ء بگرتن وہ سال ء جیل دانت۔ او اے داگ دلاں منت ولے سازشت آسرنونت۔ ریاستی بلوچستان ء بلوچانی وتی بیرک چندگ ء ات او بدواہیں اڑہمن ایشی ء بدیں پٹے ء چارگ ء اتنت۔ برطانوی بلوچستان ء ہم استمان ء بنداتی جمہوری حک پادمال اتنت۔ اگست ۱۹۵۴ عیسوی ء پاکستان ء سر وزیر محمد علی بوگرہ اولی واروتی بدیشی درشان کنان ء سوبگانی یکیں سوبگ پنجاب ء ہوری ء گپ جت۔ نیٹ ۲۲۔ نومبر ۱۹۵۴ عیسوی ء منہوسیں روج ء ”ون یونٹ“ ء جارنگ بوت۔ محمد علی بوگرہ ء بدل ء ہر دیں ۲۳۔ اگست ۱۹۵۵ عیسوی ء نوکیں سر وزیر چوہدری محمد علی ہم ”ون یونٹ“ شونبند یک ء اسمبلی ء دیما ایر کرت تہ ایشی مخالفت زور کشت۔ بلکن بازیں مسلم لیگی سرکردگ ہم ایشی بدگشت۔ بازیں تران مہ ترانیک ء پد، پنج اکتوبر ۱۹۵۵ عیسوی ء ون یونٹ ء بل پاس بوت و بلوچستان ء نام نہ منت بلکن کلات ڈویشن و کوئٹہ ڈویشن و دگہ ڈویشن جوڑ بونت۔ بلوچان بسٹ یک شامتے (شہماتے) گوش بُنان لگت! پشتون و بلوچ و سندھی سرچست کنت و ایشی ہلاپ ء توارچست کرتنت۔ ریاستی بلوچستان نہ منت، بلوچانی سداں سالانی مڈی نہ منت۔ میر احمد یار خان ء آئی جوانیانی بدل رست پدا ہم پاکستان ء بد ء نہ گشت۔ بلکن ایمنیں وڑ ہے ء ریاست ء لوٹ کرت۔ اے دور ء اسکندر مرزا پاکستان ء گورنر جنرل ات و ایوب خان سر سپاہ ات۔ ہر دینینی نیام ء اقتدار ء ہوسنا کی گیش بوہان ات۔ بلوچانی سیاسی سروک وتی سیاسی ڈلے، استمان گل ء نام ء ٹامینگ ات کہ زندا جولائی ۱۹۵۶ ء پاکستان نیشنل عوامی گل جوڑ بوت۔ ۱۹۵۶ عیسوی ء پاکستان ء آئین (بن رھبند) ہم جوڑ بوت بلے..... آئین ء رکھینگ ء سرا سوگند زور وک وتی سوگند ء پروشت و پاکستان ء استمان ء جمہوری حکاں لگتمال کرت۔ بزاں ۲۷۔ اکتوبر ۱۹۵۸ عیسوی ء پٹیو جی آمریت آحت۔

”ون یونٹ“ ء چہ بلوچانی دل چود پگیں دیگ ء جشن ات ولے نیشنل عوامی گل آوان ء تشدہ دوتیر وتو پکی راہان نہ اشت۔ نواب نوروز خان لہتیں لکاٹ و پرشگیں درھی توپک و بلوچی رگدار مچ کرتنت ولے ”تاجدار بلوچستان“ بیرہ باز نوکیں سلاح و اسباب وتی نوکیں ماڑی ء مچ کرتنت و کس ء ندات ای۔ پاکستان ء صدر اسکندر مرزا ء موکل رست و آئی ء اکتوبر ۱۹۵۸ عیسوی ء احمد یار ء چہ و اب ء پادکرت و دزگیر کرت۔ شش اکتوبر ء کلات ء بیرک ء گوں توپ ء گلوگ ء دیر پرینتنت و ماڑی ء دیوال ء پروشان ء ٹینک و بکتر بندیں توپ بردار پترنت۔ اے و ہد ء میر بہاول خان موسیانی زہری زہرگیت و بیرک ء جہل کنوکیں دوسپا ہیان ء کشت ووت تاجدار ء زہگ و زالبولانی منیار جل بوت۔ (بگند روتاک جنگ، روتاک مشرق، کوئٹہ ۱۵۔ جولائی ۱۹۹۰ء) ہر دیں بلوچستان ء تاجدار ء پٹیو جی چہ ماڑی ء ڈن ء آورتنت۔ سداں بلوچ

دزہورک پوجیانی سراپیڑ دانتت و پئوجی تیران شلنتت۔ اے وڑ بازیں بلوچ پہ وتی ننگ و منیاء ندری بوتنتت ء شش
ہموداں شھید بوتنتت۔ پئوجی ہر دیں تاجدار بلوچستان ء بمب و آسگوار و توپکان سُنڈ و کاں بند دیستنتت، بہمنتت۔ دومی بلوچ
آجوتی پسنداپوز ء دستان مشدت و گشتنتت، ”دریگہ اے سلاح مئے دستان بوتین“۔

ولجہ وای، وی گنکوسکی ماں وتی کتاب ”تاریخ پاکستان“ بلوچانی گوں پاکستانی پئوج و آمریت ء ہلاپ دگہ سبب
دنت و نمشتہ کنت، ”سن ۱۹۵۸ عیسوی ء گرماگ ء گڈ سراں بلوچستان ء بلوچانی کئومی جُز سکت زورکشگ ء ات او تیر و توپکی
جنگ و چوپ مان آتنگ ات“۔ ولجہ گنکوسکی دیتز دراہینیت، ”اے زاہرانت کہ ایثی بسٹیں سبب بنجاہی سرکار ء بلوچستان ء
پئوجی پڑی، جھانز میدان و تیل جاہانی ٹاہنگ ات۔ و پریشی سرکار بازیں بلوچان در بدر کرت و آء سلاہ زرتنت۔ بلوچستان ء
بدیں جاوراں صدر اسکندر مرزابدتر کرت ہر دیں آئی ء اکتوبر ۱۹۵۸ عیسوی ء اول سراں خان قلات، میر احمد یار خان بلوچ ء
دزگیر کرت۔ کہ آء ریاست بلوچستان ء مسترین ریاست ات..... کلات ء جنگ بوت ہوشام ۱۹۵۸ عیسوی سلاہ بندیں بلوچ
سرچار بازیں پئوجی اڈگان ورسد ء ذریعگان تباہ کرتنت۔ تاکدیم ۲۹۹ تا ۳۰۰۔

بلوچانی سیاسی گل بزاں نیشنل عوامی پارٹی نہ لوٹت کہ جنگ و چوپ بمانیت بلے پاکستان ء پئوج ء لہتیں سرگشتگیں
سپاہند وتی بے سماہی و بدواہی ء پیش داشتنتت و گپ و تران ء بدل ء سیاسی سروک و سیاستکاران کونٹہ چھاؤنی ء پئوجی زیندان
”قلی کیمپ“ ء بندی کرتنتت و لٹ و شلاک دانتت۔ اے زلم و شدتانی شاہد و گواہ سر شاعر گل خان نصیر ہم است کہ آئی دڑیں
گپتار گواچن ء گواہ کنتت۔

جنوری ۱۹۵۹ عیسوی میر بہاول خان موسیانی، منیاء ء تہا کپتنگت و ماڑی ء ماسل بزاں گارڈ ات۔ یک شپے وتی
نوکری یلہ دات و کوہانی راہ ء گپت اونواب نوروز خان ء بلوچانی ننگ و منیاء ء دروہی دات و گوں و ت کوہانی بُرت۔ اے وڑ
ہیکل شش دگہ ہیکل در کیتک چراوان پاکستانی پئوج ء اوگان پلنگ ہم سراہتنگ اتنت۔ اے ہپت ہیکلاں بازیں بہادریں
بلوچ سرچارگون اتنت و لے ہتھیار و سلاہ نیست ات۔ البت رنداچہ اوگان بزاں پشتون ملیشیاہان بازیں سلاہ و اسباب آوان
دزگپت و لے نان و نلگن ء نیستی ات۔ امریکی جاسوس ماہی سلویا مینتیس ماں وتی ”ٹائیگر آف بلوچستان“ ء گشیت کہ
۱۹۵۹ عیسوی ء بلوچستان ء بلوچ یاگی بوتنتت و گوں تیر و توپک ء رندسنگ ء مٹنتت“ اے راست انت کہ یک وارے (چٹوک
یا کافر گٹ ء) بلوچ اوگان ملیشیا ء سراہنگ ڈیل دانتت و بازان کشتنتت و لے ایثی سبب ایث ات کہ بلوچانی کونہیں توپک گرم
گپتنت و سھر گشتنتت دومی پلو ء دژمن گوں نوک نوک کمک ء رسگ ء آوانی سنگران بُر ز لکت کپان اتنت۔ اے وڑیں ساہتتان

سنگ گواری کاردات۔ دژمن کوک و پاڑھو پوپا و پریات ء لگنتت پرچیکہ اے تنکیں گٹ ء یک مزینیں سنگے گوں و ت ء بازیں سنگان ء سرینان ء دژمن ء سران پرینان ء بُرت و آوان ٹھی و ٹوری کرت یا ہورت و ہام کرت۔ اے وڑ تیر دوریں ٹو پچیاں موکل رست کہ تو پکانی نلاں سارت پکعت۔

بلوچستان ء بلوچ یک وار ء یاگی بوتنت۔ تاجدار بلوچستان ء بندگیری و لاہور ء برگ بلوچان سکت تورت و لے اے نیام ء اسکندر مرزا و سر سپاہ ایوب خان ء چکت و تاڑی بنا بوت۔ ہریک چہ دومی ء اقتدار ء ز بہر کنگ ء کوشست کرت۔ نیٹ ۲۷۔ اکتوبر ۱۹۵۸ عیسوی ء شپ نیم ء سپاہندا اعظم خان و کے۔ ایم شیخ وڈ بلیو اے برکی گوں و تاسان اسکندر مرزا ء دچاردیگ ء زور پردانتت او دونو مبر ۱۹۵۸ عیسوی ء آرا بلوچستان ء راہ ء لندن ء دیم دانتت۔ سر سپاہ پٹی جی کانود بزاں مارشل ء جارحت و پرمان دات کہ درست بلوچ و تی سلاہاں سرکار ء دست ء بدیت۔ بلوچستان ء بدیں سیاسی جاوراں اے وڑیں ناروائیں پرمان بلوچانی ننگریں مڑدانی دپ و دیما چپانے ات لہتیں لگوریں مڑدوتی زحم و سلاہ ہتھیار سرکار ء سر کرتنت و لے پداپشومان بوتنت۔

نومبر ۱۹۵۸ عیسوی ء اولی پتنگ ء جانمی بلوچستان بزاں جھالاوان ء وڈ و سارونہ ء سر مچار سرزرتنت و نامداریں بلوچ آجوتی پسند پیریں گازی سلیمان گرگناتی ء سروکی ء سرکاری سلا جاہاں ارش کرتنت و نزارنگیں سلاحاں گوں ہور سرکاری سلاح و اسباباں برتنت۔ سراوان ء کونہ ء گور ء لکپاس و بولان ء راہان بلوچاں تیر گواری کرتنت و بازیں پٹی جی کشتنت۔ شہزادہ عبدالکریم احمد زئی ء سروکی ء سہ سد سر مچار کوہ ماران ء مور چہ بند بوتنت و لے سرکاری پٹی جانی آحتن ء پیش شہزادہ اولی وڈ ء نزوری پیش داران ء سلا دور دات۔ اے وڈ بالائی بلوچستان بزاں سراوان ء یک دگہ دے آئی دست ء لگت و اے سر مچاراں بازیں ”قلی کیمپ“ ء جوروز لمان سلگنتت۔ شہزادہ عبدالکریم ء مزینیں بلوچ سردار و نواب گوں اتنت چوش کہ شاہوانی ء سردار نواب عبدالقادر، بنگلزی (رند ء سردار و وزیر) سمالانی ء ٹکری جمال خان (قلی کیمپ ء بدیں جاورے ء پد، و تارا کشت) میر عبدالعزیز قلندرانی و دگہ سر چٹیل۔

میجر جنرل حق نواز یک پٹی جے جانمی جھالاوان ء دیم دات و ہدیکہ گازی سلیمان ماں پب ء کوہ ء سنگر بستگ ات۔ وڈ ء چہ پٹی جی پب ء دیم کرتنت و لے میر علی محمد ایشانی راہ ء بست، ڈانسر ء کنور کوہ ء تیر شلتنت۔ اولی شلیک ء بازیں پٹی جی ٹھی و گٹنگ بوتنت رند ء سنہر تنت، سچویں (سرجمیں) روج تاشام ء توپ و مارٹر و توپکانی دوت بوت بلے پٹی جی پدی برترتنت۔ علی محمد ء آئی و تی کہول ء ہپت۔ جنگی ایں مردگوں اتنت۔ علی محمد ء برات و نا کوشہید بوتنت و آوت سکت ٹھی بوت پرچیکہ سنگ ء

تیرے لگکے سب و سبب سے ٹکرے سیرت و آئی و چم و لگت۔ دگہ سنگت ای درشتنت و علی محمد سلا دور دات۔ پو جی آرا گز
کنان و کنداک جنان و وڈ و برنتت۔ بلے پنجابی پو جی و اڑ و بیم زرت کہ ہپت بلوچ آوانی آنس مردمان تیرانی گواچی
کرتنت باریں بازیں بلوچانی دیمالے بیت۔ سر سپاہ و صدر، ایوب خان یکدمان و سپاہند حق نواز و راہی دات و جرنیل
حق نواز گوں سردار عطاء اللہ مینگل ملاقاتی بوت و صل کرت و لے دل و سر سپاہ و آئی سپاہند کلپ و کوٹ اتنت۔ بلوچ و تی
سلا حان نہ دانتت و سردار عطاء اللہ سر مجاریں علی محمد و کاراچی برت علاج کرت و لے آئی یک پٹے بشت کور بوت۔ (پداہم
دومی وارہتیں دگہ سال پد ۱۹۶۲ عیسوی علی محمد جنگ و جاری داشت۔ سیمی وارہ ۱۰۔ اگست ۱۹۷۳ عیسوی و شہید بوت)۔

زاہری و صدر و سر سپاہ ایوب خان و آئی سرگشتگیں سپاہند صل کرتنت و لے چیر اندری، بلوچانی سروک و سرگل
و سیاستکار و سر مجاریں بند گیری و شوندا تے درگیج و دزگٹ اتنت او پریشی کوئٹہ و پو جی زیندان ”قلی کمپ“ در چمگنتت اے
بتائیں بندی جاہ سن ۱۹۴۵ عیسوی و انگریزان پھ جاپانی جنگی قیدیانی پار و ٹاہینگ اتنت او اٹوں آجونی پسند و جمہوریت پسندیں
بلوچان پُر بوگی ات۔ چار سدوسی بلوچان و شو میں کمزات میجر شیر علی باز شلاک ولٹ دات او ہر وڑیں بیدادی
کرت۔ آرا ماچو بلوچ ہم گون ات۔ (رندا شیر علی و صوبدار ماچو ہر دور سوا و زندہ شربوتنت، ماچو چہ وطن و بے وطن بوت
و بلوچستان یلہ دات سند و ہند و سیم و رنجبر ز و شت و چم چست کرت نہ کت۔ پرچیکہ بلوچ آئی گندگ و گوں ماچو یا ماشو و توار
جنتت و ہدیکہ آئی نام پتیاں بولانزی ات۔ شیر علی باز پھ ہزاب مُرت) قلی کمپ و زلم و بیدادی و داستان درانت ہمیشا جنگ
و پڑ و چارن۔

نواب نوروز خان زرکزئی زہری بلوچ و بیرک و چیر و سر مجار و تنکپال نرمی و کوہ (سور آپ) و سنگر اتنت آوانی
مقابل و برگیڈیئر ریاض حسین (رند و ۱۹۶۹ عیسوی و میجر جنرل و بلوچستان و گورنر) و تی سپاہ و توپ و گنبارگان تیار کنگ و
ات۔ نامداریں حال کاراخر بلوچ و تی چمشاکی گونڈیں اُردو نمشتا نک، ”بگٹی حکومت و یک و نیم سال“ و بلوچستان و مہلوک و
گوں گوستگیں دورانی زلم و بیدادیاں گیر آران سپاہ بند ریاض حسین و بابت و نمشتہ کنت، ”اولی صوبائی گورنر میجر جنرل
ہد امرزی ریاض حسین گوستگیں دور و زیادتیانی و ناروایانی و ٹپان پیلو کنگ و پے اے و ہدی و سیلگان صوبگ (بلوچستان) و سرا
پہ جوانی حرج درج کنگ و گام چست کرت..... میجر ریاض حسین یک برگیڈیئر و وڈ و بنجاہی مزتریں پرمانداریں چیر و بازیں
زلمیں کار و اہیان بارگپتکت او آرا مدتے ریاستی بلوچستان و بازیں ہند و جاہاں دارگ و موکل رستکت او اے درگت و بازیں
گواچنان زانگت او آرا اے گپت سکت تورنگ ات کہ آ و بازیں بیدادیں پالیسی و زلمیں کار کردگیان آڑی بوتگ۔ آئی و

ایشی عزیزڈے اے بھٹوئے ”سول مارشل لاء“ ء دور ء وتی نوکری ء چہ درکنگ ء درگت ء کرتگت۔ ہمیشا آئی وتی گشتن انت کہ آء وتی گوستکیں گناہانی کفارہ دیگ ء انت (بگنڈ روتاک جنگ، کونڈ، پنج شنبہ ۱۶۔ اگست ۱۹۹۰ء)

زلم ونارواہی ء رندبازان بریگیڈیئر عثمان حسن ء وڑ، انچو گشتت و لے ترتی و منسبدراری ء ہوس ء ”ماچو“ جوڑ بنت۔ کرت و کور بنت۔ سپاہند ریاض حسین دلگیر بوت و رنداباز بدیں جاوڑے ء چہ دلگیری مروت خدا بند ء چند مانیت، مرادانی نام مانیت! اوریا کاریں ریاض وتی ردیں کاران و پوچکشی ء پلانان (شونداتاں) گٹ ات۔ اودا سر مچار بے کر اراتنت راہچار اتنت۔ نیٹ ہمت ہیکل بیڑ اتنت و دپارے برتنت۔

اولی ڈٹی کمشنر مکران ء راہ ء گز دگان ء گور ء شاہوانی (سوہراپ) بست انت بلے آئی بدل ء ”بغداد پیکٹ“ ء باسک مسٹر براؤن ء جیپ آحت بلے بھت ای جوان ات۔ جیپ ء تیر سپنت۔ آئی ماسل مرتنت و لے آء جیپ ء تیز دیما برت و حست۔ اے پسند خان زرکزئی ء سر وکی ء بوت۔ آرسی، ڈی روڈ ء سر اسوراب ء گور ء اولی وارات۔

دومی بہاول خان موسیانی ء حال رست کہ خذار ء بس لاری ء لہتیں تو پکداریں پولیس سوار بدرقہ رونت کابنت۔ آئی ء میاندر ء آرسی، ڈی روڈ ء بست۔ پولیس سنہرتنت و لے سر مچارانی تیر آوانی سر و سر کولان سپنت۔ لہتیں تو پک دز کپت۔ سیسی ریاض حسین ء یک پوچی پکٹے ادراہ مولا ء بنٹ پشتہ خان ء پچ کرتگت کہ شپے میر بٹے خان زرکزئی پنجابی پوچیبانی سر ء شوگیرے جت و آ بے سماہاں گون تیران سپت ادا بلوچانی سر مچار جمعہ خان حد رانی ٹھی بوت۔ آرا بلوچ بڈ کنان در برتنت۔ مولا ء درگ ء پوچیبانی نان وگن ء بند و بست و حال رسانی ء کار کرخ ء تحصیلدار ء دست ء اتنت و آرا لیویز ء سپاہی و سلاح ہم گون اتنت ہمیشا میر بٹے خان شپے آئی سرا بیڑات۔ لیویز ء سپاہی سلاح دور اتنت و تحصیلدار جیہگ ء کوششے کرت و لے تیرانی گواچی بوت۔ گنداوگ ء سیدے ات اوگور نمٹ کالج کونڈ ء چہ گریجویٹن کرتگت۔

میر مستی خان موسیانی گوں برے سر چٹیلان درہ مولا ء بست ات کہ روچے یو۔ این۔ او ء معدنی پٹ و پول کنوکانی موٹل آحت و تیرانی اولی شلیک ء پرنگی آنی ہوش پرت و درست در کپنتت و امان لوٹ اتنت۔ میر مستی خان اقوام متحدہ ء ممبران بلوچستان ء بدیں جاو رانی سوج دات و گشت کہ بلوچ پہ جمہوریت ء حک ء آمریت ء خلاف جنگ ء انت او شامایا دانت مے کلواہاں اقوام متحدہ ء کار مستر ء سر کنت رند ء مستی خان موسیانی درست گووہ بزاں پرنگان یلہ دات و گشت پد امیاحت۔

اقوام متحدہ بزاں ”ہوریں کھو مانی شو نگل“ ءِ باسکانی گر گے نہ بوت بلاھے بوت۔ بریگیڈیئر ریاض بلوچانی الگ ومیتگاں آس، وُجھلان بُن دیان و مال و مدّیاں ہول کنان پوچکشی بنا کرت۔ دلہراد نیچاری زہری ومیر مردخان مینگل گوں بُرے بیر گیران پٹو جی چیسے ءِ تیران سپنت و لے جیپ ءِ چلا نیوک ٹائرانی ترگگ ءِ پدہم جیپ ءِ سوہر آپ (سوراب، پارسی) ءِ پٹو جی پڑا ءِ سرکت وٹھی ومروکان جہل کت۔

فروری ۱۹۵۹ عیسوی ءِ کونٹہ ءِ پٹو جی، پنجابی دپتر بزاں جی، ایچ، کیو ءِ پرمان ہمیش ات کہ جمہوریت پسندانی ناکبندی وویڑ ءِ سوگو بدارت او آوانی ڈیروان اوگان ملیشیا دیم بدیہت۔ پرچیکہ پنچابی گوریلا جنگ ءِ نہ پجخت ہمیشکا پشین اسکاؤٹ، ژوب ملیشیا، چاگئی ملیشیا اورند ءِ مسعود اسکاؤٹس آرگ بوتنت۔ آ ءِ وھدی کلات ڈویشن ءِ کمشنر محمد جان ات۔ محمد جان ماں کلات اسکاؤٹس و ملیشیا نی ”مارچ پاسٹ“ کرت و سلامی گپت و گشتا نکے دات، آ ءِ ایشان کوہی پلنگ لیکھت و بلوچان ءِ دہشت و دڈو دیان ءِ گشت! ”بکند باریں کپتان افغانی ءِ وڑیں پلنگ شمارا چون پروشت و پنجگان زوران کارنت“۔

بریگیڈیئر ریاض حسین ماں مولاء ءِ حُصوی بینٹ ءِ سرا سپاہ ءِ نر آرتگت۔ ملیشیا و اسکاؤٹس وتی ناروائیں کاروائی ءِ گٹ اتنت۔ و ہردو پٹوان پاسو و چاریگ چران ءِ حالان کاران اتنت۔ ہپت ہیگلانی سروکی ءِ بلوچ بیر گیر دژمن ءِ اولاک و نکان جنتت و آرتنت۔ پداہم ریاض حسین ءِ کوششت ہمیش ات کہ بلوچان نکان و توشگ سرمیت۔ اے دوران ءِ نواب نوروز خان بلوچانی جمہوری حکانی دوارگ لوٹ کرت، ایوب ءِ نام ءِ کاگدے روان دات۔ دومی پٹو ءِ ریاض حسین ہر اما شرمندیں شرزاتیں بلوچ ءِ بندی کرت کہ آئی سراسر مچاراں نکان و راشن راہی دنیگ ءِ شکت بوت۔

میرگو ہر خان زرکزئی، میر احمد خان زرکزئی، میر یعقوب خان قمرانی، ملا سعد اللہ زہری، رئیس علی محمد زہری، صوبدار میجر جمعہ خان سالانی، رحیم بشک، نوکر خان، میر بہرام خان ڈایا و دگہ بازینے بندی کنگ بوتنت۔ بڑگیں بزرگرو شو انگلیں بلوچ ہم لٹ و ارتنت و لے سر مچارانی سوچ آوان کسے نہ دات۔ البت ملیشیا ہان ماشو ءِ وڑیں وطن سوچ و بدرگ اتنت کہ حالرسانی گرتنت۔ آوان حال داتنت کہ سر مچارانی و تا کے ماں کیل ءِ گٹ ءِ انت و درست ورواب ءِ گٹ انت۔ کپتان مولال گل افغانی ءِ گلے بار بوت و گوں پڑ کے پلنگاں، راہی بوت بلے بلوچی بتل انت ”آ مرد کہ بیران ءِ گرتت و ابش تلارانی سرانت“ اوداسر بوہگ چو آسان نہ ات کہ افغانی ءِ گمان ات۔

اولی شلیک ءِ اوگان جنتت، البت کپتان افغانی ہگلان ءِ سنگران بیڑ دات بلے سبزل خان ءِ تیر آئی پیشانیگ ءِ لگت و بہاول خان ءِ تیر دل ءِ بند و کانش داگ دات۔ کپتان ءِ کشگ ءِ متنگلیں ملیشیا ءِ مژد و رک جنان جنتت، انچو اوگان

جنگ و قتل کشمکشیں و پٹی آن پھر نیلنت و لے کیل و جنگ و چوگر تکیں مادن سرتر اس زرتنت و قتی ساہ در برنتت۔ ماشو و جمعہ و کریم و علی احمد و دگہ ملیشیا و سپاہیانی گشگ انت کہ بیگہ و اوگان سپاہی حونان چڈ کیمپ و سر بوتنت۔ بلوچ آوانی سلاہ برنتت و پکتان و لاہگ و اسپتیں چادرے مان کرتنت، سہ شف (شپ) و سر و وچ کسے کیل و نہ شت۔ لاہگ بوگپنت۔

برگیڈیئر ریاض حسین و رای ات کہ ملیشیا و ملٹری ہوری و ہپت ہیگل و رند و بکپنت بلے پیش چاریگ بزاں جاسوس راہی و بیگ بنت۔ نوشکے و ماشو و ابید نصر اللہ قمبرانی، سردار مردخان موسیانی، نظر محمد کہنی، دوست محمد موسیانی، عبدالحکیم، میر محمد باغبانی، جو ہر خان زرکزئی و قتی روسیایہ کرتنت و سر چارانی نکان و نگان و راہان بستنت۔

پکتان افغانی و کوش و کڑدے و وچ رند بازیں پلوان پلوان پلوان و ملیشیا سر چاریں چپا و جنوکانی پد و رند جنگ و در کپنت۔ آوان لچک بزان بھینگ ہم گون اتنت و لے گر ماگ و سبب و ہلکت و ودکت اتنت۔

چوک و کنور و میر مستی خان موسیانی گون گھم دیں سر چاراں ملیشیا و یک ٹولی و گون و چار کپت کہ چہ پا و الیں بلوچے و بازیں بڑ و پاچن پلگنت۔ اولی شلیک و شل سریں تیر سہ اوگان سپنت و سیمی پٹی بوت و دگہ درست جی منی پا د جسنت۔

میر اومرو مگسی خان ڈایا میر گٹ و پاسواتنت کہ ناگمان و گون اوگان اسکا وٹس و گشتی دست و چار وارنت۔ ہر دو پلواں تیر شیکنت بلے تینگ چگیں بلوچ و دست و گرگ چو آسان نہ انت۔ اوگان و مہ چار کنڈان آوان و برنتت۔ بزان

بیرنتت بلے تڑ یک شت نہ کرتنت۔ ہر کس سر و کش ات تیرے سپتے۔ نیٹ مگسی خان شہید بوت۔ بلے میر اومر خان تنا شام و تیر اندازی کرت۔ نیٹ یک دستی بے آرا شہید کرت۔ یک دگہ جاہے میر نور محمد موسیانی ولد میر ادخان موسیانی و سنگتے ناگت و

گون ملیشیا ڈوک بزان ڈیک و ارتنت و تنا شام تیر شلیکنت۔ نور محمد و بازیں تیر مان آحتت دگہ سنگت ای در شنت۔ ملیشیا و سپاہیانی گمان و مر تہ شتہ بلے آئی و ساہ مان ات ملیشیا و سپاہی و اتر بوتنت۔ شپ نیم و نور محمد سما کرت ہونان چڈ و تارا تڑ یکی

چنگے و گر کنان و برت۔ آپ و ارت و بیہوش بوت۔ یک شپ و روچے گوستے تاکن میر مردخان آئی پد و رند جنان گون میر سریں پیلان امودارست۔ آہر ابد کنان یک بلوچ و گدانے و برنتت۔ امودا بلگے آرا بلوچی دار و در مان کرت ماہ دو ماہ کسے

جوڑ بوت بلے بدن و تہا سپتگیں یک تیر و پٹ جوڑ نبوت، نیٹ ماشو وٹینے و حبر کپت و نوکر سکیں نور محمد زگیر بوت۔ آرا گمان و جولائی ۱۹۵۹ عیسوی و کوٹہ و بنا میں پیو جی زیندان ”قلی کیمپ“ و برنتت بلے علائش نہ کرتنت۔

حد اتر میں سپاہی و اجہ نصیر و گشتن و بلوچی داروے چہ ”سورج گنج بازار“ پہ بہا گپت و اندری سرگت۔ اے داروے آئی و دل بند و پٹ و پوک و بیگ و رند ماں و مدان جوڑ بوت۔

ماشوڑیں زندہ بھرے ملیشیا ء حال دات کہ پکتان افغانی ء کشوکس سرچاراٹوں انگوری بیٹ ء بے گمی ء نشتگ کاک
 بزاں گرو نوٹھی ورگ ء انت۔ اوگانان گلے بھر بوت و بیر گرگ ء سرگپنت و پیکش ء بند جنان سرچارانی سراچپ و چاگرد
 ریتکت۔ میر بٹے خان، جمال خان، گلام رسول، حیر بشک و شاہداد و سبز ل خان و بہاول خان و دلمراد و مستی خان و میر مراد خان
 و میر پسند خان و شہد اتر اہسانی چوکو ہی پاچن آء سری درنگان پرتنت و سنگر گپنت۔ دگر و رنا پیریں نواب نوروز خان ء شوندریں
 راہے بُرتنت بلے دیما پیریں سرشت نہ کرت نیٹ آء رابڈ کنان در بُرتنت ادا ہم بلوچانی تیر انداز باج ء بُرتنت و اوگانان دیمانہ
 اشت و رندا یک یک ء درشتت البت شہد اتر اہسانی شہید بوت۔ بلے نواب نوروز ء دژمن ء دست ء نہ دات۔

انگوری ء رند ٹریلیں و رناچہ یکدگر ء تیل کپنت، البت نواب نوروز ء اول کافر گٹ ء بُرتنت رندا میر گٹ چیر دانتے
 اووت نان و نگن و توشگ ء پتہ لوسان کوہستان ء سر جنان بوتنت۔ باز براں دژمن ء بگاہ و بہیر ان چپا و جنت۔ یک ہندے ء
 چمگے ء آپ وارنتت و لے گون ماں لاپان گڑگات۔ وتی سہ چار سنگتان الک و میگے ء دیم دانتت۔ اووت میر بٹے خان ء
 سروکی ء ساہی (آرام) کرتنت کہ ناگت ء پڑ کے پٹھان بزاں اوگان ملیشیا والا چونٹگیں گوک و سیسوانی وڑ ء چمگ ء آپ ء ایر
 ریتکت۔ سرچارانی اولی شلیک ء درست کپنت۔ سہ چچار جنتت و لے راہ ء آوانی نگن آروکیں سنگتانی تیرانی گواچی بوتنت۔ انچیں
 یک و دجنگان پد ملیشیا والا چٹ انکاری بوتنت کہ ما بید ملٹری بزاں بستگیں پئوج و بالی گرابانی کمک ء کوہان نرون۔

جرنیل ریاض حسین نیٹ وتی پئوجی شوندا تے شون دات اوچہ ’حُوی بیٹ‘ ء گون پئوج و ملیشیا و ساست و سامان
 میر گٹ ء چھارمہ کنڈاں بیڑ دات او آء رابا لیکر ابانی کمک دی گون ات۔ توپ و گنبارگ و دھنز و دوت بوت۔ بلے سرچاریک
 شے پیش نواب نوروز ء در برتکتت و سنگانی ٹیمہوان پاگ بستگنت۔ میر غلام رسول نیچاری گوں بُرے بیر سران سنگر گپنت تانگن
 دژمن نا او میت مہ بیت بلکن بازیں پٹی و ٹوری پدا ببارت۔ میر علی جان باغبانی و غلام رسول نیچاری تنادیگر ء پئوجان داشتنت
 و شہید بوتنت و آوانی سنگت شپ تہاری ء درشتنت۔ جرنیل ناکام منت۔ میر بٹے خان و ولی محمد گوں سرچاراں دیم پتہ مولہ
 شنت۔ میر بہاول خان موسیانی و لعل محمد و میر بلند خان پیمازی ء کوه ء کپوتو ء پلو ء پرتنت۔ میر مستی و میر پسند و حیر بشک و محمد اومر
 و سبز ل خان و محمد خان کہنی رندا بندی و دزگیر بوتنت۔ پرچیکہ تیراش ہلاں بوتنت میر مراد خان و دلمراد و غلام رسول ہم درشتنت
 پئوج ء بازیں کشگ و کساس ء سی پٹی بوتنت۔

ریاض حسین ء ناکامی ء رند جرنیل حق نواز و دگر سپاہند یک سیاسی جم و مکرے کرتنت۔ اما کہ انگریز رابرٹ سنڈیمین ء
 کتکت۔ بزان بلوچانی سردار و گھداراں پولگ و دست ء گرگ۔ پریشی آوان سردار عطاء اللہ مینگل، سردار فقیر محمد بزنجو، سردار

بلوچ خان ماسٹی و سردار دودا خان زرکزئی زہری ء لوٹ۔ دگہ درست سردار سرچارانی آرگ ء ابیدگپ و تران، گران زائنٹ پرچیکہ ابیدشرتان و ضمانتان آء چون کاتکنٹ، سرگشنگلیں سپاہند زہرگپنت، سرداران کید و بند و بادی ء ڈرکوداتنت و لے شیردلیں سرداران پروانہوت۔ البت سردار دودا خان ء ٹرس و لرزے زرت۔ آء سپاہنداں دجی دات کہ آء حیلہ سازی نواب نوروز خان و سرچاران کاریت پیش کنت۔

سردار دودا پیازے زرت و پاکیں کلام ء پیازی ء بُرت۔ نواب ء دیماحدائی پاکیں کلام ء ایرکرت و سوگندی وارت کہ ایوب ء آئی دُرست شرتاں منگ۔ نوں جنگ ء بس کنت۔ سادگیں نواب نوروز خان آئی گپاں باورکرت و لے بہاول خان نہ منٹ و نواب ء وں کت کہ دودا ء دروگاں باورکن اگن بیرہ سیرہ پیریں رونت و رونت و رناہاں گوں مابلت بلے نواب آئی حمر نہ زرت۔ کا گدے پہ نوگیں و رنا میر بٹے خان دیم دات آء لوٹ۔ پدا بہاول ء آء امنت کرت و آئی ء دروہی دات، دست بست بلے نواب گشت، ’گوشنگ و لنگڑیں لاف ء جنگ عیبت۔ نوں سردار دودا و سردار شہباز خان مھیر و مرکہ کرتگنت۔ پاکیں کلام ء سوگند زرتگنت۔ بایدانت دگہ بے باوری مہیت۔ ایوب خان ء پت (عہد) و اوست کنت ’اے وڈ ہپت ہیکلیں و رناہان مپت دژمن ء دستان دانت۔ دُرست قلی کمپ ء لٹ و ارتنت و گڈاہپت ہیکلاں آمریں ایوب ء حیدر آباد و سکھر جیل ء پاہودات و پیریں نواب نوروز خان ہم زیندان ء زوال بوت۔

اکتوبر۔ نومبر ۱۹۵۸ عیسوی ء بگرتن ستمبر ۱۹۵۹ عیسوی ء قلی کمپ کوٹھ چھاوئی چارسدوسی سر باد ہوکیں بلوچانی سراء ناروایں زلم و سگی بوتنت۔ بلے بہادریں بلوچ اے شدت و سکٹیاں سنگنت۔ یکے آہ و پریات نہ کت۔ پیلیوں نہہ ماہ ء رند بازیں یلہ دیگ بوتنت و دگران ء دری جیل و زیندانان بُرتنت۔ ہپت ہیکل و نواب نوروز دگہ گہگیریں سرانی سرا پو جی داد جاہ ء سزا مقرر کنگ بوت۔ ہپت ہیکل بز ان بٹے خان، بہاول خان، جمال خان، سبزل خان، ولی محمد و غلام رسول و مستی خان پاہو ء دار ء دروت گپنت (۱۵ جولائی ۱۹۶۰ء) (بگند روزنامہ مشرق کوٹھ صفحہ نمبر ۳۔ ۱۵ جولائی ۱۹۶۰ء) ء بگرتن ۱۹۶۳ عیسوی سیاسی گڑ وچیل ء سیائیں رُوج گشگ بنت۔ تیوگیں پاکستان ء اُلسی جمہوری حک زنگ بوتگنت۔ نوکر شاہی و پو جی آمریت ء دور و باری انت۔ نیشنل عوامی پارٹی ء پو جی ء بازیں سیاسی شو نگل و مر و رگل استمان والسی جمہوری حکاں پہ

جہد و کوشش تان انت۔ بلوچستان ء سرشار گل خان نصیر ء گوں ہور بازیں سیاست کار و سیاسی کار کنوک جیل وزیندانان برگ و آرگ بنت۔ لوگ و مہینگان نظر بند کنگ بنت۔ نیٹ بلوچستان بدر کنگ بنت۔ گیشتر کاراچی (کراچی) ء در بدر بنت۔ اودا چپ بنت۔ عبدالواحد آرات ء ’بلوچی‘ ماہتاک ء دپتر ’لٹ خانہ‘ ء ’ٹچ بنت و پاکستان ء جمہوریت پسند، عوام دوست، ترقی پسند آ جونی پسندانی پھٹی ء آ مریت و سامراج ء خلاف جہد کنت۔ ’ون یونٹ‘ ء پروشگ۔ ایو بی آئین ۱۹۶۲ء ء نچٹی او انجیں پارلیمانی نظام و جمہوری نظام ء لوٹ کہ آئی تہا وفاقی سرکارے بیت و ہر وفاقی سوگ ء استمان ء و تو اجمعی وراج وراج مستری و بر د بر حک بر سنت۔

وجہ حامد میر ماں وتی ’’چارمی مارشل لاء..... صدارتی نظام، جنگ میگزین جمعہ ۲۳۔ اگست ۱۹۹۰ء کو ٹیٹھ ء شر کشیت‘‘، ’’اگن ہورت چارگ بیت تہ پاکستان ء پارلیمانی نظام ء پچر دوم ء نہ اشنگت۔ واروار اسمبلیان ء پروشنگت او آئین ء پوچ کرتگت..... درستان چہ پیش ایوب خان ء سن ۱۹۵۶ء آئین ء پوچ کرت (وتی سوگند ء وت پروشت) و پارلیمانی نظام ء پٹینت و مارشل لاء جت و کساس ء چار سال پو جی کانود براں مارشل لاء منت ورنند ایوب ء (وتی ونگڑیں) آئین ء سن ۱۹۶۲ عیسوی ء دیم ء آرت و صدارتی نظام ء د رستی راستی کرت۔ صدر ضیاء الحق آئی رند گیری کرت بلکن ایش کہ غیر سیاسی گلانی گچینکاری ء ابید آئین ء ہشتمی بدلیگی آرت و آ مرین صدرے بوت..... نوں ہم.....‘‘۔

صدر ایوب ء ونگڑیں آئین ء رد ء سن ۱۹۶۲ عیسوی ء کومی وکیلین سوگ ء اسمبلی (ون یونٹ) ء گچینکاری بوتنت۔ اچ ایشی پیش سن ۱۹۵۹ عیسوی ء گڈ سرا بنداتی جمہوریتانی گچینکاری بوتگت و بنداتی جمہوریتانی باسک گیشتر ناجارن ذریعگان گچین بوتنت و سیاسی گلان گچینکاری ء ز بہر کرتنت۔ اے باسک رند ا صدر ایوب ء ووٹ دانتت و سن ۱۹۶۲ عیسوی ء صوبائی اسمبلی ء باسکان و کومی اسمبلی ء باسکان درچنت۔ ایوب ء غیر جمہوری کاروائیانی سبب ء مخالف گلانی (پارٹیانی) باز کم باسک اسمبلیان سر بوتنت۔ کومی اسمبلی ء مہیڑ ۸۔ جون ۱۹۶۲ء ء راو لپنڈی ء بوت و بلوچستان ء بہادرین باسک چوش کہ سردار عطاء اللہ مینگل و خیر بخش مری ایوبی زلم و جو رو پو جی کاروائیاں دنیا ء دیمادرا کرتنت۔ مارشل لاء جہل جنت۔ ایوب ہشت جون ۱۹۶۲ء ء مارشل لاء چست کرت۔ ولے جمہوری حکانی برجاہی ء کلپی و کوٹی کرت البت وتی ونگڑیں آئین ء اولی وڑ ء سوگند زرت۔ صوبائی اسمبلی ء مہیڑ و لاہور ء بوت و بلوچستان ء باسک میر احمد نواز بگٹی و عبدالباقی بلوچ مارشل لادور ء ناروائیاں پدرا کرتنت۔ ایوب و آئی دست راست نواب کالا باغ ء بلوچانی راستیں چہر سسک تورنت۔

اے دور ء بلوچانی بگٹی تمن ء سردار، نواب محمد اکبر خان بگٹی وتی ناکو ء (میر ہپتان بگٹی) وت کشت و آئی لاشگ ء

بیگواہ کرتے والے نا حکیں خون چیرہ عیبت۔ بگٹی ء سردار دزگیر کنگ بوت و داد جاہ ء جرم ثابت بوت و آڑا مرگ ء سزا دیگ بوت و ایش کہ پاکستان ء صدر آڑا پہل کرت ویلہ دات۔ نواب بگٹی اے سزا ء وتی وگواہی بزاں ”انا“ ء اڑنگے جوڑ کرت و آئی بدیداریں (مخالف) سیاسی گل، نیشنل عوامی پارٹی ء پلو بست۔ دومی پلو ء آئی وڑیں نوابے ات۔ بزاں نواب کالا باغ امیر محمد خان کہ انوگیں پاکستان ء گورنرات او سیاسی سرگلائی سرالندرو لاولا چوڑان یلہ دیگ و سیاسی مبھر و وچیان پہ زور تارتپار کنگ ء نام کشنگ ات۔ ایوب خان ء گیشتر بنام کنگ ء کالا باغ ء نواب ء دست دی مان ات۔

جون ۱۹۶۲ء پاکستان ء سیاسی گل چہ مارشل لاء پابندی ء یلہ دیگ بوتنت و گیشتر سیاسی گل ونگٹیں دستور بزاں ”آئین“ ء نہ مننت و ”ون یونٹ“ ء پروہنگ ء لوٹ کرنٹ تانکن ہر صوبگ ء آئی جمہوری بنداتی حک و زیاتیں و توا جھی آئین ء رد ء برسیت بنداتی جمہوریتی شوندریگ ء رد ء ہشتاد ہزار باسکانی گچین کاری ء بدل ء بسٹیں گچین کاری ء لوٹ ہم بوت تانکن استمان اسمبلی ء ہراومتیوار ء جند ء ووٹ بدینت۔ صدارتی شوندری ء بدل ء پارلیمانی شوندریگ ء شرلیکھنت۔ اے لوٹ و واہشتان پہ سیاسی گل مبھر و وچی کرنٹ و استمان و اُلس ء دیماوتی خیال درشان کرتنت۔ نواب کالا باغ ء سیاستکارانی چشیں کردار نہ ساچنت، نوابی مگوزی کجا آجوتی ء گپان مریتیت و آوتی لندرو لاولا چوڑانی دستاں لٹ و کارچ دات و سیاسی چچیاں ناکام کرت اول کراچی ء جسٹس لاری و رسول بخش تاپور ء مسلم لیگی سیاسی مبھر و وچی ء شنگ و شانگ کرت بازیں مردم ٹپی بوتنت۔ پدا بلوچستان ء سیاسی سر وکانی چچی ء شنگ و شانگ کنگ ء وت گوں ایوب خان کوئٹہ آحت و لے ناکام بوت۔ بلوچستان ء بہادریں استمان لندرو لاولا چوڑان پہ سرکشگ ہم نہ اشنتت رندا بلوچانی سردار و سیاستکار کراچی شنتت ہمودا ”ککری گراؤنڈ“ ء مزین مبھر و وچے کرتنت او ایوب آمریت ء جہل جنت و ڈو بارنتت اودا ہم نواب کالا باغ ء لندرو لاولا چوڑان پہ سرکشگ ء نہ اشنتت ادا بلوچستان ء پشنگ ء الکو ء لہتیں اوگان سوداگر ایوب ء سر ء پاگے بستنت و آڑا ترین کوم ء سردار لیکھنت، سردار ونوابانی چک و تاڑی بنا بوت۔ نواب کالا باغ ء سلا و سوجان سردار ایوب نون بلوچ سردارانی سرا بستلیں سرداری پاگان زورگ ووتی پسند ء نابودیں مردمانی سراپاگ بندگ ء پگر ء بوت بلوچستان آئی دست ء پیش بن گپتگ، اٹوں گیشتر بن گپت (بگند، ماہنامہ بلوچی دنیا ملتان، جون، جولائی ۱۹۷۰ء) بہادریں بلوچ آئی ہونگیں دستانی دستار و پاگ ء کجامر یننت و یک نابود و کمگشادیں ٹیمبو (۱) ء وتی واجہ و سردار مننت؟ نوں چے ادا دستار بندی بوت اودا بلوچانی دست ء کشگ بوتنت۔

۱۔ سر سچک، کشار ء توک ء دارے مک کننت، چچے سر ء دینت تنکہ بالی مرگ رد بوارت و پے کشارانی ورگ ء مدایت۔

ستمبر ۱۹۶۲ عیسویء اول سرصدر ایوب بلوچانی سیاسی سرگل و سردار و سیاستکاراں ناکھیں دو بگ جناں بندی جاہاں بُرت۔ و اجہ غوث بخش بزنجو، میر گل خان نصیر، سردار عطاء اللہ مینگل، سردار محمد اکبر خان بگٹی، و دگہ بازینے بندی جاہاں بند، و تی و کیلانی ذریعگ ء دادرسی ء پہ داد جاہان دیم کرتنت۔ اے دار و گیر انچو منت و لے بلوچ و تی جمہوری حکاں دست نہ زُرت انت بلہ بوتنت و دوارگ گرگ بوتنت۔ ستمبر ۱۹۶۲ء ء بگرتن جنوری ۱۹۶۳ء یکیں بدیں جاور برجہ منت و لے رندا جاور بد ء چہ بدتر اما و ہداں بوتنت کہ نواب کالا باغ ء سلاہ و سوج ء آمریں ایوب بلوچانی بگٹی و مری و مینگل و ماشہی ء پہ و تی پسند ء سردار درچنگ ء چن و لانچ ء لگت۔ اول سردار عطاء اللہ ء جاہ ء آئی پیریں کلونگیں ناکو کرم خان ء و تی دستار بندی کرتا۔ و وڈ ء دیم دات۔ ایوب ء حونگیں دستانی دستار بزاں پاگ ء بلوچ دیر پرینتنت و غازی سلیمان گرگنانی ء سروکی ء نوکیں سردار ء آئی لوگ ء کشتنت ۲۔ ایوب یکدماں سردار عطاء اللہ مینگل، آئی پت میر رسول بخش و آئی برات میر مہر اللہ ء کراچی ء دزگیر کرت و یکم مئی ۱۹۶۳ء مچ (مچھ) جیل بولان (بلوچستان) ء سر کرت۔ جاندی جھالاوان ء بلوچ سر مچا غازی سلیمان و میر علی محمد ء سروکی ء یاگی بوتنت۔ تیر و تو پک و کوش و کشار بوت۔ صدر ایوب ء پرمان ء سببی ء کمشنر بگٹی تمن ء وڈیرا و مقدم و میران لوٹ و پر مات کہ نواب اکبر خان بگٹی ء بدل ء دگہ کیے ء سردار گچین پکنت بلے بگٹی انکار کرتنت۔ گڈ پد اش جنگ بوت۔ اے جگانی زند زندیں حالوران سر شائر میر گل خان نصیر و تی شیرانی اندر ء چوش آ ورتگ:

۱۔ بگٹی ہلکو ء بلوچ بہ زین کوہ ء سنگر بستنت، گیشتر زرکانی ٹک ء بگٹی اتنت۔ میواخان نوتانی پہ ہنر چہ کمشنر ء سرکاری سلاہ و تو پک پچ گپت و گوں گہگیریں بلوچان گون کپت۔

۲۔ میواخان نوتانی پہ پوچ ء راہ جوڑ کنگ ء نہ اشت و کار کنوکاں جت و جیہا ینت و نکان و تو شگانش زت و پلت و لیویز و پولیس ء پشنگ و تو پکاں پچ گپت و بُرت پولیس ء ہگ ء ہم جت و بُرت۔

۳۔ کمشنر زہر گپت و نواب اکبر خان بگٹی ء لوگ ء پروشت و سامان و اسباب اش برت بلے تیر و تو پک بیرہ باز دزنہ کپتے۔ پوچ ء جوگی نامی گھدار و بدرگ گون ات و سوج دات۔ ڈیرہ بگٹی ء زرکانی بگا بوتنت و گوں و تی زالاں نشنت زالی مودگ کشتنت۔

۴۔ جوگی لجوز ء چہ کھنیل بگال باز جوان بوت۔ پوچ و پولیس آ زالٹ و شلاک دانتنت۔ سل ء پوست اش پیلوشنت لے نواب اکبر خان ء نمک حرامی نہ کت۔ ہزار جس ات۔ بقال ء پچ ء کہ ڈی۔ ایس۔ پی رضوی ء لٹ و چماقاں سکت۔

۵۔ نواب اکبر خان ء لوگ ء لٹ ء ہول ء حبر چو اشکر ء پر میار ان سوختگ ء میر میواخان نوتانی گوں ہشت نوگلیں سرچاراں ہشت گیسٹ پولیس ء راہ گپت ء اولی شلیک ء ڈی، ایس، پی رضوی جسٹ وسہ چہار لاشگاں بُرت ووت باسک ء تیرے وارت اوواؤزنگ کنان ء جسٹ۔

۶۔ کمشنرنوں زہر ء پُر سند و ہند ء پولیس ء ہور کوٹہ (شال) ء پولیس لوٹا اینٹ، میر میواخان زین کوہ ء یلہ دات ء میر وزیر خان بڈھانی مری ء باہوٹ بوت۔ میر کریم خان لانگھانی پیش امودا سنگرات۔

۷۔ پولیس پُوج ماں کاہان ء مچ اتنت کہ اناگت ء میر وزیر خان ء سروکی ء بلوچ بیر گیر آئی یک چوکی ء شوگیر (۱) (شخون) جنتت و پلیسی پُوجی اولی شلیک ء پٹی ٹوری تھا لگ ء جسٹت و سرچاراں سامان ء اسبابش دست ء گپتہ حیوانش سوختنت۔

دومی روچ کاہان ء مزینں اُردو جاہ ء پُوجے جنتت۔ لاری وچپ و توپ زیریں موٹل گون اتنت۔ وزیر خان و میواخان و کریم خان راہ اش بستنت و تار و کپت ء توپ و توپکانی توار بوت۔ اولی شلیک ء پانزدہ پلیسی کشگ و گیسٹ ء گیش پٹی بوتنت بلے رند ء جنگ تجاہ بوت و پلیسی و تار اسر پنت و چیر دانت۔

۸۔ نون ہر روچ راہ و دگان سرچارانی چاریگ گوں دژمن دچار بوتنت و تیر کاری بوت، نیٹ روچے پلیس ء مزینں بنگاہ ء راہ ء سھر روہ ء بستنت۔ سھر روہ ء نیک ء اولی شلیک ء ہبده پلیسی پٹی و کشگ بوتنت و دگہ سر پنت و توپ و مارٹرائی تیر و گولہ گورنتت روا یرشت ء بلوچ سرچار سالم برگشتنت۔

۹۔ اودا بگٹی ہلکو ء ایوب ء زلم و جور سلگ نبوتنت و نشی علی بخش کلپر گوں بُرے بیر گیریں و رناہاں دژمن ء دیما در کپت۔ بازیں زرکانی ہم ہمراہی کرتنت تا نکلن اول بلوچانی بدواہ و گداراں گم و گار پکنت۔ ہمیشا پکیر لاکھا ء جاند م ء سر کرتنت و آئی چاریگ چہ ترس و سراہم ء شنگ و شانگ بوتنت۔ شولون ء کھنڈگ ء لاکھالانتی و بیچ اش جان محمد تیرانی گواچی بوتنت و سبھی سنگتے سر پان ء سبھی در بار ء سر بوت و بلوچستان ء گورنر جنرل موسی ء حال دات۔

۱۰۔ ایوب سرکار ء سرگشتگت و کمشنر ء دیم دات کہ نواب اکبر خان بگٹی ء بدل ء گلام حیدر راہیچہ ء سرداری پاک ء بند بیت۔ ٹکڑی میاں خان مسوڑی و جوگی و آدم کلپر تار خان مزاری و دگہ لہتیں ء دادو دہشتان پہ دل کسان کرتنت و باڑا و بگا بوتنت۔

بیرگیریں کبیل ولد جنگی پیر و زرنی ء دژمن ء دست ء شہید کنایہ منت و نگریریں بلوچانی شپ و روج چاری اتنت۔
 نیٹ بُرے سرگوشی علی بخش ء سروکی ء گلام حیدر ء آئی لوگ ء گوں ماسل ء ہور کشتنت۔ منشی و بکتیار و پاندی و کریمداد و موچلی و
 دگہ آجونی پسند چہ سوئی ء شار ء درشتنت و پئوج و پلیسی پدااش رنبتت ہلک و میتگان بن دانتت۔ نوں یک دگہ لچالے
 در آحت و دل اش سٹک۔ واجہ خان محمد کلپر و راجا چاکرانی گوں بُرے بیرگیریں سندھ ء سیم سراں پلیس و پئوجیاں پشتگ
 و تیرجانا ء واب و وراش حرام کرتنت۔ اے دوران ء میواخان زرکانی چہ مری کوہستان ء وازگرد کرت و آحت۔ درست
 یاگیں بلوچ ماں لکٹی کوہان سنگر بستنت۔ ہر شپ و روج تن دوشش ماہ تیرکاری و ڈیکواری جاری و ساری منت۔ اے ڈیکواری ء
 کڑدے ہالور چوش انت:

۱۔ بوغی و ڈے پئوج و پلیس ء راہ بستنت و بازے ٹھی وٹوری کرتنت۔

۲۔ پئوجی رسد و بوہیر و بگا ہے گوں تو پداریں گاڑیاں ڈائر تکت ء بلوچانی تیرانی شترنگ ء چیر ء بیت۔ اولی شلیک ء
 بازیں پلیس کشگ و ٹھی بوتنت و رندا تو پانی دپاں آسگواری و گولہ باری کرت بلے بیرسر درشتنت۔

۳۔ پلیسی نوں پڑک پڑک ء پل ولٹ ء در کپنت۔ یک وڑے بازیں بڑ و میش بڑان ء برگات۔ کہ ڈوئی و ڈے
 سرچارانی تیرانی گواچی بوتنت۔ لہتیں ٹھی وٹوری جنتت بلوچاں سلا حاش زرت و درشتنت۔

۴۔ مزاری وکٹی بیرگیر ”دولی بینٹ“ ء بیڑ دانتت و شپ ء وابش حرام کرت و بازیں دژمن تیرانی آماج بوتنت۔

۵۔ ڈیرہ بگٹی تحصیل ء پلیس و لیویز بے گم شگلنت کہ شپے سرچارانی تیرسرانش سپنت۔ اے وٹ تیرکاری جاری و ساری منت۔

۶۔ شپے سنگ سیلا ء تھاڑ و ء جنتت و ساست و سامان بُرتنت۔ و پلیسی پگازیریاں امودا بستنت۔

۷۔ سرچارانی بُرے سرکاری مال و اشتر رپت و برت۔ بلے گھداریں آدم کلپر آوانی راہ ء کنسی ء بست و ہر دو پلو ء تیر
 شلنت۔ پلیس ء اشار بیرہ بازاں ہمیشا سرچاران چارمہ کنڈ بیرتنت۔ نیٹ در محمد و بختیار کبیل ولد جنگی فیروزانی شہید بوتنت
 وولی محمد ء ہشت تیر لگنتت انگت جنگی دات۔ نیٹ دزگیر کنگ بوت۔ سیستان خان و مراد بخش و میا خان جنتت۔

۸۔ آدم کلپر ء روسیا ہی بازاںت، سرچارخان محمد کلپر ء پلیس ء دست ء گراہینت و پولیس ء ڈی، ایس پی آراوتا سے

جت و شہید کرت۔ کریم داد ء ہم کشارینت و داہمیں ٹلے زرت۔

اودامری تک ء بلوچانی جنگ زور کشگ ء آت و کساس پنج ہزار پلیسی ڈی آئی جی بشیر احمد ء سروکی سہ راہان کوہلو
 وکاہان و ماوند ء سرگپنتنت۔ بلوچانی بیرسریں سرچار سر سپاہ شیر محمد مری و وزیرخان ء سرکردگی ء ایوب ء لشکرانی دیم داشتنت۔ میوا
 خان زرکانی گوں وتی گہمردان گوں وزیرخان گرڑ و بوڑ و شفیلی ء جنگاں بارگیت و تیر شلیننتت،

(سرشار میر گل خان نصیر ء مری کوہستان ء سرجمیں ہال نرسنتت)

سرشار میر گل خان نصیر وتی اے پگتارگان اکتوبر ۱۹۵۸ء ء بگرتن سہ مارچ ۱۹۶۸ء ء بازیں واکہ و ویلاں آرتگ

ولے بازینے گیرام گرتگ و شموشتنگ۔ چرایشان بازینے پاکستان ۽ ہالتاک و ماہتاکان ابید ڈٹی ہالتاک و ماہتاکان چاپ بوٹکنٹ و بازینے کتابان ہم چاپ بوٹکنٹ۔ اے درستانی ادا آرگ گران انت البت گھدارووتن سوچانی سرسری سوچے دیگ بیت۔

۱۔ شش نومبر ۱۹۶۲ء ۽ صدر ایوب پہ پنت و شون ”خان بلوچ“ احمد یار خان ۽ یلہ دنت وچہ کیم جنوری ۱۹۵۵ء ۽ عہد نانگ ۽ رد ۽ آئی اعزازات و مراعاتان ۽ پدی دنت۔ بلوچ آرانہ مر بیٹ۔

۲۔ شش اگست ۱۹۶۳ء ۽ صدر ایوب بلوچستان ۽ بخاہ کوئٹہ کیت و خان معظم آرانانازینیت۔ ولے سرشار نصیر آئی نازینک ۽ پوسوچا کیمیں پرشگانیں شیمترے پر بندیت۔

۳۔ گورنر امیر محمد خان کالا باغ بازپہ پیا کی سیاستکاران لتاڑیت و ڈر کو دنت۔ (لاہور ۱۶۔ فروری ۱۹۶۳ء)۔

۴۔ بلوچستان ۽ چہ صوبائی اسمبلی ۽ باسک عبدالباقی بلوچ ۽ سرا کالا باغ ۽ ٹیک تیر گوارنت۔ لاہور ۲۸۔ جنوری ۱۹۶۵ء ۽ وھدیکہ آگول ہاکارے ۽ گپ ۽ بیت۔ پاکستان پریس ایسوسی ایشن ۽ شونکار (منیجر) ضمیر احمد قریشی کشگ بیت بلے باقی بلوچ سکت ٹھی بیت۔

۵۔ جنوری ۱۹۶۵ء ۽ ایوب سرکار گھدارانی پیرا ۽ سردار حیر بشک مری ۽ بدل ۽ آئی ناکو میر دودا مری ۽ چہ کاہان سیبی ۽ لوٹانیت کہ بیاترا خونگیں دستار بندی کنوں۔ گیسٹ جنوری ۱۹۶۵ء ۽ منیار جلیں مری بلوچ آئی راہ ۽ بندیت و سیبی و کاہان نیاجی ۽ کوہان آئی ”پک اپ“ موٹل ۽ تیران شلمنت۔ میر دودا مری ۽ گول شو میں طور خان، بجارانی مری ۽ مرک ۽ دوار ۽ سرکنت۔ میر دودا ۽ لیویز والا مولابشک آئی سلادار حاجی بنگل، تاج محمد، عبدالعزیز، محمد رازن و ڈرائیور غازی خان ٹھی بنت طور خان و اجہ شیر محمد مری ۽ ناکوز اتک بیت بلے لچ ۽ منیار ۽ یلہ دنت۔ ننگریں بلوچانی بدی ۽ گردیت و جاندم سر بیت۔

۶۔ کیم ستمبر ۱۹۶۵ء سرچارا جاگٹی ۽ بازپہ بگا ہی گراینت۔

۷۔ ڈی آئی جی میاں شیر گول پنج ہزار پولیس ۽ مری بلوچانی ویر ۽ گٹ بیت، ہر دو پلوان بازینے جنگ بنت۔

۸۔ بلوچانی منیار جل میر نوروز خان زرکزئی فروری ۱۹۶۶ء ۽ گڈی روچان زوال بیت۔ ملا سعد اللہ زہری آئی مر ۽ چہ حیدر آباد (سندھ) جیل بہ قلات کاریت و آدیگ کنت۔

۹۔ بکٹی و دگہ بلوچ پیر گیر پلیسی و پوجی لاریاں، ۸۔ ۹ جون ۱۹۶۶ء ۽ جٹ پٹ و ٹیمپل ۽ نیام ۽ تیر گوارنت۔ سہ و چھار کشگ و بازینے ٹھی بنت (پریس نوٹ)

۱۰۔ دہ و پانزدہ جون ۱۹۶۶ء ۽ شپ ۽ سرچارا ریل گاڑی ۽ فسٹ کلاس ۽ نوتال و شوری ۽ نیام (ٹیمپل ڈیرہ) ۽ پترنت و کوئٹہ و قلات ڈویشنانی (تیوگیں بلوچستان) ۽ اسپیشل پلیس ۽ سپریڈنٹ عنایت اللہ خان ۽ کشنت۔ ولے بلوچ رواج ۽ رد ۽ آئی زاہگ و زالبولان پنج گزندے ندینت و پدا گاڑی ۽ زمزمل ۽ چکنٹ۔ گاڑی اوشتیت سرچارا شپ ۽ تھاری ۽ جہنت۔

۱۱۔ سھر آپ وچنگو رشاہراہ ء بسیمہ ء گوراچڑ ء درگ ء بلوچ بندنت و بس ولاریانی بدروہ پلیسی سلاہداریانی سرء تیرگوارنت سرکار ء گشگ ء درء چھار سپاہی کشگ و چھار سک پٹی بنت۔ سرچاقرم الدین گرگناڑی ء سروکی بازیں سلاہ و سامان برنت ڈپٹی انسپکٹر جنرل پلیس میاں بشیر احمد گوں بازیں سپاہے رندااش سرگریٹ۔ (پرلیس نوٹ)

۱۲۔ صدر ایوب نرم کپان انت۔ نواب کالا باغ ء پنج اش کشیت۔ شوم آسری دگہ بوت نہ کنت.....؟ ایوب نون بلوچستان ء درست بندگی و سیاسی سروکان یلہ دنت بلے بلوچ بیرتن دوسدسالان.....؟

۱۳۔ ۲۸ جون ۱۹۶۷ء ء گھداریں حاجی مامی نوکزیں مینگل ء سرچاقران ڈانسراء (جھالاوان) کشنت آرائہمہ تیرسبنت۔ وائی ماسل (گارڈ) ء سہ تیرمان کابنت۔ ڈپٹی کمشنر اسلام بھادر گوں بازیں سپاہے ء رندااش روت و لے بکول جنرل ٹکاخان اے کوہی پاچن و پلنگ انت گرگ نبنت۔

۱۴۔ جنگو مینگل ء سروکی ء سماں تنگ (وڈو خضدار ء نیام) ء سرچاقرگیت و چار پلیسی کشنت و بازینے پٹی کنت۔ (بقول ٹکاخان)

۱۵۔ جنوری ۱۹۶۶ء ء جاندی بلوچستان ء بیرسریں بلوچانی پیرسریں سروک غازی سلیمان گرگنانی زوال بیت۔ ۳۱ جنوری ۱۹۶۶ء ء سرشار نصیر سینٹر جیل کراچی ء آراشیرے ء نازینیت۔

۱۶۔ فروری ۱۹۶۲ء سردار محمد زمان محمد شہی ء بدل ء صدر ایوب سرکار ء گھداریں یک پکیر، محمد اومر محمد شہی ء سردار ء پاگے بست، سردار زمان، اول دادجاہ ء شت۔ ولے دادرسی نبوت، نیٹ سرچاقرانی ڈلے کانک و کوئٹہ ء نیام ء شاہراہ ء کوشکک ء گورافقیہ محمد ء موئل ء تیران سپنت۔ پکیر اومروائی ماسل سکٹ پٹی بوتنت و پکیر رندا جوڑ بوت۔ البت وتی لچی وکھی ء اشت۔

نیٹ اپریل ۱۹۶۹ء ء ایوبی آمریت ء حونگیں دور ہلاس بیت و جنرل میکی خان صدر بیت ”ون یونٹ“ پرشت۔ بلوچستان ء سوبگ یک لکھوسی پنج ہزار مربع میل ء جوڑ بیت۔ صدر بازپہ راستی و نیک نیٹی لس کچین کاری کنت و استمان ء آوانی جمہوری حکاں دنت۔ البت ایوب ء بالٹکا بھٹو آئی کاراں لتاڑیت۔ بگلہ دلش ء جتا کنت و رندا بلوچستان ء پاکستان ء پونج ء پداجل کنت۔ پوئی آئی رپک و چمان دیر ء پوہ بنت و صدر ضیاء الحق مارشل لاء جنت جمہوری جنزرواں دواں بیت۔

البت بلوچستان ء سپاہندا ولی وڑ ء ناسر پدی نہ کنت و اینی برجاہ مانیت !!

پروفیسر میر عاقل خان مینگل

بلوچستان ء زانتجاہ۔ کوئٹہ ۱۹۹۰ء اگست

ہمت ہیگل (۱)

(1)

کھم و درداں دل ء سکت گرتہ مجبور
 سروں تڑپیت و سیاہیں دہوت و دہنزنت
 خیالوں ڈنگ جنت ، سیاہیں چو مارء
 چو ابدال ء مناں سر گشتہ حیران
 سدیت جانوں بُت ء آج بے مرادین
 کجا آج چست بیت اے کنیا مت ء شور
 پچے سیاہ پوشنگ گلہیں خدائی
 دو دیمی حاک شامت آج سماوات
 گوٹیکہ دپ بجننت ڈتان پرائیں
 پچے شینگینگ نعت گیوار و مہپر
 پچے کاڈاں مروچی پچ کتنگ سر
 پچے سوگ کرتہ مہرنگاں مرچی
 بلوچانی گہیں نسل ء کلات گیر
 پچے دل، چہ دل ء بندان پردنعت
 سراں جہل گر تگنت سوگی، لپاشان
 پچے چو دہوت و چو دہنز گھبارت
 مروچی بوٹگوں ما چوش بنیل
 پے بے نیازی پدا اشتیش مئے دست ء
 گہیں بیلانی در نچک بر سر دار
 گرو گتانی شاہین، نوک بالین
 چو پھل ء گلگ ء زیبائیں نوجوان

زمین سکنت و سبزین آسمان دور
 دلوں لکزیت و چھوں ارس شترنت
 زبان گنگنت و گت حُکنت چودارء
 گرائین تڑنگے گوش و سرء مان
 دلوں تزکیت! بیلاں دُر نجادین!
 نہ زاناں زند گاں یا مرته درگور
 پچے گریونت مروچی مرگھ و ماہی
 پچے ابر ستگت گورتچ و زر گوات
 پچے گریزندت چو نجمر سیاہیں
 پچے گریونت بلوچانی گرو گت
 پچے نالنت مسکاپین تل و پٹ
 پچے سیاہ پوشنگ ننگاں مروچی
 پچے ء بوک و پھلو گرتگت میر
 پچے ورنا مروچی حُشک و زردنعت
 پچے ء چلتن و ماراں و شاشان
 پچے ماتی وتن چو سوگوارنت
 آلا بیلان ! منی دُر دانگین بیل!
 اول مئے ٹیلگاں کشتہ چہ کست ء
 دل ء مئے چل شپیں کارچنت و کانار
 گھہ و میرین بئے حان نو نہالین
 چہ مرک ء سر متائیں گلام رسول حان

بدانی گیس گروک، بالاچ رنگین
 پہ ننگ ۽ دروتش دات پاہو ۽ تندان
 بلوچ ۽ گھنیرت و ننگ ۽ پہ ڊگير
 چو شیر ۽ توکل و سس ۽ چہ پُڙين
 چو شیرازی لُڙ ۽ پُڙ آب و جوہر
 بلوچی ننگ و ناموت ۽ نساړين
 کہ مرداں داتی چو کھندان و دلشاد
 اے ورنامو تگنت ملڪ ۽ پہ گربان
 جی پیم ۽ داشنگت بُزا وتی کچ
 دلش ڏھڏت چو پولاتیں سوبان ۽
 پہ یک آواز توارش بحت چہ ڊیر ۽
 بلوچستان! بپائے شات و آزات
 بلوچستان! بلوچ ۽ نام لُج پال
 شُمنے خونانی هر ترنپ ۽ پہ گربان
 پڙت نذر و سد کھ مئے سرو مال
 چو بگ ۽ آج شُمنے درداں چہ لڙزون
 پڙا پشکپنگین آج بیل و یاران
 بلوچ آج پاہو ۽ تند ۽ نہ ٽر سیت
 حسین ۽ پیم ۽ یزید ۽ لشکر ۽ گون

ڊیریں میر سبزل حان پلنگین
 من جیل ۽ سکھر ۽ شادان و کھندان
 ولی محمد ڊیر و ننگریں میر
 مزار استیزگین مستی حان ڊڙين
 مڙا داریں بہاول حان ڊلاور
 جمال حان دل مزار و سرچارین
 سراں گون گوازی اش دیست حیدرآباد
 الا اے سنگتاں! ارمان و ارمان
 بلوچ ۽ بچ، بلوچ ۽ ننگریں بچ
 سرش بُرنت چو ماہ من آزمان ۽
 شُنتت پہ سولی ۽، سالونک چو سیر ۽
 بلوچستان! بلوچ ۽ مکہ میں مات
 بلوچستان! تی گربان سر و مال
 ہزاراں آپرین سد جی و سد جان
 شُمنے ریش و بروتانی پہ هر ٺال
 شُمنے پادانی حاکاں ما نہ یڙزون
 بلے دل جم بیہت دیم ۽ سواران
 گوکھت او داں کہ پُرسو کے پُرسیت
 جنوں شرتاں پڙا بیسی سراں گون

نہ بت تنیا، نہ انت سڏت مکہ میں مات

تن اینگا دات کنت بچاں پہ سوگھات

۱۔ ایوبی مارشل لاء دور ۽ پانزدہ جولائی نوزدہ سد وشت ۽ کہ بہت بلوچ ورنابانان من سکھر و حیدرآباد ۽ جیلاں پاہو دیگ بوت۔

(2)

ہفت نعت بہشت گوں باگھچان
ہفت نعت ملک گوں لامکان
ہفت نعت کُتب اندر زمان
سبزیں زرنعت ہفت در بیان
ہفت نعت اجائب در گمان
چو گوشتہ علم ء عالمان

ہفت نعت زمین، ہفت آزمان
ہفت نعت بہشتی ہلوان
ہفت نعت الحمد ء نشان
ہفت زندہ پیر گھنیب و نہان
اقلیم ہفت نعت در جہان
ہفت رنگ بنت سنج^۰ ء عیان

ملا من ہنگین کا گھدان

سرباز و گرانین ہمبلان
من دی مکالاتے کنان:
روشن چو نور ء گمگمان
شیران، بلوچ ء منگہان
آج پا ہو ء دار ء جگان

بیا ات منی نیل و یلان!
بیا ات چہ دور ء پیہنان
ہفت نعت دگہ ڈیوا بلان
نوں بالنگ شیریں یلان
برز آزمان ء پراہیان

تیلش دل ء حوناں دیان

ننگانی پھل ء آشکان
ڈیوا گجا بیت چو ترپان

ڈیوا من گوشتوں بلبلان
بے شک من گپتار ء ردان

چو سرمچاریں زخم جنان

بچانی گوں سد جی و جان
زیبا گچین حیر سہاں

روح نعت گہیں شہمالوان
رودیتنگ نعت مات ماہاں

نا مانش یک یک ء گران

سد جان کرز بیت نوجوان
گلام ء رسول ء جی و جان

جی جان بٹے حان ء کنان
سبز ل گول مسک و میلان

من سکھر ۽ جیل ۽ مَجان
 ہے ہے سچتیں جسم و جان
 ہے ہے بہاول خان کیان
 ارمان، جمال خان دربان
 پاہو ۽ لوپ ۽ دُروت دَیان
 مس حیدر آباد ۽ مَجان

بُزرگوں شہید و مُرسلان
 ہر شپ چو ڈیوا ۽ بلان
 کائنات پہ سروسج و نشان

وَش وَش پہ رُوحانی زبان
 اَگل و دِل و مَچگ ۽ مشان
 ہچوش پہ شیموش ۽ گوئشان:

چوٹ پاک و سربازیں یلان
 مُلک ۽ گوں ناموت و نشان
 پاگاں گوں لُجانی گُشان

چو کجراتین بُزدلان
 مرد! گوں بلوچی ہنگان
 چوہار و ہیروپی ملان
 کوہ و گر و دشت و تلاں
 گوں سھور و مہر و تنگہاں

گوں حیلہ و مکر و چمان
 اَنگت بگڈنت گردنان

ہے ہے پہ ورنائین سہان
 بوتنت پہ ملک ۽ آء زیان
 پہ سر متائیں مستی خان
 میریں ولی محمد جوان
 پہ ننگ و نام ۽ دگہان

دانتت سران پہ ست و شان
 نُور بُوَتگ و رچنتنت چدان
 کائنات پہ سروسج و نشان

چو بلبیل ۽ ہر روج شلان
 سوت و زہیروکاں جنان
 ہچوش پہ شیموش ۽ گوئشان:

پاداوت او میر منگہان!
 بُرتگ شُمئے ننگ ۽ بدان
 پاگاں گوں لُجانی گُشان

بیلان! مچارت نُوں دلان
 بُسہت گوں مردی توکلان
 سریناں بہہندت رگیہلان
 پہ انکلاب ۽ ہاہلان
 منیابہت بد و بد باتاں

(3)

زَرَک ۽ وُلَ ۽ گهٽرين جوان ۽
 آپرين باٽي ۽ سَتَ و ايمان ۽
 ۽ وٽي مُلڪ ۽ اِزَتَ و شان ۽
 ڪرڻ ۽ تهسيل ۽ بَٽَ ۽ ايلان ۽

جِي دوسد جِي باٽ مير بڻي حان ۽
 ميرين نوروز ۽ بچَ مزن شان ۽
 ۽ وٽي ڪنومي گهٽيرت و مان ۽
 چو يَل ۽ در ڪپتگ جنگ ۽ ميدان ۽

○

لاڻجَتَ جنگ ۽ ۽ چو ڪلات گير ۽
 دڙمنين مردان گول شلسرين تير ۽
 موهرِي بُوَتَ من ڪرڻ ۽ شڪير ۽
 دڙمن اڻج ٿر سائي لڙتنت دِير ۽

مير وٽي محمد حان گون نعت گول مير ۽
 هر گجا اير ريمت و سُنَتَ گهٽير ۽
 زَرَک ۽ وُلَ نَتَ ڪه چو چرا گه نير ۽
 ڪُشتَ تهسيلدار ۽ و گپتہ ڪلهچير ۽

○

۽ بلوچيڪن اِزَتَ و شان ۽
 دُزُشتَ بدريگان ۽ چو جيتري دان ۽
 دُزُمن ۽ حونا گول چو ڪه الوان ۽
 چو حمل جيند ۽، گول پَر نگان ۽

جِهه جنگ مستي حان مير، ۽ ديوان ۽
 موله ۽ شينگينيت چو هار و تُوپان ۽
 سهو رنگ ڇوڪ ۰ ۽ سَنگَ و گٿان ۽
 نوڪ گتگ نامے ۽ تنوڪل و مان ۽

○

-۴

زخمِ جنینِ میرانی مٹ و سانی ء
 ہر برے شیر ء پہ پہلوانی ء
 من سر و پُشتان دُژمنانی ء
 گہیل ء، چار روچ ء زندگانی ء

میر بہاول حانِ موسیانی ء
 ہپت براں بیڑ دات سرگوزانی ء
 شَنزگانِ ایرِ دات شلسرانی ء
 اشته یک نکتے من دُورِ پانی ء

○

-۵

گلام رسول نامدارینِ نچاری ء
 چو پُلنگ گیر ء و شیر شکاری ء
 چو کپوت چاہی ء بخت شکاری ء
 مولہ ء جسکینت گول گٹ و زہری ء

ہمت و ننگ ء گول بستہ یاری ء
 من گر و گٹانِ نشتہ چاری ء
 دو گھراب با لگیں وار پہ واری ء
 راہسر ء مان بستگ جیب و لاری ء

○

-۶

دژمن ء پئوج ء دیست پہ بشکھند ء
 جنگی دات اُچ و ت گیش گول دہ چند ء
 اُچ سپاہیگانِ دُوری دات چند ء
 کرگز و ڈھونڈ وارِش بوژنت رند ء

سبزآل حان، مردانی راہ و راہند ء
 میرگٹ و کیل ء من لوپ و سر بند ء
 پئوج ء کپتان ء بخت دل ء بند ء
 لاشگاں ڈیر گرت چو بُمَا ہند ء

○

-۷

دژمن ء آؤرت چنڭ ء چيرء
 چ نه كرت كمى لڏه نين شيرء
 بخت، لكو اشاں بؤت دژمنان سيرء
 گپت حسابايش گون زبر زيرء

مير جمال حان چو گريشگ ء شيرء
 په بلوچيگين گهيرت و بيرء
 په مر و جنگ ء داتى پو پيرء
 په وتى ننگانى حونى نين بيرء

○

-۸

په وتى ملڪ ء واژت و حڪ ء
 سد هزار رحمت باتش يك يك ء
 درورش پيدائست بلا شك ء
 آپرين، شاباش، مرحبا لك ء

سرگليں ميران جنگ كنگ سڪ ء
 سر نه چنڊينت چه توپ و توپڪ ء
 په بلوچيگين نڏه و ڏڪ ء
 سد هزار رحمت زهرى ء نڪ ء

○

-۹

يك په يك پاهو اش دانه بد ذات ء
 نوڪ كتت نورائى^(۱) مرد روايات ء
 په وتن بچان دات په سوكهات ء
 سائت انت چو، اچ ڏرين آيات ء

مير شهيد بؤنتت په وتن مات ء
 سڪھر ء جيل ء او حيدر آبات ء
 مرحبا آوانى بات پت و مات ء
 زندگنت دائم من باگھ جئات ء

۱- زهرى دگ ء يك ڪو به ء نام انت - ۲- نورامينگل ء رندگيرى -

(4)

او زَرّ و سھورانی گنوک   اَمْرِ کی زَبّانی چنوک
 وانہر و گھریبانی بَنوک   لُٹوک و زلمانی کنوک
 گیش گرتگت مئے ماتمان
 او ناروائیں زلمان!

داگھ داتگت اَمئے دلان   زلم ء گوں اَنگار و جَلان
 پیلو شتگت جان گوں سلان   گرہیتگت حونی شَلان
 وَت ہم نہ نَدت بے گھمان
 او ناروائیں زلمان!

کشتت ہزاراں بے گناہ   گرتت گس و لوگھاں تباہ
 پاہو ء درتگت بے گناہ   پُھلیں بلوچاں آہے آہ
 سوختت مئے ہنکین و ثمان
 او ناروائیں زلمان!

اَمریکی ٹینگ و گھراب   توپ و مشین ، بالی وکاب
 دام گپتگت چو بے حساب   حوناں چہ مئے، سھوریں شراب
 سازت وتی پہ دمدمان
 او ناروائیں زلمان!

دیسخت بلوچاں بے سر ءِ   واہر و گھریب و لاگھر ءِ
 زُر تہت گرانین لشکر ءِ   رُپتہت چو تُو پان ہر گوڑ ءِ
 حوناں گوں سھور کرتہت شمان
 او ناروائیں زالمان!

شر شر پزانہت او بدان   او زرّ و زور ءِ مولدان
 روچے بلوچ زورنت پدان   من توپ و تیرانی دَرہدان
 سھور بیت زمین، سیاہ آزمان
 او ناروائیں زالمان!

آءِ روچ ءِ تیرانی توار   دُنّت مئے دلاں اڈّ و کرار
 آءِ روچ ءِ بیر گیریں مزار   شودنّت حونانی مینار
 آءِ روچ ءِ کئے دنتہت امان
 او ناروائیں زالمان!

مرچی شُما دیسخت بلوچ   چو شینگ و شانگ و تھارمہ روچ
 وشہت کہ شر داتہت دَبوچ (۱)   سر سستگلیں شیراں مروچ
 باندا بگنڈت دَمَدمان
 او ناروائیں زالمان!

باندا مزار رنگان پہ جنگ
سُچ بُت نہ چکّنت بندو تنگ
سرین بتگ و چاڑ و ہشنگ
بندنت گر و گٹ و ہلنگ
زانہت سُچا بت آء زمان
او ناروائیں زالمان!

سُھر تپنگیں ڈن ء سر ء
من حاک و خون ء چادر ء
زَمزیرِ من گُٹ و گوڑ ء
یا دربتکہ من دار ء سر ء
گوں یار و بیل و ہمد مان
او ناروائیں زالمان!

کنول انت گوں بیسی ایں سران
کنول انت گوں شہلین حیران
تاں زند گاں سرمن سران
حوناں دوسر نیم ء گران
آء روچ نہ انت دُور اُچ گُمان
او ناروائیں زالمان!

(5)

۱۔

بیا کپوت چاہی مئے تلارانی
گوش بکش گالان سر مچارانی
سر گلیں ورنا دل مزارانی

جی وسد جی بات لال شہیدان ء

۲۔

بر منی گالان پہ دلی یاران
پہ بلوچانی ننگ و نامداران
ہرز یکن کارچین گال و گپتاران

جی وسد جی بات لال شہیدان ء

۳۔

دژمنان کاٹارے جنگ زہرین
حون ہلگان سنت آج دلاں کھیرین
کپتکت حاکان سرزن پھیرین

جی وسد جی بات لال شہیدان ء

۴۔

یال کنہت بیلان! حیدر آبات ء
سکھڑ ء جیل ء گرانیں شہمات ء
مئے دپ و دیمان چھتہ بد ذات ء

جی وسد جی بات لال شہیدان ء

اویں اوئے ارمان! ڈنگین حوں داران
چہ وتی سیائیں کار و کرداران
مئے یکان درنگت پاہو ۽ داران

جی وسد جی بات لال شہیدان ۽

سر مڑایانی پاہو ۽ درنگت
اچ بُت ۽ ساہانش یلیں گونگت
چو کباب، آس ۽ مئے دلاں پنگت

جی وسد جی بات لال شہیدان ۽

پہ وتی ننگ ۽ زخم جنیں گھازی
گون سراں گرتنت پہ مڑا گوازی
آپرین مردان ۽ پشین برازی

جی وسد جی بات لال شہیدان ۽

روژنا گرتنت نام بلوچانی
گورو ۽ پانی مین دو روچانی
پاک و بے ممت ہستش سانی

جی وسد جی بات لال شہیدان ۽

ششگلنت حوناں گوں وِتی جانء
 داگلنت ساہان وِش و کھندانء
 مرحبا بائش پہ ہے شانء

جی وسد جی بات لال شہیدانء

تھگ ء پاہو ء شنتت کھندان
 مَلکُوت دَرُوش داتہ بَشکھندان
 اِشگلنت پَما روِشِن رَندان

جی وسد جی بات لال شہیدانء

بیا ات او ورنایان جُڑ و لوکین
 بہلّت نون گُپان ء تل و توکین
 سر گرت رنداں من چراگھ روکین

جی وسد جی بات لال شہیدانء

.....

(6)

جی گہیں ورنایاں مئے دل ء دوستین!
پہ مڑا اِشہت گُوڑہ بے اوستین

زندگہت دائم من جہانی ء

بے کھم ء بوسپہت ء او گہیں مردان!
اُوئے اُوئے گوربامی دلی دردان

مئے دلاں گُست بخت (1) نا گہانی ء

کھم شُمنئے یاتانی ء دلاں سُبُغت
چون بَیزید بیکیں لشکراں رُغُبغت

دُنگ جنعت سیاہاری نہانی ء

کھم شُمنئے کوہ بخت مئے سراں کپتنگ
گل زمین پَنا محشری پتنگ

اَچ جل و زرابان شدتانی ء

زالم و زورانی حُدا بُندان
بالنگ آسے کوہسرو بُندان

بمب و گول توپان پندگانی ء

گول پتی زورء تُوپک و مالان
داشکتنت حوں واران وتی ٹھالان

تہل گنگ پَنا زندگانی ء

اُوئے اُوئے امریکی زر و سھوران
اَچ جوان مردان پُر گنگ گوران

کنیز و زندان اَچ منگہانی ء

حوں وریں گرک چو ہمدلیں یاران

بتلگنت گوں و ت کول و اکراران

پہ بجن و کوش ء بزگانی ء

پنڈگ ء پتان گوں نہ بیت پڑور

لال گمیت ہر چخت ء بیت پُر شور

منزل ء مانیت سیاہ شپانی ء

شپ کہ گوں بیر گہراں گھز بناکت

ہر گور ء تیگھانی چکا چاک بنت

گوں درہد و زراباں ٹوپکانی ء

دور نہ انت آء روج بیرک ء سھورین

در کپنت و رنا گوں دلاں دورین

پہ وتی خونانی نہانی ء

مرد مزار رنگین چابک و چخت ء

شر وتی خونانی کنت بست ء

حجر و تیگھانی زبانی ء

جی وجی سر باز و گھیں بیلان!

ماشمے خونانی بدل نہنیلان

زند گوں تانگن من گوزانی ء

حون بلوچانی تن دو سد سال ء

بے پد و گیرام نہ بنت سیال ء

دائم ء مرداں کنت شگھانی ء

دہسر ء خونانی بدل کانت

یا بلوچ پیسی چوٹواں باننت

نیست بنت دور ء، مچ مجانی ء

۱- او گہیں مردان ، میر بلوچانی
 اے چہار روچ ء کوڑو انت پانی
 زندگی وش انت ننگ و نامانی
 چوشپ ء سیاہنت روچ گھلامانی
 مر مر میں درد نعت سہب و شامانی

۲- پہ مڑا دارین مردمان تیر نعت
 من سراں لُونجان سبزیں شمشیر نعت
 گھنیرت و ننگ ء پردگان زینت
 یک کش ء زلم و شدت و ویر نعت
 کشتن و پاہو ، جیل و زمزیر نعت

۳- پہ گہیں مردان روچ نہ نعت شاتین
 بڑگ و واراں پہ ، وش و اسراتین
 آج پششین زند ء ، سیاہ و شہماتین
 مرد ، سراں چنڈ بیٹت مزن گواتین
 ڈیک و رنت زلماں گول گھلام ذاتین

۴- چو کہ وارت زہری ء یلین میر ء
 ننگرین نوروز ء کلات گیر ء
 دات وتی بچ و مال و جاگیر ء
 برادران راجیگان پگر زیر ء
 پاہو ء لوپ و کوش و زمزیر ء

۵- داتش پہ کوم ء اڑت و ننگ ء
 پہ روشنین دنگ ء
 پہ بلوچگیں نام و اُورنگ ء
 بچ نہ گرت کمی پہ مرد و جنگ ء
 دژمان چنڈ بیٹنگ مزار رنگ ء

بے حان و گلام رسولِ دُرّین   سبزل و مستی حانِ مزین
 جمال حان و بہاول حانِ زرین   میر ولی محمد حانِ تِلاہ، شَرّین
 دُراہ شہید بُتنت میر بہادرین

پاہو ۽ درنگتتش بدان، ہے ہے!   زالم و زورا کینِ رَدان، ہے ہے!
 ہٹلر ۽ نوکینِ سنگتان، ہے ہے!   سوحت و بُنِ دانتت مئے جہان ہے ہے
 بمب و گوں توپ و تُوپکاں ہے ہے

اَنگت ۽ گھڑنت و جنت کُوکار   ”حاکمی حکمان گوش کنہت شیوار
 لال شہیدان ۽ وت گونشہت گھدار   کس مرؤت کبرانی سرء، ہُشیار!
 ورنہ ما کبرانش کناں آوار“

تن کدیں براسان! نُون سراں پآہت   تیر مینارانی، دُمبگ ۽ جآہت
 برکننن ریشان، گوں انزیاں مآہت   اژت و ننگ ۽ زند، آمد ہآہت
 تن کدیں سس و تنوکل ۽ کآہت

بت گھلام محتاج و پتی چمدار   تن کدیں جلا داں گونشہت سرکار
 دُنک و ڈاکوگ و رہزناں بوتار   شیر میچین بت تن کدی سیاہمار
 جہل جہت چمان و تاب دیہت سوڈار

تس کدیں حونیاں دیہت بچار   ازت و ننگانی گدو دستار
تس کدیں حونانی دیہت آوار   جہل جہت چمان رسد گیس ہر وار
بے مڑا زندء دربرت مُردار

روح شہیدانی ہر سحر گاہء   دم دم ء چاران سنت شمنے راہء
کد کدین پروشہت دُژمن ء ٹاہء   گھرکش گرد۔ نہت دُور بُنیں چاہء
کد کنہت زُلمان دُور و بیگواہء

او مڑا دار و ننگرین یاران!   شرنگتگ کئے گوں و سِپگ ء کاران
در کپہت دیما، ننگ و نام داران!   شر نہ بنت کار گوں گال و گُپتاران
من سرء، تیرانی تاں ممیت باران

جنگانی زراب

فیلڈ مارشل محمد ایوب خان ء سدارتی دؤرو باری ء بلوچستان،
ون یونٹ One Unit ء زؤء پھ جنگ وکوش ء پادکئیت ۔ گل خان نصیر گوئشیت :

(1)

چمراں سیاہ و تہاریں رُستہ چہ سبزیں زِر ۽
 ہار مَلِیں زِر گواتی گون اِنْت، بُر ز من نیلیں چمبُر ۽
 چیلکیں گرو کانی شھم اِنْت، کوہ ماران ۽ سر ۽
 دل منی پہ مَوج و لہڑاں، آحتہ تنگیں ڈوبر ۽
 گالوں لُو بستگ پہ بال ۽، چو کہ کونجی و لَر ۽
 در چناں دُر و پُرنگاں، پہ بلو چی زیور ۽
 پہ پدی مرداں بلو چیں ہنکش کلاں دَپتَر ۽
 چہر و حالاں دیاں من، پہ یکین و باور ۽
 کجی و کلہی یے نیستیں، گونستگت و ت مئے سر ۽

آزانی ۽ چہ رند

سھور دَپ و دیمیں پُرنگی، شُت و تی گوں لشکر ۽
 مُسَلَم و ہندو پہ شَری مُلکی بہر گت و شَر ۽
 مُلک بلوچانی گہمردیں، کپت من سیائیں دَبَر ۽
 زرتہ سر نوک کیسگاں، کاراں کتنیش ناشر ۽
 دست جہنت پہ ناروائی چو یزید ۽ ہر گور ۽
 زلم گرتنت ہر گس ۽ گوں، چو کہ نازی ہلکر ۽
 زحم جنیں او گھان مڑو کیں، ژوب تاں پیشاور ۽
 ٹھیلگ و زَرانی دیمتنت، بونتت پالام چو حر ۽
 دُورِش دات زہماں چہ دست ۽، چادراں گرتنت سر ۽
 سندھ ۽ بھنگ دوستیں موالی، و پنتنت سارتیں گہر ۽

پیر او وڈیرہ او سید، گوئیں چو پندراء
 لب کمننت سنده ء گیاہیں، دانتنت پہ زور و زراء
 ٹٹی پروشنگ سرحد و سنده ء، ہدیں زورا و زراء
 نین دل ء گرتی نہ منی، آشکار و اندر ء
 گنگ و پھولیں بلوچاں، ہچ نہیارتی حائر ء

وان یونٹ ٹھہریت:

بیگننت ہم شعور و یکجا ڈراہ لُجواں بیرء (یک برء)
 بیا ات کہ کارے کنوں نیں، کس نہ گرتگ پیرء
 ملک بلوچانی گھریہیں، پڑ انت اچ سھور وزراء
 آہن و گوگرتی کوہ انت، گیس و پٹرول چو زراء
 گروم وکولا، بے کسائے، ہرمہ، ہرپ گول مر مرء
 گل زمینی دراج و پرائیں، دشت و سبزیں کچرء
 چمگ و شاجو تچان ننت کیلگاں من، گیشترء
 کلگ و تل ننت گیاہیں، باکھچک ننت من کوہسرا ء
 پٹ و وش بودیں ڈگار ننت، کنور جب ننت ہر گورء
 بڑگ و واریں بلوچ ننت، بے سرو بے رہبر ء
 حان، من کوہنگ ء کلات ء، لرزیت شنبہی ہر پرء
 سٹ و زور ء مئے نہ داریت، بھیگی زرتہ وت سرء
 نٹک و بولگ ڈراہ بلوچ ء، کپتگنت کور و کرء
 ٹہہ و دہ لکھ ننت حسابی، من شماری دپترء
 راج ء سردار کاسہ چٹننت، ہر روج چٹننت مئے درء

لنگڑیں بھینگی لپوسگ، ہیلی داتگ کاپر ء
 زیرت زمباں گوں دپ ء، حاک ء مُشاں بُت ڈہڈر ء
 تُس وُرزے من دل ء کنیت، ہر دیں گندنت اُپسر ء
 حک و ناکلیں چہ حکماں، سر نہ چنڈنت پچمر ء
 ہرچی مئے امر و حبر بیت، زیرت چمانی سرء
 خدمت ء اوشتاگنت مئے، چو کہ جدی نوکرء
 سو بگانی بیات پُروشوں، سیم و دنگ اے جاوَرء
 دُراہ بہنت مئے حکم ء چیرء، چوشی پچوں پترء
 بیت نت ہم شُور و سلا، ڈنگیں پلوکاں گڈ ترء
 پنجک ء بے جدیں ٹھگاں، یونٹ ء دانتت سرء
 ویرتس سندھ و بلوچستان، گوں سرحد بیرء

بلوچ نہ ممت:

پنجکانی راج و شاہی پیتہ قائم ہر گور ء
 دُراہ بگھا بیت نت من دیکی، بید بلوچ ء لشکر ء
 اُگدہاں زرتنت گہرداں، پہ ملک گندی سرء
 ہککش دانتت چہ ننگ ء، روزنائیں تیمر ء:
 ”دُچی وٹھکیاں بھل دے، مانہ جھلوں تی در ء
 دیستہ تو حان ء لگھوریں، گوں بگھائیں وُر ء
 حان و سرداراں بگھائیں، مانہ متوں مستر ء
 ما بلوچوں وجہ ملک ء، دارونی بیسی سرء
 گوں پرتگ مئے جنگ ء گوس نت، ہم نہ مرّ بیوں ترا

دست و بازو مئے کوی نعت، توکل ۽ گوں اسپر ۽
 دل مئے چو کوہ ۽ مچھنڈ نعت، سس انت چو شیر نر ۽
 ما وتی سر اشته شرتاں، موکل انت بیا، نیں ترا

قلات ۽ سر ۽ اُرش:

اُشگلگ دُروہا زیں ٹھگ ۽، آسی لگھت مر مر ۽
 تُرس و لالچ داتہ حان ۽، سازی گت چو گرو بہر ۽
 مرکب ۽ گوات ۽ رکیب دات، حان نہ زانتی آسر ۽
 یک شپے لُنج و تہاریں، بے یلکین و باور ۽
 آرتی پوُجا من قلات ۽، جیپ و لاری، موثر ۽
 توپ و ماشیناں شلوکیں، ٹینک و سیائیں مارٹر ۽
 ویژننت میری کلات ۽، گرنند نعت چو بخر ۽
 آختنت بالی میں گھراباں، گونڈیں و لڑ، و لڑ ۽ (۱)
 تراحک و تزیھکے تُو پکانی، پیتہ میری ۽ سر ۽
 یک دمانے کاری گپننت، مرد چہ گرکی، جا گھر ۽
 میری ۽ پُروشتنت حسار ۽، در گننت چو گاتر ۽
 گپننت حان ۽ بے مردائیں، کشپت و برتنت در ۽
 بڑگ و واریں قلاتی، بے سلاح و رہبر ۽
 زار و پریاتاں جنان ۽، پاد شپاد و سر در ۽
 رُبت نعت دیمپ سپاہ ۽، حانی گون نعت دسگر ۽
 تراھلنت تیراں ٹپنگ ۽، یک دمانے تھر تھر ۽
 کپننت لاھگ بیوسانی، پلپٹاں سر پہ سر ۽

سے شہید بُتنت ہموداں، کپتنت نہہ ٹھی گور ء
 حانی چارت بے مڑائین، نشتہ بندی موٹر ء
 بُتنت حان ء دیمپہ شال ء، چوداں لاهور، یکسر ء
 کوہنگ ء کوہیں قلات ء کُرتنت لّجی شہیر (۲) ء
 ہول کتت میری ء گنجین، لُتنت سھور و زر ء
 ساست و سامان بازین کشتنت اچ گوہندر (۳) ء

۱۔ بابی مرگانی رم۔ رم رم ء۔ ۲۔ چے بر ء، اچے بر، ہے رند ء، اے رندی۔ ۳۔ تہہ حانہ۔

عبدالکریم حان درکپیت:

درشنگ عبدالکریم احمدزی پہ ہلگر ء
 بیل و سنگت زرتگی شاہوانی عبدالقادر^(۱) ء
 دیمپہ ماران ء ہلنگ و میزریں گٹ و گر ء
 گپتہ وڈیرا^(۲) ملوکیں، کوہ و گتیں سنر ء
 گون ات محمد زمان محمد شہی گون لشکر ء
 بنگل زئی میریں بہادر لشکرانی ات سر ء
 ٹکری گون نت سماڑی جمال حان پدرا
 کلندرانی گون نت میر عبدعزیز گون برادر ء
 چُج بیان نت دیر و نزدیک ء چہ لشکر بُر ء
 پُر سلاح، چاڑگت ء، ورنہ لُہنت ہر گور ء
 بے وڑیں کارے گوشاں کُرتنت روچے ما ورا

بہادر و عبدالعزیز و سنتاں اے جاوڑ ء
ریل ء راہ بستش من بولان ء گڑ پینوکیں گراء
گوارنخت تیراں گلٹ (۵) ء، مال گاڑی ء سرء
آہنی پلکاں شلیمنت ، لچمانی چیر ء
گاڑی پونشاراں بنان شت مسئل سیاں اژدر ء

- (۱)۔ نوابزادہ میر عبدالقادر شاہوانی (۲)۔ وڈیرا نور محمد جان ہنگوئی
(۳)۔ سردار محمد زمان (۴)۔ میر (سردار) بہار دجان (۵)۔ پول۔

ملک ء مارشل لاکٹیت:

بہل دے آواں ، گرتو ایش ء، پتہ نوکیں ماہر ء
ناگت ء جرنیل ایوب ء بہہ جنگ چو ڈبر ء
گپتہ پاکستان ء سد ریں واہکار ، اسکندر^(۱) ء
گوں سپاہ ء دزکو مکی ، نشہ چو ڈکٹیئر ء
داتہ مارشل لاء چیر ء ، درائیں ملک ء بیر ء
کنیز و بند، لٹ وپل ء بازاری گرم گرت ہر گور ء
نادری یں حکمی داتگ ، سرکشیں زورا ور ء:
”ہر گسے داریت سلاں ، ٹوپکٹ و زحم و حجر ء
یاوتاس و کارچ و ہتھیار ہر وڑ ء، بیاریت در ء
گوں وت ء ہچی مداریت ، درج یکنتی دپڑ ء۔“
درائیں پاکستان ء مردم ، سندھ تا پیشاور ء
ناروائیں حکم و پرمان اشتنت چمانی سر ء
جھکتنت من آئی دیما ، چو کہ ٹی و ٹمبر ء
بیدچہ مے کنگلیں بلوچاں ، چست نہ گرت یلے سر ء

زَم جنیں مرداں مگھوزیں چہ بلوچی تیہرے
گرتنت پیگھام پہ ایوب ء، مانہ مَرّینوں ترا
زندگ ء دست ء سِلّاحاں مانہ دواں داوا گر ء
ایش انت ٹلی، آ انت میدان، بیا کنوں اَدل وُثرا۔

(۱)۔ اسکندر مرزا

عبدالکریم خان سلام کنت:

لا نچنگ جنگی وَت ء نین بیہ سَرین پَہریورے
بالی دات بالی گھراباں، کوہ و گکّانی سرے
دوری داتگ اِشہاراں بُرز چہ نیلیں چمُبرے۔
”جلگہ نین مُستگ ء شہر ء بیت مراگاہ شبرے
راہ رَدیں مردان ء ڈاہ انت، سجدہ بیارنت مئے درے
ہر کسے لوٹیت امان ء، بیت جلدی حاضرے
گر نہیٹلہ مائی زانوں دُژمن انت پیداوارے
نہے امان گندیت پدا او نہے مئے دادانی برے
اُشکنگ عبدالکریم خان، حاکمانی حانور ء
اِشتی تنگ ء دُو مگ ء را، درِ رت اِج لُج ء گرے
نگ و نامانی قلات ء حاک و پُھر باہنت سرے
ساہ ء مارشل لا امان دنت بیت ایوب پہ واہرے
پُشتی داتگ کوہ و گکّان، دیمپہ زید و کچر ء
گوری درِکاں ایر دِیان، اُتکہ سارتیں گواٹگرے
رپتہ دربارے ترو ہُپاں، وَت گوں عبدالقادر ء
ریھدگیں چمانی جُہل بَت، گرت سلام سیائیں حرے

انگتہ بھیسہ نہ پیش آئی ناکامیں سرء
 پُروشتہ کنول ء جار جتی سیں، کچراتیں منکرء
 گپنگ و جیل ء من داتش، ناشریں بے باورء
 دروریں کارے نہ گرتگ، میریں احمد پوترء
 کپتہ من آپ ء چوپوڑ ء، گول سراوان لشکرء
 چو نہ زانٹی زند منیارے، بے مڑائیں واترء
 ہوڑو (۱) پہ مردان شگان انت، گونشتہ دانا پسرء
 مرد نہ ماننت من جہان، ماتت حمر تن محشرء

۱۔ ڈہری۔ پشت ء کوکارہ شگان۔

مینگلا نی سرء اُرش:

دیسے جرنیل ء، سراوان ء نہ گورٹیں جمہر ء
 سیاہ بندخت گلومین ء، دهنز بنت من کوہسر ء
 من دل ء گونشتگ، بلوچ ء درشتگ گوات اُج سرء
 نیں منی پاداں کپنت، زیرینت دپ ء گول لڑر ء
 چو نہ زانت وابت پلنگ من بے رھیں گٹ وگرء
 بے درچیں بندو تلاراں، برز بندخت سنکرء
 پہ ہلٹیں دیرک و دور ء، سم کننت گیگ و گورء
 من دل ء چارٹ، شراباں تینگی دات گول مہپرء
 ناگہاں ڈاہی ء ڈاہ دات، ٹرس و لرز و ہر پھرء
 ”مینگلاں ابرستی ء، جہہ جنگ پہ گھمہر ء
 لٹنگ تھسیل ء وڈھ ء، برتگ تھسار پیر ء
 بستگنت گٹ و تلاراں پب ء برز تن ڈانسرء

جہلوں پہ جنگ و کوش ء، رُنتِگ سرتاں سرء
 نئے وتی سرداراں مَنُت، ہنیکہ مَرّ مینُت ترا۔“
 پہ گھڑب اٹلہ ایوب نین، گرہنگ چو سیکرء
 امر و پرماں گرتہ پئو جاں، وت سرین گیاواں پڑء
 مینگلانی جنگ و کوش ء، حکمی داتگ رسترء
 جُنتگ پئو جے چہ شالء، سواریں لاری موڑء
 زرتکتی توپ و بمبان، شل شلوکیں جاگھرء
 دیمپہ جہلاوان و وڈھ ء، دیم گرت سیاہیں رسترء
 گوئست چہ ساراوان پڑوہیں، پئو جی بے چون و چرا
 اُردتگ وڈھ ء گیاہیں کوچک و دشت و درء
 مینگلانی میل و خچی، بز پیاہنت کوہسر ء
 میر عطاء اللہ ملوکیں، چو یلیں راہر بر ء
 جنگی دات اگل و دلیل ء، نشتگ گستاہر ء
 توکل وس ء گمارت مینگلانی، تاں سر ء
 روج و شپ چاری شتاہیں، گشتنت شتار ء
 ہر دو لشکر سنہرینت نت درگگ ء سھوریں زر ء

علی محمد ڈیکوارت:

ناگہانی پئو ج ہڑکیں، روچے دہنزین دیکر ء
 لانچنگ جنگی چو ہانء، دیمپہ گٹیں ڈائسر ء
 بامء انگائی نہ داتت، روج نہ شانتت شاپر ء
 میر علی محمد گوں بُرے گنٹراں، گردو چر ء
 ناگماں ڈیک وارتن پئو ج ء گوں، من بے راہیں گر ء

تُوپکاں اِلہاں گنگ ، تُوپ گرِنڈِ تَنّت چو جَمبرِ ء
 تُو نگی گورِن تَنّت مَشیناں ، آس و گرِ میں چِجبرِ ء
 دِهیت و دَہنزے سَر کپاں بُت ، پَپّ ء بُرزیں مِہرِ ء
 میرِ علی مَحْمَد چو گرک ء ، بیڑی دات اَچ ہر گورِ ء
 سر پہ سر کپتَنّت سپاہی ، وارنّت تیراں ڈوہرِ ء
 کپتہ ہنِ پَتّ سر مچاریں ، مَن ہلنگیں سَنگر ء
 ناگتیں تیرے کھرا ء ، سُنپتہ شیر بھیمیں نرِ ء
 نو حاک زئی رحمت مزاریں ، جنگی داتگ ہر گورِ ء
 حان مَحْمَد نوک نہالیں ، پَہ وتی بیسی سرِ ء
 جنگی داتگ چو مزارِ ء ، کس نیارتی حائرِ ء
 پُروشتہ پُوج ء سَر کپوکیں ، سر متابِ ء دوہرِ ء
 ناگتیں تیرے چہ پُشت ء ، سُنپت گہمردیں بہادرِ ء
 چک جنگ دیتگ پتھہ مَحْمَد ، چوکیں مَنگرِ ء
 دَرہنزی تیرے شپارکیں ، ڈیلی دات اَچ ٹکرِ ء
 کپتہ ہل پوشیں سپاہی ، دیر بُن ء ، چیر و سرِ ء
 گونبت نعت توپاں دمانے کروہت سپاہ چواسپرِ ء
 جست نعت نامردیں مجوزاں دیمپہ وت متاشرِ ء
 ڈیل واران ، پُر شان کپانِ ء ، گڈ کنان تن بُندرِ ء
 یک دمانے سَر ڈہور بیت نعت ، نہ زانت نعت و اترِ ء
 کترہے گونڈیں نہ گونستگ ، دیستہ نُورا دَرورِ ء
 بیڑ دیاں پُوج ء چہ پُشت ء ، ہاری مَلاں ہر گورِ ء
 میر کمال حان سر چنڈیں درشتگ چو گر و ہمرِ ء

گپتہ بُرزیں دُو مگ ءِ را، چہ سپاہ ساری ترء
چپٹ و چہینت تیراں، بخت گوڑ و پُشت و سرء
میر علی محمد نہ جُبت، ساہی مانت برادرء
جنگی دات پہ سر چنڈی، سر درہنزیں مانگھرء
شیکنت تیراں دو دیکی، میر ءِ بُرزیں سگرء
لک کنگ تیرے انا گاہ، گپتہ سنگ ءِ سربرء
درہنز کنگ سنگ ءِ جگھر دیں، میر ءِ چم ءِ بُرء
سنگ ٹیلگ گھر دء، ذگریں حوں مستگ سرء
بیڑ دیاں اتکنت سپاہی، در کہاں چہ ڈینبر^① ءِ
میر علی محمد مزاریں گپت و بُرتنت دسگر ءِ
ناکو و پراش شہید بیت نعت ہمد گوڑ پہ گوڑ ءِ
کپت نعت لاشگ سپاہ ءِ، بے حساب سر پہ سرء
یک یک ءِ گرتنتی لوتاں، لڈنتی اُشتر ءِ

(۱) - کھڈ کوڈ

مینگلاں گوں سلاہ:

دِرتاہت جرنیل ءِ دپ تن گوش بُن ءِ، چو لیر ءِ
مینگلانی سٹ من جنگ ءِ، دیستگت اُولی بر ءِ
کپتگ لشکر تن انگا، دیر من پب ءِ آسر ءِ
جدروی جنگ دات علی محمد، گوں پتیں گنگر ءِ
روچ ءِ استارانی شوں دات، من سرائی آرت^① محشرء
دم دمان ءِ آہی کشت، گرت ملامت و ترء

ٲٲاں ٲٲٲان، کھر گھشان ء، دیمپہ وڈھ گرت واتر ء
 لوٹگ سردار عطاء اللہ ملوکیں بھاڈر ء
 گپتگ و انبازی کرتگ دیراں داشتی باکر ء
 ”بیاء کنوں حیر و سلاح ء“ گوئگی ٹوپی سرء
 ٲسوش داتگ درحال ء، دُر کیا نیں مہترء
 ”مانہوں باڑا ء پہ جنگ ء، داتگنش مئے سرء
 نیں ہما حیر ء کہ لوٹت، ماؤں رازی سد بر ء۔“
 حک نواز جرنیل چہ پنڈی^(۲) اٹکھ بال ء، زیت ترء
 حیر گتگ وت مینگلاں گوں، دیستہ دُنیا زاہر ء
 ”مینگل نیں دارنعت سلا حاں، نیستی بندش سرء
 حکم و پرمان انت ایوب ء، گوئشہ چو پرمانبرء“
 من دل ء دُر وہ نت ٲکیت ء، حیر ء ٹوک نت زاہر ء

(۱)۔ آورت (مخفف)۔ (۲)۔ راولپنڈی

زہری ء سرء اُرش:

مدّتے گوئٹیں نہ گوئتگ، دُر وہی پیگ ٲدرا
 زہری ء گت و تاراں، زرتہ توٲاں پہ سر ء
 امر گتگ ایوب بولیں، موجی اٹکھ حائر ء
 ”زہری ء نوروز نواب ء، گر بیارت مئے در ء
 زرک ء ول سر متائیں، ہفتہ کوہ ء تہر ء
 کار کنت مئے دُژمنی ء، بازیں، چیر و اندر ء
 پہ بلوچی رسم و دوداں، چنڈیت گہگیریں سر ء
 یونٹ^(۱) ء بورینگ لوٹیت، مچی گرتگ لشکر ء“

جَبْتَنگ پوے گرائیں، ہر گٹ^(۲) ء چہ گیشترء
 ٹینک و لاری بے حسابیں، دَرشنتت چو نَجْمَرء
 سیاہ دپیں تو پاں چہ لَرزت ہُگزمین من کَشورء
 مَحْ مَحیں دہنزے چہ راہء، چَسْت بُوت چو گُہکر ء
 ہاری ملان ء شنگ جرنیل ریاض گوں ہسکر ء
 دیسپہ زہری ء گیاہیں کچک و گٹیں گر ء
 نشگت نوروز نوابیں، میرگٹ ء گوں لشکر ء
 بستگت گٹ و ہَنگان، کلیل و مولائی در ء
 مَحْ اَنتت زہری چو کتیں، باز گوں نوروز سپدر^(۳) ء
 مَوسیانِ سَرمَتائیں، کاحتنت ترہڈ و ہلگر ء
 زَرک زئی باز جَوربین، گون اَنتت گوں بھادرء
 اُرد و بُنگاہ نَت نواب ء، میرگٹ ء بُرزیں سرء
 ہر گور ء چاریگی تَنگت، آر تَنتت نوکیں حالور ء
 پُھلیں و رنا سرمَتائیں، کوم و مُلک ء ہاتر ء
 پہ بلوچکیں مینار ء، رَندتنتت پیسی سر ء
 ساز اَنتت بازیں گہمرد گوں زحم و پُھلیں اِسپر ء
 لَک اَنتت بازیں یلاں گوں، باز تبر گوں حجر ء
 توپکاں پُھلی میسر زیں، زَر زَرینت نبت گیشتر ء
 گُرحی^(۴) و گُہنیں کپوچی^(۵)، ہڈ اَنتت گور پہ گور ء
 راس^(۶) و مرکب^(۷) در اُرسی، ہور اَنتت گوں ماژر^(۸) ء
 سَنگ اَنتت آمیں سِلاحش، بُرز من گٹیں سَنگر ء

دست و دل ہمراہ اُتنتی، توکل و سَس باکر ء
 پہ وتی ناموت و ننگ ء، بچ نہ چنڈینت بمت سر ء
 پیہنگ جرنیل ریاض من مولیٰ گنجیں در ء
 اُرد کنگ، اُردے گرائیں ہسوائی پینٹ ء سر ء
 ٹینک و لاری گڑ گڑان ء، گہم کننت چو گھاتر ء
 سیاہ دپیں توپ گلہ داریں، ایر اتنت گیگ و گور ء
 جیمہ و بنگاہ گرائیں، پلن اتنت چو خیبر ء
 ایر اتنت دیر گند من چٹاں، سہب تن دہنزیں دیگر ء
 گولنتت چاری سکاؤٹ (۹)، کوه و کیچک ہر گور ء
 ناگتیں ہنداں من گشتنت، چو چلنڈیں رستر ء
 ہند ء سیاہ دیمیں چگھل، آرتنت حوالاں گیشتر ء
 ہسکری لوئیں وکاب، شائین شکار ہن و لر ء
 بیڑ دانتنت دم دم ء، گٹ و ہلنگانی سر ء
 چارتنت مردانی اُرد ء، ہن نلگیں سنر ء
 گازی میں نوروز نوائیں، بستنت بے راہیں گر ء

Brigade-(۲) One Unit-(۱)

(۳)-مصدر۔ (۴)-تھری ٹاٹ تھری

(۵)-کلیٹی (۶)-Ross

(۷)-یک روٹی ٹوپکے (۸)-جرمنی Mauser (۹)-Scout

بے حان کرخ و جنت:

میر بے حان سر متابیں رستہ گھگھیریں سر ء
 یک شپے ایرکپت چہ درنگ ء، و ت گول برے گنگر ء
 دیمپہ کرخ ء وش سوادیں، شت پہ ترہڈ و ہلگر ء
 تھانہ و تحسلی بن دات، حان محمد در ور ء
 لٹہت گھدارانی مالان، شیر شکاریں باجگر ء
 میر ولی محمد تر یلیں، زک ء وشیں بر ء
 جنگی داتگ پر مرائیں، دل چھڈیں گینگر ء
 مرت تحسیدار بے سوادیں، تیری وارنگ ڈوبر ء
 تھانہ ء ڈڑیں پلوس ء، ٹو پکاں دور دات در
 مچ گنتتی سر مچاراں، کار کانت لشکر ء،
 ملک و کوم ء جنگ و چوپ ء، کوہ و گٹیں تہر ء۔

مستی حان مولہ و جنت:

درشنگ مستی ملوکیں موسیانی، و تسر ء
 زرتہ برے گنگرانی، بستہ مولائی گر ء
 اتلگت موڑ گھرازیں، چو شپارکیں گروہر ء
 یو، این، او^۱ ء گورہ شو میں، سوار اتنتی چکر ء
 زار و پریاتاں جنان ء، گوانک جنتت اے جاور ء
 چٹہینت نت رومال سپتیں، گوانک جنتت اے جاور ء:
 ”مانہوں مردم مردوکیں، چہ سپاہی و لہر ء

ترسگاؤں پہ گُروم و کولہ و سھورو زر ء
 حُکم ایوب ء ماراگون انت ، تیر گوارت مئے سرء
 گپتیش مستی حان مَلوکیں ، من گلو و گکرء
 گوشتی ” او نادان جہودیں ، گیش مسرت چو خرء
 چپ و خاموش ء پندرت ، گوش کہت مئے گپترء
 ڈنگ و ڈاکو مانہیوں ، بستہ پہ لٹ نئے راہسر ء
 پانگوں مُلک ء وتی ماہنہیلوں ڈنگیں باجگر ء
 پہ وتی کومی نیں حکاں ، جنگنت مئے گوں آمرء
 ما بلوچستان ء بچوں ، سر دیوں پہ مادراء
 سدر ایوب ء مانہ مٹوں ، ڈاکو و ڈنگے درا
 لٹ و کوشے گینھتہ مُلک ء ، گوں مگھل روپ عسکرء
 پاکستانی بے مڑا یاں ، گرتہ پالام چو خر ء
 پیڑتگ نیں گوں بلوچاں ، چو یزید و شمرء
 ما وتی ملکائی نہیلیوں ، کٹونی جلدی درء
 ندری گردینوں وتی دنگ ء ، چو سھوریں پنڈرء
 واجلوں مُلک ء وتی ما ، دارونی تن محشرء
 حُکم ادا آئی نہ چلیت ، مابلوچوں وترء
 در کہت اچ سیم و دنگ ء مئے ، شُما جلدی تر ء
 یو، این، او ء واجہکاراں ڈاہ دیہت اے جاور ء :
 ننگ و نامانی بلوچ ، پاد اتلگنت حک ء سر ء
 نئے ایوب ء سدر مننت ، نئے بہا بنت پہ زر ء
 لوٹنت چہ گیتی مراگاہ ء ، پہ وت ہدل و شرا

تُرک و اُوگھان ۽ وزیراں ، راضدییہت پہ حالور۽
 بیانت و گندنت ایوب ۽، کھر و زلمانی جھر۽
 سیم و دَنگ ۽ مئے بکیشین ات، جہان ۽ دپتر۽
 اُچ ہما روج ۽، جہاں بہر موت ، من کثور کثور۽
 مُلک بلوچانی جتا انت ، دَنگ و سیمی پدرا
 تی پتی حکم ۽ نہ مننت ، واجلنت بیسی سر۽“

U.N.O-(1)

دلمراد چپ ۽ جنت :

جھر کنگ جنگ ۽ لوار۽، دهنز و دو نہو اُھر ۽
 کچک و دشتاں لگواشاں ، لوہڑینتہ کوہسر ۽
 مولہ نی گٹ و تلاراں ، زرتہ دژمن پہ سر۽
 لٹ و مارت مہتگانی، کشت کوش ست ہر گور ۽
 دلمراد کنگیں نچاری ، لشکرانی موہر ۽
 مینگلین ورنہ مراد حان، سر مچاریں کنگر ۽
 زرتلنت برے یلانی ، درک دیاں چو گروہر ۽
 مہدین راہ بستلنتی ، بہل نگھاڑ ۽ ٹکر۽
 اتکہ چپے لوڑ گران ۽، واگی داشتہ اُپسر۽
 گور تلنت سھوریں سرونان، ترونگی چیر و سر۽
 سپتنتی گچنی ۽، پُشت و دیم و ناز ۽
 لاش و ٹپیاں نہ چاراں ، کشتنگ چپ ڈریور ۽
 رپتہ تن سوراب ۽ کوٹ ۽ حُسکیں رتانی سر۽
 مرد، پہ دست ۽ شکار۽، ستلنت لاپ ۽ مرمر ۽

بہاول ڈاک ء لکھت:

تی پتی روچے بہاول موسیانی گھوڑا^۱
 گوں وتی بُرے چو کاں، درشتک گستاخا
 مہدیں راہ موٹرائی، بستہ بُزا، میانڈرا
 اتکہ خُردار ء چہ لاری، لڈتگ پا سبج^۲
 گاٹ پلیس ء پہ مہاڑ ء، نشگنتی سربر ء
 شیک اتنت تیراں، پلس ء گاٹنت اڈلی بر ء
 جہہ جنت ورنہ چو گرک ء، آج کرودا او ڈینبر ء
 توپکاں زرتنت، ہمیلاں کشتنتی آج گور ء
 پہ وتی گتیں تلاراں، درشتنت پہ ہلگر ء

(۱)۔ غیور (۲)۔ مسافر۔

میر بٹے حان پاشتہ حان ء جنت:

پوچ و بنگاہے گرانین، پاشتہ حان پیٹ ء سر ء
 میر بٹے حان تھت گوں بیلاں، یک شپے چیر اندر ء
 رتکہ بنگاہ ء سر ء، شبنون جنگ شیرز ء
 ٹہک و ٹیک پتگ دمانے، گروک و گرسندمن جبر ء
 باز جنگ ہیئت سپاہی، وت پہ وت داواگر ء
 دژمن و دوست ء نہ زائننت، تیر شلین تنت ہر گور ء
 جتا حدرانی ٹریلیں، پیتہ ٹپی شنگر ء
 شانگر ء نیستیں، حساب، لاش کشت اتنت چیر اندر ء

جر نیل ایوب ء نام ء نواب نوروز خاں ء کا گھد :

گوئنتہ نوروز خان نوابیں، گوں یلاں اے جاوڑ ء
 کا گھدے لکھوں ایوب ء، پھو کنونی حالوڑ ء
 میر بدل خان زک زئی، آرتہ کلم گوں مستر ء
 گپ جنگ نوروز نواب ء، نلثے کرتگ دپر ء
 ”تو ایوب ء، ایش ء پزانے، ما بلوچوں و تسر ء
 تانگہ تارکھ ء گواہی، دست کنیت من اکھر ء^(۱)
 ملک و کنوم انت مے جتائیں، سیم و دنگ انت پدرا
 زرتہ تو گوں ما بدی ء، بے سبب جو گجر ء^(۲)
 نئے تئ ملکے ما برتگ ء، نئے تئ مال و زر ء
 نئے کتگ گوں تو بدی یے، نئے حبر داتگ ترا
 وش و حونک ء تو پتا، سستگئے چو شمر ء
 پروستگئے مے دنگ و سیم ء، سوحتگئے خشک و تر ء
 خان و سرداراں مے راج ء، گپت و برتے دسگر ء
 رسم و مے کنومی رواجاں، کرتگئے چیر و سر ء
 برتگئے مے مال و مدی، نان و ننگ ء چادر ء
 کولہ و پٹول و آہن، سوئی گیس و مرمر ء
 چھی ء پٹ ء گیاہین، گمرک و سبزین زر ء
 نئے تئ حکے شریک نت ء، نئے تئ وامے سر ء
 دُراہ پہ زور و زالمی ء، برتگئے چو منگر ء
 ما تئ ناہو دگیں زلماں نہ منوں، دیمتر ء
 پہ وتی آزاتی و حکاں جنوں شرت گوں سر ء
 پاکستان ء گوں آواری، منتت ما اکر ء

واجه وَت مُلڪ ۽ وَتِي بون، ما اتون چو پسر ۽
 پنج براتون ما اوارين، واجه هريك اندر ۽
 گون مجوري رسم و دوداں، راج بيت گل ۽ سر ۽
 نئے کہ حک داتگ وتي ما، نئے راج و سيمسر ۽
 نئے کہ ما پاگ واجه مئون، چو تو نئين ڈکيٽر ۽
 کاند ۽ تو پڙوشته شرتاں، مانہ مئون نئين ترا
 شر اميش انت گر بزانئے، تو چه مئے ملڪ ۽ درا
 ہے کہ ما کڻون ترا، چندون چو پاد ۽ لٽر ۽
 کاگھد ۽ مھر گت نواب، راہداتي پہ کامشنر^(۱) ۽
 ونٽہ باڙي کا گھد ۽ را، بن گتگ چو اشکر ۽
 راہے داتگ پہ ايوب ۽، پيوجي لوڻت گيشتر ۽
 سوحت زلم ۽ آس و انگر، اگل و پهم ۽ دپتر ۽

(۱)۔نوشتگ ۽

(۲)۔قاچارايران ۽

(۳)۔کشنر

ميرگٹ ۽ سر ۽ ارش:

کپنگ جرنيل رياض من حسوني پينٽ ۽ سر ۽
 بے حسابن پيوجي گون ست، چو بيزيد ۽ لشکر ۽
 زهري ۽ نوروز نوابن، ميرگٹ ۽ بستت گر ۽
 هر شپ ۽ ورنا بيلين، اير رتکنت پيوج ۽ بندر ۽
 چيڻت و تيراں جنت نهشتي پہ واب و ور ۽
 لٽنتي مال و مڏي، تير و بمب و جاڳهر ۽

لیڈہ و لاگھانی بُرتنت ، لڈ و بار ء گھاترء
 زہر کنی جرنیل ریاض گھرت ، چو سیائیں رسترء
 دم دم ء دستانی چست گرت ، بحت وتی زان و سرء
 مچی گرت پئو جے کہاریں ، چو نہ گور تیں جمبرء
 توپ و وت کاریں مشیناں ، تڑچنگ اُچ ہر گور ء
 لاری و جیپاں تچوکیں ، آریں سیکل موڑء
 جگجگ و دھتکا و واھو ، لکنگ چو محشر ء
 مالہ نین گور بام ء وھد ء ، جسکتنت کوہ تھر تھر ء
 گونبتنت توپ کلہ داریں ، ایر اتنت گیگ و گورء
 جنگی نین بالی گھراباں ، چو کہ کونجی و لرء
 چہ مچ و دھنزاں درایان ء ، سرپ بستنت سرء
 میر گٹ ء برزیں ہلنگ ء ، گورنتنت بمبانی جھرء
 رُبت نحت پلٹن کہارین ، دیمپہ بے رائیں گرء
 تُو پکاں سنگین چڑ ہتنگ ، لوہیں مندیل من سرء
 دہنز و دیتے میر گٹ ء رُستگ سرء چو گھبرء
 جہہ جنت و رنا پلنگین ، گپت نحت برزیں سگرء
 بے دریچ و گٹیں تلاران ء ، پہ ترہڈ و ہلگر ء
 تُوپکاں الہاں گنگ ، تیر شزنتنت چو اشکرء
 مرحبا ، شاباس و واہ واہ ، لکھ پیت نام آورء
 میر گلام رسول نچاری ، دُژمنانی گیں گرء
 جنگی داتگ پہ مڑا ء مرد کشیں شیر نز ء
 پروشتہ پئوچ ء سر کپوکیں سر متاب ء بے برء

لاشگاں دیستنت سپاہی، گہہ کنتت چو گھاتر ء
 پُشت پدی درکاں دیانء، دست نمت چو سیائیں حر ء
 بیڑی دات بالی گھرا بے، پہ وکابی چکر ء
 سیتی گرگی ء جنوئیں، چو کہ کہنی کتوتر ء
 نامی اشته پہ وت ء، گلام رسول تن محشر ء
 میر علی جان باغبانی، گوں شپارکین مازر ء
 دوری دات تنگیں گدڑ ء، لاشگاں سر پہ سر ء
 زہری ء ورنہ چو کیں، در ہلکتت سھوریں زر ء
 لیب کنتت پیسی سراں گوں، من ہلکتیں سنگر ء
 داشتنت پئوج ء بے حسابیں، سھب تن دھنزیں دیگر ء
 باز بلوچ مرتنت بلا شکت، کوم و ملک ء حاتر ء
 کار امیشتنت ننگرانی، مرد مرت اے جاور ء
 زندہ ماتت تن ابد من شازانی دپتر ء
 رنبتت پئوج و ملیشا، میر گٹ ء چو شجر ء
 پٹ نمت کوڈ و کرداں، شپ و کتور و ڈینبر ء
 پہ نواب ء سرچاریں، چارنتت ہر سنگر ء
 گواہی نت اوداں نواب ء، نئے بلوچے پدرا
 نیشگ و پنچاں جنگ، جرنیل ریاض شو میں سر ء
 پہ وتی دست ء شکار ء، کونڈماں بت چو حر ء
 روسیہیائی ڈگھت شپ گوں سیائیں چادر ء

اومر و مگسی ڈایہ ڈیک ورنٹ:

پگہ ء چچ شانئہ روج، ہر دیں تلامیں بانورء
 نا گمان و ناسیء، آج گورے پینت دِرا
 اومر و پھلین مگسی ڈایہ، میر گٹ ء سرء
 ”منیل آتش گوانک بت پلینے ”بیارتش زیت دسگرء“
 بہہ جنت ٹوڈیں سپاہی، شنگو، بازیں شانگر ء
 کچراتیں بے سواداں پھ نہ بیت نیت اگر ء
 چو سلاح داریں بلوچ ء، گس نہاریت دسگر ء
 اومر و پھلین مگسی، نیں پہ ترہڈ و ہلگر ء
 شانگے ء گپت نیت پناہء، چارتنٹ گیگ و گور ء
 بوتک نیت تیرانی شلیک ء، نود بوجنت جیہر ء
 سر پہ سر کپنت سپاہی، وارتنٹ تیراں ڈوبر ء
 بمب و وتکاریں مشیناں، ہنز تنٹ چو گہکر ء
 اومر و پھلین مگسی کپتگت گور پہ گور ء
 پہ وتی کوم و وتن، داتنت سراں بے درور ء
 دیست بلوچ ء ست و سس، لنگ دپ ء گت آپسر ء

گھد ارو چکھلانی پیرا:

گٹ چنگ لُناں ریاض، سیاہاری وارنگ و لرء
 حکمی داتگ ہول و لٹ ء، دیر و نژیک ہر گور ء
 نوشکے ء ماشو^① کچلین، بیتہ ڈنگانی سرء

تگہ چو پینگ ء چکنڈین او لپو ساں ہر درء
 آپ نئے پجانی مات، نئے حیانت سورء
 دانگے ء پہ نوکری ء، نامرادیں، ناشرء
 بولک وٹک ء وتی، ناموت ء رتگ چادرء
 تن کنیامت پٹ و نالت باقی، من شو میں سرء
 گازی میں نوروز نواب ء، کوٹ و ماڑی گوانگرء
 توپ و بمباں گوں ڈھیت بخت، آسی دانتت چمبرء
 آرتگی گاسلیٹ ء بیٹناں، پٹ انت نصر اللہ (۴) ترا
 سوتلی لوگ ء سرچارء، کُرتی لچی کبر ء
 ہوئے تو، سردار مرادحان موسیانی، چندرا!
 بھاول و مستی مزار ء لچ نہ گپت پرچے ترا
 میریں لال محمد ملوک ء، ہم نہ کرتے حائرء
 کنوم و پہ ملک ء مہیارء، دات نہ کرتے گر سرء
 دژمن ء گوں سریں مہ بستیں، چو گھلام و نوکرء
 لچی و رسوا ملکتیں، میریں بوہیر ء برء
 نالت انت مرداں چگھلئیں، نامی مانیت دپترء
 لندریں کہنی نظر محمد، چہ گلاں پیسر ء
 دوست محمد باگبانی، پیتہ رسوا، کیں درا
 جوہر حان زرک زئی، گشت چو سیائیں رستہر ء
 دراہ انتت جاسوس پونج ء، پٹ و لوکت ہر گورء
 گوں وتی مات و گہاراں، پٹ انتت چو منکر ء
 چہ پتاں بیزار انتت و گلپ نتت گوں برادرء

دین و ایمان، لُج و گھنیرت، داتہ پہ سَھور و زُرء
ہر گجا رَپت نَبت سپاہی، پہ گروٹ و پُرء^(۱)
گپگا اَنت چو نراز ء، آچہ دُرستاں پیسر ء
گیشتر ء، چے اِش گوتشاں من، حاک و پھڑ باتش سرء

(۱)۔ صوبدار فتح خان بادیہی

(۲)۔ نصر اللہ قمرانی

(۳)۔ پل

چیر اندریں سنکتنی پیرا:

مرحبا مرداں ملوکیں کپنتت من بھنورء
گون مردوکیں سرچاراں، گول اَنتت چیر اندرء
توشگ و ساست و سامان، تیر و تُوپک و سرء
دم دم ء بُرت و ریننت نَبت، کنوم و مُلک ء پاکھر ء
مُلا سعد اللہ گہمردیں، گول امیریں گئوہر^(۱) ء
احمد خان زَرک زئی، نوروز ء سرمستیں بر ء
میریں یاکوب کبرانی، بندو بوج ء ماہر ء
میجر جمعہ خان سُمالانی، تِر بلیں گنگر ء
رئیں علی محمد ملوکیں، گول رحیم بشک بھادر ء
نوکرخان کرزیت ستاہاں، دَستی زُرنت اَچ سرء
مرحبا، سد مرحبا انت، گہنیانی ٹھکر ء
دِرک اَنتت بے تِرَس و لرز ء، آچ و لمبوکیں جھر ء
دانتت پہ لُج و منیار ء، جان و ہم مال و زر ء

نامش مانیت تن ابد، من کنوم و مُلک ءِ دَپَترِ
 بہرام حان ڈایہ مگھوزیں گونت وت گوں لشکرِ
 میرگت ءِ من جنگ و چوب ءِ جنگی داتہ چو نرِ
 آکبت کپتگ من بندِ، گوں چکھلاں دسگرِ
 زہری ءِ ٹک ءِ گہرداں، مرحبا انت سدبر ءِ
 موسیانی سرمتاباں، واہ واہ ،سد کِشورِ ءِ
 من بلوچانی حدیساں ،زندگت تن مَشرِ ءِ

(1)۔ میرگوہر حان زرک زئی

کیل ءِ سرءِ اُرش:

آرتگنت چہہ حبر چکھلاں ،چہ نواب ءِ لشکرِ
 کیل ءِ من تینک و تلاراں، بستہ نوروز سنگرِ
 سچ بیان بخت دلمزایں سرچار ،چہ ہر گوئر ءِ
 بھاؤل و مستی مزاریں، بستہ بوماں^① پسرِ
 میر بے حان سر مچاریں، تیلی داتگ جاگھرِ
 سبزآ و میریں پسندحان ،برانز دینت چواشکرِ
 گلام رسول و دمراد نیچاری، گردبخت کوہسرِ ءِ
 میر مُرادحان محمد زئی ،گھریت چو شیر نرِ ءِ
 لوٹیانی میر مُراد بشک ،گوں جمال حان گیں گرِ ءِ
 بہرام حان زرک زئی، شاہداد تراہسانی نرِ ءِ
 میریں بہرام حان و حیر بشک موسیانی بھنرِ ءِ

گردنخت سیادی سراپ ء، پولاگنخت ہسکر ء
 چنخت دراہ ورنہ چوکیں، پُر سلاں و وکھر^(۱) ء
 پہ مردو جنگ ء تیارنخت، بستہ کوہ و تپہر ء
 درشنگ پتوے ہرکلیں، گوں ملیشا پیسر ء
 دیمپہ رکیل ء، بے توار ء، چو سیادیں شاتر ء

(۱)۔ مورچہ

(۲)۔ نان و نوشہ

محمد اومر موسیانی ڈیک وارت:

محمد اومر موسیانی، گوں کمال حان موہر ء
 کنورے ء چہ دیمپہ جہل ء، کاتلنخت پہ سوج و سر ء
 ناگمان ء ڈیکی وارتنخت، وت گوں بڑے ہسکر ء
 پشت دینگ اتیں گران نت، پہ بلوچیں بھادر ء
 تراحک اتنخت تیراں دو دیہی، پرشتہ دہتکا کوہسر ء
 کپت کمال حان موسیانی، تیری سبت نخت پیسر ء
 اومر ء سھوریں سرؤ ناں^(۱)، گرتنخت چچی ہسکر ء
 سے و چار کپتت شگون ء، وارتنخت تیراں ڈوبر ء
 شیک اتنخت تیراں وکابی، جہل و بڑزا، ہر گور ء
 گوانک جنگ یلے چہ پشت ء! ”دور دے ورنہ جا گھر ء“
 چارتگ اومر چوکیں، دیستہ شو میں منگر ء
 درہنرتی تیرے شپوکیں، سبتی لچے^(۲) گلر ء

سر شگون کپتگ سپاہی، گپتہ سنگاں باکر ء
 کپتہ بے دچکلیں، اومر ء من سنگر ء
 تزکتگ زرنب وزراب ء، چندتگ میر ء در ء
 اومر مستی مزاریں، پٹی وارہ گیشتر ء
 کپتہ بے سدھ سما، سنگانی سھوریں پتر ء
 لکھ ستا شیر پُنگ ء را، مرحبا انت بھادر ء
 واہ واہ، گنٹلین کہول ء، شچرا گھیں گور ء
 مرحبا شیر ء پت ء را، سد مبارک مادر ء

(۱)۔جران

(۲)۔نرپ، لچ

انگوری ء جنگ :

مچ اتنت ورنالیں، انگوری ء پیٹ ء سر ء،
 سجانی چیو و چاژنت، ایر اتنت کاک اشکر ء
 ناگمان اؤگھان^(۱) ملیشا، ریھتہ چہ برزین گر ء
 دیم ء چہ تنگ ء ہلنگیں، کاتلنت پیوجی بربر ء
 پشت و دیم و راست و پت ء، پیوج پیوج نت ہر گور ء
 توکل و سس و مڑا ء امتحان اتک من سر ء
 میر بٹے حان گوں جمال ء، چو اسیلیں گروہر ء
 درشت اتنت دیمپہ ہلنگ ء، زرتہ گر کی جاگھر ء
 گلام رسول، حیر بشک و شاہداد، درک اتنت چہ ڈینبر ء

سبزَل و بھاوَل پُلنگلیں، رگپت بخت بینک ء یکسراء
 دلمراد و میر مراد حان، درشت بخت چو تیز پردء
 مستی و میریں پسند حان، جنگی دانتت بھنرء^(۲)

شنگ و شانگ بیت بخت گھمرداں، دیمپہ وت، گٹ و گراء
 گازی سیں نوروز نوابء، بد و ٹیل و ہلگر ء
 کشت بخت و رنا تگھریں، چہ ہما جنگ ء جھر ء
 شہداد تراہسانی مھکش بخت، کپت من پونج ء سنڈرء
 ساہء چڈا بخت نوابء، جنگی دات چو ببر ء
 پہ مڑا و سرچاری، دات وتی گنگلیں سرء
 اشته نامے روژنائیں، یات بیت تن محشر ء

(۱)۔ افغان، پشمان

(۲)۔ چتئی ء

کپتان افغانی جنگ بیت:

تراحتنت بمب دچکلگیں، ٹو پکاں گوڑت انگر ء
 گوئندو و تکاریں مشیناں، شغزت گرمیں چہر ء
 سرکپاں بڑے ملیشا، کپتان افغانی سر ء
 سبزَل و بھاوَل پُلنگلیں، چارت انتی سر بر ء
 چیتنگ تیرے شپارکیں، بخت بھاوَل پیسر ء
 کپتگ افغانی شگونء، تیری رگپتہ ڈوبر ء
 سبزَل ء گرکی پد و دیم، وابی دات تن محشر ء

مستی حانِ جنت:

بُرے اُوگھان گز نہ لاپیں، پاچنے گپنتہ پُرے
 گرکنان، کشان، بران ء، رسدت بخت مستی ء گور ء
 تیراں شیکاراں دیان ء، ویڑیت اتی واتر ء
 سے ہمد کپنتت حسابی، حسنت دومی گڈ تر ء
 پاچن ء گوشتاں نہ وارنتت، بورت بخت پہ شوم سر ء

بھاؤل بالی گھرا باں جنت:

جنگ ہدیں پیگ من نجا^۱، اتلگنت بالی سر ء
 بیڑ دیان و بُرز کشاں، چو وکاب ء ہر بر ء
 سبزآ و بھاؤل پلنگیں، پہ ٹینگ ء بیہر ء
 یکے ء را شست بستت، سُنٹ ء چیر و گگر ء
 ٹوکتت سھوریں سرونان، دھوت گتگ چو انجر ء
 دومی اتک ایشی من رند ء، سبت بخت تیراں آرا
 چو تنور ء دہیت کنان ء، کپنتت بالی بھنر ء
 چاپ جنگ مرداں مگھوزیں، دیست بخت چچی تیز پر ء
 واہ، واہ رُستگ چہ دشتاں، مرحبا چہ کوہسر ء

(۱) - شکر پیگ

(۲) - انجن

سنگ جنگی پیت:

اتکہ من تنک ء ملیشا، کپتہ وِیڑ ء اندر ء
 تیر بلوچانی گہمردیں، گنتت جنگ ء جھر ء
 سنگ نیں دست ء سلاں نت، مردی زرتنت کھمبہ ء
 یات مانیت من رکتا باں، جنگ گوں سنگاں آہر ء
 ڈیلنتت سنگاں گرائیں، لوڑ گراں کاتلنت سر ء
 پروشت و بورینت نت بدانی، ہڈ و جون و کھوپر ء
 کلبلی چہت دمانے، سنگی در شنتت بتر ء
 جستت بے آپیں لُجواں، سر پہ وت چو گھاتر ء
 لاشگ و ٹپہاں اشت نت، کپتہ من تنلیں گر ء

پروش:

تن دو ساعت جنگ چہت، پیت زمین چو محشر ء
 بے حساب ریتکت ملیشا، نئے شمار نت اسکر ء
 وِیڑ نت کیل ء ہلنگ ء، سکت و محکم شیر ء
 واک و وس ء چہ سوانت، پھجگی حد ء در ء
 تاں کہ وس نت، جنگی دانت، پُشنت و رنا آہر ء
 میر بٹے حان و ولی محمد، گوں برے گنکر ء
 درشتت یک نیمگے ء، فہم کنان چہ تہر ء

بھاول و لعل محمد گوں، میریں بلند حان گڈ ترء
 گوں نواب بیعت اوار، من زہری ء گٹ ء سرء
 مستی و میر پسند حان، حیر بشک گوں اوامرء
 سبز ل و محمد حان کہنی، بیعت بندی میرء
 میر مراد حان، دمراد، گوں گلام رسول گستا ترء
 درشتت ویر ء چہ نیامء، برزچہ بے رائیں گرء
 مر تلکینی حساب نیست، ٹھی سحت سے ۳ دہ ۱۰ برء
 پوچ و اسکر زرتہ بازیں، پورنت من ڈینبرء
 زہر یانی میل و حچی، گڈ چہ کیل ء ہلگرء
 پُرشت وشت چہ کم سوادى، شنگ و شانگ مُنثارء

نوروز نواب سلام کنت:

لوٹگ جرنیل ریاض نہیں پہ گھزب چہ ہر گورء
 جہالو^۱ ء سردار گل ء، پہ دزکومت و مشورا
 مینگل ء سردار گھمردیں، میر عطاء اللہ سرء
 پیچو ء سردار پکیر محمد، ملو کیں مہتر ء
 ماسنی سردار بلوچ حان، پُر مدائیں مستر ء
 زہری ء دودا حان سردار، گونت پوچ ء پیسرء
 گونگی جرنیل ریاض، پہ گھر و جوش و کھمبرء
 دسر گرت انیں رواں بت، زہری ء گٹیں گرء
 اوداں نوروز ء پگندت، پھو کیتش حالور ء
 بہلیت میں جنگ ء خیال ء، زیات چنڈینیت سرء

زور مارا باز گون انت ، پئوج گیش انت مئے گوزء
 آء گوں ما، جنگ ء نہ پججیت ، سوچوں ماٹھک و ترء
 وت ٹھمارا، امر و پرماں ، ما دیوں اے جاورء!
 ”بیا رت گھگھیریں نوابء، پہ سلام ء مئے درء
 ہے تہ ما بندوں ٹھمارا ، راھدیوں من سکھرء“
 گوشگنت سردار ملوکیں ، بید چہ دودا شوم سرء:
 ”گوش کن او جرنیل ہولیں! مئے سچاریں گپترء
 ماہوں بار کشیں اولاک تی سدانی ، چو خرء
 تی رد و بے رائیں کاراں ، ما نہ متوں پچھرء:
 خیر گوں نوروز ء لوٹے ، سلھ ء شر تاں کن درا
 ما گوشونی یک پہ یک ء ، بے کجام پون و چرا
 شر تاں مہیت یا مہیت ، اختیار انت آرا“
 گھڑتگ جرنیل چو گوجء ، پڑتگ چو گھاتر ء
 گوشتہ دودا بے مڑائیں ، من رواں گستا ترا
 کاراں نوروز ء نوابیں ، وش کن موبیں حاتر ء
 رپتہ دودا سر تھڑیں ، چو بڑھیں باسوگرء
 زرتگ شہباز حان ء گوں وت ، زرتک ء پونچیں برء
 رپنت نوروز حان ء اردء ، پادشپاد و سر درا
 رپچاں ارساں گلگلیں ، ہی جڑیں قرآن من سرء
 زرتت قرآن و گستان ، دانتت دُرو گھیں حالورء
 گوشنت نوروز ء نوابین ، اشتت قرآن ء سرء:
 ”مہیت پاکستان تی شر تاں ، کن یکین و باور ء
 یونٹ (۲) ء بورینیت دتی ، کنت بلوچاں و ترء

کاریت حان ء من قلات ء ،حانی کنت چو پسرء،
 دُر و گھاں بستنت بے مہاڑیں ،گوں نواب ء بُر بُرء
 ہرچی بھاؤل حان نہ مہبت ،گوشت نواب ء پدہرا
 دودا ئی گل گپت دُر و گھنت ،چچ منیاری باور ء
 بازت و پرنیت ترا،من چاہ و گرڈ بیبوکیں گر ء
 سادگیں نوروز مٹرسیں ،پھو نہ بیتی اکر ء
 بھاؤل ء گپاں سچاریں ،گوش نہ داشت تن آجر ء
 دودائی پنتاں ردیناں ،زرتہ چو مروادر ء
 بستگت چٹمانی دودا ،چو پھوئیں جادوگر ء
 ایرش آرتگ چہ بلنگ ء، بہل من بے سوئیں در ء
 کاگھدے مہر کرتہ دتی، پہ بے حان نامور ء
 راہی داتگ پہ شتابی ،گوں پوکئیں حالبہر ء
 ”زیت کن او میریں بے حان ،بیا برس امانے گور ء
 خیر گتگ ماگوں ایوب ء، کنول و قرآن ء سرء“
 آرتہ نوروز ء نوابیں ،شوئیں دودا شکر ء
 شانگر اتکہ میر بے حان ،وت گوں بڑے گنگر ء
 کپتگنت دست ء سپا ء، کرتی بندی منبر ء
 دیمش دات شال ء نہیئیں گلگی کیمپ و بندر ء
 ہائے ہے، پہ نابکار و کجراتیں دُر وال گور ء
 بھیم و ترس ء پہ لگھورء، دُر وہ گنگ گوں مہترء
 کنوم و ملک و نام و ننگ ء، کرتہ سودا پہ زرء
 یات مانیت من جہانء، چو دُر وہبازیں جعفر^(۳) ء

گھڑنت دہول و دماگ دُژمنانی ہر گور ء
 شادمانی گرت و تریڈت چو ہتم واریں حر ء
 موہریں نوروز نواب، بندت گوں شو میں شمر ء
 پر شکت لشکر بلوچ ء، شنگ و شانگ مُنثاشر (۱) ء
 ہر کسے دیمپہ وت نت، بے توشگ و بے رہبر ء
 پت چہ بچاں تو بہکت، برات چہ پھلّیں برادر ء
 سیال اتنت سیالاں چہ بزار، روچے نت چو محشر ء
 دہنز و دہیت نت مہنگاں من، لٹ و پلن سرتاں سر ء
 لاری و جیپاں شتابیں، کچگ و دشت و در ء
 مچ کنتت مرداں مرٹو کین، آرتنت وّر وّر ء
 جگہیں شال ء گیاہیں، دوش دات کیمپ اندر ء
 کیمپے نت یا قتل گاہے، یا جہنم زاہر ء
 گلی کیمپ نامی مشہور نت، بہل و برزا دپتر ء
 گسے آیا وت نہ دیتگ، نیں نہیاریت باور ء
 ما کنوں آئی بیان ء، گوش داریت اکر ء
 نشکے نت نشکاں چہ، شو مین، اشته نازی ہنڈلر ء
 گپ نت آء، مے اٹکنو کین، گوئنت ایش مے سر ء
 کپتگوں نوہ ۹ ماہ پڑیں، ایش لبوکیں جھر ء
 کھر و زلمانی درھداں، وت دیتگوں پہ گھمبُر ء
 چار سد و سی مرد حسابی، ما اوتوں سر پہ سر ء
 سیم و تارانی من نیام ء، ہشل نتت چو جھر ء

ریلپل و گئیں مشیناں گوں، مسلح ہر گور ء
 پہرہ دار گنگ و ٹریلیں، گشتنت بیٹگی جاوَرء
 روج وشپ یک پیم ننت پتا، گھزب چو ڈبرء
 دم دم ء ہکل دیان ء، کاتکت منکر مئے سرء
 دم دم ء گرتنت تگیریاں، جوڑ، مئے واب و ورء
 ہر کدیں یاتائی کپوں، سیائیں جگر بیت بر برء
 لہرکت دل مئے کئی نین سکت من تنگیں ڈوبرء
 لٹ و چوپ و زلم و کھرء، روج گور تنت انگرء
 درد و تیر و کاں درھدیناں، پچ کتکت شب بانوَرء
 پیرو و رنا، جوڑ و نادراہ، یکت ننت پہ گیں گرء
 سیاہ و اسپتی نہت، لٹانی گھوس نت من سرء
 کپتنت و رنا ملوکیں پہ حدائی آسر ء
 پنجہ میریں گوس بشک نت، چو کہ دان من جتزر ء
 میر گوہر حان زرک زئی نت، پلپٹاں آسی جھرء
 ملا سعد اللہ مچنڈیں، کپتکت چہ گھمبرء
 وش تیں محمد حسین انکا (۲)، گوں شیر ء دچترء
 میریں گواہرام گر گناڑی میریں یا کوب کبر ء
 مولوی اشرف گہیں، محمد حیات جوانیں سرء
 احمد حان و میر بدل حان، زرک ء ول ء برء
 آلیجاہ گوس بشک مینگل (۳)، ساول حان سوداگر ء
 میجر جمعہ حان ٹریلیں، بھرام حان ڈایہ گورء
 میر مراد حان موسیانی، راج ء سردار نبرء

بچی نر محمد ملوکیں، وارته کارانی برء
 لعل محمد موسیانی، میر بہاول مانگھرء
 سر چنڈیں مستی حان و بچی محمد اوامرء
 زرک زئی میریں بٹے حان، دژمنانی گیس گرء
 میر ولی محمد گہمردیں، زرک ء ول ء برء
 سبز و میریں جمال حان، سر متائیں گنگرء
 گلام رسول میریں نچاری، دل مکرزیں بھادرء
 ٹھکری راجء سمالاڑی جمال حان پدھرء
 گیہلیں عبدالعزیز حان، کلندرانی پوترء
 شیر شکارانی آسد ماشی بے درورء
 حاجی سلٹاں بنگل زئی، گوں روژنائیں تیمرء
 بنگل و عبدحمید کپتت من آسی بھرء
 بھادر حان بنگل زئی، مردانی پھلیں موھرء
 سردار میر محمد زمان ماشی نام آورء
 چکرء نام ء گراں من، شیرء گوہنڈیں دچترء
 باز ننت ورنا کچنیں، کپتہ آس و انگرء
 بزرگ و شواناں بگر تاں میر و بوتار لیڈرء
 دراہ اتنت من لٹ و چوپ و زلم وزورء ڈبرء
 کھر و زلم ء روجء، یک پھرنت چہ سالء دراجترء
 گوستنت مردانی سرء پخت ماہ، چو روج محشرء
 شیر علی باز میجر نت کیمپء کماں دار زاہرء
 ماشو^(۴) آئی دزکومتت، پٹ انت جکیں دروال گورء

چھت دَستاں شیر علی ء، پَنا نت چو رَسَترَء
 بادشاہ نت شیر علی، جَلادی آنت ماورا
 شیر علی نت چو یزید ء، آ چو شو میں شَمَر ء
 ہر دو چو نر تو لگ ء، ہولا رتنت گوڑ پہ گوڑ ء
 آرتنت مرداں سر گلیناں، چَخت و کرتنت بُر بر ء
 دُوری دانتنت من ڈگھار ء، لَٹش دانتنت چوحر ء
 بارگ و سبزین شَناں گوں، نیلی تریننت درآ
 یا بختنتی پُشت و دیم و پہلو ء، گوں ٹھوکر ء
 یا درتنت گوں ریزاں کبیریں، چَچی سرء
 آسی روک گرتنت سرء چیرء، یا اِشنتنت ہیٹر^(۵) ء
 خون دوین گرانزان چہ ٹنگ دانتنت چو چمگ چہ گرء
 یا کہ پڑیں بالٹی ء آپ ء من بڈ دانتنت سرء
 ریش و بُروانگ و بروتانی یا گوتنتنت موچرا^(۶)
 داگی دانتنت یابت ء، گوں بیٹی، سگرٹ، اَنگرء
 یا کہ مرچاں ساتگیناں، ہُپی کرتنت اندرء
 یائی اوشتارینت شپ و روج، راست، بے واب و ورء
 پھر و روچاں کئے شمار کرت، پَٹگاں گوازینت سرء
 ناخانی گونیک و کشہت یا چہ بُڈال ء درء
 یا کہ اوشتارینتی کین ٹور، سُهبت تن زردیں دیگر ء
 یا کہ آپ ء من تہ ء، دُرائیں شپ ء لُوج کیندرء
 زُلم و کھر و لٹ و چوپ ء، چے گونشاں من ماجرا

چُنْت گَنوڪ بِيَتَت چِه درداں ، کُرَتنت بِيگِواہ چَلَرَّءِ
 چُنْت مگھوزِيں مرد مُرتنت ، لاشِ بُرتنت اَندرَّءِ
 رَبَّ ءِ آوَانِي سَمَا اِنْت ، يَاكِه مَاشُو مُنكرَّءِ
 يَاكِه مِيجر شيرِ عَلِي بَازَّءِ ، جَبُو دِيں پَنڈَرَّءِ
 اِے سزايَانِي بِيَانِ نَت ، گوشِ كَنهت نِيں دِيترَّءِ
 گَلِي كِيپِ ءِ وَرْدِ وَنُوشِ ءِ ، تَهيلِ وَ بَوَرِيں مَاجِرَا
 چَارِ سَدِ وَ سِي مَرُدَمَاں پِه ، رُوزِ بَسْتت كَجَرَّءِ
 چَارِ سِيرِ دَالِ ءِ پِه بِيَلِ ءِ ، آپِ وَ آپَشِكِ سَكسَرَّءِ
 حَاگِيں نَانِ ءِ دُو پُلُكُو ، لِسِ دُو لُنُگِ بَهْرَءِ
 نِيں دِگِه وَرْدِ وَ وَرَاكِ ، نِيں دِگِه چِيئِي سَرَّءِ
 چَاپِ وَ سِگَرِٹِ سَكِّ مَنعِ نَت ، نَا وَ گُڙِهَمِ بَرَّءِ
 نِيں جَامَتِ ءِ اِجَازَتِ كَسَّءِ ، نِيں دِسْتَرَّءِ
 لُوجِ وَ لَنگَرُ ، بِيں بِيَاذِءِ ، كِيَتَمَتِ چِيرِ وَ سَرَّءِ
 حَاگِيں نَانَانِ كِه وَارَتنت ، رِيَسِي دَاتِ لَآپِ گِيَشْتَرَّءِ
 پُوئِي ءِ (۷) تَنكَلَتِ وَرْنَا ، دَسْتِي مَن لَآپِ ءِ سَرَّءِ
 اوداں مَاسِلِ پِهَرِه دَارِيں ، بَجَتِ نَهَرْدِ وَ گَهْمَبُرَّءِ
 دِيپِه دِيَمِ نَشْتَتِ بَرُڙِگِ ، دِرِتِه شَرْمِ ءِ چَاذَرَّءِ
 مِيدِ وَ رِيَشِ گَرِنِچِ بَسْتِه چُو ، پِهَوَالِ ءِ سِلِيں پَرَّءِ
 مِيرِيں گُوَسِ بَشَكِ سَرِگِلِيں ، چُو وَاجِهِ جَدَرَّءِ بُوَتِ دَرَا
 عَنقَا ءِ چُو كَنفِيوشَسِ ءِ پِيرِيں ، لَپَا شَهْتِ لَتَرَّءِ
 كُوَهَسَرَّءِ وَرْنَا چَوَكَلِيں ، لُونُڙَتنت چُو سِيكُرَّءِ
 كِيچِگَانِي مَرْدِ بَوِيں ، چُو دَارِ ءِ هُشَكِ وَ لَاگَهَرَّءِ

پاد کانتت هر کدین ء، گپتی گرانیں سر پراء
کپنتت چو بندا ء گورے ، یاسر ڈهور و تراء
په دپارے ء انتت حیراں، چو واریں نادر ء
پٹی و نادره هم لکنڑ کپنتت، بے آسر ء
نئے نسیب داروگ و درمان ، نئے کہ چچ و بسترا
چه گوشاں ، چوں زنده منتت آ، کہ در کپنتت درء
مرد هدیں باسنت منیاراں ، په وتی گنگلیں سرء
ڈہڈ بنت چو سنگ و آون ، مهور بنت چو اسپر ء
زم هریری گوار کاں من، روک بنت چو انگر ء
زراب و زرنبنشاں لوار ء، بنت چو برپ ء طکرء
ڈیک زوراکاں دینت گوں، وستی چبجیت تاں سرء
یا پروشنتی چه سرین ء، یا کپنت وت چو نرء
جھولیں پٹاں من گورء دارنت ، نہ کنزنت پشترء

(۱)۔ اردولہز منتشر بزاں شنگ و تالاں۔

(۲)۔ عنقا۔

(۳)۔ نوٹ بنگ۔

(۴)۔ صوبدار فتح خان بادیانی

(۵)۔ Heater

(۶)۔ موبچٹت، مودکش۔

(۷)۔ پاجانہ۔ گوہدان، گیت جاہ۔

(۲)

کراچی ءِ مراگاہ:

بشکنہت بیلاں نصیر ءِ یکت و ٹکلیں گپتر ءِ
پہ پدی مرداں بلوچیں، نلشی^(۱) گرتگ دپتر ءِ

مرد و نامردش بوامت، من بلوچی اکھر ءِ:
تانہی نوداں گھباریں، زرتہ زر گوات من سرء
موج و لہراں سنہرینتہ، جھول و نیلپوئیں زرء
پُرشکنت گوزم اُستمان ءِ، من کراچی بندرء
لکھری^(۲) ءِ پت ءِ گیائیں، مچ اتنت گوزر پہ گوزرء

بڑگ و واریں بلوچ و مید و میمن بیر ءِ
زلم ءِ پاد مالیں مہاجر، گرتہ مچی بزتر ءِ
نعرہ ئے تکبیر و ہکلن، زندہ بات نت ہر گوزر ءِ
رہنمایاں سر متابیں، بوتلہ ڈریں گپتر ءِ
مینگل ءِ سردار عطاء اللہ، مھلکشیں موہر ءِ
پنجو ءِ گئوس بشک ملوکیں، کنوم و ملک ءِ رہبر ءِ
زحم جنین پھللیں مری ءِ، سردار حیر بشک مانگھر ءِ
زر ذوالیں بگٹیانی سر، نوابیں اکبر ءِ
تی دگہ ورنہ گہردیں، باز اتنت پہ حالور ءِ
دانتت گوختنانک پرانز دیوکیں، گپت جنتت اے جاورء:
”سامراج ءِ دل کنوی نیں، چو سیاہیں جمر ءِ

کھر و زلمانی دَرھداں ، اِیر دا تگت مُلک ءِ سرءِ
 گٹ و سیت ءِ استعمارءِ، آرتی دیما اَسکر ءِ
 کوش و کُشتار و پُل ءِ پَہ، داتی مارشل لاءِ سرءِ
 زُلم و زور ءِ محکمیتش ، سامراج ءِ لنگرءِ
 جَبرو نادودیں گوں کاراں ، یُونٹ ءِ دانتت سرءِ
 پُروشتہ جمہوری نزام ءِ، نشتہ چو ڈکٹیٹر ءِ
 کنوم و مُلک ءِ گرتہ گروی ، گپتہ رگنی ڈالرءِ
 زُلم نیں حد ءِ چہ گوئنگ ، کھر چہ سگ ءِ دَرَا
 بَور و بیداداں نہ مٹوں ما چد و دیما تر ءِ
 و پتگیں مرداں نیں بُستت ، نشتگیں پاد ءِ سرءِ
 نا پزائتاں نیں بزانتہت ، نا سہیگاں باورءِ
 چُپ و حیران ءِ مہندت در کپہت پہ گھمبُرءِ
 بندگ لوگاں ایمنی ءِ، نیں نہ بیت اے جاورءِ
 ہے گروں حکاں اُلُسی، ہے رو وں کنیز اندر ءِ
 ہے بیوں و ت واجہ مُلک ءِ، ہے دئیوں بیسی سرءِ
 ہے ایوب دنت کنوم ءِ حکاں، ہے ما کٹونی دَرَا
 ہے کہ یُونٹ ءِ پروشیت، ہے سُچیت آس ءِ جھرءِ
 پتندوں امریکی دلالاں ، چوش کہ پاد ءِ لترءِ
 بنداں پُروشوں سامراج ءِ، ہے وتی باؤں سرءِ
 یُونٹ ءِ بَجبر نہ مٹوں ماہتس روج محشر ءِ
 زند پہ جم جہلی حرام اِنت ، بندت سرین و زِرہمُر ءِ
 جہہ جنفت ، دستاں بلا نچت ، انکلاب ءِ حازر ءِ

دہنز و دُوہتاں اِنکلاب ءِ ، پاد کُنہت من کِشورءِ
حکاں جمہوری زِنہت ، چہ و تِسرین و کِلیٹرءِ

(۱) - نقشی۔

(۲) - یک ہندے ءِ نام ءِ۔

کُنیز و بند:

اُشکِنگ ہر دین اُیوبؒ، مردانی تَرندیں گُپتر ءِ
آسی مان آحت من بُت ءِ، بِن رِگِت، شَمشت واب و ورءِ
گُئی شُشک بُت تِس زبان ءِ، دَپ چو جُوریں تُوہرءِ
کِپت و بَحت دَزموش چو کورءِ، ہوشی رَپتِنگ چہ سرءِ
تِنگہت کُنپاں پُر کھماریں، سَررت چو سیائیں حرءِ
لوٹنگ دَلین وزیراں، مَشورِت ءِ پہ گوڑ ءِ
”رِگندت پُہوالیں بلوچاں، دَسنتش زُرنگ چہ سرءِ
گون من ءِ پیڑ پُتنگت چوش، کارنت ہر روج ڈبرءِ
شیرِی کنول انت گون لاک ءِ زندہ نہنیلاں اکبر ءِ
نئے عطاء اللہ ءِ کلاں، نہنیکہ گوس بشک سکسرءِ
کشاں من ول ءِ بلوچ ءِ، آج بِن ءِ چو سیکر ءِ
سوچاں لوگ و مہنگانش، پَٹ و گیاہیں کوہسر ءِ
پُرت و لاگی لپاشہت، حُکمی داتگ افسر ءِ:
”رِگتنگ و بندت بلوچاں، ہر کہ چنڈینیت سرءِ“
حُکم پرماں بُت اُیوب ءِ، پُوجی رُنہت ہر گوڑ ءِ
رِگنت اول من کراچی، جُور جواہیں اکبر ءِ

پد مپد رگپنتت چدو رند ، هر مھکش و رہبر ء
 مینگل ء سردار اتا اللہ ، گوں کنوم ء شار^(۱) ء
 سر گلیں گئوس بشک و سعد اللہ گوں عنقا ، گوہر^(۲) ء
 منگہیں شیر محمد مری ء رگپت و بر تننت گوہندر ء
 ڈاہ و واہو کپتہ شہراں ، دشت و کیچگ ، کوہسہر ء
 آسے مان داتگ ایوب ء ، جُلگہ و دشت و در ء
 ننگ و گھیرت من چکاس ء ، دوری داتگ پدہرا
 زراب گتگ پھلین وتن مے جُلگہیں ، سرتاں سر ء
 ننگ و ناموت ء پہ مرداں ، در کنتت آسی جھر ء

(۱)۔ گل خان نصیر۔

(۲)۔ میر گوہر خان ڈرک زئی۔

بگٹیانی اُرش:

جمبراں بستگ تہاریں ، گرئند گتگ زین^(۱) ء سر ء
 ہار گتگ کنوراں ہلٹیں ، جھر و شپیاں پیر ء
 کیچگ و دشتاں پکھاں ، دیسپہ زید و کاچر ء
 مہنگ و ہکان واہو ، پُرشٹہ ڈاہ من کوہسہر ء
 اُشکنتت پہوال و شہری ، پیر و ورنہ حالور ء
 دُریں زَرَکانی چو کئیں ، پرائز کنتت چو انگر ء
 کنول کنتت مرد سر چنڈین ، کئیز ء نیلیوں اکبر ء

چوٹواں باؤں وتی ما، ہے کہ کشتونی در ء
 شرت جنوں گنگلیں سرانی کوم و ملک ء حائر ء
 ہے ایوب بیت واجہ ملک ء، ہے کہ مابوں وتسرء

(۱)۔ گلیانی یک کو ہے ء نام۔

مکد مانی میٹرہ:

حاکمان ء بے مہاڑیں، زرتہ بھیم و ہر پھرء
 ذراہ مکدم لوٹنتی، میر و وڈیرا سرء
 گون ات میوا حان ملنگلیں، چہ نوتانی ٹکرء
 چوٹ گنگ کھنڈیں دپ ء را، گوشتہ چو کامشنر^۱ ء

دلہتیں گمرائیں بلوچاں، زرتہ گہگیری سرء
 بتگت گوں دژمنان مے، گپتگت سھورو زرء
 پڑپ زبانیں ٹھگ و لُچت، داتگت رد اکبر ء
 ایمنی و خیر لوٹوں ما ادا، ہر جاوڑء
 پر شما کٹوں سرٹکاں، کاروں لاری، موڑء
 تھانہ و تحیل ء کاروں، پہ شمنے حیر ء گوڑ ء
 ماکنوں آباد اے ملک ء، وار و گارت پیسر ء
 اکبر و سنگت نہ لوٹنت، ملک یروت دیما تر ء
 رد دیئت سادیں بلوچاں، آ گوں پڑپیں گپتر ء
 گس مہیت سنگت گوں آواں، گس ملکتی باور ء
 پاکستان اسلام ء ملکت، دوستت آ گوں کاپر ء“

ہو کنتت دُرانیں وڈیرا، ہم مکدم بیرء
گوشتتہ میواحان ملنگیں، رازی داشتگ اندرء:
”بے سلاحوں ما، چچی پیم ء چست بوں داواگر ء
آگوں ہتھیاراں چوکئیں، ماگوں حُسکئیں ڈنگر ء
تو پدئے مارا سلا حان، بوڑی^(۱)، ستمن^(۲)، ما زرء^(۳)
ماوتی ڈیھ ء اش نہنیلوں، زاہر و چیر اندر ء“
اشنگ میوا ء ٹوکاں گل کنگ کامشترء
داتہ پرمان در زمان ء، گوشتی جہلی افسرء
میوا حان ء دے سلا حان، تیر و توشگ ہم زرء

(۱) کشت

(۲،۳) ٹوکائی بلوچی نام

میوایا گھی بیت:

زرتہ میواحان ملنگیں گیسے ۲۰ رنپیل بیر ء
گوانک جنگ بیلاں تریلیں، بیاروں نین کوہسر ء
آختنت ورنہ سرچاریں، زیت پہ ترہڈ و ہلگر ء
تاہو و جاٹو چوکئیں، گوں خدا داد بھادر ء
بشکلی، ہیبت و دیں ممد، ہم جوئند حان گیور ء
رپنت نوتانی تریلیں، تیر و ٹوپک بھتر ء
بختیار، دڑو، ولی ممد، دراہ کہول ء بیر ء
جنگی پیرزانی ء بچاں، واہ واہ انت سد بر ء

بسنت ہتھیاراں پہ جنگ ء، دُراہ سُنتت چو گرو ہمبر ء
 بیتہ میوا حان ملنگین، سر مچارانی سر ء
 گپتہ کوہ ء دُہگ ء را، داتی ڈاہ کامشتر ء:
 ”اُھلٹاں تئی ٹوک و پیراں، موکل انت بیاین ترا
 ما، بلوچستان ء بچاں، نگ گنگ پہ مادر ء
 من وتی مُلک ء ما نہیلوں، چوتی پیہیں حر ء
 نئے ترا ما دلجہ منوں نئے تئی ڈکیٹر ء
 شرت ولونگ مئے امیشنت، یونٹ ء پروشہت سر ء
 رہراں مئے یل دیہت دُراہ، گوں نوابیں اکبر ء
 درکنہت شُما، مئے چہ مُلک ء پوچ، ملیشا، پیر ء
 صوبے ٹہینہت بلوچ ء، وت ارادی ء سر ء
 شُما اگاں منہت مئے شرتاں، شنگ کنہتیش پدھرا
 گرنہ منہت، ما کنوں دست ء جواراں گو شرا“
 ورتہ دپ کامشتر ء نیں، داتہ پرمان ہر گور ء
 میوا نوتانی فرارنت، دُروہ گنگ بے باور ء
 ہر کہ گوں میوا ء بندیت، دُژمن انت مئے پدہر ء
 پلٹن و پلپس و ملیشیا، ہر جہ گندنت آرا
 ہے گرنٹ و ہے گشتی، چو نہار و رستہر ء

میوا سلاہاں پلپت:

بڑگانتت یک سرٹکے، گینگ ء گھی بُر بُر ء
 چار ٹوپک گون اتنتی، بد رکھ او شتاتت سر ء

زرتہ میوا سر مچاراں، چارنگ گینگ و گوڑ ۽
 پیرے رتنگ اناگاہ، گپت و بستش بھسّر ۽
 ریشی ساتگ بدرکھانی، تُو پکاں کشت چہ گوڑ ۽
 کار ۽ اوزارانش سوحمہ، تو شگ ۽ بُرت گوں حر ۽
 زار و پریاتاں جنان ۽، چسنت گھی و تر ۽
 نئے پلپس ۽ پیتہ منتا، نے تحیل ۽ آپر ۽
 ہریکے چیر پیتہ لوگ ۽، گپتہ ذال ۽ باگر ۽

میوارمگ ۽ بخت:

ڈیرہ ۽ دُڑیں پلپس ۽، چو چلنڈیں رستّر ۽
 پہ پل و لٹ مچی کرنت ہمیش و بُز باز گیشتر ۽
 پرتنت کوہ دیم ۽ زبادیں، تھانہ ۽ نژیک تر ۽
 روچے میوا ۽ چوکاں، چارنتی مس چر ۽
 بیڑی دانتت چو پلنگ ۽، شنگو، بازیں شانگر ۽
 مچ کنت ہمیش و بُزاں، بُرتنت رمگ سرتاں سر ۽
 ٹہک و ٹیک گرتگ پلپس ۽ در نہ کپنتت چہ در ۽
 پکنت سچی، سر مچاراں تن دو ماہ ۽ گیشتر ۽

نواب اکبر ۽ لوگ تلاشی:

آحتہ جوگی بے حیائیں، باقی نالت ^(۱)من سر ۽
 بجور بختی نان و نپہ، وارت مدام چہ اکبر ۽

اڙت و نام په دښوس ء ټک پښت تن محشر ء
 ذات ء لوهارے چگھل چکت ، ٻیټه دوری چو خرء
 ټیرگ و ټران جنان ء، حالی داتگ افسر ء
 ټوپک و بازيں سلاحے، چیری داتگ اکبر ء
 لوگ ء جوانی ء بلداں، زاناں چیریں گوئدرء
 ټھک جنهٔ باڑی ء ریش ء، لڙتی سیائیں خرء
 بھومیا پیگ پلیس ء، آرټس کوٹ ء اندر ء
 پُروشنتت کلپاں سوگھنیاں ، سرنتت چو گھاتر^(۲) ء

مھوریں دیوالاں ڙپینش ، فرشی پُروشنتت بُر بُر ء
 کشتتی مال و مڙی ، دڙنتت سھور و زرء
 بُرنتت ہتھیار گراں بہائیں، تیر و ټوپک ، جاگر ء
 چُچ آنتت زرکانی بز ریش ، بستہ پاگاں مس سرء
 ټوک دپ ء گواچار کنان ء، گرد گرد و بھترء
 لیڑ میں چمان گوں دیستنت ، آرسی ریھکننت گیشترء
 ڙی، ایس، پی گون نت پلیس ء، آرتی جوگی ڙرواز گورء
 لڙنتت لوگ وحویلی ، پُروشنتت ماڑی ، گواتلگرء
 دیستنت زرکانی بُندین ، ڙیرہ ء لڙت و پُرء
 یکے ء منټا نہ پیگ ، در کپیت دیما، ڙرا
 پہ بلوچی ننگ و نام ء، نڙر بگردینیت سرء
 ننگ نہ گرتنت کم گشاداں ، چو بگھائیں ټمُبر^(۳) ء
 نڙنگ و گریھنتت گوں ذالاں ، چادراں گرتہ سرء

اشتت نَشْتِ^(۳) پُر میناریں، یات مانیت دَپُزْءِ
ہول کُتگ ڈُٹلیں پُلِیسْءِ، کوٹ و ماڑی گواترْءِ
گون نِت جوگی بے حیا نین، حیرت چارت ہر گوزْءِ
مَرَّ و^(۵) یمْءِ گوں گُر کاں، شُت پُو ساں دَر، دَرءِ
دم دم ءِ سوج دات پلینتاں کجراتیں ناشرءِ

(۱)۔ لعت (۲)۔ ٹچر (۳)۔ ٹھلام

(۴)۔ نَشْتِ (۵)۔ یوزر

کھینا (بکال) ءِ گرنت:

کھینا ملْ ءِ گپت و بسنت مرَّ و ءِ گپت ءِ سرءِ
کینتی بے مہاڑ ءِ، دے نواب ءِ حالورءِ
چیرت ہتھیارِش اسیلیں، من گجا وچکڑءِ
کئے کئے ہمشور و سلانحت، چے گمار داتگ ترا؟
مرجا کھینا ءِ سگت ءِ، واہ، واہ باتش سرءِ
بیوسیں بکال ءِ زبگ ءِ، جس انت آب و جوہر ءِ
رضوی^(۱) ءِ دیما نہ بھکھت، داتی پَسو چو نرءِ
نوکرے یاں من نواب ءِ، تی نہ زاناں گیشترءِ
پاہوعِ دار ءِ برے دی، ٹوک امیشنت تاں سرءِ

مٺ و پيش بوگی ءِ سرء:

اُشنگ ميوا، ملنگين، ڏيره ءِ لٺ و پُر ءِ
 آسي مان آحت من بُت ءِ، بِن گپتہ جان چواشگر ءِ
 زرتہ گنگهين سرچارا، ججنگ چو گروہبر ءِ
 ڏيکي داگ گول پليس ءِ، مٺ پيش بوگی سرءِ
 هشت اتنت کل سرچارا، پليس چہ هشت گيست گيشترءِ
 ٺهڪ و ٺيڪ پتنگ دمان، ريھتڪت تير چو انگر ءِ
 سئو و چار کپتت پليس ءِ، وارنتت تيراں ڏوبر ءِ
 سڀتہ سھور موشين سرون، ڏي، ايس، پي ءِ بانور ءِ
 کپتہ من سنگاں شگون ءِ، وٺي کلمہ سئو بر ءِ
 ٺي و لاشاں چنان ءِ، جست پليس حاڪ من سرءِ
 سوب گنگ ميوا ملنگين گپتہ بير ءِ پدھرا

ميوا، مري دنگ ء:

ٺٺاں پٺاں گڏ کنان ءِ، ڏي، ايس، پي چو رستر ءِ
 شت وٺي ارد ءِ مڪيسين، حاڪي دات كامشتر ءِ
 رنڀنگ گرائين پليسي، شال و پنجاب، سڪھرءِ
 ديته ميواحان ملنگين، اردو گرائين لشڪرءِ
 گول وٺي پيرين چوڪان، اشته زركاني گر ءِ
 رپتہ گول پھلين مرياں، بستہ پھلو رهبر ءِ
 گول بڏباني مير وزير حان، پيتہ سنگت کوھسر ءِ
 مير ڪريمو لانگھاني، هورنت اوداں پيشتر ءِ

کاہان ءِ شہرِ تیج:

زرتہ بڑے سرچاراں، میر وزیرجان گینگر ءِ
 میوا حان گون بنت ملنگیں، گوں وتی ہشت کنگر ءِ
 لانگہانی میر کریمو، ہور گوں ٹونڈو سکسر ءِ
 اشتت کوہ ءِ میزین ءِ، گڈ چہ دہنزین دیگر ءِ
 کاہنلو^(۱) شہر ءِ گیاہیں، ریہتکتت پھرے گڈ تر ءِ
 اردو بنگاہ ءِ پلیس ءِ، گور تننت تیرانی بھر ءِ
 حیواں سوحتت دو پٹیں، مال و مدی، دستر ءِ
 لٹنت ساست و سامان، ورد و راشن دہنر ءِ
 دانتت تاوانے پلیس ءِ، ارد کتتت چیر و سر ءِ
 بستتت بڈ پٹت ءِ دو بندی، کرتنت نزمین واتر ءِ

(۱)۔ کاہان

پلیس ءِ گوں ڈیک ورننت:

بانگاہ ہردیں تنگہیں روچ، کٹھت اچ کوہ ءِ سر ءِ
 زرنب و زرانب ءِ گوں پلیس، مچ بوت چو ہلک ءِ باہر ءِ
 لڈتنت لاری و جیاں، پہ نہیب و گھمب ءِ
 سرچارانی من رند ءِ، کپنتت نیں داوا گر ءِ
 کنوم ءِ سر دہنزین چوگاں، ہیل انتت من راہسر ءِ
 شنتنت گٹ و ہلنگاں، چو پلنگ متناظر^(۱) ءِ

ڈیکي وارتنٽ گول پليسء، سُهبت تن دهنزيں ديگرء
 گرنٽ تنٽ توپ گلہ داريں، جسکتنت کوه تهر تهرء
 ترنگلي گورتنٽ مشين گن، لچھاني جيهرء
 تراحک و ترهيك نت توپکاني، دهنزو و ديهيت نت من سرء
 ميوا نوتاني ملٽنيس، جنگي دات چو حيدرء
 مير وزير حان نامدارين دوست نه داشت پلسي سرء
 پنج وزير حانء گهمردين بيڑي دات چه هر گورء
 گازی حان، جواں حال بڈهاني، جنگ کنتت پيداورء
 ٹونڈو و ميرين کريمو لانگهاني بهنرء
 ڈيکي دانت گول پليسء، بے مسال و درورء
 بشکلي، هينيت و بهتيار، هم خدا داد چو نرء
 بيرين زر کاني چو گاں، جنگ کنتت چو مانگهرء
 نئے مري نت من شمارء، نئے بگئي گڈ ترء
 هر يکے زفندان جنان نت، ننگ و نامء پترء
 هر يکے بيڑاں ديان نت، دوميء چه پيسرء
 خون اوار بيتنت بلوچء، کوم و ملکء حازرء
 پرشت پليس سياين پرنگء، اشته کوه و ڈينرء
 لاشگاں زر تنٽ حسابي، پانزده چه سهورين زرء
 گيش اتنت پئي چه گيستء، ديستي هر کس زاهرء
 لڈتنٽ لاري و چيياں، گر تنٽ گريوان واترء
 سرجمء گشنٽ بلوچين سرچار من بندرء

سھور رود ۽ سمرء:

روج وشپ گوستنت هے ٲيم، جنگ و چوپ و هلڪر ۽
 روچے من دگ و سرتڪ ۽، روچے اردو و بُدر ۽
 روچے من کوه و هلنگاں، روچے من دشت و در ۽
 ڏيڪنت مرداں مگھوزيں، گول ٲليس ۽ هر گوڙ ۽
 دانت گرباني سرائي، کتوم و ملڪ ۽ حائر ۽
 روچے من روچاں و داريں، حالش داتگ چھبر ۽
 رنڱس، گرائيں ٲلبيے، سوارين لاري موڙ ۽
 سرمچاراني من رند ۽، زرت ٺي و ٺمبء
 جهه جنت مرد سرمچارين، چو ٲنگ من کوهسراء
 ديمپ تنڪاں سرڙهورين، چارنت گيگ ۽ گوڙ ۽
 بستنت سھور رود ۽ کنارء، برز و تنڪين راهسراء
 برز چه او تانے ۽ ڳڻه، روج آحت من سر ۽
 ٲوچ پيدارنت ايوب ۽، چو گرازين رستراء
 ترا بخت تيراں گلڻي، شيڪنت چو تيز ٲراء
 سٲنت سياديميں ٲليساں ٲشت و ديم و ڏبڙ ۽
 جست نت بازين سر تهر ي ديمپ گلڻي سنگر ۽
 ڏيل کنان چو سنگ و ڏوڪاں، وارنت تيراں ڏو بر ۽
 ٺامي و برين (۱) و مشين گن، لگنت ٲه کھمبء
 جنگ گنگ ميوا ملنگين، چو مزار ۽ وٽسراء
 واھ ٲه زرڪاني چو ٺاڻ، بهيت و بهتيار نر ۽
 لڪھ ستا بچ ۽ وزير ۽، جنگي داتگ مانگھر ۽

گازئی و ٹونڈ و مریاں، مرحبا انت سد برء
 جنگ کنتت دُراہ سر مچاراں، پہ مڑا و جوہرء
 ہٹک و ٹیک نت تو پکانی، سھب تن زردیں دیگرء
 ہپت پلپس کپنتت من ڈوکاں، ہپدہ کاپٹی من گوڑء
 آحتہ استینے رچو کیں، بوتلمہ تڑ ندیں جیہرء
 گوڑتگ ہورے بے مہاڑیں، کچگ و کوہء سرء
 کنور و شیپ و جل پرائیں، آحتت تڑ ہڈ و ہلگرء
 شپ پدا سیاہ و تھاریں، چچ کت سیائیں چادرء
 سر مچار گڑ نتت ہلنگاں، پلپس من اُردء پاکھرء

۱۔ بزین گن یک تہنگ ایت۔

علی بشک کلپر بگٹی:

کلاں نین پھلپیں مریاں، جنگ و چوپ ہلگرء
 ڈیرہ بگٹیء کوہستانء، کناں من واترء
 پیرا گردیناں دمانے، نشک بنداں گپترء
 واہ، واہ، سد مرحبا، منشی علی بشک کلپرء
 کنوم و ملکء پہ منیارء، چنڈینت گہگیری سرء
 جبر گے آحتہ دلء، دیستہ ہدیں داوا گرء
 ہول و لٹ و کشت و کوشء من بلوچی سپنسرء
 گوانک جنگ پہ نیل و یاراں زیرت مرداں! مردورء

کپتہ مئے چکّے منیارے، بہتت نیں واب و وِراءِ
 دژمنان بُن داتہ مُلک ء، نگ کنہت پہ مادراءِ
 لشکر و گرائیں سپاہے، ریختہ دژمن مئے سرءِ
 سامراج پُشت انت ایوب ء، پہ یلکین و باور ء
 وینام و مسر و شام ء، آسی داتگ سامراءِ
 زلیں امریکہ ہرؤکین، گوں وتی سھور و زر ء
 بڑگ و واریں اُلٹاں، جنت و چوپیت ہرگور ء
 ہرُجا دَلانی پُشتیں، چست کنت ڈکٹیٹر ء
 دنت سِلّاحاں بے کساس ء، توپ و بالی، بَجبر ء
 پہ مگھل روپیں سپاہاں، حرچی دنت سھور و زر ء
 ما سلینیتی گوزوریں مُلک و کنومانی سر ء
 تاں بَجَبُنت بزرگ و کاری و دہکان بَجبر ء
 دائی محتاج پینت، چاروک پر آئی ٹلر ء
 مردی ء شان ء دَرِنت، گر ما یونسپوں بَستر ء
 بیانت امریکی دلال گوں زلم و کھر ء لشکر ء
 زینت مئے مات و گہاراں، بُرنت براتانی سر ء
 ایشی ء بَجبر نہ متوں ما، تہ روج محشر ء
 ما گھلام کس ء نہوں، نئے کمبڑوں نسل و بر ء
 و اجگوں مُلک ء وتی ما، مٹوں گوں داوا گر ء
 کنوم و مئے مُلکے جتا نیں، سیم و دنگی پدہرا
 چوش کہ اوگھان و ارب، ایران و ترکی کِشور ء
 مئے بلوچستان نشکنت، ہن جہان ء دچتر ء

نئے زنگ ایش ء چہ کس ء، نے دیونی کجہر ء
 پشت و پڑیاں چہ، منیکنت، بیت مے تاں محشر ء
 بیات بیلاں سر مچاریں! سنیل کنہت گیگ و گور ء
 جہہ جنت، بندت سلا حاں، در کہت من کوہسره
 ننگ کنہت پہ برات و گہاراں، ننگ کنہت پہ مادره
 پوچ و بنگاہانی پروشہت، دہنز دیہت دشت و در ء
 دژمن و دروہانی حوناں، گوں رجت گٹ و گر ء

لاکھا پکیر ء کوش:

رُبُنت و رنا چو کیں، باز چہ زرکانی بر ء
 زرتت ہر جنگی سلاہے تیگ و تو پک، ججہر ء
 بستت گوں منشی علی بٹک، سر مچاریں کلہر ء
 درشتت من کوہ گٹاں، زیت پہ ترہڈ و ہلگر ء
 گوئتہ منشی سر مچاریں، بیل و یاراں پیسر ء
 ”ہر بگٹی بے کہ بتگ گوں ایوب ء لشکر ء
 دژمن انت مے کوم و ملک ء، زندہ نہیلوں آرا
 اولی مے دست شکار، لاکھا پکیر انت پدہرا
 باز کتگ شوم ء چٹھلی، چ کتگ سھور و زر ء
 باز بلوچ داتگ من بند ء، باز کشائینگ گور ء
 وارہ باز مالان بلوچ ء، دوری انت چو پندر ء
 زند پرایا نین حرام انت، گوری لوٹیت باگر ء،
 سنج کتگ لاکھا پکیر ء، بور من روچے ظاہر ء

بچي جان محمد دی گون نت ، یکے دومی ، دوران گوزء
 دیمپ سببی ء گیا بین ، داد و دربار ہاتر ء
 ملکیت راہ ء اش بستت ، لون شو ء کھنڈگ سرء
 دوشم و رنگ ء چلنگ ء ، گوشل و منشی پر ء
 شیکتت سھوریں سرونان ، سُنپنت ہمکین پنڈرء
 پیگی چٹ گپنت تلاراں ، حونی درهنز کُرتنت گر ء
 جان محمد سر شگلوں بوت ، وارته لچے ڈو بر ء
 بچ و پت کپنت چگھلئیں ، درته لاپ ، حاک من سرء
 چستہ سببی سر ڈھوری ، چو شپارکین رستر ء

گھدارانی پیرا:

ہر دیں بستت کجراتاں ، سر مچاریں اکبر ء
 وریس و شاتمانی کنان ء ، لوٹیتت گلام حیدر ء
 ”نیں ترا سردار ٹھینوں“ گوشتی وت کامشتر ء
 ہے بگش ، اہے بندو بوجی ، ما دیوں موکل ترا
 گوں پلپیس ء دزکو مکی ، کار بکن بے جاور ء
 گل فراری بیانت دست ء ، یک پہ یگت و بھترء
 اکبر ء آئیں ما نہیلوں ، بچ کدی پہ واٹر ء
 ملک و میراث ، مال و مدی ، گلاں بشکاؤں ترا
 کپتہ جرس و بوجہ لاپ ء ، منہنگ گلام حیدر ء
 اشته کومی نیں منیار ء ، دُروہ کنگ گوں پترء
 وشی و بوگاں کنان ء ، گرتتہ چو داوا گر ء

چو نہ زانگ کم نسیب ء، کپتگاں آسی بھرء
 پہ ایوبؑ و اجہکاری، روچے بانیناں سرء
 دُژمنی کلئیں بلوچ ء، گراں کپیت ہر کثورء
 یک گلام حیدر جی چئیں، حیرت کنت سد شمر ء
 ڈیھ ء گھدّاراں گلے زُرت، چرپ کنتت ریش و سرء
 پہ ایوبؑ زَرّ و داداں، بیتت باڑی گیشترء
 ٹکریں میاں حان مسوری، پاگی چوٹ گرتگ سرء
 لوٹگ داد و دھشٹاں، باڑ و گھداری برء
 کنوم و مُلک ء دُژمنی ء، گوئستہ چہ ہر مُنکر ء
 داگ گھنیرت و حیاؑ، زُرتگ پٹان من سرء
 لیڑ میں پچماں گوں بند بیت، ٹوک کنت اے جاورء
 سدر ایوب ء ما گھلاموں، منیلیت انگر اکبر ء
 موسے ^(۱) ء پادانی زیروں، مادپ ء گوں لیترء
 داگ دربار و کھلتاں، باز مارا شیرء
 مانہ زانوں کنوم و مُلک ء، زَرّت پمّا پسرء
 ہر کہ مارا دنت زراں، مابوں پالام چو خرء
 خدمت ء اوشتاگوں ما، چو کہ جدی نوکرء
 جوگی پیش ء بے حیانت، ہے پہ آدم کلپرء
 ششنگی ریش و گلاکٹ، بستہ جوپی پہ زر ء
 سرمچرانی بدی ء، بستہ گوں گلام حیدر ء
 داگ تاوانے مزائیں، سر چاراں ہر برء
 دروہ و ٹھکی ء گشائیتہ، چوکاں گیشتر ء

پَر میناریں اِشتہ نِشے چو مزاری شَرّ (۲) ء
 کوم پشیں مرداں نہ بشکیت ، ہج وڑے او پجمرء
 کئیت یک روچے حساب ء، پہ یکین و باورء
 جاوس و گھدار و باڑی ، شر جعت پنچاں سرء
 ہردیں آء، چکنت وتی بے آہیں کشتانی بر ء

(۱)۔ جزل موسیٰ حان۔ گورزون پونٹ

(۲)۔ شَرّ نامی مزاری ء بگلیانی سرء جاسوس مقررنت

گلام حیدر بگلی ء کوش:

میر گلام حیدر رَیـجو، پہ ایوب ء آسرا
 زرتہ گوں کوم ء بدی ء ، رُو ملاس (۱) و زاہر ء
 دُروہ ء کوشارینت کبیل (۲) ء، ناروائیں دادگرء
 پیڑتگ گوں سرمچاراں ، روچ وشپ چو منکرء
 کپتہ من کوم ء تہہ ء، چو گرک و سیائیں رسترء
 باز گرائینتی گہمرداں، داتہ کنیز ء گیشترء
 لٹ کنائیتگ گسانی ، مال و مدّی دھترء
 گوں پلپس ء بیتہ ہمراہ ، سھب و شام و دیگر ء
 سوحتہ دل گنڈین یلانی، جُش جُشان و مر مر ء
 گرتگنت شنور و سلاح نیں، بیتہ بیوس ہر گورء
 ہے بروں وت چہ جہان ء، ہے بدوں راہ حیدر ء
 در شنگ بُرے یلانی ، بیتہ مُنشی من سر ء

بھتیار، پاندھی، کریمداد، موجدلی چو گرو ہبر ء
 ریبھگنت سونی ء شہر ء، گڈچہ شام ء لنگر ء
 توندیں پاد موشاں گران ء، اٹکت ت لوگ ء درء
 پہرہ دار او شتاتہ ٹلیں، گبھتہ کوچ ء جاگرء
 سبتی تیرے ناگتینی، دوری دات چیر و سرء
 پبھتنت تیراں شپارکیں، دوری دانت پترء
 دات ایوب ء دسبرادر، کار پد ء تہلیں برء
 نہمیت پدا پاک ء نہ بندیت، نئے کھلتاں کنت گورء

(۱)۔ براہوئی لہوایت بزاں دیم پدیم پدراہی۔ ایدیرچیر بوگ ء۔ (۲) جنگی فیروزانی ء بچ۔

حان محمد کلپر:

لج و گھبیرت داتہ گور موش، حان محمد کلپر ء
 ناروایاں پلیس ء دیستہ ہر گنڈ و گور ء
 لٹ و پل، گشت و کشاراں کچگ و دشت و درء
 کنوم و ملک ء ننگ و گھبیرت، حونی جو شینتہ سرء
 مچ کتگ بڑے یلانی، سر مچاریں گنگرء
 بستہ گوں گنٹلیں پو گاں، گرتہ چچی بز ترء
 ریبھتہ من اُرداں پلیس ء سندھ ء گنجیں سبسرء
 داتہ تیرانی شلیکاں، جور گتہ واب و ورء

راجا چاکرانی:

اُشکتہ راجا من سندھ ء، کوم و مُلک ءِ حالور ءِ
 بستہ سرین ءِ پہ کومک ءِ گوں پراتاں، شانگر ءِ
 لرزتنت آئی چه نام ءِ، سندھ ءِ اسپر تھر تھر ءِ
 ڈنگی و کوش و پُل و لُٹ آئی کارت گیشتر ءِ
 پہ ہمے کاراں نہ وِشیں، جتگت چه اکبر ءِ
 کوم و مُلک ءِ پہ میارءِ، نیں پدا کُت واتر ءِ
 گپنگ کوبانی ہلنگاں، چوش کہ بالاچ گینگر ءِ
 رتحت من اُرداں پلیس ءِ ہر شپ ءِ چو ڈر ءِ
 بے پزا ءِ کشت و لُٹ، تھانہ، تحیل ہر گور ءِ

میوا حان و ازگرد کنت:

میوا نوتانی ملنگین، چه مری ءِ سیمسر ءِ
 زرتہ زرکانی چوگان، گرتہ وِشیں واتر ءِ
 لوٹگ دروہ سرچاراں کوہ و برزیں سگر ءِ
 منشی و راجا پلنگین، حان محمد کلپر ءِ
 بیتنت بگٹی مردوکیں، بیچہ برزیں کوہسر ءِ
 کرتگت شہور و سلاحاں، جنگ و چوپ ءِ گیشتر ءِ
 ہور و یہ مُشتیں مرگت ءِ، کُرد، کُرد و وِر ءِ
 ڈاہ بُرتہ چاری پلیس ءِ، حالی داتگ منکر ءِ
 لرزگے زرتہ دیوسان، کپنت شنبہی ہر پھر ءِ

بستنت اُردانی چپ و راست، کوٹ و گرانیں سنگرء
 ہر شپ ء رختتی چک ء سرچاراں، جیہرء
 شام ء تاں ملائی بانگ ء، نہشتش پہ واپ و ورء
 ہر شپ ء دریس نت یلانی، ٹوپکانی کھمبر ء
 تن دو ششاہ ء برابر ٹپش اے جاور ء

بوگی وڈء سرء:

روچے نت روچاں چہ ترندین، مرد و نامرد ء سرء
 جُنتنگ پڑجے گرانیں، پلپس گون نت رہبر ء
 راہی بستنت سرچاران، بوغی وڈ ء بانور ء
 دهنزی رُستگ دیر من کھورء، بُرز بیاں چو گُکھر ء
 سرپُشت ورنہ سرچاریں، کوہ و گئیں تیر ء
 بیتت سہرا چپ پلپس ء، آحتت وڈ ء ڈوبر ء
 شیکتت سھوریں سرونہاں، لُڈکتت جیپ بھنرء
 گونہنت توپ و مشیں گن، داں دے چو نمبرء
 ٹہک و ٹیک پیگ دمانے، جہل و بُزا، ہر گورء
 اشتت سر دہنزیں چو کّاں وڈ ء خون لوچیں گرء
 پہ وتی بُزیز ہلنگاں، کرتنت وش وش واترء
 پُوج کوہاں دهنز دیاں بُوٹ، تاں کہ زردیں دیگرء

ڈائر تنگ ۽ سرء:

سرچاراں حالی داتگ، آحتہ روچے چہر ۽
 جُننگ سیائیں پلِیسے، چوش کہ گوات ۽ اوتر ۽
 باز سِلاح، ساست و سامان، جنگ ۽ گون نعت شبر ۽
 بیڑ دیان ۽ کنیت گول توپان، سرچارانی سرء
 جہہ جنت و رنا پلنگیں، زیت پہ ترہڈ و ہلگر ۽
 لیڑ گراں، جھٹاں دیان ۽، درشتنت چو گروہبر ۽
 جنگ جہہ و بومانش^(۱) بستنت، ڈائر ۽ تنگ ۽ سرء
 نشنت من گھڈاں^(۲) کرار ۽، ہیل پہ داوا گر ۽
 ساہتے گونڈین نہ گوننگ، آحت پلِیس من و لر ۽
 پیہنت تنگ ۽ تہارین، تیراں وارنت ڈوبر ۽
 ترونگی گورنتت سرو نان، بُوڑی، ستمن، مازر^(۳) ۽
 راہ نہمت دیم جنزگ ۽ پہ، نئے پد و پد واتر ۽
 گٹ نعت نیام ۽، پد و دیم بستنت میوا نگر ۽
 شیکنت تیراں و کابی، کپنتت مرد چیر و سرء
 توپ حانہ پد پدانت، دیستہ ہر دیں ڈبر ۽
 جلد و اشتاپ ۽ کمانی، دیریں چنئے ۽ سرء
 اشته توپاں کلہ داریں، آچی داتگ بھتر ۽
 گرننتت توپان دمانے، من ہلنگ و کوسر ۽
 کرتنت واتر سرچاران، اشته بوم و سگر ۽
 نالنت پٹی پلِیس ۽، جہل من تنگ ۽ بھتر ۽
 کپنتت لاش منکرانی، سنگ و ڈو کاں دہتر ۽
 کئے بزانٹ پخت مردی مرتنت، بیتت پٹی چکر ۽

(۱)۔ سگر، مورچہ (۲)۔ مورچہ (۳)۔ ٹوپکانی بلوچی نام۔

(۱)۔ سگر، مورچہ

ڈوئی وڈے سرء:

رینگ روچے پلےس ء گڑدے دیمپہ کچر ء
 پہ پل و لٹ ء چہ زیداں، میش و بڑ چو رستہ ء
 دی بَسنت سرچاراں، ڈوئی ء وڈ ء سر ء
 داتش تیرانی شلیکے، یک دمانے زاہر ء
 کپتہ یک بے ننگ و نامے، وارته تیرے ڈہڈر ء
 سنے و چار ٹہن و ٹوری، دست و پاد و گلر ء
 جسنت باڑی، اشته مالان، سر پہ وت حاک من سر ء
 سرچار ایر آحتہ درنگ ء، پہ مزاری بلگر ء
 زرتت ٹوپک و امیلاں، کشتتی آج گور ء
 ہکلاں برنت مال ء، دیمپہ زید و کچر ء

دوئی ء سرء:

اُردے بت گرانیں پلےس ء، دوئی ء بھینٹ ء سر ء
 انلو، زر کانی ء دنگ بت، نشت مزاری شانگر ء
 شنور و مُسَلت کرتہ روچے، سر مچاراں پیشتر ء
 من شپ ء ریہتکت اناگاہ، گور تنت تیرانی جھر ء
 سوختک و بن دانتی اُردء، شتلو، شانلو، ہر گور ء

ڈیرہ بگٹی تحصیل عِسرء:

ڈیرہ بگٹی کوہ بُن ء، بستت پلّیس ہیڈ کواٹر ء
تھانہ و تحسّیل و لیوی، مچ اتنت گورّ پہ گورّ ء
لہّت و بستت گھریباں، ناروا و ناشرا
روک کنت شہرء گیاہین، زلم ء لبوکیں جھر ء
اشنتت ازت نئے پہ کس ء، نہدیکہ نگ ء چادر ء
گشتت من شہرء گلیاں، چو بدیں جاناور ء
سرچاراں حالی پیگ، بُن کنتت چو انگر ء
بیڑی دانتت یک شپے، من تھانہ، تحسّیل ء سر ء
گورنتت تیراں جھر جھرینان، گشتت سے چار منکر ء
تُرس و بھیم زرتگ پلّیس ء، گوں تحسّیل ء آپسر ء
دائیں بستت رواجے، سر چار اے جاور ء
شپ حدیں من چنڈگ ء آحت، گورنتت تیرانی جھر ء
لہّت و گشتت و برنتت، تھانہ، تحسّیل، دپتر ء
روچ ء روژنائیں پلّیسے، نیں نہ گشتت شہر اندر ء
بدرنتت من لوگ و باناں، ہے من کوٹ و سنگر ء
چننتت چاوانی زلم ء، مرو جن تاں آہر ء

سنگ سیلا، تھانہ عِسرء:

یک شپے چیر و اناگاہ، سرچار چو گینگر ء
رتحتت سنگ سیلا ء اُرد ء، ناگمانیں ڈبر ء
گپتگ و بستت پلّیس ء، لہنتت مال و زر ء
ریڈیو، دست ء گھڑیاں، تیر و توپک ڈھتر ء
کمبل و لہپ و رزانان، مال و مدّی گیشتر ء
توبہ پر ماتنت دیوساں، چہ پل و لٹ دینتر ء

بھتیار دُرو و شہادت:

بھتیار لُجّ، پیروزانی، گوں دگہ پنچ کنگر ۽
 درو و سیوا و میاں، گوں مراد بٹک بھنگر ۽
 ہیڑ سریں سیستاں دی گون نت، ہم ولی محمد چونر ۽
 لُئیئت باز مال و اُشتر، چہ ایوب ۽ نمبر ۽
 بھتیار ۽ دست من جنگ ۽ پُرشٹ و بستت من گور ۽
 زرتہ رُنبے چہ پلپس ۽، شو میں آدم کلپر ۽
 بستت راہ ۽ بے سواداں، نشتت کوہ و ڈینبر ۽
 کاحتت بگ ۽ ہنگان ۽، سرچار بے تاہر ۽
 سیسی نیمروچ ۽ ہلشکاں، رستت کنھی ۽ سر ۽
 تراہنتت تیراں پلپس ۽، بھتیار کپت چیسر ۽
 سیستان و میان، مراد بٹک، سر ڈہور بیتت درا
 اشتت سنگتاں ٹریلین، بستت نامرد زاہر ۽
 سرچاراں گرتت لُجّ، پُشتی سے سد بر ۽
 درو و گونڈیں ولی محمد، جنگی دانتت چونر ۽
 ٹوپک و گنیں مشیناں، گورنتت تیر چو انگر ۽
 گوشتہ دُرو گوں ولی محمد، بچپ ۽ سرکپ من سر ۽
 گمبزاں گوری دیان ۽، شت ولی محمد پیسر ۽
 گپتہ بچپ ۽ درک دیان ۽، چو پلنگ من کوہسر ۽
 داتہ تیرانی شلیکے پلپس ۽، سیائیں جمبر ۽
 دُرو پیددات دیمپہ بُزا، کپتہ تیرانی جھر ۽
 لُجّنی سپنتی تیراں، لیڈ کنتت چیر و سر ۽
 ڈیل گتگ دُرو چوکنین، ساہی داتگ بہادر ۽
 گور تگت سھوریں سرونان، نیں ولی محمد ۽ سر ۽

پد مپد کپنتی تیراں، چنڈنتی ہر برء
 انگہ سسی کوی نت، درگی دات شیر نرء
 جپ ء آ دیمیں گردء، برتہ سہ نام آ ورء
 نک کنگ تیراں پد و دیم، سے و چار، سے گیشترء
 گرنرنگ گنیں مشینے، گوہرتہ تیر چو انگرء
 گپتہ تیراں سر مچارء، دوری دات چیر و سرء
 آحتت سیاہ دیمیں سپاہی، چارنتی ہر پھر ء
 مان نت ہشت تیرش من جانء، چست کنت انگت سرء
 درو و بھتیار ء لاشاں، آرتنت چہ گنیں گرء
 گوں ولی محمد ء آوری لڈنتی موٹر ء
 مرحبا، بچاں پشیناں، سد مبارک مادر ء
 لکھ ستا کرزیت جنگی پیروزی سد برء
 داتہ گربانی بچینیں، کوم و ملک ء ہاتر ء
 پہ بلوچی ننگ و نام ء، داتہ بچانی سرء
 درو، بختیار و کیل ء نام مانیت دپترء
 مس مراگاہاں یلانی زندگنت تاں محشر ء
 سد ستا کرزیت ولی محمد، آحتہ چہ کبیز ء درء
 پٹی حشت ماننت من جانء، من انپشگ زاہر ء
 تائمہ و نشکنت املیں، گپتہ من جنگ ء جھرء
 مرحبا جنگی تی بچاں، واہ، واہ، جنگی ترا
 کرزے شاباس و ستاہاں، ہر زمان و ہر برء

وڈیرہ آدم حان کلپر:

سیاہیں ہارے من گورے انت دُروہیں آدم کلپرے
دوزھ ۽ مارنخت لُٹوکیں، ڈنگ جغت رُوح ۽ سرے
نِک و رُسو انت جہان ۽ من بلوچی پترے
بیدچہ دُرو، بھتیار ۽، پیری بڈ سنت باز سرے
حون کریم داد ۽ ٹریلیں، لو پخت دی آئی گورے
کارنگ باز ناروائیں، زاہر و چیر اندرے
سندھ ۽ گرائینت کجرات ۽، حان محمد کلپرے
ناگماں ریحہ پلپیسے، گون ڈی، ایس، پی من سرے
جنگ دات حان محمد ٹریلیں، بے سلاح و خجرے
گپت و دُور داتش پلپیس ۽، زوری مان نت بانورے
کشتہ ڈی، ایس، پی، وتاس ۽، نِک جنگ جانا ورے
سپتی گوں تیراں ڈگھارے، دست و پاداں گیشترے
کھندتہ، داتہ ٹکائے، بے حیائیں کنجرے
کارنہ انت مرد پُنگانی، من جہان ۽ ہر گورے
تیر و مردی ۽ چسکا سنت، بندیانی من سرے
بید ایوب ۽ گندہ ماتاں، ہیب نہ زانتت ایشرے
کنجرے او بادگان سنت، دیمش سیاہ انت چورے
ٹیرگ و ٹراں جنانتت چوش کہ لاگ و خجرے
داتش سبز چمیں پرنگ ۽، ملک و سازیں اسکرے
دنتی امریکہ سلاحاں، پچ و نان، سھور ۽ زرے
چوں بدانتی نہ زانتت، گردنت، سرنت چو خرے
زیرنتی روچے چوکاں، گندے زینگانی (۱) سرے
چوشی درہنزنت من ڈگھارے، حیرت بنت حاک و پھرے

میو امریانی کومک ء روت :-

آخه حالے نا گمانیں چہ مری ء لشکر ء
 رُنگِ پو بے گرانین ، پہ مری ء سیمسره
 توپ و تریز و کیس مشین گن ، گون نکتی باز گیشتره
 بیڑی داتگ پہ مریاں ، پیش کپان انت سہ ۳ سره
 یکے چہ کھولو ء دگ ء ، دومی چہ سببی گور ء
 سببی چہ پنجاپ ء کنڈ ء ، چپ و لاری موڑ ء
 جنگی نیں بالی گرابان ، چنت گردوں من سره
 پنج ہزار تہنا پلپیس انت ، سندھ ء رنجر و لر ء
 ژوب ملیشہ سکواں ، یک ہزارنت زاہر ء
 سر سپاہ ڈی ، آئی ، جی بشیر انت گون وتی ٹو ڈیس سره
 ٹوکی گواریں دپ ء نت ، چو گو نشیت پہ تکبر ء
 چشک کشیناں مریاں ، پونز ء و گون خاک ء سره
 بندو و تاراجاں دینش ، گون مکھل روپ لشکر ء
 گنداں حیر بشک ء اُلس ء ، چون بندنت کو ہسر ء
 دیانی من چوشیں سبکے ، یاتی بیت تاں محشر ء ،
 چونہ زانت مر و ء نچ ء ، وت کپیت آس ء جھر ء
 گریوان و پنچاں جنا ء ، من وتی ٹونڈیں سره
 پٹاں پٹاں ، گڈ کنان ء ، کنت منیاں واتر ء
 کس نہ سگیت من جان ء ، گون اُلس ء ٹگر ء
 ہردیں پادانت پہ حکاں ، بستہ ہتھیاراں گور ء
 دنز چہ دشتاں چست بیتیں ، دہیت چہ شہر و کو ہسر ء
 جاہراں شپنت من جان ء ، خاک و خون ء چادر ء
 حان و سلطان و شہنشاہ ، بلگی لر زنت تھر تھر ء

اُشکِ مِیوا مَلَنگِین، ہر دِیں پُؤج ۽ حائور ۽
 زرتہ زَرَکانی چوگاں، سرچاریں مانگھر ۽
 روج وشپ منزل جنان ۽، تاں مری ۽ کوہسر ۽
 گوں وزیر حان پیتہ سنگت، جنگ وچوپ و ہلگر ۽
 گرژ و بوڑ ۽ جنگ و کوش ۽، نشکی اشته زاہر ۽
 من شفیلی ۽ اُرش ۽، درکتہ آسی جھر ۽
 بازیں زَرَکانی چوگاں، کنوم و مُلک ۽ پاکھر ۽
 پہ بلوچی ننگ و نام ۽، نذر کنگ بیسی سر ۽
 کانت پیرا ۽ مری ۽، نشک بُت من دپتر ۽

مریانی پیرا:

من ۽ ارمان انت کہ مریانی اے دور ۽ مرد و جنگانی پیرا پشکنت نواب حیر بشک و میر شیر محمد مری ۽ چہ ہر چنت کہ من
 لوٹاں، من ۽ سر جمیں حالاں نہ دانتت، ایسی ڈوہدار من نہیں بلکہ ہما واہر کارنت کہ اے بابت ۽ گوں من کوکش نہ کرت۔

گل خان نصیر

نوٹھکے:- 3 مارچ 1968ء

complet\Complete\Complete--2014\Pic\9.baloch tribal man.acrylic on canvas. 3x4feet.jpg
not found.

گُلگال

بابائے اُستمان

میر گئوس بشک بیزنجہء نامء

کہ

بلوچستانء مسترین پیشوک

ء

سیاسی اُستادانت

لڑ

اُشمار	سرگال	تا کدیم	اُشمار	سرگال	تا کدیم
1	پیشکال	1027	22	پھل دپ	1073
2	من بلوچ	1033	23	دیوان	1075
3	علامہ اقبال ۽ روچ ۽	1036	24	سنگت	1077
4	بولان	1038	25	سر مچار ۽ مرگ	1079
5	نوزدہ صدو ہپتا دوش	1040	26	اسد ۽ یات ۽	1083
6	پیدا ک انت	1043	27	اسد گجانت	1084
7	سنتت	1044	28	سنتی	1086
8	پر داچ	1046	29	احمد قیس گمان	1088
9	آہوی سحرانی	1047	30	اومان	1090
10	کوہی وکاب ۽	1049	31	کنے ۽	1091
11	گران تربیت	1050	32	لاہو سنگ	1093
12	ناز کنان	1051	33	تریاق لوٹ	1046
13	پہرو ناز	1052	34	وٹن ۽ گوانک	1098
14	کپوت چاہی	1054	35	پائندہ بلوچستان	1101
15	چوں بکنان	1059	36	گرت وشت	1103
16	یار جانی	1061	37	زندگی	1105
17	دل ۽ ہن	1063	38	من ۽ بلوٹش	1107
18	دیما بہار انت	1066	39	وٹن بہار نت	1111
19	گھڈار	1068	40	شاہین شکارانی	1113
20	ندری!	1070	41	حیدر آباد	1117
21	بیا	1072	42	سبک ساه	1120

پیش گال

سال ۱۹۲۸ء کہ من پہ وانگ ء کونٹے ء شنتوں چہ ہما و ہدء من میر گل خان نصیر ء زاناں۔ من پرائمری اسکول ء اتوں
 و میر گل خان مڈل ء ات۔ چد ء زند کہ ماستر بیان بوتیں یک دگرے ء شری ء زانت ء گیشتر ہوار بتیں۔
 منی تڑ ء میر گل خان چہ درستاں ساری یک ”فطری“ ء پیدائشی شائرے ات آئی ء درائیں سیاست و جھد ء سبب
 آئی ء شاری ات میر گل خان ء چند ء گوشگ ات کہ شائر باید انت کہ آ مہلوک ء چند ء بہرے جوڑ بہ بیت۔ مہلوک کہ پہ وت
 ء یک شریں ء گھتریں زندے ء جھد کن انت گوں آیاں ہوار بہ بیت ء وت ء گوں ہمایاں ہمگر نچ بہ کنت۔ آئی ء تڑ ء آ
 گوں مہلوک ء ہوار نہ پیگ، چہ مہلوک ء سدگ گوں راستی ء دیر پیگ ء دگہ چیزے جوڑ بوگ انت انجش کہ شائر چہ مہلوک ء
 باز دیر وت ہے پیم ء آئی ء شاری ہم چہ آیاں دیر وت ء یک کار آ یوکیں شاری یے نہ بیت۔ ہمیشکا آئی ء درائیں زندے
 شاری گوں مہلوک ء ہمگر نچ پیگ۔

من آئی ء گوشگ ات کہ سیاست ء جنجالاں مہ کپ توتی شاری ء دیم ء بہ بر، ایٹی ء جوانیں گونا پے پدے بلے
 آئی ء من ء مئے بلوچی کونہیں شائرے ء اے شیر گوشگ ات کہ:

شیراں ہما مرد، جن انت کہ وت موہری داوا کن انت

منی خیال ء آ راست بوتگ۔ شیر راستی ء ہما مرد پر بست کن انت کہ جنگ ء پڑ ء آ ء چہ درستاں دیم تر ء انت۔
 بزاں شاری ء بارو ء اے آئی ء لیکہ ء خیال پیگ انت۔ ایٹی ء تہاشیکے نیست کہ مئے پیشی میں ء سار کیں شائر اں اوس و راج
 ء بارو ء چیزے نہ چیزے گوشگ بلے میر گل خان راستی ء مئے شاری ء تہہ ء اسی ء راجی شاری ء بنیاد ایر کنوک انت۔ آئی
 راجی ء اسی شاری ء راستی ء یک ادبی تہرے ء سورت دات۔

میر گل خان ء بلوچ راج ء راجی چبچار (تشنخص) برز ء آورت۔ آئی ء بلوچ چہ گرانیں واب ء جہہ سر بنت انت و
 آیاں ”کنو میت“ ء باہند دات ء شور بنت۔ راستی ء اے گوشگ بیت کہ مئے ملک، بلوچستان ء راجی شاری ء بلیج کنوک میر
 گل خان نصیر انت۔ آئی ء درائیں شاری پہ وتی راج ء اوس ء انت۔ چہ میر گل خان ء زند مئے دگہ بازیں شائرے راجی
 شاری کنگ ء انت کہ آیاں وت ء چہ میر گل خان ء بیگانہ گوشت ء ہرچ وڑ ء وت ء چہ آئی جنالیک ات بلے چہ آئی ء شاری ء
 متاثر انت۔ کیے و ”کنو میت“ ء دورے ات انجیں دومی اے پڑ ء میر گل خان نصیر ء کمانداری انت دگہ شائرے چہ آئی ء
 درشت نہ کنت۔ پرچا کہ میر گل خان بلوچستان ء سیاست ء اے پگر بلیج کنوک انت۔ آئی ء وتی شاری ء تہہ ء ہے پگر دوم
 دات ء دیم ء برت۔ پدے گوں ایٹی ء ہوار آ یک جوانیں سبر کنوکیں، بر دباریں سیاست دانے ات۔

سیاسی پڑھنے والے میر گل خان و منی ہواری ۱۹۳۹ء پیٹنگ۔ آوہدی من ”علی گڑھ“ ء وانگ ء اتوں۔ من کراچی ء آتکوں اِد ء آوہدی ”بلوچ لیگ“ ء نام ء گلے ہست ات۔ ہے بلوچ لیگ ء من ء و تی نمائندگ نامینت و مستونگ ء دیم دات کہ اود ء قلات نیشنل پارٹی ء جلسے بوگ ء ات۔ بلے اگاں اجازت دے ات من اے بابت ء چد و پیشی نیں گپاں کمیں پد رانی ء بکناں۔ بزاں آوہدی بلوچستان ء چیزے ہرج ”تحریکے“ کہ ہست ات آئی ء درائیں چست ء اری ء ماں کراچی ء بوگ ء ات انت۔ پرچا کہ وت بلوچستان ء تہہ ء کس ء روگ ء اجازت نہ ات۔ ۱۹۳۵ء ء ساری بلوچستان ء تہہ ء اخبار آئیگ ء اجازت نہ ات۔ ہندوستان و موجودہ پاکستان ء بیج سیاسی لیڈر ء بلوچستان ء آتک نہ گت۔ یک و دور ند ء خان عبدالغفار خان ء روگ ء کوشست گرت بلے آئی ء چہ جیکب آباد ء واپس اش گت۔ من اِد ء گپ ء گوئڈ گراں کہ بلوچستان ء درائیں ”تحریک“ ہرچی کہ ہست ات اچ سال ۱۹۲۷ء ء پبلنج بوتگ ات و ہمد ء کراچی و سندھ ء بیگ ء ات۔ اِد ء نواب یوسف علی گسی ات۔ محمد حسین عنقا ات۔ نسیم تلوی ات۔ اود ء بلوچستان ء میر گل خان نصیر ات۔ اے مردم مے پیش ر و انت۔ ہے وڑ ء اولی ”بلوچستان کانفرنس“ دومی ”بلوچ اینڈ بلوچستان کانفرنس“ ہم سندھ ء تہہ ء بیت انت۔ چریشاں ابید مے دراہیں چست و ایر ہرچی کہ بیت انت آ ء چہ کراچی ء لیاری ء بیت انت و ہمد ء ”بلوچ لیگ“ نام ء گلے ہست ات کہ آئی ء ہواری گوں بلوچستان ء سیاست ء ات۔ اے گل ء تہہ ء غلام محمد نور الدین ہم ہور ات۔

من کہ کراچی ء آتکوں من ء گوشگ بیت کہ تو برو مستونگ ء جلسہ ء بھر بڑ و چہ بلوچ لیگ ء نیمگ ء۔ اسل ء گپ چش ات کہ قلات نیشنل پارٹی ء دیروئی ء قلات ء حاکم و انگریز پولیٹیکل ایجنٹ سک شزار یک ات انت۔ آ اے کوشست ء ات انت کہ یک نہ یک وڑے قلات نیشنل پارٹی ء سر ء پابندی بجن انت۔ و ہدے من اے جلسہ ء شتوں، جلسہ ء مہلوک ہم سلہ بند ات، دومی نیمگ ء سردارانی لشکر، پولیس و لیویز ات۔ چو کہ مہلوک مسلح ات سرداراں جلسہ داشت نہ گت البت پولیس و لیویز آتک بحت آیاں نیشنل پارٹی ء جلسہ داشت پارٹی ء سر ء پابندی بنگ بیت نیشنل پارٹی ء سر وک چیزے رگت انت اش ء چیزے چہ ریاست قلات ء کش ات انت اش آ کوٹہ ء شت انت۔ ریاست ء وزیر تعلیم میر فاضل خان، انسپکٹر تعلیم مرزا فیض اللہ، ملک عبدالرحیم، نیشنل پارٹی ء صدر مولانا عرض محمد، مولانا محمد عمر، اے مردماں زیت چہ قلات ء کشگ بوت و آچہ قلات جلاوتن کنگ بوت انت۔ من شتوں خان قلات ء گور ء چرائی بخت گتوں کہ تو اے چی کت؟ ”بلوچستان ء یک تحریکے پہ بلوچاں کارکنگ ء ات تو آئی ء مپت حد انگریزانی گوشگ ء پد ء ہلاں کنا نینت“۔ من گوں خان صاحب ء گپ و تران گت بلے زانگ بوت کہ خان صاحب بیج گوشدارگ ء تیار نہ انت۔ پد ء اے بوت کہ خان صاحب ء من ء ہمود ء مہمان خانہ ء تہہ ء نظر بند گت۔ دوچار روج ء داشت و پد ء یلہ دات۔ یلہ دیگ ء زند من چہ ہمود ء پارٹی ء کارننج کت۔

منی کوشش ہمیش ات کہ ایدگہ مردم کہ ریاست ء ملازمت ء تہا ات انت و پارٹی ء ات انت آ باید انت نوکری ء یلہ بدی انت۔ سگلتانی شور ہم ہمیش ات۔ من ء اے کارلڈگ بوت کہ من سنگتاں بگنداں۔ من تربت ء شتوں میر عبدالعزیز خان

دلیست آء مکران و نائب وزیر اے، پدء میر گل خان دیستوں کہ جیونی آء ات، میر حمل خان کہ پسنی آء ات۔ میر بہرام خان آء، اے درستاں من گوشت کہ پارٹی آء پیسلہ ہمیش انت شانو کریاں یلہ بدیت۔ ہے میان آء منا ہم چہ مکران آء کش ات اش۔ من جلاوتن بیت و کونہ آء سر بیتوں۔ دو سے ماہ آء رند میر حمل خان و میر گل خان آء چہ ملازمت آء استعفادات۔ میر گل خان اے و ہدی جیونی آء کسٹم افسرات۔ اے دراہ اتک نحت کونہ آء جلاوتی آء زندگی آء ڈرا کیجا بیت انت زاہر انت کہ جلاوتی زندگی آء ہواری باز تڑیکی آء سنگتی و ہواری یے بیت۔ گڑاچہ ہما و ہدء بگرداں کہ میر گل خان نصیر زندگ ات منی آئی آء یک انجیں تڑیکیں زندگی یے بوت کہ بلکیں دو برات آء ہم وت مروت آء مہ بیت۔

اے میان آء مئے پارٹی و مئے سیاست آء تہہ آء بازیں سرچیری یے بیت نیشنل پارٹی آء سر آء پابندی ات، قلات آء آزادی آء اعلان بوت۔ جناح صاحب آء گول خان آء گوشت کہ قلات گول پاکستان آء ہوارکنگ بہ بیت۔ ہے میان آء الیکشن بوت انت، قلات آء دارالعلوم کہ آئی آء تہہ آء بازی آء مئے مردم بزاں قلات نیشنل پارٹی آء مردم اتک انت۔ نیشنل پارٹی آء اے اسٹینڈرٹ کہ ماگول پاکستان آء ”الحاق“ نہ کنیں البت آگاں لوٹ انت دوستی آء ”سجھوتہ“ بکن انت ما ”سجھوتہ“ کنیں بلے ہواری نہ کنیں۔ ہے سبب آء نیشنل پارٹی آء سر آء پابندی جنگ بوت۔ خان آء گول پاکستان ”الحاق“ گت۔ ہے میان آء آغا عبدالکریم آء بغاوت کت، چہ پاکستان آء دراتک وشت و پدء و اترا ت و آتک۔ ادء آئیگ آء رند گرگ بوت۔ ہپت سال آء آجیل ات۔ دگہ بازیں سنگتہ کہ سدے مردم پیگ ات انت گرگ و بندکنگ بوت انت۔

چدو گڈ ۱۹۵۴ آء پدء میر گل خان و مادگہ یک پارٹی یے ”اُستمان گل“ آء بنیاد ایرگت۔ سالے پد پاکستان آء دراہیں نیشنلسٹ گروپاں اے پیسلہ گت کہ مادراہ باید کیجا بہ ہیں و یک پلیٹ فارم آء سر آء بی ایں ہمیشکا چہ میاں افتخار الدین آء کوشستاں، خان عبدالغفار خان چہ صوبہ سرحد آء، میاں افتخار الدین گول و تی پارٹی آء چہ پنجاب آء، جی ایم سید، شیخ عبدالحمید سندھی، میر حیدر بخش جتوئی اچ سندھ آء، من، میر گل خان نصیر، عبدالرحیم، خان عبدالصمد اچکڑئی چہ بلوچستان آء، مادراہ ادء بنگال آء کیجاہ بیتیں (#)۔ دو سے روج آء گپ و تران بیت، ما اے پیسلہ گت کہ انجیں پارٹی یے بہ بیت کہ دراہیں پارٹی آئی آء تہہ آء ”مدغم“ (۱) بہ بنت۔ ہمیشکا ”پاکستان نیشنل پارٹی“ آء نام آء کہ مروچی ہم مئے پارٹی آء نام انت، یک پارٹی یے جوڑکنگ بوت۔ اے ۱۹۵۵ آء گپ انت۔ اے پارٹی آء پاگولہ خان عبدالغفار خان ات۔ چہ رودرا تکی پاکستان آء سہروردی و بھاشانی میان آء سوئے مسئلہ آء ناتپا کی بوت انت۔ بھاشانی چہ عوامی لیگ آء پرشت و گول ما اتک کہ من آء ہم ہمراہ بکن ات گول آئی آء ہمراہی آء ”پاکستان نیشنل پارٹی“ آء نام ”نیشنل عوامی پارٹی“ آء بدل بوت۔

نوٹ: اداولہ گولس بنگلہ بیڑنجہ آء شمشوہہ یا کہ گپ آء گونڈ گرگ آء پہ بنگلہ دیش آء نام آء ورتگ۔ اولی گنڈوند آء پیسلہ روکتی پاکستان آء شہر لاہور آء 1956 آء بوت نحت اداولہ بھاشانی یک سالے آء پد اتک و ہور بوت۔

ا۔ اُردو و پارسی لہزایت بزاں ادارہ بنگلہ۔ گول کیے دومی آء تہا تہہ آء کیجاہ بوگ۔

اے دراہیں چست و ایراں میر گل خان نصیر منی ہمراہ ات برے جیل ء، برے جلاوتی ء۔ اے ہمراہی ء مانژیک
 تر بیان بوتیں۔ زاہر انت کہ ہنچو مردم تڑیک بیت یکدگر ء زانت۔ یک دگر ء سر ء اوست کنت۔ اے دراہیں زندگی ء
 رگدگ ء مادو بدن اتیں بلے مئے ساہ گوشے یک ات، مئے پگر یکے ات۔ بلوچستان ء سے رند ء پو جی آپریشن بوت یکے
 اسکندر مرزا ء و ہد ء، یکے ایوب خان ء دور ء، یکے پد ء بھٹو ء و ہد ء، اے درستانی تہ ء ماہور اتیں۔ کدی جیل ء ر و گ کدی
 درابنگ۔ ایوب خان ء دور ء اما قلی کمپ ء شتیں نزنہ ماہ ء اما قلی کمپ ء اتیں دگہ دو سال اما حیدر آ باد ء جیل ء ہوار گوازینت۔
 میر گل خان ء ہرچ زندگیں شاعری یے کہ کنگ آ دراہ براں ہے جیلان و بندی جاہاں کنگ آئی ء دراہیں شتریں شازی یا قلی
 نیمپ بیگ انت یا ہمود ء کوٹہ جیل بیگ انت یا فلگمری ء۔

داں ۱۹۷۰ ء ہے حال ات ۱۹۷۰ ء ایکشن بوت انت۔ ماں الیکشن ء بھر ڈرت، میر گل خان ہم اوشتات اچ
 چاگئے ء۔ میر نبی بخش زہری کہ بلوچستان ء چہ ڈرستان مسترین سرمایہ دار انت آ میر گل خان ء دیم ء اوشتات آئی ء شکست
 وارت میر گل خان کامیاب بوت واسمبلی ء آ تک و بلوچستان ء سینئر وزیر بوت من گورنر عطاء اللہ مینگل وزیر اعلیٰ ات و خیر بخش
 مری پارٹی ء صدر۔ ہے دوران ء بھٹو ء شاہ ایران امریکہ ء سازش ء نتیجہ ء بلوچستان ء سر ء حملہ کت کہ آئی ء تہ ء مز نہیں تباہی و
 بربادی بوت۔ انچوش کہ شازان ات کہ مہلوک چیزے جنگ بوت انت۔ رگس و جاگہ سوچک بوت انت، بازیں مہلوک
 افغانستان ء شت انت۔ بمباری کنگ بوت توپ خانہ کار بندگ بوت انت۔ سے چار سال ء بلوچستان ء سر ء پو جی حملہ جاری
 ات۔ اے دوران ء میر گل خان ساری ء مچ جیل ء ات، من، عطاء اللہ مینگل و خیر بخش مری سہالہ ء کید اتیں۔ پد ء نیشنل
 عوامی پارٹی اش پابندگت و پارٹی ء دگہ سنگت ہم گر پتارگت انت اش آیانی تہ ء خان عبدالولی خان، ارباب سکندر خان،
 اجمل خان، غلام محمد بلور و دگہ بازیں ہست ات۔ پد ء مارا درستان حیدر آ باد جیل ء آ ورت اش۔ اے چہ دیرا دیرا اتیں جیلان
 آرگ بوت انت کسے چہ سکھر ء، کسے چہ چچ ء اے نزد پتہا مردم بوتگ ات انت۔ حیدر آ باد جیل ء ما اے پتہا دیں مردم داں
 سالے نیم ء بند اتیں۔

حیدر آ بادگوں یا گیاں پد ء آ باد انت

اے دوران ء میر گل خان ء شیرے گوشگ ات دراہیں سنکتاں آئی ء شازی گوشداشتگ ات اودوست اش داشتگ
 ات۔ ہے گر و بند ء میر گل خان ء راجی شازی ء تہ ء ترقی پسندی ء حیال ہوار بیان بوت انت۔

آئی ء میل سوشلزم و ترقی پسندی ء نیمگ ء گیش بیان بیت۔ اے و ہد ء آئی ء شیراں اگاں بچارات ایشانی تہ ء
 گیشتر بزرگ ء، مزدور ء، و مہنت کش ء ذکر رس ایت۔ منی حیال ایش انت کہ میر گل خان نصیر ء شازی اچ گل و بلبل ء بناگرت
 و سرے ء کش ات پہ (Aggressive Nationalism) ء نیمگ ء پد ء آئی ء تہ ء پھتگی اتک آ ہستہ آ ہستہ اے پھتگی

ترقی پسندانہ، شاعریء شکل و مدیم عشت و ”عوامی ترقی پسندی“ شاعریء ایک مزین منزلےء سر بوت۔

حالاتاں آئی مہکم تر و پھتہ ترکت۔ اے پھتگی آئی ء شاعری ء تہہ آئی ء وتی جند ء رنگے پیدا گت کہ ایوک ء

ہمائی ء جند ء رنگ گو شگ بیت۔ اے رنگ راجی شاعری ء تہہ ایوک ء آئی ء جند ء نسیب بوتگ۔

پدا اما کہ چہ جیل ء در اٹکیں اما NDP ء اتیں NDP ء تہہ ء اوگان انکلاب ء سر ء منی ودلی خان صاحب ء نیام ء

ناتپا کی پیدا بوت آئی ء اوگان انکلاب ایرجت، من آئی ء بدل ء اتوں اے مسئلہ داں اے حد ء تلخ بوت کہ اما یکیں پارٹی ء

تہا ء نشت نہ گت۔ پیشکا من، سردار عطاء اللہ مینگل و میر گل خان نصیر چہ NDP ء در اٹکیں و کراچی ء کونشنے گت و کانفرنسے

لوٹ ات و پاکستان نیشنل پارٹی جوڑ گت۔ ہے میان ء سردار عطاء اللہ لندن ء عشت و خیر بخش خان مری اول ڈن ء عشت۔ من و

گل خان اد ء پشت کپتیں۔ اد ء ملک ء سر امارشل لاء ات۔

انچوش کہ شماران ات کہ سال ۱۹۵۳ ء بگرداں روچ مروچی یک پیم ء مارشل لاء انت۔ میر گل خان ء اے میان ء

مارا نگ ات کہ اے پیم ء دراج کشیں مارشل لاء و ہلاس نہ بیت مئے مہلوک وار، بڑگ و تباہ بوتگ، جنگانی تہہ ء جنگ و

پرو شگ بوتگ، لوگ اش ویران بوتگ انت اگاں اما پہ اے بڑگ و واریں مہلوک ء گورنمنٹ ء انچوکیں نرمی یے پدی ایں

زیادہ بہتر بیت بہ نسبت اے تلخی ء کہ اما وت ء داشتگ۔ پہ مہلوک ء بچ ہم بیگ ء نہ انت نہ مہلوک ء کارے بیت نہ روزگار

اش رس ایت، نہ مقدمہ یے ء پسلمہ بیت۔ گورنمنٹ ہم گوں بازسکی ء پیش آہگ ء انت، بہتر ہمیش انت کہ یک انچیں را ہے

در گیگ بہ بیت کہ مہلوک کئے گیگ بہ بیت، کئے باز کار پہ مہلوک ء کنگ بہ بیت۔ اے سلسلہ ء میر گل خان ء گوں گورنر

بلوچستان ء ملاقات کت و چرائی رند آئی ء چیزے بیان دات۔ من اے بارو ء میر گل خان ء رامنح گت کہ آچوش مکنٹ

پرچا کہ مئے سیاسی پارٹی یک انچیں کریکٹرے دار ایت کہ ایشی ء ”طرز عمل“ گوں تئی ”طرز فکر“ ء مدیم ء نہ روت۔ و پارٹی چہ

مہلوک ء چماں کپ ایت، تو ایشی ء مکن۔ اے حمر ء سر ء ما گوں یک دگرے ء اختلاف گت۔ من آئی ء گوشت کہ گل خان!

بچارنوں ”صورت حال“ ایش انت کہ من یک براتے ء ”حیثیت“ ء دسبدی کنناں کہ توچہ پارٹی ء صدارت ء استعفا بدے۔

پرچا کہ مہلوک تئی گور ء کیت ترا مجبور کنت۔ ترا مردم گریناں کن انت و بر انت۔ من ایشی ء زانین کہ تئی ڈولیں مردے نہ

بہا بیت کنت نہ ٹپ ات کنت۔ بلے حالات انچوش انت کہ گوں اے مارشل لاء رجیم ء اے ڈولیں کے نرمیں گوشہ یے ء

نشان دیگ ء پارٹی ء سر ء اسر کپ ایت۔ تو اے کار ء کہ پہ مہلوک ء ہاتر ء کنگ لوٹے پریشی ء گڑ لازمی انت کہ چہ پارٹی

ء صدارت ء استعفا بدے۔

من ء ایشی ء تہا بچ شک نیست کہ میر گل خان نصیر ء نہ وتی اصول یلہ دا تگ اُنت نہ آئی ء گوں گور نمٹ ء سمجھوتہ کتگ آ پہلکین مخلصیں و باز جوانیں مردے اُت و سکتیں بہادریں سگتے اُت۔ آئی ء بچ مکام ء سمجھوتہ نہ کُرتگ اے رَد اُنت کہ کسے گوش ایت میر گل خان چوش بوت، گل خان بہا بوت، گل خان ء گوں مارشل لاء سمجھوتہ کُرت یا گل خان ء وتی راہ یلہ دا ت۔ اے تمام دروگ اُنت و بے بنیادیں حبر اُنت۔ راستی ایش اُنت کہ گل خان ہما گل خان اُت۔ پُرک ایوک ء اے بوت کہ آئی ء اے حبر گوں باز سکی ء مارا تگ کہ مئے مہلوک باز جنگ و پروشگ بوتگ و تباہ ہال اُنت۔ اما راکے نرمیں گوشہ یے پیدا کنگ لوٹ ایت ایشی ء واستہ اما آئی ء نہ اُشت۔ آئی ء چہ پارٹی ء استعفادات۔ چہ ورنڈ آئی ء مزینیں عمرے نہ جت پنج و شش ماہ ء رند آ و فات بوت۔ من اے و ہدی مشکئے جیل ء اتوں من آئی ء جنازہ ء سر بوت نہ کت آئی ء بیماری ء روچاں ہم من آئی ء اُتک و چارات نہ کُت۔ بلے آئی نادر اہی ء دوران ء داں بیرانی ء ساہت ء اے تمائیں و ہداں منی بچ بیزن آئی ء گور ء اُت۔

آئی ء زندگی ء ہر ج پہناتے روج مروچی ہم منی دیم ء اُنت من آئی ء بچ رنگ ء شموشت نہ کنال۔

آئی ء وتی نوکیں شیرانی اے دپتر پہ منی وانگ ء ہاتر ء نیشہ کتگ و من ء دا تگ اُت۔ من ایشی ء پہ چاپ و شنگ ء سید ہاشمی اکیڈمی کراچی ء پیش کنگ ء اوں کہ آء میر گل خان نصیر ء اے امانت ء بلوچ مہلوک ء برسین اُنت۔

گئوس بھک بیزنجہ

کراچی۔ اکتوبر ۱۹۸۸ء

من بلوچ

پہ وَتِ ءِ زِنْدے ءِ ہلکاپیں تلبدار مناں
 اے گننا ہے اگاں ، بند بند ءِ گنہگار مناں
 بچ بہائے نہ انت آزاتی ءِ کاڈ ءِ پہ گران
 سر و مال ءِ گوں وَتِ ، آئی کھریدار مناں
 مَرچِی تُوپانے ابر پُرتنگ و چنڈیت زمین
 گرگنندو گواتاں ماں زمین چنڈین نما دار مناں
 بُرزیں ماڑی و محلان ءِ چو کاہ ءِ روپیت
 دیما اُشتاتہ اے تُوپان ءِ چو کوہسار مناں
 سرمچاراں ، وَتِ ساہ ءِ پہ من ءِ مُرس نہ انت
 زِنْدِ ءِ حکانی تلبدار و نگہدار مناں
 سر نہ چنڈیناں چہ زلم و ستم ءِ مُرس ءِ کدی
 سر چنڈانی کومک ، سنگت و گھم وار مناں
 حک ءِ بُن تیران و حلگوهاں و حک ءِ پہ مڑان
 حک ءِ جنگ ءِ ماں ، یلانی دپ ءِ گوکار مناں
 منسب و پاگ ، رد دنت ، نہ من ءِ ریش و کبابہ
 سامراج شاہی ءِ دلاں ، چہ ، حبردار مناں
 منسب ءِ نام ءِ پل و لُگ ءِ نیں دُور شُتنگ
 میس ءِ پوست ءِ ماں لدی گرکاں چہ بیزار مناں
 سامراج گوں چل و مندران ، من ءِ رہپیت نہ کنت
 بیرماں ① چنڈتہ گراں وابی ءِ ، بیدار مناں
 کید و زندان ءِ بیت ، یا پڑء جوہد و عمل ءِ
 دلجم و دلگھدر و وش تَب و کردار مناں

مَرچى تيرانى دَپَ ءِ داتگ و شُوليت من ءِ
 گھا سب (۲) ءِ تَرَس اِنْتِ كِه او شَتا تگيں بوتار مناں
 بے شَرپِ نَحسرو و دارائى نہ پيتگ ديما
 سر چُنڈانى ہما تَرہ و دستار مناں
 روژنائى ءِ مھکش ، سِيائين شپِ ءِ مَوْتِ ءِ نشان
 بام ءِ نير درنز وتلا مھذبين استار مناں
 جُلگھانى پَر و کچگ و دشتانى شِوان
 ماہکانين و تَن ءِ آشک و دلدار مناں
 چو نہ پيتہ کدى من اشته مينار ءِ و تَن ءِ
 لاگھر و واھراں ، بلے سَس و مڑا دار مناں
 گھنيرت و لُج و مڑا ، توکل و سَس ءِ سورت
 دل ءِ ہر کنگر ءِ ، ماں ميتگ و بازار منان
 دُور ءِ دست ءِ سر ءِ ہر کشک پھ گُوکار گونشيت
 زالم ءِ دژمن و مزلوم ءِ مددگار مناں
 منى ماتى و تَن ءِ ڈن و ڈل ءِ سِنگ گونشنت
 چو و تَ ءِ بيرين گھردانى ، گھيں يار مناں
 دوستانى من و تى ، پان و پناہ پيتہ مدام
 دُژمنانى ماں دل ءِ ، شلسريں کاٹار مناں
 ماہ و مھتابين ملوکانى من ءِ کدر گونزنت
 بد و بدگو و بدريگاں گوں بدى دار مناں
 رَب ءِ مَنگَر من نہياں ، نئے چہ نبى ءِ پاکين
 کنوم ءِ دلبد و و تَن مات ءِ پرستار مناں
 گرچى پھوالياں من کچگ و دشت و جبلان

بلے کاراں چہ جہاں ء پوہ و ہشیار مناں
 ارد شیر، حُسر و پرویز ء کہ دات دست ماں دپ ء
 من اتاں من ، ہما سر لشکر ء ، تکرار مناں
 کوہ البرز ء کہ ماں کنور و تڑ و تنک و تلاز
 حوں وریں شاہ ء گوں ڈیک داتہ پہ کُشتار مناں
 من حسینؑ ء گوں کمر بستہ ، سر ء داتہ وتی
 کربلا گوں وتی حوناں گتہ گلزار مناں
 زلم و زور ء گوں من ء ، کس نہ وتی گرتہ مطیع
 شاہ و سُلطاناں کُتگ بیوس و آزار مناں
 سھور و زر ء پہ کدی من نہ بہا گرتہ وتن
 گھنیرت ء آجش و آزاتی ء بیکار مناں
 من اگاں نیستوں ، من ء لُتگ بخت شاہ و امیر
 پہ وتی نیستی ء ہم ، نان دہ و ڈاتار مناں
 یک گدانے ء تہہ ء ، کوہ بئے ء کاه چرین
 بے نیازی ء مزن شانین جلو دار مناں
 نہ من ء شاہانی تُرُس انت، نہ امیرانی تَمّہ
 پیش و نوش ء ، زر و مال ء نہ گر پتار مناں
 شازی زینت و بنمال و زبان ء زیب انت
 بَش ء چو گُہکراں گرسندان و گُوہر بار مناں
 شازاں دُرّ و گُوہر سَپنگ و نثر گوشتہ بلے
 شاد و شیدا پہ نصیر ء لڑیں گُپتار مناں

۱۔ نپاد۔ پرنیوک۔ ۲۔ اُردو لہجہ ایت غاصب بزاں زور بر، ہماکے ء مال ء زور بارت۔

سنٹرل جیل حیدرآباد:۔ 3 اکتوبر 1976ء

علامہ اقبال ءِ روج ءِ

الا اے شائرِ یزداں پرستین
 بدیستینے وتی و ابانی تھاپیر
 ملک چو زیت تئی چجاں مہ بستین
 وتی کتوم ءِ یلاں نخجر بدستین
 بدیستینے مُسلمانی ءِ نام ءِ
 جن و چوپ و پُل و کوشار کستین
 کسانین زہگ و پیریں ذالِبولان
 بدیستین چھڈ ماں حوناں کلہ بستین
 بدیستینے مُسلماناں گول لئیب ءِ
 من بنگال ءِ کٹاران ءِ شگولستین
 تلارانی سر ءِ حوناں بدیستین
 بلوچانی چوک و کتوم پرستین
 بدیستین کھسیر (۱) ءِ دامان ءِ پھلین
 گول پشتونانی حوناں سھور بستین
 بیاحتیں رودمہران ءِ بدیستین
 چہ سندھیانی ارس و حوناں مستین
 بدیستین جیل و زنداناں سیائیں
 بدیستین بندیاں مست و استین
 وتی مردِ حُرا و شائین بدیستین
 مُسلمان دُحگاں گول دست مدستین
 خودی ءِ پیکراں ٹونڈیں بدیستین
 پتی مال ءِ سر ءِ بھینگی لپستین

بدیستین و سرء میداں بگوئنگلین
 سرو دیم ء گوں چانپٹ مان بستین
 تئی نام مریچی ہر ڈنگ ء دپ ء انت
 پل و لٹ ء پہ براتاں زیر دستین
 تئی گپتر پہ ہر کوش ء دلپنت
 پہ شائیناں تئی متلب پرستین
 مروچی تو وکیل ء سامراج ء
 بناے رہزنانی زور مستین
 من ء پر تو دوسد ارمان دل ء نعت
 کہ تو چو زیت چہ دُنیا ء مگوئستین
 بدیستین ءے وتی چمان گوں زاہر
 وتی تو فلسف (۲) ء انجام ء استین
 بدیستین و بگر بھتھیں حونی ارسان
 کہ چوں واہرت گنگ کنوم ء تئی پستین
 نصیر ٹرسیت : تئی انجام ء گندیت
 اچے کنوم ء مگھوز و کاسہ دستین

۱۔ خیبر بڑاں سرحد ء صوبہ۔

۲۔ فلسفہ۔

بولان

کنور بولان ء ، مزن ہیبت و مار پیچیں دوار
 شارء ء زرتہ چڑھے، دیستہ تئی تنک و تلار
 کرن کرنائی ترا لڈتہ گون ست حوال
 پشت و پُشتانی تئی گٹ و گراں کپتہ گھبار
 پگر ء چماں منی ، تو ، دیر بُنیں مات کنورے میہئے
 کلکشان ء وتی سورت بدیلنگ من ڈگھار
 ماہ و مہ تراشیں زمین ، گنگلیں بلوچانی وتن
 چو دل ء بند ء ترا ڈوبر ء داشنگ تکرار
 سنگ ء ، رب سازنگین در گہے مہر بندین اتے
 من ہما دُور و زمان ء کہ بدی جلت سگھار
 گوئست ہما دُور کہ تئی گٹ و گران پیچاکین
 بے کھتر گوئست نہ گرتنت شہ و ڈنگین سالار
 گوئست ہما دُور کہ تئی بُرزیں ہلنگانی سر ء
 بلکش ^(۱) و زحم جنیں بدواہاں نہیا ورت یلگھار
 نین چو شاہ دگے ء پچ کپتگے پادانی بُن ء
 چوش کہ کوہنگ ء کلات کپتہ تباہ و مسمار
 ہوئے پگرانی حبر سنج و گروک برُمشین دمان
 پیڑیانی ماں مَجان پرچے ء شولئے گپتار
 ذی شنگ گوئنگ و باندات گُمائی گپے
 مرچی روچنت تئی تکریر ء، پد و پیش مچار
 مرچی ابر سکین ٹوپان ء سیاہموشاں بگند
 کچگ و کوہ و بیابانان شاننت بمگوار

کر گزی (۲) ہیلی و گولوکس گھراب ، گولانت
دور ۽ در ماندگین بولان ۽ تڑ و تنک و تبار
گرک و پتاری بلشکاننت ملیشائی لُوس
تولگ و ممی لپا شانتت سپاہ ۽ سیاہکار
مرچی بولان وتی پھوالین شپاد گرداں پہ
ایمنیں راہے نہ انت پُرتت چہ حیک و سیاہمار
مرچی بولان، ہما بولان، درپ و دورانی نہ انت
در تگلتی کش و پھناتاں پہ دگ و سوپار (۳)
دور بولان ۽ ، گول بور سواراں یلیں گوستہ شتہ
موٹر و لاری و ٹینک رُنبنت نیں ریل ۽ گول اوار
بلے ورنہ ، وتن ۽ پانگ و ننگانی پناہ
نہیلنت بولان ۽ گراں بار و سُبک ساریں چکار
روچ و شپ ، حال و بدحال ، پہ وتی روژنائیں مُراد
سراں دل دست ۽ سر ۽ اشتگ و گردنت چو مزار
زاناں ، بولان پدا یک ہارے ۽ جاں کشان انت
گٹ و گرڈیوکیں گران پال جنتت گوات ۽ شیکار
بول و بولان و بلوچ ، سے حمر ۽ یکیں حمر
یعنی ”آزاتی“ وتن مات ۽ بلا شک و حُبار
ہارو ہیروپاں بیا آحتے او لہڈیں بولان!
تل و ولان چو نصیر ۽ تب و ہاریں گُپتار

(۱)۔ نیزہ باز

(۲)۔ ہیلی کا پٹر

(۳)۔ سُرگ بٹل

سنٹرل جیل سٹیج:۔ 28 دسمبر 1975ء

نوزده سد و پتادوشش (1976ء)

نوزده سد پتاد و شش ء نوکین سال
اتلگئے مئے سرء من جنگ و جدال

چئے گون انت تراء بیا باریں !
پما مزلوماں ٹیکی ء پم مسال

سامراج ء درء چم ، خون سھورین
چہیت آورتہ گنج و مال و ٹپال (۱)

توپ و بالی گھراب و نیپام بمب
مئے پم کوش ء ، پم رستران ہاڈال (۲)

ڈالر ء شیتگاں ، گراں بارین
سامراج ء پم سکسریں دلال

تاکہ کم تائیں کمجراتان ء
پم بہا ء بگیرت پم دجال

کنوم ء بے ننگ و نائیں گھداران
بے حیا تر بکنت و ہم چم جال

دوازده توکیں تئی بکھچک ء چے ننت
 پہ گھریب ، لُوچ و لنگڑیں پھوال

چُچ و پازوار (۳) و نان و درمان ننت
 یا کہ ہوبا و ہوپ و سیاہ ڈکال

برادری و سلاہ ء پرمان ننت
 یا کہ توپک و تیر و حجر و ڈھال

من نہ زاناں کہ چے ترا گون ننت
 البہ، تئی پیشرواں چہ وارنہ بتال (۴)

اچ تو و پیش ، نوکیں ہر سال ء
 ”حیر ء بیاحتے“ من گوشتہ پہ گل و بال

سال چہ سال ء بتر سرء گوشتگ
 مئے گھریبانی، پُرگھم و جنجال

کوش و پاہو و لٹ و پیل، ہرچی
 مئے، روا پیتہ بے جواب و سوال

نیں منی دل پیمشا حُب نہ کنت
 بیاراں گالاں، تئی پہ استقبال

اتلگئے مہرء دید گہت گوننت
سروچمان انت تئی ہڑمب (۵) و جلال

گر ترا کھر و زلم ء پر مان انت
بیا ! نہ گندے دل ء مئےء ٹرس و ملال

تئی ٹپاں ہم سینگ ء جلوں
تو ہم پُشت ء نہ گندے مئے انشال (۶)

آس شترے کہ برپ گواری یے
دل بلرزیت مئے ، نہ انتی مجال

اتلگئے، وش یمان و شاد بگوزر
مہمانے، بے وڈ و تمثال

سر متائین نصیر ء دیوان ء
نند و بُھلکن، تلا و دُریں گال

(۱)۔ ڈاک (۲)۔ ڈہونڈورنگ وراڈرادڈ بن (۳)۔ موچڑی، کنوش، بوٹ یاچوٹ۔

(۳)۔ دھوکا، فریب (۵)۔ داب (۶)۔ انشال اللہ

پیدا کنت

مہ وسپ نہیں کہ سحر جلوہ ناک پیدا کنت
کسم من ء تئی سرء ، شنبلاک پیدا کنت

وزان ء جُلگہی دُن درهنزیں ، ملکزاراں چہ
سمیں گوں وشیں حوالانی جاک پیدا کنت

گلابیں سُهَب ء چہ ساہ بکھشیں نیرء درهنزاں گوں
تئی دِل و نپس ء و س و واک پیدا کنت

مزیر چارہ گرء منت ء کہ وت پر تو
نیں دست و دیم کنان ء ضحاک⁽¹⁾ پیدا کنت

پیار کدہ و ساز ء او مہوشیں ساکی!
نصیر زندہ دِل و سینہ چاک پیدا کنت

(1)۔ ایران ء یک خون واریں بادشاہے چنگ۔

سُننت

چکہ ورنا گار بیت نعت ، چکہ سر پٹاں شت نعت
دست و بازو چکہ پُرسنتت ، چکہ چم لٹاں شت نعت

چکدر لوگ و گدانان آس ء زراب ء ویرتگ
چکہ ننگانی گُشان ہالاڑ^(۱) و ہالٹاں^(۲) شت نعت

پر تئی ننگ و منیار ء ، او منی ماتی وتن !
چکدر ساه سر گلانی ، ماں گرو گٹاں شت نعت

چکدر مات و پت و گُہارانی چمانی چراگھ
تُست نعت بے رونٹان و ہارانی گوں کرکٹاں^(۳) شت نعت

انکتہ منزل مئے دیر نت جم جِلنت^(۴) تَبَدو لوار
گرچہ ورنا سر مچارین روچ و شپ سٹاں شت نعت

ما ، بلیکہ نادری سر مال و چک چین پیٹوں
دژمن ء کھریں سپاہ دی ٹپ وئی چٹاں شُت نعت

زُرتگیں گاماں مدارت سگتاں ! سسا کنہت
چک مپروشہت پہ پدوکاں ، مٹ گوں مٹاں شُت نعت

بیرک ء چست کُرتگیں ، گوا تو دیہت بُرز ، گوں سہان
سامراج ء دَل بزانہت زیت مرگھٹاں شُت نعت

ہر چچی بادا باد ، نیں واتر کنگ پمانہ انت
کنول و جوڑ ء ، گوں نصیر ء ، کنگراں وٹاں شُت نعت

(۱)۔ بھیل و ہالاڑ (مدہ و جزر)

(۲)۔ کھور ء ہار ، پکٹ

(۳)۔ کُستیں تل تلین مٹ

(۴)۔ آس ء زراب

سنفرل جیل سچ:۔ 14 جنوری 1976ء

پر داچ

بلوچستان ، منی پھلیں وتن گرکانی آماچنت
ہر یکے لپڑیناں کھیت، پہ مئے گوشتاں دپش پاچنت

پل ولنت ماں ہر ہندء ، جن وکوشنت ماں جُلگاہاں
گر و دارنت ماں ہر ہلک ء ، گیاہیں کچگاں آچنت

بزیں تُوپانے ابر ستگ، چہ تیرانی درہدیں ہوران
پہ یک وڑماں گھباران نخت، دہات کاہان کہ اورناچنت

در و دشتان ء شینگیں نخت ، گھراب جنگانی بمگوارین
جبل ہر روج زرابان نخت، گڑہیں بولان کہ ماتماچنت (۱)

پتھہ گرتگ بلوچستان ، گوئشے چنگیز ء بولکان
مکھل پیا ، پل و لٹ ء پہ ، ڈنگانی تگ و تاچنت

جہان سبیل ء انت بَن تیرانی اسلام ء ، گلاییشان
بلوچانی مڑانی (۲) ماں سر ء شیتان پہ ناچنت

وتن مات ء یلیں پُسگ ، سران ایشنگ بہ دلدست ء
نصیر ء شیر ، آوانی پہ دلہڈی ء پر داچنت (۳)

(۱)۔ یک ہندے نام۔ (۲)۔ لاٹگ۔ (۳)۔ نیکی ٹھہ۔ یاہازر کہ پہ آروس ء تیاری ء دیگ بنت۔

آہوی سحرائی

او آہوی سحرائی! لوتانی تماشائی
 کایے چہ گجام دشت ء
 چو خشک و پریشانے پرچے ء چو حیرانے
 گوں کئے تی ہُناسائی
 او آہوی سحرائی!
 ماہل او حمار چمین! بیا، بوشت دے کمین
 دے گوں ما دل ء حال ء
 پرچے ء چو دل گیرئے دوستاں چہ وتی دیرئے
 چو پیتگئے سودائی
 او آہوی سحرائی!
 دُر وہی انت تراشے^(۱) ء باریں تو بگوش کئے
 سر کپتگئے چوں لوت ء
 کاسد یا بریدے تو مستانہ مُریدے تو
 وشہت گتہ تنیائی
 او آہوی سحرائی
 بیا، بیامنی انباز ء لڈان ء بیا، ناز ء
 چو حیر ء، بہشت بوکین
 نیل پرتی دیداں من بے وت چو مُریداں من
 کنوم ء وتی شیدائی
 او آہوی سحرائی!
 آہل! چہ مُرید مست ء دائم ماں جہاں است ء
 پیگھامے چی آوارنگ

پہ واریں بلوچ ذات ءِ   زلماں گتہ بربات ءِ
 گھداراں پہ روباہی
 او آہوی سحرانی!
 حائی ءِ وتن باکھین   شے ءِ چوہت ءِ داکھین
 پیلو شنگ و ویران انت
 چوحائل ءِ ملگھوران   سیاہ تابلش گنگ زوران
 چوسیاہ شپ ءِ ہوندائی (۲)
 او آہوی سحرانی !
 دشتانی ، امل چہرین   ہزکن چہ بداں کھیرن
 برتر کن ، بگوش شے ءِ
 تئی حائل ءِ ہنکین ءِ   بُن داتگنت شکلین ءِ
 سیاہ دیکین تمٹائی
 او آہوی سحرانی!
 نئے چاکرونئے کوٹنت   ملک واجہ چہار موٹنت
 پھلیں مئے وتن مات ءِ
 ورنایل و سربازین   کوہانی مئے شاہبازین
 در کپتگنت دہاوائی
 او آہوی سحرانی!
 آہل ! پدی واترکن   شے ءِ راسلام سرکن
 موجانی نصیر ذکر ءِ
 پُشت بے مئے اڑین جنگ ءِ   جنگوں پہ وتی ننگ ءِ
 تاں و س و توانائی
 او آہوی سحرانی!

۱۔ بزاں شے مرید ۲۔ براہوی لہزایت بزاں تہاری۔

سنٹرل جیل سچ :- 4 نومبر 1975ء

کوہی وکاب (۱) ء

نشہ و کابے کوہ سر ء
 چچ ء چہ زندان ء در ء
 حیران ء چارت ہر گوڑ ء

زندان ء موجانی نصیر
 کشیت دل ء حوناں لکیر
 دل داگھ داگھنت اچ زہیر

چہ سنکٹان تنیل کپتگین
 زلمانی آس ء تپگین
 دیس ء بدیاں رپتگین

کوہی وکاب بال ء بچر
 چہ سر مچاراں کن گذر
 مہر ء سلامانوں بیر

گوش : او یلاں دارت دل ء
 زیت در کپیت حیک چہ سل ء
 سوچنتی سرپ چو پلپل ء

گرگند دیر نہ انت چہ کور دپ ء
 ہار ء نگو شہت رپ رپ ء
 باراں مہوجہت سیاہ شپ ء

سیائیں شپ ء روژنا کنہت
 نپتانی جوہاراں جہت
 تاکہ گلیں سوب ء زہت

۱۔ شائیں۔ وقاب، بانز۔

سنٹرل جیل میچ :- 5 نومبر 1975ء

گران تڑیت

پہ مرداں کنیت یک روچے کہ پدکنترگ گران تڑیت
زمین ء شیخ بنت پادش ، بے چہی جہان تڑیت

الاهوشی ء ، دُنیا ء نہ بنت کار پہ وڑ و چوش ء
نہ لرزیت دل ملوکانی، اگاں ساہ ء زیان تڑیت

سبک بالیں چہ شائین ء ، نہ بیت حاکانی پیشکھانڈگ
بلیکہ مُرگھ و ماہی پہ نشان ء ، بے نشان تڑیت

کئے ء ، کوہے ء اچ یک ہندے ء ، پہ ٹلگ دیستگ
پدا، چوں بیت کنت کہ یک، گہم دے ء زبان تڑیت

نصیر ، چوستگے من چات ء ، سترکپنگ ماں تیلانکان
نہ تڑیت نرم چہ زلم ء ، بتڑیت گر جہان تڑیت

دلگوش: اے شیرے چیرے و ہدے پاس ہشتہ نہوتہ۔

نازکناں

من دیم گرتہ تئی نیمگ ء نماز کنان
تئی پہ خدمت ء نوکین رہے شوہاز کنان

بروت سرتئی راہ ء ، او زندگی ء مراد !
وتی پہ وشیں نسیب ء من پہر و ناز کنان

من شازے یاں ، بے گوں وتی دل ء لہڈان
پہ سرمچاری ء ، ورنایاں سچ و سازکنان

بلیکہ مہگلیں مہد یماں گوں حبر وش انت
من ہکت^(۱) پلنگاں گوں ، دیوان گوں شاہباز کنان

نصیراں او منی پھلیں وتن نما دارین
ترا من روچے جہان ء ماں سر پرداز کنان

۱۔ بزاں عشق۔

سنٹرل جیل سچ:۔ 9 نومبر 1975ء

پہر وناز

راہِ رَدوں کہ اگل و دلیلِ چہ بے نیاز
کھڈے کپوں کہ لوت و لداں گم و گار بوں
گھدارانی کنوں نہ ، پہ بھومیائی ء شہباز

گھداری و لگھوری ء زندے چہ گھترنت
زندان ء سیائیں کوٹھو و تیرانی درہد دل ء
سنگت نہ بیت کھٹونک^(۱) و کلاگھاں گوں شاہباز

نئے دُڑوں ما، نہ کاتل و ڈنگ و وتن پروش^(۲)
ہلکاپیں زندے ء او پہ حکاں وتی مڑوں
سر روت یا کہ مال و متاھ ، ماؤں سر پر از

پنڈگ نہ لوٹوں ، داد نہ لوٹوں، نہ بکھششے
مال مئے وتی انت ، پیڑی و پُٹھاں چہ پیتہ مئے
مال ء وتی زنون ما، پہ ہر ڈول و ہر تراز^(۳)

دیما مئے کوہے کنیت ، زرے یا کہ آپشے
مئے دل نہ لرزیت، نئے کدی مئے گام سست بنت
مارا وتی پہ توکل و سس ء انت پہرو ناز

ما دژمن ء کدی نہ ، وتی پُشت داتگوں
لج و مٹیار ء گوانک ء ، نہ چم جہل کرتگوں
سر داتگوں ، بلے ما نہ ایشنگ کدی محاز

مرچی ہم زمبہیر و گرننداں من بن جنین
پد کنزنگ کدی ، نہ وت ء چیر داتگوں
کوہی پلنگ ء پروشت نہ کنت ، دپ پچیں گراز^(۴)

بجبر نہ بیت کنت کہ ما زندہ ، چمی وت
گندوں تباہی ء وتن و کنوم ء بنگلین
چم جہل و چپ ماں لوگھاں بندوں گوں ماہناز

میٹرینوں ہر بلاء گوں واک و وس ء وتی
تاں زندگوں ، ما نہیلوں وتن بے شرپ بیت
ایسھلان (۵) کنت نصیر گوں سُرنا و دہول و ساز

(۱)۔ ڈھونڈ واریں مُر گھے۔

(۲)۔ بزاں وتن فروش ، ملک و وتن ء بہا کنوک۔

(۳)۔ ہر ڈول ء طرز ء۔

(۴)۔ چیک ، سُر۔

(۵)۔ اعلان۔

کپوت چاہی

کپوت چاہی سُبکِ بالین
 بزیرِ شیرا نوں دپِ گالین
 بر پہ دلبریں دوست ء
 کمان میان و زباد مالین
 بگوز چہ تیہر و ہِمْپان
 شتاب چو شینگاں استالین
 گیاہیں، کچک و دستان
 بگوازیں کنوراں بُرہالین
 مکند جہل ء ، دلہت ترکیت
 چہ زرنباں ، زار و زلزالین
 سیائیں توپ و بملواران
 وٲن بُن داتہ ہنمالین
 مَج و دھیتان چہ سرگوز کن
 جل و زراباں چہ جمِ جالین
 چہ شینگاں بُرز بگر گوات ء
 مشولنت ات پُنگِ ٹالین
 دل ء ڈھڈ کن چو یاکوت ء
 دوئیں چمان چراگھ لالین
 امل ء گورگیں کھل ء

بگند من جلگه ءِ ڈہالین
 سبکس پرگاں نز چن
 بتد درچکے ءِ بُڈالین
 امل ءِ کاپر ءِ دیما
 بجن گوانکے زہیر نالین
 دراوت در کپیت مہلخ
 زباد بو ، کبگلی چالین
 چو بر ءِ ٹیٹل ءِ تراہسین
 نگوشان ، هر گور ءِ یالین
 ترا گندیت گونشیت ، چاہی!
 توے ، بیا وش احوالین
 کجام ڈیھ و کجام درنگان
 تہ کاپے مرگھ دیر بالین !
 بیا ، من گورگیں کھل ءِ
 درا بد گوہ نعت جنجالیں
 شپ و روج مئے سر ءِ مکت
 برنت حالان مئے مسکالین
 چہاریں کبلگاں اُردنعت
 سپاہ ، حوں وار و مستالین
 رچنت من میتگ و ہکان
 چو ڈنگان وار و کنگالین
 جنت ، لُنت ، برنت هر چی

نکان ، چیر گنج ، برونک لالین
 پس و گوک و گسی مُرگهان
 برنت ، لوگھاں چہ پہوالین
 نہ کلنت پُچک و ذالان
 نہ شیکن ، نئے رزان تالین
 مگھل روپی کپنت لوگھان
 پدا سوچنتی ، دجالین
 بیا چاہی ! مئے دلدست ء
 برانہت گھل ء شیشالین
 بند گوں من ، بدے حال ء
 کپوت چاہی ، شکر گالین !
 کجام کس ء توے کاسد
 منی یاتانی سنبھالین
 کپوت چاہی ! بگوش دوست ء
 نصیر نت پر تہ ابدالین
 چہ مچ ء سیائیں زندان ء
 من ء دیم داتہ ربالین
 تی یاتانی جمبیر ء
 دلی بُن گپتہ گھم پالین
 سلامان ہرز کت پھلین
 دُروتاں پہ دپ ء لالین
 شکر لُنٹیں پری پیکر !

دلايے روج و شپ سالیں
 بلیکہ روج تھا موزت
 تئی یات نخت سحر مالین
 بلیکہ شپ سیاہ دیم نخت
 تئی یات نخت نیرالیں
 جہان بُن گپتہ مئے گنڈ ء
 بلوچستان ء ، لٹ مالین
 بلوچ و رنا ، کسان ذاتین
 مس آسان نخت زر نبالین
 کپان نخت تیسہریں گٹان
 یلیں و رنا ، گل و بالین
 مس اُرداں ، چیری لٹان نخت
 جڑیں و رنا ، وتن پالین
 بُت ء بند بندی داگھ داگھت
 دل ء ٹپ ، ٹپ نخت کا ڈالین
 بلے واہ پہ یلیں بچان
 پت و ماتانی سر حالین
 چہ زلم ء شدت و جوران
 سرش چنڈیت نہ ، بے سیالین
 رونت چہ گنگریں ہوتان
 مَج و ہیروپاں کوہ بالین
 کدیناتہ کُشیت دزمن

جوان مردان ، مزن ٹھالین
 کدیناتہ سُچنت ورنہ
 من آس و انکران لالین
 سیائیں شپ گوزیت آرز
 سحر بامیت شیرمالین
 وٹن بیت روژنا ، روچے
 وٹی بچاں پہ ننگ پالین
 زہیریں کاڈ ، پہ دوستاں
 چہ رُنگ راہاں نہ بنت یالین
 لُٹنت من لُٹمیں لہڈاں
 توگمر ، ٹونڈ و دلالین
 گوزاں پہ پُنگاں بوجیت
 وٹن ماتیک و مہتالین
 دل ء جم کن ، گلین بانگ
 مرتیچ ارساں ، جزو لالین
 نسیب بیت زیت تی دیدار
 نصیر ء پر و دُرگالین

چوں بکنان!

شپ ۽ سیاہ دیم و تھارمہیں گندان
 روچے آس گواریں زاناں دیما انت
 دل حیلانی ، گوانک جنت نندان
 پگر ۽ لشکر رچیت ، چوں بکنان!
 منزل بیکواہ و راہ چہ دربنگان انت
 بستہ شاہدگ و رُنگ رہاں دژمن
 ٹرس و اندوہ ۽ بار تنگان انت
 داگھ ، داگھ ۽ پچیت ، چوں بکنان!
 بنگلیں پُنگاں و تن مات ۽
 توپ و تیرانی ماں دپ ۽ گندان
 کوہ و کچنگ بُن نیت بلوچ ذات ۽
 گلزمین خون چیت ، چوں بکنان!
 یک کش ۽ آس انت زلم و زورانی
 یک کش ۽ لُوچی و ہُد ۽ ویرنت
 کُشت و کوشدت مہاہ ، نزورانی
 حوں دل ۽ کچ گچیت ، چوں بکنان!
 ہر جی تاجیناں پگر ۽ دیر گوانز ۽
 راہے آواریں ، منزل ۽ پہ نہ انت
 روت چہ دربنگان ، ماں گرئنگ و برانز ۽
 زرد حوناں گر چیت ، چوں بکنان!

راہ، ہمے یکیں راہنت مردانی
 سرمچاری و جوہد ء حوں چھڈین
 زراب ء تیرانی، چیرء گردانی
 منزل ء راہ تچیت، چوں پکنان !
 راہ ہمیش انت و چک جنگ عیے
 سرمچار، ایشہ سر ماں دلدست ء
 کوہ ء دشتاں بنا گتگ لہے
 حون چوہور ء رچیت، چوں پکنان !
 مگوشاں شیرء جنگ و چوپانی!
 کجیں مہ دروشاں بنازینان!
 بھہلاں گپتاراں چٹ و لوپانی!
 دل نہ منیں سچیت، چوں پکنان!
 دل، مہ چندانی راہ ء اشت نہ کنت
 سر، سواد ء پہ مہگانی نہ روت
 چشمیں روچ ء نصیر نشت نہ کنت
 دیمپہ آس ء تچیت، چوں پکنان !

سنفرل جیل سچ:۔ 21 فروری 1976ء

یارِ جانی ء

جسِ انت، سدِ جسِ انت یارِ جانی ء
 ککیت و اب ء مے شپ شپانی ء
 نہ شمشنگ ماں سیائیں سیابندان
 مارا لہڈیگیں لڈگانی ء
 چو بہار ء سمین ء وش بوئین
 کنپوں چاڑینتہ پھلکدانی ء
 دل گنوک چائیں بودتنگ دوشی
 شے مُرید چوش کہ دیستہ ہانی ء
 ترونگیں ارس و بمبویں بیکان
 نودی دہنزینتہ ماہکانی ء
 دُریں دنتان و لنت انار پھلین
 حیری زبینتہ گنلانی ء
 کجلیں چم و گونجلیں گردن
 سکہ سحرانی ، ٹیٹلانی ء
 لڈگ ء کبگ و سورت ء تاہوز
 کد و بالاد ، سروسانی ء
 دل گنوکین ! کجائی تو پولے
 من زہیرانی مُج مُجانی ء
 سال و ماہانی ڈُہیں ڈنڈاران^①
 چیری ترینتہ ہر نشانی ء

سیائیں زندانِ جو کھماں جو رین
 من دلِ آنتہ (۲) زندگانی ء
 چی تمنا ، چی مہرو چے اسرات
 سو حکمت پیر (۳) آس شانی ء
 بیرگرانی دلِ ء مس آس روکین
 ہند و ہنکین گجا ، پہ جانی ء
 ہائے شپ ، شکلیں گمانانی
 دلِ ء چنڈینئے ناگمانی ء
 من گجا و کجا امل ماہیں
 روچ گجام نمت پہ شادمانی ء
 گجا دیدارِ سبنت سرمستین
 گجا ، آکلیپ پہ دھنانی ء
 دلِ چہ اندوہاں ترگی بارت
 سر چہ سودا ء زحمتانی ء
 روچ، ماں پگرانی گارت تُو پانِ ء
 شپ ماں دردانی سوزمانی ء
 دلِ مڑا داریں ، تنوکل و سس ء
 ڈیک دیان انت گوں کہرمانی ء
 دوست ء دیدن بلیکہ ماں واب ء
 وشیں چسے منے زمانی ء
 زرینیت نصیر دُرگالین
 دُراں ، پہ دُر دپیں دُرانی ء

(۳) - انتقام -

(۲) - گارنگ - (۱) - ویرانیں ہندو جاگ -

دل ۽ ٻيٽ

ٻيٽ ڪنيت چو ٿو پاڻ ۽
 روپيت سر و سامان ۽
 آسے من بُت ۽ باليت
 سوچيت دل و جان ۽
 دل گوانڪ بخت سر سوچين
 پھ گھيڙت و ايمان ۽
 موت گھترنت ڇے (۱) زندء
 ڪت جهل تي چمان ۽
 نان ۽ پھ ڊپارے ۽
 چارے پتي دستان ۽
 لُٽت و برنت گندے
 ملڪ ۽ تي گنجان ۽
 دست بتگ و ڊپ بتگ
 گيڇنت ترا زندان ۽
 چو چو (۲) ۽ بے خونين
 سوچنت ترا ميدان ۽
 زندء ترا ملڪ ۽ ماں
 حڪ نيسنت چو انسان ۽
 تي مال و منيار ، هر چي

است آوانی پرمان ء
 او دلگھداریں ورنہ!
 تاب دے دل ء بندان ء
 چے زند ء نہ باہتین
 در کپ و ت ء چنڈان ء
 آزاتی او و ت واکی
 تئی حکمت چو انسان ء
 حکاں پہ و تی جنگ کن
 پچگر و تی حکان ء
 مال ء چی حبر گوں تو
 ساہ ء بدے کھندان ء
 تو زندگیں کنوے یے
 پیشدار و تی دستان ء
 سر روت ، بروت ، چپے !
 ازت مروت پسکان ء
 تئی ازت انت آزاتی
 آزاتی ء گر شان ء
 چست کن سرا مسکانین
 گند اریں گھستان ء
 بوج چماں ، جگر سھورین
 گند دشت و بیابان ء
 سبزیں زر ء زنبھاراں

بہارِ دِیماِ انت

گھم مکن دل، بہارِ دِیماِ انت
 پُھلگد و پُھلیں یارِ دِیماِ انت
 مکن پرواہ کہ داگھ داگھنت بدن
 دست و باہینک ء ہارِ دِیماِ انت
 دل ء جمکن او گھم جتیں سنگت !
 شپ شُگ ، نین سحرِ دِیماِ انت
 گاماں چست کُرتگیں مَدِرتِ اداں
 سرِ مچارانی جارِ دِیماِ انت
 حُشک و بے رونٹیں راہسراں چہ مترس
 آپ سرو ملگھزارِ دِیماِ انت
 رد مرو، چول ء سبزیں گولاپ^(۱) ء
 سبزگ و جوہارِ دِیماِ انت
 منزل ء مئے نین راہ گار نہ بیت
 سنگرانی کتارِ دِیماِ انت
 تو لگ دم و ت یک گوڑے کنزنت
 ہر دیں گدنت مزارِ دِیماِ انت
 اے نلیانی^(۲) رُپتگیں لامب^(۳) مینت
 کنور ء گرانیں پتارِ دِیماِ انت
 لوپ ء گوات ء چہ نا پھہیں صیاد
 دل ء وش انت شکارِ دِیماِ انت

نین کہ ماجور ۽ پیالگاں تنگلوں
 مارا سوب ۽ حمار دیما انت
 مرچی ما، گر وروں دل ۽ حونان
 کتوم و مُلک ۽ منیار دیما انت
 سر مچاری پکار کنیت اوداں
 پُشت ۽ لشکر، تلار دیما انت
 ٹپیریں جُپ و ٹمپگاں سر کپ
 تیریں کوہسار دیما انت
 خون و ہید ۽ بلیکہ بوہ توندنت
 مسک بوئیں بہار دیما انت
 مارا بے سوبی ۽ نین و ہم نہ انت
 سوب مے، آشکار دیما انت
 سنکٹاں ! بیکہ تیز کنہت گامان
 مے نصیر ۽ توار دیما انت

(۱)۔ سراپ۔

(۲) کسان کسانین شپ

(۳) پتار، کاہ دوج۔

سنٹرل جیل سچ:۔ یکم مارچ 1976ء

گھدار

حاکاں من دپ ءَ زیرے ، سرسُجگ ءَ ایر آری
مُمكن نہ انت او گھدار ! آروچاں پدا بیارے

ماتی وتن و کنوم ءَ ، گرکانی دپ ءَ داتے
ہپت پُشتی ماں سیاہکاں گھداری ءَ سر بارے

دُروہ گرتے ، گوں سنکتان ، کنوم ءَ گوں دکھا گرتے
او بزدلیں بے واگ ! نیں گند کہ چی پیم گارے

گھداری ءَ انجام ءَ نیں گند چہ جالتی
چو تو لگ ءَ دُزین ءَ ، سیائیں شپاں ہولارے

پہ داب ءَ دو روچگیلین ، تو کنوم ءَ میار اشته
داباں پہ گنوک چاٹین ! نیں پر چے ءَ بے سارے

اے خون کہ تریزان بخت ، من گٹ و گراں سبزیں
تاں روج ءَ کنیامت ءَ ، ایشانی زگدارے

اے دہیت و زراب ماں میتگ ہکان نیت
ایشانی تو او گھدار! بندائگیں سیاہکارے

گند نیں وتی دستکاران ، گھداری ء بُو رگٹ ء
چو بُو مب ء پچے مرچی ڈہنڈاراں ^(۱) من گھسارے

ارمان پہ نصیر ء انت پر چے نہ ترا پجارت
چو سادک (۲) و چو چا پر (۳) تو کاتل و گھدارے

(۱)۔ ویران و دڑتگیں ہند و جاگ۔

۲۔۳۔ زراباری و بنگالی اندوستان و دکھن اُدیسور و تارکھیہ نامی نیں گھدار، صادق اُدجعفر۔

ندری!

بیا بھٹل ① ہوندائیں !
 سرء مند یلاں خاک ریزکن
 بزیر یک تاپگے سیائیں
 بسنبین پونز و گوشائش
 بلڈش لڈ و لگھاران
 مہارش کن بر ڈاک ء
 بزیر پیش کڈئیں کارچے
 بند گوں بڑ دلاں جوانین
 مزن میرانی دیوانین
 بُمش دیمائش جواں جوانین
 چمر جُن مردان نادانین
 وتی پئو جانی گُو دانین
 ہما بے رونٹ و میدانین
 بگڈش پیر ء سُلٹانین

اے باڑی ندر و حیرات بخت

پہ کنوم ء لُوچ و بے نانین

وتن پاد مالنت ڈنگانی
 مران بخت تنگریں ورنہ
 گُشان ننگانی راڈ راڈنت
 نہ گندنت بے حیا کورنت
 پڑی چمانی چو کپنگ
 چو بھینگ ء واجگ ء پادان
 گلنت باڑیگ وادانین
 لگھوراں پٹ انت شادانین
 دلالاں چاپنت بے مانین
 جنین دست بستہ گرّانین
 ورننت گوشان سرء زیانین
 کپنت ہڈاں پہ بریانین

نہ بنت لجیگ و شرمندگ   وتی کاران چہ شہتائین
 گوئجنت پھہ ء وتی کوم ء   دری دلاں پہ زور مانین
 پہ نان ء پنڈگ ء وشننت   وتی گنجاں چہ تالائین
 اے باڑی ، کوم ء دلالت
 پہ یک زبے (۲) ء ولمائین
 یلیں پُسگ وتن مات ء   ماں کوہان نوت دربانین
 گونے باڑیاں گیشینگ   پہ آواں کارے آسانین
 نصیر حیرانی ء نشتنگ
 وتی مُلک ء گہستانین

(۱)۔ ذوالفقار علی بھٹو۔

(۲)۔ دیار، لنگہ، باخو۔

بیا

بیا ہے مکمل (۱) ء سنیل ء ، او ستمگار بیا !
 سر و ہڈانی ادا لگتے بازار بیا !
 خون ارزاں انت ادا تنگا ، بہل بھنگ و شراب
 حیواں نشکنکت پہوالمیں نما دار ، بیا !
 دل و لاپ ، جان و جگر ، بازنت ادا داد تلپ
 دل چنڈین و پزیر حجر و کاٹار ، بیا !
 دشت و در ، سیائیں گداناں چہ پدا آباد نکت
 سنہیرین ٹینکان او گوں بالی نمین بمگوار ، بیا !
 ہوراں شرگور تگ و سبزنت جبل و کچگ و دشت
 گورم و بگ و رنگ دوری نکت ، ناہار بیا !
 شزنگان ششہ تلارانی سر ء حوناں بزین
 پئوج و بنگا ہاں بہ جنہیں و پہ کشتار ، بیا !
 بیا کہ ورنہ پدا یک لہیے ء پہ ، دلمانت
 آچش و دہیت و زرابانی پہ دیدار ، بیا !
 گنگریں ہوتاں پدا بستہ سرین زنبگنت
 لشکر ء زیر پزید ء ، بکن یلگھار ، بیا !
 آساں مان داشگنت گپتار نصیر ء ، ماں دلان
 زندگ ء منہیلی کہ یا گھی یے ، او حون وار ! بیا !

۱۔ اردو پارسی لہزائیت ”مقتل“ بزاں کشار جاہ، کشتن جاگہ۔

سنٹرل جیل کج:۔ 30 مارچ 1976ء

پھل دپ

بیا او پھل دپیں ساکی ! پدے یک کدھے پُرین
گھمائی کٹگاں سپتگ دل ءِ متال و بھادُرین

گوں کنپیاں، دهنزاں دورانی، چه موجیں حائر ءِ شینگین
بند و گوش یکن لہڈی ! پدا گپتارگاں دُرین

دل ءِ ، دردانی آماجین ، گوچاں کلاں تی دیم
حساب گن ترکل و داگهان، دل ءِ بند بنداں حوں پُرین

کنے ءِ چم و تواں ایٹی ، یگندیت و مہیت و لترک
کسانین زہگل و ذالان ، ماں شلاکھاں بدن شُرین

ماں اُرد و سیائیں زندانان ، یلانی پشت نیلین نت
ماں کوه و دشت و گیابانان سُچنت لوگ و گدان پُرین

حمر ناہودیں مردانی ، بٹاک و تہل و سوچاکین
دل ءِ بے تانبلیں گنت چو کاٹار ءِ جگر بُرین

نہ بیت لجیگ و شرمندگ، مزن پاکین و نی میرین
وتی زندء چہ پادمالین ، وتی کاراں چه پونز بُرین

وَتِي نَنگَ ءَ بَلوچِگِیَن ، پَہ زَرِ ءَ شِیَنگَاں دَاتَنت
وَتِي نَامُوتَ ءَ سَاهِ مَٹِیَن ، پَہ رُوچَانِ کُچَلِ وِگَرِیَن

وَتَن دَاتَنت جِہَاں جَلِیَن ، نَہ ہَمپَا دِیَن سَہِ ءَ تُرَسَ ءَ
دِپَ ءَ نِیَن بُرُزکَتَہ کَوَارَنتِ چُو رِیَشِیَن اُشْتَرِ ءَ جُرِیَن

وَتَن مَے پَہَنگَ وِ مَے پَیْتِ ، پَہ وِوَدِیْتِ پَلِہِ گُورِسْتَانِ
نَہ بِنْتِ وَاجگَ بَلِے دِیَمَا ، اِے گُوکیَن سِرگَلگَ نَرِیَن

نَصِیْر گَالَاں چَہِ ہَمَنگَ ، بِیَا اُو پُھَلِ دِپِیَن سَاکِی!
پَرِیْرِکَ زِیْمَرِے مَسْتِیَن ، گُوَن کِنِپَانِی تَبِ ءَ سُرِیَن

س۔ج۔ح 15 جون 1976ء

دیوان

او سر مچاریں سنکتان ! بیا ات کہ دیوانے کنوں
گوں مکھیں ماتی وتن ، یک کنول و پیمانے کنوں

دژمن کبی و سبرین ، ہیروپ و ہاری رُبِتگ
بیا ات پہ ہنکیناں وتی ، بزگواپیں دیمپانے کنوں

بُن داگ و پُھر کُرتگنت ، مئے ہلک و پُھلیں مہتگان
بیا ات بندوں یک دے ، درداں پہ درمانے کنوں

بگ و رَمگ ، کشت و کشار ، ڈی و مالاں رُپتگنت
بیا ات او پُھلیں ہمبلان ! زندء پہ سامانے کنوں

مُلک بُرتگ و مان بُرتگنت ، گس بُرتگ و نان بُرتگنت
براتان ! بیا ات پہ وت ء اپسوز و ارمانے کنوں

ما چو گھلام ء زندگوں ، بوتار ء دادانی سرء
بیلان ! پدا پہ واجہی ، بیا ات کہ اومانے کنوں

تن کد چو دُزیں تو لگ ء ، لامبیں لداں ماں چیربوں
بیا ات سرومال ء وتی حکاں پہ تاوانے کنوں

ما ، مُلک و مال ءِ واجلوں ، نانے نہ گندوں دِجھین
بیا ات او بیلاں لنگڑیں ! مَوْتِ ءِ ، پہ یک شانے کنوں

مردے وتی سیائیں حرء ، بے ست پلو کے ءِ نہ دنت
ما پہ وتن ، او سنلتان ! بیا ات کہ ایمانے کنوں

مئے پشت و پُشتانی وتن ، آسودگیں پینکین و گور
گوں دژمناں انت او یلان ! بیا ات کہ سرشانے کنوں

او سر مچاریں سنلتان ! سرین بستگ و چاڑگکین
بیا ات نصیر ءِ ہمبلین ، گالاں پہ ، جی جانے کنوں

س-ج-ح 17 جون 1976ء

سنگت!

(حبیب جالب ء نام ء)

منی سنگت دل و جانین!
 مسالے ماہ ء تابانین
 وتی شیراں گوں سوزمانین
 جمہوریت ء دیپانین
 دوئیں چم سھور الوانین
 من حاکاں کپتہ تالانین
 تنی چوگرد ء دیوانین
 پُشیں سنگتاں جانانین
 دپ ء وش گو و کھندانین
 گُمان ء سورتاں جوانین
 مزن ست و مزن شانین
 بھنور^(۱) چو پھل ء واسانین
 کجیم^(۲) کن روچاں زندانین
 اچے ورنایاں جانانین
 دلاں پہ ٹپ و بریانین
 بچڈلبراں ء پیکانین

بیا جالب سکھندانین!
 توئے ماں سیانیں زندان ء
 بُشوریں بیا دل ء تاران
 بگند ورنایاں سر بازین
 بدن لٹاں چہ نیلین بخت
 چو زردیں پنناں بلگر تیج ء
 بلے انگت چو پڑوک ء
 چد و پد بلکنا گندے
 دل ء داگھ داگھ و پڑوہتین
 یکین ء پیکراں گنگین
 مترس و سرمتاہینان
 مروچی تنی سر ء مچخت
 تو او جالب شکر گالین!
 مہ پہر یز دُریں گُپتاراں
 تنی گُپتار ، درمان بخت
 چہ تیراں جاہ تنی پُرننت

دل ء تئى آپشے رو کنت
 زبان تئى تیکھے آبدارین
 تُوئے شائر زرابانی
 تُوئے بے مٹ و بے درور
 تُوئے جالب، نصیراں من
 بیا کہ لڑکنوں گالاں

بشنز گالاں ء تپتائین
 مداری کپ ء نازدائین
 بد رہنز گالاں گروک مانین
 برے دور ء ماں تُوپائین
 دوئیں چات ء ماں زندائین
 چوتیراں تُو سک و الہائین

بیا نحت تاکہ ماں کار ء
 یلاں، حک ء نگہبائین

۱۔ تھنورا اُردو، ہندی لہزائیت بزاں پروتک، بالوکہ پھلانی سرء کیت۔
 ۲۔ ہیریت چارنگ یا چاری، پدگلوں چارنگ۔

سنٹرل جیل حیدرآباد:۔ 28 جون 1976ء

سر مچارء مرگ

(میر سپر حان زرک زنی ءیات ء)

جرماں گرتند و شلانا نحت سیاہیں زندان ء سر ء
موج کانت من دل ء چو پھلمسیریں گہکیر ء

چیلکیں گروکانی پیا، درد تیر و کاں جنت
پہ دل و لاپ و جگر بنداں ، ماں تنکیں ڈوبر ء

ارس حوناں گوں اوارى ء چہ دیدو کاں رچنت
سر مٹرایانی ، مروچی گوات کنت بے جاور ء

آرتہ احوالے جگر ترکیں ، جہان بینیں کتاب
سوحته مئے جان و جگر بنداں ، چو سھوریں اشکر ء

ہائے ! ورنائیں سپر حان ، سر مچارانی سروک
کپتہ ماں جنگ ء پڑ ء ، سھور گرتہ گلرنگی گوڑ ء

زلم و زورانی سیاہوشیں مچاں ماں برنشتگ
زرک ء ول ء سمر چو شپ چراگھیں گئوہر ء

جی وتن ! جی مادری مہرانی پاکین گلزمین !
منمک و نیلاں پئے ، حاکاں بدرہنزیریں مہر ء

سرگلیں بچ ۽ ، وتن ماتی! ماں انباز ۽ بگر
سک پردرد و ماندگنت روج و شپانی بگر ۽

پر تئی تنگ و منیار ۽ ، جی منی پھلیں وتن!
جنگل میریں سپر ، سر اشته دلدست ۽ سر ۽

کوه و گرڙیڙوکیں گراں ، ماں دشت و لوتاں بیدہیں
ڈیلنگ گوں دژمنان ، چو نزمزاریں مردور ۽

ننگریں میریں سپر حان ، سیاہیں لجانی گروک
اشته نشکے پُر مڑائین ، کنوم و ملک ۽ دپتر ۽

سنت نہ انت ماتی ، وتن ، زاناں کہ بچ لاپ ۽ کپنت
اچ سپر حان ۽ پیت کنگے نہ زاناں گیشتر ۽

لدنیں نوروز او شیر بھیمیں بے حان گنگرین
زُرک ۽ سر لشکرانی ، میر سپر حان انت سر ۽

سرچار و نوجوان و ملگی ڈیل و رواج
ننگریں بالاچ ۽ پیا ، یا چو نورا نامور ۽

دل منی ، بیلاں پردنت ، جُج بخت پیم و گُمان
چکہ ورنہ سر مچاریں ، وارته سیائیں اثر ۽

پیلہ میں سے ۳ سال گونٹگ ، ماگوں حورکیں لاپ و دست
ڈیکنگ گوں سامراج ء پُر سلاہیں لشکر ء

ہیلی و بالی گھراب و توپ و بمبانی درہداں
مئے دلش زانت چوں گوزنت اے روج تینیں مئے سرء

لوگ و ڈیگ و زکان و کچگاں بُن داتگنت
ذالول و پیر و رنا ، گرتہ چک چیں ہر گور ء

ہر تلانگ حوناں گوں سھورنت ، ہر دل ء آسے بلیت
جس انت تئی گنگیں یلاں ، جس انت بلوچستان ترا

وش مہیت دژمن مگھوزیں ، مئے دل ء بند بستگنت
ما وتی بیران ء نہیلوں تاں کہ روج محشر ء

دژمن ء دلیں لُوساں ، چرپیں ہڈانی کچک
کنیت یک روچے کہ کھڈن بنت گوں زمزیراں درا

مرچی براتانی پہ کوش ء ، دژمنناں گوں بستگنت
گندتی باندا کہ سیاہروبت بر سیاہیں حر ء

نیست گھدار ء پناہ ، ہر دینکہ جنیت انکلاب
گلزمین نئے چیر دنتی ، آزمان نئے سر برء

ننگریں ورنہ مروچی تڑ ، کہ گوں حوناں کنت
باندہ گھداران ء بڈیننت ، ماں حونانی زر ء

مرچی ورنایانی پاد نھال بستہ ، چمّ حون مَسکنت
چو نہ بیت ، گھدار بانداتہ مہ پشنتی بر ء

ہمبل و پیلان ملوکین ! دست پر ریش ء جہت
ما کدی پیراں وتی نہیلوں بیئت گار ماں گر ء

شُت سپر خان سر مچارین ، سد دگہ پیش ء شُتگ
سد ، دہ سد رند ء پرؤت ، نہیلوں کدی دہاوا گر ء

یا وتی حکاں گروں ، یا سر پے راہ ء دیوں
زندگ و آزات مانوں ، یا ماں گور ء پاکھر ء

سیاہ دیس دژمن مگھوزنت پے وتی سیائیں سپاہ
ما وتی پے توکل و سساؤں بُرز چو کوهسَر ء

اُوداع او سرچار و اُوداع پھلیں سپر
زندگ و پائندگئے دائم ماں کنوم ء دپتر ء

دُریں گپتاراں نصیر ء ہر سحر گاہ ء شَمَلنت
میر سپر حان ! تئی مزار ء ، نود چہ سبزیں زر ء

اسدِ عیاء

ورناتئی حونانی کسم دل منی دورین
 پہلو ء منی پرانز کنت چو اشکر ء سھورین
 ایشی نہ انت ارمان کہ حوناں تئی ریھتنت
 حکاں پہ سراں دانگنت ورنایل و بورین
 درد ایش انت کہ ما کہ نہ زانوں تو گجائے
 زندان ء سیاہویشیاں یا کھلراں گورین
 ما سرپد و سہنیوں کہ کئے ء خون سرء انت
 ارمان انت وتی پُرشگیں دستاں پہ نزدین
 دل زانت و حدازانت چوتیر ء ماں دل ء انت
 تئی گاری و مئے بزگی و واک نہورین
 پرش داتگ و شینگیتہ پلنگان ء مترسین
 ہیروپ و اُرش رہزن و ڈنگانی ڈھورین
 تنکد بلے مانت اے زمزیر مئے گٹ ء
 تنکد وروں حوناں دل ء گوں انزیاں ہورین
 مئے کچک و دشتانی سرء کثیت بہارے
 بیرانی درچے کثیت پہ ورنایاں ملورین
 او بنکلیں ورنایاں! تو نصیر ء ماں دل ء
 گیرامی نہ بے، زندگنت تاں گُوڑی ء کورین

سنٹرل جیل حیدرآباد:- 20 ستمبر 1976ء

اسد گجانت

شائینے بُرز پہ بال ء
چاران انت حیرت جھال ء
شوکار کنت گال ء

دُنیا ، جہان ، ادا انت

میریں اسد گجانت ؟

پھب ء سر ء پلنگے
سر کپتہ بُرزیں درنگے
دپ بُز کتہ پہ رنگے

ہولاراں ، پُرسگ ء انت

میریں اسد گجانت ؟

گر کے لدانی بُجین
دانا و پیر بُجین
پُرسیت گراگھ ء گجین

حال ہر کس ء ترا انت

میریں اسد گجانت ؟

اُشکت شوانے حال ء
 گونَت وَتی گوں مال ء
 رپتہ تچان ء جھال ء
 جی مینگلاں ! سما انت
 میریں اَسد گُجا انت ؟
 مینگل چو بزہ کار ء
 بے تگ و بے توار ء
 کوئڈم جننت ڈگھار ء
 چم جھال و دل بگھا انت
 میریں اَسد گُجا انت ؟

سنٹرل جیل حیدرآباد:- 26 ستمبر 1976ء

سنتی ①

نادانے او بزہ کار
گردے پہ سیمرگی شکار

زرنبیں گوں پاد موشاں وتی
لوٹے پُروشے کوہسار

بُرزیں ہشیاں سبزرین
چنڈینت نہ کنت ہیروپ وہار

زلمانی جنوراں ماں کپنت
مُحکم ، کبی بنت سر مچار

بتگہ ، تلاء آس ء کپیت
بیت پاک چہ کلپیں لگھار

پراتی ، ء مرد دست داتگت
یک بیتگت تُو ر و سگھار

چو آسن ء دو کوٹگان
برانز گرتہ ، لیم بیتگ اوار

دروگھاں گوں نیں آسان نہ انت
 یراتانی سنگ تار پہ تار

نادان ! وتی تھام ء مبر
 حاصل نہ دنت دُروگ ء کشار

مردانی ست و سنتی
 سک مہرنت چوسبزیں تلار

آبدالی و توری ، نصیر
 شون داتہ راہے پیدوار

(1)۔ تپاق، پلجی، سہت۔

سنٹرل جیل حیدرآباد:۔ 28 ستمبر 1976ء

اَحْمَقِیْنَ گُمان

تو گونٹے روچی بگوش ، سیائیں شپے لُنج و تہار
تو گونٹے ماہی بگوش تاپگے زانان چہ زوار

تو من ء چابگ و شلاکھاں گوں پَرمان کئے
منی پُٹ پُٹ بدن ء پر تہ بھشیت چو سیاہمار

تو وتی پنڈگ ء پہ زر و سلاہاں نازے
دپ پچیں ، بھینگے ے چماں منی ، گردے پہ دپار

اَحْمَقے ے اگن تو چوشیں گُمانے دارے
زُلم و بیداداں چہ کھلاں من ، وتن مات ء منیار

موکلنت ، لٹ و بکُش ، زُلم یکن ، آس بجن
سر مڑایانی ، تی دیمانہ جھکیت زِنہار

ما گزندانی تہہ ء گرسنگ و گروکانی گور ء
 ٹرس چینیے ؟ ما نہ زانوں ، تو وتی بمباں بگوار

بِزگی، واری ء مئے ، رد مکپئے دلیں دَبنگ
 ست و سس ء ما گھنویں چو لد ء بوریں مزار

سیاہی ء سیاہ گونشوں ، تو وتی دیم سیاہ بکن
 دیم تئی تا پکیں ، ماہ بیت نہ کنت پہ گُپتار

تو زبان ء بگونجئے یا کہ بکشئے چمان
 زندگت تانکہ نصیر گپتزش برنت چو سگھار

سنٹرل جیل حیدرآباد:- 29 اکتوبر 1976

اومان!

بلوچستان ۽ کوه بُرز و بلند نخت
 ادا سبزین زرعِ نود، سیاہ بند نخت
 دل ۽، حوناں بدینیت چلگ ۽ گوات
 لدانی مہراں ہیروپ رند نخت
 لواریں تیر مگ ۽ تپسیت سحرا
 پہ دوزھ ڈھاڈر و سیو^(۱) یگی کھند نخت
 بلوچستان چوڈرین ۽ رنگ پہ رنگ انت
 یلیں او بادگش سورت پسند نخت
 ملوکیں دُحکش لال نخت گرانین
 یلیں بچش چو مات ۽ اجمند نخت
 لواریت یا کہ برپ و ہور گواریت
 لہیں پہوالی گول بڈاں دو بند نخت
 بلوچستان ۽ ورنہ سرچارین
 من سیائیں حمران گروک و گرنند نخت
 نہ دارنت سرچاراں بمب و بالیگ
 بلکہ کہ ڈن گول حونا نش چمند نخت
 سرافراز (۲) و گھمدین کنوم ۽ رہبر
 من زنداناں، گول زمزیراں جو بند نخت
 وتی حکاں پہ ورنہ منگہانی
 سراں گول لئیب کنان ۽ رند پہ رند نخت
 بریت نودان! دلی دُروتاں نصیر ۽
 پما دوستاں کہ پما درد مند نخت

(۱) - سخی - ۲۔ پارسی لہوایت، سرافراز۔

کئے ء

کئے ء ، کئے ء پکناں یات او دل نادان!
گُجام، کجائیں گہمرداں پہ موتک و پریادان

من ہر گُجا کہ نذر ، جُلگہاں ماں شانگ دَیان
کلاگھ و کر گزراں گندان و ڈنگین صیادان (۱)

من ہر کجا کہ رواں ، ہر کس ء کہ گون جنان
پراد (۲) کنت چو ٹپگی کپتہ ماں وادان

گھرب حُدائی ماں اوداں کہ ذی مراگاہ نت
مروچی مقتلش (۳) ناہیتلنت جلاادان

وتن ! او پھلیں وتن! چونہت کُرتنت چلچین
نہ گندان ننگرے سھور چمین تی چہ کوہزادان

منیار ء تھونی و لجانی اسپراں پھلین
پروشتہ ، کروہتہ، چگل داتلنت گون بیداداں

بلے و تن ! من ء تئ چول و بیدہانی کسم
 نہ کلوں شلشلیں زمزیراں ماں تئ پادان

توئے مئے نام و نما و توئے مئے لُج و منیار
 ہزار سر او و تن ! ندر پر تئ نیادان

نصیر کپتہ ماں زندان ء ، گوں دل ء جیڑیت
 نہ گونٹک کنت گوں سرء رون ء ، کس تئ بُنیادان

۱۔ پارسی لہز صیاد۔

۲۔ پریات، زار۔

۳۔ کُشتنار جاہ، کشتن جاہ۔

لاہوسگ

کپوت چاہی: چہ گج کاہے منی یار
 من ء ٹرسنت مہے ماں زلمتاں گار
 پچے درنگ ء چہ ہدرا تے تلارین
 کئے ء دامگ ترا پرچنڈ و آزار
 پچے سھور چم! تہ چوژند و نزورے
 کئے ء سیڑ پینگ و گرتگ ترا وار
 پچے سھور دپ! توے چوٹنگ و حیران
 کئے ء شرنگ! تئی تاہینتہ دیدار
 بیا کہ دیر سریں کوہاں چہ کائیے
 بور چہنکھت دیاں بادام و پوٹار
 کپوت چاہی! من ء دوستے چوساہ ء
 کہ تو کائیے چماحول چھڈیں کوہسار
 مگوش کہ کوہ بن بخت و جگگہ تھامور
 نہ سگیت دل منی، یا کوت و منکار!
 مگوش کہ تیر و توپانی دپ ء بخت
 مئے کتوم ء لنگڑ و لوچیں حیا دار
 مگوش کہ منمک و نیلاں من کپتگ
 دن مات ء سر ء گران کیہتیں شار
 مگوش دلترک و چم کورنت زہیر ء
 ہزار نازین جنک و بانگین گہار

مگوش چاہی! مگوش کہ دل نہ سگیت
 گر سندر کپنگ گجا ، کئے بیتہ بومبار
 بور چپنگ ء و گین سارت کن دمانے
 دگہ کس ء ادا گوں تو نہ انت کار
 مناں ایوک تئی رازانی محرم
 مناں تئی درد و دورانی شریدار
 من ء سھب ء سمین چہ کوساران
 گوں نزمین آہ سردان کنت بیدار
 شلیت و ہم شلیت شبنمی ء
 سمین ، دوریں دل ء روپیت زنگار
 چو حون سھوریں تلار ء حازگین دل
 نہ چندیت چہ مجین زلمانی یلگھار
 زمین چند و گروک ، گرسندان بہ پچیت
 نہ لرزنت دست و مئے سیائیں دل ء تار
 منے زندان ء ، مئے ورنہ مھکشین
 درونی پتنگت گوں پاھو ء دار
 وتن مات ء ماں جیگ ء ننگریں بچ
 تڑ پنت چو جلوہ ناکیں بامی استار
 مروچی ہم ، ہما راہنت و ماؤں
 ہما مکسد ، ہما منزل ، ہما کار
 کپوت چاہی! بلیکہ دیرنت منزل
 گران انت چک جنگ ہم بہ مڑا دار

گوئزان چے دشت و لوت و کوہساران
 کدی سیر و کدی گزنیگ و پینار
 گزندار بنت شلنت روچے نہ روچے
 زرنگین جمر او بولان کنت ہار
 کپوت چاہی! او کاسد پھل گدانی
 منی گالاں وتی پاکیں دل ء دار
 بگوش آ کجراتیں کم گشاد ء
 کہ او لاهو سگیں ہپت پُشتی گھدار
 کدیناتہ تنی اورنگ مانیت
 من تحت ء بہت بلند و تو چو بختیار
 نہ بیت چلتن صیاد ء گشتن ء حورد (۱)
 چتے نلکے وتی دیما تہ زوار
 پدیگ ہر دینکہ تارکھ ء زریننت
 پدا دارا شکوہ ء نوک بیت جار
 کپوت چاہی! من ء بنیل کن مروچی
 دلوں پُر پتنگ و سر پیچ کنت لار
 برہ بال کن آپے شوین ہسار (۲) ء
 مسوچنت ات اد ء آہ سرد و اُپھار
 خمر زانین نصیر ء بہل کہ کپتنگ
 من زندان ء ، چو توتیگ ء گرپتار

۱۔ کسان، ہیبت۔ ۲۔ پاری لہز حصار بزاں کوٹ بندیں و گئیں جاگہ۔ کلات۔

سنٹرل جیل حیدرآباد۔ 31 دسمبر 1976ء

تریاق لُٹ

بیا بیلی ! بیا سنگت ! بیا ساه !
 بیا رچیتنگیں زرد ء دلاساہ!
 حدازنت شب چوسیاہمارء جننت ڈنگ
 بیا تریاق لُٹنیں چار دہی ماہ !
 بیا کہ دل بلا جلیں گھبارنت
 چه گرانین جنگ و جا کاں نہ وارت ڈاہ
 نہ وُش و دل پدر دنت او دل ء بند !
 منی حاموشی ء چه نیل و ہمراہ
 بیا کہ بود بکنت گیرتگین دل
 چوسھور پھل ء کہ بودینیت بہار گاہ
 پندان گال و گپتاراں پہ رنگے
 بو انتی وتن پالان ، پہ واہ واہ
 دل ء لوٹاں ، چوسھورین اشکرے بی ،
 ماں زندان ء نہ دنت برپین جگر براہ
 دل ء تریشاساں گوں لوٹان چنڈان
 وتی گالاں ماں کوہ و دشت و جلگاہ
 وتن مات ء مژاداریں پہ زہگاں
 بیت گالاں چه روژنا ، منزل ء راہ
 پمَلت ننگریں ورنہ ملوکین
 وتی مُلک ء ماں چووت و اجمہیں شاہ
 منی ہر لوز چو تیر ء بِلگیت
 دل ء مُلک دژمنانی ، سھب و بیگاہ

منی گالانی توش ء پُرھمیں دل
 یکشتت دم پہ دم اُپارگ و آہ
 یلین ورنہ ، منی شیراں جنان ء
 پڑء سھوریں پدِ رکت پہ سرءِ ٹاہ
 چو گردباد او چو لُوڑ و ہاروہیروپ
 گھلیمان ، یل بُروپنت چو گھد و کاہ
 چو وش گوشین سحر گوات و سمین ء
 رلی ساه بلھش پنت پہ دوست و دلواہ
 یلاں چہ ، ندر و گربانی گرانین
 گلین آزاتی ء لوٹیت درگاہ
 چوہوپین گرنپک ء گپنگ سراسر
 وتن مات ء ہلیم ء پئوج و بُنگاہ
 نہ ہلک و مہتگاں پشکپتہ زندے
 نہ مالے منتہ ماں دشت و چراگاہ
 گہرد ماں چول و لوتاں وار و زارنت
 وتن دژمن بگھائیں ماں مراگاہ
 بیا بیلی ! بیا موجیں دل ء ساچ !
 گُمانانی منی وش تابیں بامگاہ !
 چہ واب ء بُست گنگ او روژنائی !
 من ء ، دوشی تئی یاتاں اناگاہ
 وتن مات ء ماں مہراں رَسگیں کاڈ !
 پہ تو ندر گرتگاں دُنیا و دین دُراہ
 بیا اُو زہرہ وش ! چست کن نصیر ء
 چو ہاروت ء ملکن کپتہ ماں چاہ

وتن ۽ گوانک

گوانک انت وتن یلان ۽
 نوجوانیں نو گوان ۽
 نوک بالین ماہلان ۽

مات ۽ بیات گوانک ۽
 گوں جان و مال ودانک ۽

مات ۽ ٺٺے گشان ۽
 پت پیرکی نشان ۽
 لچانی مان و شان ۽

لتا ٺٺگ ہر ٺٺبان
 گوں تیر و توپ و بمبان

لوئنت دری دلان
 ملک ۽ ٺٺمے گوں مالان
 گنجان ۽ چیر و تالان

میراتاں ہپت پٺشی
 پھ مندر و دہیگا مُشتی

بُستہت او سرچاران!
 میر منگہیں مزاران!
 برات و کجیں گہاران!

لوئیت وتن ٺٺمارا
 چا ٺٺگ و تیار ۽

زلم ۽ بدارت دست ۽

واک داریں چنڈت مسٓت ۽

زر شانین زر پرست ۽

گلینہت اَچ دَیَار ۽

سیاہکاریں مُودہ وار ۽

اگنہ ، شُمارا سوچیت

حونان شُمنیگاں رتچیت

مُلک ۽ شُمنیگ ۽ پیچیت

زمزیراں ماں گوڑ ۽ دَنت

حاکاں شُمنے سر ۽ دَنت

مَرچی دِل ۽ مَچارت

پاداں وَتی مَدارت

دستاں وَتی شہارت

زیت پہ سِلَاح و سَنجان

دژمن مَبارت گَنجان

زَند ۽ دَیہت بَچکے

سھوریں پڑ ۽ شِکلیکے

یک پھل گوڑیں کنکے

یا ماہوں ، مَنے وَتن بیت

یا سھوریں مَنے کپن بیت

او نو گلیں نہالان !

گران مُلین دُر و لالان !

دِگوش کنہت مئے گالان !

آزاتی ، بے سگھار ء
دُوموں^(۱) نہ کنت کس ء را

آزاتی ء حبر چار

پتگ پڑء ماں ہروار

سبزین لُڑانی شیکار

کنومان ء گرتہ آزاد
اُچ زلم و جنور و بیداد

او جائین نو نہالان!

زیرات نصیر ء گالان

بوانہت ، کنہتی تالان

رنگانی چو دُزین ء

پُر دِبتیں سرزمین ء

(۱)۔ براہوی لہزائیت ہزاں دست و دیم۔

پائندہ بلوچستان

ما شوانگ و ما شتآن^①

ما بزگر و بگ جتان

ما سوری سئیں سنگتان

پکُمشت گنگ دستان

پائندہ بلوچستان

ما کوم ء سپاہیوں

حکاں پہ گواہیوں

سریں بستگ و راہیوں

گاڑینوں زبردستان

پائندہ بلوچستان

مئے سر پہ وتن ندرنت

مارا وتن ء کدرنت

پشتانی اے مئے پدرنت

نروت چہ مئے دستان

پائندہ بلوچستان

ما بوں پہ وتن گربان

گوں مال و سروسامان

ما زرتہ وتی گامان

چو منگہیں سر مستان

پائندہ بلوچستان

ما ننگر و لُج پالوں
کتر نہ چہ یک سیالوں
ماتی وتن ء ڈہالوں

سر پنڈے دیوں گستان
پانندہ بلوچستان

ما یک دل و جم بست ء
سر اشته پہ دلست ء
چو مملین زبردست ء

ڈیک داتہ گوں بدمستان
پانندہ بلوچستان

آزاتی و آزاتی
حک بیتہ مئے بُیاتی
لوٹوں نہ چدو زیاتی

مئے واجگ و مئے ہستان
پانندہ بلوچستان

جی بات وتن مات ء
جی بات بلوچ ذات ء
دائم بیت آزات ء

مئے دپ رہیں کوہستان
پانندہ بلوچستان

لڑ بستہ نصیر ڈران
کنوم ء پہ بہاڈران
ورنا بگوشہت گھران

آزاد بلوچستان
پانندہ بلوچستان

گرت وشت

آحت و گوں ما چار روچے اُمرگوازی گُرت وشت
بے وپائیں دوست ءِ پیا ، جیلہ سازی گُرت وشت

ما نہ زانتوں کہ مسیت ہم رہزنانی بُندر انت
ہائے چونین حرکتے گوں ما نمازی گُرت وشت

تاں کیا مت یات مانت زلم و زورانی بیان
شاہ و سرتیپ ہر چچی گرتنت ، ہر چچی قاضی گُرت وشت

جی نصیحت گو ! تئی ہر پنت چمانی سرء
گوں سرومالاں بے آدست درازی گُرت وشت

ما ہمے جت و شوانگ ، مانھے واریں بہوش
آچو جدر ءِ رہنما بوت ، چالبازی گُرت وشت

زندگی سیاہ و تہار دیمین مُجانی منزله
زندگی ءِ وش نما ، وش نام گازی گُرت وشت

آسمن بوئین سمن بر ، من حیالانی جهان
چو سحر گاہی سمین ء ، دل نوازی گرت وشت

من کدی لوٹت کہ موجانی دل آج دست ء پروت
دُر دپیں ساکی دل ء رپینت و رازی گرت وشت

کدہ ہر دیں مجلس ء ، چاڑانی من بامب ء رینت
آپری رُوگوں نصیر ء بے نیازی گرت وشت

سنٹرل جیل حیدرآباد:- 7 فروری 1977ء

زندگی!

زندگی تو پہ نوگی وشنے
پیری ء ، ڈاسنی دل ء کشنے

من نہ زاناں ترا چہ اسرانت
زیت چو وش رنگین نیوگ ء پشنے

سیر چہ دُنیا ئی ء نہ بیت مردم
تو پہ واتر ء گپنگ و کشنے

چی نعت اُودان اُمید چہ حور و مُلک
یا کہ آپے چہ کوثر ء چٹنے

گُجا حیراں گوں تابع پرمانین
وشی و زاری ، دوستیں مہوش ء

گُجا حیرانی شنبلگ مہنت
کبھیں ماہ دروشمانی جاں کش ء

اے جہان ء بگند کہ چوں وش انت
چو کہ سیر سارتیں کھل ء ملکش ء

ہائے ، کوبانی بُرزتریں چونگان
گرئنگ و گروک من گہکراں بش ۽

مہگلیں در وپانی پھلکھنگ
ٹپاں کلنت چو بھیر دپیں تش ۽

ما لہ گوڑ بام ۽ گوڑ دلیں پہرے
کُج ۽ زہیروک و گُگشگ ہش ۽

پہل نصیر ۽ وتن پرتین ۽
وش انت کپتگ من مُلک ۽ المُش ①

(۱)۔ المُش، وڈہی بلوچ سردار کہ آرا المُش رمی یازمی ہم گوئنت، المُش، گل گمش یا گلگ مش اُوش واریا مشوا ڈراہ نمرد بلوس ۽ سپت ست۔ (نصیر)

من ۽ بگوش!

(احمد نديم قاسمي ۽ شيراز اردن، ۽ پخوانت احمد نديم ۽ ايس شير آبي كتاب ”محيط“ نامي ۽ ماڻ چھاپ پڻگ)

مُجَاهِدَاں پَہِ فِلَسْطِينِ ۽ تِي دِل ۽ دَرْدِنَتِ
 كَہ شَاہِ اُردن ۽ تيرَانِي پِڻگِنَتِ شَكَارِ

گريو گائے : مسلماناں گشت مسلمانان
 پَہِ مَوْتِڪِ وَ مَاتِنِ ۽ لَرُو بَسْتِگَئِي دَر بَدِيں گِپْتَارِ

من ۽ قبول ڪه شاه اردن ۽ نه گرت شرين
 گھريب و بزگين واران ۽ گيھتہ پَہِ کُشْتَارِ

بلے من ۽ تو بگوش شار سوشيا لسٽي
 چي بيته جرم بلوچاني ، گرتاھت يلگھار

سياھين پئوج شمئے رڻپڻگ چو مور و مدگ
 سرا بلوچاني پھوال و بے درين يکبار

نہ تنيا توپ و مشين گناں کارمرز گنمت
 لتاٽنت ہم گھريباں گول¹ سبير و بمگوار

سپتین ہیلیاں^(۱) ، ایرانی بادشاہ ء کو مک
گرندگاں گوں سرء زرتنت رچک و کوسار

نہ لوگ اشننت بلوچاں پہ ، مال و نئے مڈی
زراب دانتت درودشت و بیدہ و بازار

ماں ہر گورء چہ مُج و دہتاں رستنت گورستان
ماں ہر گورء سر و ہڈانی لگنتت انبار

گجا اتے تو ہے روچاں ، دپ ڈڑیں شازر!
زمین ء چیرء ، یا بُرز آزمان ء ماں استار

یا تئی گمان ء ، بلوچ کلمہ گو نبی ء نہ انت
جہود و ترسا و بکالے ، ناخدا نین کپار

یا تئی گمان ء بلوچ مردے ٹھمار نہ بیت
بہوشے کپتہ ماں دشتاں چونا پونیں سہدار

ٹھمنے پہ کا و کشار ء دوپادی اولاکے
چو گوک و اشرء ہر جا برنت ، کنہتی مہار

نہ انت چوش اُگاں، تو بگوش کہ یک روچے
مئے قتل عام ءِ کھلاف ءِ تو بُرز کُتئے گوکار

کدی تو گوشنئے : بلوچ زندگی ءِ حکدا رنت
چو یک براتے ءِ کپنگ وتی ماں دشت و دیار

کدی چو جالب^(۳) ءِ پما دو ارس گوارینئے
کدی مئے کوش و کُشار ءِ، تو دیم کرتے تہار

وت ءِ تو شائے زانئے اگاں، تہ گوش پدار
چو شائراں طرحدارین تئی نہ انت کردار

مجاہداں پہ فلسطین ءِ دلپردے مزان
بلے وتی کش ءِ تو پانی نشکُنئے^(۴) ٹہکار

پچے گوں لنگ ءِ تو روج ءِ چیر دیک لوٹے
جہانے سئی انت کہ ہر جا ٹھما ات تھانیدار

مجاہدانِ فلسطین ءِ خون رتکہ اگاں
تئی براتانی گوں بیتہ دست ہم تکرار

مُجاہدے اگاں عمان ء تیر وارته گور ء
تئی براتے ء تُوپک ء کشہتگ شیکار

گجام دپ ء گوں تو او کاتلانی پر بندوک
نین نشتہ گوں عرباں ماتن ء کئے ازہار

تو آئی پاک ء مگند، تئی وتی بن انت دامن
تو آئی آس ء جی تو سینے - وت چھئے چو پلار

اے سوشلزم ء تئی جار او اے تئی ملائی
نہ ما بلوچاں گزر بیت نہ شام و روم ء بکار

جہان ء باز گوں مندر و پریباں وارته و شہت
وتی نیں دستاں ہدایت نصیر پتہ ہشار

(۱)۔ سیر جیٹ ہالی گھراب۔ (۲)۔ بیلی کا پڑ۔ (۳)۔ نہ انکمنے (۴)۔ حبیب جالب شاعر۔ (نصیر)

وٽن بهارنت

ڪو ڪو ① پڊا من باگ ۽
 اٽڪه ٻه رنگ و راگ ۽
 نشته شپارڪيس شاگ ۽

سنوٽا ۽ بخت زهیرین
 دوستا ٻه گران و ڊیرین

ڪو ڪو دل ۽ ٻه نل ۽
 درشان کنت پھل ۽
 چو پھلگدین امل ۽

کنپیاں توار ۽ شنزیت
 مسک و زباداں درهنزیت

ڪو ڪو چو وٽ و انیت
 زنگاں زهیر ۽ شانیت
 چله دل ۽ ممانیت

روچانی گھم پٽارین
 سیاہیں شپانی ہارین

چو شاز ۽ پکیرین
 چو آشک ۽ زهیرین
 چو ماہل ۽ ملیرین ②

پر یات کنت ناریت
 دوستا ٻه یات کاریت

شا مینگانے پھلان
حیر دروشمین املان
سھور لٹئیں ، سھور گلان

دل یات کت و سکیت
چو زہگلے ء پکیت

زاناں وتن بہارنت
سر سبز کوہسارنت
دوستانی انترارنت

کاڈں حمار چخمین
دُر دانگاں دو درنمین (۳)

گُو گُو ! پچے نصیر ء
چیٹے جنے گوں تیر ء
بال کن برہ تہ دیر ء

بہلی کہ کپتہ ڈب انت
لہمیں گھماں من گھب انت

(۱)۔ کوئل۔

(۲)۔ ملولیں۔ کھمگین

(۳)۔ ہار، گونزی، گونزے مان گچوکیں یک سہت ایت۔

سنٹرل جیل حیدرآباد۔ 3 اپریل 1977ء

گل خان نصیر

تیرگال کاریت

شائین شکارانی!

شائین او شکارانی!

تلارانی تارانی!

دشتانی دیارانی!

یا بنگلیں دیوان ء

یا بنگلیں دیوان ء

من سیاہ دپیں زندان ء

سیٹریتہ سکھندان ء

برشمشاس زہیرانی

برشمشاس زہیرانی

گاوٹیر گزیرانی

بھومبار بہیرانی

داتگ سرء سودائے

داتگ سرء سودائے

اگل و دل ء دہاوائے

چم توسیں تماشائے

ٹپگ و شہیدانی

ٹپگ و شہیدانی

بُنداگلیں زیدانی

حوں واریں یزیدانی

بد کار و بد اندیشین

بد کار و بد اندیشین

مرد وار و مزین نیشین

زلم و ستم ء گیشین

چو نادر و چنگیز ء

چو نادر و چنگیز ء

حونانی چہ کاریز ء

بیڑ داتگ و مہمیز ء

ہیل ء پہ شکارانی

ہیل ء پہ شکارانی

کوگردیں کہارانی

سحرانی مزارانی

وش سنت دل ء بھنگانی

وش سنت دل ء بھنگانی

سر گل مڑو جنگانی

اوبادہ پڑ نگانہ

چو سیاہیں حر ء سرننت

چو سیاہیں حر ء سرننت

حکلیں حمر ء گرننت

باڑی ، پہ نما شرننت

من مجلس ء یارانی

من مجلس ء یارانی
گد چمین نگارانی
شانین او شکارانی!

یات کن منی گُپتاران

یات کن منی گُپتاران
لهڈیں دل ء اِزہاراں
بر کیچک و کوهساران

گول شاہپراں شنگلینی

گول شاہپراں شنگلینی
گول چنگلاں چنگلینی
بر مینگاں تینگلینی

چو کنپیاں شرابانی

چو کنپیاں شرابانی
چو گوانک ء ربابانی
چو اَریاں اکتابانی

چو شار ء دُرگالان

چو شار ء دُرگالان
مورتیں شپ ء استالان
ہر گنڈ ء یکن تالان

چو نوداں زکھارانی^(۱)

چو نوداں زکھارانی

چو نیر ء سھارانی

چو بوہ ء بہارانی

دَرہنزینتہ نصیر گالان

دَرہنزینتہ نصیر گالان

گھم گرتہ دل ء تالان

کپتگ چہ مہ و سالان

زندان ء ماں دل موشین

دَر بَتگ و سَت پروشین

(۱)۔ زخار، بحر زخار، یعنی زربلوچیء۔

س۔ج۔ح 21 جون 1976ء

حیدرآباد

(مرکزی جیل خانہ)

حیدر آباد، گوں یا گھیاں پدا آبادنت
گڑہیں زندانی چو ”حوں زہریں“ نگار ء شادنت

گوڑ ء چیر ء جنگ محبوباں وتن پالینان
دوست ء انباز ء ماں شپ گوتگیں کئے رایادنت

روح آسیت ، بلے دیر نہ بنت دهنز شپ ء
چاروہی ماہ ، چو جنوزانین کج ء بریادنت

پگر ء شائین ، من کبس کپتگیں کبکے ء وڑ ء
میزریں کوہ و تلاراں پہ وتی ، پریادنت

شپ کپیت زوم و سیاہار بنت ہارودیں زہیر
سہب بامیت ، سمین ء گوں دل ء بیدادنت

نیر ء تریشاسنت گروک زادیں کہ ٹوہینیت دل ء
اشک ء سودا انت وتن مات ء کہ دل پولادنت

حیدر آباد ، چہ رگیر یاں سراں وارثہ گہین
پیتہ انگریز ء کہ یانین پہ گونٹنگ آزادنت

در نیکہ ایوب ادا ، پاہو ء دارء ، مئے یلان
سامراج شاہی ء ہر دلے کہ کنیت جلاذنت

جرم انت وت واکی و جمہوریت ء جاک اداں
پہ ہے جرم ء مروچی مئے سر ء اُپتادنت (۱)

حیدر آباد ء گڑھیں جیل ، چہ پشتون و بلوچ
مستاں آزاتی ء ، چو میکدگ ء آبادنت

سر ء سودا انت ، بلے منزله دیر دستیں نہ انت
جوہد ء آزاتی ء ، گر دست دل ء امدادنت

اے دو روچگیں حدائی ء سر ء ٹھیلیں بشر
رُو سیاہ روت چداں ، شمرنت کہ یا شدادنت

رہنمایے چو خر ء گرگ ء سریت اگاں
پہی مان نیست کہ اے لنڈری مادر زادنت

حون و ہیداں گوں برہجنت وتی کشت ء امل (۲) ء
کشتے گوں حوناں رُذیت ، پُسمر و ہمپادنت

حیدر آباد ، کئے ء وارت و کئے ء شائیت در ء
ایشی پکر ء مکنہت ، زند حدائی داؤنت

دیما ، دیما ، پرہت ، گٹ دل و چکپوش مہبت
منزل ء چنگلی انت ، ہرچی کہ بادا باؤنت

لوپ و زمزیر پروشنت شے شاگامیں رواج
سرچاری ، شے ہستی ء بزاں بیادنت

دُز و ڈاکیگ نہ ماتنت تن ابد کوم ء سُرک
زلم و دُرگھانی سرء سازیں محل برباؤنت

سگتاں! بیا ات نصیر ء برہوں دیوان ء
دل ء آس شانگ ء، لہزانی تل ء، اُستادنت

۱۔ پاری لہزانت اُفتاد۔

۲۔ پاری لہزعمل۔

سُبکِ ساہ

(بھٹو پاہو عِسرء)

تو آتے گواتے سُبکِ ساہیں پہ کوہسارِ شُنتے
تمبرے پیتے تہارِ دبیں پہ گھونبارِ شُنتے

گر بند تے زلزلگی، گوار تے تیرانی شلیک
پُروشتے ہر بندءِ میارانی پہ یلگھارِ شُنتے

روچاں تھامور کُتے، گوشنئے : مناں نُور و نظر
رنگاں بدرنگ کُتے، دوستاں بدیدارِ شُنتے

لئیب ساہاں گوں کُتے، اگل و دلایاں گوں ملنڈ
کپتے کور چاہتاں من، بے ہمدَم و گھمورِ شُنتے

چونہ زانتے کہ نہ پادارنت دور و چگیں جلال
بڈ گتگِ زلم ءِ ملامتاں گرانبارِ شُنتے

چونہ زانتے کہ ستائی تئی پچماں بندِ دمت
کور و کر پیگ و دست بستہ گر پتارِ شُنتے

چونہ زانتے کہ بدی ءِ چہ بدیدارِ رُدمت
تو بدی گرت و پہ نیکی ءِ تماہدارِ شُنتے

چی گونشاں من کہ چی رنگ ء منی حوناں رختے
من نمیراناں ، بلے تو چه نپادار ٹھتے

منی حونانی بدل نیست تی ساہ ء زیان
تو منی مٹ نہیتے البتہ ڈوہدار ٹھتے

دل پرد پر تہ نہیاں ، نئے تی مرک ء وشاں
کتے مہران ء ، چو یک تر پنے ء بیکار ٹھتے

گوٹکے بُڈالاں وتی وت ، پہ وتی نام و نمود
حاک شاناں من سرء بیوس و لاچار ٹھتے

مرچی مہران پہ تو سھور بُو تین باید
سندھو ء پلنگیں حاک ء گنہگار ٹھتے

لال شہباز کلندر تی و ہار ء بیاحتین
ہر در ء بے در و بے یار و مدتگار ٹھتے

شے لتیپ (۱) ء مس دل ء ترس بیاحتین پر تو
تو کہ بے تر سے اتے ، بیوس و بے یار ٹھتے

گردش ء دور ء نہ زانتے کہ حبر زیر نہ انت
تو چو نادانے ء سرگشتگ و بے سار ٹھتے

وَتِ سِنَا، وَتِ سِرْوَتِ وَاكِ وِزِيَا كَارِے اَتِّے
ہُوَسِ ۽ تَرَنَدِيں مَزَارِ گَوَانِزِ ۽ سِرِّے سَوَارِ شُئِنِّے

نہ گُونِشَاں مَنِ كِه تِي نَامِ نہ مَانِيَتِ مَنِ جِهَانِ
بَلِے چَوِ شَمَرِ وِ چَوِ هَدَادِ ۽ زِيَاں كَارِ شُئِنِّے

وَتِي مَنِّے ۽ تُو حُدَا بُنَدِ وِ جِهَانِ پَالِے اَتِّے
چَوِشِ كِئِنِّے كِه وَتِي بِنَدِ ۽ چِے بِيزارِ شُئِنِّے

رُوژِنَانِي ۽ بَدَلِ، سِيَاهِي ۽ تَالَانِ كُئِنِّے
هَرِ كَسِ ۽ ڈَنِكِ جِنَانِ ۽ چَوِ سِيَاهِمَارِ شُئِنِّے

كِيچِگِ وِ كُوہَاں زِرَابِ دَاتِّے وِتِنِ مَاتِ ۽ مَنِي
وَتِ وَتِي آسِ ۽ تِهہ ۽ سُوَحَتِے چَوِ اَنكَارِ شُئِنِّے

تَرِكَلِ وِ دَاگِہَاں سَدَاں دَاتِّے نَصِيرِے مَانِ دِلِ ۽
چِي گَلِگِ نِيں كِه تُو وَتِ دَرِيكِہِ سَرِي دَارِ شُئِنِّے

۱۔ سَنَدِہ ۽ نَامِي اِيں اِہْدِي شَاہِ شَاہِ لَطِيْفِ۔

کوسٹہ:- 15 اپریل 1979ء

چار بندی

منی سنگت! حبر پالیں نصیراں!
 اگرچہ کم توان و وار و پیراں
 بلے آزاتی ء جوہد ء چہ پھبر
 جہان ء زندگاں ، دست ء نہ زیراں

.....
 جی پیم ء سوگھنت بوریں جبین ء
 جی پیم حوں گوڑ تگھنت مئے سر زمین ء
 پڑینکانی بدل، پھر گوارنت جمبر
 بزین حونانی بولکیت چہ سمین ء

.....
 من ء گیرام نہ بنت دست بستگیں ذال
 ہما سرپاش ، شپاد و واریں پھوال
 کہ حون ترنپ ترنپ چہ باسیماں رچان ء
 جھوداں گر اتنت دیمپہ گڑنیں شال

.....
 من ء گیرام نہ بنت آ زہگ لوچین
 پش سبز ترتت لٹاں چہ گھوچین
 پہ نان ء لنگھے ء پیسگھنت زار
 بدل نان ء اتت دژنام پوچین

چو بالاچ ء گئیں دردمنت دل ء مئے
 چوود رزگان جنگ زندہ سل ء مئے
 اے کید و بند و لٹ و چوپ و گشتار
 تاں کنیامت ء نہ کنزیمت چہ دل ء مئے

.....

بلوچوں ما مزن سگ و مڑا دار
 تن ہپت پُشت ء نہ بنت مئے بیر آوار
 بلیکہ ما مروچی کم گشتادوں
 نہ مانوں چوش، دائم ماں جہاں گار

.....

کدی پما ہم روچے روزنا بیت
 کدی گوں ماہم پُھلگد آشنا بیت
 چہ روچے بیت ہما سوب و گلانی
 کہ مئے دست ہم پہ نوکین ماشن^(۱) ء بیت

.....

حدا زانت دل منی سھتکہ کبابنت
 نہ روچ ء ، مئے شپ ء، آرام و وابنت
 پل و لٹانی گواچگیلیں وتن مات !
 نصیر بند بندء داگھاں چہ ہدابنت

.....

۱۔ مشین گن، مشین۔ (نصیر)

مُريد بند بند وتى وت داگھ داتت
 پکیر ء، ایشک اے راہ ء رُمات
 نصیر ء، کنوم ء دژمن داتلکنت داگھ
 دل ء بندان ، کہ میدان ء دارھنت

.....

یلیں بیلاں ! منددت چُپ و ہاموش
 نہ بیت زند مانین آزاتی گرگ چوش
 من ہلک و مہنگ و شہراں بگردت
 سراں سر حال کنھت ، زرداں دیھت جوش

وتن مرچی مُج و دهنزاں ماں گارنت
 پُل و لُٹ ، کُشت و کوش و واؤ زارنت
 وتن مات ء مڑا دار و یلیں زہگ!
 شُمارا ننگ و نام ڈن ء توارنت

.....

منددت چُپ و ہاموش ء ماں لوگھاں
 مٹرسھت چہ لگھورانی دروگھاں
 نہ انت مپروش دژمن زور مستین
 پُر شیت سس ء گوں ، چوٹانڈانی بوگھان

.....

بیا ات ، چُجُ بہت ، سریناں پندت
 پدا پشکپتگہت بیلاں ! مندت
 وتی چہ دست و بازواں گرت کار
 پتی دستاں ، پہ امداد ءِ مکندت

.....

ہمارا داتہ دور ءِ تاب و ہکل
 دپءِ تہل گرتہ شہدیں شیر و شکل
 لگھوری ءِ نہ بنت گوں ، کار آسان
 مدام مُشکل کُشا پیتہ توکلن

.....

چی زندے آ کہ چم جہل ءِ پنت تئی
 وتن دژمن ، لگھور بالا پنت تئی
 پیئے تو چو حر ءِ پالام پہ گھنیراں
 دیوت سنگت ، بگھا لالا پنت تئی

نہ انت چم جہلی ءِ زند ، زندگیئے
 نہ انت ٹرس ءِ عبادت ، بند گیئے
 گھمرداں زند آزاتی ءِ نام انت
 گھلامی: موت نہ انت یک گندگیئے

.....

بگدت کوه دشتاں آس مان انت
 زمین تل گپنگ و آزماں پُرشان انت
 بلے انگت بلوچ ء کوہدلیں گند
 چو گرک ء پہ بدیگاں سٹ دیان انت

.....

سر و مال ء کئے ء ہوشنت مروچی
 سراں سودا ، دلاں جوشنت مروچی
 بلوچ ء دُور و باری داتہ ہکل
 جہان چاران و دلگوشنت مروچی

.....

بلوچ تنیا نہ انت ، تنیا بیت چے
 اداں ہیچ کس ، اداں دُنیا بیت چے
 ہدیں ست ء پہ ہکل دے بلوچ ء
 مڑیت : در بیت یا دریا بیت چے

.....

مڑاداراں شُمئے گپ چے و چون انت
 دُراہیں کنوم کھڈ ماں حاک و خون انت
 من و تو ، آ و من ، چوئین تپاسے
 اے شیتان گوں شُما پرچے ء گون انت

.....

گہیں مردان ! وتی واکان کنہت ہور
 سلاح ء یک کنہت ، یکمشت جہت زور
 گوہجت یح و بُن ء چہ بد نیادان
 کہ سامراج شاہی ایشان ء گنگ کور

.....

اے مُلک ء دژمن بنت ، کنوم نیگنت گھدار
 اے بھینگنت ، رستزنت ، حکنت مُردار
 اے چم جہلاں بہا گرگت وتن مات
 اے لانتی وتی مات ء دینت یار

.....

او ورنایاں! او پلّیں سرمچاراں
 شمارا گوانک انت سبزیں کوہساراں
 وتن مات ءِ بیا ات پہ توار ءِ
 بہ نند ات بے گوریں گٹ ءِ تلاراں

.....

اگاں جنگ انت شمنے پانگ تلار انت
 اگاں امن انت، پہ دلماںگ تلار انت
 پناہ ءِ پلّ ءِ برزیں کوٹ ءِ بادگیر
 شمنے کنول ءِ شمنے زانگ تلار انت

.....

وتن مات ءِ تلارانی کسم بُور
 وتی ہوناں دل ءِ چو ”آب کوثر“
 بگدے تاکہ روچاں شاد ءِ وٹھیں
 وتی آزاتی ءِ یک کش منور

.....

---

complet\Complete\Complete--2014\Pic\10.baloch tribal man.acrylic on canvas.
3x4feet.jpg not found.

شنبلاک

لڑ

اُشمار	سرگال	تا کدیم	اُشمار	سرگال	تا کدیم
1	واب و دیستگان	1133	21	پداماؤں	1201
2	خواب میں دیکھا	1143	22	پھر ہم ہیں	1202
3	سمندر لاین	1155	23	مکن پرواہ	1204
4	پیاری سمندر گھوڑی	1157	24	نہ کر پرواہ	1205
5	سامراج ہو پے	1161	25	دے بوشت بیلے	1209
6	سامراج ایک وبا	1162	26	ٹھہر دم بھر کوساھی	1210
7	شہد و گلاب	1164	27	دنیا و دود	1214
8	شہد و گلاب	1165	28	دنیا کی ریت	1216
9	چچا چارے	1166	29	ہوس	1218
10	کیا دیکھتے ہو	1167	30	ہوس	1219
11	زندگی تم جنت	1169	31	مڑل دیر نہ انت	1222
12	زندگی پھڑکتی ہے	1171	32	منزل دور نہیں	1224
13	شپکیر	1175	33	زند ان عشپ	1227
14	شب خون	1178	34	زند ان کی رات	1229
15	گھمانی ہنملین	1181	35	دانشور و سرمایہ دار	1232
16	غموں کا مسکن	1182	36	دانشور و سرمایہ دار	1234
17	ہجکی انت ستم	1185	37	یا گھتیاں	1239
18	پہنچنا ضرور ہے	1187	38	میں باغی ہوں	1241
19	خدا	1190	39	وقن منگیکت	1246
20	خدا نے	1194	40	میرا وطن	1248

وابءِ دیستگاں

دوشی من واب ءِ دیستگاں
 لاڈانی جائیں دُرک ءِ
 کرمو ءِ سنولیں پُنگ ءِ
 توتی زبانیں شائر ءِ
 اوشتاتہ من درنچک ءِ بن ءِ
 درنچکے، چو چتری سایگے
 شاجی من چاریں کبلاگاں
 ہٹاں سرءِ ایرِ داتلیں
 چوڑ من ڈگار ءِ دپ جتین
 بُری تن عرش ءِ کنگراں
 چیرا سیاہ آپے بہیت
 سیاہ آپے شہد و شکلیں
 نشتن جہے تھت ءِ سرءِ
 پرش نت گوں بوپاں بلہملین
 برزی چو پھل ءِ ایر اتنت
 حیر دروشم و ماہیں کجے
 ماہیں! چو ماہ ءِ چاردہی
 بیک چو سیاہیں کہکر ءِ
 زلپ چو سیاہمار ءِ لڑین
 ابرو بلوچگیں کٹار

پونز چو الپ، شر زیہدار
 چو آہل ء چم کچلین
 دپ، چوکہ پھل ء گنگ ء
 سہی چہ وش گنو شین سمین
 پنج بیت گلین برشکھندگ ء
 لنٹ اچ گل ء پن ء تنک
 دنتان چو دُرء دانگ ء
 گردن چو پنج ء شونز سرین
 لنگ چو شنز ء چو چک ء
 مان پوشنت چینی حریر
 من ہلواں شدر منیر
 تھت ء سرء حیر مہدین
 دُر دانگ و شاہی تین
 پہ ناز و داب ء کبھی
 ایتلگت دُر ملین
 ”جام دُرکت ء ارواح و گین۔“
 شیرے پہ وشین زیلے
 اچ دُرک ء دریں بیان
 گوشت درحدیشیں در دپ ء
 وش وش سلامان ہرز کتاں
 وش آحتوں گوشتنگ درک ء
 جادو بیائیں شائر ء

حالاں جہان ۽ پول کتنگ
 حال و بلوچی چہران
 گوشتاں : ”جہان ویرانگنت
 سھور و تلاش سوہتگنت
 مردم گوں زرء تول بنت
 نئے پہ حیاو زانگ ۽
 نئے پہ وتی الم و ہنر
 اے دُراہ بہائیگیں شے نت
 زردارش پہ لب ۽ گرنٹ
 الم ۽ چراگے ہر کجا
 دانا و زانوکیں سرے
 الم ۽ بہاء پہ مدنٹ
 آچو کہ شام پنڈیں پکیر
 یاچو کہ کاری بزگر ۽
 لوج و شپادیں شوانگ ۽
 پہ لنگ ۽ محتاج بیت
 گردیت و دنتاناں درشیت
 سرمایہ دارانی سر ۽
 خونانی چوشنت چو زراگ
 چو گرک و پاگاساں زری
 وار و گھربیان ۽ ورنٹ
 اچ خون و ہڈانش پہ وت

تنگہ، تھلاہاں جُج کعت۔“
 بہمنتہ شائر در بیان
 پول ات کتگ اچ حاکمان
 گوشتاں کہ: ”حاکم من جہان
 سرمایہ دارنت حول ورین
 آوانی یا زلمیں دلال
 ٹائینگا بخت روج و شپ
 کارجایاں من جنگی سلاح
 بالی گراب دیر منزلیں
 چیر آگی بڈی وروک
 سبزیں زرء جنگی گراب
 میزیل ء بمباں دیرزدین
 گوں ایٹم ء جوڑیں سلاح
 لوٹنت بسوچنت آلم ء
 کلیں جہان سرتاں سرء
 ماکاں دیئت پشکپتگین
 توپکٹ و توپاں پہ بہا
 آزاتی ء جوڑیں بدل
 نیام ء دلالت مگھر بی
 سرمایہ دارانی پوس
 ارگ سرو دڑا بگین
 میڑینگ ء گوں یک دگر

ٲه هيلگء گٲ نه بنت
 زا هر ٲه امن ء حاتر ء
 باتن وتي لاپ سيري ء
 ٲه نٲت و کھامين حاسلات
 مان داتگت آسه لدان
 من ايشيائي ملٲدان
 سوچنت گھريب و بزگان
 مزدور و دھکاناں يلين
 وت نشنگ و پيشاں کعت
 روم ء ٲو شاهء ٲاٲوين-“
 ”بارء“ بگوئنته شائر ء
 موباني جاين دُرک ء
 ”من اشکت و وت ديستگان
 ماھه رُدان اٲچ گلزمين
 کايان گروي ٲلٲان
 بُرزا ٲه عرشي کنگران
 انسان ٲه اگل وزانگ ء
 ٲوشين کمال ء واجگت
 ٲول بيت ٲو حيواناں لد ء
 دٲ بنت وتي براوندگان
 خوناني تنگي ٲو شراب
 شھراني سوچيت جلگھين

اچ زانگ ۽ حد ۽ درنت ۽
 هرزوں کتگ من ۽ ادب
 ”بہل کن منی دراجیں حبر
 ہر دینکہ انسان ۽ دل ۽
 جاگپتہ ذاتی جائداد
 میراس و مڈی مال و زر
 ہرس ۽ مرز کپتش پدا
 ہیل کرتہ انسان شاترین
 لٹ و پل ۽ الم و ہنر
 پہ وڑ وڑ ۽ نام و لباس
 تانکہ چہ گھنہیب پیگ و دی
 مردے گچین و رہبرے
 دانا و زانوکیس سرے
 مارکس ۽ پہ نوکیں آلم ۽
 پیکھمبری کارے کتگ
 پہ الم و ہوش و زانگ ۽
 بنداں گھلامی ۽ پروشت
 بنداں مزور و بزگ ۽
 گجیت و بزگر، شوانگ ۽
 شون داتی انسان ۽ پدا
 براتی و امن ۽ راہسراء
 گوانکے جنگ پہ آلم ۽

مزدور و واریں بڑگان:
 ”دُنیا ۽ مزدوران یلین!
 یکجا و یکشت ۽ بہت
 پہ بیڑیانی پروشگ ۽
 سرمایہ داراں گوں مڑ ۽
 مزدور چچی با نہ دنت
 بید چہ وتی دست ۽ کڑی۔“
 ماکاں ارّس ۽ مملکت
 من لینن ۽ سرداری ۽
 شون داتگیں راہ ۽ سرء
 سرگپتہ پہ سس و مڑا
 ٹاہیت بہشتے من جہان
 پاک چہ پل ولٹ ۽ ہزاب
 میر و امیرانی ہتاب
 شاہ و وزیرانی گھزب
 مُزدواریں، زلم ۽ نوکران
 نام آوریں ٹھگ و پوس
 دلال وڈنگاں چہ در ۽
 کاتکت چو بیلاں ہمدلین
 استاد و تجار و حکیم
 مُلا و زنڈیں پادری
 سرمایہ دارانی دلال

اللہ و عیسیٰ من دپ ء
 لچی و ٹھگی من دل ء
 درستاں چه ملک ء در کتگ
 بن رونگانش بُرتگ
 پاکیں اُرس ء سرزمین
 وار و گھریبانی پناہ
 دہکان و مزدوران یلین
 دُنیائی امن ء پاسبان
 من لیٹن ء راه ء سرء
 دیما تجارتت پہ ہنر
 پہ اِلم و کار ء زانگ ء
 ماہے کہ شاننش برنکھ دیان
 من آزمان ء پراہیان
 آرتش پہ چڑو گردش ء
 گوڑیبتگی کلین جہان
 بن گپتکت سرمایہ دار
 اچ کینگ و جویریں حسد
 ہر جا گُچکی دپ جنت
 آس گوں تلاء مان دینت
 لوٹنت بُسوچنت آلم ء
 چوش - پہ وتی لُٹ و نپ ء -
 برنکھند تگ دُرک گلیں

دتی منی بڈ ء جنگ
 گال اتلگ و جُستے تلگ
 اچ کنوم و اچ ماتی و تن
 چوں چوں گنگ دُور و زمان
 مرداں گوں ٹل و زحم جنیں
 گوشتاں پہ ناکا میں دِلے
 ارساں چہ پھماں اِیر بران
 تنگے چہ حوناپاں گران
 ”دوراں بلوچ ڈہلین تگنت
 ملک ء پہ رب ء داتگنت
 نین نشنگ و ارساں شلنت
 ریش و بروتاں برنگنیں
 کاراں، گوں گپاں دربرنت
 اگل و دل ء میڑینگ ء
 توکل پہ اوشناگ ء نہ بیت
 سھوریں من گوڑ مانی تہہ ء
 کانت من مردانی رہ ء۔“
 ”بہل کن“ بگوشتگ دُرک ء
 شیر و زبان ء واجگ ء
 ”سنگے اگن چات ء کپیت
 کرن و دراجیں مُدّتے
 آپ ء شلاں ہیرت نہ بیت

ہچش بلوچ دُر داکین
 دُور و زمانِ پِہنان
 لیگار و دہنزیں نہ بیت
 چو سھور و الماسی مسال
 زنگین چہ نمبیاں نہ بیت
 الماسِ انت پہ لاپ ء کُشیت
 زاناں کہ ورنہ ننگرین
 روچے چہ لوگاں درکپنت
 بند نت رندی پھلوان
 گوں سرمچاریں سنگتاں
 شرتاں گوں بیسی چوٹوان
 حکاں اُلسی گیں زنت
 سوب ء گوں مسک وانبریں
 کٹنت پہ وشنا میں و تن۔“
 واب ء چہ، بُست پتنگ من ء
 نئے جام و نئے ماہیں کج انت
 جیل ء سیاہیں کوٹھو انت
 بیلان ء گیتارے پرت

شال (کلی کپ) 14 اگست 1959ء

خواب میں دیکھا

میں نے کل رات خواب میں دیکھا
 مَن چلے اپنے جامِ دُرُک کو
 کَرْمُو کے عظیم بیٹے کو
 نغزگو، خوش مقال شاعر کو
 ایستادہ درخت کے نیچے
 سائبانِ عظیم کے نیچے
 جس کی گھمبیر اور گھنی شاخیں
 چارو پھیلتی ہوئی شاخیں
 ایک آزاد زندگی کی امین
 مست و سرشار، جھومتی ہوائیں
 سر بلند اس قدر کہ سر اُس کا
 عرش کے کنگروں کو پھوتا تھا
 اور نیچے تھی ایک جوئے آب رواں
 شکر و شہد کی طرح شیرین
 متصل ایک تختِ پرمکین
 مخملیں نرم فرش پر جس کے
 ممتکِن تھی حُور پیکر ایک
 یا کہ اُترا تھا چودھویں کا چاند

ایک رعنائی مجسم نے
 پھونک رکھا تھا چار سو افسوں
 کالی کالی گھٹائیں گیسو کی
 زلفیں بل کھاتی ناگنوں جیسی
 اور بلوچی کٹار تھے ابرو
 ناک ستواں اِلَف کی رعنائی
 ہر نی جیسی کجلیں آنکھیں
 دہن تنگ، نو شکفتہ کلی
 جو نسیم سحر کے جھونکوں سے
 لہلہاتی ہو، مُسکراتی ہو
 ہونٹ تھے برگ گل سے نازک تر
 اور دندان رشک مروارید
 بٹ مینا صراحی گردن
 انگلیاں شہز (۱) کی کونپلوں کی طرح
 تھا لباس حریر حُلّہ حُلد
 جس کی ہر آن تھی بہشتِ نظر
 حُلّہ حُلد میں رُخ انور
 گوہر تابدار تھا گویا
 بے نیازانہ ناز کا جاؤ
 غمزہ و عشوہ کا مُد ہر سنگیت

متناسب گداز جسم لئے
 شانِ محبوبیت سے جلوہ گر
 مرکزِ عشقِ جامِ دُرک نے
 دلِ نشیں نظم چھیڑ رکھی تھی
 نغزگو، خوشِ مقالِ دُرک کی
 شعر، سحرِ حلال تھے گویا
 راگِ جاؤ جگائے دیتا تھا
 میں نے آہستہ سے سلام کیا
 اور، جاؤ بیانِ دُرک نے
 کی پذیرائی میری، پھر مجھ سے
 پوچھے حالات ساری دُنیا کے
 جیسے احوال پوچھتے ہیں بلوچ
 دل بھر آیا تو میں نے عرض کیا
 اے مرے شاعرِ گراں مایہ
 حالِ دُنیا کا گُفتنی تو نہیں
 جتنی قدریں تھیں سب ہوئیں تلپٹ
 ہوسِ زر نے کر دیا اندھا
 زر ہے میزان اور پیمانہ
 اب تو انساں کو تولنے کے لئے
 آدمیت کو ناپنے کے لئے
 اب نہ توقیرِ علم و دانش ہے
 اب ہنر کی نہ کوئی پُرسش ہے

جنسِ بازار بن کے رہتے ہیں
 اہل زر کے مطیع ہوتے ہیں
 کوئی عالم ہو یا کہ دانش ور
 علم کو بیچنے پہ ہے مجبور
 علم جو بیچتا نہیں اپنا
 بن کے رہتا ہے وہ سدا مقہور
 کھیت مزدور کی طرح بدحال
 جیسے بدحال کوئی چرواہا
 نیم عریاں، برہنہ پا، بیکس
 اور نانِ شبینہ کو محتاج
 اپنا خونِ جگر ہی پیتا ہے
 اور دل ہی میں طیش کھاتا ہے
 اہل زر، صاحبانِ ثروت پر
 جو ہیں جونکیں، سماج کی جونکیں
 خونِ محنت کشوں کا پیتے ہیں
 بھیڑیے ہیں، نہنگ و اژدر ہیں
 خوار و بے آسرا غریبوں کو
 سر بازار کھائے جاتے ہیں
 ہڈیوں اور خون سے اُن کے
 مال و دولت سمیٹ لیتے ہیں
 شاعرِ نغزگو نے جب یہ سنا
 ہو کے حیران، دم بخود سا ہوا

بعد وقفے کے مجھ سے پھر پوچھا
 حکمرانانِ وقت کی بابت
 میں گلو گیر ہو کے کہنے لگا
 حاکمانِ جہاں کی کیا کہیئے
 وہ ہیں سرمایہ دار خون آشام
 ان کے دلال، ظلم کے پتیلے
 رات دن جن کے کارخانوں میں
 ڈھلتے رہتے ہیں آتشیں ہتھیار
 برق آسا مہیب طیارے
 آبدوزیں نہنگ کی مانند
 ہر سمندر میں گشت کرنے کو
 حشر سامانِ عظیم میزائل
 دُور تک جن کی مار ہوتی ہے
 حشر بردوش ایٹمی ہتھیار
 جن سے وہ جب بھی چاہیں عالم کو
 دیکھتے، دیکھتے مٹا ڈالیں
 اور پس ماندہ جو بھی قومیں ہیں
 اُن کو آزادی وطن کے عوض
 حشر سامانِ اسلحہ سارے
 مہنگے داموں مہیا کرتے ہیں
 اور احسان بھی جتاتے ہیں
 سامراجی گماشتے ہر سو

فتنہ پردازیوں پہ ہیں مامور
 ان کی ہر چال ہے لڑانے کی
 توڑ جس کا نظر نہیں آتا
 امن کے مدعی ہیں ظاہر میں
 اور باطن میں شر کے محور ہیں
 اپنی آسائشوں کی دُھن میں سدا
 تیل اور خام حاصلوں کے لئے
 ایشیا بھر کے مرغزاروں میں
 آگ بھڑکار ہے ہیں چار طرف
 جس میں جلتی ہے ایک خلقِ خدا
 اور خود بیٹھے عیش کرتے ہیں
 فتنہ جو شاہِ روم کی مانند
 شاعرِ نغز گو ہوا حیران
 بعد لمحے کے یوں ہوا گویا
 ”میں نے آنکھوں سے خود بھی دیکھا ہے
 کارنامہ عظیم انسان کا
 ارضِ خاکی سے ایک سیارہ
 برق آسا بلند ہوتا ہوا
 اسِ خلائے بسیط میں جولان
 عرشِ اعظم کے کنگروں کی طرف
 پھر وہ انسانِ عاقل ودانا
 جس کو ایسا کمال حاصل ہے

کیسے بن سکتا ہے، ذرا سوچو
 اتنا وحشی کہ بھائیوں کا لہو
 مئے گلگوں کی طرح پی جائے
 اور آباد بستیاں اپنی
 یوں جلا کر تباہ کر ڈالے
 ہے سمجھ سے یہ بات دُور بہت“
 با ادب میں نے عرض کی اُن سے
 معاف کیجئے میرا طویل بیان
 جاگزیں جب سے دل میں انسان کے
 ذاتی میراث کا خیال ہوا
 ہوسِ زر نے کر دیا اندھا
 فطرتِ آدمی نے سیکھ لیا
 اپنے ہی بھائیوں کا استحصال
 سو طرح کی خبیث چالوں سے
 اور آخر وہ وقت بھی آیا
 ماہر اقتصادیات نیا
 پردہ غیب سے ہوا پیدا
 ایک صحیفہ نیا دیا جس نے
 نوعِ آدم کی زندگی کے لئے
 اک بشارت نئی معیشت کی
 جس میں ممکن نہ کوئی استحصال
 مارکس نے آ کے دوڑنو کے لئے

کام پیغمبرانہ کر ڈالے
 توڑ دیں بیڑیاں غلامی کی
 جبر کی، بے بسی کی، گلفت کی
 اور انسان کو راہ بتلادی
 بھائی چارے کی، امن و ہستی کی
 اور اعلان کر کے اُس نے کہا
 سارے محنت کشوں، غریبوں سے
 ”ساری دُنیا کے اٹھو مزدورو!
 متحد ہو کے جدوجہد کرو
 بیڑیاں اپنی توڑنے کے لئے
 بورژوازی کے ساتھ لڑنے میں
 کبھی مزور کچھ نہیں کھوتا
 اپنے ہاتھوں کی ہتھکڑی کے سوا“
 روس کی مملکت بعزم بلند
 اپنے لینن کی رہنمائی میں
 حوصلہ، اعتماد و جرات سے
 اسی رستے پہ چل پڑی جس کی
 مارکس نے یوں نشان دہی کی تھی
 اور بنادی بہشت دنیا میں
 نہیں جس میں عذاب استحصال
 نہ ہی میر و امیر و خان کا ڈر
 اور اُن کے نہ نوکروں کے ستم

نہ وہ دلال ہیں نہ وہ ٹھگ ہیں
 جو دلی دوست بن کے آتے تھے
 بڑے تاجر، حکیم و کاریگر
 بڑے مُلا و پادری موٹے
 تھے جو سرمایہ داروں کے دلال
 مختلف رنگ کے لہادوں میں
 لب پہ نامِ خُدا، مسیح کا نام
 دل میں مکرو فریب و عیاری
 ملک سے سب کو کر دیا خارج
 روس کی پاک سرزمین بے شک
 جو ہے محنت کشوں کی جائے پناہ
 اَمِنِ عالم کا پاسبانِ قوی
 اس کے دہقان اور جری مزدور
 راہِ لینن پہ گامزن ہو کر
 بڑھ رہے ہیں بہت ہی تیزی سے
 علم و حکمت میں فکر و دانش میں
 ماہِ رخشان انہوں نے جو پھینکا
 نیلگوں آسمان کی وسعت میں
 ایک محور پہ جس کی گردش نے
 ساری دنیا کو کر دیا حیران
 اور سرمایہ دار جلنے لگے
 آگ میں کینہ و حسد کی تمام

سگِ دیوانہ کی طرح ہر سو
 کاٹ کھانے کو دوڑے پھرتے
 چاہتے ہیں کہ سونے چاندی سے
 ساری دنیا میں آگ بھڑکادیں
 اور جلاڈالیں سارے عالم کو
 اپنی ٹوٹ اور مُنفعت کے لئے
 مسکراہٹِ اک آئی پیاری سی
 جامِ دُڑک کے پیارے چہرے پر
 بیٹھ پر ہاتھ پھیر کر میری
 پیار و شفقت سے مجھ سے پوچھ لیا
 قوم اور مادرِ وطن کا حال
 ”کیا کیا گردشِ زمانہ نے
 بانگے شمشیر زن دلیروں سے؟“
 دلِ ناکام کر کے قابو میں
 روک کر آنسوؤں کو آنکھوں میں
 گھونٹِ دل کے لہو کا پی کر، پھر
 عرض کی میں نے ”دورِ گردوں نے
 توڑ دی ہے کمر بلوچوں کی
 ملک برباد کر کے بیٹھے ہیں
 آنسوؤں کی لڑی بہاتے ہیں
 گھنی داڑھی پہ اور مونچھوں پر
 عقل و دل کو لڑاکے چاہتے ہیں

مسئلوں کو وہ اپنے حل کر دیں
 تیرنے کی انہیں نہیں ہمت
 سرخ دریا کی گرم موجوں میں
 پڑتا ہے رہ میں جو دلیروں کے
 ”معاف کرنا“ کہا یہ دُرک نے
 شاعرانہ زباں کے مالک نے
 ”ایک پتھر جو چاہ میں گر جائے
 اور اس پر اگر گزر جائیں
 ساہا سال چاہ کے اندر
 ریزہ ریزہ کبھی نہیں ہوگا
 نہ ہی گھل جائے گا وہ پانی میں
 اس طرح سے بلوچ دانہ دُر
 دُر کی گِیرودار میں ہرگز
 نہیں ہوگا کچٹ (۱)، نہ زنگ آلود
 سُرخ (۲) و اَلْماس کی طرح ہے بلوچ
 جیسے سونے کو زنگ نہیں لگتا
 اور اَلْماس پیٹ میں جا کر
 زہر بنتا ہے ماردیتا ہے
 اس طرح سے بلوچ صحرا گرد
 نہیں کھوتا کبھی صفات اپنی

حُریت اور سرفروشی کے.....
 جانتا ہوں میں۔ نوجوان بلوچ
 ننگ و ناموس کے یہ رکھوالے
 آخر اک دن گھروں سے نکلیں گے
 ساتھیوں سے وہ سرفروشی کا
 ایک رندانہ عہد کر لیں گے
 اور قومی حقوق کی خاطر
 شرط پر اپنے سر لگادیں گے
 کامیابی و کامرانی کی
 عنبرین، مشک بیزو کیف آگین
 ناکہت جانفزا بکھیریں گے
 اور وطن میں بہار آئے گی
 نیک نامی و شاد کامی کی“
 جب گھلی آنکھ تو نہ تھا کچھ بھی
 جام دُرک نہ اس کا محبوبہ
 جیل کی کالی کوٹھڑی تھی وہی
 اور تھے ساتھیوں کے خڑائے

000

سَمند لالین

پریری من چہ بازار ء
 سمند ء گپتہ واگ ء را
 پہ ترہڈ و دُور و پلگار ء
 سرء شورینتہ راہوار ء
 سروں چومست و بے سار ء
 بگپتنگ دیر سریں تار ء
 سمند شتریں تو بے کار ء
 جنئے لہڈ ء گوں ہر چار ء
 نہ چاریت نہیں گسے سوار ء
 سمند تی دُور و دِرکت ء را
 نہ چارنت ریل ء شیکار ء
 تچو کیس لاری و کار ء
 زِر ء لوہیں گراب ء را
 نہ چیراپی شتاب کار ء
 مشین ، ہالی و کاب ء را
 مُساپر زیر و بملوار ء
 جہان ء بڑتہ ہوش ء را
 اُرس ء سوب ء استار ء
 کمال انت آدمی ء را
 کمند دُور داتہ ماہ ء را
 گتنگ بے ہکت و تکرار ء
 (1) ہناسیر کبزرگ و کار ء

اُزس ۽ راج و سرکار ۽
 گھربانی گھیں یار ۽
 من دُنیا ۽ کنگ سہرا
 اُس ۽ سوب ۽ استار ۽
 سیاہ تپ گپتہ زردار ۽
 پلوکیں ٹھگت و ستوار ۽
 وتی کٹ ۽ پھلگار ۽
 چہ ہمت زر اتکہ ایپار ۽
 پھ زاہر چو دلی یار ۽
 پھ باتن کوش و لٹمار ۽
 مروچی کپتہ بے سار ۽
 دل ۽ تاب وارت چوسیاہمار ۽
 چو جوگی سھب ۽ استار ۽
 نہ دنمان اشتہ، نئے زہر ۽
 سمند شرّیں مئی کھر ۽
 منی دراجیں چہ گپتار ۽
 بترہڈ من دشت و کوہسار ۽
 کنوں (۲) سم ما وتی وار ۽
 مکابل بوں گوں بوتار ۽
 پل و لٹانی سرکار ۽
 نصیر بے شک و تکرار ۽
 نہ پروشیت کنول و اکرار ۽

(۱)۔ عناصر۔ (۲)۔ گیگ۔ گوز۔

نوٹھے :- 21 دسمبر 1957ء

پیاری سمند گھوڑی

میری سمند! برق رفتار

جیسے چھلاوا ہو کوئی

پرسوں میں نے دوستو!

باگیں جو اس کی تھام لیں

بازار سے بسوئے گھر

پویا، اُچھلتی، ٹو دتی

شوریدہ سر گھوڑی چلی

اس دم تصور نے مرے

مدہوش مسٹوں کی طرح

تاریں ملا دیں دُور کی

بیکار ہے پیاری سمند

اس طرح چاروں پیر پر

تیرا اُچھلنا، گودنا

اب کوئی دیکھے گا نہیں

تیرے خرام ناز کو

اب ریل گاڑی بھی اگر

سیٹی بجاتی پاس سے

گزرے کوئی دیکھے نہیں
 لاری بھی، موٹر کار بھی
 اب دیکھنے کی شے نہیں
 لوہے کے وہ بحری جہاز
 اور وہ ڈبکنی کشتیاں
 جو تیرتی ہیں روئے آب
 اور زیر آب مثل نہنگ
 ان کی بھی اب وقعت نہیں
 اور وہ مشین پرواز کی
 جنگی بھی اور بمبار بھی
 اُڑتی ہے جو مثل عقاب،
 اور وہ بھی جس پر لوگ باگ کر
 کرتے ہیں دُنیا میں سفر
 ان کو بھی کوئی ان دنوں
 خاطر میں لاتا ہی نہیں
 سب کے اڑائے ہوش ہیں
 تارے نے رُوسی فتح کے
 انسان کا دیکھو کمال
 پھینکی ہے کس تدبیر سے
 اب چاند پر اس نے مکند
 کر کے عناصر قبضہ میں
 اب اُن سے لیتا کام ہے

رُوسی بہادر قوم نے
 عوام کی سرکار نے
 محنت کشوں کے یار نے
 اِس گردشِ سیارہ سے
 دُنیا پہ ظاہر کر دیا
 محنت کشوں کی چیت کو
 اِس سے چڑھا کالا بخار
 سرمایہ داروں کو بہت
 اُن رہزن اقوام کو
 آتے ہیں بھاگم بھاگ جو
 اپنے منافع کے لئے
 ساتوں سمندر پار سے
 بن کر بہ ظاہر غمگسار
 لیکن، بہ باطن ٹھان کر
 آتا ہے بہر رہزنی
 بے ہوش ہے وہ ان دنوں
 اور ایک ناگن کی طرح
 غصے سے ہے در پیچ و تاب
 رُوسی ستارے نے مگر
 جوگی، سپیرے کی طرح
 ناگن کے مُذی مُنہ میں اب
 کچھ دانت چھوڑے ہیں نہ زہر

عُصَّہ نہ کر پیاری سمند
 کچھ میری اس گفتار پر
 یوں نہیں چلے چل دشت میں
 اس وادی بے آب میں
 ان کو ہساروں میں جہاں
 اک روز ہم کو بھی، کبھی
 مل جائے گا موقع کوئی
 ہم ظلم و استبداد سے
 غاصب کے استحصال سے
 ٹکڑ بھی لے لیں گے ضرور
 یہ قول ہے، اس کو نصیر
 ہرگز نہ توڑے گا کبھی

000

سامراج ہو پے

بش ۽ گروکان ۽ کھند گے مان انت
 یک وتن دوستیں بند گے مان انت
 جنت شیراں پہ موج و پُر گواتی
 گالی مانت انت ماں یاتی
 دیریں دوستانی دروشماں مارنت
 حونی سھور مویشیں کوہسراں چارنت
 زرتہ توپ و مشین و بمگواران
 ریہنگت چومن ڈونڈ ۽ پپاران
 کاتل انت آ، اے آئی درچٹ نت
 ہر دولٹ و پل ۽ من دسگت نت
 یکے مال دارنت، یکے بوتارنت
 یکے پاگاس انت، یکے سیاہارنت
 گارکنگ لوٹنت، سامراج و مزن

جہراں مریجی گرنند گے مان انت
 ساہیوال ۽ من سیاہیں زندان ۽
 پہ وتی کوم و ملک و آزاتی
 روچ گوزنت سیاہیں، گہر و زلمانی
 ہور گوارنت، ہٹی ہم گوارنت
 دیرچہ دہنزیں گوزند ۽ آ دیما
 سامراج ۽ دلالیں سیاہکاراں
 بڑگ و واریں اُستمان ۽ سر ۽
 سامراج ہو پے، دلی گورپٹ نت
 ہر دو بے حیرنت، ہر دو جلا دنت
 یکے حوں چوش انت، یکے ہڈ وارنت
 واریں زحمت کشاں پہ دنیائی
 انکلاب، انکلاب لوٹیت وتن

زندہ باتنت جہان ۽ زحمت کش
 شوانگ و واریں کاری و دکن

سینٹرل جیل ساہیوال:۔ 22 جولائی 1968ء

سامراج ایک وِبا

- ۱۔ ہیں گرجتی گھٹائیں ساؤن کی
ہستی ہیں بجلیاں گھٹاؤں میں
اور زندانِ ساھیوال! میں آج
اک مُحبِ وطن بھی ہے مجھوس
- ۲۔ قوم و آزادیِ وطن کے لئے
جانے کتنے ترنگ میں آکر
شعر بے اختیار کہتا ہے
قہرِ آشامِ ظلم و جور کے دن
آخر اک دن گزر ہی جائیں گے
اور دنیا میں اس کے یہ اشعار
یاد رہ جائیں گے جوانوں کو
- ۳۔ مینہ برستا ہے، اس کی آنکھیں بھی
آنسوؤں کی جھڑی لگاتی ہیں
یاد میں دوستوں کے چہروں کی
اور بہت دُور کچھ اُفق سے پرے
دیکھ لیتی ہیں کوہساروں کو
تہہ بہ تہہ خون سے جو ہیں گلگون

۴۔ اور یہ سامراج کے دلال
عام ہے فتنہ پروری جن کی
ٹینک، طیارے اور بم لے کر
کتنے معصوم بے گناہوں پر
ٹوٹ ایسے پڑے ہیں جیسے کہ
بھوکے لکڑ بکھے ہوں لاشوں پر

۵۔ ہے وبا سامراج اور اس کے
ہیں یہ دلال گورپٹل کی مثال
وہ ہے قاتل، مگر یہ ہیں اُس کے
خُونیں ہاتھوں کے چاٹنے والے
دونوں بیدرد، دونوں ہیں جلاد
دونوں ہیں ٹوٹ مار میں مصروف

۶۔ ایک ہے خُون چُونے والا
ایک، جو ہڈیاں چباتا ہے
اک کو سرمایہ دار کہتے ہیں
اک ہے جاگیر دار کہلاتا ہے
حق میں محنت کشوں کے دُنیا کے
ہے نہنگ ایک، ایک کالا ناگ
۷۔ چاہتا ہے اب انقلاب وطن
ان بڑوں کو بھی سامراج کے ساتھ
اب مٹا دینا چاہئے، یارو!
رہ سکیں زندہ تاکہ محنت کش
گڈریے اور کاسب دہقان

(۱)۔ گورپٹل، ایک درندہ جوتا زہ قیروں کو کھود کر مردوں کو نکال کر کھالیتا ہے۔

شہدو گلاب

تریشا سے بُت ۽ ماں انت نہ زاناں چہ گُجا!
 تِلا ۽ زراب ۽ چہ، کہ چاندی ۽ مَج ۽
 ہیدانی شلچان ۽، چہ مزدور ۽ بَج ۽
 ارسان ۽ چہ گرون ۽، ورنٹ دہکان ۽ گج ۽
 واری کشیں مہلوک ۽ چہ خونانی گج ۽
 یا، شوانگ و بگت ۽ چہ، پٹی (۱) ۽ دج ۽

تریشا سے، بلے مانی چہان سوچین زراب
 پلانی دل ۽، گواتی کناں، بیٹ پہ تاب
 چنڈانی گوں گالاں وتی، گروکانی حساب
 ماڑی و محلّاں من کپنت بھیر و شہاب
 نئے سامر ۽ دل بُت، نہ بوتار و نواب
 واری کشیں مہلوک مچٹیت چہ ہراب
 گپتار نصیر ۽ من دپ ۽ شہدو گلاب

۱۔ پشت۔ چار بڈ، مسک۔

سایہ وال جیل:- 7 جولائی 1968ء

شہد و گلاب

۱۔ چنگاری پڑی دل میں کہاں سے نہیں معلوم
 سونے کے ہیں شعلے سے کہ چاندی کے دھوئیں سے
 محنت کے پسینے کی یا اُس دھار سے چھوٹی
 محنت کش و مزدور کی بہتی ہے بدن سے
 دہقان کی بیٹی کے یا اشکوں کی لڑی سے
 جو بھوک سے بہہ بہہ کے گھلا دیتی ہیں اس کو،
 زخموں سے اہلتے ہوئے اس جھاگ سے نُوں کے
 بہتا ہے جو آفت زدہ لوگوں کے بدن سے،
 ساربانوں کے چرواہوں کے یا پٹھ و کمر کے
 چھالوں سے پڑے داغوں کی دل دوزخچک سے

۲۔ چنگاری ہے، البتہ نہاں اُس میں ہے ایسا
 اک شعلہ جوالہ جو دُنیا کو جلا دے
 میں اپنے مگر دل میں اُسے پال رہا ہوں
 اور اس کو ہوا دیتا ہوں اشعار سے اپنے
 تا آنکہ بھڑکنے لگے اور تاؤ میں آئے
 اور پھر اُسے ماڑی و محلّات پہ پھینکوں
 یوں برق و شہاب اُن پہ گرے اور جلا دے
 بچ جائیں نہ سامراج کے دلال، وطن فروش
 نئے خان و نواب اور نہ جاگیروں کے مالک
 حاصل ہو نجات ان کے عذاب اور جفا سے
 مزدور و فلاکت زدہ اُبنائے وطن کو
 اس طرزِ خطابت پہ نصیر سخن آرا
 ہے شہد و گلاب اب ترا ہر مصرعہ رنگین

چیء چارئے!

(۱)

او وٽن ماتء آسلاٽ و اُمیت
ہندے من آسمانء دست نہہیت

چی ء چارئے او بنگلیں ورناء!
تئی وٽن بُرتہ زلیں حوں واران

○

(۲)

حاکم و کاردار و حان و وزیر
لٹ وپل، کُشت و کوش و بندوگیر

سیٹھ و بوتار سامراج ء دلال
سامراج ء پناہ ء چیرء، کنت

○

(۳)

چم تئی، سبزیں کوہسراں سکنٹ
کوہ و دشتاں مئے، پد مپد ترکنٹ

اے نہ نیت جمرانی گرنند و گروک
بمب و توپ ء گلوگ نیت کہ کپنت

○

(۴)

سیائیں حاک و پھر نیت مئے ہنکین
بستگت ڈنگ، رُنگ و راہ تنکین

سھورنت حوناں چہ مئے یلانی، تلار
گُرون و لوچی، نجیتہ دنانان

○

(۵)

پیسلہ چی انت، بنگلین ورناء!
وس و ساں نیں دل ء چہ، ویر بکن
زند پہ محتاجی و پہ چم جھالی
موت سوبانی یا، پہ کنوم و وٽن

کیا دیکھتے ہو؟

۱- کیا دیکھتا ہے گھور کے اے بانگے نوجوان!
 اے مادرِ وطن کے ثمر، اے گل مُراد!
 تُو خواروں نے وطن پہ تیرے قبضہ کر لیا
 تیرے لئے فلک پہ بھی کوئی جگہ نہیں

۲- یہ گھن گرج، یہ کوند گھٹاؤں کی تو نہیں
 تیری نگاہ نیلے پہاڑوں کی سمت کیوں
 یوں خستگی لگائے ہوئے دیکھتا ہے کیا
 یہ تو بموں کی، توپوں کے گولوں کی ہے دھمک
 جو پھٹ رہے ہیں دشت و در و کوہسار پر

۳- اپنے بہادروں کے لہو سے چٹان ہیں سرخ
 خاکستر اور خاک سیاہ بن گئے ہیں گاؤں
 پیسے ہیں دانت ایک طرف خستگی سے بھوک
 اور اک طرف سے روک رکھے ڈاکوؤں نے ہیں
 سب راہ و راہگذار و روش ہائے کوہسار

۴۔ دلال سامراج کے جاگیردار، سیٹھ
 اربابِ اقتدار کے سارے گمراہ
 ملتی ہے سامراج سے ان کو پناہ، تب
 کرتے ہیں لوٹ مار و جدال و قتال سب

۵۔ کیا فیصلہ ہے تیرا ، بتا بانکے نوجوان
 اَبِ وَسِ وَسُوں کو دِل سے تُو اپنے نکال دے
 محتاجی و ندامت و بے بہرہ زندگی
 یا، کامرانیِ وطن و قوم کے لئے
 ہنگامِ جدوجہد میں با افتخار مَوْت

ooo

زندگی چمِ جنت

روج لونجان انت جمرنت سھورین
 یات کانت منی دلء دورین
 پھل گدانی امل و شیشارین
 دلبرانی زباد ملگھورین
 میتگانی کتار و بازارین
 بنگلانی چوک و شازورین
 کوسرانی گھبار و یر پندین
 کچگانی پراہ و بھبورین
 چمگانی برآپ و آدینلین
 چنگلانی چشاپ و زہ سورین
 اے وتن مٹہ و برادرین
 یات کایے مجاں من تھامورین
 شپ کہ چندان بیت مہکانیں
 دل کپیت ترانگ ء تئی، بورین
 روج کہ آسان (۱) بیت زر تراشین
 پیم تپسیت گوں ترنیاں پلورین
 زندگی وش نہ انت بے آپیں
 نودی درین ء نہ گندنت چم کورین

راہ آزادی ء جگر موشین
 بھیمناکت دلاں پہ کمزورین
 آسکانی دلت خون جوشین
 درکت من کٹنگان، کوٹورین (۲)
 کشتت خونانی جبو و ذگرین
 پسنل دنت گلزمین ء ملورین
 دل کپیت ترانگاں تی ہردین
 چم جنت زندگی ہلا مورین
 بیل و یارانی یات دل مانین
 سکت بُت ء ڈنگ جنت درگورین
 زندگی، او نصیر دُرگالین
 لپے کیٹ، منگہانی منگورین

(۱)۔ ایروت۔ برکت بیت۔ پڑیت۔

(۲)۔ یک کنگ داریں چرابت کہ کنگے چوگرد ء کنگ ء زند و مزن بنت۔

زندگی پھڑکتی ہے

۱۔ مغرب کو لُٹھک رہا ہے سورج
اور سرخ ہے بادلوں کی رنگت
اس وقت ستم رسیدہ دل پر
کرتی ہیں ہجوم چند یادیں

۲۔ گل پیرہناں سرو قد کی
ان مول ہے جن کی دل رُبائی
ان ماہ جبین دلبروں کی
خوشبو میں زبادا کے بسے ہیں
جن کے سیاہ عنبریں گیسو

۳۔ ان سلسلہ بند بستوں کی
بازار کی سی ہے جن میں رونق
ان بانگے، چھیلے سرکشوں کی
ہے قوم و وطن کو ناز جن پر

۴۔ ان کوہ و کمر کی، دور سے جو
آتے ہیں نظر غبار آلود
سر سبز و حسین وادیوں کی
شاداب و وسیع ہیں جن کے دامن

۵۔ چشموں کی جو ہیں شفاف و بھر پور
آئینہ مثال و جلوہ افروز
اُن چاھچوں کی، جن کا پانی
نمکین بھی ہے اور کم بھی

۶۔ اے میرے وطن مقدس و درخشان
اندھیاریوں اور آندھیوں میں
تو مجھ کو بہت ہے یاد آتا

۷۔ جب چاندنی رات جھولتی ہے
میں تیرے حسین تصوّروں میں
کھوجاتا ہوں دلفگار پہروں

۸۔ جب ہوتا ہے ضوفشاں سورج
تپتا ہے تیرا خیال دل میں
اور ساتھ بلوریں آنسوؤں کا
اُٹھتا ہے اُمڈ کے ایک طوفان

۱۔ پہاڑی ندیوں میں چھوٹے چھوٹے کنوئیں۔

- ۹۔ وہ زندگی، زندگی نہیں ہے
عزت سے نہ جو بسر ہو
رنگیلی دھنک کو بادلوں میں
اندھا نہیں کوئی دیکھ سکتا
- ۱۰۔ آزادی کا راستہ کٹھن ہے
دیتا ہے مسل دل و جگر کو
کمزور دلوں کے واسطے، تو
دشوار ہے بہت اور خطرناک
- ۱۱۔ یہ کام ہے عاشقوں کا، جن کے
رگ رگ میں تڑپتا، جوش کھاتا
ہے، سُرخ لہو دل و جگر کا
بے ساختہ گود پڑتے ہیں وہ
کانٹوں میں ببول، تھوہڑوں کے
- ۱۲۔ آزادی تو گرم و سُرخ خون سے
آبیاری کاشت کا ثمر ہے
جو ایک اُجاڑ سرزمین پر
خونابہء دل سے پھوٹتا ہے

۱۳۔ جب دل میں مرے خیال تیرا
آتا ہے تو زیستِ رنج و ربر
لگتی ہے پدکنے مجھ سے اس دم

۱۴۔ یاد اُن رفیقوں، دوستوں کی
جن کا ہے مقام میرے دل میں
ڈس لیتی ہے جسمِ نیم جاں کو

۱۵۔ یہ زندگی، اے نصیرِ درچین
مردوں کے لئے جری و بیباک
اک کھیل ہے بس بہادری کا

ooo

شکیر

مداریت پاداں

کہ وہ دم انت

مداریت پاداں

کہ شپ کسانت

مداریت پاداں

کہ راہ دیرت

مداریت پاداں

کہ ماہ کپانت

دو چوٹ دیما

من کنورع آدست

سیاہ (۱) ع پشت ع

شکار و پتنگ

شکارے زڈین

شکاری انت وت

پہ مے شکار ع

ادع سرپانت

سلاحی گون بنت

الاک و توشگ

گرانیں بنگاہ

چہ سامراج ع

پہ ہول وُلٹ ۽

پہ کُشت و کوش ۽

سرء مئے کپتہ

پلان ، کُشتانت

نیں کھور ۽ راست ۽

سُبک سُبک ۽

چہ جُپ ۽ پُشت ۽

پگردت چپ ۽

یکندت سیاہ ۽

گوں چونگ ۽ بُرزین

شمارا چاریت

چچ شلان انت

مئے کوہ نعت سیگی

مئے کھور حُسکت

مئے دشت نعت حیران

مئے کوچہ گریونت

مئاریوں ما

مئے مُلک ماتین

مئے گور و ہنکین

گوں دُژمنان نعت

بلیں براتاں!

چولکین بیراں

بسنہرت نین

پہ درک و دورء

مداں مدان ء

بکنزت دیما

شکار وابنت

من کمبلان انت

مدارت پاداں

کہ وہد کم انت

مدارت پاداں

کہ شپ گسان انت

مدارت پاداں

کہ راہ ویر انت

مدارت پاداں

کہ سہب بیان انت

شب خون

- ۱۔ قدم بڑھاؤ کہ وقت کم ہے
 قدم بڑھاؤ ہے رات چھوٹی
 قدم بڑھاؤ ہے راستہ دُور
 قدم بڑھاؤ غروب ہونے کو چاند آیا
- ۲۔ یہاں سے اب دو ہی موڑ آگے
 پہاڑی ندی کی اس طرف کو
 اُس اگلے کوہِ سیہ کے پیچھے
 شکار سویا ہوا ہے غافل
 شکار ہے وہ بہت بڑا سا
 شکار، جو خود بھی ہے شکاری
 شکار کرنے وہ ہم کو آیا ہے
 یہیں کہیں وہ چُھپا ہوا ہے
- ۳۔ وہ ہے مسلح
 اُسے یہ ہتھیار و ساز و سامان
 بہت دیے سامراج نے ہیں
 چلا ہے غارت گری کی خاطر
 قتال و سفاکیوں کی دُھن میں
 عذاب بن کر گرا ہے ہم پر
 بلا جھک ہم کو لوٹتا ہے
 قتال ہے بے دریغ اس کا

۴۔ پہاڑی ندی کی دائیں جانب کو
 تم ہولے ہولے قدم بڑھاؤ
 اُس اگلے ٹیلے کے پیچھے جا کر
 بڑھے چلو، بائیں سمت مُڑ کر
 وہ آگے، کوہ سیاہ دیکھو
 جو اونچی چوٹی سے اپنی تم کو
 یوں گامزن دیکھ کر خوشی سے
 کمر، کمر مسکرا رہا ہے

۵۔ پہاڑ ہیں ماتمی ہمارے
 پہاڑی ندیاں ہیں خشک ساری
 ہیں دشت سارے اُجاڑ حیران
 ہماری سب وادیاں ہیں گریاں
 ذلیل ہیں ہم وطن ہمارا
 جو قبر بھی ہے ہماری ماں بھی
 ہمارے اجداد کا ہے مسکن
 ہے آج قبضے میں دشمنوں کے

۶۔ اے بھائیو! میرے سرفروشو!

اے چاک و چوبند نوجوانو!
 جھپٹ پڑو آب، لپک اٹھو آب
 سرکتے جاؤ بھی ہولے ہولے
 شکار سویا ہوا ہے غافل
 پیار کر پاؤں کمبلوں میں

۷۔ قدم بڑھاؤ کہ وقت کم ہے

قدم بڑھاؤ ہے رات چھوٹی
 قدم بڑھاؤ ہے راستہ دُور
 قدم بڑھاؤ کہ صبح ہونے کو ہے جوانو!

ooo

گھمائی ہنکین

یا او منی دل، گھمائی ہنکین!
 دُنیاۓ بگند چچی پیمنت گوں ما
 ماتی وِتَن ء بدیگاں بُرتہ
 زِنْد ء ماں ہوں گھلام چچوں ما
 یک کُٹے بیت ایش، پہ گڈ پدیگاں:
 ننگ ء پہ مدوں یک پئے حوں ما
 زوراوَر ء زور مان انت، زانوں
 کومانی نہوں دی، پونچ و پوں ما
 گوازی گوں سراں مئے کار پیتہ
 بلسائیں ۱) پڑاں ماں گرتہ روں ما
 سیالاں، ہدیں مارا داتہ ہنکل
 ہجبروتی پُشت نہ داتہ شوں ما
 شیں ہم تہ بگند او دل گنویں!
 جیداری ء نکھشاں کَلوں، چوں ما
 اے کچگ و کوہ و دشت و سہرا
 سیراپی کنوں گوں ہیڈو حوں ما
 کنولت گوں نصیر ء دُر بیانیں
 حکان ء گروں پہ جون و حوں ما

(۱)۔ بلانی ساگ۔

ساہیوال:- 11 جولائی 1968ء

غموں کا مسکن

۱۔ آ اے غموں کے مسکن
اے میرے دل، ادھر آ
دنیا کو دیکھ، کرتی
ہے کیا سلوک ہم سے

۲۔ قبضہ کیا ہے، دشمن
نے مادرِ وطن پر
ہم زندہ رہ کے اُس کے
ہوں گے غلام کیسے

۳۔ ہوگا کانک کا ٹیکہ
آئندہ پیرڑھیوں پر
ناموس کے لئے جو
اپنے نہ دے سکیں ہم
قربانی مختصر سی
چلو بھر اک لہو کا

۴۔ ہم جانتے ہیں، دشمن
زور آور و قوی ہے
لیکن نہیں ہیں ہم بھی
قوموں کے خارو نخس سے

۵۔ ہم کھیلتے رہے ہیں
اپنے سروں سے اکثر
نیزوں کے زیرِ سایہ
میدانِ جنگ میں بھی
کرتے رہے ہیں فصلِ آدم کی ہم کٹائی

۶۔ لکارا جب بھی ہم کو
دشمن نے جس جگہ پر
پٹھ اس کو ہم نے اپنی
ہرگز نہیں دکھائی

۷۔ دیوانہ دل ! تو اب بھی
خاموش دیکھتا جا
مردانگی کے کیا کیا
ہم نقش چھوڑ جائیں گے

۸۔ ہم اپنے ان پہاڑوں
صحراؤں، وادیوں کو
اپنے لہو سے آخر
سیراب کر ہی جائیں گے

۹۔ یہ قول ہے ہمارا
 گوہر بیان شاعر
 اپنے نصیر گل سے
 لاشیں گرا گرا کے
 چھینیں گے ہم بھی اک دن
 قوم و وطن کی اپنی
 آزادی دشمنوں سے۔

ooo

پنجگی انت ستم

سنگتاں! سرچاریں ہمرہان
بستگت دُروہ وُوژمنان راہان

منزل ء مارا پنجگی انت ستم
راہے گتال چہ بُرگی انت ستم
پُروہگی انت جھو دیں بدواہان

راہے دیرن و بارمئے گران انت
توہگ ء پکڑ و آسرء تران انت

سنگتاں! سس و پھام و تدبیرء
ہور و ہمراہ کنہت گوں شمشیرء
بیرک ء سوب ء بُر زکنگ گران انت

ہید و حونائی مَرچی اورنت بکار

پہ دلاں بیرء آس و جوئرنت بکار

بھلہت بیداد و زلم و کھر بیت

بھلہت زند خون چکڑوز ہر بیت

مارا گتال چہ دِرکت و دُوئرنت بکار

سنگتاں! دیما، دیما گام بجنہت

واب و آرام پہ وِت حرام بکنہت

انکلاب ء مروچی تاڑی انت

سامراج زلیں پُرشہ گاڑی انت

سنگتاں! نیں مدارت، زحم بکنہت

دیما، دیما ماں ترونگلاں تیرے

دیما، دیما ماں برنمشاں شمشیرے

سنگتاں! نیں مداریت پاداں اداء

ڈہڈہ بہت، یال کنہت، مپرو شہت رداء

سوب مینگت، مئے سس و تدیرے

سنگتاں! ماؤں انکلاب ۽ سروک

ماؤں آزاتی ۽ پے، کنوم ۽ بروک

دُراہیں دُنیا ۽ کاری ودہکان

دُراہیں دُنیا ۽ گہتریں انسان

مئے کومکنت و مئے سرء اوشتوک

زندہ بات انکلاب کاری ۽

مردہ بات دوزلم و واری ۽

زندہ بات، کاریانی نوکیں جہان

مردہ بات سامراج ۽ نام و نشان

زندہ بات جذبہ سرچاری ۽

ساہیوال :- 23 جولائی 1968ء

پہنچنا ضرور ہے

۱۔ ساتھیو! سر فروش ہمراہو!
 راستہ دشمنوں نے روکا ہے
 سر منزل پہنچ کے رہنا ہے
 ان چٹانوں سے راستہ اپنا
 ساتھیو! ہم کو کاٹنا ہے ضرور
 اور سرمایہ دار دشمن کو
 توڑنا ہے شکست دینا ہے

۲۔ راستہ دور اور بارِ گران
 فکر توشے کی اور اُس پہ مزید
 ڈر نتائج کا بھی ہے پیش نظر
 ساتھیو! ہوش و حوصلہ، تدبیر
 کر کے، شمشیرِ آبدار کے ساتھ
 کار زارِ عمل میں گود پڑو
 جھنڈا فتح و ظفر کا لہرانا
 جان جھوکھوں میں ڈالنے کا ہے کام

۳۔ آج ہمارے لئے ضروری ہے
 خون پینے کا ، مینہ بھی برسانا
 اور دلوں میں ہے ہم کو بھڑکانا
 زہر آلودہ انتقام کی آگ
 ظلم ہو لاکھ، ہو غضب ہر چند
 زندگی ہو لہولہاں ہر چند
 اور جینا بھی تلخ تر ہی سہی
 ان چٹانوں کو ساتھیو! ہم نے
 پار کرنا، پھلانگنا ہے ضرور

۴۔ ساتھیو اب بڑھاؤ آگے قدم
 نیند آرام کو حرام کرو
 انقلاب آج سر پہ آیا ہے
 اور ستم کار سامراج، پڑا
 خوف سے ایڑیاں رگڑتا ہے
 ساتھیو! بے دریغ وار کرو

۵۔ گولیوں کے برستے اولوں میں
 آگے، آگے قدم بڑھائے چلو
 اور تیغوں کے کوندوں لپکوں میں
 آگے، آگے قدم بڑھائے چلو
 ساتھیو! اب یہاں نہ رک جاؤ

حوصلہ رکھو اور دیکھو کہیں
 صَف تمہاری نہ ٹوٹنے پائے
 جیت ہماری ہے اور ہمارے ہی
 حوصلے، ہوش اور تدبیر کی

۶۔ ساتھیو! انقلاب کے رہبر
 اور مردانِ کار ہم ہی ہیں
 قوم کو لیکے سوئے آزادی
 ساتھ لے جانے والے ہم ہی ہیں
 ساری دنیا کے بہترین انسان
 ہیں ہمارے معاون و دمساز
 اور ہیں سب ہمارے پشت و پناہ

۷۔ زندہ باد انقلابِ کارگران
 دُور جو رو جفا کا مردہ باد
 زندہ باد حوصلے جیالوں کے
 دُور نو، لوٹ سے کھسوٹ سے پاک
 سامراجی فریب مُردہ باد
 اس کا نام و نشان بھی مٹ جائے
 زندہ، پائندہ باد و مستحکم
 سرفروشانہ جُہد کی تحریک

حُداء؟

- (۱) منی گُمانانی آزمان ء
 کدی کدی برُمش دنت گروکے
 عجیب گنداں وتی جہان ء
 نہ راہے دیما انت ، نئے سروکے
 گھریب و پہوالیں اُستمانے
 من کوہ و دشتان نحت چو، بھوش ء
 (۲) براد ء روچے ، اد ء دمانے
 کپان ، روان نحت پہ گرز و پُوش ء
 (۳) جہان، گول استاراں دست داتگ
 من آزمان ء پہ بال گردنت
 اد ء کئے ء مارا چو نہ داتگ
 کہ روچ وشپ پما گرانیں دردنت
 (۴) حُداء، بدی ماچی آئی کرتگ؟
 گھریب و مزلوم ء دست ء چے بیت
 چی لونوں وارنگ ، چی گنجوں بُرتہ
 پہ حُشکین نانے ء رنج پتچے بیت
 (۵) چہ حُشکین نانے! کہ روچے گندوں
 دو روچ گردوں پہ پٹ و پول ء
 برے کہ تڑیں دپارے سندوں
 ماہنکر کاروں من دشت وچول ء

پداہم گوں ما اگاں نہ وِش انت
 بزاں کہ ہستاں گوں ولجہ شوِرنِت
 امیرو سیٹھانی وِت مھکش انت
 کہ چو گھریاں پہ، زِنْد جوِرنِت
 دینتی حیرات و سَد کہ بازیں
 گوں سھور و چاندی ء لوگی بِنْدِت
 دینت پکیر و شئیہاں گھرازیں
 کہ آئی دوستیں کچھت و گندت
 ورنِت و ترہڈنِت وِت پہ مستی
 پلنِت و لئنت پہ مکر و چالء
 کروڑ و سَنکائی دارنِت ہستی
 حُبِ اِنی اَنگت پہ گنج و مالء
 بلے، اِدء ہم یک گپے چوٹین
 حُدا جہان ء وِدی کَنوکنِت
 من آئی کاراں، عجام انت کوٹین
 اے گھنیں دُنیا مُدام نوکنِت
 اے گوات کوشین، اے آپ سیائیں
 اے روج ء تِلّا، اے ماہ ء تَنگُو
 اے دُراہ شے نحت مُپت و بے بہائیں
 پہ ہرگس ء نحت اے نیر ء سَنگُو
 حُدائی دُراہ گنج، ہر گجائنت
 زمین ء چیر ء نحت یا کہ بالا

دُراہ پہ اِنسان ء بے بہانہ
 چہی چیم موزی بیت حک تعالا!
 نہ بیلی! ہستاں خدا نہ انت گون
 نہ شاہ و میر و امیراں گون انت
 اے وت ہڑگنت، کنت نہمون
 خدا، بدانی کومک چچون انت
 اے وت ہڑی وپلوکیں ڈلے
 خدا، کارنت ہچو نیامء
 وتی پہ زلماں کنتی پلے
 پلنت و لنت پرائی نامء
 مے درد و دوری نہ نت چہ ربء
 خدا نہ انت مے گھمانی آروک
 دُراہ ہمیش نت، گرننت لب ء
 خدائی گنجانی، بدگماروک
 ہمیشاں مارا چو گار گرتگ
 ماں کوہ و دشتاں تباہ و تالان
 ہمیشاں مے گنج و مال بُرتگ
 چہ پُشت و پُشت ء، سد ہا چہ سالان
 کومک ہمیش نت سامراجء
 ہمیش دل نت، ہمیش سنگت
 ہمیش نت گھدار، مُلک و راجء
 ہمیش نت مے واجہکار انگت

اے تانگہ اُسنت ، و تن تباہ انت
اے تانگہ اُسنت ، ما گم و گاروں
اے تانگہ اُسنت جہاں سیاہ انت
ما حُسکیں نانے ء ، دس شہاروں
مے دوریانی ہلاج یکے :
گوکھوں ہمیشانی و ل و بھ ء
اے پرہلوخت ، یک سیاہیں ٹکے
جہتے تابوت ء گڈی میھ ء
من آزمان ء ، و ت ء مچارت
ز میں مے ہتکین ، زمین مے گورنت
حُدائی کاراں گوں کار مدرت
حُدا ہمائی انت ، ہرکہ زورنت

(۱)۔ وئی دپترے تہا ولجہ نصیر ء اے شیر ء سر حال 'پہر لو' ہشتہ کرتہ کہ آئی ء چیر ء ہشتہ انت کہ اے لہر من پہ بورژوازی ء بلوچی ٹائیٹنگ ۔

۲۔ پراودا۔ آء ہند ء۔

خُدا نے؟

۱- میرے خیالوں کے آسماں پر
 کبھی جو بجلی سی کوندتی ہے
 عجیب لگتا ہے مجھ کو اُس دم
 یہ کار گاہِ جہان اپنا
 نہ راستہ سامنے ہے اپنے
 نہ کوئی رہبر نہ رہنما ہے

۲- یہ قوم اپنی بھی قوم کیا ہے
 غریب اور بادیہ نشین ہے
 پہاڑوں، صحراؤں، وادیوں میں
 وُحُوش کی طرح گھومتی ہے
 یہاں پہ اک دن، وہاں پہ دم بھر
 ٹھہرتی ہے، اور پھر وہاں سے
 روانہ ہوتی ہے رگرتی، پڑتی
 گھسیٹتی اپنی زندگی کو !!

۳- جہاں کی قوموں نے ہاتھ ڈالے ہیں
 اب ستاروں پہ، اور شب و روز
 وہ اڑتے پھرتے میں آسماں پر
 مگر یہاں، اس زمیں پہ دیکھو

کیا ہے یوں خوار کس نے ہم کو
کہ راتِ دِن، دردِ بن کے ہم پر
اُمُنڈ کے آتے ہیں تلملاتے

۴۔ خُدا نے؟ لیکن بُرائی اُس کی
وہ کونسی ہے جو ہم نے کی ہے
غریب و مظلوم لوگ ہیں ہم
بدی بھی کیا کر سکے ہیں آخر
طعام کیا کھا سکے ہیں اس کے
خزانے کیا لے سکے ہیں اس کے
ہماری نانِ جویں کی خاطر
بھلا وہ آشفته ہم سے کیوں ہو

۵۔ وہ سُکھی روٹی ملے بھی کیسے
اگر اُسے ڈھونڈھنے کو دو دِن
بھٹکتے پھرتے رہیں جو بھوکے
تو ہاتھ آئے گی ایک دِن کی
جو ساتھ سالن کے کھائیں اس کو
تو دشتِ ویراں کی وسعتوں میں
بجا ہم لاتے ہیں شکر اس کا

۶۔ اگر وہ پھر بھی ہے ہم سے ناخوش
 تو یوں سمجھ لو کہ آپ وہ بھی
 ہے ان امیروں کے ساتھ شامل
 اُچکے، سیٹھوں کا راہ بر ہے
 غریب لوگوں کی زندگی کو
 خراب و تلخاب کر رہا ہے

۷۔ وہ چونکہ صدقے ہیں اس کو دیتے
 سجاتے رہتے ہیں اس کے گھر کو
 حریر و سنباب و مال و زر سے
 علاوہ اس کے
 کھلاتے رہتے ہیں بیشتر وہ
 شیوخ و فقرا کی فریبی کو
 غلیظ و گندے ہیں پھر بھی ان کو
 خدا کے وہ دوست مانتے ہیں

۸۔ جو مُفت کی کھاتے ہیں تبھی تو
 بڑی ہی مستی میں ناچتے ہیں
 فریب سے، مکر سے، دغل سے
 ہزاروں لوگوں کو لُوٹتے ہیں
 ہزاروں، لاکھوں کے ہیں وہ مالک
 مگر وہ پھر بھی ہیں مضطرب سے
 مزید دولت سمیٹنے کو

۹۔ مگر کھلتی ہے بات یہ بھی
خدا جو خالق ہے اس جہاں کا
نہیں کوئی بات اس کی کھوٹی
اسی جہاں گہن کو دیکھو
مُدام تازہ ہے تو بہ تو ہے

۱۰۔ یہ نرم و نازک ہوا کے جھونکے
یہ ندی نالوں کا میٹھا پانی
یہ کرنیں خورشید کی سنہری
یہ چاند کی ضوفشاں سی چاندی
نہیں ہے کوئی بھی ان کی قیمت
ہر ایک کے واسطے ہیں یکساں
یہ نُور کے دلفریب کنگن

۱۱۔ خدا کی سب نعمتیں جہاں میں
زمیں کے نیچے ہیں یا کہ اُوپر
وہ مُفت انسان کے لئے ہیں
تو ایسے جود و سخا کا مالک
بخیل و کنجوس ہوگا کیسے

۱۲۔ نہیں، نہیں میرے پیارے ساتھی
ان پُونجی والوں کے ساتھ ہرگز

رضائے مولا نہیں ہے شامل
 فریب و غارتگری میں ان کے
 نہ شاہ و میرو امیر کے ساتھ
 خدا ہے شامل برائیوں میں
 یہ خود ہی خونخوار، لالچی ہیں
 بناتے رہتے ہیں یوں بہانے
 یہ کیسے ممکن ہے حق تعالیٰ
 بُروں کا دے ساتھ اس طرح سے

۱۳۔ یہ خود غرض، بے حیا، لُٹیرے
 خدا کو لاتے ہیں درمیاں میں
 جفاؤں پر پردہ ڈالتے ہیں
 اسی کا پھر نام لے کے یہ سب
 جہاں میں غارتگری ہیں کرتے

۱۴۔ ہمارے دُکھ درد و خستہ حالی
 نہیں خدا کی طرف سے آئے
 نہ ہم پہ رنج و اَلْم کے ریلوں کا
 لانے والا، خدا ہے، ساتھی!
 یہ سب کرشمہ رہا ہے ان کا
 انہوں نے ہی کر دیا ہے ہم کو
 خدا کی سب نعمتوں سے محروم

خود اُن پہ قابض ہیں اور ہم سے
وصول کرتے ہیں قیمت اُن کی

۱۵۔ انہوں نے ہی ہم کو کر دیا ہے
تباہ و برباد و خوار ایسا
کہ کوہ و صحرا میں، وادیوں میں
ہوئے پریشان و منتشر ہم
انہوں نے صدیوں سے ہم کو لوٹا
نہ جانے کتنی ہی پڑھیوں سے
یہ لوٹتے ہی رہے ہیں ہم کو

۱۶۔ یہ سامراجی گماشتے ہیں
یہی ہیں دلال سامراجی
یہی ہیں قوم و وطن کے غدار
یہی ہیں حاکم ہمارے اب تک

۱۷۔ رہیں گے جب تک یہ اس وطن میں
وطن رہے گا تباہ ہمارا
رہیں گے جب تک یہ ہم پہ حاکم
ہم ہونگے برباد و خوار ایسے
رہیں گے جب تک یہ ہم پہ قابض
رہے گی تاریک اپنی دنیا

بس ایک نانِ جویں کی خاطر
رہیں گے پھیلاتے ہاتھ اپنے

۱۸۔ ہمارے دُکھ درد و نحتسگی کا
یہی مداوا ہے ایک، ساتھی!
کہ ان کی بنیادیں اس زمیں سے
اُکھاڑ پھینکیں

یہ بورژوازی ہے ایک طبقہ
سیاہ کاروں کا اس جہاں میں
بس اُن کے تائوت میں رفیقو!
اب آخری کیل بڑھ کے ٹھونکو

۱۹۔ تم آسمان کی طرف نہ دیکھو
زمین ٹھکانا ہے اپنا، ساتھی!
زمیں پہ ہی قبر ہوگی اپنی
خدا کے کاموں سے تم کو کیا کام
خدا ہمیشہ ہے ساتھ اس کے
جو زیادہ زور آور و قوی ہے

ooo

پداماؤں

پدا ماؤں ، پدا جینت و زمزیر
 پدا مان اکتلکت گوں توپک و تیر
 پدا ماتی و تن ہجّار لوٹیت
 چہ ہچّاں تنگہ نین و دُحکاں حیر
 پدا پہ مادر ء لُح و منیارء
 یلیں زہگان ء مات ء ہیل بنت شیر
 پدا مے سرچار و سرمتا بان
 جنت ہر شپ سرء اُردانی شپگیر
 پدا مے تڑ پگاں گندیت دُنیا
 پدا مے ہکلاں لرزیت بے پیر
 پدا ابر سکلیں و رنا مزارین
 دیئت دروت چوٹ دپیں کاٹار و شمشر
 پدا گوں دژمن ء سیاہیں سپاہان
 جنت شرتاں سرء کنگلین پگز زیر
 پدا و رنا وتی سَس و مڑا ء
 دیئت گوڑ موش گوں کسمت و تکدیر
 پدا پھلّیں و تن دہنز و جُحاں بیت
 پدا سوب ء گوں و رنا بنت بکھل گیر
 پدا بیلاں ! چہ سھو موشیں گوڑ ند ء
 رُداں بیت سُہب و سیاہی بیت شپ ء دیر
 پدا ذگریں نصیر بیلاں یلیں گوں
 گوئشیت شیران و وٹھیں کُنت تکریر

پھر ہم ہیں

۱۔ پھر وہی ہم ہیں
وہی زندان اور زنجیر ہے
پھر وہ آئے ہیں مقابل
تان کر تیر و تفنگ

۲۔ مانگتا ہے پھر وطن
بجّار (۱) مال و جان کی
حُور پیکر بیٹیوں سے آج
زر بجھیں بیٹوں سے آج
اپنی قومی عزّت و ناموس رکھنے کے لئے

۳۔ آج ہمارے سورما بیٹوں کو پھر
اپنی ماں کی عزت و ناموس پر کٹ جانے
دودھ ماں سے بخشوانے کا بھی موقع مل گیا

۴۔ پھر ہمارے سرفروش اور جاں نثار
مارنے شب خون ہر شب جائیں گے
حملہ آور فوج کی بنگاہ (۲) پر

۵۔ کارنامے دیکھ لے گا پھر جہاں
 سرفروشی کے ہمارے ایک بار
 کانپ اٹھیں گے ظلم پرور نابکار
 پھر ہمارے نعرہ و لکار سے
 اور سیاہی شپ کی ہو جائے گی دور
 ۶۔ اور، بہادر ساتھیوں کو پھر نصیر
 رزمیہ اشعار اپنے
 خود سُناتا جائے گا
 اور تقریریں کرے گا، دل نشین

۰۰۰

مکن پرواہ!

زمین سھو رنت و یا سیاہ انت مکن پرواہ، مکن پرواہ!
 چھے گٹھاں تئی راہ انت، مکن پرواہ مکن پرواہ!
 ہزاراں گونستگت پیش ء، چھے لگان و رنگ راہان
 چداں زاناں سرءِ ثاہ انت، مکن پرواہ مکن پرواہ!
 ہزاراں شترتگ کپتگ، ہزاراں درشتگ دیما
 سرو ہڈانی دُنب گواہ انت، مکن پرواہ مکن پرواہ!
 اگس لوٹے و تن مات ء چہ ڈنگ و رہناں پلے
 برو دیما، اگس چاہ انت، مکن پرواہ مکن پرواہ!
 چار ایش ء من جنگ ء سامراجی مُردہ واراں گوں
 شپے لنجین و یا ماہ انت، مکن پرواہ مکن پرواہ!
 کپیت اے بے بنیں ماڑی کہ بتگ زڑو سھوراں گوں
 نہ اوشنیت دُڑ، اگس شاہ انت، مکن پرواہ مکن پرواہ!
 پُرشیت اے بُت کہ گوں توپ و گھر اباں سجدہ پرماہیت
 مروچی مسّت و گمراہ انت، مکن پرواہ مکن پرواہ!
 نما تت جیل و پاہو دانما پما، خمر پکتت
 نہیں زالم پہ پدی ساہ انت، مکن پرواہ مکن پرواہ!
 نصیر مچ ء گڑ ہیں جیل ء تہہ ء گالاں گونشیت، تہنا
 جہانے چیشی آگاہ انت، مکن پرواہ مکن پرواہ!

نہ کر پرواہ

۱۔ زمین ہے سرخ یا ہے سیاہ
 نہ کر پرواہ نہ کر پرواہ
 انہی اُونچی چٹانوں سے ہے تیری راہ
 نہ کر پرواہ، نہ کر پرواہ

۲۔ ہزاروں پہلے گزرے ہیں
 انہی پگڈنڈیوں سے، اور
 انہی دشوار گھاٹیوں سے
 یہاں سے جانتا ہوں میں
 گزرنا ہے کٹھن

اور ساتھ ہی سرکا زیاں بھی ہے
 ہمیں جانا ہی ہے ساتھی!
 نہ کر پرواہ، نہ کر پرواہ

۳۔ ہزاروں لوگ ان رستوں سے آخر کو
 پھسل کر گر پڑے بھی ہیں
 ہزاروں لوگ ان رستوں سے آگے بھی

گزر کر جا چکے کب کے
 سروں اور ہڈیوں کا ڈھیر دیتا ہے گواہی
 پر، ہمیں جانا ہی ہے ساتھی!
 نہ کر پرواہ، نہ کر پرواہ

۴۔ اگر تو چاہتا ہے یہ وطن ہو
 ڈاکوؤں اور رہزنوں سے پاک اور
 محفوظ اور مامون
 تو آگے بڑھ
 کنواں گر سامنے آئے
 نہ کر پرواہ، نہ کر پرواہ

۵۔ نہ اس کو دیکھ تو
 ان سامراجی مُردہ خوروں سے لڑائی میں
 کہ کالی رات ہے۔
 یا چاندنی ہے۔
 ہم کو لڑنا ہی تو ٹھہرا ہے
 نہ کر پرواہ، نہ کر پرواہ

-۶ یہ بے بنیاد ماڑی
 سونے اور چاندی کی اینٹوں سے
 ہوئی تعمیر ہے جس کی
 گرا دی جائے گی اک دن
 اگر ہو چور شہ بھی تو
 نہیں ٹھہرے گا ، پھر بھی
 سامنے مالک کے دم بھر کر
 یہ گیدڑ بھکیاں ہی ہیں
 نہ کر پرواہ ، نہ کر پرواہ

-۷ یہ بُت ٹوٹے گا
 جو توپوں سے اور جنگی جہازوں سے
 بشر سے سجدہ کرواتا ہے اپنا
 بل پہ طاقت کے
 اگر وہ آج ہے بد مست و گمراہ
 رہے گا کل نہیں ایسا
 نکل جائیں گے بل اس کے
 نہ کر پرواہ، نہ کر پرواہ

۸۔ نہیں ہوں گے ہمارے واسطے
 زندان اور دارو رسن دائم
 یہ پگنی بات ہے
 اب ظالموں کا آخری دم ہے
 نہ لا خاطر میں اب ان کو
 نہ کر پرواہ، نہ کر پرواہ

۹۔ نصیر، مچ کے بڑے زندان میں ہے
 یکہ و تنہا
 یہ دُنیا جانتی ہے
 ایسے وہ اشعار کہتا ہے
 ان زنجیروں کی اب ساتھی!
 نہ کر پرواہ، نہ کر پرواہ

ooo

دے بوشت بلی!

مروچی منی دل گھمانی شکارنت   گوں ارساں بلوریں دل ۽ خون اوارنت
 گرگہندنت و گوات انت و توپان و ہارنت
 دے بوشت بلی! کہ دهنز و تہارنت
 رَوے دیر زاناں گوں بڈ ۽ دوبندین   چہ گٹ و تاران و کوبان کمندین
 تی دُڑیں دُڑمن چو گرک ۽ ہشارنت
 دے بوشت بلی! کہ دهنز و تہارنت
 توے یکہ و بے سلاح ، بے مدتگار   تی برات و اب انت لوگھاں من بے سار
 چہگ اچ پڑ ۽ پرتنو زاناں منیارنت
 دے بوشت بلی! کہ دهنز و تہارنت
 مکھوزنت دژمن گوں زرو تلابان   درپیں سامراج ۽ گوں نوکیں سلا حان
 اے اپناں ۽ تو لگ پمیشا مزارنت
 دے بوشت بلی! کہ دهنز و تہارنت
 نہ بیت دیر، بامگاہ کا پور درہنزیت   چہ سھوریں گوژند ۽ سحر نیر شنزیت
 گوں سھوریں چلنو، سوب یلان ۽ مہارنت
 دے بوشت بلی! کہ دهنز و تہارنت
 جہان روژنا بیت، ترپنت ڈن و گھسار   درابنت روبا و گرک و سیاہار
 گوں داس و کدیگ جہان ۽ بہارنت
 دے بوشت بلی! کہ دهنز و تہارنت
 دے بوشت، ورنایلیں سنہران بخت   چہ ترس ۽ جہودانی سر دنجھران بخت
 نصیر ۽ من گوشاں یلانی توارنت
 دے بوشت بلی! کہ دهنز و تہارنت

ٹھہردم بھر کو ساتھی!

۱۔ غموں کا صید ہے آج دل میرا
 اور میں تڑپتا ہوں
 بلوریں آنسوؤں کے ساتھ
 دل کاخوں بھی شامل ہے
 گرج ہے آندھی ہے، طوفان ہے
 سیلاب آیا ہے،
 ٹھہردم بھر کو ساتھی!
 کبر ہے، اب تک اندھیرا ہے،

۲۔ مجھے معلوم ہے ساتھی
 کہ تم کو دور جانا ہے
 اٹھائے بوجھ دُھرا، پُشت پر
 ان گھاٹیوں، بے راہ چٹانوں
 اور ان اونچے پہاڑوں سے گزرنا ہے
 تیرا مگارد شمن
 بھیڑیے کی طرح
 تیری گھات میں ہشیار بیٹھا ہے
 ٹھہردم بھر کو ساتھی
 گہر ہے اب تک اندھیرا ہے

۳۔

اکیلے ہو

نہیں ہتھیار تیرے پاس
اور تیرا معاون بھی نہیں کوئی

تیرے بھائی

گھروں میں سو رہے ہیں

اور غافل ہیں

مجھے معلوم ہے،

میدان جنگ سے بھاگنا

تیرے لئے معیوب ہے لیکن

ٹھہر دم بھر کو ساتھی!

گمراہ ہے، اب تک اندھیرا ہے

بہت مغرور ہے دشمن

۴۔

اسے ان سامراجی دہشت انگیزوں نے

ڈھیروں سونا، چاندی

اور جدید ہتھیار بخشے ہیں

یہی تو بات ہے ساتھی!

کہ زینیلیں! چرانے والا گیدڑ بھی

بنا پھرتا ہے شیرِ بیشہ

تیرے کو ہساروں میں

ٹھہر دم بھر کو ساتھی!

گمراہ ہے، اب تک اندھیرا ہے

کھال کا بنا ہوا تھیلا۔

۱۔

۵۔ نہیں دیر اس میں اب
 جب صبح دم کا نور پھیلائے
 اور تڑکا نور کا ہو، سُرخ افق پر
 بہادر نوجوان اب جلد ہی صبح متور کو
 لئے آئیں گے کھینچے
 نُور کی گل رنگ طنائوں سے
 ٹھہر دم بھر کو ساتھی!
 گمہر ہے اب تک اندھیرا ہے

۶۔ جہاں میں روشنی پھیلیگی
 کوہستان اور وادی ضوفشاں ہوں گی
 نظر آئیں گے تب
 روباو گرگ و ناگنیں کالی
 ہتھوڑے اور درانتی کے نشاں سے
 پھر بہا آئے گی دنیا میں
 ٹھہر دم بھر کو ساتھی!
 گمہر ہے، اب تک اندھیرا ہے

ٹھہردم بھر کو ساتھی

اب بہادر نو جوان تیار ہو کر

اٹھنے والے ہیں

اور ان کے ڈر سے

بوجھل ہو رہے ہیں،

سر، بڑے سرمایہ داروں کے

اب کانوں میں نصیر کے پڑ رہی ہے

صاف آواز، ان جوانوں کی

ٹھہردم بھر کو ساتھی

کہر ہے اب تک اندھیرا ہے

ooo

دُنیاۓ دود

استار مَجاں من چیر و دهنز نبت
 پاہار دِل ۽ چو نود شنز نبت
 مَسوجانی زِر ۽ چہ گلگلیں چم
 دُرُو گوہراں اُمَلّیں درهنز نبت

دِل چو، کبس ۽ من بندیں توتی
 ہرود ۽ شلّیت دُرُو موتی
 دیربالیں گُمان ، وہد وبے وہد
 تیراں گوں زہیر ۽ بیت دُروتی

زندان ۽، مَجبیں ماں یکتائی
 بیت پَکّر و گُمان ۽ روژنائی
 سورت اجنت دِل ۽ مَچنڈیں
 کُفت سیاہیں شپاں گوں آشنائی

زُلمانی زراب و سیاہیں جمر
 ماتی و تن ۽ سر ۽ تناسر
 بیداد و مداداں پُر کھمیں دِل
 گندیت و سچیت چو آس و انگر

تاں کد اے ستم ، اے لُٹ و لُٹمار
 تاں کد اے سرانی رون و بُو مبار
 دستاں پہ دُعا ۽ نہیں مدارت
 ہرز و حبر ۽ گوں ، شرنہ بنت کار

دستاں بکنہت دل ۽ گوں ہمراہ
 بید سھوریں پڑ ۽ نہ انت دگر راہ
 ترنپ سھوریں ہدیں کپنت تلاران
 وت سارکنت اے ڈنگ و گمراہ

دُنیا ۽ ہمیش نعت دود و دستور
 زحم ۽ گوں رسنت جت و حور
 زند ۽ چہ گھلامی و ہزاب
 ننگدار کننت مرک ۽ منظور

ساہیوال:۔ 20 اکتوبر 1968ء

دنیا کی ریت

۱- ستارے بادلوں کی اوٹ سے دھندلے سے لگتے ہیں
پھواریں حسرت و ارمان کی دل پر بکھرتی ہیں
سمندر گوں، تموج خیز، طبع اضطراب انگیز
دُر و گوہر کی مینہ برساتی ہیں آنسو بھری آنکھیں

۲- قفس میں بند طوطی کی طرح مغموم دل میرا
بکھیرے ہے سدا، اشعار میں الفاظ کے موتی
میری فکر بلند پرواز، اپنی موج میں آ کر
غمِ فُرقت کے تیروں کو اٹھا کر چوم لیتی ہے

۳- دھندلکے اور تنہائی میں اس سنگین زنداں کی
میرے فکر و تخیل پر شعاعِ نور پڑتی ہے
عجب حالت ہے میرے اس دلِ بیباک کی یارو!
سیہ راتوں سے اپنی آشنائی بھی نبھائے ہیں

۴- یہ شعلے اور یہ کالی گھٹا ظلم و تعدی کی
لپکتے اور منڈلاتے ہیں سرتا سر وطن پر جو
نظر اس ظلم و سفاکی پہ جب بھی میری پڑتی ہے
تو میرے تن بدن میں آگ سی لگ جاتی ہے ایسی
کہ جل کر سرخ انگارا سا بن جاتا ہے دل میرا

۵۔ ستم ہوں گے یہ کب تک اور یہ غارتگری کب تک
سروں کی فصل آخر تابہ کئے کٹتی رہے گی یوں
دُعا کو دوستو! اب ہاتھ پھیلاؤ نہیں اپنے
کہ عرضِ مُدعا سے کام کب سنبھلے ہیں دُنیا میں

۶۔ کرو اب دِل کے ہمراہ ہاتھ بھی اپنے جوانمردو!
کہ اب تو سرخ میداں سے الگ رستہ نہیں کوئی
چٹانوں پر گریں گے سرخ قطرے جب تو دیکھو گے
کہ یہ گمرہ لٹیرے ہوش میں خود آہی جائیں گے

۷۔ طریقہ ہے یہی دنیا کا اور دستور بھی یہ ہے
ملا کرتی ہیں تلواروں سے جنت اور حوریں بھی
ہمیشہ سے غلامی کی اَلَم زار زندگانی پر
حیا کے پاسباں مردوں نے دی ہے موت کو ترجیح

۰۰۰

ہوس

ندارگانی جہاں وش انت دُرُجَادانی
 بلے، ہموداں کہ دُنیا انت باُمردانی
 جہاں، وتی دل ۽ منیل ۽ ٹھینگت وتی
 بلے گوں حوناں، مگہ بڑگ ۽ سنیدانی (۱)

دوسد ہزار اگاں کٹھہ درکپنت چی باک
 چمن بہشت بیت نازاکیں پھل سوادانی
 کدی کدی، من گونشاں حون و ہیند ۽ بوہ ترندین
 نہ وش نہ انت چہ بوہ ۽ دُن و زبادانی
 کدی کدی ہن گونشاں، زندگی ماں زندان ۽
 ہزار گہترنت، محتاجی ۽ گُبادانی
 کدی کدی ہن گونشاں شیک و شاک تیرانی
 زیادہ وش انت چہ کیکار ۽ زندہ بادانی
 گونشاں کہ نجیں شپ ۽ سیاہی (۲) زڑنگ ۽ چوبیت
 کہ خُرد و تیز بیت روج حساب و دادانی
 زمانہ سد وڑ و سد رنگ ۽ جلو گان داریت
 منی دل ۽ ہوس انت گرتندو گردبادانی
 نہ زاناں من اگاں باور کنتے، دل ۽ حال ۽
 برے تنوب ۽ شکارنت، برے پرادانی
 برے چو سنگ و چو پولات ۽ سکت و سنگین انت
 برے چو زمیں انارکان انت وش نیادانی
 زبان نصیر ۽ ہمیشا چو تہل و زبراکنت
 کہ دردی مان انت دل ۽، بڑگ و شپادانی

(۱)۔ سیاہ، وارس، آریز۔ (۲)۔ سیاہ رنگیں یک بلوچی درمانیت۔

ہوس

- ۱۔ دُنشادوں کے نظاروں کا جہان
ہے بہت خوب صورت مگر
بامرادوں کی جو دُنیا ہے وہاں
- ۲۔ جہاں آزاد مَنش لوگوں نے
چاہتوں اور تمنّاؤں کو صورت دے کر
خود ہی دُنیا ہے سنواری اپنی
ان درندوں کے لہو سے
جو غریبوں کو کیا کرتے تھے ہر وقت شکار
- ۳۔ کیا بُرائی ہے جہاں گلشن سے
چند کانٹے جو نکالے جائیں
یہ گلستان گل اندام حسینوں کے لئے
ثانی فردوس کا بن جائے اگر
- ۴۔ کبھی کہتا ہوں کہ
خون اور پسینے کی یہ باس
نہیں کمتر کبھی خوشبوئے زبا دل و دُن سے

۵۔ کبھی کہتا ہوں کہ
 بہتر ہے کئی بار وہ زیست
 جو کہ آلام میں زنداں کے بس ہو جائے
 زندگانی سے، جو محتاجِ قباد ہو کے رہے

۶۔ کبھی کہتا ہوں کہ
 بہتر ہے بہت
 چیخِ گولیوں کا شیون و شور
 شور سے نعروں کے جیکاروں سے

۷۔ کبھی کہتا ہوں کہ
 اچھا ہے شبِ سیاہ، کہ ہو
 تیرگوں تیرہ وتار
 تا کہ جب روزِ حساب آجائے
 تیند اور تیز لیا جائے حساب

۸۔ اس زمانے کے ہیں سورنگ، ہزاروں جلوے
 کیا کروں دل کو مگر
 یہ تو سودائی ہے
 برق و باران کا، طوفانِ کائناتی ہے

۹۔ اور اگر تم کو یقین ہو تو کہوں
میں نہیں جانتا احوالِ دلِ مضطر کا
کبھی شیدائیِ سطوت ہی رہا
اور کبھی گریہ وزاری سے نڈھال

۱۰۔ اور کبھی پتھر و فولاد کی مانند ہے سخت
اور کبھی خوش طبع محبوبہ کے عارض کی طرح
نرم و گلگونہ و شاد

۱۱۔ تلخ و بَرّندہ ہے گفتارِ نصیر
کیونکہ رکھتا ہے وہ دل میں اپنے
بھوکوں، تنلوں کے لئے درِ گران

۰۰۰

مزل دیر نہ انت

دیما، دیما کہ نیں منزل چہ نظر دیر نہ انت

راہ پیچا کُنت، بلے پادانی زَمَریر نہ انت

شپ سیاہتاہیں پدی پہرے ماں زُنڈاں کپتگ

بامے برُمشوکیں دگ، ہر گور و گُنڈاں کپتگ

تنگہ تَلائیں سحر، کوہ و گلُنڈاں کپتگ

وہد ہمیش انت کہ چو گرد پُئس گیر نہ انت

دیما، دیما کہ نیں منزل چہ نظر دیر نہ انت

زُلم ۽ ماڑی ۽ سرے کپتہ زمیں چنڈیں گرسند

ہار و ہیر و پاں جتہ، پروشتہ زرے زُنڈین دوہند

زوراں، دسکیر نہ بنت مگھرب ۽ نی گونڈیں کمند

انکلاب، سامر ۽ دلاں پہ، شکر شیر نہ انت

دیما، دیما کہ نیں منزل چہ نظر دیر نہ انت

برکھش دنت جہہ جنگیں شگھرب ۽ سھور مویشیں گوزند

ڈہڈ گتہ ننگریں پیراں، دلاں حوں جوئیں پہ زُنڈ

سامراجیاں، یلاں داتہ سگھرب پروشیں گزند

ایشیا، ڈنکین پرنگانی نہیں جاگیر نہ انت
دیما، دیما کہ نہیں منزل چہ نظر دیر نہ انت
یک اُرٹھے دگہ، یک ہنگل و کیکارے دگہ
یک دگہ دہلے جبل چنڈین و شیکارے دگہ
یک دگہ بنگوئیں تیلانگے او ٹیکارے دگہ
جلوہ ناکیں سحر و سوباء ماں تاہیر نہ انت
دیما، دیما کہ نہیں منزل چہ نظر دیر نہ انت
سنگتاں! سس و مرآء گوں بڑبہت دیما
ہار و ہیروپ و چوتوپان ء بہ جنبہت دیما
انقلاب ء گوں، گرنندان ء بگنبہت دیما
مئے شمنے دیما، دگہ راہ، دگہ تدبیر نہ انت
دیما، دیما کہ نہیں منزل چہ نظر دیر نہ انت

ساہیوال: 4 دسمبر 1968ء

منزل دور نہیں

۱۔ آگے، آگے بڑھاؤ قدم
 دُور منزل نظر سے نہیں ہے ابھی
 راہ پیچیدہ ہے، شک نہیں
 لیکن زنجیرِ پاء تو نہیں ہے ابھی
 اب شبِ سیاہ کا آخری پہر ہے
 اور بیٹھی ہے اکڑوں وہ تھک ہار کر
 صبح دم اب ضیا بار ہے ہر سو
 اور پہاڑوں کے ہر گھاٹ و ہر کنج پر
 دل آویز و سیمیں افق سے سحر
 ضیا پاش اور نور افشان ہے
 سنہری شعاعوں کی برسات میں
 سہانا یہی وقت اور پہر ہے
 اور، فضا میں لہمس اور گھٹن بھی نہیں
 آگے، آگے بڑھاؤ قدم
 دُور منزل نظر سے نہیں ہے ابھی

۲۔ ظلم کی اونچی ماڑی پہ بچا گری
 کتنے سیلاب اور کتنے جھکڑ چلے

اور سرمایہ داروں نے باندھے تھے بند
 سونے چاندی کے سسکوں سے وہ بہہ گئے
 جو کمندیں کہ مغرب نے دی تھیں انہیں
 وہ تو بامِ عزائم سے چھوٹی پڑیں
 یہ بھرپور، طوفانِ بدوش انقلاب
 سامراجی دلالوں کے حق میں کبھی
 شیر و شکر کا جامِ حسیں تو نہیں
 آگے، آگے بڑھاؤ قدم
 دور منزلِ نظر سے نہیں ہے ابھی

۳۔ دُور مشرق کے گلگوںِ افق سے، نئی
 اک درخشاں صبح ہو رہی ہے طلوع
 کچھ جیا لے جوانوں نے سر جوڑ کر
 کیا ہے اب آزاد چینے کا عزم
 سامراجی درندوں کو بھی گھیر کر
 ارضِ مشرق میں آ خر کو دی ہے شکست
 فرنگی لٹیروں کی جاگیر اب
 نہیں ایشیا کی وسیع سرزمین
 آگے، آگے بڑھاؤ قدم
 دور منزلِ نظر سے نہیں ہے ابھی

۴۔ بس اک اور حملہ، اک لکار اور
 بس اک اور نعرہ، اک دھتکار اور
 بس اک اور مضبوط ٹھوکر لگے
 دہل جائیں جس سے پہاڑوں کے دل
 جو مضبوط اک اور ٹھوکر لگے
 اکھڑ جائے بنیاد سے سامراج
 طلوعِ صبح فتحِ مندی میں اب
 علاماتِ تاخیر باقی نہیں
 آگے، آگے بڑھاؤ قدم
 دُور منزلِ نظر سے نہیں ہے ابھی

۵۔ بڑھو، ساتھیو! آگے، آگے بڑھو
 اور ہمت سے، جرات سے بڑھتے چلو
 اٹھو، بن کے طوفان، جھکڑاٹھو
 بڑھو بن کے سیلاب بڑھتے چلو
 گر جتے رہو، برق بن کر گرو
 ہمارے لئے دوسرا راستہ
 اب کوئی نہیں ساتھیو!
 آگے، آگے بڑھاؤ قدم
 دُور منزلِ نظر سے نہیں ہے ابھی

ooo

زندانِ شپ

گوں زہیرانی درد و تیر و کان
دم دم ء پگر ء چیلکیں گرو کان

شپ سیاہ دیمین، کنیتِ زندانِ ء
دل گماناں گوں روتِ گندانِ ء

زُبرِ گاں (۱) گوں مُشاں دل ء بندان
یکتائی ء وش نہ انت پندان

یات کستانی کنیتِ دل ء دوستین
زند گانی، دمانے بے اوستین

جھولیں (۲) پکرانی شترنت نود، سرء
مردمانی کہ دیرنت اچ نظرء

شپ کپیت، پینزیریتِ دل پھلین
سر کپیت ترانگاں، گراں ملین

ایرِ رچت من سرء درپدیں اومان
چست بنتِ گراں و مج مجیں ارمان

پگر و تلوسگاں گوں دل سوچین
گوں زہیرانی درنچپاں دل دو چین

پکڑیت و رٹیت چریائی (۳)!
چوش کہ تاروگ (۵) ء چول دریائی

دل چو توتی ء ماں کبس بندین
بتر ء دور (۴) کنت بُت ء ژندین

مہگلیں دوست ویر میں سنگت
سارت ویکیم دل نہ بیت انگت

کدی اندیم بُت، کدی بُتِ درا
من گمانانی گروکی نین نظرء

لاپء ماں اژدہا ریں زندانء
قاتل انت رُوحء، دُژمن انت جانء

شپ سیاہیں و گوری تهنائی
واہگاں پہ جہنم انت جائی

ماپہ ماتی وتن جنوں ٹاہان
ندری گردینوں شکلیں ساہان

مارا انگلت کبولت تن زندء
گران ترانت ننگ، اُچ وتی چُندء

گوں نصیرء نہ بیت سہڈینگ
پہ زہیرانی کنپی چاڑینگ

اُمشی دل ماں ترانگاں کپتگ
پکڑوں مہرانی مہراں گوپتگ

(۱)۔ زبریں دستاں گوں۔

(۲)۔ جہلیں۔

(۳)۔ گنوی۔ ریٹائی۔

(۴)۔ پردہ، کد بنگ۔

(۵)۔ آپ گواز۔ آ باز۔ تاروگر۔

سنفرل جیل کراچی:۔ 22 اکتوبر 1965ء

زندانی کی رات

۱۔ شب سیاہ رُو، لیکے یادوں کے
 دردہائے گراں کی ٹیس چنھن
 ٹوٹ پڑتی ہے آ کے زندان میں
 دل، تصوّر کا ہمنوا ہو کر
 دیکھ لیتا ہے ہر دم و لحظہ
 برقی فکر و نظر کی کوند، لپک

۲۔ یاد اُن کی جو دل کو پیارے ہیں
 گھر در اہٹ سے دل کو ملتی ہے
 زندگی بے بھروسہ لمحہ ہے
 اور تنہائی میں نہیں اچھی

۳۔ رات آتی ہے، پھول جیسا دل
 بُجھ کے پڑمردہ ہو ہی جاتا ہے
 گہری فکروں کے منگے بادل
 اس پہ چھا جاتے اور برستے ہیں
 اور کھو جاتا ہے خیالوں میں
 اُن گراں مایہ دوستداروں کے
 جو بہت دُور ہیں نگاہوں سے

۴۔ دل جلا دینے والے اندیشے
 اور، فکر و خیال کے وسواس
 آرزوؤں کے موجزن لمحے
 ساتھ لے کر، اُٹد کے آتے ہیں
 بن کے دل دوز نشتر و سوزن
 آرزو دل پہ وار کرتی ہے
 دردِ فرقت کے دھندلے گرد و غبار
 بن کے ارمان، دل سے اٹھتے ہیں

۵۔ بند طوطے کی طرح پنجرے میں
 دل مچلتا ہے، پھڑ پھڑاتا ہے
 جسم در ماندہ و پریشاں کو
 اور بھی زیادہ یوں دکھاتا ہے
 جیسے کف بار موجیں دریا کی
 ایک پیراک کو تھکاتی ہیں

۶۔ کبھی پوشیدہ اور کبھی ظاہر
 ماہِ رُود و دست، شیر دل ساتھی
 جلوے دکھلاتے ہیں مجھے اپنے
 نگلے، برق دمِ تھوڑی میں
 پھر بھی تسکین دل نہیں ہوتی
 اور نہ دل کو فرار ملتا ہے

۷۔ شبِ سیہ، قبر کی سی تنہائی
 شکم اتر دھائے زنداں میں
 آرزوؤں کے واسطے بے شک
 اک جہنم ہے، بلکہ اُس سے بتر
 قاتلِ رُوح و دشمنِ جاں ہے

۸۔ زندگی بھر قبول ہے پھر بھی
 ہم کو آزادی وطن کے لئے
 قید و زندان کی، یہ تنہائی
 ہم نے جو مادرِ وطن کے لئے
 شرط پر رکھ دیے ہیں سراپے
 اس کو پایا ہے سرفروشی سے
 لاج پہ اپنی کٹ کے مرجانا
 شریگیں زندگی سے بہتر ہے
 اس لئے زندگی کو ہم اپنی
 کرتے ہیں اپنی آبرو پہ نثار

۹۔ آج دل کھو گیا خیالوں میں
 اور نصیر اس کو، لاڈ کے باوصف
 صبر و تسکین دے نہیں سکتا
 کیسوئے شوق کو تصوّر نے
 پیار کے دوش پر سنوارا ہے
 اور پُر کیف جام، یادوں کا
 خواہشوں نے اُسے پلایا ہے

دانشور و سرمایہ دار

تو گوں زراں لئیب کنائے، مکہ نہ گنداں نان!
 تو و ت ء دانا زانے بیہشا، ا و تہ من ء نادان
 ا لم ء تو ب، ت ء نہ زانے، ا لم پیتے جوڑ
 ا لم ء ز ر ء من تارو گے یاں، جاہل زانگ بان
 ا گل تئی کپتگ من کڑیگ ء، بہم تئی لاپ ء
 ا گل و بہم ء دریا باں من، چا دیگ (۱) گونشت بیان
 بیکار ء تو دپتر ء بندے، یا کئے لوگ ء واب
 موٹلاں گردے، ماڑیاں ہندے، ہرچی بے پاوان (۲)
 جنگاں کار ء، روج و شپ ء من، چھوں پہ واب ء کور
 پیادگیں پاداں، راہ ء رواں من، ہار بی، یا توپان
 رنگ محلّاں شاوہ و پیش ء، کنیت تئی ٹہکار
 سڈرنشین ء سیاست و ا لم ء، ہرجہ بیت دیوان
 من گوں وتی دُراہ ا لم و کمالان، اوداں، نہ گنداں راہ
 اُشکناں دیر ء اُج، من کدی، تئی پونڈتگیں گپان
 تو وتی زرد ء ہرچی ہزانے، راستیں گپ انت ایش
 ٹھکے ء، اُج مندر و پر بیان پُرنّت تئی انپان
 ریپینے تو دار و گھریباں، گیجے زر ء دام
 میزاں، میزاں حونائی چوشے، دوری دے بے جان
 کارجہ و ملّان گرانیں بندے، لکھ و کروٹاں گوں
 مزدور ء اُج واری ء کیشین، مچ کئے گنجان
 دولت ء کتوم ء، کارے دست ء، چلے دارے مال
 منڈی ء نیں نہر ء، بندے، کروٹ کئے لکھان

اُپسر و حاکم ، کومی دیوان ، بنت تئی دسگیر
 جھال ء، بُرزء، چاریں گنڈاں ، بیت تئی حکم رَوان
 وار و گھریب تئی دستاں چارنت ، حاکم تئی جیب ء
 شارز و آلم ، مُلا و مُپتی ، زیرنت تئی پرمان
 اُچ تئی مندر و اُستادیاں ، من نہ کنناں انکار
 مردے شرّیں گوئنت نہ بے تو، اُسے تو شیتان
 حوناں چو شے انسانانی ، او مکاری تئی کار
 گر کے ، زراگے ، ہرچی اُسنتے ، نیئے بلے انسان
 روج تئی چارنت پیش ء جہان ء، گڈی روچنت تئی
 پیدا کنت تئی گار کنوئین ، مارسی (۳) سنگتاں
 بزرگ و کاری ، پرتی گاری ، بستگنت محکم ہرین
 گار کنت تئی نام و نشان ء، ہنکلیں بیت تئی ، زیان
 مل تنت ہردیں ، بیریں چوگان ، کٹھنتہ سبزیں زحم
 آ روج ، تو منئے ، گول نصیر ء، آ دانا ، تو نادان

(۱)۔ گتوک۔ شیدائی۔

(۲)۔ بے کساں۔ بے لیکہ۔

(۳)۔ مار کسٹ۔

دانشور و سرمایہ دار

۱۔ مال و دولت سے کھیلنے ہوئے
اور روٹی مجھے نہیں ملتی
اس لئے اپنے آپ کو دانا
اور ناداں مجھے سمجھتے ہو

۲۔ باوجود اس کے علم کا بے تہ
تم نہیں جانتے مگر، پھر بھی
خود کو عالم شمار کرتے ہو
میں کہ ہوں بحرِ علم کا تیراک
مجھ کو جاہل خیال کرتے ہو،

۳۔ عقل تیری رگری ہے ایڑی میں
اور سمجھ بوجھ، پیٹ میں تیرے
پھر بھی کہتے ہو خود کو دانشور
اور مجھے، جو کہ عقل و دانش کا
ایک دریا ہوں، مومن زن، پُر جوش
احقوں میں شمار کرتے ہو،

۴۔ جا کے دفتر میں بیٹھ جاتے ہو
 یا پڑے گھر میں سوئے رہتے ہو
 گھومتے موٹروں میں پھرتے ہو
 شان سے ماڑیوں میں رہتے ہو
 ہر شے حاصل ہے تم کو بے پایاں

۵۔ کام میں رات دن جتا ہوں میں
 آنکھیں اب نیند کو ترستی ہیں
 آندھی آئے کہ یا اٹھے طوفان
 پایادہ ہی راہ چلتا ہوں

۶۔ رنگ محلوں میں عیش و عشرت کے
 آتی ہے تیرے قہقہوں کی صدا
 علم کی بزم ہو کہ سیاست کی
 تم ہی ہوتے ہو اُس کے صدر نشین

۷۔ مجھ کو علم و کمال کے باوصف
 راہ ملتی نہیں وہاں اکثر
 دُور سے میں کبھی، بیلا خواہش
 لغو باتیں تمہاری سنتا ہوں

۸۔ دل میں تم خود کو جو سمجھ بیٹھو
 بات سچ اور صحیح مگر یہ ہے
 ٹھگ بھی ہو اور شعبدہ باز بھی ہو
 اور مکر و فریب سے پُر ہے
 تیری زعمیل خود نمائی کی

۹۔ دھوکہ دیتے ہو تم غریبوں کو
 اور بچھاتے ہو دام دولت کے
 پھر بتدریج چوس لیتے ہو
 تن بدن سے تم اس کا خون تمام
 کر کے بے جان پھینکتے ہو اسے

۱۰۔ کارخانے بڑے، ملیں لمبی
 تم بناتے تو ہو کروڑوں سے
 زیادہ محنت سے مزدکاروں کی
 گنج و دولت سمیٹ لیتے ہو،

۱۱۔ قومی دولت پہ کرتے ہو قبضہ
 اور، سب مال روک رکھتے ہو
 نرخ پھر باندھتے ہو منڈی میں
 خرچ کرتے ہو چند لاکھوں میں
 اور کمالیتے ہو کروڑوں میں

۱۲۔ حاکم اور افسران عالی جاہ
 اور قومی اسمبلی کے وکیل! ہاتھ
 ہاتھ میں ہوتے ہیں تمہارے سب
 اور پھر چاردا نگِ عالم میں
 بس تمہارا ہی حکم چلتا ہے

۱۳۔ لوگ دیکھیں تمہارے ہاتھوں کو
 حاکموں کی نظر ہے جیبوں پر
 شاعر و مُلّا، عالم و مُفتی
 سب تمہارے ہی حکم کے تابع

۱۴۔ تم ہو ایسے فریب کے ماہر
 بات جاتی نہیں کوئی خالی
 آدمی، ہاں نہیں ہو تم اچھے
 روپ میں آدمی کے شیطان ہو

۱۵۔ خون انسان کا چُو سستے ہو تم
 تم کو مکاریوں سے کام ہے بس
 بھیڑیے ہو کہ جھونک ہو، کیا ہو
 لیکن انسان نہیں ہو تم ہرگز

۱۶۔ چاردن اور عیش کر لو تم
 آگئے اب تمہارے آخری دن
 آرہے ہیں تمہیں مٹانے کو
 سرخ پرچم کے پُرغضب ساتھی

۱۷۔ تمہیں ناؤد و نیست کرنے کو
 کس کے باندھی کمر ہے یاروں نے
 بے نوا ہاریوں، مَرُوں وروں نے
 تم کو نابود کر کے چھوڑیں گے
 اور گھر بار بھی مٹادیں گے

۱۸۔ چاک و چو بند یہ دلیر جوان
 سونت کر آبدار مشیریں
 جب تمہارے خلاف اٹھیں گے
 پاس آ کر نصیر کے اس دن
 تم یہ کر لو گے خود بخود تسلیم
 کہ وہ دانا ہے اور تم نادان

ooo

یا گھیاں

من آساں، گروکاں، شمشیراں   من توپاں، بمباں، بیرگیراں
 من ہنکل و ڈاہ و تکبیران   زلم ۽ گوں مڑاں، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں
 من بندہ نہیاں، من آزاداں   من راج نہیاں، من وت سیاداں
 من دُرُوہ نہیاں، من امداداں   من ڈنگ نہیاں، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں
 من تینہ تلاء رت نہ کناں   زرء پ، وتن من لب نہ کناں
 من پیٹگی پ نان ۽ ہب نہ کناں   من کاریا، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں
 گوں تیرو تپنگاں لنب کناں   ڈنگانی من راج ۽، گھنپ کناں
 مپتواری ۽ جرم و ہیب کناں   جاگیراں پلاں، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں
 حگاں پ وتی من جنگ کناں   حوناں گوں زمین ۽ رنگ کناں
 من کنوم ۽ بداں دل تنگ کناں   من حکت گوشاں، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں
 من لٹ و پل ۽ گٹ گیر کناں   بنگوچ کناں، زلم ۽ دیر کناں
 ماتی وتن ۽ ”نوک سیر“ کناں   آزاتی کناں، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں

من کاری و دہکاں، ہور کناں   زَنڈ پائیں دھنیاں گور کناں
 سیٹانی حساب ء کور کناں   ہڈانش دُرشاں، من گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں
 دیما منی کوشنٹ ڈنگ کدی   مپنٹواری ء ہیزیں کنگ کدی
 گند نتوں، نہ بنت آگنگ کدی!   گٹ گیری کناں، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں
 گھدارانی گردن تاب دیاں   سیاہوشیں ڈلانش واب دیاں
 من جنگ ء پڑء، کد جاب (۱) دیاں!   چو بھیر کپاں، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں
 اے شوم و لگھوریں دُز پالان   در ملکی چنڈیں دلان
 کشاں چہ وتن، گوں بُندالان   چک چینی کناں، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں
 مے لئیب سراں گوں جاریگنت   دائم گوں نصیر ء یاریگنت
 دُور آتہ گھریب ء باریگنت   من جاری جناں، من یا گھیاں
 من یا گھیاں، من یا گھیاں

میں باغی ہوں

۱۔ میں آگ ہوں

میں برق ہوں

① بڑندہ میں شمشیر ہوں

میں جنگ کی لکار ہوں

خظروں میں میں ہشیار ہوں

میں جیت کی جیکار ہوں

میں لڑ رہا ہوں ظلم سے

باغی ہوں میں، باغی ہوں میں

۲۔ میں نہ کسی کا ہوں غلام

میں بندہ آزاد ہوں

رعیت کسی کا میں نہیں

ہمپایہ اوتار ہوں

دھوکا نہیں کرتا ہوں میں

ساتھی ہوں میں، امداد ہوں

ڈاکو نہیں، باغی ہوں میں

باغی ہوں میں، باغی ہوں میں

۳۔ میں سونے چاندی کو کبھی
 رُب مانتا اپنا نہیں
 زر کے عوض اپنا وطن
 میں نے کہیں بیچا نہیں
 سگ بنگے روٹی کے لئے
 بھاگا نہیں، بھونکا نہیں
 مزدور ہوں، باغی ہوں میں
 باغی ہوں میں، باغی ہوں میں

۴۔ تیر و تفنگ سے کھیلنا
 ہے کام میرا صبح و شام
 میں ڈاکوؤں کے راج کو
 برباد کر دوں گا، تمام
 ہے مُفت خوری جرم ایک
 چھینوں گا جاگیریں تمام
 باغی ہوں میں، باغی ہوں میں

۵۔ حق کے لئے جاں توڑ کر
 لڑتا ہوں میں، لڑتا ہوں میں
 میدانِ گیر و دار کو
 اپنا لہو دیتا ہوں میں
 اور دشمنوں کو قوم کے

خوار و زبوں کرتا ہوں میں
 کہتا ہوں سچ، باغی ہوں میں
 باغی ہوں میں، باغی ہوں میں

۶۔ ڈاکو، لٹیرے، چور کا
 میں گھونٹ دیتا ہوں گلا
 بنیادیں ظلم و جبر کی
 میں کاٹتا ہوں بر ملا
 آزاد کر کے ظلم سے
 دُہن بنا دوں گا وطن
 یہ ہے میرا اس سے وچن
 باغی ہوں میں، باغی ہوں میں

۷۔ اور متحد کر دوں گا میں
 مزدور اور دہقان کو
 ان پگڑی والوں کو بڑے
 بھجوں گا قبرستان کو
 لے کر مٹا دوں گا حساب
 بے رحم سا ہو کار کا
 سرمایہ دار و سود خور
 بچ کر نہ جانے پائیں گے
 باغی ہوں میں، باغی ہوں میں

۸۔ ٹھہریں گے میرے سامنے
 ڈاکو، لٹیرے کب تلک
 یہ مفت خورے بے حیا
 اور شیخی خورے کب تلک
 پڑتے ہی بس مجھ پر نظر
 سستی وہ گم کر جائیں گے
 گردن سے پکڑوں گا انہیں
 باغی ہوں میں، باغی ہوں میں

۹۔ گردن کو میں دوں گا مروڑ
 دشمن کی اور غدار کی
 دائم سلا دوں گا انہیں
 دامان میں کو ہسار کے
 گھبرانے والا کب ہوں میں
 میدان میں یلغار سے
 گرتا ہوں مثل برق میں
 اشرا پر گھسار سے
 باغی ہوں میں، باغی ہوں میں

۱۰۔ ہجرے، یہ بڑ دل، بے حیا
 ہیں جو لٹیرے پالتے
 یہ غیر ملکوں کے دلال
 ہیں ملک کو کنگالتے
 بنیادیں ان کی یک قلم
 دوں گا وطن سے میں اکھاڑ
 باغی ہوں میں، باغی ہوں میں

۱۱۔ بے خوف، جان و مال سے
 جاری ہمارا کھیل ہے
 دائم نصیر ذگر سے
 اپنا پرانا میل ہے
 باری غریبوں کی ابھی
 آئی بمثل سیل ہے
 اعلانیہ کہتا ہوں میں
 باغی ہوں میں، باغی ہوں میں

۰۰۰

وَتَن مَنِيكِنَت

منی وِتَن یِک پِچیں دِیَارے   منی وِتَن دِشَت و کُوہسارے
 منی وِتَن کِچِک و تِیَابے   منی وِتَن پَٹ و رِیکزَارے
 منی وِتَن ہرِچِی اِست مَنِيکِنَت (۱)
 منی وِتَن بَک جَتَانِی کَاہِچَر   منی وِتَن، شَوَانِگَانِی بُنْدَر
 منی وِتَن، بَزِگَرَانِی ہَنکَلِین   منی وِتَن، کُوچِیَانِی پُشُودَر
 منی وِتَن ہرِچِی اِست مَنِيکِنَت
 منی وِتَن کَلِگَانِی تَسْوِیر   منی وِتَن، مَہِٹْگَانِی زَمزِیر
 منی وِتَن، گَنگَرَانِی بَازَار   منی وِتَن، سَرِگَلَانِی شَمشِیر
 منی وِتَن ہرِچِی اِست مَنِيکِنَت
 منی وِتَن مَہْدَن ءِ کَہْرَانِگ   منی وِتَن زَرُو سَھوَرِ ءِ چَانِگ
 منی وِتَن نُبُت ءِ سِیَاہِیَن سَاوُڑ   منی وِتَن پَکَمَن دُر ءِ دَانِگ
 منی وِتَن ہرِچِی اِست مَنِيکِنَت
 منی وِتَن، گَنْدِگَنَت کَہ جَوَان اِنَت   منی وِتَن، پَکَمَن سَکَت گِرَان اِنَت
 منی وِتَن، مَادَرِنَت بَلُوچِ ءِ   منی وِتَن، سِیَاہِسَرِ ءِ گِدَان اِنَت
 منی وِتَن ہرِچِی اِست مَنِيکِنَت
 منی وِتَن زِنْدِگِی ءِ سِیَت اِنَت   منی وِتَن، پَاکِیَن مَے مَسِیَت اِنَت
 منی وِتَن، مَے مِیَار و تِکَلِنَت   منی وِتَن، مَے رَوَاج و رِیَت اِنَت
 منی وِتَن ہرِچِی اِست مَنِيکِنَت

منی وٽن ، پاشڻت سيم و دنگء
 منی وٽن ، گيھلانی لوگنت
 منی وٽن بڙت نہ بيت گول جنگء
 منی وٽن تو برے چي رنگء؟
 منی وٽن هر چي است منيگنت
 منی وٽن! من دياں گواہي
 منی وٽن ، بچ نہ داتہ ہزمان
 منی وٽن ، شے نہ انت بہاي
 منی وٽن هر چي است منيگنت
 منی وٽن ، مکہ انت نصيرء
 منی وٽن کوٹ انت رند اميرء
 منی وٽن ، حمل ء مياريٽ
 منی وٽن بچ نہ بيت گزيء
 منی وٽن هر چي است منيگنت

(1)۔ منی گنت۔ منی انت۔

کلفشن حوالات :- 21 جولائی 1965ء

میرا وطن

۱- میرا وطن، وسیع اور آزاد سرزمین ہے
میرا وطن ہے دشت و کوہسار پر حسین ہے
میرے وطن کا ساحل اور وادیاں کشادہ
میدان دریگ و صحرا، یہ میری گلز میں ہے
میرا وطن ہے میرا، جیسا ہے جس طرح ہے

۲- میرا وطن چراگاہ، گلوں کا، ریوڑوں کا
میرا وطن ہے ڈیرا، چرواہوں، دل جلوں کا
میرا وطن جفاکش دہقانوں کا ٹھکانا
میرا وطن ہے خیمہ، کوچی! بہادروں کا
میرا وطن ہے میرا، جیسا ہے جس طرح ہے

۳- آباد بستیوں کی، میرا وطن ہے تصویر
میرا وطن، دیہاتوں، گاؤں کی ایک زنجیر
البیلے خودسروں کا، میرا وطن ہے بازار
پیپاک رہبروں کی، میرا وطن ہے شمشیر
میرا وطن ہے میرا، جیسا ہے جس طرح ہے

۴۔ میرا وطن ہے بے شک، معدن کا مال خانہ
 میرا وطن ہے سونے چاندی کا ایک خزانہ
 نپتہ سیاہ کا ہے میرا وطن سمندر
 میرے لئے وطن ہے دُرِّ عدن کا دانہ
 میرا وطن ہے میرا، جیسا ہے جس طرح ہے

۵۔ میرا وطن برا ہے، اچھا ہے یا گزارا
 میرا وطن ہے لیکن، مجھ کو بہت ہی پیارا
 میرا وطن، بلوچوں کا مادر وطن ہے
 میرا وطن ہے ننگ و ناموس کا منارا
 میرا وطن ہے میرا، جیسا ہے جس طرح ہے

۶۔ میرا وطن، ہماری ہے زندگی کا حاصل
 میرا وطن، ہماری مسجد ہے بالمقابل
 میرا وطن، ہماری ناموس و آبرو ہے
 میرا وطن، ہماری رسم و رواج، منزل
 میرا وطن ہے میرا، جیسا ہے جس طرح ہے

۷۔ میرا وطن ہے ظاہر اور اس کی سرحدیں بھی
ہم سے لڑائی لڑ کر، لے گا اُسے نہ کوئی
میرا وطن پیارا، گھر ہے بہادروں کا
رکس کی مجال چھینے ہم سے وطن ہمارا
میرا وطن ہے میرا، جیسا ہے جس طرح ہے

۸۔ میرے وطن نے، اس کی دیتا ہوں میں گواہی
دیکھی ہے ہر زمان میں ظلم و ستم تباہی
بیٹوں نے اس کے لیکن، بیچا نہیں ہے اُس کو
میرا وطن نہیں ہے، شے بیچنے کی، راہی!
میرا وطن ہے میرا، جیسا ہے جس طرح ہے

۹۔ میرا وطن پیارا، مَلّہ نصیر ۱ کا ہے
اور قلعہ و پناہگاہ، چاکرامیر ۲ کا ہے
میرا وطن پیارا، حَمَل ۳ کی آبرو ہے
نہ خان و چودھری کا اور نہ گزیر ۴ کا ہے
میرا وطن ہے میرا، جیسا ہے جس طرح ہے